

Львівський національний університет імені Івана Франка
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БАСАЛКЕВИЧ ОЛЕНА ЄВТІХІЇВНА

УДК 811.11-112: 81-112.2: 004.942: 159.9

ДИСЕРТАЦІЯ
**МОДЕЛЮВАННЯ ТЕЗАУРУСА ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ
У ДАВНЬОШОТЛАНДСЬКІЙ МОВІ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. Є. Басалкевич

Науковий керівник: **Білинський Михайло Емільович**, кандидат
філологічних наук, професор

Львів–2021

АНОТАЦІЯ

Басалкевич О. Є. Моделювання тезауруса якісних прикметників у давньошотландській мові. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, Львів, 2021.

У праці розглядається сукупність синонімічних якісних прикметників давньошотландської мови, чие комплементарне співіснування досліджується у синонімічних рядах, вишикуваних в часі – діахронних чи історичних синонімічних рядах, що закладають фрагмент історичного ад'єктивного тезауруса давньошотландської мови. Згодом дослідження переходить у когнітивний план, в якому на базі утворених рядів розгортається фрагмент ад'єктивної асоціативної карти давньошотландської мови, до якого застосовується комплекс симулятивних технік, що в межах дослідження назвемо історичним асоціативним ад'єктивним тезаурусом давньошотландських якісних прикметників (*Scottaurus*).

Актуальність дослідження полягає у незалежній спробі створення лексикографічної моделі ад'єктивного тезауруса давньошотландської мови та відтворенні асоціативних зв'язків ментального лексикону давніх шотландців на фрагменті реконструйованого зразка, з дослідженням глибинних асоціативних значень слів карти застосованими симулятивними практиками, одна з яких пропонує денотативно збалансовану модифікацію семантичного диференціала Осгуда.

Наукова новизна роботи полягає в мовному матеріалі дослідження. Подібні лексикографічні студії є недостатньо представленими та бажаними як у вітчизняній, так і в британській мовознавчих школах. Методологічна новизна праці – у розробці методу реконструкції та дослідження асоціативних карт давніх станів мови, зокрема в семантичному диференціюванні лексики.

Теоретичне значення праці полягає в обґрунтуванні теоретичних засад імітування та дослідження ментального лексикону давньошотландського етносу: поєднанні лексикографічних структур у карту асоціативної взаємоатракції; у

дослідженні широкогозначності категорій та континуальності семантичних структур давньошотландських полісемантів; у модифікації семантичного диференціала Осгуда, що привносить у синтезовані ментальні (комбінаторно-семантичні) репрезентації денотативну складову значення.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їх використання у курсі історичного мовознавства та лінгвокраїнознавства. Запропонований метод лексикографічної та асоціативної реконструкції здійснює внесок у когнітивну, асоціативну та психолінгвістику. Двомовність укладених значеннєвих карт передбачає їхнє використання у перекладознавстві для виявлення контекстного значення слова.

Методологічною основою дослідження стали праці з лексикології, історичної семасіології, шотландського мовознавства, когнітивної лінгвістики, асоціаністики та нечіткої логіки: В. Г. Вілюмана, Ю. Д. Апресяна, М. Л. Мерфі, С. Ульмана, Н. Ріємера, Д. Гліна, С. К. Шаумяна, Б. В. Горнунга, Г. В. Межжеріної, Х. Х. Егамнозарова, В. І. Косолапова, В. В. Архелюк, Н. В. Феоктістової, В. Г. Шабаєва, Н. Н. Амосової, А. І. Гурської, С. С. Терещенка; Дж. Ципфа, А. Бланка, П. Коха, Дж. Шафера, П. Гриджела, М. Е. Білінського; А. Ейткена, В. Крегі, Ч. Джоунса, К. Макафі, Й. Копачик, М. Даро, Дж. Андерсона, А. Макінтоша, А. Меурман-Солін, С. Ромейн, Дж. Спейрса, Дж. Барбора, В. Дунбара, Джеймса І, Д. Ліндсея, Р. Генрісона; Е. Рош, В. Л. Барсалу, В. А. Маслової, О. О. Селіванової; Ф. де Сосюра, Ш. Баллі, М. М. Покровського, О. Потєбні, Дж. Діза, Дж. Кіша, М. Мерфі, Д. Нелсона, М. Шафера та Д. Шіллер, С. де Дейне; Л. Заде, М. Сявавка, В. Бенкса, Дж. Менделя, Л. Мартінеса, Р. Родрігеса, Ф. Герери, Х. Гонсало Олівейри, В. Еванса, Б. І. Ібаретксе-Антунано.

Робота складається з вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано тему дисертації та її актуальність, подано теоретико-методологічну основу дослідження, виокремлено новизну, теоретичну та практичну значимості, висвітлено зміст праці та наведено список публікацій за темою

дисертації. Окреслено мету, предмет та об'єкт дослідження, сформульовано положення, що виносяться на захист.

У першому розділі здійснюється огляд теоретичних та методологічних засад дослідження. Розглядається природа явища синонімії, виокремлюються типи синонімів та основні ознаки синонімії, що дозволяють поєднувати слова та групи слів синонімічним зв'язком, в т. ч. у синонімічні ряди. Відзначаємо, що найстійкішою основою для поєднання слів у історичні синонімічні ряди слугуватиме дослідження словникових тлумачень та вжитків слів в мовленні, згідно з яким синонімічні ряди слів, об'єднані семантичним ($C^1 - C^1C^2$) та функціональним зв'язком ($G^1 - G^1G^2$), утворюються в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів. Якщо звернутися до закономірності Ципфа щодо кореляції віку та частотності слова, то умову можна перефразувати, що в межах першої тисячі найдавніших слів виділяють необхідну та достатню умови семантичного та функціонального зв'язку синонімічних слів. Оскільки для сформованих діахронних рядів емпіричним лімітом числа слів є 100, то зрозуміло апріорі, що синонімічні слова, згруповані у такий спосіб, формують класичні синонімічні ряди.

У контексті теорії семантичних змін виокремлюємо наукові погляди про необхідність розгляду таких змін в групах споріднених чи взаємопов'язаних слів, які зазвичай об'єднані синонімічним та асоціативним зв'язком, що зазначається у незалежних вченнях М. Покровського, А. Дарместетера та Ф. де Сосюра. З узагальнюючої позиції теорії поля Й. Тріра, якщо слово змінює своє значення, це неодмінно модифікуватиме цілу систему, впливаючи на значення слів у тому ж полі. Синонімію М. Покровський вважав питомою властивістю елементів поля.

Особливу увагу приділяємо когнітивній школі: Елеанор Рош вказувала на концептуалізовану природу мови, чия структура залежить від низки взаємопов'язаних категорій, включаючи так звані прототипи, що є найтипівішими членами цих категорій. На думку когнітивістів, слова не володіють значеннями як такими, їх розуміння залежить від концептуальних категорій, які вони представляють. В. Барсалу звертає увагу на градуальну природу категорій з розмитими нечіткими межами і співвідносить категорії з їхніми екземплярами

певними асоціативними мірами, які представляють градацію структури цієї категорії у довгостроковій пам'яті. Оцінюючи міри асоціативності чи конвенційності цих зв'язків, вищі значення типовості розуміються під вищими мірами асоціативності. Вчений вважає, що категорія представляється прототипом як «центральною тенденцією».

Щодо структурованості цільових синонімічних рядів, то дослідниця Г. Межжеріна виділяє в семантичних полях якісних прикметників властиві мікрополя чи ЛСГ, що перебувають у відношеннях бінарності за основною семантичною ознакою. Компоненти-домінанти таких ЛСГ є антонімами; навколо них консолідується ядерні конституенти. Унаслідок взаємодії ядерних конститuent опозиційних ЛСГ формуються стійкі антонімічні зв'язки між лексемами. У відношеннях бінарної опозиції перебувають також і периферійні елементи, проте антонімічні зв'язки тут значно слабші, ніж у ядрі. Такий структурний підхід ми згодом використовуємо в побудові лексико-семантичних полів.

У розділі також висвітлюється природа соціального когнітивного картування та його лінгвістична складова асоціативних зв'язків ознакової лексики, зокрема в ментальних репрезентаціях, чия комбінаторно-семантична природа досліджуються в праці. У цьому контексті розглянуто асоціативний тезаурус Дж. Кіша та методику семантичного диференціювання Ч. Осгуда з її оцінювальними перевагами та недоліками.

У *другому розділі* формуються основні матеріали дослідження, а саме вкладаються значеннєві карти прикметників давньошотландської мови: (1) історичні синонімічні ряди, що входять у лексико-семантичні поля давньошотландських прикметників з двома опозиційними лексико-семантичними групами (для прикладу *BALD-COWART*, *BRADE-NAROW*), де суцільно відстежується часова антонімія, та відповідно на їх основі виділяються (2) епідигматичні структури давньошотландських прикметників (в т.ч. *SPECIAL*, *DREICH*, *BARE*), склад яких аналізується в контексті додаткових давньошотландських лексикографічних джерел. Порівняльний компонентний аналіз давньошотландських полісемантів виказує виражену розмитість їхніх семантичних структур, а саме нечіткість переходів між

основними значеннями (ЛСВ), оскільки у різних джерелах спостерігається різне поєднання сем у складі виділених та лиш частково ідентичних ЛСВ. Також розглядається контекстуально-функціональний вияв досліджуваних слів у додатково проаналізованих літературних взірцях й підтверджується його ширший семантичний спектр порівняно зі словниковим. Значеннєві карти обидвох типів подаються фреймами, де зберігається словникова інформація щодо кожного слова: значення, з яким слово потрапляє в ряд-категорію, назва категорії, час (з точністю до дати першої засвідченості) входження, ваговий коефіцієнт, етимологічна довідка з вказанням першомови узусу та ланцюжка міжмовних переходів, діахронний текстовий прототип, його авторство та бібліографічне джерело. Порівняння довідкових потужностей наявних давньошотландських лексикографічних джерел та розробленого дослідження тезауруса на прикладі якісного давньошотландського прикметника *STRENGTHY* подається у вступній частині розділу.

У *третьому розділі* отримані лексикографічні структури поєднуються на основі синонімічних, антонімічних, епідигматичних та синтагматичних асоціативних відношень у взірці асоціативної карти (1. *GOOD-BAD, STRONG-WEAK, INFLEXIBLE-FLEXIBLE, LUCKY-UNLUCKY, SUCCESSFUL-UNSUCCESSFUL*; 2. міжкультурних універсалій *GOOD-BAD, ACTIVE-PASSIVE, STRONG-WEAK*), що відображають фрагменти ментального ад'єктивного лексикону давньошотландського етносу. Застосована закономірність Ципфа кореляції віку та частотності слів дозволяє перевести діахронну міру в міру асоціативності. Виявлена градуальність та розмитість сформованих структур створює передумови для застосування до зразків нечіткого моделювання, й активована таким чином мережа дозволяє досліджувати асоціативні атракції у межах розглядуваного фрагменту давньошотландського ментального лексикону міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності *GOOD-BAD, STRONG-WEAK* and *ACTIVE-PASSIVE*. Отримані асоціативні звіти подають значення чіткості чи вірогідності отриманих асоціативних відношень, а саме позитивного та негативного асоціативного околу вузлів – так званих асоціативних антиподів (наприклад, *WEL-HAPPY-SPED vs EVIL-WANHAPPY* та *MERVAILOUS-SPED vs PUR-WIKIT*),

відтвореного асоціативного експерименту для вузлів мережі (наприклад, *PISSANT* та *VICTORIUS*), асоціативного дистанціювання (наприклад, для *VALUBLE-VICTORIUS* у полі *GOOD*, та *FERY-VIGENT* у полі *ACTIVE*), та дихотомічних ментальних репрезентацій (наприклад, для *HE*, *KID* та *THOW*). Остання зі зазначених технік реалізується авторським методом комбінаторно-асоціативної диференціації лексики, що базується на модифікації семантичного диференціала Осгуда, нечіткій асоціативній практиці, яка представляє диференціюючі означення зваженими нечіткими категоріями міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності, відтак привносячи у синтез ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій давньошотландського побутування лексичних одиниць як конотативні, так і денотативні складові значень. Звіти максимально звербалізовані завдяки нечіткій техніці *Computing with words (обчислення словами)* і назагал складають історичний асоціативний ад'єктивний тезаурус оцінювання, потенціалу та активності давньошотландської мови (*Scottaurus*).

У загальних висновках наводиться короткий зміст та підводиться підсумок щодо виконання поставлених у вступі завдань. Окреслюються переваги обраної теоретично-методолічної бази та підтверджується відповідність здійсненого дослідження принципам когнітивної парадигми й структуралізму. Зазначаються прогресивні боки та можливі неточності обраного напрямку дослідження.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в (1) укладанні сучасного взірця асоціативного ад'єктивного тезауруса оцінювання, потенціалу та активності шотландської мови (*Scots*) й порівнянні отриманих значенневих карт та асоціативних звітів, зокрема ментальних репрезентацій, синтезованих за допомогою нечіткого семантичного диференціала (відповідно діахронного та синхронного спектру); (2) розбудові значенневих та асоціативних карт як на матеріалі прикметників, так і з долученням інших частин давньошотландської мови.

Ключові слова: якісні прикметники, давньошотландська мова, реконструкція, діахронні синонімічні ряди, значенневі карти, закономірність Ципфа, асоціативні атракції, історичний асоціативний тезаурус, асоціативне диференціювання лексики,

семантичний диференціал Осгуда, градуальні концептуальні категорії Барсалу, центральна тенденція, нечітка логіка.

ABSTRACT

Basalkevych O. Ye. Modelling of the thesaurus of qualitative adjectives in Older Scots. – Dissertation Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Philology (PhD): Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Ivan Franko National University of Lviv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2021.

The totality of synonymic qualitative adjectives of Older Scots, whose complementary existence is studied within the chronologically ordered synonymic sets, the diachronic or historic synonymic sets, representing the fragment of a historical adjectival thesaurus in Older Scots, is regarded in the proposed work. Subsequently, the research transfers into the cognitive plane, where based on the accomplished sets, the fragment of an adjectival associate map of Older Scots is being evolved. The complex of simulative technics, which are applied to the map in order to revive its associative attraction, within the work limits is called the historical associative adjectival thesaurus of qualitative adjectives in Older Scots (Scottaurus).

The relevance of the study roots in the independent endeavour to develop the lexicographic model of an adjectival thesaurus in Older Scots, and to reconstruct the associative relations of the mental lexicon of Older Scottish people at the designated pattern, scrutinizing the deep associative meanings of the network words by means of the applied simulative practices, one of which proposes the denotatively balanced modification of Osgood's semantic differential.

The scientific novelty of the thesis lies in the lingual material of the study. Neither Ukrainian nor British linguistic school has realized the similar lexicographic study in Older Scots. Methodological novelty is embedded in a new method of reconstruction and research of associative maps of older language-states, particularly, in semantic

differentiation of the lexis with the synthesis of mental (combinatorial semantic) representations.

The theoretical significance of the work roots in the stipulation of the theoretical principles for the study of mental lexicon of Older Scottish ethnos: combining the completed lexicographical models into the map of associational co-attraction; in the research of categorical everysemy and semantic structure continuity; in the modification of Osgood's semantic differential that introduces the denotative meaning-components into the synthesized combinatorial semantic representations.

The practical value of the received results lies in the possibility of their review in the context of historical linguistics and country studies. The proposed method of lexicographic and associational reconstruction contributes to the courses of cognitive, associative and psycholinguistics. The bilingualism of the compiled meaning maps implies their application in the translation practice for the ascertaining of context word meaning.

The methodological basis of the research grounds on the works on lexicology, historical semasiology, Scottish linguistics, cognitive linguistics, associanistics and fuzzy logic: V. Villiuman, Yu. Apresian, M. Murphy, S. Ulman, N. Riemer, D. Glynn, S. Shaumian, B. Gornung, G. Mezzherina, H. Egamnozarov, V. Kosolapov, V. Arkheliuk, N. Feoktistova, V. Shabayev, N. Amosova, A. Hurs'ka, S. Tereshchenko; J. Zipf, A. Blank, P. Koch, J. Schafer, P. Grygiel, M. Bilynsky; A. Aitken, W. Craigie, Ch. Jones, C. Macafee, J. Kopaczyk, M. Dareau, J. Anderson, A. McIntosc, A. Meurman-Solin, S. Romaine, J. Speirs, J. Barbour, W. Dunbar, James I, King of Scotland, D. Lyndesay, R. Henryson; E. Rosh, V. Barsalou, V. Maslova, O. Selivanova; F. de Saussure, Ch. Bally, M. Pokrovsky, O. Potebnia, J. Deese, G. Kiss, M. Murphy, D. Nelson, S. de Deyne, M. Schafer and D. Schiller; L. Zadeh, M. Siavavko, W. Banks, J. Mendel, L. Martinez, R. Rodriguez, F. Herrera, H. G. Oliveira, V. Evans, B. I. Ibarretxe-Antunano.

The work consists of the introduction, three parts, conclusions, bibliography, and appendices.

In the introduction, the theme of the thesis and its relevance are stipulated; theoretical and methodological basis of the research is exposed; the novelty, theoretical and practical significance are outlined; the contents list is given; so is the list of the

published works, covering the content; the content itself is briefly analyzed. The purpose, subject and object of the research are notified, the statements referring to the defence are tailored.

In the first part of the work, the review of the theoretical and methodical grounds of the research is provided. The nature of the notion of synonymy is regarded, the types of synonyms and the main features of synonymy that allow us to relate the words or groups of words into synonymic sets are separated.

In the context let us indicate that the most persistent feature of combining words into historical synonymic sets is revealed by the research of dictionary explanations and the usage of words in the language, stating that the synonymic sets, related with semantic ($C^1 - C^1C^2$) and functional ties ($G^1 - G^1G^2$), are formed within the first thousand of the most frequent words, as it is mentioned by V. Villiuman. Resorting to the regularity of G. Zipf that proportionates the age and usage-frequency of the words, the criterion is paraphrased into the first thousand of the oldest words within which the canonic synonymic sets are formed. Since the empirical limit to the word number in the historical set is 100, it is evident that the crucial synonymy criteria are satisfied by our research conditions.

In the context of the theory of semantic changes we highlight the scientific ideas adhering to the consideration of a semantic shift within the clusters of correlated words that usually are related with synonymic ties and bear the associative nature, which was mentioned in the works of M. Pokrovsky, A. Darmesteter and F. de Saussure. From the generalizing point of view of J. Trier's field-theory, if a word changes its meaning it undoubtedly modifies the whole system, affecting the word senses within the field. Meanwhile, synonymy was treated by M. Pokrovsky as an inherent quality of the field members.

The special attention is paid to the cognitive school: Eleanor Rosh indicates the conceptualized nature of the language, whose structure depends on the row of interrelated categories, including so-called prototypes that are the most typical members of those categories. As cognitivists think, the words do not have their own meanings, instead their comprehension depends on the category they represent. V. Barsalou emphasizes the gradual nature of the categories with the dispersed and vague borders, and correlates

them with their specimen by means of certain associative measures, which represent the gradation of the structure of the category in the long-term memory. Evaluating the degree of associativity or conventionality of the ties, the higher values of the topicality are mentioned under the higher measures of associativity. The scholar deems that a category is represented by a prototype as “a central tendency”.

As to the architectonics of the target fields, researcher G. Mezzherina separates within the semantic fields of qualitative adjectives the proper microfields or lexical semantic groups that are in the binary relation as to the main semantic feature. The component-dominants of the groups are antonyms, and around them the core constituents are consolidated. The interaction between the core constituents of the opposed groups entails the formation of stable antonymic relations between the lexemes. The periphery elements remain in the binary opposition too, however the antonymic relations here are much weaker than in the core. The proposed structural approach is adopted in the construction of lexical semantic fields in the research part.

The “associative” accent of the first part is made on the nature of social cognitive mapping and its linguistic component of associative relationship of attributive lexis, particularly in mental representations, whose combinotarial semantic nature is regarded in the work. In the context, approaches of Kiss’ associative thesaurus and Osgood’s semantic differential with its evaluating advantages and drawbacks are regarded.

In the second part of the work, the main materials are formed, in particular the meaning adjectival maps of Older Scots: (1) historical synonymic sets, given as lexical semantic fields of Older Scottish adjectives with two oppositional lexical semantic groups (for example, *bald-cowart*, *brade-narrow*), where the time antonymy is observed totally, and (2) epidigmatic structures of Older Scottish adjectives (*special*, *dreich*, *bare*), whose polysemic content is analyzed in the context of additional Older Scottish lexicographic sources. The comparison componential analysis of Older Scottish polysemes reveals the dramatic vagueness of their semantic structures, in particular the fuzziness of transitions among the main sememes (lexical semantic variants), since in various sources the different combinations of semes are observed in the compositions of the indicated and just partially identical sememes. The contextual and functional reveal of the researched words in the

additionally analyzed texts both from lexicographic and literature Older Scottish sources is regarded, and its wider semantic spectrum as compared to a dictionary one is proved. The meaning maps of both types are given by frames where the dictionary information on any word is stored, e. g. the meaning with which a word is entering the field-category, the name of the category, the year of the word advent, a weight coefficient, etymological reference with mentioning the mother language and the chain of interlanguage transitions, the diachronic text prototype, its authorship and bibliographic source.

The comparison of enquiry-potencies of the existing Older Scottish lexicographic sources and the elaborated thesaurus, exemplified by the Older Scottish qualitative adjective *STRENTHY*, is introducing the second part.

In the third part of the work, the received lexicographic models are combined on the basis of synonymic, antonymic, epigrammatic and syntagmatic associative relations into the patterns of an associative map (1. *GOOD-BAD*, *STRONG-WEAK*, *INFLEXIBLE-FLEXIBLE*, *LUCKY-UNLUCKY*, *SUCCESSFUL-UNSUCCESSFUL*; 2. cross-cultural universals *GOOD-BAD*, *ACTIVE-PASSIVE*, *STRONG-WEAK*), reflecting the fragments of mental adjectival lexicon of the Older Scottish ethnos. The applied Zipfian regularity of age-frequency correlation allows us to transform the diachronic measure into that of associativity. Owing to the revealed fuzziness of semantic structures and a priori everysemy of the made set-categories, the patterns are exposed to fuzzy modelling, and therefore the activated network enables examining the associative attractions within the regarded fragment of Older Scottish mental lexicon of intercultural universals of evaluation, potential and activity *GOOD*, *BAD*, *STRONG*, *WEAK*, *ACTIVE* and *PASSIVE*. The received associative reports provide us with the values of fuzziness or degrees of belief of the received associative relations, in particular positive and negative associative environment of the knots – so-called associative antipodes (e.g. *WEL-HAPPY-SPED* vs *EVIL-WANHAPPY* and *MERVAILOUS-SPED* vs *PUR-WIKIT*), restored associative norms for the network knots (e.g. *PISSANT* and *VICTORIUS*), associative distancing (e.g. for *VALUBLE-VICTORIUS* in the field *GOOD*, *FERY-VIGENT* in the field *ACTIVE*), and dichotomy (combinatorial semantic) representations (e.g. for *HE*, *KID* and *THOW*). The latter practice is realized by the original method of combinatorial semantic differentiation

of lexis, based on the modification of Osgood's semantic differential – fuzzy associative practice that represents the differentiating attributes by means of the weighted fuzzy categories of intercultural universals of evaluating, potency and activity, introducing in the synthesis of mental (combinatorial semantic) representations of lingual units in Older Scots both connotative and denotative meaning components. The reports are maximally verbalized owing to the practice of *Computing with words* and in general make the historical associative adjectival thesaurus of evaluation, potency and activity of Older Scots.

In the general conclusions of the work, the brief review of the conducted research is made, and the inference as to the accomplishment of the stated work tasks is drawn. The benefits of the selected theoretical methodology basis are mentioned, and the confirmation of the relevance of conducted study to the main principles of historical, cognitive and structuralistic paradigms is stated. The expected advance and possible drawbacks of the chosen way of modelling are highlighted.

The perspective of the further study, are found in (1) building up the pattern of associative adjectival thesaurus of evaluation, potency and activity of Modern Scots and contrasting the received meaning maps and associative reports, in particular mental representations, synthesized by the fuzzy semantic differential (of both diachronic and synchronic spectra, respectively); (2) restoring the meaning and associative maps on the material of adjectives in wide consort with other speech parts of Older Scots.

Key-words: qualitative adjectives, Older Scots, reconstruction, diachronic synonymic sets, meaning maps, Zipfian regularity, associative attractions, historical associative thesaurus, Osgood's semantic differential, Barsalou's gradual conceptual categories, central tendency, fuzzy logic.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Білинський М. Е., Басалкевич О. Є. Діахронні дослідження синонімії з використанням реляційної бази даних // Комп'ютерні науки та інформаційні технології. Вісник НУ «Львівська Політехніка». 2011. № 710. С. 204–208. (0,33 друк.

арк.) (*Особистий внесок автора: теоретичне обґрунтування дослідження, конфігурація та наповнення бази даних, 0,25 друк. арк.*)

2. Басалкевич О. Є. Електронне представлення словника шотландської мови. Історія створення та функціональні можливості // *Іноземна Філологія*. 2011. Вип. 116. С. 61–66.

3. Басалкевич О. Є. Характер лексичної еволюції давньошотландської мови // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2017. № 3 (352). С. 399–407.

4. Basalkevych O., Bilynsky M. A model of the diachronic semantic differential: stratification of lexis on fuzzy principles (the case of Older Scots adjectives) // *Inozemna Philologia*. 2017. № 130. P. 16–27. (0,77 друк. арк.) (*Особистий внесок автора: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,58 друк. арк.*)

5. Basalkevych O. Mental adjectival lexicon of Older Scots. Associative antipodes // *Language, Culture and Change. Romania (Iasi): Alexandru Ioan Cuza University Publishing House, 2019. Vol X: Cultural Heritage in a Global Perspective. P. 215–230.*

6. Basalkevych O., Basalkevych O. Fuzzy Simulation of Historical Associative Thesaurus // *Advances in Science, Technology and Engineering Systems. USA (WALNUT)*, 2019. Vol. 4. Iss. 5. P. 224–233. (1,32 друк. арк.) (Scopus) DOI 10.25046/aj040528 (*Особистий внесок автора: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,99 друк. арк.*)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Ліщинський В. А., Басалкевич О. Є. Аналіз мереж Петрі з одним нечітким елементом // *Сучасні проблеми прикладної математики та інформатики: матеріали VII Всеукр. наук. конф. (Львів, 19–21 верес. 2000 р.)*. Львів, 2000. С. 61–62. (0,08 друк. арк.) (*Особистий внесок автора: опрацювання іншомовної літератури, 0,02 друк. арк.*)

8. Басалкевич О. Є. Діахронна модель творення прикметникових синонімічних рядів у давньошотландській мові // *«Міжкультурна комунікація: Мова-Культура-Особистість»*: IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 23–24 квітня 2015р.).

Наукові записки національного університету «Острозька Академія». Острог, 2015. № 54. С. 91–97.

9. Басалкевич О. Є. Нечітке моделювання асоціативних карт // Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації: IV Міжнар. наук.-практ. заочна конф. (25 черв. 2015 р.). Наукові записки національного університету «Острозька Академія». Острог, 2015. № 56. С. 33–38.

10. Басалкевич О. Є. Нечіткий діахронний диференціатор // Інформатика. Культура. Техніка: зб. матеріалів IV укр.-нім. конф. (Одеса, 30 черв. – 2 лип. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 106–108.

11. Basalkevych O., Basalkevych O. Fuzzy reconstructions in linguistics // Proceedings of IEEE Second International Conference on Data Stream Mining and Processing (Lviv, 21–25 August 2018). Lviv, Ukraine, 2018. P. 60–64. (0,6 друк. арк.) (Scopus) DOI: 10.1109/DSMP.2018.8478451 (*Особистий внесок автора: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,45 друк. арк.*)

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	19
ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ	
ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ СИНОНІМІЇ ТА ЇЇ АСОЦІАТИВНОСТІ	30
1.1. Основні проблеми синонімії	31
1.2. Історія лексичної еволюції давньошотландської мови	37
1.3. Історична синонімія в контексті досліджень семантичних змін	57
1.4. Синонімія в контексті структурної організації семантичних одиниць	69
1.5. Закономірність Ципфа: залежність частоти вжитку слова від віку	76
1.6. Когнітивне соціальне картування та виявлення асоціативних зв'язків ознакової лексики	76
1.7. Асоціативна структура слова у тезаурусі Кіша	82
1.8. Основи широкогозначності в історичній семасіології та метод її моделювання ..	84
1.9. Методологічна та джерельна складові дослідження	87
Висновки до розділу 1	93
РОЗДІЛ 2. ЗНАЧЕННЄВІ КАРТИ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ	97
2.1. Якісний прикметник <i>Strenthy</i> в лексикографічних джерелах давньошотландської мови та його профіль у ментальному лексиконі	98
2.2. Моделювання парадигматичних відношень прикметника в історичній лексикології	112
2.3. Укладання діяхронних синонімічних рядів якісного прикметника давньошотландської мови	113
2.3.1. Побудова історичного лексико-семантичного поля <i>Bald-Cowart</i>	115
2.3.2. Побудова історичного лексико-семантичного поля <i>Brade-Narrow</i>	120
2.4. Семантична структура якісного прикметника в еволюції лексичного складу давньошотландської мови	126
2.4.1. Розгортання діяхронної епідигматичної структури давньошотландського прикметника <i>Special</i>	127

2.4.2. Розгортання діахронної епідигматичної структури давньошотландського прикметника <i>Dreich</i>	129
2.4.3. Розгортання діахронної епідигматичної структури давньошотландського прикметника <i>Bare</i>	132
2.4.4. Контекстуально-функціональний вияв якісних прикметників у давньошотландських першоджерелах.....	134
Висновки до розділу 2	153
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ АСОЦІАТИВНИХ АТРАКЦІЙ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ	156
3.1. Прототипний принцип моделювання семантичного простору широкозначних прикметників	157
3.2. Розгортання асоціативної карти якісних прикметників давньошотландської мови	163
3.2.1. Широкозначність у польовій структурі синоніміки	163
3.2.2. Континуальність асоціативної структури слова	164
3.2.3. Моделювання асоціативних полів та асоціативних структур слів у семантичному просторі категоріально-широкозначних прикметників <i>good – bad, strong – weak, active – passive</i>	173
3.2.4. Візуалізація ментального прикметникового лексикону давньошотландської мови	186
3.3. Відтворення асоціативних атракцій якісних прикметників	187
3.3.1. Одновіткова та двохвіткова мережі давньошотландських прикметників	188
3.3.2. Асоціативний окіл вузлів мережі: асоціативні антиподи якісних давньошотландських прикметників	189
3.3.3. Принцип вербального моделювання асоціативного тезауруса	199
3.3.4. Розгортання асоціативних структур давньошотландських прикметників	204
3.3.5. Відтворення асоціативного експерименту для давньошотландських прикметників-стимулів.....	205

	18
3.3.6. Схожість синонімів та семантична віддаленість	208
3.3.7. Асоціативний диференціал давньошотландських прикметників	209
3.3.8. Часова стратифікація давньошотландської лексики	220
3.4. Порівняльний аналіз нечіткого моделювання історичного тезауруса та лексикографічних синхронних ресурсів	223
Висновки до розділу 3	226
ВИСНОВКИ	230
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	236
ДОДАТКИ	260

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

DOST – Dictionary of the Older Scottish Tongue

DSL – Dictionary of the Scottish Language

SND – Scottish National Dictionary

ДЕС – діяхронна епідигматична структура

ЛСВ – лексико-семантичний варіант

ЛСГ – лексико-семантична група

НАП – нечітке асоціативне поле

НАСС – нечітка асоціативна структура слова

БД – база даних

дангл. – давньоанглійська мова

дн. – давньонортумбрський діалект

дск. – давньоскандинавська мова

фр. – французька мова

дшотл. – давньошотландська мова

нгер. – нижньогерманська мова

дгол. – давньоголландська мова

гол. – голландська мова

лат. – латинська мова

гр. – грецька мова

укр. – українська мова

рос. – російська мова

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Пропонована до уваги праця зосереджена на вивченні синонімічного ад'єктивного інвентарного словникового складу давньошотландської мови. Дослідження покликане створити та дослідити історичні синонімічні ряди якісних прикметників давньошотландської мови.

Серед історичних лексикографічних досліджень давньошотландської мови, опрацьованих автором, праці Е. Ейткена та А. Макінтоша [168], Ч. Джоунса [189,190], К. Макафі [202, 189], Й. Копачик [193, 194, 195], М. Даро [160], Дж. Андерсона [138], А. Меурман-Солін [209] та С. Ромейн [226]. Основними лексикографічними джерелами давньошотландської лексики, використаними в праці, є словник шотландської мови (the Dictionary of the Scots Language, DSL) [268], складовими компонентами якого є шотландський національний словник (the Scottish National Dictionary, SND), що охоплює словниковий запас шотландської мови після 1700 року, та джерельний словник давньошотландської мови (DOST); етимологічний словник шотландської мови Джемісона (Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language Online) [263], що містить в тому числі лексику з літературного давньошотландського періоду; тезаурус шотландської мови (Scots Thesaurus), тематичний словник шотландської лексики, починаючи з XII століття [267], та основний словник сучасної шотландської мови (The essential Scots Dictionary) [269], де збережено багато давньої лексики. Проте, всі вказані джерела – енциклопедичного характеру, наведення діахронного вектора спостерігається лише у хронологічному впорядкуванні ілюструючих цитат, що дозволяє методом антидатування встановити діахронний текстовий прототип – найдавніше задокументоване входження слова у вжиток, що стало наріжним принципом впорядкування історичних синонімічних рядів. Орієнтуючим лексикографічним дослідженням історичного типу на матеріалі англійських дієслів є OED-зорієнтоване дослідження М. Е. Білінського [251, 147], і відповідно взірцевим та первинним словником історичного типу є історичний тезаурус оксфордського словника англійської мови (Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary) [262]. Доступність лексикографічних джерел та лакуарність подібних до OED діахронних

синонімічних досліджень у шотландській лексикографії змотивували вибір теми на тлі дослідницького інтересу автора до шотландського лінгвокраїнознавства.

Перехід дослідження у синхронну площину актуалізує закономірність Дж. Ципфа [250] щодо кореляції віку слова з частотою його вжитку, а отже, асоціативністю, оскільки згідно зі студіями вільної асоціації Д. Нельсона [213], частотність представлення мовної одиниці у пам'яті визначає силу асоціативної відповіді респондента. Сучасні дослідження С. де Дейна підтверджують залежність частоти асоціативної відповіді від віку набуття та частоти вжитку слова [163].

Польове та категоріальне трактування (Г. Межжеріна [86], Х. Егамнозаров [133]) отриманих історичних синонімічних рядів давньошотландських прикметників зі загальними англійськими прикметниками у ролі назв категорій спонукає до виділення властивості широкогозначності рядів якісних прикметників з іманентними властивостями синкретизму, поліденотатизму, синсематизму та поліфункціональності. Подібно як взірєва широкогозначна категорія *PIU* актуалізується у *столі*, *гличуку* чи *ручці*, *GOOD* – у принагідних давньошотландських *solid*, *sonsy* чи *well*, що відповідно характеризуються комбінаторною сполучуваністю із численними денотатами іменників та принагідністю контекстуальних значень. Дослідниками проблем широкогозначності, чії польові, історичні чи категоріальні аспекти еврисемії використані у праці, є: Н. Амосова [1], О. Афанасьєва [7], А. Гурська [39], С. Дімова [41], Н. Дубровська [43], Я. Житін [48], І. Левчіна [71], Є. Малютіна [78, 79], Є. Марінова [80], О. В. Огоновська [91], Є. Соболева [104], С. Терещенко [113], Н. Феоктістова [121], В. Шабаєв [124]. Підсилила ефект широкогозначності доведена на прикладі порівняльного компонентного аналізу розмитість меж основних семантичних значень досліджуваних прикметників, виділених у трьох зазначених вище лексичних джерелах [268, 263, 267], рівно ж як доведений на прикладі текстових взірців з [263] та літературних першоджерел [140, 167, 191, 201, 218, 230, 232, 233], ширший у порівнянні зі словниковим контекстуально-функціональний вияв семантичних диференційних ознак, що висвітлюється у дослідженнях С. Гурського та Р. Дудка [44, 45], чи принагідного значення, що у Дж. Стаута [184]. Отож, на нашу думку, питання широкогозначності прикметника в історичному спектрі заслуговує на додаткову увагу.

Третьою ланкою дослідження візуалізуються взаємозв'язки слів на фрагменті ментального лексикону, тобто актуалізуються асоціативні атракції прикметників як всередині поля, так і зовнішні епідигматична, синтагматична та антонімічна, що здійснюється відповідно до встановленої асоціаністами архітекτονіки асоціативної ад'єктивної карти (Дж. Кіш [192], Дж. Діз [223], М. Мерфі [212], Д. Нелсон [213]). Цікавим видається відтворення асоціативних зв'язків на реконструйованому зразку карти станом на 1700 рік, а саме: застосування симулятивних технік для імітації асоціативного експерименту для будь-якого стимулу-вузла мережі, семантичного дистанціювання всередині поля (віддаленість Vs схожість) та міжпольового (пошуку позитивного та негативного околу для вузлів карти – асоціативних антиподів); синтезу ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій для сполучуваних на карті у синтагмах іменників та займенників у вигляді дихотомічних характеристик універсалій оцінювання GOOD-BAD, потенціалу STRONG-WEAK та активності ACTIVE-PASSIVE. В цьому виділямо два якісних моменти: (1) дослідження бінарних характеристик одухотворених та неодухотворених сутностей, висвітленого в різних ракурсах у Е. Коляди [59], У. Билиці [17], Н. Толстого [115], О. Бессонової [16], Т. Валюкевич [23], М. Літвінова [73], О. Трофімова [116], Х. Клейтман [154] та (2) модерування конотативного «диктату» семантичного диференціала Осгуда (Ч. Осгуд [222], О. Буданіцкі [152]). Подібне моделювання наближено відтворює асоціативне значення слова, його глибинний зміст згідно з Дж. Дізом [256] та О. Потебнею [98], особливо цікавий дослідженнями на давньому мовному відтинку, що безперечно стимулює дослідницький інтерес. Назагал, моделювання асоціативного значення на основі створеної лексико-семантичної системи є можливим у парадигмі, що розглядає асоціацію слова як похідну чутливості до статистичних характеристик мови, а саме частотності вжитку слова [164]. Хоча при цьому не можна ігнорувати питома безвідносно до цілей комунікації природу асоціацій [165], що безумовно закладає певну похибку в дослідження асоціативних атракцій на тлі розгорнутого фрагмента ад'єктивного тезауруса.

Актуальність теми аргументується дослідницьким інтересом до лексикографічних студій на матеріалі германської давньошотландської мови, історичні

синонімічні ряди якісних прикметників якої не подані ні у вітчизняних, ні у британських наукових й лексикографічних доробках. Окрім того, вбачається цікавим розвивати асоціативні студії у діахронній лінгвістиці, тобто розглядати асоціативні зв'язки у момент їхнього творення. Реконструйований у роботі фрагмент асоціативної прикметникової карти давньошотландської мови не має аналогу. Архітектоніка карти слідує синхронним прототипам, проте відзначається відмінною логікою квантифікації. Деякі зі застосованих до неї симулятивних технік мають синхронні ймовірнісні відповідники, інші ж, для прикладу, семантичне диференціювання, що результує у побудову ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій, є оригінальним введеним автором способом асоціативного моделювання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота співзвучна з дослідженнями кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка та пов'язана з науковою тематикою кафедри медичної інформатики Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Мета дисертаційної праці – здійснення за історичним принципом моделювання тезауруса якісних прикметників у давньошотландській мові.

Поставлена мета зумовила потребу у вирішенні таких **завдань**:

- дослідження лексикографічних джерел давньошотландської мови [268, 263, 267, 269];
- дослідження лексикографічних джерел історичного типу [262];
- дослідження англійських синонімічних словників [266, 270];
- внесення словникової інформації у базу даних та моделювання відповідних синонімічних рядів;
- виділення та дослідження діахронних епідигматичних структур прикметників давньошотландської мови;
- дослідження контекстуально-функціонального вияву якісних прикметників у давньошотландських літературних першоджерелах [140, 167, 191, 201, 218, 230, 232, 233];

- дослідження закономірності Дж. Ципфа щодо кореляції віку та частоти вжитку слова, що переводить діахронну міру в міру частотності чи асоціативності;
- дослідження широкозначності утворених рядів-категорій;
- дослідження архітектури асоціативних карт;
- моделювання зразка ад'єктивної асоціативної карти на матеріалі укомплектованих значеннєвих карт якісних прикметників давньошотландської мови;
- дослідження на отриманому зразку симулятивних технік, зокрема відстеження асоціативного околу вузлів мережі, відтворення асоціативних норм, здійснення семантичного дистанціювання та стратифікації;
- модифікація семантичного диференціала Осгуда для синтезу дихотомічних денотативно-конотативних ментальних репрезентацій.

Положення реалізовані зі залученням розробленого програмного забезпечення, а саме БД IsetIntro (одноосібно) та програми візуалізації асоціативних атракцій мовою Java (у співавторстві).

Об'єктом дослідження є змодельований за історичним принципом тезаурус якісних прикметників давньошотландської мови, а саме вкомплектовані значеннєві карти діахронних синонімічних рядів та діахронних епідигматичних структур якісних прикметників давньошотландської мови.

Предметом дослідження є асоціативні зв'язки тезауруса якісних прикметників давньошотландської мови.

Матеріалом дослідження є 2618 якісних давньошотландських прикметників, що відображаються в укладених значеннєвих прикметникових картах, а саме у 100 діахронних синонімічних ад'єктивних рядах давньошотландської мови та 2618 діахронних семантичних структурах слів на досліджуваному зразку. Відповідні асоціативні звіти доступні для 178 слів-вузлів (іменників та займенників) взірцевої асоціативної мережі міжкультурних універсалій Good-Bad (87), Active-Passive (31), Strong-Weak (60). Основним джерелом стимулюючої англійської лексики слугують англійські синонімічні словники WordNet. A lexical database for the English language [270] та Oxford Learner's Thesaurus. A dictionary of synonyms [266]. Основним джерелом давньошотландських відповідників є словник давньошотландської мови (the Dictionary

of the Older Scottish Tongue DOST [268]). Для верифікації використовується тезаурус шотландської мови (Scots Thesaurus) [267] та етимологічний словник шотландської мови Джемісона (Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language) [263]. Для контекстуальних досліджень лексики використовуються давньошотландські літературні першоджерела Дж. Барбора [140], Джеймса I [191], В. Дунбара [167], Р. Генрісона [218], Д. Ліндсея [201] та ін. [230, 232, 233].

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є праці з синонімії В. Г. Вілюмана, Ю. Д. Апресяна, М. Л. Мерфі, С. Ульмана, Н. Ріємера, Д. Гліна, С. К. Шаумяна, В. В. Виноградова, В. В. Архелюк, Т. П. Шевчик, Б. В. Горнунга, Г. В. Межжеріної, Х. Х. Егамнозарова, В. І. Косолапова та ін.; історичної семантики Дж. Ципфа, А. Бланка, П. Коха, Дж. Шафера, П. Гриджела, М. Е. Білінського, А. А. Уфімцевої та ін.; когнітивної лінгвістики Е. Рош, В. Л. Барсалу, В. А. Маслової, Є. С. Кубрякової, О. О. Селіванової; структуралізму та асоціативної лінгвістики Ф. де Сосюра, Ш. Баллі, М. М. Покровського, О. Потебні, Дж. Діза, Дж. Кіша, М. Мерфі, Д. Нелсона, С. де Дейне, М. Шафера та Д. Шіллер; проблем широкосзначності Н. Н. Амосової, О. В. Афанасьєвої, А. І. Гурської, С. Н. Дімової, Н. В. Дубровської, Я. В. Житіна, І. Б. Левчіної, Є. І. Малютіної, Є. Д. Марінової, Є. Л. Соболевої, С. С. Терещенка, Н. В. Феоктістової, В. Г. Шабаєва; шотландського мовознавства А. Ейткена, В. Крегі, Ч. Джоунса, К. Макафі, Й. Копачик, М. Даро, Дж. Андерсона, А. Макінтоша, А. Меурман-Солін, С. Ромейн та ін.; нечіткої логіки Л. Заде, М. Сявавка, В. Бенкса, Дж. Менделя, П. Суснера, Л. Мартінеса, Р. Родрігеса та Ф. Герери та в т.ч. праці, що рекомендують використання нечіткої логіки у дослідженні концептуальних категорій Х. Гонсало Олівейри, Д. Гліна, В. Еванса, Б. І. Ібаретксе-Антунано.

Методи дослідження. В межах генетичної, а згодом когнітивної та структуралістської парадигм застосовується загальний метод моделювання (реконструкції). Описовий лінгвістичний метод супроводжує вкладання історичних синонімічних рядів. Робота демонструє експансіоністський, зі залученням понять та методів інших наук (зокрема, нечіткої логіки), та психонетичний (з синтезом дихотомічних оцінок давнього мовця) підхід до дослідження. Для вивчення

давньошотландських полісемантів використовується порівняльний компонентний аналіз їхньої семантичної структури на основі декількох лексикографічних джерел давньошотландської мови. Функціональний підхід представлений контекстуальними оглядами ад'єктивної лексики у літературних першоджерелах. Асоціативна психолінгвальна техніка семантичного диференціювання, що пропонується на основі модифікованого зразка семантичного диференціала Осгуда, довершує методологічну базу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплектуванні значеннєвих карт історичних синонімічних рядів якісних прикметників давньошотландської мови та їхніх діахронних епідигматичних структур з відтворенням притаманних їм асоціативних атракцій; методологічна новизна полягає в розробці методу реконструкції та дослідження асоціативних карт давніх станів мови, зокрема в семантичному диференціюванні лексики синтезом ментальних репрезентацій.

Наукову новизну можна узагальнити в таких **положеннях, що виносяться на захист**:

1. Через спорадичність прикметників у наявному тезаурусі шотландської мови (Scots Thesaurus) для апроксимації інвентарного наповнення наших рядів використовуємо синхронні ряди прикметників англійської мови, що вичерпують весь семний набір, необхідний для побудови ряду викликом зі словника давньошотландської мови (DOST) всіх слів, що висвітлюються поданими семами. Двомовність укладених значеннєвих карт відображає принцип тлумачення давньошотландських прикметників англійською мовою, закладений у DOST.

2. Моделювання тезауруса якісних прикметників давньошотландської мови передбачає вкомплектування за історичним принципом двох типів значеннєвих карт: діахронних синонімічних рядів та діахронних епідигматичних структур якісних прикметників давньошотландської мови.

3. Для дослідження семантичного простору тезауруса давньошотландських якісних прикметників здійснюємо перехід у когнітивну синхронну площину, використовуючи закономірність Ципфа, що переводить діахронну міру в частотну, а

значить асоціативну, розглядаючи асоціативність як вияв чутливості до статистики мови.

4. У когнітивній площині діахронні синонімічні ряди якісних прикметників давньошотландської мови розглядаються як широкозначні категорії, представлені категоріально-широкозначними англійськими прикметниками, з іманентними властивостями синкретизму, поліденотатизму, синсематизму та поліфункціональності.

5. В семантичних структурах якісних прикметників давньошотландської мови на основі лексикографічних та контекстуально-функціональних досліджень виділяється континуальна природа.

6. Підтверджена семантична розмитість та градуальність отриманих значеннєвих карт дозволяє застосувати нечітку логіку до моделювання їхніх асоціативних зв'язків.

7. Асоціативне картування тезауруса якісних прикметників давньошотландської мови виконується з дотриманням принципів архітекtonіки асоціативних карт.

8. Нечіткий метод реконструкції лексикону давніх етносів, запропонований автором, дозволяє відтворити асоціативні контекстно-чутливі переходи, асоціативні структури слів, асоціативні норми, асоціативне дистанціювання та стратифікацію давньої лексики з дотриманням динаміки асоціативної атракції прикметників.

9. Виділення міжкультурних універсалій оцінювання (Good-Bad), потенціалу (Strong-Weak) та активності (Active-Passive) семантичного диференціала Осгуда на асоціативній карті дозволяє наблизити ментальні репрезентації комбінаторно-семантичними дихотомічними оцінками.

Теоретична значимість праці полягає в обґрунтуванні лінгвістичних засад здійснення дослідження ментального лексикону давнього етносу: поєднанні лексикографічних структур у карту асоціативної взаємоатракції; у дослідженні широкозначності категорій, якими представляються досліджувані синонімічні ряди, та континуальності семантичних структур на основі структурної розмитості та контекстної залежності семантичних просторів давньошотландських прикметників; у модифікації семантичного диференціала Осгуда, що вносить у синтезовані ментальні репрезентації як конотативну, так і денотативну складові значення, модеруючи денотативний «дефіцит» відомої асоціативної практики.

Практична цінність одержаних результатів полягає у долученні до розвитку історичної шотландської лексикографії, що може мати застосування у курсі історичного мовознавства та лінгвокраїнознавства, а також когнітивної, асоціативної та психо- лінгвістик. Зокрема, впроваджений метод синтезу дихотомічних ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій представляє особливий інтерес для когнітивістів. Двомовність укладених значеннєвих карт передбачає їхнє використання у перекладознавстві для виявлення контекстного значення слова.

Особистий внесок здобувача полягає в розробці та викладенні теоретичних та методологічних засад лексикографічного та асоціативного дослідження якісних прикметників давньошотландської мови; здійсненні дослідження лексикографічних та літературних першоджерел; створенні та актуалізації математичної моделі дослідження; розробці та наповненні бази даних IsetIntro та алгоритмізації дослідження асоціативних атракцій; отриманні результатів філологічної цінності та їх інтерпретації. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові результати, висновки та положення наукової новизни, що містяться в дисертації, є особистим доробком здобувача. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дисертації мала місце у наведених нижче публікаціях – статтях та тезах конференцій. Філологічний та історичний матеріал дослідження розглядався на Звітній науковій конференції Львівського національного університету імені Івана Франка (лютий, 2009). Викладення принципів та практичних застосувань нечіткої логіки, що стали основою математичної моделі до поданого дослідження, відбувалося у ЛНУ ім. І. Франка на VII Всеукраїнській науковій конференції «Сучасні проблеми прикладної математики та інформатики» у 2000 р. та в національному університеті «Львівська Політехніка» на кафедрі метрології, стандартизації та сертифікації (тема проведеного семінару: «Нечітка логіка та нейронні мережі», 19.12.2007). Окрім трьох міжнародних конференцій (IX Міжнародна науково-практична конференція: «Міжкультурна комунікація: Мова-Культура-Особистість», IV Міжнародна науково-практична заочна конференція «Лінгвокогнітивні та

соціокультурні аспекти комунікації», Острог, 2015 р.; IV українсько-німецька конференція «Інформатика. Культура. Техніка», Одеса, 2016 р.) заочної участі з публікацією тез (та статей у Наукових записках національного університету «Острозька Академія»), безпосереднє усне представлення та захист ідей роботи відбувалися на II Міжнародній конференції «Обробка та отримання потоків даних» (*IEEE Second International Conference on Data Stream Mining and Processing*, 2018) та в Інституті фізики конденсованих систем на проведеному семінарі «Реконструкція асоціативних карт давніх мов» (15.11.2018).

Публікації. Основні положення дисертації викладені в 11 публікаціях: 6 статтях у фахових виданнях України; 3 тезах доповідей на українських та міжнародних конференціях (в т. ч. у Scopus); 2 статтях в іноземних виданнях, зокрема завершальне дослідження з актуалізації історичного асоціативного тезауруса увійшло в американське наукове видання *Advances in Science, Technology and Engineering Systems* та міжнародну науковометричну базу Scopus.

Структура роботи. Робота складається з анотацій двома мовами, інформації про публікації автора, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації з анотаціями, бібліографією та додатками складає 399 сторінок, обсяг основного тексту – 216 сторінок. Список використаних джерел налічує 270 позицій, із них: наукова література – 250 (у тому числі 117 іноземними мовами), довідкова література та лексикографічні джерела – 20 позицій (у тому числі 10 іноземними мовами). У Додатках відображені взірці значеннєвих карт якісних прикметників давньошотландської мови, а саме діахронні синонімічні ряди та епідигматичні структури прикметників; наведені деякі асоціативні атракції та комбінаторно-семантичні репрезентації; поданий опис вербальної оболонки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ СИНОНІМІЇ ТА ЇЇ АСОЦІАТИВНОСТІ

Розділ присвячено вивченню поняття синонімії: розглядаються типи та ознаки синонімічних зв'язків, причини виникнення та функціональні властивості синонімії.

У контексті історичної семасіології порівнюються погляди різних лінгвістичних парадигм на природу семантичних змін, зокрема у групі чи системі взаємопов'язаних слів з вираженим синонімічним зв'язком. Михайло Покровський, Фердинанд де Сосюр, Шарль Баллі та Джеймс Діз виділяють у таких синонімічних групах асоціативний зв'язок. Когнітивісти Е. Рош та В. Барсалу вважають, що слово у контекстуальному вияві актуалізує значення градуальної категорії, до якої належить, так звану центральну тенденцію. У тому ж ключі розглядається еврисимія категорій.

Структурний аналіз розпочинається з синонімічних рядів, їх польової архітектури, де виділяються ядро та периферія, у полемічному ключі розглянута необхідність виокремлення стрижневого слова чи домінанти, що відображає загальне значення, яке наближає ці ряди до концептуальних категорій. Історичні синонімічні ряди виділяють необхідний і достатній семантичний ($C^1 - C^1C^2$) та функціональний зв'язок ($G^1 - G^1G^2$) у межах першої тисячі слів, тобто апіорі вважаються канонічними синонімічними рядами, що стверджуємо на основі досліджень В. Вілюмана та Дж. Ципфа. Наступною структурною ланкою є лексико-семантична група, яка може вміщати один чи декілька синонімічних рядів, та відповідно дві опозиційні лексико-семантичні групи утворюють лексико-семантичне поле. Дослідники Г. Шипіцина та Г. Межжеріна виділяють в семантичних полях якісних прикметників властиві мікрополя чи ЛСГ, що перебувають у відношеннях градації та бінарності за основною семантичною ознакою, тобто всі компоненти-домінанти таких ЛСГ, ядерні та периферійні, в межах однієї групи різною мірою відображають основну семантичну ознаку та є антонімами в межах бінарної опозиції груп.

У розділі окремим чином прописується асоціативна природа історичних словників як згорнутої датованої асоціативної пам'яті етносу, що використовується

запропонованим у дослідженні методом реконструкції асоціативних карт давніх мовних станів. Зазначено виділений Осгудом денотативний недолік семантичного диференціала, що обмежує вірогідність асоціативних репрезентацій.

1.1. Основні проблеми синонімії

Лексична синонімія, один з найпотужніших інструментаріїв мови та свідчення її розвитку й збагачення, формується нагромадженням мовних одиниць, у випадку прикметника: характеристик явищ і предметів, збіжних в основному значенні і відмінних у відтінковості та стилі. Сукупність таких одиниць, синонімів, у певній мові складає поняття синоніміки і вивчається лексикологією. Виокремлені з сукупності ряди, що характеризуються певною смисловою завершеністю, інтегрованістю та зредукованістю до оригінальних значень, називаються синонімічними рядами. Інтерпретативна лексикографія систематизує дані ряди та впорядковує у відповідних синонімічних словниках [254, 125].

Синонімія реалізується входженням у вжиток нових слів, схожих за основним значенням та відмінних за емпатичністю, експресивністю, стилістикою та сполучуваністю. Властивість по-різному йменувати одну й ту ж річ належить до високорозвинутих форм комунікації та притаманна лише людям [185]. Водночас природна здатність мови до синонімії як «значеннєвої ідентичності» [225] є низькою завдяки «принципу найменших зусиль» (the law of least efforts), тобто здатності мовця радше до розширення семантичного об'єму існуючого слова аніж введення у вжиток нових лексем. Тому обставини для створення нового слова з ідентичним значенням є вкрай обумовленими, насамперед емпатичною різноманітністю [212]. Під емпатичністю в роботі розуміємо експлікацію глибинних смислів та творення асоціативних площин [30]. Когнітивна та лінгвістична заощадливість (forces of cognitive and linguistic economy) [212, 156] природи творення слів (інстинктивне припущення відмінності у значенні різних слів за Ульманом [117], нюансність того ж сентименту згідно з Граматикою Ларуса і т. д.) пояснює відсутність повної синонімії [27]. **Абсолютна чи повна синонімія** виділяється лише в науковій сфері у формі слів-дублетів. У природній мові діє принцип контрасту Кларка чи закон

диференціації Бреала: кожне нове адаптоване в ідіолекті слово сприймається у першу чергу своєю відмінністю від решти лексики, у випадку синонімії – від існуючих синонімів слова. Загальною ж лінгвістичною назвою тенденції мовної заощадливості є принцип уникання синонімії (*avoidance of synonymy*). Оцінка «марнотратності» синонімії гіперболізована до крайнього вияву в «1984» Оруела: «...якщо ви бажаєте сильнішу версію “good”, до чого велика кількість незрозумілих, марних слів на кшталт “excellent” та “splendid” зі всіма решту? “Plusgood” вловлює значення, чи “doubleplusgood”, якщо ви все ще потребуєте чогось сильнішого... Якщо ми уникатимемо їх, то зрештою унеможлиavimo інакодумство, оскільки не стане слів для його вияву. Кожна ідея, коли-будь затребувана, буде відтворюватися лише єдиним словом, з його максимально чітким значенням та рештою значень, полишеними та забутими» [215].

Насправді, ідея про систему комунікації, що виключає неточність чи неоднозначність, тобто досконалу штучну мову, належить математику-філософу Готфріду Лейбніцу [185]. Природно, що для розвитку та цілісності справжньої живої мови необхідний ще один, протилежний полюс, який забезпечує її збагачення, потрібну надлишковість, а значить гнучкість. Закон «синонімічної привабливості» стверджує, що слова найбільшого соціального навантаження притягають додаткові мовні одиниці, від схожого до ідентичного значення – синоніми. В епічній пам'ятці англо-сакської писемності «Беовульф» знаходимо 37 синонімів для слова *prince* «принц» чи *hero* «герой», біля десятка синонімів до *fight* та *battle* «бій» й 17 виразів для *see* «моря» [235, с. 28].

Баланс розвитку синонімії підтримується принципом кооперації Грайса (*Grice's Cooperative Principle*): мовець намагається подати достатню кількість інформації (максима кількості), яка не спотворює знання, якими володіє мовець (максима якості), у стислій формі, утримуючись від неоднозначних зворотів та фраз (максима способу) і залишається відповідною до суті справи (максима релевантності) [212].

У контексті семантичної подібності виділяється **сміслова синонімія**, коли синоніми поділяють один чи декілька смислів, відрізняючись в решті (*sofa-couch*). Висвітлені типи синонімів належать до логічних синонімів. Наступною за

значимістю групою синонімів є **майже-синоніми** (near-synonyms). Це, власне, найбільш виразний тип синонімії у звичному значенні цього слова. Основним лексикографічним джерелом майже-синонімів є тезаурус. За визначенням Апресяна, цей тип синонімів поділяє одне й те ж значення, відрізняючись відтінково (mob-crowd, foggy-misty, big-large, mature-ripe, roast-bake) [4]. Основним джерелом майже-синонімів стилістика англійської мови вбачає історичну диглосію англійської та французької мов (tour-trip, aperitif-drink, escritoire-desk) [47]. **Градуальна синонімія** передбачає прототипну послідовність чи гіперо-гіпонімічну відповідність (bad-shocking), що вбачається природною для відображення синонімічних рядів якісних прикметників. Синонімія якісних прикметників є похідною їх питомої властивості градуальності, що передбачає можливість порівняння [29, 31].

Синоніми, що належать до однієї стилістичної сфери, вважаються **ідеографічними**. Синоніми, що належать до різних стилістичних сфер, називають **стилістичними** [27]. Згідно зі Ш. Баллі, стилістична різноманітність пов'язана в першу чергу з мисленневими процесами [8], і водночас, певна річ, зі сферою застосування мовної діяльності. Отже, вивчення стилістичної зануреності вимагає глибшого дослідження, аніж компонентий аналіз, функція якого зводиться до виокремлення тих семантичних ознак, що належать до іншого мовного рівня.

Диференціація синонімів має античне коріння: Марціанус Капелла, латинський письменник першої половини V ст., запропонував синтез аристотелівської та платонівської доктрин, виділяючи три типи неоднозначності: унівока, еквівока та плюрівока (univoca, aequivoca, plurivoca). Унівока відповідає омонімії, еквівока – синонімії в аристотелівському розумінні, в той час як плюрівока представляє платонівські поліоніми, будучи представленою показовим різноманіттям слів зі значенням «меч» [200], тобто абсолютну синонімію з її словами-дублетами.

Відштовхуючись від спектру синонімічної варіативності, виділяють ознаки синонімії, певна комбінація яких відповідає переліченим вище типам синонімів. Згідно з В. Вілюманом [27], до ознак синонімії належать: спільне поняття (a); один контекстуальний денотат (b); спільне значення чи зміст (c); одна стилістична сфера вжитку (d); подібні структурна формула дистрибуції (e) та сполучуваність (f);

взаємозамінність (g); спільність у звучанні (h); морфологічна спільність (m). Необхідним і достатнім набором таких ознак прийнято вважати семантичну спільність (a), (b) чи (c) та часткову взаємозамінність (g). Наше дослідження зосередиться на апроксимації інвентарного складу синонімічних рядів давньошотландських прикметників за семантичними ознаками, вираженими англійськими прикметниками, що входять у канонічні синхронні синонімічні ряди. Отже, такі діахронні ряди представлятимуть вторинну синонімію із частковим семантичним зв'язком. Вони відрізнятимуться спектром конотаційних і стилістичних відхилень, і в першу чергу фіксовано хронологічним порядком слів. Найстійкішою основою для їх поєднання у синонімічний ряд слугуватиме дослідження словникових тлумачень та вжитків слів в мовленні [27], згідно з яким синонімічні ряди слів, об'єднані семантичним (C^1 - C^1C^2) та функціональним зв'язком (G^1 - G^1G^2), утворюються в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів. Діахронний акцент твердження викривається закономірністю Ципфа [250, 5], яке постулює, що найчастотнішими є найдавніші слова. Отже, в межах першої тисячі слів діахронного ряду очікується, окрім встановленого вище часткового семантичного зв'язку, ще й часткова взаємозамінність, що є необхідною і достатньою умовою синонімічності сформованого ряду.

Таким чином, ознаки синонімії аксіоматично встановлюють синонімічний зв'язок між словами, достатній для формування синонімічного ряду. На доцільність комплексного вивчення слів вказував М. Покровський: «В мові слова та їх значення живуть не окремим один від одного життям, а об'єднуються, незалежно від нашої свідомості, в різноманітні групи, причому підставою для групування служить схожість чи пряма протилежність за основним значенням» [94]. Структурність синонімічного ряду досліджується компонентним аналізом та співставленням слів. Доведено, що синонімічний ряд є рефлексивним, симетричним та транзитивним. Рефлексивність є властивістю самозамикання ряду, тобто самосинонімічності слів. Симетричність вказує на взаємність ознаки, тобто на синонімічність слів поміж собою. Транзитивність синонімії є силогізмом: якщо слово А синонімічне В, а В синонімічне С, то А синонімічне С. Ці ознаки у певному порядку співвідносять всі

члени синонімічного ряду. Б. Горнунг вказує на те, що справжнім синонімічним рядам притаманна складна структура: «Я визначаю цей критерій, виходячи з наступних двох передумов: 1) синоніми повинні складати замкнутий синонімічний ряд, який для даного синхронного стану мови в своїй ідеї не може ні розширятися, ні скорочуватись, але з розвитком мови неминуче змінюється як від появи нових слів і випадання частини старих, так і від зміни семантичних співвідношень між словами, що зберігаються в складі мови; 2) синонімами є слова, взаємозамінні в певних контекстах, що знаходяться в строгому співвідношенні один з одним, але не в будь-яких контекстах». Підсумком такого твердження є те, що в синонімічні ряди не повинні включатися взаємозамінні в усіх контекстах слова-дублети: літак – аероплан; нейтральний архаїзм та узвичаєне слово: доха – шуба; однокореневі утворення: здоровенний – здоровезний [257, 252]. Ці особливі ряди можуть включатися до звичайних лише з утилітарною метою, зазначає автор. Наше дослідження не уникає однокореневих слів та слів з орфографічною розмитістю, що так властива давнім мовам: для прикладу, прикметники з ряду *Passive: obeisand/obeyand, obedient/obediencial* зі спільним значенням *obedient* ‘слухняний’ мають різні значеннєві відтінки та відповідно роки входження 1456 та 1490 (Додаток В).

Полемічно відкритим залишається питання про обґрунтованість домінанти чи стрижня синонімічного ряду. Проблема має свою історію і її можна йменувати «антиномією Жерара-д’Аламбера». Автор трактату «*Synonymes ou la justesse de la langue françoise*» (1718) абат Габріель Жерар у своїх рядах домінант не виділяв. Вибраний в 1741 році на його місце у Французьку академію відомий філософ матеріаліст д’Аламбер, промовляючи традиційний панегірик своєму попереднику, зауважив, що словник Жерара був би ще досконалішим, якби в його синонімічних рядах виділялося «головне слово» (*mot principal*), що містило б в собі «загальний зміст» всього ряду, співзвучний з філософським вченням Дж. Лока [36].

Дискусія триває й досі, найвідомішим апологетом ідентифікуючого слова є Ш. Баллі, який стверджував, що зведення всіх членів синонімічного ряду до слова-ідентифікатора чи домінанти ряду дорівнює знаходженню простого значення. Для

встановлення доміанти його послідовники застосовували компонентний аналіз. При цьому синонімічні ряди, що трактувалися як свого роду мікросистеми, почали виділятися на основі «опорної лексеми» чи стрижневого слова, що вважалося нейтральним у стилістичному відношенні, найбільш частотним і типовим членом синонімічного ряду, і яке визначало межі синонімічного ряду. Такий підхід демонструється Вілюманом [27] при побудові ряду для іменника *power* на основі його семантичних компонент і встановленні залежностей між цими компонентами. Наявна термінологія для доміанти ряду розглядається у [60]. Пропонуються наступні варіанти: вихідний член, стрижневе слово, опорне слово, заголовне слово, основне слово, ідентифікатор, реєстрове слово, слово-вказівник та ін., і зокрема розглядаються однойменні терміни в англістиці: *title word*, *generic word*, *key word*, *radical word*, *initial word*, *entry word*, *introductory word*, *basic word*.

Антагоністичні погляди ґрунтуються на вищеподаному принципі «уникання синонімії» і стверджують, що «ніякого «опорного слова» чи «домінанти» в синонімічному ряді слів нема і бути не може, та практичне виділення «домінанти» в синонімічних словниках є штучним і може призвести лише до плутанини й неправильних уявлень» [36]. На «бездомінантності» синонімічних рядів дослідники протилежних таборів сходяться лише у випадку синонімічних рядів дублетів, коли значення слів цілком нашаровуються, а одиниці характеризуються ідентичною сполучуваністю, однаковою сферою та частотою вжитку [129].

Наше дослідження не заглиблюватиметься у пошук слова зі «загальним змістом» діахронного синонімічного ряду, натомість, співвідносячи поняття доміанти з реєстровим словом, що створює доступ до ряду і є найстаршим словом ряду та водночас на основі закономірності Ципфа – одним з найчастотніших.

«Синонімія відтворює ту ж субстанцію багатьма словами», – вважав Стефанус. Бачення синонімії сучасною прагматикою таке ж: ономасіологічне різноманіття спільної семасіології задля зручності вжитку та доцільності функціонування [231]. Таким висновком наше дослідження підкреслює своє завдання розглянути синонімію прикметників у повноті їх сполучуваності, функціональності та асоціативності мовленнєвого вжитку.

1.2. Історія лексичної еволюції давньошотландської мови

Картина розвитку лексики мови зображає як внутрішні процеси становлення, видозміни, зростання чи спрощення лексичного складу, так і динаміку зовнішніх кореляційних зв'язків. Перебіг лексичної еволюції, зокрема, корегують певні історичні події, які частково визначають зовнішні впливи. Впливовістю відзначаються й міграційні процеси з відповідною мовною взаємодією.

Предметом нашої уваги є самобутність розвитку давньоанглійської мови на теренах Шотландського Королівства, її перевтілення у нових лексичних та граматичних конструкціях й остаточне оформлення у якісно нову мову – давньошотландську.

Оскільки вітчизняна лінгвістика майже не зосереджувалася на подібних дослідженнях, метою даної праці є простеження динаміки лексичної еволюції давньошотландської мови в контексті її становлення, розвитку та взаємодії з іншими європейськими мовами.

Давньошотландська мова (V ст. – 1700), відпучкування нортумбрського діалекту давньоанглійської мови, розпочала свій розвиток на шотландських територіях Лотіансу та Стретклайду з вторгненням англів у V-VI ст. Подальші історичні події назагал були пов'язані з взаєминами Шотландії та Англії, що відповідно посилювали чи послаблювали вплив середньоанглійської та згодом й ранньої сучасної англійської мов на лексичну структуру давньошотландської мови. Важливу роль відіграло зближення Шотландії з Францією, що на довший час стала основним стратегічним та культурним партнером королівства. Як наслідок, відзначався значний вплив французьких запозичень у мову шотландців, на якій вже суттєво позначився міграційний рух скандинавських, фламандських і нормандських переселенців та, природно, вплив кельтського субстрату. Давньоскандинавська мова стала впливовим чинником на Шетландських островах, Оркні та частині Кайтнесу. На цих територіях вона навіть змінила свою назву на *Norn* та широко вживалася аж до XVII століття, що помітно позначилося на місцевих діалектах. У середні віки Шотландія перебувала у тісних торговельних стосунках з Фландрією, Люксембургом, згодом Бургундськими

Нідерландами, ввібравши у свій лексикон морську, побутову та торговельну лексику [153, 204, 202, 189, 195, 264, 67].

Корінне населення Шотландії, яке належало до іберійської групи, змішалось з кельтами (скотами), що прибули на острів у VII ст. до н. е. Мова кельтів належала до гойдельської родини мов. У 80р. до н. е. у Шотландію увійшли римські легіони, очолювані Гнеєм Агріколою. Проте у II ст. н. е. римляни відступили вглиб острова за Адріанський вал, йменуючи територію на північ Каледонією, а її мешканців – піктами. На західний берег Шотландії прибули скоти з Ірландії, створивши королівство Далріада. Римляни покинули острів у IV ст., залишивши Шотландії романізований Стретклайд. На східному узбережжі в IV-V ст. оселились інгвеони, включивши зайнятий Лотіанс до Нортумбрії, а у XI ст. приєднавшись до Шотландії. У 841 р. скоти, очолювані Кеннетом I, витіснили піктів до далеких північних околиць, створивши королівство Шотландія. Мовою королівства стає q-кельтська мова гаелік. Малколм III, син Дункана, вихований при дворі англійського короля, перебував на шотландському престолі з 1057 до 1093 року, та його дружина, англо-сакська принцеса Маргарет, запросили до свого двору англійців, розпочавши його англофікацію. У IX–X ст. вікінги зайняли Гебридські, Шетландські та Оркнейські острови, їх мовою була давньоскандинавська, що у 1266 р. (Гебриди) та 1472 р. з приєднанням до королівства набула свого впливу в королівстві. Король Девід I (1124–1153) запросив у країну норманську знать, челядь якої розмовляла північно-англійською мовою зі значними скандинавськими запозиченнями, що цілком припинило домінування гаеліку на її теренах. У 1296 р. англійський король Едвард I здобув шотландський престол. Повстання, очолене Волесом та королем Робертом Брюсом (з 1306), у 1314 р. після битви під Банокбурном повернуло Шотландії незалежність. У столітній війні (1357–1453) Шотландія була союзницею Франції, що позначилось на її мові. У 1603 р. шотландський король Джеймс VI стає англійським королем Джеймсом I, проголосивши Унію. У 1654 р. відбулося остаточне об'єднання країн, що завершилось у 1707 р. злиттям парламентів. Так заклався початок домінування англійської мови з конвергенцією шотландської як діалектної до її стандарту [264, 153]. (Див. карту Шотландії у Додатку А.)

У періодизації шотландської мови давньошотландській відводять проміжок часу з V ст. до 1700 р., який, відповідно, поділяється на підперіоди долітературної шотландської – V ст. – 1375 р., ранньої шотландської – 1375-1450 pp. та середньошотландської – 1450-1700 pp. Останній, у свою чергу, виділяє період ранньої середньошотландської – 1450-1550 pp. та період пізньої середньошотландської – 1550-1700 pp.[190, с. 95].

Згідно з дослідженнями Макафі та Андерсона, лексикон давньошотландської мови виділяє три загальні категорії [189, с.189, 202]:

1) першоформи переважно давньоанглійського походження;

2) деривати, що утворювалися у давньошотландській мові шляхом афіксації та міжчастинномовних переходів;

3) складні форми, що утворювалися в давньошотландській мові об'єднанням основ.

На основі словника давньошотландської мови (the Dictionary of Older Scots Tongue) DOST [268] виявлено, що найпродуктивнішими стали суфікси германського походження: іменники утворювалися за допомогою -ing, -er (агентивні), -ful, -nes, -schip; прикметники – -y, -ish, -ly, -sum, -en (відіменникові); прислівники – -ly, -hude, -is. Використовувалися також форманти романського походження -able, -ery, -ant, -age, -al, -y.

Перші відмінності у давньошотландській мові з'явилися завдяки діалектним різновидам давньоанглійської мови, зокрема, під час адаптації лексики північноанглійського діалекту (чи похідного давньонортумбрського), дещо відмінного від усекського: *grieve* 'наглядач' (<дн. grāfa = уес. zerefa, звідси reeve); *moch* 'міль, метелик' (<дн. mohðe = уес. moþfe); *aicher* чи *icker* 'колосок' (<дн. eher = уес. ēar); південно-шотландське *ticher* 'плачучий, тяжко сумуючий' (<дн. tēhr = уес. tēar, звідси англ. tear (drop), сльоза). Простежимо появу та вживання наведеної лексики в словнику DOST. Словникові статті зазвичай пропонують декілька лексичних значень багатозначного слова. Оскільки досліджувані лексеми належать до первинного лексикону мови, то особливої уваги заслуговує лексичне значення з приміткою: In early use (у ранньому вжитку). Цікаво, що у випадку *grieve* подане у дослідженні значення дещо відрізняється від запропонованого у словнику – The chief magistrate or provost of a

burgh (голова магістрату чи мер міста) і задокументоване вперше у The Acts of the Parliaments of Scotland, 1124–1707, Thomson, T., Innes, C.: The schireff or his seriandis sall call the **greyff** of the toune and thre uthir lele men of the samyn toun. Водночас наведене значення ‘наглядач’ наводиться другим і датується лише початком XVI ст.

DOST ілюструє й решту запропонованих слів, подаємо їх текстові прототипи:

The said Alexander, leidand the first laid of his bear, presentlie shorn, thow ... drew ane **acher** furth of the laid [etc.] - 1597 The Miscellany of the Spalding Club. Stuart, John (ed.) I. 114; As to be ane **moch** in thy estait; -1637 Diary of Sir Archibald Johnston of Wariston. Johnston, Sir Archibald of Wariston; Paul, G.M., Hay Fleming, D. and Ogilvie, J.D. (eds.) [268].

Словник не підтверджує ранній вжиток форми *aicher*. Слово знаходимо у SND (Scottish National Dictionary), що тлумачить сучасну шотландську лексику. Натомість DOST пропонує словоформу *acher*. Що ж до останнього слова, то словникове підтвердження виявлено лише для сучасної шотландської форми *teicher* (*ticher*), що є дієсловом і позначає *to exude moisture, to ooze* ‘виділяти вологу, сочитися’, тож можна лише припустити, що в давньошотландській мові ця лексема була у вжитку з дещо іншим смисловим відтінком.

У традиційному простежуванні давньоанглійських форм лише від усекських криється небезпека хибного трактування походження слова як давньоскандинавського, тоді як слово насправді походить з іншого діалекту давньоанглійської мови – східноанглійського (Anglian). Наприклад, *bairn* ‘дитина’ походить від давньоанглійського *barn*: Tounis **barne** – 1420 The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Woun. Оскільки внаслідок фрактури чи дифтонгізації усекський відповідник містить дифтонг ‘ea’, то першоформу часто розглядають як давньоскандинавське запозичення, ігноруючи безпосередній прототип *barn* зі східноанглійського діалекту давньоанглійської мови. Те саме стосується шотландського *daur* та стандартного англійського *dare* ‘відважний’, шотландського *swallie* та англійського *swallow* ‘ластівка’, що насправді походять від нефрактованих східноанглійських словоформ.

DOST пропонує форми *dar(e)*, *darr(e)* та *dour*, *dowr*, як зазначено у словниковій статті, нез'ясованого походження зі схожим значенням *determined*, *resolute*, *stern*, *hardy* 'відважний, хоробрий', що задокументовані у спільному джерелі.

Till Ector **dar** I nane comper; – 1375 The Bruce, John Barbour; He wes a stout carle and a sture, And of him-self **dour** and hardy; – Ibidem; That **swelt** half of my schippis has Suelled – 1400 Die Fragmente des Trojankrieges, John Barbour.

Прототипними для шотландських *auld* 'старий' та *cauld* 'cold, холодний' вважають східноанглійські форми з афіксом -ald, тоді як в усекському діалекті знову знаходимо дифтонг -ea.

ald schir Thomas – 1375 The Bruce, John Barbour.

Згідно з DOST, *cauld* вперше використовувалося у словотворенні топоніма **Kalde** welle 1190.

Наступною характерною рисою є заокруглення *e* після *w*: від нортумбрського *uoe* походить сучасне південно-східне шотландське *oo* 'we'. Виявлено декілька характерних східно-центральної запозичень, на яких не позначився спільний для решти давньоанглійських діалектів процес уніфікації. Йдеться про *boat*, що існувало поряд з *bate* 'човен' (починаючи з кінця XV ст.) та *drove* 'дорога'.

DOST не підтвердив форми *boat*, натомість *bate*, *batt*, *bait*, *baite*, *bayte*: He with sevintene in a **bat**; – 1375 The Bruce, John Barbour.

Слово *lord* 'лорд, володар, повелитель' вважається місцевого походження, бо існувало в давньошотландській мові вже у XIV столітті (що підтверджується словником): All that he has enbandownyt is Till hys **lord**; – Ibidem. Тоді ж з'явилося *or* 'перед' давньоскандинавського походження (< дск. *ár*): Bot **or** he deit, his land delt he; - Ibidem.

Значна частина давньоанглійського словникового запасу випала зі вжитку та була замінена давньоскандинавськими чи давньофранцузькими відповідниками. Проте інколи втрачене в англійській мові слово продовжувало своє існування у шотландській. Горлах (1987) налічує біля ста таких слів у давньошотландській мові: напр., *attercap* 'павук' (< дангл. *attorcore*); *bannock* 'прісний коржик' (< дангл. *bannuc*); *ben* 'всередину' (<дангл. *binnan*); *biold* 'притулок, захисток' (<дангл. *beldo*); *fey*

‘приречений’ (<дангл. *fæze*); *foumart* ‘чорний тхір’, літературно ‘foul marten; досл. ‘брудна куниця’ (< дангл. *ful mearþ*); *fremit* ‘іноземний’ (<дангл. *fremede*); *harns* ‘розумові здібності’ (<дангл. *hærn*), *leid* ‘мова’ (<дангл. *lēod*); *smeddum* ‘сутність, дух, душа’ (<дангл. *smed(e)ma*); *stey* ‘крутий’ (<дангл. *stæze*).

DOST не підтверджує давньошотландське походження *attercap*: дві форми слова знаходимо у SND *attercap* та *addercap*, датовані 1808 роком. Лексема *bannock* підтверджується у DOST текстовим прототипом *And beir **bonnokkis** with thame thay tak;* авторства Peder Coffeis у 1568 році, проте слово, схоже, фігурує у древньому та славному топонімі *Bannockburn*, назві міста, біля якого відбувся визвольний бій 1314 року. Знаходимо документальне підтвердження для *ben*: *Thai tuk wre the body ... And bare it **bene** in to the qwere;* – 1420 *The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun*. Щодо *biold*, слово знаходимо у SND, DOST підтверджує його попередні форми *belde, beld, beild*: *For the **beld** of thine honowre, Thow do me lauch [= law], Schir empyoure;* – *Ibidem*. Наступні слова підтверджуються у DOST як давньошотландські без жодних поправок: *One of Douglas’s favourite words. Schir Edward ... assemblit swa richt hardely, That mony **fey** fell vnder feit;* – 1375 *The Bruce, John Barbour*; *For x **fulmartis** skynnis callit fethokis;* – 1424 *The Acts of the Parliaments of Scotland. Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.); Thai twa ware ... fremmyt folk to thaim wyth-al* – 1380 *Legends of the Saints, John Barbour*. DOST підтвердив давньошотландське походження *harnis* у значенні *brains* ‘розумові здібності’ текстовим прототипом: *He sa fele off **harnys** sched;* авторства Джона Барбора з епічного поетичного твору “*The Bruce*” 1375 року. Знаходимо словникове підтвердження добре знаного шотландського слова *leid*: *Than can scho synge Of his cuntre in-to the **lede** [: drede];* – 1380 *Legends of the Saints, John Barbour*. Слово *smeddum* подається з іншим значенням *the finest particles of ground malt* ‘найдрібніша частина змеленого солоду’. У словнику також знаходимо *stey*: *That roche hey & **stay** [: lay];* – 1380 *Legends of the Saints, John Barbour* [189, 268].

Вжиток окремих давньоанглійських форм у давньошотландській мові підсилювався спорідненими давньоскандинавськими формами, напр., розглядуване вище *bairn* ‘дитина’ (< сн., дск. *barn*); *hause* раніше *hals* ‘шия’ (<дангл., дск. *hals*); *thole* ‘зносити, тривати’ (<дангл. *þolian*, дск. *þola*). Саме завдяки скандинавському впливу

Бйоркман (1900) вважав вжиток суфікса *-le* (як у *smittle* ‘інфекційний’) у давньошотландській мові більш популярним [189, с.196, 202, 210, 243, 69].

DOST підтверджує давньошотландське походження перших двох слів, відповідно (*thai slwe thare barnys*) – 1420 *The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun* та *Ere and cheik doun in the hals* He schare, and of the schuldir als; – 1375 *The Bruce, John Barbour*. Щодо *thole*, то у DOST задокументоване лише його субстантивне значення *patience, endurance*; ‘терпіння, витривалість, стійкість’: *God schup thole, gif man nicht byde it*; – 1628 *The James Carmichael/ Collection of proverbs, James Carmichael, M.L. Anderson*. Для *smittle* знаходимо форми *smittel(l)*: *Thair wald this halie bischope byde, Saying, forsuith, it was not smittell* [v.r. *smittel*]; – 1584 *Satirical Poems of the Time of the Reformation., Sempill., R, Davidson, J., Maitland, J. et al; Cranstoun, James* [268].

На основі встановлених у нашому дослідженні текстових прототипів подаємо хронологічний розподіл асиміляції, фіксованої словником давньоанглійської лексики у давньошотландській мові. На осі абцис вказані абсолютні частоти випадкової величини неологізації (через асиміляцію) давньошотландської мови (рис. 1.1.). Розглянута вибірка є обмеженою, проте об’єктивною (відібраною випадковим чином).

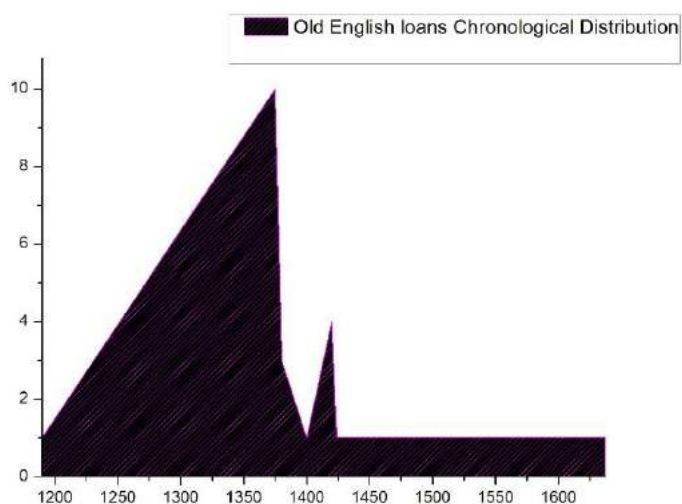

Рис. 1.1. Хронологічний розподіл асиміляції давньоанглійської лексики у давньошотландській мові: *x* – час засвідчення лексеми; по осі *y* – кількість засвідчених лексем

Пік лексичного приросту припадає на XIV ст., відтак найбільшу частку прототипів містять роман «Брюс» Джона Барбора, датований 1375 роком, та «Оригінальні хроніки Шотландії» Ендрю Вінтауна (1420 рік), що природно є одними з перших літературних джерел давньошотландської мови.

Цікавим видається контрастування давньошотландської та середньоанглійської синтагматик на матеріалі словникового запасу теми MARRIAGE [166], що також виконувалося із залученням DOST. Згідно із цим дослідженням, алфавітний список, що складається з 284 виразів, містить 162 (чи 57%) спільних для обидвох мов вжитків та 122 (чи 43%) типово давньошотландських виразів з використанням вже адаптованої середньоанглійської лексики, причому частка самотньої синтагматики зростає з часом незалежного розвитку давньошотландської мови з 10.6% у 1400 році до 42.3% у 1700 році.

У такий спосіб ми розглянули характер формування основного давньошотландського лексикону на основі *джерельної давньоанглійської мови*. Прототипна верифікація досліджуваної автором [189, с.182-213, 202] лексики інколи вказує на пізніше походження лексеми, що виявляє розмитість часових меж входження слів у мову та її лексикон.

Частку запозичень у давньошотландській мові поділяють на декілька цілком чітко окреслених секторів:

I. Латинські запозичення поділяються на: 1) латинські запозичення з французької мови; 2) безпосередні латинські запозичення.

II. Французькі запозичення: 1) запозичення з англо-нормандського діалекту; 2) безпосередні французькі запозичення.

III. Скандинавські запозичення.

IV. Нижньогерманські запозичення (нідерландські) надходили з трьох джерел: 1) фламандської; 2) голландської; 3) нижньогерманської мов.

V. Кельтські запозичення також поділяють на три групи, хоча через виражену схожість р- та q- кельтських мов їхні межі достатньо ілюзорні: 1) гельські запозичення; 2) британські запозичення; 3. піктські запозичення [189, с. 196, 202].

Латинські запозичення відзначалися регулярністю надходження протягом всієї історії розвитку давньошотландської мови. Латинізмами залучалися до давньошотландської поезії як з безпосередніх латинських джерел (*arbitrement* ‘арбітраж’; *benignite* ‘доброта’; *celsitude* ‘величність’; *delectatioun* ‘насолода’; *dissimulance* ‘вдавання’; *infelicitie* ‘невдача’; *mellefluat* (*mellifluat*) ‘медоточивий’; *similitude* ‘схожість’; *transformate* ‘перетворювати’; *venerabil* ‘шановний, освячений віками’ [206, с. 59]), так і за посередництвом французької мови (частка останніх суттєво переважає).

Подаємо їх текстові прототипи, виявлені у DOST:

arbeteris (1500), **celsitud** (1450), **delectacioun** (1456), **dissimilans** (1499), **infelicitie** (1500), **mellifluat** (1500), **symilitud** (1400), **transforme** (1508), **venerable** (1428)

He bad the parteis cheis ... Twa **arbeteris**, ... For to declair and gif arbitrement – **1500** The Poems of Robert Henryson, Robert Henryson; Thar was the egill ... Ernes nixt his **celsitud** secoundlie apperd; – **1450** The Book of the Howlat, Holland, Sir Richard; Chos of desyre cummys of plesaunce and of **delectacioun**; – **1456** Gilbert of the Haye’s Prose Manuscript; Men of suffisans ... Seikand saull hele without **dissimilans**; – **1499** The Contemplacioun of Synnaris William of Tours; Saying of hir greit **infelicitie** I was the caus; – **1500** The Poems of Robert Henryson; Flatteraris ... With fals menyng and mouth **mellifluat**; – **1500** The Poems of Robert Henryson; They in hast shold ger maid be Inne of one hors **symilitud** [D. symylitude] A brassyng hors; – **1400** Die Fragmente des Trojankrieges, John Barbour; I sall ... Ger round the hede **transforme** thé till a fule; – **1508** Kennedy’s Flyting with Dunbar, Walter Kennedy; The forsaide **venerable** fadir in Cryste; – **1428** Liber Sancte Marie de Melros, Innes, Cosmo Nelson [268].

Виникає вишуканий латинізований поетичний стиль *Aureate*, засновниками якого вважають англійських поетів Чосера та Лідгейта. До «шотландських чосеріанців» належать Джеймс I, Генрісон та Дунбар. У поемі Вільяма Дунбара Ane ballat of Our Lady стиль досягає свого апогею [206, с.59, 189, с.197, 202]. Твір переповнений латинськими виразами, причому деякі з них вжиті вперше, тобто є авторськими (*hodiern* ‘сучасний’; *regyne* ‘королева’; *genetryse* ‘мати’; *salvatrice* ‘Спасителька’; *palestrall* ‘палацовий, розкішний’).

hodiern (1508), **regyne** (1508), **genitrice** (1508), **salvatrice** (1508), **palestral** (1508)

Hodiern, modern, sempitern, Angelicall **regyne** [: schyne, devyne, etc.]; – **1508** The Poems of William Dunbar, William Dunbar; Hale fro the splene Of Jhesu **genitrice**; – **1508** The Poems of William Dunbar, William Dunbar; Oratrice, mediatrice, **salvatrice**, To God gret suffragane! – **1508** The Poems of William Dunbar, William Dunbar; Imperiall wall place **palestrall** Of peirles pulcritud; – **1508** The Poems of William Dunbar, William Dunbar [268].

Щодо слова *palestrall*, то у словнику зазначено *palaestra: a public place devoted to the training of athletes* ‘публічна ділянка для тренування атлетів’ (у Древньому Римі та Греції). Проте згодом слово адаптує похідне значення *to wrestle* ‘боротися’.

У словнику також представлено наступні латинізми: *commiseration* ‘співчуття’; *emendation* ‘покращення, вдосконалення’; *immediate* ‘безпосередній, прямий’; *intricate* ‘заплутаний, складний; скрутний; залучений’; *location* ‘розміщення’; *metonymical* ‘метонімічний’, *occur* ‘зустріти(ся) чи з’явитися’; *pagan* ‘язичник, атеїст, ідолопоклонник’; *allocate* ‘розміщати’; *narrative* ‘розповідати’.

commiseratioun (1562), **emendatioun** (1531), **immedyate** (1420), **intricate** (1500), **locatioun** (1530), **metonymical** (1563), **occurrit** (1531), **paganis** (1380), **allocate** (1641), **narrative** (1563)

Haueand **commiseratioun** of the man; – **1562** Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis; Winzet, Ninian; Hewison, J.K.; Be ... **emendatioun** of my life; – **1531** The Chronicles of Scotland, compiled by Hector Boece, translated by John Bellenden, Hector Boece, John Bellenden; This Pape ... Wes archedene till Sylveryus, Hys predecessore **immedyate**; – **1420** The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun; O man of Law! let he that subteltie, With nyce gimpis, and fraudis **intricate**; – **1500** The Poems of Robert Henryson; [To] mak plane proclamatioun To gaddir all sic lybillis [MS. bybillis] besely And in the fyre mak thair **locatioun** ;– **1530** Poems by William Stewart; We may ... answer, this speaking of our Sauioure, to be sacramentall, **metonymical**; – **1563** The Confutation of the Abbote of Crosraguels Masse, Hay, George; Robert Lekpreuik; Dowale nocht vnaduertist of thare intencioun **occurrit** with his folkis in thare meting; – **1531** The Chronicles of Scotland,

compiled by Hector Boece, translated by John Bellenden; Paul ... prechit Cristis law ... To **paganis**; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour; Desyreing the said Committie to allot and **allocate** to thame. ane competent localitie; – **1641** Minute Book kept by the War Committee of the Covenanters in the Stewartry of Kirkcudbright in the years 1640 and 1641, Nicholson, J. (ed.); J. Nicholson, Kirkcudbright; This is nowther dreamit in ane wardrob nor hard throw ane boir bot ane trew **narrative**; – **1563** Vernacular Writings of George Buchanan [268].

Проте для точного підсумку особливостей вживання латинізмів у давньошотландській мові звернемося до досліджень [189, с. 197, 202], згідно з якими латинські вирази були найпопулярнішими у рідковживаних (10.5%), оригінальних (11.1%) та деривативних (8.7%) формах, тобто зазвичай вживалися нечасто і без особливих модифікацій (якщо не брати до уваги описаний вище поетичний стиль).

Французькі запозичення інколи важко диференціювати на англо-нормандські та безпосередньо французькі, оскільки давньошотландська мова часу домінування англо-нормандського діалекту вкрай мало задокументована. Широковживані слова типу *fash* ‘надокучати, сердити’ (<fasher); *tassie* ‘келих’ (<tasse); *vivers* ‘провізія’ (<vivres) увійшли з французької до словникових статей у XVI-XVII ст.

fasche (1540), **tasses** (1505), **viueris** (1531)

The maister wald heaue wrytin bot it neidit not to **fasche** yow farther; – **1540** Correspondence of Sir Patrick Waus of Barnbarroch, Agnew, Robert Vans (ed.); For vij cowpes xvij **tasses** 1 goblatis and tua laweris of glas of sindry pricis; – **1505** Compota thesaurariorum Regum Scotorum, Dickson, Thomas (ed.); The frutis zerelie be the grund productit, ar collectit to thare **viueris**; – **1531** The Chronicles of Scotland, compiled by Hector Boece, translated by John Bellenden, Hector Boece, John Bellenden [268].

Додамо також деякі розмовні вирази на кшталт: *Hogmanay* ‘надвечір’я Нового Року’(< hoguinané ‘новорічний подарунок, слово, яке вигукували ряджені, вимагаючи подарунка’, згідно з іншою етимологією <Homme est né) та популярні перефразування: *allevolie* ‘випадково’ (< à la volée), *ava* = *of all*, «зі всіх» (калька з du tous).

Встановлені текстові прототипи:

Hog-ma-nay (1661), **alla-volie** (1603)

And now...their little crazed nodls is employed in composing Latine ballads of praise upon his Majestie and till such time as we have organs in our cathedrals to have them sung to the tune of penitential hymns, let them ev'n cant them on to the are of **Hog-ma-nay**; – **1661** Mercurius Caledonius comprising the Affairs now in Agitation in Scotland; Ane faith perfumit with fyne folie And monie vane word **alla-volie**; – **1603** Ane verie excellent and delectabill Treatise intitultit Philotus, Robert Charteris [268].

(DOST не підтвердив давньошотландське походження *ava*, слово знаходимо у SND).

До англо-нормандських запозичень належать: (1) слова: *leal* ‘вірний, лояльний’ (вираз адаптовано в одній з назв Шотландії – *The land of the leal*) та *rial* ‘королівський’, що відповідають північно- та центрально-французьким *loyal, royal; receipt* (також *ressait*) від фр. *recoite*; *floor* ‘квітка, букет квітів’, *oor* ‘година’ відповідно від фр. *fleur, heure*; (2) кінцеве /θ/, як наприклад у *puirtith* ‘бідність’, *daintith* ‘ласощі’, *idelteth* ‘лінощі’; (3) *aum* та *aun* для *ān, ām*: *chaunt=chant* ‘пісня’, *chaunce=chance* ‘шанс’, *chaumber=chamber* ‘приймальня’, *graunt=grant* ‘послуга, нагорода’.

leel (1415), **ryale** (1380), **pynt** (1384), **howr** (1380), **purteth** (1508), **danteth** (1500), **idleset** (1590), **chant** (1500), **chance** (1375), **chamber** (1375), **grant** (1380)

Infeodatus per baronem debet ... iurare ... quod erit fidelis sibi et heredibus suis vel **leel** et feel; – **1124-1707** The Acts of the Parliaments of Scotland; Men [hir] honouryt as scho had bene A ful gret & a **ryale** queyne; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour; Et j **pynt** vini; – **1384** The Exchequer Rolls of Scotland, 1264–160; The space of one **hour**. Langare than ane **howr**; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour; Bot now in winter for **purteth** thow art traikit; – **1508** Kennedy’s Flyting with Dunbar, Kennedy, Walter; Perauentowr throw ... wnganand expence Thow waxis pur, thane fortune wil þe wyt, And haf na **danteth** of thi sone na delite; – **1500** Bernardus de cura rei famularis, with some Early Scottish Prophecies, etc., Clairvaux, Saint Bernard of; Ane verie slight object or short **idleset** will enkindle them; – **1590** Sermons by the Rev. Robert Bruce, Minister of Edinburgh; The cok ... syne **to chant** and craw he maid him boun; – **1500** The Poems of Robert Henryson. Thus gat maid thai thar acquaintance, That neuir syne, for nakyn **chance**

Departyt quhill thai lyffand war; – **1375** The Bruce, John Barbour. He wald in his **chambre** be A weill gret quhile in priuate; – **1375** The Bruce, John Barbour; I mon but delay Get **grant** of thé with me to play; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour [268].

У [189, с. 206-209, 202] розглядаються також численні відмінності англо-нормандського діалекту від континентальної французької мови, що додає компетенції у доволі складному питанні розрізнення питомих французьких та похідних англо-нормандських форм. Вирази з термінології феодалізму та соціальних взаємин, як правило, належать до англо-нормандських запозичень: *aire* ‘окружний суд, очолюваний об’їзними судьями чи судовими чиновниками; об’їзний суд чи суддя; виїзне засідання суду’, *brefe* ‘лист чи документ офіційного характеру; наказ, вказівка, виклик’, *dewité* ‘зобов’язання, які слід виконувати’, *enfeff* ‘дарувати маєток, передавати’, *eschete* ‘власність, володіння чи майно, вилучені у особи через позбавлення права чи конфіскацію, особливо при переході таким чином у власність короля’, *extret(e)* ‘засвідчена копія штрафу, накладеного вироком суду’; *ferme* ‘вирішений, постійний, сталий’, до них же відносять *plenis*, *plenish* ‘furnish, stock; постачати, меблювати’ (<pleniss-, plenir); *corbie* ‘raven; ворон, крик’ (<corbe); *cummer* ‘godmather, female gossip; хресна, жіноче пліткарство’ (<commère) та ін.

Встановлені текстові прототипи:

ar (1458), **brefe** (1380), **dewiteis** (1456), **enfeffit** (1391), **eschete** (1380), **extretis** (1484), **ferme** (1380)

That ilk day, the **Ar** of the Chamerlan haldyng at Peblis, thar com in Andro Robenson with a byl; – **1458** Charters and Documents relating to the Burgh of Peebles with extracts from the Records of the Burgh, AD 1165–1710; He aucht nocht to ga owte of his possession forowte the Kyngis **brefe**; – **1380** First (etc.) Reports of the Historical Manuscripts Commissio; The grete chargis and dewiteis that folowis the said ordre [of knighthood]; – **1456** Gilbert of the Haye’s Prose Manuscript; [He] sal resigne vp ... al his erldom ... to be **enfeffit** agane ... til him and til his ayris male; – **1391** The Lennox. Vol. II Muniments, Sir William Fraser; Quhat schepe [= ship] that brokine ware A-pone that coste, suld rycht thane Be mad **eschete**, gud & man; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour; Entres of courtis of all termes bigain ... to mak be gevin in, and to gif furth **extretis** of the samyn; –

1484 The Exchequer Rolls of Scotland, 1264-1600; *Quha to him ferme treutht gafe*; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour [268].

До найпомітніших наслідків тривалого англо-нормандського двомов'я належать: (1) запозичення дифтонгів [oi] *noise* та [ui] *jine*; (2) запровадження приголосних [ŋ] and [ʎ], ймовірно, підсилених гельськими відповідниками, наприклад, *feingie*, *feinzie* ‘прикидатися’; *ingan*, *inzan* ‘цибуля’; *assoilze* ‘прошати, виправдовувати’; (3) латинізоване вживання запитальних займенників як відносних *quha/quho* ‘хто’; *quhilk* ‘який, котрий’; (4) засвоєння деяких прогресивних аналітичних конструкцій, як-от вищого і найвищого ступеня *mair* = *more ma maist* = *most* (калька з *plus*, *le plus*) й прийменника *of* (*de*).

fenyhe (1375), **ingownis** (1500), **assolzeit** (1375), **quha** (1513), **quhilk** (1460), **mar** (1375), **mast** (1375)

Слово *feingie* датується у DSL 1750 роком, натомість у DOST знаходимо за значенням *to feign* інші його форми *faine*, *fane*, *fayne*, *fainge*. This mane ... *neuir flatter couthe nor faine* [: *complaine*]; – **1508** The Poems of William Dunbar. У статті знаходимо споріднене слово *Fenze*, словоформою якого і є очікуване *feinzie*, яке датується 1375 роком: To display or show falsely; to pretend. *Catone sayis ws, ... To fenyhe foly quhile is wyt*; – **1375** The Bruce by John Barbour. У словнику знаходимо *Ingone*, діалектним для якого є *ingan*: *Requirit to tak out the ingownis quhilk ves in the schip in point of tynsale*; – **1500** Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen; *Bischoppes and prelatis that thar weir Assolzeit hym*; – **1375** The Bruce by John Barbour; *Onon Eneas induce gan to the play, With arowys forto schute quha wald assay*; – **1513** Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas; *Syne in that breth oft-tyme thai brew Quhilk eftirwart ful sare thai rew*; – **1460** Consail and Teiching at the Vys Man gaif his Sone; *Thai bet thair fyris and maid thaim mar* [: *far v.*]; – **1375** The Bruce by John Barbour; *[He] Wes ... slane And off his men the mast party*; – **1375** The Bruce by John Barbour. [268]

Для підсумку звернемося до співвідношення запозичень, встановлених у [189, с. 206–209, 202], відсоток французьких запозичень був високим (зрештою найбільшим серед джерельних мов) у всіх формах (частовживаних 27.2%, рідковживаних 27.9%,

оригінальних 33.6% та деривативних 33.8%), та не надто часто вони використовувалися для побудови складених давньошотландських конструкцій (8.7%).

Скандинавські запозичення можна вважати найвпливовішими, оскільки позначилися вони не лише на лексиконі давньошотландської мови, а й суттєво модифікували її граматичну та фонологічну системи. Перш за все йдеться про збереження оригінального германського звучання, пом'якшеного у давньоанглійській мові процесом палаталізації.

Під впливом давньоскандинавської мови у давньошотландській вживалися:

– /k/ радше ніж /f/: *dyke* ‘дамба’ (<дск. *dīki* = дангл. *dīc*> *ditch*), *muckle* ‘муч, багато’ (< дск. *mikill*= дангл. *micel*, *mycel*) [202].

Wattirdike (1230), **mekil** (1380)

Usque ad fossatum quod vocatur **Wattirdike**; – **1230** Liber S. Marie de Dryburgh; DOST пропонує такі форми слова *muckle*: *mukill*, *mikil* та найдавнішу **mekill**: [Criste] *sad to thame, thare wes corne mekil Bot few war to set it in sekil*; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour [268].

– /g/ радше ніж /dʒ/: *brig* ‘міст’ (< дск. *bryggja* = дангл. *brycg*), *rig* ‘гірський кряж’ (< дск. *hrygg* = дангл. *hrycg*) [189, с. 203].

Prestes brige (1150), **rigesmedue**(1170)

DOST пропонує топонім *Prestes brige* як перший задокументований вжиток слова (**1150** рік). *Quamdam terram que vocatur Gret rigesmedue*; – **1170** Liber S. Marie de Calchou: *Registrum Cartarum Abacie Tironensis de Kelso, 1113–1567* [268].

– /sk/ радше ніж /ʃ/: *skirt* (< дск. *skyrta* = дангл. *scyrte* > *skirt* ‘одяг, що за звичай спадав з плечей до колін’), суфікс *-skep* ‘-ship’ (< дск. *skapr*= дангл. *scipe*): наприклад, *hussyskep* ‘заняття домогосподарством’ [189, с. 203].

skyrt (1420), **husye skep** (1500)

Quhen his [sc. Samson's] hevid was lyand Apon hyr **skyr**t [с. *skryt*], and he slepand; – **1420** The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun; Sen that ze will **husye skep** ken, First ze sall sift & syne sall kned; – **1500** The Wyf of Auchtermuchty [268].

До важливих запозичень належать: (1) адаптація (діє)прикметникового суфікса *-and* замість питомого давньоанглійського *-ende*, наприклад, у давньошотландських

порядкових числівниках *tuentiand fat* ‘двадцятий бак’; (2) запровадження th-форми для третьої особи множини особових займенників: *they, them, their* замість давньоанглійських *hīe, hī; though* – замість *þeah*. (3) заміна давньоанглійської h-форми, зокрема у третій особі однини жіночого роду на *s(c)h*-форму: дшотл. *scho* для дангл. *hēo*. (4) запозичення дск. слів *at* ‘що’ та *frae=fro* ‘від’; модального дієслова *man* ‘must’ (<дск. *man*).

they (1375), **theire** (1398), **scho** (1375), **at** (1375), **fra** (1375), **mane** (1380)

In-to the toune ... **They** [E. *thai*] enterit [bath] intermelle; – **1375** The Bruce by John Barbour; **Theire**; – **1398** An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410; **Scho** hyr way gan hald in hy; – **1375** The Bruce by John Barbour; to do that at hys hart hym drawis to); xv. 5 (*thai* armyt thame, all **at** thar war). – **1375** The Bruce by John Barbour; The byschop ... **fra** his presence went in hy; – **1375** The Bruce by John Barbour; Sa **mane** we thane Trew that [etc.]; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour [268].

Лексичні скандинавські запозичення найрізноманітніші: незважаючи на зауваження Айткена, що “they reflect the interests and activities of a farming people living an outdoor life without much in the way of aristocratic or civilised luxuries or much interest in intellectual pursuits” (вони відображають інтереси та діяльність хліборобів, що живуть просто неба, далекі від розкошів аристократії чи цивілізації або ж інтелектуальних пошуків), знаходимо їх і у законодавчій сфері (*law* ‘закон’ (<*lagu*)), і навіть у поетичному ремеслі (*boune* ‘готовий’ (< *bún-*); *fere* ‘компаньйон, супутник’).

law (1124), **boune** (1375), **feris** (1375)

Na Galowa man aw to haf visnet bot gif he refus the **law** of Galowa and ask visnet; - **1124** The Acts of the Parliaments of Scotland 1124–1707; The men ... That suld all **boune** before him be; - **1375** The Bruce by John Barbour; His twa men bad he than in hy Ga to thair **feris** to rest and ly; - **1375** The Bruce by John Barbour [268].

До спільного лексикону давньоанглійської, давньошотландської та давньоскандинавської мов належать такі частовживані слова як *man, wife, folk, house, under, mine, thine*.

mene (1380), **vif** (1375), **folk** (1375), **sit house** (1439), **wndre** (1375), **myn** (1375)

Wemene and **mene**; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour; The vif confusit wes; – **1375** The Bruce by John Barbour [268].

Деякі із давньоскандинавських форм підсилювали вжиток давньоанглійських, інші ж цілком витіснили їх із лексикону: *drucken* ‘п’яний’ (< дск. *drukinn* = сангл. *druncen*); *strae* ‘солома’ (< дск. *strá* = сангл. *strew*); *coup* ‘закупи, бартер’ (< дск. *kaupa* = дангл. *ceapian* > *cheap* ‘дешевий’); *nowt* ‘худоба’ (< дск. *naut* = дангл. *nēat*, остання форма адаптована у топонімі Nitshill поблизу Глазго).

druckin (1542), **stra** (1500), **cowp** (1540), **nowt** (1380)

Or he cum hame ... He salbe **druckin** lyk a sow; – **1542** The Works of Sir David Lindsay of the Mount; Our joly cat ... Quhilis wald ... lat hir [sc. the mouse] ryn wnder the **stra**; – **1500** The Poems of Robert Henryson; Litteras ... mandando ... quod eorum nullus emeret, foirsthaw, regrait nec **cowp** lanam, coria, pelles [etc.]; – **1540**, Registrum Magni Sigilli Regum Scotorum. The Register of the Great Seal of Scotland (1306–1668); ze sal haf thred ... Of **nowt**, schepe, hors and ky; – **1380** Legends of the Saints, John Barbour. [268]

Значним скандинавським слідом у шотландській мові є велика кількість геонімів, давньоскандинавських топоелементів: *fjorðr* (firth) ‘затока, бухта’ > Pentland Firth, Dornock Firth, Moray Firth, Solway Firth; *nes* (від готського *nasō* ‘те, що стирчить’) > Lochness, Stromness, Stennes; *vík* ‘мала бухта’ > Lerwick, Selwick; *vákr* ‘вузька затока’ > Kirkwall, Kirkjuvagr ‘церква над затокою’; *ahua* ‘вода’ інде. > *ey* ‘island, острів’ > Sheppey, Whalsay, Ronaldsay; *hólmr* ‘острівець’ > Glimsholm, Rusk Holm; *flói* ‘гирло річки, дельта’ > Scapa Flow; *óss* ‘гирло річки’ > Oyse, hólm, sker, skerry ‘дрібний острів’ > Seal Skerry, Fugla Skerry; *calf* ‘теля, невеликий острівок поблизу більшого’ > Calves of Eday; *skild* ‘меч, мечоподібний острів’ > St.Kilda – всього біля 15 термінів [49].

Нижньогерманські запозичення увійшли в лексикон давньошотландської мови з трьох джерельних мов: фламандської (Flemish), голландської (Dutch) та нижньогерманської (Low German). Перші дві мови часто об’єднують у середньоголландську (Middle Dutch). Фламандські переселенці з’явилися на шотландських територіях у XII ст., відтак першим запозиченням відводять саме фламандське походження. Та завдяки схожості всіх нижньогерманських форм

етимологія не завжди однозначна. Запозичення давні, оскільки багато з них позначені зсувом голосної $\bar{o} \rightarrow /ø:/$: *bucht* ‘невеликий загін для овець, кошара’ (<флам. *bocht*); *cuil* ‘щиколотка’ (<дгол. *cote*), *crune* ‘мукання’ (<дгол. *kronen, kreunen*).

bowcht (1420), **cutis** (1508), **cronys** (1513)

The yhownge [bestys] he partyde fra the awld And oysyde thaim to **bowcht** and fawlde; – **1420** The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun; Sum claschis thé, sum cloddis thé on the cutis; – **1508** The Poems of William Dunbar; Lyke as twa bustuus bullys ... Ruschand togiddir with **cronys** and feirfull granys; – **1513** Virgil’s Aeneid translated by Gavin Douglas [268].

Ці мови стали джерелом непалаталізованих $/k/$, $/g/$ та $/sk/$: *kink* ‘дуситися, в тім числі від сміху; неспинний приступ сміху’ (<нгер. *kinken* = дангл. *cincian*); *seg* ‘осока’ (<нгер. *segge* = англ. *secg*); *skailie* ‘грифель’ (< *schalie*). Загалом запозичення відносяться до побутової сфери: *craig* ‘шия’ (<дгол. *craghe*; снгер. *krage*); *spean* ‘відривати від грудей’ (<дгол., снгер. *spenen*); *golf* ‘гольф’ (<дгол. *kolf* ‘кийок, палиця; клуб’, *kolven* ‘гра з допомогою кийків’); *redd* ‘мити, чистити’ (<дгол., снгер. *redden* = дангл. *rædan* ‘складати, впорядковувати’); мореплавства: *dworce* ‘рухатися впоперек маршруту корабля’ (<гол. *dwars*); *reid* ‘рейд’ (< гол. *reede*, нгер. *rêde*); розмовного стилю *loun* ‘хлопець’ (<гол. *loen* ‘дурень’) [189, с. 204-206].

DOST не підтверджує слово *kink* з вказаним значенням. SND датує появу слова 1794 роком (підтверджуючи його у лексиконі сучасної шотландської мови). Проте зі значенням *to produce a ringing sound, by striking a metal object upon another* ‘створювати гучний звук, вдаряючи одним металевим об’єктом по іншому’ слово входить у DOST: That scho **kinkit** with ane key in hir hand thryis upon the cruik in the kitchie; – **1596** The Records of Elgin, 1234–1800, Cramond, W. and Ree, Stephen.

Решта текстових прототипів:

seg (1420), **scailzee** (1496), **crag** (1420), **spane** (1508), **golf** (1457), **red** (1420)

The Records of Elgin, 1234-1800, Cramond, W. and Ree, Stephen; To mak ... of a **seg** a swerd of were; – **1420** Ratis Raving and other early Scots poems on moral; To the man that brocht vp the **scailzee**; – **1496** Compota thesaurariorum Regum Scotorum; On his **crag**, or on hys face, ... Ay hys a fute he walde set; – **1420** The Orygynale Cronykil of Scotland,

by Androw of Wyntoun; Quod scho, Tak me by the hand ... My strummill stirk zit new to **spane**; – **1508** The Poems of William Dunbar; At the fut bal ande the **golf** be vtterly criyt done and nocht vsyt; – **1457** The Acts of the Parliaments of Scotland 1124-1707; Thare he begowth to **red** [C. rede] a grownd Quhare that he thowcht a kyrk to fownd; – **1420** The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun [268].

Джерело [168, с. 159-176] значно розширює предметну область, подаючи нижньогерманські запозичення у статтях тезауруса та охоплюючи такі рубрики як сільське господарство, торгівля, тканини, ваги та міри, карбування монет, ігри, море та кораблі, війна та зброя. Варто згадати про середньоголландські зменшувальні суфікси *-ken* → *-kin*: *mutchkin* ‘три чверті пінти’ (<дгол. *mudseken*); *lillikin* ‘тип мережива’ (< дгол. *leliekijn* ‘конвалія’) та *-je* → *-ie*: *lyllikynn* (1579).

Ane bolt of **lyllikynn**is set to x s.; – **1579** Edinburgh Testaments, 1514–32, 1567–1700 [268].

Кельтські запозичення класифікуються на гельські, британські [189, с. 199] (кумбрійські [202]) та піктські. До кумбрійських відносимо *brock* ‘борсук’ (<*brokkos*), *brat* ‘мантія’ та *cam* ‘зігнутий; кривий’ (<*kambos*), до піктських – *peat* ‘торф’ (в шотландсько-латинській інтерпретації фігурувало як *peta*) та *month*, термін, застосований до гірської східної високогірної Шотландії чи будь-якої гористої безлюдної місцевості, тепер *the Mounth*. Гельські запозичення апелюють до британської кельтської топонімічної системи [114]. До них належать *Avon*, *Evan* < *amhuin* ‘ріка’; *Carnarvon* < *cothair* ‘фортеця’; *Ehe*, *Usk*, *Esk* < *uisge* ‘вода’; *Dumbarton*, *Dumfries*, *Dunedin* < *dun*, *dum* ‘пагорб’; *Llandaff*, *Llandovery*, *Llandudno* < *llan* ‘церква’; *Kilbrook*, *Killiemore* < *coil* ‘ліс’; *Kilbride*, *Kilmacolm* < *kil* ‘церква’; *Keadre*, *Kingussie* < *Seann* ‘каптур’; *Innisfail* < *inis* ‘острів’, *Inverness*, *Inverurie* < *inbher* ‘гора’; *Ballantrae*, *Ballyshannon* < *bail* ‘будинок’ [187, с. 63]. До ранніх запозичень відносять *bog* ‘болото’; *cairn* ‘піраміда з каменів’; *inch* ‘острів’, *glen* ‘вузька долина’; *loch* ‘озеро’; *clachan* ‘село’, *craig* ‘шия’, *strath* ‘гірська долина, яку перетинає ріка’, *ben* ‘друга кімната’, *sonsie* ‘дружній, привітний’, *ingill* ‘камін’, *bladdoch* ‘маслянка’, *brochan* ‘вівсянка’, *car* (*corrie*) *fisted* ‘ліва рука’, *messan* ‘маленький хатній песик’, *capercaille* ‘глухар’, *slogan* ‘воєнний заклик’, *clan* ‘клан’;

clarsach ‘високогірна арфа’, *tocher* ‘придане’, *whisky* від гел. *Usquebaugh*; *bard* ‘бард’, *duinhewassel* ‘джентельмен’, *kirk* “церква” [190, с. 42-43].

Встановлено наступні текстові прототипи:

peta (1159), **bog** (1208), **iskie** (1584), **messayns** (1500), **ingle** (1508), **Blaklouch** (1325), **Rutherglen** (1160), **inche** (1420), **stragrif** (1164), **kirk** (1375), **tochir** (1469), **Carnehill** (1446)

[Et de mora de Edenham ad fodiendum **peta** s; – **1159** Regesta Regum Scotorum, 1153-1424. Ad nigrum vadum quod est in bog & per matricem sicam in **bog** vsque ad Elwaldisgate; – **1208** Liber S. Marie de Calchou: Registrum Cartarum Abbacie Tironensis de Kelso, 1113-1567; **Strath** знаходимо у SND; Для сучасного *whisky* знаходимо давньошотландське *Iskie-bae*: George Gipsones **iskie** bae Had all the wyte he womit sae; – **1584** Liber S. Marie de Calchou: Registrum Cartarum Abbacie Tironensis de Kelso, 1113–1567. [268]

Фонологічні особливості давньошотландської мови – <t> для <th>, <sch> для <ch> – деякі вчені відносять до гельського впливу, подібно, як і вжиток дієслів психологічної активності у тривалому часі [189, с. 199, 138, 202]. Подор вказує на можливість вживання багатьох кельтських слів задовго до їхньої появи у словниках, аргументуючи прикладом слова *culrath* від *colrach* ‘гарантія при переданні справи з одного суду до іншого’, яке не фіксувалося у давньошотландській мові до XV ст, хоча містить фонему /θ/, що зникла у гельській мові в XIII ст. Припускається також вплив кельтської лексики на семантику давньошотландської [189, с. 199]. Проте відповіді на більшість запитань з’являться після довершення і опублікування електронної версії історичного словника шотландської гельської мови (the Historical Dictionary of Scottish Gaelic).

На основі поданих текстових прототипів встановимо сукупний хронологічний розподіл запозичень у давньошотландській мові (рис. 1.2). На осі абцис вказані абсолютні частоти випадкової величини неологізації (через запозичення) давньошотландської мови. Розглянута вибірка є обмеженою, проте об’єктивною (відібраною випадковим чином).

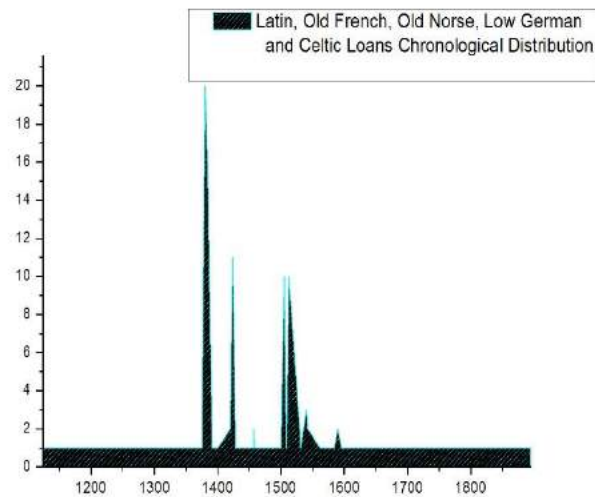

Рис. 1.2. Зведений хронологічний розподіл запозичень у давньошотландській мові:

x – час засвідчення лексеми; по осі y – кількість засвідчених лексем

Пік надходження запозичень спостерігався у 1375, 1380, 1420, 1500, 1508 роках, відповідні джерела текстових прототипів: «Брюс» та «Легенди святих» Джона Барбора, «Оригінальні хроніки Шотландії» Ендрю Вінтауна, поеми Генрісона та Дунбара.

Охарактеризувавши процеси асиміляції давньоанглійської лексики та адаптації іншомовних запозичень у давньошотландській мові, встановивши відповідні текстові прототипи та відобразивши їхній хронологічний розподіл, ми до певної міри відтворили хід лексичної еволюції давньошотландської мови в історичному контексті. Подальші дослідження стосуватимуться досліджень інвентарного прикметникового складу давньошотландської мови. Формуватимуться діахронні синонімічні прикметникові ряди давньошотландської мови на основі виявлених у DOST діахронних текстових прототипів.

1.3. Історична синонімія в контексті досліджень семантичних змін

Діахронна лінгвістика розглядає мову в часовому контексті, тобто в її безперервному творенні [106, 8]. Мовний генезис безперечно пов'язаний з генезисом людини, з розвитком її символічної, артефактної, духовної культури, та з мірою і якістю задоволення її життєвих потреб [242, 246]. Наше дослідження прихильне до теорій культурологічно-когнітивного походження мови [148, 228, 52, 119, 84, 66, 4, 96, 56, 33,

32, 64]. Зокрема, на думку Андреаса Бланка, «мовні спільноти створюють свої власні концептуальні системи чи, іншими словами, свій власний «світ», що згодом вербалізується. Це засвідчує, що концепти не є ні універсальними, ні мово-специфічними, а радше культуро-специфічними, тому позамовними явищами» [159]. Тієї ж традиційної думки серед інших дотримуються українські дослідники [98, 101, 93, 34, 35, 112, 102]. Едуард Сепір додає до чинників фактор «довкілля», вказуючи що «повний словниковий запас мови може розглядатися як комплексний інвентар всіх ідей, інтересів та видів діяльності, що займають спільноту, і якщо б цей повний тезаурус мови певного племені був до нашої диспозиції, то ми великою мірою змогли б осягнути характер фізичного довкілля та властивості культури народу, що ним користується». При цьому вчений робить висновок, що «культурні елементи, які однозначно обслуговують безпосередні потреби суспільства та чіткіше відображаються на свідомості, будуть не лише змінюватися стрімкіше, ніж мовні, але й питомі форми культури, що надають кожному елементу відносної ваги, будуть безперервно витворювати себе заново» [228]. Мова обслуговує самореалізацію людини, внутрішню та зовнішню [136, 110, с.169], і в першу чергу служить інструментом порозуміння: «Мова змінюється під тиском потреб комунікації у постійному конфлікті зі заощадливістю зусиль з одного боку, та з традицією – з іншого» [82]. Причини, зумовлені потребами мовців виражати свої думки й позначати навколишні предмети – комунікативні – та причини, зумовлені потребами виражати свої почуття – емотивні – відносяться до зовнішньолінгвістичних (немовних) факторів зміни значення. Хоча іноді сама потреба у новій лексичній одиниці може виникнути завдяки змінам, зрушенням і перерозподілу функцій між елементами лексичної системи мови, без зміни у зовнішній дійсності [70, с. 31]. На противагу, Микола Марр вважав мову надбудовою суспільно-виробничої діяльності [72]. Нові види діяльності та нові комунікаційні потреби призводять до семантичних змін, полісемії, синонімії, появи неологізмів. Так відбувалося під час становлення первісних господарств, у схоластичну добу, часи Ренесансу, наукового та технологічного прогресу. Попри відсутність фізичного тіла, мова – живий організм і на її «генетиці», як і на генотипі людини, відзначаються всі найактивніші процеси соціуму, спричинені внутрішніми чи

зовнішніми факторам. Зокрема, Хагз характеризує слова з одного боку як «копалини» та як «живі організми» з іншого, назагал вважаючи їх «сховищем культури» та водночас активними гравцями, що реагують на зміну обставин [196]. Саме тому дослідження мовних процесів є безперечним когнітивним вкладом у творення загальної картини світу, що має і зворотній зв'язок: згідно з гіпотезою Сепіра-Уорфа, лад раціональної свідомості чи природа бачення світу в різномовних народів різна, бо відображаючи світ свідомість детермінована різними категоріальними системами мов [118, 53, 22], або ж порівнювана лише на рівні семантичних примітивів, будучи відображеною крізь «семантичні всесвіти» різних мов [24, 25, 26]. Завершує простеження мовно-культурологічної кореляції ємний висновок Д. Ліхачова: «Концептосфера будь-якої національної мови є «*catalogue raisonné*» всього розумового духовного багатства нації. За концептосферою національної мови ми в змозі оцінювати культуру нації» [74].

Наша розвідка в історію мовних змін виокремлюватиме твердження, що вказують на їх системність, виражену в комплексності та взаємопов'язаності мовних фактів [161, 106, 94, 120]. Дослідження Мартіне зазначає, що «якщо наслідки якогось початкового поштовху можуть розвиватися роками, століттями та тисячоліттями, приходячи то у конфлікт, то у згоду з іншими ланцюжками наслідків, то це означає, що різноманітні елементи, з яких складається мова (представлятимемо їх у вигляді навиків чи певних психічних сутностей), повинні знаходитись у безпосередній формальній і функціональній залежності один від одного, хоча і не настільки тісній, щоб зсув в одній частині одразу позначився на всіх решту частинах цілого. Мова володіє такою надмірністю, що не може одразу пристосовуватися до змін потреб своїх носіїв» [82]. Уточнення процесу адаптації семантичних змін у мові надає Ф. де Сосюр: «Факту еволюції завжди передує факт або скоріше безліч подібних фактів у сфері мовлення; ...в історії всякої інновації ми виявляємо завжди два окремі моменти: 1) момент її виникнення в окремих людях; 2) момент її перетворення на факт мови, коли вона, зовні залишаючись незмінною, стає надбанням колективу» [106, с.125]. Тобто другий момент актуалізується у діахронних текстових прототипах, перших входженнях лексичної інновації у літературні джерела мови.

Історія досліджень семантичних змін висвітлює декілька основних напрямків. У роботі зосередимося на вивченні змін і формуванні семантики слів у тісній взаємодії з іншими словами, тобто нас цікавлять ті роботи, що розглядають зміни у системі слів.

Логічно-класифікаційний підхід розвивався довкола постаті Крістіана Карла Рейзіга, що вбачав діяхронні студії неповними без семасіологічних досліджень. Логічність методу полягала у встановленні закономірностей, що відрізняли послідовні зміни. Окрім Рейзіга, до напрямку долучилися А. Дарместетер, Е. Літтре, та безсумнівним є вклад у діяхронну семасіологію М. Покровського. Арсен Дарместетер, зокрема, вивчав зміни, переходи, обмеження та відмирання значень серед синонімів [161]. Михайло Покровський наполягав, що закономірності семантичних змін слів слід спостерігати, досліджуючи значення цілих семантичних груп чи систем слів у їхній залежності від об'єктивних причин, тобто йшлося про діяхронне вивчення лексики як певної системи: «Лексика представляє собою певним чином зорганізоване структурне ціле, що складається зі словесних мікросистем, які утворюються в змістовому відношенні суміжними, *асоціативними* між собою групами слів, об'єднаними однією і тією ж сферою образів, розуміючи під цим терміном певні аспекти нашого побуту чи низку однорідних явищ зовнішнього та духовного світу» [94]. Такі групи утворювалися за схожістю чи, навпаки, відмінністю основного значення: «Історія значень певного слова буде для нас зрозумілою лише тоді, коли ми вивчатимемо це слово у зв'язку з іншими словами, синонімічними з ним, і, основне, такими, що належать одному й тому ж колу представлень» [94].

Соціоісторичний підхід розбудовувався В. фон Гумбольдтом, Л. Тоблером, Ф. Хаасом, Р. Тренчом та А. Сойсом. На думку Вільгельма фон Гумбольдта, мова – це динамічна сила, здатна на необмежене використання обмежених ресурсів. Людвіг Тоблер погоджувався з Гумбольдтом у тому, що національний словник – це «каркас» думки, в свою чергу намагаючись встановити систематичні принципи переходів між концептами. Фрідріх Хаас наголошував, що семантична зміна є виявом історичного прогресу в житті мови. Арчибальд Сойс вважав порівняльне мовознавство цілком історичною наукою і вбачав його мету в прослідковуванні розвитку людського інтелекту, засвідченого взірцями мови. Нашому дослідженню надзвичайно цікаве його

бачення концепції знань: «Одна ідея найкраще запам'ятовується завдяки зв'язку з іншою ідеєю, яким би примхливим не був цей зв'язок; й майже неможливо віднайти велику кількість ізольованих ідей. Знання – це один великий ланцюг асоціацій, і аналогія є основним будівничим деяких його ланок» [184].

Біологічно-еволюційний підхід завдячує своїм існуванням групі французьких та бельгійських лінгвістів: О. Шаве, А. Овелаку, Дж. Вінсону, Л. Адаму та П. Рено. Вони вважали, що мова живе, розвивається та занепадає, що відображається в фонетичних та семантичних змінах. Отже, семантична зміна є результатом життя та взаємодії слів. Еволюційною термінологією відзначався також Арсен Дарместетер [184].

Психологічний підхід започаткований Г. Стейнзалом та М. Лазарусом. Цікавим видається погляд на мову Вільгельма Вундта: «Мова в першу чергу й понад усе передає людський світ образів. Зміни у значеннях слів відображають закони, що керують зміною образів під дією зміни умов асоціації та апперцепції» [184]. Під апперцепцією розуміється внутрішній акт волі, що регулює асоціацію. Для пояснення семантичних змін у синонімії доречною є теорія «емоційного заряду» Ганса Спербера, згідно з якою деякий комплекс образів може піддатись такому заряду емоцій, який виведе певне слово поза його оригінальне значення і змусить набути нового, причому той же процес може стосуватись й решти слів, що належать до того ж комплексу, тобто очікується ланцюгова реакція, яка переведе слова у нове лексичне поле. Наводиться приклад, що за певного емоційного зсуву слово *hardware* може стати синонімом до слова *head*, та за аналогією подається решта однотипних синонімічних зв'язків: *software – mind, interface – communication, user-friendly – clear instructions* [184].

Контекстуально-функціональний підхід зосереджувався на функціях слів та речень у контексті комунікаційного процесу. До парадигми належали Ф. Вегнер, М. Бреаль і Г. Паріс. Саме Мішель Бреаль вперше у 1897 вжив термін «семантика», маючи на увазі морфологію, синтаксис та значення слова у комплексі, а у 1924 – термін «полісемія» [170]. Інший психолог Джордж Стаут, провісник гештальт-психології, розглядав семантичну зміну як взаємне формування слів-значень, які розглядалися як малі концептуальні системи, що утворювали частину більших систем, таких як речення чи дискурс: «Кожен експресивний знак має силу об'єктивізувати свою асоціативну

систему, якщо вона здатна інкорпоруватися у контекстуальне ціле, що перебуває у процесі формування. Отже, значення слова змінюється відповідно до контексту, в якому воно з'являється. Звичке чи загальне значення не є саме по собі значенням, народженим словом. Розбіжність принагідних значень у розмитих і мінливих межах визначається умовою (вжитку)» [184]. Автор вважає значення слова «нечіткою територією», невизначено обмеженою звиклим значенням, яке завжди модифікується узусом, що надає йому принагідного значення. Ця точка зору, як і багато схожих [242], слугує опорою для розробки саме нечіткої математичної моделі дослідження, що пропонується у роботі.

Структуралізм виник на початку минулого століття і співзвучний з іменем Фердинанда де Сосюра, який з історичного мовознавства виокремив синхронні стани мови як часові мовні зрізи, представлені системою, що охоплювала парасимпатичне оточення слова, тобто взаємодію значення досліджуваного знака зі значеннями оточуючих його знаків, що породжує їх спільний «значущий стан» (так звана точка збігу нескінченної кількості координованих одиниць), в якому кожен зі співвіднесених знаків-слів бере участь своєю значимістю, тобто своїм зовнішнім станом значення [106, 212, 105, 63]. Всі зовнішні відношення знака Сосюр поділяє на дві групи: синтагматичні та парадигматичні (асоціативні). Учень Сосюра Шарль Баллі зосереджувався на семантичних асоціаціях слів у вигляді асоціативних полів: «При ідентифікації експресивного факту слід враховувати його оточення; крім цього, необхідно, щоб експресивні факти були зв'язані один з одним лише природними асоціаціями» [8]. Сам же Сосюр вважав мову сукупністю асоціацій, скріпленою колективною згодою [106]. Дослідник наукового доробку Ф. де Сосюра Б. Сорокін зазначає, що синтагматичні й парадигматичні осі органічно пов'язані між собою, і глибинною основою цього зв'язку є багатоякісність реальних речей, їхніх властивостей та відношень. Крізь кожне слово як елемент синтагми, що виражає певне поняття, ніби «просвічують» інші слова, які відображають багатогранні моменти змісту цього поняття. Всі ці внутрішньопонятійні знаки-стани повинні не просто класифікуватися, але й впорядковуватися згідно з принципом суттєвості, тобто дійсним співвідношенням речей, що виражаються словами, та їхніх ознак [105, 6]. На думку

дослідника, *парадигматична система повинна означати дійсний об'єкт-систему в його русі та розвитку*. В цьому ж руслі у М. Марра читаємо, що мовні факти набувають «життєвості» лише в історичному процесі: «Факт-видимість стає фактом-реальністю лише при виясненні динамічної його ролі в історичному процесі розвитку мовлення» [81]. Така часова комплементарність є наріжним каменем пропонованої у дослідженні діахронної моделі. Хоча сам Фердинанд де Сосюр заперечував системність діахронної лінгвістики, та «з огляду на принцип Сосюра щодо неперервності мови в часі та просторі, а значить, і неперервності її властивості системності, варто також визнати, що не існує жодного моменту в часі, коли б мова втрачала цю свою властивість. Тому мова у часі системна, і вивчати її в цьому розрізі необхідно з допомогою структурно-генетичного методу» [105]. Натомість Фердинанд де Сосюр зазначав, що лексико-семантичні і граматичні зміни *характерні для всієї історії мови*, в цьому вони діахронні, але в той же час ці явища завжди виявляються конкретно (синхронно), а тому непанхронно [105]. У цьому ж контексті Баллі вважає, що будь-який стан мови є абстракцією, оскільки розвиток неперервний, але практичний стан все ж реальність, зумовлена заповільненістю розвитку мови та суб'єктивним відчуттям його носіїв [8]. («Консервативні тенденції фундаменту мови» фіксує у своїх дослідженнях і американський структураліст Едуард Сепір [228]). Таким практичним станом у нашому дослідженні приймемо історичний період давньошотландської мови до 1700 р., який характеризувався назагал сталими законами синтаксису та граматики, що є свідченням синхронності стану, хоча лексико-семантичні зміни, які розглядаємо, «характерні для всієї історії» цього періоду. Наше дослідження моделює діахронні синонімічні ряди, асоціативність яких приймається апріорі, розгортаючи на них асоціативну мережу, за принципом парасольки актуалізуючи проміжні мовні стани і досліджуючи їхні асоціативні відношення, тобто динамічно нарощуючи давньошотландський ментальний лексикон, який вивершується станом на 1700 рік.

Підхід теорії поля започаткований Йостом Тріром у 30-ті роки минулого століття. Він зробив одну з перших спроб запровадити принципи Фердинанда де Сосюра у семантиці. Згідно з його теорією, слова складають частину лексичних

полів, які в свою чергу формують концептуальні поля. Якщо слово змінює своє значення, це неодмінно модифікуватиме цілу систему, впливаючи на значення слів у тому ж полі. Отже, вивчаючи семантичні зміни, об'єктом досліджень має стати лексичне поле, а не окремі слова [184, 86, 132]. Незалежним нарисом з теорії поля задовго до Тріра стали поля вищезгаданого семасіолога Михайла Покровського, побудовані на єдності трьох принципів: (1) тематична група – слова, що відносяться до одного й того ж кола образів; (2) синонімія; (3) морфологічні зв'язки. Стосовно останнього зазначається, що поля формуються за принципом назв деталей, засобів та способів дії тощо. Слова, сформовані таким чином, мають спільні показники у своїй формі (суфікси, префікси і т. д.).

Генеративна лінгвістика та компонентний аналіз є похідним різновидом структуралізму. У випадку системи генеративно-трансформаційних граматик Ноама Хомського, які за посередництвом обмежуючих правил, виведених з синтаксису та морфології певної мови, будують ідеалізовані мовленнєві ланцюжки, використовується метод комутації. У методі кожна позиція мовленнєвого виразу розглядається як можливість вибору, що подається трансформаційними правилами. У такому випадку діяхронні семантичні зміни виявляються на рівні зміни вибору і відповідно реструктуризації правил [101, 184, 82, 125, 174, 177, 150, 245]. Хомському також належить теорія нативізму мови [101, 151]. Що ж стосується компонентного аналізу, то початковою ланкою є виокремлення у слові семантичних елементарних ознак, семантичних примітивів, семем (основних значеннєвих) та сем (факультативних), в чому провідна роль відводиться американським семасіологам У. Гуденафу та Ф. Лаунсбері [27]. Дж. Б. Войлз у 1973 році адаптував граматику Катса та Посталя (1964), маніпулюючи семантичними примітивами слова, правилами вставки, проектування та семантичного надлишку. Вчений розглядав семантичні зміни на рівні доданих чи віднятих семантичних ознак за допомогою правил вставки та надлишку відповідно. Правила проектування оперували лексичними входженнями та комбінували семантичні параметри різних лексичних одиниць, доки не сформується семантична інтерпретація цілого речення. У такий спосіб, зокрема, аналізувалося прототипне звуження значення слова *meat* від початкового *food*.

Ідея відстеження семантичних диференціальних ознак була втілена у працях Горлаха, Ліха, Верта, Берндта та Клепарського, у нашій школі виділення диференціальних ознак досліджувалося в [101, 76, 107, 92]. Зокрема, Гжегош Клепарські, займаючись оціночними характеристиками домену HUMANS, вивчав соціальну, естетичну, біхевіористичну та моральну пейоризацію значень слів «жінка», «чоловік» та різноманітних загальних назв, до них застосовних, оперуючи декількома встановленими компонентами, чутливими до змін відповідних характеристик:

- a) common, e.g.: +OBJECT, +COUNTABLE, +ANIMATE, +HUMAN;
- b) diagnostic, e.g.: (+MOVEMENT), (+MALE), (+ADULT), (+MISERABLE);
- c) supplementary, e.g.: /+OLD/, /+MOUNTED/, /+MILITARY/, /+POLITICAL/.

Зокрема, пейоризація для *boor* у даній термінології відобразиться таким чином:

Stage A >	Stage B >	Stage C >	Stage D
+HUMAN	+HUMAN	+HUMAN	+HUMAN
(+MALE)	(+MALE)	(+MALE)	(+MALE)
([COUNTRY [ORIGIN]])	([COUNTRY [ORIGIN]])	/[COUNTRY [ORIGIN]]/	([UNREFINED UNMANNERED])
	([UNREFINED UNMANNERED])	([UNREFINED UNMANNERED])	
<i>addition</i>	<i>weakening</i>	<i>loss</i>	

Подана схема чітко демонструє поетапні семантичні зміни. На другому етапі спостерігається послаблення питомої семантичної ознаки «сільського походження» та входження нової – «грубий, невихований». Перша цілком втрачається на наступному етапі, перетворюючись на архаїчне словникове значення і вступаючись місцем другій, яка стає домінуючою. Це так званий процес синхронного розширення значення слова, що згідно з [158] складає основу діахронної семантичної зміни його значення.

Набуття нових семантичних ознак, як-от “to understand” для “to see”, через метафоричне розширення (metaphoric extention) – KNOWING IS SEEING – та

привнесене виведення (invited inferencing) – *Nou wend and seh wher hit be.* (if an addressee went to “see where it is” (the central meaning), the addressee would also “know where it is” (the inferred meaning)) – детально розглядається у [237, 236].

Цікавим також видається діахронне (850-1900) корпусне дослідження розвитку значень метафор на тему CONTROL OF AN UNDESIRABLE/UNPREDICTABLE FORCE IS A RIDER’S CONTROL OF A HORSE, їх адаптивності та витривалості в умовах співіснування та тиску з боку інших, емпірично виразніших значеннєвих доменів [203] та діахронне дослідження метафоричної моделі *recover* та *recovery* й відповідне видозмінення та розширення значень поданих слів [217].

Явище метафоричного розширення значення слів чи появи нових слів прослідковується від древнього звичаю табуювання певної лексики, як-от: заміна у германських мовах індоєвропейської лексеми *rktos* (лат. *ursus*, гр. *arktos*) ‘ведмідь’ на слова з германським коренем *ber* (*bera* у давньоанглійській мові, *beer*, *bere* – у середньоанглійській та відповідно *bere*, *beire* – у давньошотландській) зі значенням ‘бурий’ через побутуючу серед германців та слов’ян заборону вжитку прямого значення [70, с. 32].

Прикладом семантичної вмотивованості є походження слова *lilac* ‘бузок’, що увійшло в англійську мову раннім XVII століттям з французької за посередництвом іспанської та арабської рефлексій перської праформи *līlac* як варіанта *nīlak* ‘bluish, блакитнуватий’, що походить від *nīl* ‘blue, блакитний’. Водночас у шотландській мові слову надалося іншого трактування *lily-oak* ‘дуб лілій’, що є однозначним прикладом народної етимології.

Наближеним до нашого дослідження є розгорнутий аналіз тисячолітнього розвитку семантичного простору германського прикметника *snel(l)* ‘активний, сильний’, який знаходимо і у давньошотландській мові, його чутливості до зміни характеристик денотата-особи, від давнього образу людини *дієздатної та сильної* до *звитяжного та мужнього* лицаря та врешті до вельможі *швидкого та активного*, що захоче куртуазну міру самоконтролю *maze* [92].

Процес розширення значення слова підсумовується теорією Андреаса Бланка [148], апологета *когнітивного лінгвістичного підходу*, наступного у нашому огляді.

Семантична зміна, на його думку, вважається такою, що відбулася, якщо слово, що представляє певний об'єкт, починає асоціюватися з новим значенням, причому нове значення може використовуватися альтернативно до старого чи цілком замінити його. У першому випадку Бланк називає явище «інноваційною семантичною зміною» чи «семантичною інновацією», а в другому – «редукційною семантичною зміною». Передумови семантичної зміни, на його погляд, ґрунтуються на трьох принципах «схожості, близькості та контрасту». Інший когнітивіст Рональд Ленекер вважає, що здатність людей до концептуалізації світу, фізичних об'єктів та власного досвіду виявляється також у мові. У цьому ж ключі Елеанор Рош стверджує, що мова концептуалізована, а її структура залежить від низки взаємопов'язаних категорій, включаючи так звані прототипи, що є типовими членами цих категорій, укорінених у людському досвіді та сприйнятті світу. З позиції когнітивної лінгвістики слова не володіють значеннями як такими, їх розуміння залежить від того, які концептуальні категорії вони представляють. Оскільки ці категорії включають елемент енциклопедичної інформації – значення завжди залежить від контексту, зокрема екстралінгвального контексту, то традиційна диференціація між семантикою та прагматикою втрачає зміст. Для ілюстрації прототипних семантичних змін Бланк наводить приклад поступового набуття латинським словом *homo* 'людина' значення 'людина чоловічої статі', уособлюючи перехід слово-категорія > прототип, оскільки, звертаючись до цілої спільноти, оратор зазвичай виступав перед чоловічою асамблеєю. Має місце і зворотня метаморфоза: прототип > слово-категорія, як-от у перевтіленні латинського *tenere* 'обіймати, тримати' в іспанське *tener* 'мати' [148, с.74].

На противагу традиційній концепції значення слова, де має місце чітке розмежування між денотативним та прагматичним значеннями, у когнітивістиці значення слова викликається зі сховища наших енциклопедичних позамовних знань, що можна назвати потенціалом значення чи змістом даної лексичної одиниці. Окрім постульованої Ленекером енциклопедичної природи значення, когнітивістами пропонуються прототипна теорія Рош, теорія фреймової семантики Ч. Філмора, теорія ідеалізованих когнітивних моделей Дж. Лакоффа, теорія схем С. Джонсона, ментальних просторів Ж. Фоконьє, теорія концептуального змішування (Дж. Греді,

Т. Оуклі та С. Коулсон, Ж. Фоконьє та М. Тернер), а також теорія концептуальної метафори [241, 181, 169, 244, 180, 240, 155, 224].

Наше дослідження зосереджується на діяхронних лексикографічних дослідженнях та їх проектуванні в асоціативну площину. Діяхронна лексикографія актуалізується діяхронними текстовими прототипами, найдавнішими вжитками слів, задокументованими у писемних джерелах. Встановлюється діяхронний текстовий прототип способом антидатування, запропонованим Дж. Шафером [229]. Безперечною є похибка: нововведене слово чекає на появу літературного джерела, що зафіксує або ні його узус.

Проаналізовані методи підводять наше дослідження до методологічного висновку щодо можливості розгляду синонімічних тематичних структур як діяхронної системи корельованих полів, в якій можна прослідкувати розгортання значення кожного слова у комплексі його концептуальних категорій. Дослідження постулює асоціативність даної системи як привнесену апріорі асоціативністю парадигматики. Система розбудовується динамічно шляхом приєднання нових вхожих у вжиток кореляцій. Відповідно, на 1700 рік система вивершується і трактується як зразок асоціативного лексикону давньошотландської мови: на підставах синхронності стану, проводяться його системні дослідження. Шарль Баллі зауважував, що єдине, що робить стилістику як словесне втілення думки чи психічної діяльності історичною наукою, це «співставлення експресивних систем в цілому, послідовними пластами, а не частинами...вивчаючи експресивні факти визначеної мови (рідної чи іноземної), стилістика повинна розглядати їх не інакше, як в рамках визначеного періоду розвитку цієї мови» [8]. Той же висновок без сумніву екстраполюється на асоціативну лінгвістику як похідну ментальної діяльності, а отже виправдовує пропоновану в праці стратифіковану асоціативну структуру.

Когнітивний інструментарій даного дослідження адаптує теорію прототипів Е. Рош [241, 182], а саме градуальні структури категорій з розмитими нечіткими межами, досліджувані також В. Л. Барсалу [179]. Вчений підкреслює їх високу динамічність і нестабільність, що пояснюється тимчасовою представленістю концептів тієї ж категорії в домені робочої пам'яті у різних ситуаціях. Певні

асоціативні міри співвідносять категорію з її екземплярами і представляють градацію структури цієї категорії у довгостроковій пам'яті. Оцінюючи міри асоціативності чи конвенційності [241] цих зв'язків, вищі значення типовості розуміються під вищими мірами асоціативності. Барсалу вважає, що категорія представляється прототипом як «центральною тенденцією» [225], саме до якої і встановлюється рівень асоціативності того чи іншого екземпляра. Канонічність досліджень внутрішньокласових (парадигматичних) фактів чи опозицій знаходимо також у Мартіне [82].

У нашому дослідженні такими категоріями вважаємо асоціативні синонімічні ряди-поля, зважені згідно зі зазначеною вище градуальністю структур категорій функціями приналежності (значеннями чіткості).

Прикладом питомої нечіткості та внутрішньої структурованості концептів є прототипне дослідження концепту love у [172]: maternal love, romantic love, affection, love of work, self-love, infatuation та інші типи любові шикуються від сильніших до слабших зразків. Що ж до поданого концепту, то найповніше він представлений у давньогрецькій культурі, де для кожного типу любові існує окремий термін: ерос, філія, сторге, лудус, манія, прагма, філавтія, агапе. Кожне зі слів володіє контрастуючою (диференційною) семантичною ознакою, будучи ідентичними у решті ознак, що розтушовує межі екземплярів.

1.4. Синонімія в контексті структурної організації семантичних одиниць

Системність мовної організації відзначалася на всіх етапах розвитку семантичних студій: починаючи від Ж. д'Аламбера, В. фон Гумбольда та М. Покровського і завершуючи В. Порцінгом та Й. Тріром, прогресивний погляд на природу мови виділяв її внутрішню структурованість та існування інтегрованих лексичних групувань, що завдячують різного роду семантичним взаємозв'язкам слів.

Кристалізація думки попередників у теорію семантичного поля Г. Іпсена (1924 р.) чи лексичного та понятійного поля Й. Тріра (1931 р.) завдячує фізикам Фарадею, Естерду та Амперу, які першими вжили термін «електромагнітне поле» на початку XIX століття. Аплікативність терміну в лінгвістиці завдячує основним властивостям семантичних групувань слів: наявності центру та периферії, дотику та

взаємодії периферійних суміжних полів, різному ступеню зчеплення компонентів поля. В мовознавстві термін адаптувався в межах функціоналізму, чия рання програмна публікація «Тези Празького лінгвістичного гуртка» висловлювалася про мову як функціональну та цілеспрямовану систему засобів вираження.

Отже, за І. Стерніним, поле характеризується такими ознаками:

1. Поле – це інвентар елементів, пов'язаних між собою системними відношеннями.
2. Складові поля характеризуються семантичною спільністю і виконують у мові спільну функцію.
3. Поле об'єднує як однорідні, так і різнорідні елементи.
4. Поле інтегрує у собі не менше двох мікрополів.
5. Поле має вертикальну і горизонтальну організацію. Вертикальна організація представлена структурою мікрополів, горизонтальна – їхнім взаємовідношенням.
6. Поле має ядро і периферію. Ядро консолідується довкола компоненти-домінанти.
7. Ядерні конституенти найточніше виконують функції поля, систематично використовуються, найчастотніші порівняно з іншими конституентами і не від'ємні від даного поля.
8. Функції поля розподілені між ядром і периферією.
9. Межа між ядром і периферією є розмитою, нечіткою.
10. Конституенти поля можуть належати до ядра одного поля і периферії іншого поля чи полів.
11. Різні поля почасти нашаровуються одне на одне, утворюючи зони поступових переходів, що є законом польової організації системи мови.

Г. С. Щур зауважує, що на сьогодні поняття поля у лінгвістиці максимально експліковане у функціонально-семантичне, морфемне, фонемне, словотворче, лексемне, семантичне, мікро- та макро-, множинності, заставності, модальне, компаративне, одухотвореності, неодухотвореності, вказівне, часу, ствердження, заперечення, особи та граматико-лексичне поле, включно з мікрополями припущення та числа [133]. Лексико-семантичні поля формуються на перехресті синонімії,

антонімії, полісемії та семасіології назагал і вивчаються в ракурсі дослідження цих відношень. Додамо до переліку асоціативне поле, яке вміщає морфемно- та тематично-сумісні синоніми і розглядається нами виключно в когнітивній парадигмі.

Польовий підхід застосовується у вивченні словосполучень, складного і афіксально-похідного слова, у відношенні синтаксису та лексики, у дослідженні протилежних властивостей системних мовних об'єктів – континуальності та дискретності. Наше дослідження опирається на одну з польових інтерпретацій – градацію інтенсивностей якісних прикметників [133, 86].

Ю. М. Караулов поділяє різноманітні сфери словарного запасу на семантичні поля (згадане вище поле «любов»), лексико-семантичні групи (наприклад, група слів зі значенням «успіх»), тематичні групи (наприклад, «назви дерев»), синонімічні ряди (наприклад, ряд з інваріантним значенням «активний» розглядатиметься у нашій роботі), ономасіологічні групи (наприклад, відображення українськими різноструктурними іхтіонімами поняття «риба» [128]) [57]. Найсуттєвішою компонентою лексико-семантичного поля є лексико-семантична група (ЛСГ) [228, 57, 120, 130, 86]. За концепцію Сепіра, лексико-семантична група має градуальну структуру. Г. М. Шипіцина відзначає, що ЛСГ якісних прикметників, що об'єднують більш ніж два синонімічних ряди, поєднані відношеннями градації. Градуальна структура спостерігається у синонімічному гнізді. У градуальних відношеннях перебувають також абсолютні, близькі, проміжні та синоніми у вузькому смислі. Основою градації слугує різний ступінь співпадання в значеннях синонімів. Основною властивістю ЛСГ є наявність сталих синонімічних та антонімічних зв'язків між словами. На думку Ф. Філіна, «синонімічні й антонімічні зв'язки – два важливі види семантичних зв'язків слів у рамках тієї чи іншої лексико-семантичної групи» [86]. У лексикологічному синхронному вимірі лексико-семантичні поля якісних прикметників властиво складаються з мікрополів чи ЛСГ, що перебувають у відношеннях бінарності за основною семантичною ознакою: *«За таким принципом у межах мікрополя організовані ЛСГ прикметників на позначення кольору, смакових відчуттів, розміру, об'єму, температури, зовнішності, моральної характеристики особи тощо. Компоненти-домінанти таких ЛСГ є антонімами; навколо них*

консолідується ядерні конституенти; у результаті взаємодії ядерних конституент опозиційних ЛСГ формуються стійкі антонімічні зв'язки між лексемами. У відношеннях бінарної опозиції перебувають також і периферійні елементи, проте антонімічні зв'язки тут значно слабкіші, ніж між ядерними» [86]. Те ж знаходимо у В. Архелюк [6]. Розмежування ядерних і периферійних елементів залежить від міри виразу тією чи іншою лексемою основного значення ЛСГ, частоти її уживання, жанрово-стильової диференціації значень, емпатичності, валентності тощо. Щодо динаміки кількісного та якісного складу поля прикметників зі значенням моральної оцінки особи, то зміни екстралінгвістичного характеру (морфологічні, семантичні тощо) можуть призводити до об'єднання двох груп, поглинання однієї групи іншою (включення послабленої групи до складу сильнішої), до відокремлення нової групи, утвореної з нового чи видозміненого мовного матеріалу. Всі наведені зміни ЛСГ підпорядковуються збереженню понятійного обсягу поля, структурної лексико-семантичної одиниці вищого порядку.

Найменшою складовою поля є слово. Його семантична структура знаходить найрізноманітніше трактування серед дослідників. Природним чином ідентифікація слова полягає у встановленні значення чи дефініційної компоненти та контекстуального змісту. Третя складова семантичної структури полягає в емоційній оцінці, що в основному привноситься додатковою до основного значення семантичною компонентою чи контекстуальним забарвленням, хоч інколи становить частину дефініційної компоненти слова. Довершуючою складовою мовної одиниці (гр. *semeion*) є її звукове та графічне представлення (гр. *semainon*). Точки зору семасіологів щодо меж семантичних складових слова й особливо до відповідних їм термінів розбігаються. Ми дотримуватимосся визначень, поданих серед альтернативних думок вітчизняною дослідницею семантичної структури слова О. О. Селівановою.

Отже, *денотат* (від лат. *denotatum* – позначене чи гр. *tynchanon*) є терміном логіки, транспонованим до логічної семантики як відповідник значення, позначеного (за Г. Фреге, Б. Расселом). Вказує на об'єкт чи фрагмент дійсності або ментального світу, позначені словом.

Сигніфікат (від лат. *significatum* – позначуване чи гр. *semainomenon*) розглядається здебільшого як понятійний зміст мовного знака. Термін транспонований зі схоластичної логіки Середньовіччя (Дж. Солсберійським, XII ст.) до логічної семантики завдяки працям американського філософа Ч. Морріса (1938 р.) як зміст поняття, інтенціонал, протиставлений екстенціоналу – обсягу поняття. Морріс протиставляв сигніфікат як зміст поняття денотату – предметній віднесеності знака.

Конотат (від ср. лат. *connote* – маю додаткове значення) – додатковий компонент значення мовної одиниці, що доповнює її предметно-логічний зміст суб'єктивними відтінками оцінки, емоційності, експресивності, функціонально-стилістичної забарвленості, а також відтінками, зумовленими соціальними, ідеологічними, культурними, ситуаційними аспектами комунікації. [101, 137]

Дихотомія «сигніфікат-денотат» є питанням більш-менш погодженим. На даному етапі дискусійно відкритою залишається проблема відокремленості конотату. Вперше конотат був пов'язаний з емотивністю мовлення Л. Блумфілдом у зв'язку з психолінгвістичними дослідженнями емоційної та оцінної природи певних груп слів. Афективність слів досліджувалася за допомогою асоціативного експерименту, що підтверджував психологічну реальність оцінних, емоційних, образних та стилістичних компонентів значення. Зокрема, методика семантичного диференціала Чарльза Осгуда дозволяла встановити рівень емотивності чи міру якості певних слів чи радше об'єктів за допомогою накладеної на цю якість шкали.

Частина вчених вважають конотацію частиною семантики номінативних одиниць (В. Телія, І. Арнольд, В. Шаховський), інші ж виводять її за межі мовної семантики, відносячи до мовленнєвої (Ю. Апресян, Д. Шмельов, М. Комлев та ін.).

Існує також протиріччя щодо властивостей конотата: традиційним чином у ньому виділяють оцінку, емотивність, експресивність та функціонально-стилістичну забарвленість (І. Арнольд, О. Іванова, В. Телія, Н. Лук'янова, С. Йохансен та ін.). Відповідно, найрізноманітніші часткові комбінації цих ознак претендують на визначення конотата у багатьох інших випадках: оцінність та емоційність [107], емотивність (оцінність та експресивність відносяться автором до денотата) [127],

емотивність та стилістичне забарвлення (оцінність належить денотату, а експресивність виникає лише в мовленні) [122, с. 60].

Вдалий контраргумент до такого підходу знаходимо у О. О. Селіванової, і оскільки він безпосередньо стосується нашого дослідження, наводимо в оригіналі: «...якщо конотат протилежний денотату, то як розмежувати конотат і денотат у словах, що є оцінними та емоційними саме в денотаті (добряк, злидень, базікало)». Згодом автор підсумовує, *що оцінність, емоційність, стилістичні ознаки, безперечно, мають подвійну природу: денотативну й конотативну, а експресивність є ознакою мовлення*. В тому ж руслі протікають міркування Є. Шендельс щодо конотації граматичних одиниць як експресивності, інтенсифікації певних значень, граматичної образності та емоційного ефекту, що, без сумніву, вказує на невід'ємність конотативного змісту від денотата, вторинність та несамостійність конотації, і натомість самодостатність денотації. Дослідниця включає конотат мовного знака до обсягу значення як один з його типів, вказуючи на матеріальність форми його вияву, семність, поліструктурність та колективну суб'єктивність характеру [101, с. 89].

Як зазначалося вище, основним мовотворчим засобом в міру природної заощадливості мови є розширення семантичного об'єму слова, тобто полісемія. Згідно з алло-емічною дихотомією, основною одиницею лексичної підсистеми мови є *лексема*, а її реалізацією у мовленні – *лексико-семантичний варіант* (ЛСВ). Третій рівень мови, що, за словами Е. Косеріу, «заповнює прірву між мовою та мовленням», встановлює одиницю третього рівня – *семему*. *Семема відповідає лексико-семантичному варіанту в мовленні і є змістовим аналогом словоформи. Тобто семема об'єктивує мисленнєвий зв'язок із поняттям та референтом і є одиницею не лише семантичної природи, виходячи на індивідуальний рівень мовної свідомості. Віртуальний же спектр значень полісеманта отримує назву семантими, що об'єднує декілька ЛСВ*. Термін ЛСВ уведений О. Смирницьким у 1954 р. За визначенням І. Арнольда, *ЛСВ – це двобічний мовний знак, єдність звучання та змісту, що залишається незмінною у межах притаманних йому синтагматичних та парадигматичних зв'язків. У складі лексеми ЛСВ формують внутрішньослівні зв'язки, доводячи системність лексики, зокрема ментального лексикону*.

Природним чином, найменшою структурною одиницею семантичної системи є сема. Термін «сема» введений Б. Потьє. Згідно з визначенням, *сема (від гр. *sema* – знак) – це елементарний компонент значення, найменша розрізнявальна риса, об'єктивно притаманна денотату, та згідно з окремою науковою думкою, і конотату також.*

Співвідношення між семами, семемами, семантичними ознаками та компонентами залишається питанням без спільного знаменника і трактується вченими цілком довільно. На думку В. Вілюмана та Т. Сергєєвої, семантична структура слова – це набір семантичних ознак, для інших – семантичних компонент (І. Вепрева, Н. Шапілова) чи лексико-семантичних варіантів (М. Нікітін). І. Стернін та А. Кузнецов трактують лексичне значення як систему всіх семантичних ознак, *при цьому мінімальні одиниці лексичного значення поділяються на варіантні та інваріантні, перші автори називають семантичними компонентами, другі – семантичними ознаками.*

Сема трактується як одиниця граничного, кінцевого рівня і як одиниця неграничного, некінцевого рівня членування значення; як мінімальна одиниця граматичної семантики та мінімальна одиниця лексичної семантики. У працях Д. Шмельова, І. Арнольда, Т. Ломтева, М. Нікітіна, Т. Уфімцевої, А. Кир'яна, В. Русанівського семантична ознака тотожня семі, в І. Стерніна семантична ознака є складовою частиною семи або семантичної компоненти, А. Кузнецов вважає, що семантична ознака – це сукупність сем. Сему часто називають семантичним маркером, хоча він має й інші характеристики: диференційна семантична ознака та сукупність сем [86].

Відсутність стандарту ієрархічності семантичної структури слова вбачається негативним фактором впливу в семантичних дослідженнях, що призводить до непорозуміння та накопичення зайвої термінології. Ключові визначення, на які опиратиметься, та терміни, якими оперуватиме наше дослідження, виділені у параграфі курсивом.

1.5. Закономірність Ципфа: залежність частоти вжитку слова від віку

Властивість частотності та часової витривалості давніх слів була зафіксована американським вченим німецького походження Джоном Кінслі Ципфом. Він зокрема досліджував частку давніх слів серед лексики, що вийшла зі вжитку: так-от, відсоток такої лексики обернено пропорційний до віку слова. Тобто чим давніше слово, тим рідше воно випадає зі вжитку. Якщо ближче до умов експерименту Ципфа, то *у рангах найбільш вживаних слів однозначно превають давньоанглійські*, друге місце посідають середньоанглійські слова, і третє – вибіркова лексика входження наступних століть. У тому ж дослідженні постулюється обернено пропорційна відповідність між частотою та довжиною слів і встановлюється найвища частотність індо-європейського кореня у порівнянні з германським та латинським, чия частка також визначна.

Виділений у 1947 році факт кореляції частоти слова з його віком, який у даній роботі назвемо закономірністю Ципфа, не знайшов широкого застосування серед дослідників (на відміну від закону Ципфа) через відсутність кількісного вираження такої кореляції, проте приймається за основу лінгвістичних досліджень [5].

Отже, на основі закономірності Ципфа діахронна міра перетворюється на міру частотності вжитку [250, 5]. Міра частотності своєю чергою трактуватиметься як міра асоціативності, оскільки перші слова асоціативного ряду природно є найчастотнішими у вжитку та свідомості людей [213, 212]. Відтак, діахронна міра переходить у міру асоціативності слів ряду, що цілком влаштовує методи та цілі нашого дослідження.

1.6. Виявлення асоціативних зв'язків ознакової лексики

Роль мови у процесі мислення однозначна, не з'ясовним залишається їх каузальний зв'язок. Існує міркування, що мова – це спосіб боротьби людини з хаосом, тобто стимул чи засіб логічного, нехаотичного, визначеного мислення і відповідної поведінкової реакції [101]. Точка зору підтримується сучасною психологією, яка вважає, що біхевіористика людини стає більш мотивованою завдяки мовленню. Згідно з останніми дослідженнями у сфері психолінгвістики Інституту Макса Планка, людський мозок у процесі дискурсу здатний до завчасного передбачення лексичних форм, необхідних для ведення діалогу. Це відбувається на рівні наносекунд, тому не

зрозумілим залишається, коли з'являється референт, – до, в процесі чи після мовної метаморфози. На думку Вільгельма фон Гумбольдта, за допомогою мови людина здійснює інтерпретацію світу, апропріює його картину. Тобто йдеться про домінуючу та стимулюючу її роль: «Мені вдалось відкрити – і цією думкою я щоразу більше проймаюсь, – що за посередництвом мови можна осягнути найвищі та найглибші сфери й всю розмаїтість світу» [38].

Хоча первинність мови у процесах мислення очевидно спростовується тим фактом, що в домовний період чи в період примітивного стану мови людина жила, а значить мислила, навіть якщо йдеться про базовий інстинктно-рефлексний рівень [98, с. 5, 62, 63]. Згідно з класичною теорією, як було зазначено вище у Баллі, мова є похідною психічно-мисленнєвої діяльності людини, тому ініціюючий її форми імпульс генерується мозком на долі тих же наносекунд раніше.

Існує й маргінальна точка зору на взаємодію мови й мислення: Микола Марр вважає, що мовою майбутнього стане саме мислення, що зростає у вільній від природної матерії техніці [72].

Наше дослідження прихильне до погляду на мовну картину світу як складову концептуальної, тобто мовномисленнєвої картини світу. Згідно із цією парадигмою, мовна картина світу створюється в результаті переломлення концептуальної у мовних формах [22, 101, 97, 99]. Тобто мова є своєрідним посередником між світом та людиною, відображаючи їх кореляцію та всі аспекти сприйняття світу й себе у ньому. Точна предметна область, асоціації та уявлення, зафіксовані мозком, активуються при надходженні стимулів та у процесі акумулятивної діяльності мозку, і формують щось схоже на фрагмент карти. Відтак індивідуальна та етнічна (чи загальноприйнята в умовах глобалізації) картини світу представляються набором ментальних репрезентацій, які проте, на думку когнітивіста Р. Спольського, є асиметричними та неповними завдяки ідеалізованому сприйняттю, що спричинене модульним принципом роботи мозку [175, 242].

Когнітивні карти не відображають світ точно, у всій його складності. Вони відображають відстані та напрямки між точками та відповідні розміщення, скорочуючи безмір інформації реального світу до простого, доступного для прочитання формату,

що робить можливою ефективну, пластичну навігацію у ньому. Мисленнєві (ментальні) карти можуть слугувати основою найбільш «людських» властивостей, таких як пам'ять, уява, умовивід, абстрактне мислення та навіть розуміння соціальної взаємодії. М. Шафер та Д. Шиллер [126, с. 38] припускають, що «ми добре навчаємося тому, що здатні будувати моделі оточуючого світу в такий спосіб, що одна й та ж система карт може лежати в основі навігації у просторі та часі, формуванні умовиводів, пам'яті та уяви». Подібна організація інформації дозволяє швидко виявляти зв'язок між ідеями, аналогіями, стереотипами, від чого можуть залежати навіть певні аспекти творчості. Щодо складання концепцій людей, тобто співставлення їхніх візуальних характеристик з особистісними з допомогою «нейронів Дженіфер Еністон», клітин гіпокампа, описаних Іцхаком Фрідом (Itzhak Fried), то таке соціальне картування залежить від досвіду навігації у соціальному просторі та соціальних навиків його виконавців [126, с. 38]. Це питання особливої ваги у нашому дослідженні, оскільки синтез ментальних репрезентацій, в т. ч. антропоцентричних, входить до інноваційної його частини.

Формалізовану модель ментальної карти називають асоціативною мережею пам'яті, відповідно індивіда, етносу (чи людства). Мережа складається з логогенів чи фреймів об'єкта – збірних образів, де міститься вся інформація про об'єкт чи абстрактне поняття, включаючи його вербалізацію, візуалізацію та асоціативні зв'язки. Активація починається з логогену-стимулу, з його «збудження» чи «подрознення». Якщо воно достатньо інтенсивне, то враз паралельним чином активуються логогени асоціативних чи співвіднесених понять. Подразнення поширюється до моменту затухання, призводячи до формування концептуального зв'язку логогенів, що у певному наближенні є новим умовиводом. Така модель пам'яті базується на нейронній теорії мови (Neural Theory of Language) [240, 154]. У людському мозку схожим чином представлені як точні знання, так і асоціативні поняття – з єдиною різницею, що точна область знань не передбачає суб'єктивності, випадковості та нечіткості каузальних зв'язків, тоді як асоціативні поняття базуються на окремішності сприйняття, довільності, альтернативності та розпливчатості меж. Суть у накопичувальній функції мозку, точна сфера вимагає її максимального вияву, наповнення так званими істинами.

У випадку високої ентропії мозок накопичує свої правди, поступово нарощуючи рівень впевненості на основі емпіричних практик та доступної інформації, при цьому залучаючи механізми верифікації та критичне мислення.

О. Кубрякова натомість розглядає концепт як оперативну змістову одиницю пам'яті, ментального лексикону, всієї картини світу, відображеної в людській психіці [253, 14, 103, 37].

Поєднання слів та виразів, тобто формування ментального лексикону, належить до функцій універсальної граматики, вродженої здатності мозку до підтримки ментальної граматики, мозкового мовотворчого блоку. Отже, сам ментальний лексикон логічним чином видається частиною ментальної граматики, що досі вважається питанням дискусійним [185]. Існує декілька точок зору щодо природи архітекτονіки ментального лексикону. Асоціаністська парадигма, у якій розвивається дане дослідження, розглядає ментальний лексикон у вигляді асоціативного тезауруса [212]. У цій моделі лексикон представляється лексичними входженнями (чи їхніми смислами), що співвідносяться чи поєднуються з іншими лексичними входженнями чи їхніми смислами [157]. Для прикладу, антоніми *high* та *low* виявляються у такій моделі окремим зв'язком, що зумовлює їхнє використання у протилежних кінцях шкал будь-якого вимірного призначення. Протилежне ж бачення лексикону вказує на його словникову природу. Тому доречно розміщувати лексикон на континуумі, на краях якого знаходяться моделі словника та тезауруса, представлені відповідно компонентіалізмом та холізмом. Компонентіалізм характеризується крайньою безвідносністю його лексичних одиниць. Припущення невпорядкованого лексикону часто знаходимо в генеративній лінгвістиці (Хомський, 1965 та Вільямс, 1987). На холістичному екстремумі знаходяться моделі тезауруса, що не містять визначень своїх словникових одиниць, натомість очікують, що значення постане зі взаємозв'язку слів у мовній лексичній моделі. Ця позиція найкраще представлена у деяких обчислювальних моделях (Квіліан 1968 та ранні версії WordNet), а також у деяких структуралістських та філософських підходах до значень. Багато моделей лексикону знаходяться між екстремальними значеннями, надаючи перевагу визначенням чи взаємозв'язкам як засобам представлення семантичної інформації, не виключаючи при цьому інших

способів [212]. Модель ментального лексикону, пропонуваного у нашому дослідженні, поєднує в собі як словникові значення слів, так і їхні асоціативні зв'язки, доповнюючи компонентіалізм словника холізмом асоціативного тезауруса.

Основним засобом формування асоціативного тезауруса чи асоціативної карти, тобто виявлення асоціативних зв'язків між словами, є асоціативний експеримент, він же використовується в когнітивних семасіологічних студіях. Асоціативний експеримент – один з основних методів дослідження асоціативного мислення людини чи етносу. Методом фіксуються реакції на певний лексичний стимул безумовно чи при накладанні часових та лексичних обмежень, виявляючи спрямованість, глибину та швидкість асоціативних зв'язків, усталені мовні звички та фразеологічно пов'язані лексеми. В лінгвістиці практика використовується для побудови асоціативних карт, у психології – в дослідженнях асиметрії розвитку півкуль головного мозку та атипових станів: афазії, аномії тощо. Ланцюжковий асоціативний експеримент зі встановленням послідовних у часі асоціативних відповідей на слово-стимул називають експериментом з подовженою реакцією, якщо ж йдеться про реконструкцію чи симулювання такого експерименту в діахронній вертикалі, то має місце «історична реакція».

Модифікацією асоціативного експерименту є семантичний диференціал Осгуда [101, 222], де характеристики інтенсивності вибираються на спарених антонімічних шкалах. Найпопулярнішими шкалами диференціала Осгуда є Good-Bad, Strong-Weak та Active-Passive, так звані міжкультурні універсалиї Evaluation, Potency та Activity для визначення характеристик оцінювання, потенціалу й активності слів та висловів. Недоліком техніки вважається виключна конотативність отриманих характеристик: «Семантичний диференціал Осгуда був спробою представити слова як сутності у n-вимірному просторі, де вимірювання дистанції між ними природним чином впливає з Евклідової геометрії. На жаль, після потужних експериментувань Осгуд дійшов висновку, що його система опирається радше на «конотативні емоції», прив'язані до слова, аніж «денотативне значення», і припинив подальші дослідження» [152]. Наша праця пропонує нечітку модифікацію диференціала Осгуда, де на шкалах розміщуються зважені асоціативні значення відповідних універсалиї, представлених

синонімією, тим самим вносячи у результуючу оцінку слів та виразів саме денотативні значення, зафіксовані у синтагмах текстових прототипів.

Асоціативний лексикон фіксується асоціативними словниками, створеними на основі асоціативного експерименту та інших асоціативних розвідок. У 1910 р. було видано перший словник асоціативних норм англійської мови, укладений американськими психологами Дж. Кентом та А. Розановим. Першим українським словником такого типу став «Словник асоціативних норм української мови» 1979 р. Н. Бутенко, та згодом вийшов друком її ж «Словник асоціативних означень іменників в українській мові» 1989 р. У російській асоціативній лексикографії «Словарь ассоциативных норм русского языка» з'явився у 1977 р. за ред. О. Леонтьєва. Зведений «Славянский ассоциативный словарь: русский, белорусский, болгарский, украинский» вийшов друком у 2004. Словники представляють асоціативні поля слів – сукупність асоціатів, реакцій на слово-стимул, виявлених шляхом асоціативного експерименту. Колективні чи зведені асоціативні поля називаються асоціативними нормами, до вивчення яких зводиться роль нової галузі мовознавства – асоціативної лінгвістики [101, 54].

Загальновідомим є асоціативний словник Дж. Діза «The structure of associations in Language and Thought» 1965 р. Американський психолінгвіст Дж. Діз був одним з перших апологетів структурування семантичної пам'яті за асоціацією, тобто асоціативної сіткової моделі пам'яті, яка набула популярності в останні десятиліття. Діз вважав, що глибинне справжнє внутрішнє значення слова постає через його асоціативні зв'язки, звідси й поява терміну «асоціативне значення». Зокрема, Діз цікавився словами, що обопільно пояснюють одне одного у вільній асоціації, підтверджуючи асоціативну симетричність. Як наслідок, синоніми та антоніми набули виразного статусу асоціативності, увійшовши до його асоціативного словника. Іншими парадигматичними асоціаціями Діза стали співгіпоніми (co-hyponyms) та гіпероніми, характеризовані ним на власний манер. Окрім того, до словника увійшли синтагматичні асоціації (concord-grape, glass-drink) та зв'язки, які він не ідентифікував жодним чином (climb-walk, confetti-party).

1.7. Асоціативна структура слова у тезаурусі Кіша

Асоціативна структура слова – фрагмент семантичної структури слова, представлений сукупністю (мережею) найчастотніших асоціацій, що складають ядро асоціативного поля. Йдеться про традиційно сформований для слова інваріантний асоціативно-смісловий комплекс його вжитку чи епідигматичну структуру. Термін введений Дізом у вищезгаданій книзі «Структура асоціацій у мові та думці», де асоціативне значення розглядається як найадекватніша психологічній структурі семантика. Для встановлення взаємних асоціативних відношень між словами автор застосував до асоціативного поля факторний аналіз, що стало передумовою для створення асоціативного словника. Асоціативне значення встановлювалося шляхом вияву дистрибуції асоціативних реакцій. Вчений привернув увагу до структурованості та взаємозв'язності асоціацій, вказуючи, що саме асоціації можуть розкрити природу глибинної структури лексикону. Концепція Діза слугує одним із доказів принципової єдності психологічної природи семантичних й асоціативних характеристик слова, що передбачає існування глибинних когнітивних структур та обґрунтовує конекціоністський принцип активації компонентів мережі пам'яті. Схожі міркування висловлював у своїй концепції внутрішньої форми слова український лінгвіст О. Потебня [98, 101, 6]. У цьому ж ключі читаємо у Левицького: «Таким чином, при вивченні лексичного складу германських мов найважливішим є не те, яке походження має германське слово – індоєвропейське чи неіндоєвропейське, а те, яким чином своєю внутрішньою формою, своєю співвіднесеністю з іншими спорідненими словами дане слово дозволяє отримати уявлення про мислення, психологію, умови життя давніх германців, тобто про все те, що прийнято називати мовною картиною світу» [70, с. 405].

У 70-ті роки на матеріалі англійської мови асоціативну структуру слова в контексті асоціативної сітки досліджував Дж. Кіш. «Асоціативний тезаурус англійської мови» з'явився в Единбурзі у 1968 році під егідою Британської медичної дослідницької ради. Кіш наголошував, що слово здатне зберігати сумарну активність, отриману протягом деякого проміжку часу, тому опис лексикону здійснюється шляхом теорії графів. Таким проміжком часу для нашої конфігурації слугує період

давньошотландської мови (до 1700 р.), сумарна активність лексики якого припускається цільовою асоціативною картою.

Назагал Дж. Кіш, як і його попередники В. Вундт, К. Юнг, А. Кент, В. Розанов та сучасники К. Вудворз, С. Шлозберг та Дж. Діз, вважав, що асоціація є основним компонентом думки та когнітивних процесів у цілому. Вчений втілює у своїй праці графічний спосіб подання асоціацій у вигляді мережі, застосувавши теорію графів. Цей підхід сформував напрямок, згідно з яким слова знаходяться у багатовимірному асоціативному просторі, чия розмірність може бути встановлена факторним аналізом та багатовимірним шкалюванням, в той час як відношення подібності вивчаються числовою таксономією та кластерними методами. Наголошувалось, що така асоціативна організація є лише окремим аспектом лексикону, хоча відомо, що саме вона представляє основу всіх когнітивних процесів, включно з функціонуванням ментального лексикону. Передбачалося, що отримані дані будуть корисними для клінічної психології, освіти, лінгвістики та комп'ютерної обробки природної мови.

Асоціативна карта Кіша розвивалася з ядра вибраних стимулів, після застосування до яких асоціативного тесту отримані відповіді знову використовувалися як стимули. Ітерація нарощення мережі продовжувалася до моменту, поки відповіді не були надто чисельними для проведення наступного асоціативного експерименту. Ядро формувалося з 200 норм Палермо та Дженкінса, 1000 найчастотніших слів з реєстру Торндайка та Лорджа, основного англійського словника Огдена. Зростання мережі зупинилося по досягненні 8400 використаних стимулів. Сам експеримент був контрольованим, проводився у середовищі студентів-британців, що передбачало питоме володіння мовою та певний освітній рівень. Респонденту представлялося 100 стимулів у щоразу різному порядку, на які вимагалася одна реакція. Експеримент в середньому тривав від 5 до 10 хвилин. За результатами експерименту встановлювалися асоціативні норми – асоціативні поля, що містять найчастотніші реакції на стимул. Вони дозволяли позбутися аномалій, неприродних та вкрай нестандартних асоціативних реакцій.

Тезаурус представляє мережу, тісно «сплетену» довкола високочастотного центру і розріджену на периферії. Ця мережа асоціативних слів представлена орієнтованим

графом, вершини якого посідають слова, а дуги позначені умовними ймовірностями, тобто ймовірностями реакцій-слів, при умові стимулів, що знаходяться у сполучуваних вершинах. Найвищою вхідною частотністю характеризувалися реакції *man*, *money* та *sex*. Реляційні зв'язки включали визначення n-околу та досяжності мережі.

Одним з основних мотивів проекту Кіша стало переконання, що асоціативний експеримент забезпечить конструктивний підхід до поглибленого семантичного аналізу лексику. *На матеріалі мережі було виявлено два різних підходи до семантичного структурування тезауруса. Перший має на меті встановлення семантичних компонент слова, що охоплюють найрізноманітніші змісти слова, та другий, спрямований на встановлення груп релевантних слів, які позначають суміжні концепти (не обов'язково схожі). Такі групи Кіш називав «семантичними полями».*

Саме на лексикографічній реструктуризації таких двох семантичних відношень і базується основний принцип розбудови фрагмента асоціативної ад'єктивної карти давньошотландської мови.

У висновку своєї основної праці [192] Кіш зазначає, що тезаурус представляє найбільшу колекцію систематичної інформації щодо асоціативних звичаїв носіїв англійської мови. Асоціативний тезаурус є певним типом «когнітивної карти» британців та містить інформацію, що цікава як лінгвістам, так і психологам.

1.8. Основи широкозначності в історичній семасіології та метод її моделювання

Семасіологія синонімічних рядів прикметників передбачає категоріальність представлення загального широкозначного концепту, оскільки назагал синонімія є похідною властивістю градуальності, що притаманна лише якісним прикметникам. Категоріально-широкозначні слова, що потенційно співставляються з великою кількістю контекстуальних денотатів, становлять другий тип еврисемічних слів [113]. У діяхронному випадку синонімії якісних прикметників йдеться про історично впорядковані означення, реферовані до численних денотатів, що задовольняє властивість поліденотатизму широкозначних слів. Ознаки синкретизму, синсематизму та поліфункціональності, визначальні для евисимії, є іманентними для прикметника,

який отримує щоразу інший зміст та функцію у комбінаторному сполученні з іменником чи займенником, зберігаючи цільність основного значення. Тому досліджувані прикметники представляються історичними макрополями градуальної природи з розмитими ареалами слів-ідентифікаторів. Найдавніші слова, перші в історичному ряді, що володіють найзагальнішим значенням та найчастотнішим вжитком, охоплюючи тим самим більшу кількість денотатів, найближче співвідносяться з концептом і самі є широкозначними словами, що привносить польову неоднорідність. Рівень давності, а отже частотності та загальності слова у діахронних історичних рядах виражає ваговий коефіцієнт, що водночас впорядковує градацію поля [1, 121, 71, 7, 48, 124, 104, 78, 79, 80, 43, 39, 41].

Оскільки поняття широкозначності характеризується розмитістю меж [124], то фактичний стан дослідження задовольняє умови застосування нечіткої логіки, математичного апарату, здатного фіксувати часткові стани істинності твердження в розумі та мовленні. Засновником нечіткої логіки є американський математик азербайджансько-іранського походження Лотфі Заде. Передумовою виникнення теорії стало дослідження вченим природи мовних явищ. Заде відзначав необхідність у логічному апараті, що враховуватиме численність часткових правд на шляху від нісенітничі до істини. Вчений підкреслював, що ймовірності бракує достатньої виразності для охоплення невизначеності природної мови.

Лінгвістична змінна реферує до множини значень, певною мірою відтворюючих розглядувану істину. Ступінь цього відтворення чи міра істинності відображається функцією приналежності, зазвичай реальним числом з інтервалу від 0 до 1 включно. Тобто найслабша істинність відповідає 0, а максимальна істинність, або істина у повному вияві відповідає 1. Така множина називається нечіткою множиною.

Формальне визначення нечіткої множини: нехай E -зліченна чи незліченна множина, x є елементом E . Тоді нечітка підмножина A множини E характеризується як множина впорядкованих пар $\{(x, \mu_A(x))\}, \forall x \in E$; де $\mu_A(x)$ є характеристичною нечіткою функцією (чи функцією приналежності), що приймає свої значення у цілком впорядкованій множині M чи на інтервалі $[0;1]$, та визначає рівень чи ступінь належності елемента x до підмножини A , градацію відтінковості досліджуваної в A

властивості. Лінгвістична змінна приймає свої імена у множині термінів чи всіх властивостей, що виділяються в E [111, 247, 259, 256].

Застосування нечітких множин з їх спроможністю до відображення розмитих меж рекомендоване лінгвістичними дослідженнями для представлення семантичних категорій [241, 182, 186, 214].

Фазифікація нашої структури розпочинається з міри асоціативності, що відповідає змісту функції приналежності, будучи відображенням ступеня асоціативності члена ряду зі загальним значенням, чи назагал типовості взірця категорії.

Нечіткі метрики віддаленості та схожості є тривіальними у процесі кластерування, тобто при знаходженні відстані (чи рівня атракції) точкової характеристики до різних множин. Застосовуються вони й в межах однієї множини для оцінки взаємовіддаленості точкових характеристик. Віддаленість (дистанція), відповідно, вимірюється за формулою:

$$D = |\mu(x_i) - \mu(x_j)|. \quad (1)$$

Схожість, будучи величиною протилежною до дистанції, визначається формулою:

$$S = 1 - D. \quad (2)$$

У дослідженні подані нечіткі метрики адаптуються для контекстно-незалежного визначення асоціативної близькості слів у полі.

Грануляція у нечіткій логіці передбачає оцінку чи доступ до точкових характеристик через гранули, що їх містять [248]. У праці грануляція використовується на фазі консолідації (агрегації) для здійснення диференціації давньошотландської лексики. Доступні характеристики з відповідними значеннями чіткості (функціями приналежності) групуються у шість концептуальних гранул (Good, Bad, Active, Passive, Strong, Weak) з виведенням нечітких мір асоціативності з концептом та ймовірності концептуальної оцінки. *Нечітка стратифікація* є іншим способом доступу до точкових даних через стратум, що їх вміщає [249]. У поданому дослідженні пропонується стратифікація за часовим принципом. Метод демонструє свої переваги у використанні для оцінки розвитку стратумів лексики в історичній лексикографії.

Ще одним методом нечіткого моделювання, застосованим автором у розробці математичної моделі, є *обчислення словами* (Computing with words). Згідно з [205],

у своїй праці “Computing with Words” Заде пише: «Люди мають багато видатних властивостей. Серед них існують дві, що виділяються за важливістю. По-перше, це можливість вести бесіду, спілкуватися, мислити та робити раціональні висновки у середовищі неточності, невизначеності, неповноти інформації та частковості істини. По-друге, здатність виконувати широкий спектр фізичних та ментальних завдань без жодних вимірювань та обчислень. Великою мірою методика *обчислення словами* надихалась цими видатними властивостями».

Властивість людського мозку інтуїтивно оцінювати емпірично здобуті, числові пропорції словами відображається у вербальних оцінках, базованих на обчисленні характеристик. Фактично методика надає алгоритм для синтезу вербалізованої, зрозумілої користувачу комп'ютерної відповіді, імітуючи оцінювальну риторику людини [207]. Суть методики у співвіднесенні семантичних оціночних виразів з певними інтервалами значень функції приналежності, а у випадку грануляції – і зі зазначенням їх (виразів) ймовірності.

1.9. Методологічна та джерельна складові дослідження

Дослідження парадигматичних відношень у часі, а саме побудова діахронних синонімічних рядів давньошотландських якісних прикметників, рівно як і моделювання їхніх асоціативних зв'язків, представляє собою структуралістичний досвід у генетичній парадигмі, що зі застосуванням категорій, теорії полів та нечіткої логіки отримує когнітивну проекцію. Такий спосіб досліджень у сучасному мовознавстві відносять до синергетичної парадигми – нового комбінованого її типу. Парадигма відзначається експансіонізмом, взаємопроникливістю методів та міждисциплінарністю, і вираженою психонетичністю, скерованістю на менталістські когнітивні висновки [101]. Перевага підходу в цілісному баченні об'єкта досліджень – вищезгаданих парадигматичних групувань – в часі та мовному середовищі, у викарбуванні синхронного відбитку на історичному тлі та в тенденції розгортання динамічної системи лексичних відношень. Недолік – у розмиванні канонів філологічних досліджень та гіпотетичності отриманих результатів. Тобто, дослідник

усвідомлює можливу похибку, але вважає її наявність виправданою (тим більше, що величину квантифікованою) складовою прогресу лінгвістичних досліджень.

Дослідження відбувається у два етапи, що відображені в окремих розділах, де застосовуються загальні методи дослідження – моделювання та синтез, та лінгвістичні – структурний та описовий метод [101, 171, 235]. Моделюванням передбачається створення чутливої системи дослідження опозицій парадигматичних ланцюжків, у їх ядерно-периферійному представленні, та первинних синтагм, що стають джерелом синтезу комбінаторно-семантичних чи ментальних репрезентацій.

Пропоноване *на першому етапі* дослідження (Розділ 2) належить до лексикографічних розробок історичного типу і концентрується на формуванні значеннєвих карт. Взірцем слугує Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary [262], що налічує 800 000 слів у 235 000 категоріях. Кожна категорія вміщає тематичні синонімічні ряди, що включають історичні англійські синоніми з роком їх задокументування. Ряди очолені реєстровим словом, часто зі зазначенням етимології. Подається також тлумачення полісемного розгалуження слів. Тезаурус редаговано у співавторстві Крістіан Кей, Джейн Робертс, Майкла Сем'юелза та Ірен Вотерспун.

У нашому випадку поняття історичної синонімії набуває конкретних рис у побудові діахронних синонімічних рядів якісних прикметників давньошотландської мови. Моделювання реалізується на основі словника давньошотландської мови (Dictionary of the Older Scottish Tongue, DOST), складової електронного словника шотландської мови (Dictionary of the Scottish Language, DSL), і налічує 12 томів [268]; для звірки використовується тезаурус шотландської мови (Scots Thesaurus) [267] та основний словник шотландської мови (The Essential Scots Dictionary) [269]. Спосіб дослідження виходить з основних принципів побудови історичних тезаурусів: орієнтуючим є дослідження [147, 251], що гармоніює з розробкою історичного тезауруса англійської мови. Історичним прототипом DSL слугує етимологічний словник шотландської мови Джемисона (Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language), перший британський словник історичного типу, опублікований у 1808, електронна версія якого представлена онлайн [160, 263].

Оскільки зазначений вище тезаурус шотландської мови містить лише спорадичні входження прикметників, то для інвентарного наповнення цільових рядів використовуємо словник давньошотландської мови DOST. Подібні дослідження відсутні в британському мовознавстві, тому узгоджуємо їх апроксимуюче моделювання з директором спілки словників шотландської мови (Scottish Language Dictionary Ltd), доктором Крістін Робінсон. Отже, задля досягнення об'єкта дослідження діяхронні синонімічні ряди давньошотландських якісних прикметників моделюються на базі вихідних англійських синонімічних рядів якісних прикметників, естрагованих зі словників Oxford Learner's Thesaurus [266] та WordNet [270]. Члени вихідного ряду подаються на вхід основного джерела дослідження DOST та «викликають» відповідні за значенням кортежі давньошотландських прикметників, які групуються та реорганізуються за хронологічним принципом у синонімічні ряди давньошотландських якісних прикметників. Оскільки йдеться про найдавніші слова, то згідно з дослідженням [27] щодо утворення синонімічних рядів, об'єднаних семантичним (C^1 - C^1C^2) та функціональним зв'язком (G^1 - G^1G^2) в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів, та закономірністю Ципфа щодо кореляції частотності з віком слова, утворені історичні парадигматичні групування приймаємо за синонімічні ряди. До кожного члену ряду обчислюємо ваговий коефіцієнт, запропонований у зразковому дослідженні [147]. Здійснюємо перехід у когнітивну площину, подаючи утворений ряд концептом-категорією (йменованою англійським категоріально-широкозначним прикметником – домінантою вихідного англійського ряду). Виділяємо реверсивні ряди, як у [251], які в такому разі становлять часткову діяхронну епідигматичну структуру слова, оскільки давньошотландський прикметник у них характеризується часово впорядкованими категоріями, що частково перекривають його тлумачення в DOST.

Для побудови представлення та збереження рядів автором конфігурується база даних ISET_Intro у середовищі Access. БД виконує функції збереження і впорядкування отриманих даних (таблиці English_Strings, English_Quotations, Bibliography, Older_Scots_Synonyms, Older_Scots_Strings). На етапі формування діяхронних синонімічних рядів, обчислення відповідних вагових коефіцієнтів,

побудови діаграм частоти входження слів у ряд використовуються запити I_Selection (формування необхідної вибірки), II_Selection_Year_Correction (корегування датувань бібліографії, якщо вказується конкретніша дата цитати з періодичного джерела), III_Parameters (вивід параметрів ряду) та IV_Results in Table (формування остаточної вибірки у таблиці Final_Selection_Coefficients, що відображає значення слів розгляданого ряду, розподіл вагових коефіцієнтів, роки приблизної появи слів, текстові прототипи, етимологію, джерело й авторство). Для відображення частоти словотворення ряду розроблено відповідний звіт (Diagram). У джерельній формі Older_Scots_Strings детально описується вибірка з 2618 слів. У БД розглядається 50 антонімічних пар (таблиця Antonyms), тобто 50 полів чи 100 синонімічних рядів. Для вводу та виводу даних розроблено відповідні форми вводу та звіти (обмежена ілюстрація досліджених рядів подана в Додатку В).

На етапі виокремлення діахронних епідигматичних структур для 2618 задокументованих слів використовуються запити бази даних: I_Dia_Semantic_Net (формування необхідної вибірки), II_Dia_Semantic_Net_Year_Correction (корегування датувань бібліографії, якщо вказується конкретніша дата), III_Final_Dia_Semantic_Net (для виводу хронологічно впорядкованої епідигматичної структури з відображенням часу входження у ряд; вагового коефіцієнта слова у цьому ряді; основної семантичної ознаки ряду, вираженої карегоріально-широкозначним англійським прикметником; словникового значення, за яким слово долучається до ряду; діахронного текстового прототипу; назви та автора літературного джерела) [20]. Взірці ДЕС подано у Додатку С.

Проводимо порівняльний компонентний аналіз досліджуваних діахронних епідигматичних та семантичних структур давньошотландських прикметників-полісемантів, створених на основі DOST [268], з використанням тезауруса давньошотландської мови (Scots Thesaurus) [267] та етимологічного словника шотландської мови Джемісона (Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language) [263]. Як наслідок, доводимо згадану вище розбіжність та перекривання основних семантичних значень, а отже континуальність отриманих семантичних структур [184, 124].

Згідно з асоціаністським вченням де Сосюра, Покровського та Діза [106, 94, 212], *на другому етапі* (перша частина Розділу 3) розглядаємо сформовані множини-ряди як асоціативні широкозначні поля, а відповідні їм реверсивні ряди – як асоціативні структури слів. Застосовуємо основний математичний апарат, рекомендований для досліджень лінгвістичних категорій – нечітку логіку [241, 182, 186, 214], а відтак розглядувані впорядковані парадигматичні структури назвемо нечіткими асоціативними полями, а епідигматичні структури – нечіткими асоціативними структурами слів. Фазифікація моделі реалізується з допомогою згаданого вагового коефіцієнта, що несе діахронне навантаження, а значить частотне та асоціативне (згідно з вказаною закономірністю Ципфа). Всі наведені формування ретельно ілюструються дослідницьким матеріалом. Згідно з класичною архітектонікою асоціативної мережі, складаємо на основі розгорнутих з DOST когнітивних структур фрагмент асоціативної карти чи ментального лексикону для концептів Good-Bad, Active-Passive, Strong-Weak, актуалізуючи всі наявні асоціативні атракції та доповнюючи їх первинними синтагмами (діахронними текстовими прототипами, задокументованими в DOST). Отриманий зразок є давньошотландським відтворенням міжкультурних універсалій оцінювання, активності та потенціалу диференціала Осгуда.

Отже, на другому етапі ми переходимо від об'єкта до предмета дослідження, а саме асоціативної карти прикметника давньошотландської мови, тобто асоціативних властивостей об'єкта дослідження.

Активация змодельованого фрагмента та симулювання функцій нечіткого історичного асоціативного тезауруса відбувається *на третьому етапі* моделювання (друга частина Розділу 3). Сама процедура моделювання дещо ускладнюється, переходячи на чутливі словесні «запобіжники» Computing with Words «обчислення словами» [205, 207, 256]: програмним забезпеченням передбачається вербальна карта для користувача, де обираючи слово-стимул, користувач отримує, для прикладу, норму давньошотландської асоціативної відповіді з похибкою, чия величина визначається з допомогою інтенсифікаторів *No, Very Low, Low, Medium, High, Very High, Perfect* чи деяких їхніх адаптацій.

Першою функцією тезауруса є відстеження асоціативного околу та його глибини (чи N-асоціації, як у Кіша [192]), де встановлюються два ланцюжки асоціацій, для позитивного та негативного околу слова, чи асоціативі антиподи, довжина яких вказує на глибину та зв'язність асоціативного зразка.

Алгоритм пошуку асоціацій реалізовано мовою Java [146]. В основі архітектури лежить шаблон проектування MVP (Model-View-Presenter), що розділяє візуальне відображення та поведінку обробки подій у різні класи. Вхідні дані подано у форматі XML. Для роботи з XML-форматом використано модель DOM (Document Object Model). Для візуалізації даних використано бібліотеку Swing.

Першим кроком є вибір файлів моделі та завантаження у програму. Згодом користувач вибирає будь-яке слово форми, а програма візуалізує зв'язки цього слова на позитивному та негативному фрагменті карти, та обчислює значення мір чіткості ланцюжків.

Другою функцією є фіксування асоціативних структур, тобто відтворення всіх концептуальних асоціацій до обраного слова.

Третьою функцією є імітація асоціативного експерименту чи асоціативних норм, тобто користувач отримує асоціативну відповідь середньостатистичного шотландця доунітарного періоду на слово-стимул, обраний на карті, з відповідним рівнем чіткості чи стабільності.

Четвертою функцією тезауруса є визначення рівня віддаленості та подібності асоціатів всередині поля.

П'ятою функцією користувач визначає ментальні (комбінаторно-семантичні) репрезентації чи внутрішнє асоціативне значення слова у ментальному лексиконі. Програмне забезпечення аналізує всі первинні синтагми-прикметники, доступні на асоціативному зразку, у даному випадку всі давньошотландські вербалізатори з універсальних концептів оцінювання, активності та потенціалу, на їх основі отримуючи загальну оцінку як позитивну, так і негативну в межах одного концепту для оцінюваного одухотвореного/неодухотвореного об'єкта, обраного на карті серед іменників та займенників. Тим самим техніка модерує відому конотативну заангажованість диференціала Осгуда, пропонуючи на основі нечітких гранул Заде

його асоціативну модифікацію. У результуючих фразах присутні як доступні вербалізатори об'єкта, так і його загальні оцінки та їх порівняння в межах концептів оцінювання, активності та потенціалу. Для прикладу, асоціативні характеристики *He is Absolutely Strong (michty - 0.92) is Unlikely (0.33)* та *He is Absolutely Weak (droup, wery – 0.98) is Likely (0.66)* результують у ментальну репрезентацію *He could be Absolutely Weak to Higher Extent than Absolutely Strong*. Метод є авторським й задокументованим у міжнародній публікації (Scopus)[146]. Виведений логічний вираз з використанням гранул Заде, на основі якого зі залученням правил «обчислення словами» програмне забезпечення буде дані асоціативні образи, розглядається у параграфі 3.7. Зразки синтезованих комбінаторно-семантичних репрезентацій подані у Додатку F.

Останнім «об'ємним» оцінювальним методом моделювання, застосованим у дослідженні, є стратифікація отриманих структур оцінювання, активності та потенціалу, що дозволяє оцінити динаміку розвитку кожного з опозиційних концептів у межах виділених часових стратумів (полюси тяжіння стратумів, статус ядерності чи периферійності стратумів). Відповідно до часових меж та фонових історико-культурних реалій, дослідники в змозі аргументувати першопричини превалювання певних концептів у зафіксовані періоди.

Наведена методологія моделювання витримує всі структурні філологічні норми та використовує основні лінгвістичні закономірності та практики для обґрунтування пропонованих методів реконструкції когнітивних структур якісних прикметників давньошотландської мови.

Висновки до розділу 1

У розділі здійснено розвідку в теоретичні засади та принципи дослідження синонімії, виділено основні підходи до дослідження синонімії, розглянуто типи синонімів та ознаки, що поєднують слова та групи слів у синонімічні ряди. Проаналізовано двояку природу явища, що з одного боку спонукає до необхідної надмірності мовних засобів з компенсаторною метою, з іншого – вимагає від кожного

новоутвореного слова з вже адаптованим у мові значенням нової відтінковості та функціональності.

Вкомплектування історичних синонімічних рядів отримує теоретичний дозвіл у праці В. Вілюмана, де зазначається, що синонімічні ряди слів, об'єднані семантичним ($C^1 - C^1C^2$) та функціональним зв'язком ($G^1 - G^1G^2$), утворюються в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів. Згідно зі закономірністю Ципфа щодо кореляції віку та частотності слова, умова матиме інший вияв: в межах першої тисячі найдавніших слів задовольняється необхідна та достатня умови семантичного та функціонального зв'язку слів у синонімічних рядах.

Невід'ємність синонімічних досліджень від семасіологічних зазначена у багатьох лінгвістичних напрямках кінця XIX ст. – початку XX ст.: основний історичний семасіолог М. Покровський та структураліст Ф. де Сосюр вказували на асоціативність синонімічних груп; Дж. Кіш виділяв групи релевантних слів зі схожими концептами у своєму асоціативному тезаурусі, представленому орієнтованим графом; Дж. Діз включав синоніми з антонімами у свій асоціативний словник. Отож вищесказане приймається нашим дослідженням за теоретичне підґрунтя доповнення історичних лексикографічних досліджень синонімії, а саме укомплектування діахронних синонімічних рядів на матеріалі давньошотландської мови, дослідженням їх асоціативних зв'язків у нечіткій асоціативній мережі, модель якої відтворює всі структурні вимоги асоціативної класики та у своєму вивершенні характеризує лексикон шотландців станом на 1700 рік.

Варто також виділити погляд Дж. Стаута, апологета контекстуально-функціонального напрямку, на значення слова як «нечітку територію», невизначено обмежену звиклим значенням, яке зазвичай модифікується узусом, що формує його принагідне значення. Тієї ж думки дотримуються українські дослідники С. Гурський та Р. Дудок, що виділяють диференційну ознаку в контекстному вжитку слова. Дослідник широкосемантичності В. Шабаєв теж зазначає розмитість меж семантичних структур слів. В тому ж руслі когнітивісти вважають, що слова не володіють значеннями як такими, їх розуміння залежить від концептуальних категорій, які вони представляють. В. Барсалу вказує на градуальну природу категорій з розмитими нечіткими межами і

співвідносить категорії з їхніми екземплярами певними асоціативними мірами, які представляють градацію структури цієї категорії у довгостроковій пам'яті. При цьому вищі значення типовості розуміються під вищими мірами асоціативності. Вчений вважає, що категорія представляється прототипом як «центральною тенденцією». Дослідник С. Терещенко виділяє окремим типом еврисимії категоріально-широкозначні слова, надаючи їм відповідної властивості контекстуальної денотатної роздрібленості, що відображається у полях позначуваних ним категорій, при єдиності ЛСВ чи узагальненості основного значення.

Отже, приймаємо когнітивною формою представлення наших історичних синонімічних рядів широкозначні категорії якісних давньошотландських прикметників, які подаються домінантами відповідних синхронних англійських рядів, що представляють «центральну тенденцію» чи «загальне значення» на кшталт GOOD, BAD, ACTIVE, PASSIVE. Подібно як типовий широкозначний іменник THING в англійській мові отримує своє еврисемне означення EVERYTHING, актуалізуючись безміром конкретних речей, широкозначний прикметник STRONG актуалізуватиметься відповідним рядом-категорією його історичних давньошотландських відповідників FERME, STURDY, STRENTHY, FORSY, STALWART, RUF, MAIN, STOUT, STRANG, PATHETIC та ін., що розкриватимуть всі відтінки концепту та денотатне розмаїття сполучуваних слів. Така формалізація представлення необхідна для подальшого моделювання асоціативних атракцій досліджуваних рядів-категорій та їхніх екземлярів.

Водночас, першість та прототипність синонімічних входжень поєднує закономірність Ципфа, яка вказує, що найдавніші слова у мовній реальності є найчастотнішими, тобто найпрототипнішими, переводячи таким чином дослідження з діахронної вертикалі у синхронну горизонталь.

Наведені вище викладки однозначно рекомендують для моделювання застосувати нечітку логіку, математичний апарат, що використовує поняття лінгвістичної змінної для вияву рівня наближеності окремого слова до різних концептуальних категорій, які представляються нечіткими множинами. Міра належності елемента-екземпляра нечіткій множині представлена числовим значенням, у нашому випадку ваговим

коефіцієнтом, що закономірністю Ципфа переводиться з діахронного вияву в частотний, а отже, асоціативний.

Щодо структурованості цільових синонімічних рядів, то дослідниця Г. Межжеріна виділяє в семантичних полях якісних прикметників властиві мікрополя чи ЛСГ, що перебувають у відношеннях бінарності за основною семантичною ознакою. Опозиціонуються їй доміанти таких ЛСГ, консолідуючи довкола себе ядерні конституенти. Унаслідок їхньої взаємодії формуються стійкі антонімічні зв'язки між лексемами, що у слабшому вияві стосується і периферійних елементів. Такий структурний підхід ми використаємо для побудови лексико-семантичних полів у другому дослідницькому розділі при розгортанні значеннєвих карт.

Оскільки вивчення давньошотландської лексики щоразу засноване на зв'язках з попередніми лексичними пластами, то актуалізується порівняльно-історична парадигма. Дослідження концептів, що представляються категоріальними співвідношеннями синонімів, відбувається у межах когнітивної парадигми. У свою чергу, структуралізм синтезу асоціативних відношень актуалізує однойменну парадигму. Таке поєднання дослідницьких напрямків висновує синергетичну природу запропонованого підходу. Експансіонізм дослідження полягає у багатогранності лінгвістичних студій, зреалізованих зі залученням математичних методів моделювання, а саме принципів нечіткої логіки. До того ж, психолінгвістичний аналіз, що втілюється практиками асоціативного експерименту та диференціала Осгуда, виказує психонетичну чуттєво-оціночну зорієнтованість дослідження. Відповідні методологічні викладки подані в останньому параграфі розділу і зображають послідовність та змістову наповненість застосованого у праці реконструктивного методу моделювання.

РОЗДІЛ 2

ЗНАЧЕННЄВІ КАРТИ ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

У розділі розглядаються два типи лексикографічних (ре)конструкцій: діахронні синонімічні ряди якісних прикметників давньошотландської мови та діахронні епідигматичні структури прикметників. Історичні ряди вкладаються на основі словника давньошотландської мови (DOST) з вихідних синхронних синонімічних рядів англійських прикметників (Oxford Learner's Thesaurus та WordNet). Результуючі історичні ряди давньошотландських відповідників поєднані спільною семантичною ознакою вихідних синонімічних рядів та констатованою у першому розділі синонімічністю першої тисячі слів ряду. Ряд подається формою-фреймом розробленої БД, де міститься вичерпна інформація про рік входження, ваговий коефіцієнт, доступні орфографічні форми, етимологічні відомості, значення, з яким слово входить у ряд-категорію, її назва, наявний діахронний текстовий прототип, бібліографічне джерело та його автор. Формула вагового коефіцієнта відображає діахронну міру, що прямо пропорційна віку слова. Діахронний текстовий прототип – задокументована у художній чи документальній літературі найдавніша цитата вжитку слова.

Діахронна епідигматична структура слова фіксує всі категорії, до яких входить слово у хронологічному порядку, тобто поступове формування його семантичного асоціативного простору. Відповідний фрейм-форма містить словникову інформацію щодо набутого значення, року входження, вагового коефіцієнта, назви категорії, діахронного текстового прототипу, бібліографічного джерела та його автора.

Семантичний простір давньошотландських полісемантів досліджується на основі DOST-орієнтованих епідигматичних структур нашої БД, тезауруса шотландської мови та етимологічного словника Джемісона. Порівняльний компонентний аналіз та контекстуально-функціональний вияв у літературних першоджерелах виявляють неідентичну структурованість досліджуваних просторів, а саме різну кортежованість фіксованих ЛСВ, та ширший порівняно зі словниковим спектр виявлених сем, що дозволяє вважати природу цих структур континуальною, з розмитими переходами від одного ЛСВ до іншого.

2.1. Якісний прикметник *Strenthy* в лексикографічних джерелах давньошотландської мови та його профіль у ментальному лексиконі

Давньошотландська мова, що зародилась задовго до нормандського завоювання 1066 р. зі взаємодії давньонортумбрського (Old Northumbrian) та англо-датського (Anglo-Danish) діалектів давньоанглійської мови на північних теренах острова, наприкінці XV ст. стає «основною літературною та літописною мовою шотландської нації» (А. Ейткін [160]). Упродовж XVI-XVII ст. зазнає впливу стандартної англійської мови в процесі «англофікації», що прискорюється після Шотландської реформації (Scottish reformation) 1560 року та запровадження у церковному вжитку англомовної Біблії й набуває провідного характеру після об'єднання шотландської та англійської корон (1603 р.) та об'єднання шотландського та англійського парламентів (1707 р.). Англійська стає мовою правопису, соціальної адаптації та інтелектуальної дискусії вищого класу, протиставляючись консервативним, ексцентричним та передусім простонародним вжиткам давньошотландської [160].

Проте у переломному XVI столітті Гевін Дуглас наважується вжити шотландську мову для перекладу Енеїди Вергілія та називає її своєю мовою, й одним з перших йменує *Scottis*, оминаючи побутуючу назву *Inglis*. Це виокремлення пододало опір нівелюючої англомовної течії та виказало самотність й саме існування шотландської мови (*Scots*) у XVIII ст., мови індивідуальної історії, діалектного різноманіття, що втілювалось у видатній літературній спадщині, генетичній пам'яті та шані предків (А. Ейткін [160]). Окремого інтересу заслуговує й давньошотландська бібліографія. Дві невеликі праці 1597-го та 99-го років стають найдавнішими лексикографічними джерелами шотландської мови: *The Appendix Etymologiae ad copiam exemplorum, una cum indice interprete* (1595) Александра Дункана, ректора граматичної школи у Данді, що подає ключі шотландською до латинської граматики (*expiro to blawe out; to gif up the ghaist*); та *De Verborum Significatione. The Exposition of the Termes and Difficill Wordes, conteined in the Foure Buikes of Regiam Majestatem* (1597) Джона Скена, що складає зведення законів, які вживалися середньовічною шотландською практикою, де термінологія також пояснюється шотландською мовою (*Serplath ... conteinis foure score stanes*). В променях національного відродження (Vernacular Revival), що

протиставлялося суцільно англомовній добі по злиттю корон, до XVIII ст. визріла низка глосаріїв до шотландської літератури, а саме:

(1) глосарій Томаса Рудімена до його видання 1710-го року перекладу Енеїди Гевіна Дугласа, згаданого раніше. Він описувався як «Великий глосарій, що тлумачить складні слова, і який може слугувати словником давньошотландської мови». Рудімен не лише пояснює слова з посиланням на текст та забезпечує етимологічною інформацією, але інколи додає вказівки щодо шотландського узусу свого часу, включаючи посилання на його рідний північно-східний діалект, для прикладу:

Fillock, a young mare, equula, Scotis Bor. filly, and in a derisory way for a young woman or girl: ...;

(2) глосарій поета Алана Рамзея до своєї власної поезії, що, як вважалося, додав шотландській вимові англійського звучання, яке має місце й до сьогодні.

(3) глосарій Роберта Бернза до кілмарнокського видання його поем у 1787.

Глосарії іншого характеру, збірки типових шотландських слів та висловів, що привносились в англійську мову мовцями, створювалися з метою уникання вжитку та викорінення зазначених «шотланізмів». Перший такий (анти-)глосарій створив і додав до своїх Політичних Дискурсів (Political Discourses) Девід Г'юм, шотландський філософ-емпірик, історик та економіст. Ймовірно, що найвідомішими були глосарії Джеймса Бітті (1735-1803): *A List of Two Hundred Scotisms* (1779) and *Scoticisms, arranged in alphabetical order, designed to correct improprieties of speech and writing* (1787). Цікавим є той факт, що частина цих «провінціалізмів» зараз поповнює словниковий запас англійської мови. Для прикладу, шотландське словосполучення “to play cards” свого часу замінило суто англійський відповідник “to play at cards”. До ряду зараховуються ще два глосарія: *Observations on the Scottish Dialect* (1782) Джона Сінклера з Ульбстера, редактора *Statistical Account of Scotland* (1791-8); та *Scoticisms, Vulgar Anglicisms and Grammatical Improprieties corrected, with reasons for the corrections* Х'ю Мітчелла, опублікований 1799 року у Глазго.

Подією шотландської лексикографії XIX ст. стає публікація 1808 року етимологічного словника шотландської мови Джеймсона (*Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language*). За оцінкою А. Ейткіна, «це перший завершений

британський словник, де визначення ілюструвалися точними та зазвичай впорядкованими цитатами, а отже, перший словник, заснований на історичному принципі, серед всіх етнічних варіантів англійської мови. В оригінальному вигляді або перевиданні чи скороченні... словник Джемісона був основним джерелом шотландської лексики задовго до того, як 1928 року його замінив Oxford English Dictionary» [160].

Джон Джемісон, священник пресвітерської церкви, колекціонував слова з друкованих джерел та усного мовлення у різних частинах Шотландії з єдиною метою вберегти шотландську мову від забуття, оскільки, як він наголошував, це єдиний ключ до дослідження минулого Шотландії. Хоча до свого знайомства з Грімуром Торкеліном, професором античності з Копенгагена, Джемісон вважав шотландську мову викривленим діалектом англійської. Ісландець Торкелін переконав дослідника у неєдиності англійського джерела в походженні давньошотландської мови, вбачаючи давньоскандинавську мову (Old Norse) ледь не основним етимологічним джерелом давньошотландської, що виразно позначилось на етимологічній орієнтації словника.

Отже, перше видання було опубліковане 1808 року двома кварто-книгами. Вхідження систематизовані та алфавітизовані, часто уточнюється інформація щодо діалектних вжитків слів. Книга викликала гучне схвалення й спонукання автора до продовження праці, заручивши поважною підтримкою, в тому числі Вальтера Скотта та Джеймса Хога. У 1825 році вийшов Додаток (Supplement), що за обсягом перевершив видання 1808 року, тому вважався збагаченим перевиданням словника. Книга доопрацьовувалася за життя автора та після багатьма іншими лексикографами. Видання, розпочате Джоном Лонгміюром та завершене Девідом Дональдсоном, вийшло між 1879 та 1882 роками у чотирьох томах з додатком (1887) й вміщало великий обсяг доопрацьованого матеріалу.

Електронний ресурс етимологічного словника Джемісона доступний за адресою <http://www.scotsdictionary.com>. Інтерфейс словника дозволяє перегляд фотокопій словника та пошук за ключовим словом чи будь-яким елементом вхідження. Знайдений в словнику відповідник при наведенні електронної лупи відображається у збільшеному вигляді.

Інші шотландські словники XIX та початку XX століття є незначними порівняно зі словником Джемісона. Словник шотландської мови (A Dictionary of the Scottish Language) Ебенезера Піккена є коротким глосарієм, анонімно опублікованим у 1818 році. Однойменний словник капітана Томаса Брауна (1845 р.) включає цитати та всі слова спільного вжитку в творах В. Скотта, Р. Бернза, Дж. Вілсона, А. Рамзея та інших популярних шотландських авторів. Інший невеликий глосарій, довідник з шотландської мови (A handbook of the Scottish Language), опублікований у 1858 році під псевдонімом «Клейшботана молодшого» є похідним від словника Джемісона. Більш дискурсивне подання знаходимо у словнику Низькогірного Скотчу (A Dictionary of Lowland Scotch) Чарльза Маккея (1888) з етимологічними викладками, анекдотами та цитатами, а також об'ємним вступом та додатком шотландських прислів'їв. Однотомний словник Александра Варака «Словник шотландського діалекту» (Scots Dialect Dictionary) виданий у 1911 році та перевиданий без змін у 1990 році. Варак був співавтором словника англійських діалектів English Dialect Dictionary Джозефа Райта, куди увійшло вдосталь шотландського матеріалу.

Словник давньошотландської мови Dictionary of the Older Scottish Tongue (DOST) 1916 року стає для лексикографа Вільяма Крегі задумом втілення історичного принципу та стилю оксфордського словника англійської мови (Oxford English Dictionary, OED). У 1919 році, коли розробка Оксфордського словника близилася до завершення, він пропонує Філологічному Товариству (Philological Society) ряд додаткових словникових проєктів. Крегі вважав їх необхідним матеріалом порівняння для простеження мінливої природи англійської мови, територіально та часово. Йшлося про словники давньоанглійської, середньоанглійської, ранньої сучасної англійської та давньошотландської мов. Пропозиція словника давньошотландської мови мотивувалася значним входженням в основну частину OED давньошотландської лексики, при чому часто несинхронним та випадковим, тоді як «ця мова є чітко визначеним феноменом від XIV ст., підґрунтям літературного середовища з 1375 до 1600 року, згодом виявляє незначне існування у письмових джерелах включно до кінця XVII століття, коли розпочинається новий період, безупинно триваючий досі» [160].

Праця над словником розпочалася у 1931 (за іншими даними 1921) під керівництвом В. Крегі та Е. Ейткіна і завершилася у 2002 році. DOST містить словниковий запас давньошотландської мови з найдавніших часів до 1700 року і складає 12 великих томів, 8104 сторінки та 50 000 входжень. Весь вміст словника доступний як частина електронного ресурсу словника шотландської мови (Dictionary of the Scots Language, DSL), що укладався з 2001 до 2004 року в університеті міста Данді. Електронна адреса ресурсу – www.dsl.ac.uk, яку він розділяє з шотландським національним словником (Scottish National Dictionary, SND) та його Додатками.

Функції словника дозволяють здійснювати звичайний та розширений пошук (advanced search). Останній реалізується у двох словниках DOST та SND, пропонуючи пошук входжень: включно чи без цитат, за чільним словом (повним чи частиною), цитатою чи будь-яким іншим елементом входження; та бібліографічних джерел: за робочим скороченням, іменем автора, назвою джерела чи повним текстом бібліографії.

Словникове входження DOST пропонує всі орфографічні варіанти слова; ланцюжок етимологічних переходів з мови оригіналу через мову-медіатор до давньошотландської з відповідними значеннями слова; всі лексико-семантичні варіанти слова з референціюванням цитатами у хронологічному порядку (з датою входження та робочим скороченням імені автора й назви джерела).

Тезаурус шотландської мови (Scots Thesaurus) Ізабель Маклеод є додатковим джерелом шотландської лексики й у тому числі давньошотландської, починаючи з XII століття. Він тлумачить більше 20 000 шотландських слів у 15 категоріях (1. BIRDS, WILD ANIMALS, INVERTEBRATES; 2. DOMESTIC ANIMALS; 3. WATER LIFE; 4. PLANTS; 5. ENVIRONMENT; 6. WATER, SEA, SHIPS; 7. FARMING; 8. LIFE CYCLE, FAMILY; 9. PHYSICAL STATES; 10. FOOD AND DRINK; 11. LAW; 12. WAR, FIGHTING, VIOLENCE; 13. ARCHITECTURE, BUILDING, TRADES; 14. RELIGION, SUPERSTITION, EDUCATION, FESTIVALS; 15. CHARACTER, EMOTIONS, SOCIAL BEHAVIOUR), висвітлює аспекти та характерні особливості шотландської мови та індексує доступ до кожного зі слів [267]. Електронного ресурсу тезауруса не пропонується.

Поданий тезаурус містить спорадичні входження прикметників у зазначені категорії, тому для апроксимації повноформатних рядів якісних прикметників давньошотландської мови використовуватимемо словник давньошотландської мови DOST.

Отже, історичний асоціативний тезаурус давньошотландських прикметників, обґрунтування, моделювання та електронний ресурс якого викладені у пропонованій праці, у межах нашого експерименту продовжує цей список. Розроблений автором електронний ресурс складається з двох частин:

1. Бази даних, що пропонує словниковий опис 2618 давньошотландських прикметників, ста їх діахронних синонімічних рядів-фреймів (представлених концептом, чи англійським категоріально-широкозначним прикметником) та відповідно 2618 діахронних епідигматичних структур поданих слів;

2. Асоціативного тезауруса, що візуалізує асоціативну атракцію для кожного з прикметників, у графічній та звітній формі подаючи асоціативні ланцюжки, що складають прямий та антонімічний окіл цих прикметників – асоціативні антиподи; асоціативну структуру прикметників; асоціативну норму, відтворену для прикметників-стимулів; рівень схожості та семантичної віддаленості прикметників ряду; диференціювання сполучуваних з прикметниками у діахронних прототипах іменників та займенників, а саме реконструкцію ментальних репрезентацій обраних об'єктів синтезованими на основі числових характеристик комбінаторними фразами.

Тобто, ментальний лексикон давнього шотландця представлений комплементарно, компонентіалізмом словника та холізмом асоціативного тезауруса, відображаючи словникове визначення та асоціативні відношення з іншими словами. Джерелом словникових дефініцій слугує DOST.

Для унаочнення порівняємо представлення давньошотландського прикметника *strenthy* у словнику Джемісона [263], словнику давньошотландської мови [268] та тезаурусі шотландської мови [267] з його профілем у історичному асоціативному тезаурусі.

Епізод взято з вищезазначеного перекладу «Енеїди» Г. Дугласа, датованого 1513 роком. У входженні *Bedral – a person who is bedrid* темою фрази, де вжите *strenthy*, є *the micht and fors* «міць та сила», ремою – *strenthy herbis fine* «чудових міцних трав», та наступна репліка подає узагальнення: *and all the cunning vse of medicyne*, «та все вміле застосування медицини».

У наступному входженні 2. *Mote is sometimes improperly used for a high hill, as for that on which the Castle of Stirling is built.*, тобто аналізується другий лексико-семантичний варіант для *mote* «пагорб», в якому вказується на побутуючий неналежний вжиток слова для позначення пагорба, на якому будують замок. Значення референціюється цитатою: “*The castle not only strang be wallis bot right strenthy be the nature of the crag standing on the mote*”, де *strenthy* означає природу каменя. У третьому входженні для *Sanglere – a wild boar* «дикий венр» подана цитата з «Енеїди»: “*So brum in stoure that stound Mezentius was. Like to the strenthy sanglere, or the bore.*” – вводить порівняння *like to the strenthy sanglere* «як до сильного венра» для означення сили люті у бою [263].

DOST подає для *Strenthy* окрему статтю (рис. 2.3.):

The screenshot shows the DSL website interface. The main header reads "DSL | Dictionaries of the Scots Language" and "Dictionars o the Scots Leid". Below the header is a navigation menu with links: HOME, ABOUT US, OUR PUBLICATIONS, ABOUT SCOTS, JOBS, SUPPORT US, and a Quick Search box. The main content area is titled "A Dictionary of the Older Scottish Tongue (up to 1700)". The entry for "Strenthy" is displayed, including its etymology and a definition: "A. adj. 1. Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful. Also const. to do (something), and fig. (1)". Below the definition are three example citations with their sources: "Baob. iv 653. Nane sa mychty na sa strenththi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our countrie;", "Fifteen Ois 261. O Jesu, lioun maist strenthy, King vnendlik;", and "Cr. Deyng 148. Thou art nocht as vthir men are, thow art strenthy in thi face, & in the hop of the mercy of God thow art wycht; Wall. v 570." On the right side, there is a "Browse DOST:" sidebar with a list of related terms: Streming vbl. n., Strenchetis n. pl., Stren(g)th adj., Strenth n., Strenth v., Strenthen v., Strenthing vbl. n., Strenthing ppl. adj., Strenthles adj., Strenthly adv., Strenthy adv., and Strenthy n.

Рис. 2.3. Представлення давньошотландського прикметника *strenthy* у DOST

Подаємо вибірку основних значень *strenthy* у входженні та відповідні діяхронні текстові прототипи (хронологічно перші цитати):

Strenthy, -ie, *adj.* (*adv.*). Also: ***strenthé*, -ey, *strenththi*, *strenthty*, -é, *strinthie*, *strynthty*, -ie, -é.** [ME and e.m.E. *strenthy*, *strenthti* (Rolle), *strenkithi* (14th c.); [Strenth](#) n.]

A. *adj.* 1. Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful. Also const. to do (something), and fig. (1) [Barb. iv 653](#).

Nane sa mychty na sa strenththi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our countre;

(2) [Hay II 57/7](#).

Suppos he be ... strenthy to ourcum his corporale inymyes, and nocht noblesse in him ... to vencus ... his inymyes spirituale, that is vicis;

fig. [Wisd. Sol. \(STS\) 356](#).

Wysdome is mar strenthy na gret powere temporall of princis;

b. Of a site, position, natural or man-made structure: Strong against assault, easily defensible; impregnable. Also ellipt. Also transf. and fig.

[Hay Alex. 3037](#).

Thair com ane voce him till ... And bad him spy ane vther strenthie place ... ane crag out in the sey And thair gar big ane stark castell suld he;

c. Of a thing: Strongly made; able to withstand pressure or assault without breaking. [Doug. vii x 22](#).

A hundreth brasyn hespis thame claspit queym, And strenthy irne slottis;

d. Of something non-material: Powerful in effect or influence; persuasive; formidable to contend with, difficult to dislodge or refute.

[Nisbet Heb. vi 18](#).

We haue strinthiest solace, that we fle togiddir to hald the hope that is put furth to vs;

e. Of plants: Strong in health-giving properties.

[Doug. xii vii 35](#).

The myght ... of strenthy herbys fyne;

2. Physically strong or powerful; robust; healthy. Also transf.

[Hay II 97/6](#).

And all thoughtis rycht sa restis and evanyschis fra syk remembraunce, and all the corps is the mare strenthy;

b. Of age: Mature, characterised by the attainment of full growth and strength. [Doug. xi iv 82](#).

Gyf zhe of age had beyn equale and perys And baith elyke cummyn to 3our strenthy zheris;

Отже, у словниковій статті аналізуються найрізноманітніші денотати, які означає прикметник: особа (сила дії чи фізична), позиція, місце, річ, нематеріальний об'єкт, рослини, вік. Причому денотат *plants* референціюється згаданим у етимологічному словнику Джемісона уривком з Енеїди (виділений жирним шрифтом), який становить діахронний текстовий прототип для прикметника у цьому ЛСВ [268].

Тезаурус шотландської мови І. Маклеод, як вже зазначалось вище, подає рубрику 15. CHARACTER, EMOTIONS, SOCIAL BEHAVIOUR, що потенційно містить найбільшу кількість прикметників, що відображено у її змісті (рис. 2.4.). Прикметник *strenthy* вміщений у підрубриці 15.2.1. *Social status and inherent qualities. High class.* наступним коротким входженням:

+*strenthy* strong, powerful

Плюс перед входженням означає, що слово не вживається у сучасному варіанті шотландської мови, тобто належить лише до досліджуваного нами давньошотландського періоду [267].

List of sub-categories	
14.2.2 Supernatural beings	15.5 Social behaviour
14.2.3 Witchcraft	15.5.1 Persuasion
14.2.4 Fortunetelling	15.5.2 Compassion
	15.5.3 Mockery
14.3 Education	15.5.4 Joy, merry-making
14.3.1 General, miscellaneous	15.5.5 Uproar
14.3.2 Schools	15.5.6 Drink
14.3.3 Universities	15.5.7 Clutchat
	15.5.8 Nostness, slander
14.4 Fairs, festivals, special occasions	15.5.9 Quarrels
14.4.1 Festivals, saints' days, local celebrations	15.5.10 Opposition
14.4.2 Major festivals	15.5.11 Atrovisiveness
14.4.3 Miscellaneous occasional celebrations	15.5.12 Revenge
	15.5.13 Mastery
15 CHARACTER, EMOTIONS, SOCIAL BEHAVIOUR	15.5.14 Scolding
15.1 General and neutral terms	15.5.15 Skill
	15.5.16 Bad workmanship
15.2 Social status and inherent qualities	15.5.17 Shambles
15.2.1 High class	15.5.18 Being hampered
15.2.2 Low class	15.5.19 Indifference, restraint
15.2.3 Intelligence	15.5.20 Obedience
15.2.4 Stupidity	
15.3 Character types	15.6 Emotions and states
15.3.1 Miscellaneous positive types	15.6.1 Miscellaneous sources of contentment
15.3.2 Miscellaneous negative types	15.6.2 Miscellaneous sources of discontent
15.3.3 Warm, friendly	15.6.3 Miscellaneous sensations
15.3.4 Aggressive	15.6.4 Strong emotions
15.3.5 Pessimistic	15.6.5 Elation
15.3.6 Touchy	15.6.6 Go
15.3.7 Weakness of character	15.6.7 Anxiety, care
15.3.8 Treacherous	15.6.8 Madness
15.3.9 Bold	15.6.9 Jealousy
15.3.10 Timid	15.6.10 Longing
15.3.11 Wild, eccentric	15.6.11 Liking
15.3.12 Villainous	15.6.12 Gratitude
15.3.13 Earnest	15.6.13 Anger
15.3.14 Independent	15.6.14 Shame
	15.6.15 Fear, disgust
15.4 Personal values and behaviour	15.6.16 Sorrow, tears
15.4.1 Thrift, miserliness, avarice	15.6.17 Laughter
15.4.2 Spendthrifts, spongers	15.6.18 Grimaces, gestures
15.4.3 Affectation	15.7 Interjections
15.4.4 Dress sense	15.7.1 Miscellaneous
15.4.5 Slovenliness, laziness	15.7.2 Disgust
15.4.6 Eating habits	15.7.3 Impatience
	15.7.4 Discontent
	15.7.5 Gratuitous abuse
	15.7.6 Endearments

Рис. 2.4. Зміст 15-ї рубрики тезауруса шотландської мови

Розроблений автором історичний асоціативний тезаурус (1) представляє прикметник *strenthy* його асоціативною структурою на досліджуваному фрагменті (у 100 полів):

Associative semantic structure *STRENTHY*

<i>OS synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
strenthy	1375	1	active	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa strenchthi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our countre;	The Bruce.	John Barbour
strenthy	1375	1	strong	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa strenchthi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our countre;	The Bruce.	John Barbour

Рис. 2.5. Діахронна асоціативна (епідигматична) структура прикметника *strenthy* в історичному асоціативному тезаурусі

Дві категорії, Active (1375) та Strong (1375), що у когнітивній структурі характеризують узус *strenthy*, тяжіють своїми компонентами до одного ЛСВ: “*Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.*” (Про особу: сильний в дії, дієвий; міцний, потужний.)

(2) представляє прикметник *strenthy* широкозначними полями, в яких він лінійно співвідноситься з іншими виявами значень несучих категорій Active та Strong. Відповідні фрагменти широкозначних полів наведені на Рис. 2.6 та 2.7.

Active

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
licht	1375	1	[ME. and e.m.E. light, list etc., lythe (15th c.), leygt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (O.m. lihht), OE. léohht, lht (Northumb. lht).]	English	[ME. and e.m.E. light, list etc., lythe (15th c.), leygt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (O.m. lihht), OE. léohht, lht (Northumb. lht).]	Of persons or animals: Light on foot or of movement: agile, active, nimble, fleet. Also transf., of a person's intellect.	Men that licht and delyuer war;	The Bruce.	John Barbour
douchty	1375	1	Douchtie, -tye, dowchty, -tie, douchty, -tie, duchty, -tie, -te, dughty, -ti, dochtie.	English	[ME. dougti, douhti, dughti, dugty, duhtig, dogty, late OE. dohtig, replacing OE. dyhtig.]	Of persons: Bold and active; strenuous, valorous, valiant.	He thocht weill he suld be worthy, For all his eldris war douchty;	The Bruce.	John Barbour
ferre	1375	1	Feir, fer, feire, feyr, feayr, fear(e), fayr.	English	[Early ME. fere (c. 1175), OE. *fēre, (ON. fr-, fr), f. fōr, pret. stem of faran to go.]	Of persons: Well and active; in health and vigour.	The king eschapyt haile and fer;	The Bruce.	John Barbour
deliver	1375	1	Delyver, deliver, dyluer, delyuere, -lyuir, -lywre.	English	[ME. delyver(e), deliver (14th c.), OF. delivre.]	English	The kingis folk, that war Deluer off fute, thaim gan our-hy;	The Bruce.	John Barbour
strenthy	1375	1	Strenthie, strenthé, -ey, strenchthi, strenchty, -é, strinthie, strynthy, -ie, -é.	English	[ME and e.m.E. strenthy, strenghti (Rolle), strenchthi (14th c.), Strenth n.]	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa strenchthi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our countre;	The Bruce.	John Barbour
forthirward	1380	0,9850502			[Cf. next.]	Of active disposition.	That in ald men suld nocht be lad Hope of helpe na of rewarde, As in 3ung men that are forthirwarde;	Legends of the Saints.	Barbour, John

Рис. 2.6. Фрагмент широкозначного поля *Active*, що містить досліджуваний прикметник *strenthy*

Strong

OS syno	Year	Coeff	Word forms	Origin	Etymology details	Meaning	Text prototype	Title	Author
strenthy	1375	1	-ie, strenthé, -ey, strenththi, strenthty, -é, strinthie, strynthy, -ie, -è	English	[ME and e.m.E. strenthy, strenghti (Rolle), strenkithi (14th c.); Strenth n.]	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa ger 3ow pas owt off 3our countre;	The Bruce.	John Barbour
squar	1375	1	square, squair(e), squayr, squarr, sqware, sqwair, sqwyare, squha(f)r, swair	English	[ME and e.m.E. suare (Cursor M.), squar(e) (Chaucer), sware (14th c.), sqware (c1400), OF esquarré, escarré; Squar(e) n., v.]	Of an object, freq. a weapon: Solid, strong, powerful; ? specif. of square cross-section, hence, thick, heavy, substantial.	A cruk thai maid ... Of irne, that wes styth and squar,	The Bruce.	John Barbour
forsy	1375	1	forsie, forsye	English	[Var. of Forcy a.] [f. Force n. Cf. Forsy a. Also in e.m.E. (1586), but rare.] [ME. (a 1300) and OF. force. In Sc. also commonly Fors.]	Full of force; strong.	Othir fele folk, forsye in fycht;	The Bruce.	John Barbour
ferme	1375	1	ferm, feime	English	[ME. ferm, ferme (Chaucer), OF. ferme. Cf. Fim a.]	Strong, secure, safe.	The King for-out mair delaying Send hym to be in ferm keping;	The Bruce.	John Barbour
sturdy	1375	1	sturdie, sturdye, stourdy, sterde	English	[ME and e.m.E. stourdy (1297), stordy (c1300), sturdy (Chaucer), OF. estourdi, estordi, esturdi stunned, dazed, reckless, violent.]	Bold, courageous; powerful, strong. Strong; robust; healthy.	Mony ane gayly armyt knycht, And mony ane sturdy sterand steid;	The Bruce.	John Barbour
stith	1375	1	stythe, stit	English	[ME and e.m.E. stið (c1175), stith (Cursor M.), OE stið.]	Of a material thing: that does not bend nor give way easily; stout, strong.	A cruk thai maid ... Of irn, that wes styth and square;	The Bruce.	John Barbour

Рис. 2.7. Фрагмент широкозначного поля Strong, що містить досліджуваний прикметник *strenthy*

Як бачимо, фрейми подають вичерпну дефініційну та історичну інформацію про форманти поля.

(3) візуалізує міжпольові асоціативні атракції прикметника *strenthy*.

Асоціативні антиподи складають антонімічні ланцюжки міжпольових переходів асоціативної карти. Слово знаходить себе в інших полях, асоціюючи несучі концепти (у даному випадку Strong-Active на рис. 2.8.), та свій часовий антонім, здійснюючи від нього аналогічну атракцію. В даному випадку часові антоніми до *strenthy* – *tendir* (1375) та *febil* (1375) знаходяться у полі Weak, та не виявляють жодної асоціативної активності у межах універсального асоціативного масиву оцінювання, потенціалу та активності.

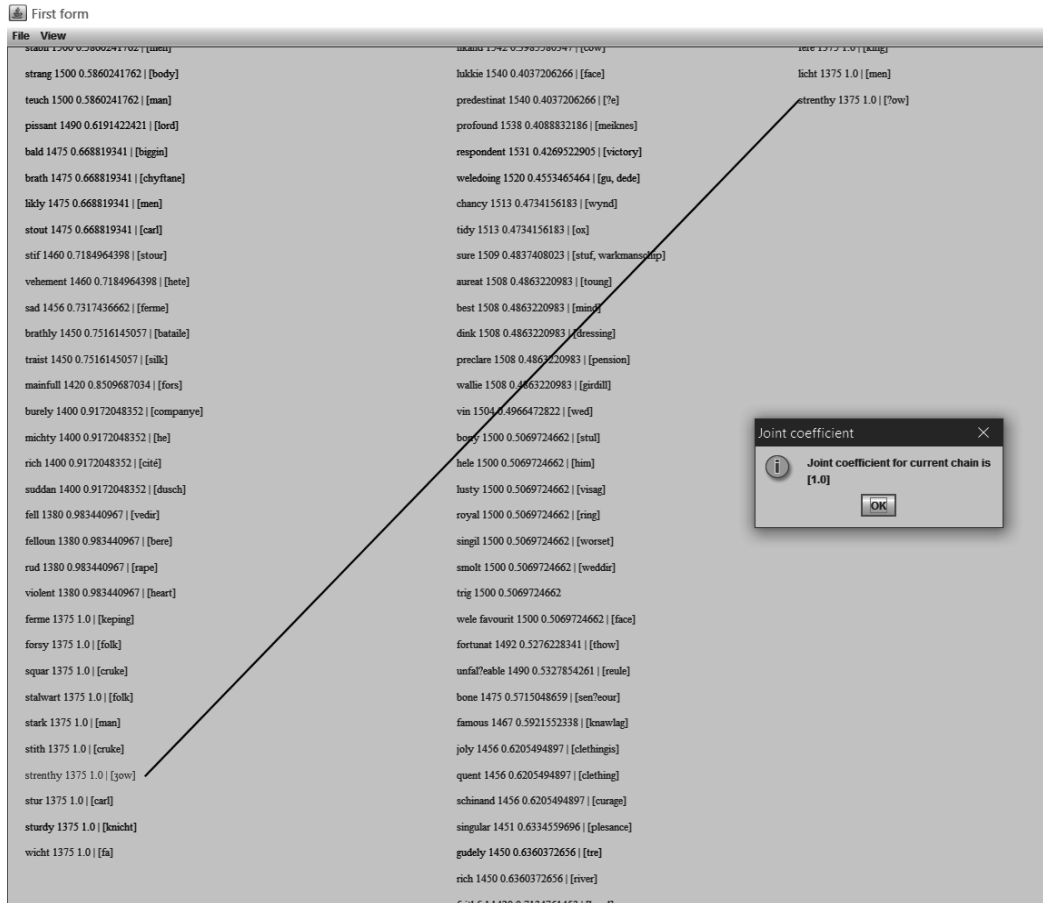

Рис. 2.8. Позитивний асоціативний ланцюжок *strenthy/1 (Stong)*- *strenthy/1 (Active)*

На звітній консолі (рис. 2.9.) правий асоціативний окіл (Strong-Active) та недосяжність лівого відображені вступним блоком.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
Positive Associative Environment for the word [Strong: strenthy, 1375, 1.0] is supposed to be [Active: strenthy, 1375, 1.0]
With Perfect degree of belief (1.0).
Negative Associative Environment for the word [Strong: strenthy, 1375, 1.0] is not available on the fragment.

All dominants: [Strong | 1.0 ] [Active | 1.0 ]

Associative experiment for the word [strenthy] is supposed to be
[stur | 1.0 ] [sturdy | 1.0 ] [wicht | 1.0 ] [?ow | 1.0 ] [fhebill | 1.0 ] [tendir | 1.0 ]
With Perfect Degree of Belief (1.0)

Words [strenthy] and [strang]
are
  Just a little distant (0.4139758238)
and
  Fairly similar (0.5860241762)

FACT THAT
[?ow] is Absolutely Strong (strenthy - 1.0) is Likely (0.5).
[?ow] is Quite Weak (remis - 0.5017313876) is Likely (0.5).
[?ow] is Just a little Good (predestinat - 0.4037206266) is Likely (0.5).
[?ow] is Quite Bad (mirthles - 0.5016935904) is Likely (0.5).
[?ow] is Absolutely Active (?ape, strenthy - 1.0) is Very likely (1.0).

THUS
[?ow] could be Absolutely Strong and Quite Weak to the Same extent.
[?ow] could be Just a little Good and Quite Bad to the Same extent.
[?ow] could be Absolutely Active.

```

Рис. 2.9. Консоль-звіт асоціативної атракції для прикметника *strenthy*

Асоціативна структура відображається двома концептами Strong та Active.

Відтворений асоціативний експеримент подає прототипніші слова поля та часовий антонім до *strenthy* з домінантою і сполучуване слово *zow, you* «*ти*».

Наступним чином відображені семантичні відстані всередині поля: схожість та віддаленість досліджуваного прикметника *strenthy* та прототипу його теперішнього відповідника *strang*: синтезована на основі числових характеристик фраза виказує, що *strenthy* та *strang* є “fairly similar”, тобто достатньо схожими.

Останнім блоком приведена ментальна репрезентація для синтагми *zow, you* «*ти*» (буква «йог» відображена на консолі «?» через технічні обмеження). На основі всіх доступних означень для *zow* на фрагменті асоціативної карти універсальї потенціалу, оцінювання та активності (*strenthy, remis, predestinat, mirthless, zape ma strenthy*) та відповідних числових характеристик синтезується наступний опис:

Fact that

[zow] is Absolutely Strong (*strenthy* – 1.0) is Likely (0.5).

[zow] is Quite Weak (*remis* – 0.5) is Likely (0.5).

[zow] is Just a little Good (*predestinat* – 0.40) is Likely (0.5).

[zow] is Quite Bad (*mirthles* – 0.5) is Likely (0.5).

[zow] is Absolutely Active (*zape, strenthy* -1) is Very Likely (1.0).

THUS

[zow] could be Absolutely Strong and Quite Weak to the same extent.

[zow] could be Just a little Good and Quite Bad to the same extent.

[zow] could be Absolutely Active.

Отже, ментальна репрезентація для «*zow*» в давньошотландській мові надає збірному образу співрозмовника (реального чи уявного) сили переважаючої над слабкістю, негативного вияву радше ніж позитиву та вираженої активності.

Здійснене порівняння виявляє комплементарний підхід нашого дослідження, вказуючи на його когнітивно-психонетичну орієнтацію та доповнюючу історичні лексикографічні студії природу.

2.2. Моделювання парадигматичних відношень прикметника в історичній лексикології

У праці розглядається процес еволюції синонімічних рядів якісних прикметників у давньошотландській мові на матеріалі словника давньошотландської мови (Dictionary of the Older Scottish Tongue, DOST) [268]. Ряди формуються на хронологічній основі. Вияснюється діяхронний текстовий прототип кожного члена синонімічного ряду, тобто датоване входження у певне літературне джерело давньошотландської мови періоду 1100-1700 pp. Для таким способом побудованого ряду встановлюються наступні принципові характеристики: історична домінанта, історичні ядро та периферія. Матеріалом дослідження слугує мова Шотландії до 1700 року, а саме давньошотландська мова, що має безпосереднім джерелом спершу нортумбрський та англо-датський (Anglo-Danish) діалекти, а згодом середньоанглійські запозичення. Мовотворчі впливи природно мотивовані розглянутим у першому розділі історичним контекстом. Твір на давньо- та середньоанглійська лексика подана поряд з романськими, кельтськими, скандинавськими та нижньогерманськими запозиченнями, що фіксується в етимологічних відомостях описової структури, яка відтворює ряд синонімів у порядку їхньої появи, підтвердженої відповідним текстовим прототипом, його датою та бібліографічними параметрами, відповідною семантичною ознакою та ваговим коефіцієнтом. Дана структура є звітом сконфігурованої бази даних IsetIntro, що містить вичерпні описи з DOST та виконує всі необхідні обрахунки.

Взірцем моделювання парадигматичних відношень за історичним принципом є історичний тезаурус оксфордського словника англійської мови (Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary) [263] – перше широкоформатне лексикографічне джерело лексики англійської мови, яке в тому числі містить достатньо шотландських слів.

Коротко, основні характеристики словника:

- найбільший тезаурус у світі та перший історичний тезаурус посеред світових мов;
- повний словниковий реєстр англійської мови зі залученням давньоанглійської лексики (вміщає лексику з тезауруса давньоанглійської мови А

Thesaurus of Old English) та словникового складу сучасного стандарту англійської мови, що базуються на оксфордському словнику англійської мови;

- тематична система класифікації забезпечує унікальний огляд у часі розвитку слів зі схожими значеннями;

- хронологічне впорядкування синонімів, що відображає дати першого задокументованого вжитку в англійській мові, де спершу розміщені найдавніші синоніми;

- містить 800 000 слів та значень і 235 000 категорій входжень (Том 1), а також повний індексний вказівник (Том 2) для перехресних посилань та алфавітного огляду.

Оскільки об'єктом нашого інтересу є згадані часово-впорядковані синонімічні поля, то зупинимось на зразку такого історичного лексичного поля для англійського прикметника *embracing* (рис. 2.10).

02.02.22.08 (adj.) Embracing
 clipping 1580-1599 (also fig.) • yoking 1592 • clasping 1717 • hugging 1841- **01** embraced clasped 1599/1623 • hugged 1841- **01.01** not unembraced 1775-1867 **02** embraceable clipsome 1816-1822 (rare) • cuddly 1863- • cuddlesome 1876- • embraceable 1879- • hugsome 1893- • huggable 1898- • cuddleable 1928- (colloq.) **03** fond of embracing embracive 1855 **04** (of an embrace) warm warm 1588- **05** (of an embrace) close viny c1586 • strait 1596 **06** characterized by/inviting snuggling nestling 1863- • snuggly 1928- **07** with arms linked arm-in-arm/arm in arm c1374; 1591- **08** unembraceable unembraceable 1859

Рис. 2.10. Історичний синонімічний ряд для прикметника *embracing* в історичному тезаурусі OED

Отже, поданий ряд приймаємо за орієнтуючий зразок діяхронного моделювання парадигматичних відношень: впорядкованих в часі взаємозамінних чи близьких за значенням слів, часто деривативних похідних досліджуваного слова.

2.3. Укладання діяхронних синонімічних рядів якісного прикметника давньошотландської мови

Характер лексичної еволюції давньошотландської мови, досліджений у Розділі I, цільово вивчається у творенні синонімічних прикметникових рядів. Досліджувані

лексеми переважно належать до асимільованої середньоанглійської лексики, рідше до запозичень: романських, кельтських, скандинавських чи нижньогерманських. Зрідка праформа подана топонімом і реферує до давньоанглійської лексики.

Описова структура цільових рядів повинна забезпечувати вичерпну інформацію щодо кожного входження. Особливий інтерес представляє діахронний текстовий прототип, чи цитата з літературного джерела, у якому слово задокументоване вперше [229]. Методом антидатування, запереченням пізнішої дати ранішою, встановлюється приблизний час появи слова. Подаються також етимологічні відомості, що виявляють походження слова, відслідковуючи його орфографічну трансформацію при переході з однієї мови в іншу. На розгляд виноситиметься й значення слова, зокрема та його семантична компонента, згідно з якою будується ряд.

Оскільки входження прикметників у тезаурус шотландської мови (Scots Thesaurus) спорадичні, вихідним для кожного діахронного синонімічного ряду якісних прикметників давньошотландської мови у нашому дослідженні приймається синонімічний ряд англійських якісних прикметників, що вибирається зі словників Oxford Learner's Thesaurus [266] чи WordNet [270]. Кожний член такого ряду розглядається як спільне значення для відповідних давньошотландських синонімів. Спільність чи схожість семантичних компонент становить одну з ознак синонімії. Хоча основною підставою вважати укладений ряд синонімічним є твердження, згідно з яким синонімічні ряди слів, об'єднані семантичним ($C^1 - C^1C^2$) та функціональним зв'язком ($G^1 - G^1G^2$), утворюються в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів [27]. Згідно зі закономірністю Ципфа [250, 5], яка утотожнює частотність та діахронність, отримуємо, що перша тисяча слів діахронного ряду становить синонімічний ряд. Поза сумнівом, що сформовані нами діахронні синонімічні ряди давньошотландських якісних прикметників не досягатимуть і тим більше не переважатимуть тисячі слів.

Отже, скомпільований діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників впорядковується за зростанням року появи синоніма. Перший член ряду має назву діахронного гіпероніма. Така домінанта на основі тієї ж ципфіанської закономірності [250, 5] є найчастотнішим та найпрототипнішим словом ряду.

Вагомість кожного синоніма діахронного ряду визначається відповідним коефіцієнтом. Формула для його обчислення

$$W_i^{(y)} = \frac{y_i - y_{\min}}{y_{\max} - y_{\min}} \left(\frac{1}{n+1} - 1 \right) + 1 \quad (3)$$

передбачає врахування діахронного діапазону ряду ($y_{\max} - y_{\min}$), тобто проміжку часу від появи найстаршого слова ряду (в даному випадку – гіпероніма) до наймолодшого, а також часової відстані до появи конкретного синоніма ($y_i - y_{\min}$) та кількості слів у синонімічному ряді n . Програмна реалізація укладання діахронних синонімічних рядів якісного прикметника давньошотландської мови виконується базою даних ISET_Intro.

2.3.1. Побудова історичного лексико-семантичного поля *Bald-Cowart*. Згідно зі структурними вказівками до мікрополів якісних прикметників, викладеними у першому розділі, складаємо вказане лексико-семантичне поле з двох антонімічних лексико-семантичних груп якісних прикметників давньошотландської мови зі значеннями «сміливий – боягузливий», домінантою першої групи вибравши *bald* та домінантою другої – *cowart*. Довкола домінант формуються ядерні та периферійні елементи мікрополя, що фактично перебувають у парадигматичному відношенні і складають синонімічні ряди. Всі члени першої ЛСГ перебувають у відношеннях бінарної опозиції з членами другої групи, тобто є антонімічними парами, цей зв'язок найсильніший у ядрі, і згасає на окраїнах периферії. Домінантами вихідних синонімічних рядів англійських прикметників, взятих з Oxford Learner's Thesaurus, є пара *brave-cowardly*. Тобто, йдеться про вихідне лексико-семантичне поле англійських якісних прикметників.

Отже, для першої ЛСГ цього поля з домінантою «brave» відповідний синонімічний ряд англійських прикметників матиме вигляд:

brave • courageous • heroic • gallant • fearless • gutsy (*describe sb who is willing to do difficult or dangerous things* «описують особу, охочу мати справу зі складними чи небезпечними речами»).

У відповідь DOST подає давньошотландські прикметники, «викликані» даними словами. Відповідною формою виводу бази даних IsetIntro вони шикуються у хронологічному порядку і виводяться у вигляді фрейму, що на рис. 2.11.

OS_synor	Hyper	Year	Coef	Word_forms	Origin	Etymology_details	Meaning	Text_prototype	Title	Author
stout	brave	1375	1	Stowt(e, stoute, stoutt,	English	[ME and e.m.E. stout (c13	In descriptions, orig. ch	He wes bath 3ong, stout an	The Bruce.	John Barbour
wicht	brave	1375	1	wycht, vicht, uicht, wicl	English	[ME and e.m.E. white (La	Physically strong, powe	A 3heman wicht and hardy	The Bruce.	John Barbour
worthy	brave	1375	1	worthi, -ye, -ey, -e(e, -t	English	[ME and e.m.E. wurðī (c1	Of high value as a soldi	He has in his cumpany Mony	The Bruce.	John Barbour
kene	brave	1375	1	kein, keyn, ken, keine, k	English	[ME. kene (c 1200), ken	(a Brave, bold, valiant, fie	With his men that war cant e	The Bruce.	John Barbour
mudy	brave	1375	1	mody, mwdy, muddy	English	[ME. modi, -y, OE. módig.	Brave, bold, valorous; i	He ... ourcom mony a mody	The Bruce.	John Barbour
sturdy	brave	1375	1	-ie, sturdye, stourdy, st	English	[ME and e.m.E. stourdy (1	Bold, courageous; pow	He sa sturdy wes and stout T	The Bruce.	John Barbour
bald	brave	1375	1	bauld, balde, baulde, be	English	[Northern (and early) ME.	Of persons: Bold, brav	the king that stout wes, star	The Bruce.	John Barbour
derf	brave	1375	1	darf, derff	English	[ME. derf (c 1200), darf, C	Of persons: Bold, darin	That wes derff, stout, and ek	The Bruce.	John Barbour
hardy	brave	1375	1	hardy, hardie	English	[ME. hardy, hardi. (a 1225	Bold, brave, daring; stc	A 3heman wicht and hardy	The Bruce.	John Barbour
joly	brave	1375	1	jolye, jolie, jolly, jollie	English	[ME. iolie, joly (c 1325), io	3a.High-hearted, gallar	Thai war all 3ong men and io	The Bruce.	John Barbour
stern	brave	1400	0,90800932	sterne, steirne, steern	English	[ME and e.m.E. stiarne (a	Bold, courageous, fierc	King Alexander the sterne an	The Buik of Alexande	
quent	brave	1400	0,90800932	quaint, queynt, qwent,	English	[Sc. forms corresp. to ME	Valiant, brave.	And 3it, for all thare iolyte T	The Buik of Alexande	
vertuus	brave	1400	0,90800932	vertuous, -e(o)us, -(e)w	English	[ME and e.m.E. vertuous	Valorous, valiant, cour	Lo! heir thre wenchis full pie	The Buik of Alexande	
manful	brave	1400	0,90800932	manfull	English	[ME. (14th c.).]	Manly, courageous anc	To loue men for virtue and n	The Buik of Alexande	
proud	brave	1420	0,83441678	proude, proude, prow	English	[ME prud (Ancr. R.), prude	As a complimentary ep	Downald Brec ... Kyng wes fo	The Orygynale Crony	Wyntoun, Andrew of; Laing, Da
hey-hartid	brave	1420	0,83441678		English	[ME. hyghe herted (1398).	Courageous, noble-hee	That wes a fulle hey-hartyd r	The Orygynale Crony	Wyntoun, Andrew of; Laing, Da
hichty	brave	1456	0,70195020	hichtie, hychty, hyghty	English	[Cf. the rare e.m.E. hyght	Bold, courageous, fierc	Ane orguillous, hychty, and p	Gilbert of the Haye's	Hay, Gilbert of the; Stevenson,
wele hertit	brave	1456	0,70195020	weill harted	English	[17th c. Eng. well-harted	Courageous.	That he be hardy and wele h	Gilbert of the Haye's	Hay, Gilbert of the; Stevenson,
lusty	brave	1500	0,54004661	-ie, -ye, -i, -é, luistie	English	[ME. lusti (c 1225), lusty, l	Of men: Handsome, we	Behald our heidis, O lusty gal	The Poems of Robert	Henryson, Robert
stalwart	brave	1500	0,54004661	-uart, -ward(e, -waitr,	English	[ME and e.m.E. stelewurð	Valiant, brave, resolute	Thow art stout and strang, a	The Tail of Rauf Coil	
coragious	brave	1500	0,54004661		English	[ME. coragious, -eous, -ei	Courageous.	Follow furth on Robyn Hude	Crying of Play, The M	
unagast	brave	1500	0,54004661	-gaist, wnagast	English	[ME. agast (c 1260), pa. p	Unafraid, fearless.	Full glaid thai glyde as grome	King Hart. In The Mai	Craigie, W.A.
gallant	brave	1508	0,51060959		English	[e.m.E. gall-, galant, ME. g	gallant	Gif I be gallant, lusty and bly	The Poems of Willian	Dunbar, William
martial	brave	1513	0,49221146	martiall, -tyall, -cial(l, (-	English	[ME. and e.m.E. marcial (t	Of persons or their att	With curage marcyall	Virgil's Aeneid transla	Gavin Douglas
soverane	brave	1513	0,49221146	sovirane, soveran, -ain	English	[ME and e.m.E. souereyne	Courageous, valiant; 'n	Heir was ... The maist dowch	Virgil's Aeneid transla	Gavin Douglas
heroick	brave	1549	0,35974488	-ik, -yque	English	[e.m.E. heroick (1581), F.	Heroic, in various sense	3our heroyque vertu;	The Complaynte of S	Lindsay, Sir David
magnanime	brave	1549	0,35974488	-nymie, (-nimie)	English	[e.m.E. -nymie (1523), F. n	High-souled, magnanir	The immortal glour that proc	The Complaynte of S	Lindsay, Sir David
hartsum	brave	1567	0,29351159	hartsome	English	[e.m.E. heart, ME. hart, h	Spirited, courageous; l	//Now euerie Douglas of anc	Satirical Poems of th	Sempill, Robert
valorous	brave	1600	0,1720839	-erous, -ereus, walorou	English	[e.m.E. valorous (Caxton)	Valiant, courageous.	The valereus and godlie schil	A Facile Traictise, cor	Hamilton, John
prati	brave	1638	0,03225806	Prat(t)l(e)	English	[ME (c 1400) and e.m.E. p	Comely; artistic, ingeni	A mutinous muckle trouble-f	A Book of Scottish Pa	Maidment, James (ed.);

Рис. 2.11. Діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників, відповідник синонімічного ряду англійських прикметників з гіперонімом *brave*

У формі наведено впорядкований синонімічний ряд давньошотландських прикметників, значення яких відносять слова до широкозначної категорії *brave* «хоробрий», вказаний рік появи кожного слова та відповідні вагові коефіцієнти, етимологічні відомості, денотативне значення, а також наведено цитати, що містять текстові прототипи синонімів з позначенням джерела.

Наступним завданням вбачається виділення діахронної домінанти, слова з найдавнішим часом входження. Якщо ж таких слів декілька, то передбачається їх алфавітне впорядкування. Домінанта у нашому дослідженні є реєстровим словом, точкою доступу чи виходу з синонімічного ряду. Отже, канонічний діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників матиме вигляд:

bald (1375: 1.00), derf (1375: 1.00), hardy (1375: 1.00), joly (1375: 1.00), kene (1375: 1.00), mudy (1375: 1.00), stalwart (1375: 1.00), stout (1375: 1.00), sturdy (1375: 1.00), wicht (1375: 1.00), worthy (1375: 1.00), manful (1400: 0.89), quent (1400: 0.89), stern (1400: 0.89), vertuus (1400: 0.89), hey-hartid (1420: 0.81), proud (1420: 0.81), hichty (1456: 0.65), wele hertit (1456: 0.65), coragious (1500: 0.46), lusty (1500: 0.46), unagast (1500: 0.46), gallant (1508: 0.43), martial (1513: 0.41), soverane (1513: 0.41), prati (1535: 0.31), heroick (1549: 0.25), magnanime (1549: 0.25), hartsum (1567: 0.17), valorous (1600: 0.03)

Діахронною домінантою стає слово *bald*. Наводимо відповідні ряду текстові прототипи:

*The king that **stout** wes, stark and **bald*** – Ibidem, *That wes **derff**, stout, and ek hardy* – Ibidem, *A zheman wicht and **hardy*** – Ibidem, *Thai war all zong men and **ioly**, With his men that war cant and **kene** [C. keyn]* – Ibidem, *He ... ourcom mony a **mudy** man* – Ibidem, *The dedys of **stalwart** folk that lywynt ar* – Ibidem, *And zarnand till do cheuelry* – Ibidem, *He sa **sturdy** wes and stout That he wes the mast **vorthy** man That in-to Carrik liffit than* - John Barbour, “The Bruce” (1375), *He has in his cumpany Mony a gud man & **worthi** That sall be hard for till assay* – Ibidem, *A zheman **wicht** and hardy* – Ibidem, *That wes **derff**, stout, and ek hardy* – Ibidem, *He wes bath zoung, **stout** and felloun, Richt ioly als and volageous* – Ibidem, *To loue men for virtue and nobilnes Syne honour thame for **manfull** excellence* – “The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit” (1400); *King Alexander the **sterne** and stout* – Ibidem, *Lo! heir thre wenchis full pietuous, And we ar thre, stark and **vertuous** [F. vertuous] ... The thre, I wait, weill luffis the tua [etc.];* – Ibidem, *And zit, for all thare iolyte, The **quentest** [F. li plus cointe] sall abased be;* – Ibidem, *That wes a fulle **hey-hartyd** man* – *Androw of Wyntoun, “The Orygynale Cronykil of Scotland”*(1420), *Downald Brec ... Kyng wes fourtene wyntyr **prowde** And eftyre that his dayis wes dwn;* – Ibidem, *That he be hardy and **wele hertit** to se justice done, and falde nocht his hert for myshertitnes of curage;* – Hay, G., “Gilbert of the Haye’s Prose Manuscript.”(1456); *Ane orguillous, **hychty**, and prydy rebelloure* – Ibidem, *Follow furth on Robyn Hude With hartis **coragious** & gud* – “Crying of Play, The Maner of the Crying of ane Play” (1500), *Behald our heidis, O **lusty** gallandis gay;* – The Poems of Robert Henryson (1500), *Full glaid thai glyde as gromes **vnagaist**;*– Craigie, W.A., “King Hart. In The

Maitland Folio Manuscript”(1500); *Gif I be galland, lusty and blyth*; – The Poems of William Dunbar, (1508), *With curage marcyall* – Virgil’s Aeneid translated by Gavin Douglas.(1513), *Heir was ... The maist dowchty lynage sprang be kynde Fra Kyng Tewcer, campyones souerane [L. magnanimi heroes]*; – Ibidem, *Ane wonder prattie cheild* – William Stewart, *The Buik of the Croniclis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece.* (1535), *zour heroyque vertu*; – Lindsay, Sir David, *The Complaynte of Scotland.* (1549), *The immortal gloir that procedis ... fra zour magnanime auansing of the public veil*; – Ibidem, *Now euerie Douglas of ane hartsum mynde, Think on dame Margaret - Sempill R, Davidson J., Maitland J. et al, Satirical Poems of the Time of the Reformation.* (1567) *The valereus and godlie schiftane Judas Machabæus*; – Hamilton, John, *A Facile Traictise, contenand, first: ane infallible reul to discerne trew from fals Religion..etc.* (1600) [268].

Наступний рисунок відображає рекурентність неологізмів, тобто часовий розподіл входження нових слів до ряду. На осі абцис вказана абсолютна частота випадкової величини неологізації давньошотландської мови (рис. 2.12). Розглянута вибірка обмежується лексемами ряду.

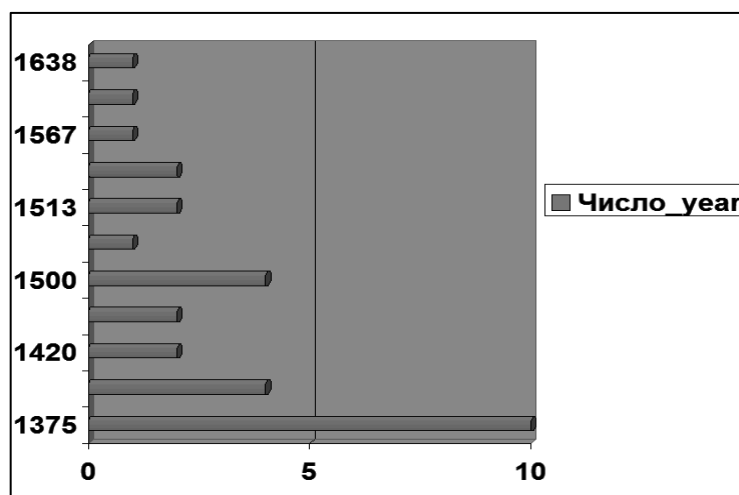

Рис. 2.12. Абсолютна частота неологізації для давньошотландського синонімічного ряду *bald*

Очевидно, що пік словотворення припадає на 1375 рік, який датує появу роману Джона Барбора «Брюс». Дана діаграма відображає загальний стан речей: дослідження виявляють, що найбільша доля лексики давньошотландської мови належить ранньому періоду її формування з витоків північного нортумбрського діалекту.

Антонімом до слова *brave* «відважний» є *cowardly* «боягузливий» (пари антонімів вказуються у таблиці *Antonyms*), якому відповідає синонімічний ряд наступних англійських прикметників:

cowardly • *fearful* (*lacking courage, ignobly timid and faint-hearted* «той, якому бракує мужності, боязкий і слабкодухий»)

Тобто, це друга ЛСГ біполярного англійського лексико-семантичного поля *brave-cowardly*.

«Викликаний» ним діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників, що формують другу ЛСГ відповідного біполярного шотландського лексико-семантичного поля (рис. 2.12):

cowart (1456: 1.00), *spiritles* (1500: 0.69), *unhardy* (1568: 0.21), *undochty* (1570; 0.2) із часовою домінантою *cowart* та наступними діахронними текстовими прототипами:

And he be cowart or full of wikkitt vicis; – Hay, Gilbert of the; Stevenson, J. H., Gilbert of the Haye's Prose Manuscript. (1456), *The bernis both wes ... out of mesour marrit in thair mude As spreitles folkis on blonkis hyffit on hicht Both in ane studie starand still thai stude;* – Craigie, W.A., King Hart. In The Maitland Folio Manuscript I lxxxvii (1500), *It makis a perte mows Ane vnhardy catt;* – Bannatyne, George, The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.(1568), *Quhat gart zow schute to slay zone men of gude? ... Deir sall ze by zone foule vnduchtie deid;* – Sempill R, Davidson J., Maitland J. et al, *Satirical Poems of the Time of the Reformation.* (1570) [268].

Final_Selection_Coefficients										
OS_synonym	Hyperonym	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_detail	Meaning	Text_prototype	Title	Author
cowart	cowardly	1456		1 coward	English	[ME. coward (c 1300) Cowardly.		And he be cowart or full of wik	Gilbert of the Haye's Pro Hay, Gilbert of the; Steve	
spiritles	cowardly	1500	0,69122807018	spreitles, spretl	English	[e.m.E. spiritles s (1 Lacking boldness or cou		The bernis both wes ... out of n	King Hart. In The Maitlar Craigie, W.A.	
unhardy	cowardly	1568	0,21403508772		English	[ME and e.m.E. vnhe Timid, cowardly.		It makis a perte mows Ane vnhe	The Bannatyne Manuscr Bannatyne, George	
undochty	cowardly	1570	0,2	unduchtie	English	[ME unduhti (a1225) Craven, cowardly.		Quhat gart zow schute to slay ;	Satirical Poems of the Ti Sempill, Robert	
*										

Рис. 2.13. Діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників *cowart*

У другій колонці зазначена широkozначна категорія *cowardly*, до якої належать всі слова ряду.

Діаграма неологізації не виявляє жодної динаміки через обмеженість вибірки:

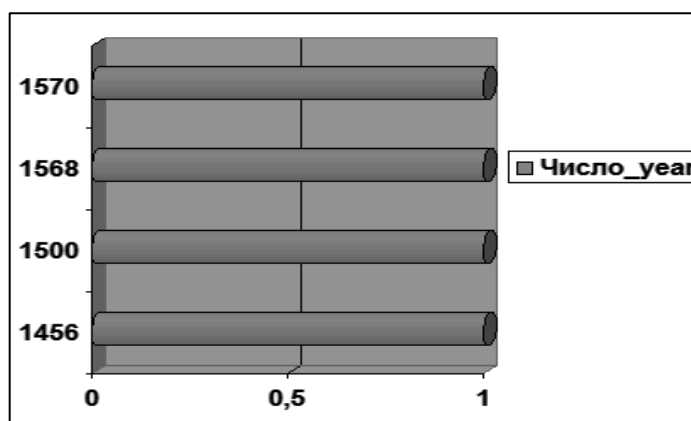

Рис. 2.14. Абсолютна частота неологізації для синонімічного ряду давньошотландських прикметників *cowart*

Отже, результатом продемонстрованого дослідження є лексико-семантичне біполярне поле *bald–cowart*, складене з «наскрізних» часових антонімів, чий зв'язок послаблюється при переході від ядерної зони до периферії, яка майже відсутня у другій ЛСВ. Проте мірилом такого переходу слугує час появи слів ряду та відповідний йому ваговий коефіцієнт, обчислений за (1), більші значення якого відповідають ядру, менші – периферії.

У поданій опозиції очевидним є переважання розвитку позитивного значення *Brave* (30 входжень) над негативним *Cowardly* (4 входження), що пов'язано з психологічною виразністю концепту *Brave* як більш захопливого і загрозливого.

2.3.2. Побудова історичного лексико-семантичного поля *Brade – Narow*.

Вихідне англійське лексико-семантичне поле *wide – narrow* складається з двох опозиційних ЛСГ:

wide • broad • extensive • large-scale • mass • sweeping • wide-ranging • far-reaching • wholesale (*describe sth which affects or involves a lot of people or things, or which covers a lot of different subjects* «описують щось, що торкається чи охоплює багато людей або речей, чи поширюється на багато предметів»).

limited • narrow • restricted (*describe sth that is not very great in amount or extent* «описують предмет, що не є надто великим за величиною чи протяжністю»).

Синонімічні ряди антонімів *wide* та *narrow* складають наповнення ЛСТГ очікуваного лексико-семантичного поля. Тобто, перебувають у протиставленні за поданою антонімічною парою домінант, хоча характерною є другорядна належність антоніма *narrow* до рекомендованого словником антонімічного ряду.

Відповідні їм давньошотландські діахронні синонімічні ряди *brade* та *narrow* формуються запитом БД IsetIntro на основі відповідей-реакцій DOST на англійські прикметники рядів *wide* та *narrow* (рис. 2.15 та 2.17).

OS_synon	Hyper	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_details	Meaning	Text_prototype	Title	Author
brade	wide	1200		1 braid, brad, braide, br	English	[Northern ME. brade, l	Broad or wide, in varic Bradestrothe, Brademedwe	Place-names		
wyde	wide	1375	0,621102771363	wyde, wid, vyd(e), wyi	English	[ME and e.m.E. wide (l	Of great extent, vast, e	The wode is bath braid and vyde;	The Bruce.	John Barbour
utmast	wide	1380	0,610277136259	umast, umaste, umai	English	[ME vuemeste, iuemas;	Most important or far:	Scho let hym wyt the vmast thin	Legends of the Saints.	Barbour, John
large	wide	1420	0,523672055427	laarge, larg, lardg(e), la	English	[ME. large (a 1200), e	Ample in capacity or e:	He made ... a bull off bras, Large	The Orygynale Cronyk	Wyntoun, Andrew of;
sid	wide	1451	0,456553117783	side, syde, syed, syid	English	[ME and e.m.E. sid (Or	Long, wide, large; penc	The ymage of Sanct Andro ... with	The Acts of the Parlia	Thomson, T., Innes, C
roum	wide	1475	0,404590069284	roum, rowm(e), roum	English	[ME and e.m.E. rume (l	Spacious; extensive; bi	A rowme passage to the wallis [t	The Acts and Deidis of	Blind Harry; Moir, Jan
rife	wide	1500	0,350461893764	ryfe, ryf, rief, ryef; ril	English	[ME and e.m.E. rife, ri	Wide spread; prevalen	I have oft tymes bene quhair gud	The Taill of Rauf Coilz	
ample	wide	1542	0,259526558891	ample, ampill	English	[Late ME. ample (Caxt	Abundant; extensive; (be large and ample commissi	The Acts of the Parlia	Thomson, T., Innes, C
oppin	wide	1572	0,194572748268	oppin, opin e, -inn, -y	English	[ME. and e.m.E. open,	oppin licht = broad day	Not only to forbeir the company	Ane Detectioun of the	Buchanan, George;
brod	wide	1590	0,155600461894	brode	English	[e.m.E. brode, replacir	Broad.	My plesand pathe and ampill port	Poems of John Stewa	John of Baldynneis
vast	wide	1590	0,155600461894	wast, vaest	English	[e.m.E. vast (1575-85)	Extensive, enormous, l	If it be yovr fate wast seas to lov	The Works of William	Fowler, William; Meik
main	wide	1596	0,142609699769	mayne, mane, main e	English	[ME. main , mayn(e, n	Extensive, considerabl	Quhatevir land is betueine thir tw	The Historie of Scotla	Leslie, John Bishop of
dreich	wide	1600	0,133949191686	dreigh, dreiche, drigh	English	[ME. dregh, drez (drei	Extensive; lasting, tedi	Dreigh riuer marks, with highs ar	Miscellaneous Poems	Alexander Montgome
heich	wide	1602	0,129618937644	hech(e), heiche, heych	English	[ME. heigh, northern h	Of edging-lace or braic	Heich peir'ling to his mutchis; ... sr	Compota thesaurariu	Dickson, Thomas (ed.
spacious	wide	1633	0,0625	spatious, spaciou, spa	English	[ME and e.m.E. spacic	Of an area of land: lar	The parochine of Aberdour ... is s	Illustrations of the To	

Рис. 2.15. Діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників з домінантою *brade*

Brade є безперечною діахронною домінантою поданого ряду, оскільки вперше слово вживалося у складі топонімів *Bradestrothe* та *Brademedwe* ще у 1200 році. Зображений фрейм містить вичерпну значеннєву, етимологічну, контекстну та бібліографічну інформацію щодо слів ряду, окрім того вказує на когнітивну категорію *wide*, до якої належать слова ряду.

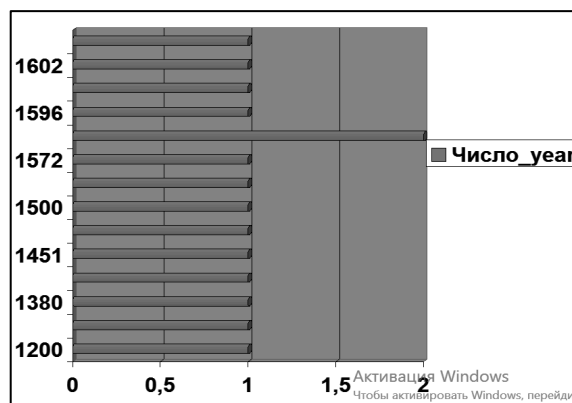

Рис. 2.16. Абсолютна частота неологізації для синонімічного ряду давньошотландських прикметників *brade*

Неологізація ряду виявляє рівномірність хронологічного розподілу, за винятком 1590 року, коли у літературне джерело *Poems of John Stewart of Baldynneis* увійшло одразу два нових слова *brod* (орфографічний варіант *brade*) та *vast* з інваріантним значенням «широкий».

Отже, діакронний синонімічний ряд давньошотландських якісних прикметників з домінантою *brade* матиме вигляд:

brade (1200: 1.00), *wyd* (1375: 0.62), *utmast* (1380: 0.61), *large* (1420: 0.52), *sid* (1451: 0.46), *roum* (1475: 0.40), *rife* (1500: 0.35), *ample* (1542: 0.26), *oppin* (1572: 0.19), *brod* (1590: 0.16), *vast* (1590: 0.16), *main* (1596: 0.14), *dreich* (1600: 0.13), *heich* (1602: 0.13), *spacious* (1633: 0.06)

Відповідні діакронні текстові прототипи прикметників ряду:

Bradestrothe, ***Brademedwe***; – place-name. (1200), *The wode is bath braid and vyde*; – John Barbour, *The Bruce*. (1375), *Scho let hym wyt the vtmast thinge, That he wes but a fundlynge*; – Barbour, John; *Legends of the Saints*. (1380), *He made ... a bull off bras, Large [C. Largis] and hole wyth-in*; – *The Orygynale Cronykil of Scotland*, by Andrew of Wyntoun, Wyntoun, Andrew of; Laing, David. (1420), *The ymage of Sanct Andro ... with a side cote ewin to his fute*; – Thomson T., Innes C., Record Commission (eds.), *The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707*. (1451), *A rowme passage to the wallis [they] thaim dycht*; – Blind Harry; Moir, James (ed.); *The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry*. (1475), *I haue oft tymes bene quhair gude hes bene ryfe*; – The Taill of Rauf Coilzear. (1500), *(be large and ample commission)*; – Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.), *The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707*. (1542), *Not only to forbeir the company of men, bot als wa from lukiing on the oppin licht*; – Buchanan, George; *Ane Detectioun of the Doingis of Marie Quene of Scottis*. (1572), *My plesand pathe and ampill port ... So brawe and brod*; – John of Baldynneis; *Poems of John Stewart of Baldynneis*. (1590), *If it be yovr fate wast seas to love, of my becalmed breast learne how to move*; – Fowler, William; Meikle H. W., Craigie J., and Purves J. (eds.), *The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne*. (1590), *Quhatevir land is betueine thir twa mane fludes Forth ... and Tai, Fife is called*; – Leslie, John Bishop of Ross; Cody, E.G. (ed.); *The*

Historie of Scotland written first in Latin by..Johne Leslie..and translated in Scottish by Father James Dalrymple. (1596), *Dreigh riuer marks, with hights and hidden houis, ar perrilous; – Alexander Montgomerie, Miscellaneous Poems. (1600), Heich peirling to his mutchis; ... small peirling; – Dickson, Thomas (ed.); Compota thesaurariorum Regum Scotorum. (1602), The parochine of Aberdour ... is soe great and spacious that the haill parichioners thair of can not convenientlie resort to the paroche kirk; – Illustrations of the Topography and Antiquities of the Shires of Aberdeen and Banff (1633) [268].*

Таким чином, охарактеризовано першу ЛСГ давньошотландського лексико-семантичного ряду *brade-narow*. Опозиційна ЛСГ містить антонімічний ряд *narow*. Він є відповіддю DOST на англійський ряд *narrow* (рис. 2.17).

OS_synony	Hyperony	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_detail	Meaning	Text_prototype	Title	Author
narrow	narrow	1200		1 narrow, nar(r)ow(e), nar	English	[ME.(14th c.) and e.	Narrow, constricted, in t	Narrow -, Narewgate	Liber Sancte Marie de Innes	Cosmo Nelson
strait	narrow	1375	0,652482269504	strate, strait t, strayt(t), s	English	[ME and e.m.E. stre	Of a (means of) passage	Ane euill place, That so strait a	The Bruce.	John Barbour
special	narrow	1384	0,634609929078	spetial(l), adj., spes(s)- a	English	[ME and e.m.E. spe	Having a particular or lin	That speciall trew and assur	An Edition of Early Scot	Slater, Jane
nerre	narrow	1400	0,602836879433	neir, ner, neir, neyr, nie	English	[ME. ner (Cursor M.	Close, narrow.	A schip or tua ar in a neir [B. n	Versions of 'the lawys c	
smal	narrow	1473	0,457872340426	smal (l), sma(w, sma le,	English	[ME and e.m.E. sma	Of relatively little bread	vij elne of smale rybbanis for	Compota thesaurarioru	Dickson, Thomas (ed.)
finit	narrow	1490	0,424113475177	fynit(e)	English	[Late ME. fynyte (14	Finite, limited in amoun	The synnis are fynite, and tho	The Meroure of Wyssd	Ireland, John
pin-hippit	narrow	1508	0,388368794326	pyn-hippit	English	[Pin n.1]	That has thin or narrow	Thow pure pynhippit vglie ave	The Poems of William [Dunbar, William
scars	narrow	1511	0,382411347518	scars(e), scairs(e), scarce	English	[ME and e.m.E. skar	Of a length of time: shor	Providing sic defence as for th	The Mar Lodge Translat	Boece, Hector 1465-1
bare	narrow	1535	0,33475177305	bere, beir, ber, berre, b	English	[ME. bere (beere, be	Limited in amount; scan	(thair thrift wes ay so bair and	The Bulk of the Cronicl	William Stewart
sclender	narrow	1542	0,32085106383	slender, -ir, sclendir, skl	English	[ME sclendre (Chauc	Of the human mind or it:	A thousand tymes bettir set f	The Bannatyne Miscell	Scott, Sir Walter, Lainy
unthik	narrow	1590	0,225531914894		English	[Thik adj.]	Narrow.	The passage owt and going fu	The Works of William F	Fowler, William; Meik
pactional	narrow	1669	0,06865248227	pactional	English	[e.m.E. pactional (1	Of a prince: Having his p	Do they think that all the limit	Jus Populi Vindicatum.	Stewart, James of God
laich	narrow	1669	0,06865248227	laiche, laych(e), laiych; l	English	[North. ME. lagh(e	Narrow (lace).	Heigh lace for band and grava	The Book of the Thane	Innes, C. (ed.); Sp.C.,
taxative	narrow	1670	0,066666666667		Latin	[Med. or mod. L. tax	In legal or quasi-legal co	Boyes had expressly transferr	Supplement to the Dict	Brown, M. P.
*										

Рис. 2.17. Діахронний синонімічний ряд давньошотландських прикметників з домінантою *narow*

Отже, ми отримали специфікацію двох опозиційних рядів-груп нашого поля. У розділі Meaning знаходимо *Broad or wide, in various applications* для *brade* та *Narrow, constricted, in usual lit. applications* для *narow* (рис. 2.15 та 2.17). В етимологічному розділі *brade* позначене як лексема англійського походження з ланцюжком трансформацій, що веде від середньоанглійської форми *brád* до нортумбрського *brade* [Northern ME. *brade, brad* (midl. and southern *brode, brod*), early ME. *brad*, OE. *brád*]. Щодо *narow*, то в розділі Origin також знаходимо English, *Etymology details* пропонують [ME.(14th c.) and e.m.E. *nar(r)ow(e)*, ME. *narowe* (Orm), *nar(u)we* (13th c.), *narewe* (13th c.), *nerewe* (12–13th c.), *neruwe* (Ancr. R.), *nareu* (12th c.), *naru* (Orm), *narw* (Rolle), OE. *nearu*, -o, inflected *nearwe*], тобто довгий шлях орфографічної трансформації у межах того ж

середньоанглійського періоду. До вказаних характеристик додамо вже описані час появи слова, діахронний текстовий прототип з бібліографічними відомостями джерела та ваговий коефіцієнт. Самі ж входження шикуються в структурі у хронологічному порядку, що дозволяє таким формуванням називатися діахронними синонімічними рядами. Перше слово кожного ряду в межах традиційного лексикографічного дослідження називаємо історичною домінантою, тобто лексемою, що першою відображала конкретну семантичну ознаку. У спрощеному вигляді другий діахронний синонімічний ряд давньошотландських якісних прикметників з домінантою *narrow* матиме вигляд:

narrow (1200: 1.00), *strait* (1375: 0.65), *special* (1384: 0.63), *nere* (1400: 0.60), *small* (1473: 0.46), *finit* (1490: 0.42), *pin-hippit* (1508: 0.39), *scars* (1511: 0.38), *bare* (1535: 0.33), *scleander* (1542: 0.32), *unthik* (1590: 0.23), *laich* (1669: 0.07), *pactiounal* (1669: 0.07), *taxative* (1670: 0.07)

Діахронні текстові прототипи:

Narrow-, *Narewgate*; – Innes, Cosmo Nelson (ed.), *Liber Sancte Marie de Melros*. (1200), *Ane euill place, That so **strat** and so narrow was, That twa men sammyn mycht nocht ryde*; – John Barbour, *The Bruce* (1375), *That **speciall** trew and assurance sall [be] be twix thaim ... hauenand the force and effecte in all poyntz as the next trewe gangand be fore*; – Slater, Jane; *An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410*. (1384), *A schip or tua ar in a **neir** [B. narrow] havin*; – Versions of ‘the lawys of schippis’. (1400) *vijj elne of **smale** rybbanis for the King*; – Dickson, Thomas (ed.); *Compota thesaurariorum Regum Scotorum. The synnis are **fynite**, and thocht thai war infinite, zit his merit excedis in gudnes*; – Ireland, John; *The Meroure of Wyssdome, composed by Johannes de Irlandia* (1490), *Thow pure **pynhippit** vglie averhill With hurkilland bonis holland throw the hyd*; – Dunbar, William, *The Poems of William Dunbar* (1508), *Providing sic defence as for the **skars** tyme thai mycht*; – Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.); *The Mar Lodge Translation of the History of Scotland* (1511), *(thair thrift wes ay so **bair** and thin)*; – William Stewart, *The Buik of the Croniclis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece*. Stewart (1535), *A thousand tymes bettir set fourthe, then my **sclemdir** capacitie and witt is able to ... declair heir*; – Scott, Sir Walter, Laing, D. and Thomson, T. (eds.); *The Bannatyne*

Miscellany (1542), *The passage owt and going furthe wes high and rair **vnthik***; – Fowler, William; Meikle, H. W., Craigie, J. and Purves, J. (eds.); The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne (1590), *Heigh lace for band and gravat, ... **laigh** lace therto*; Innes, C. (ed.); Sp.C., The Book of the Thanes of Cawdor; a Series of Papers selected from the Charter Room at Cawdor, 1236–1742 (1669), *Do they think that all the limited and **pactional** princes are but cyphers?* – Stewart, James of Goodtrees; Jus Populi Vindicatum (1669), *Boyes had expressly transferred such a right only, as he himself had from Smith, which was only **taxative**, and not absolute*; – Brown, M. P., Supplement to the Dictionary of the Decisions of the Court of Session (1670) [268].

Хронологічний розподіл неологізації мови для синонімічного ряду відображено на Рис. 2.18.

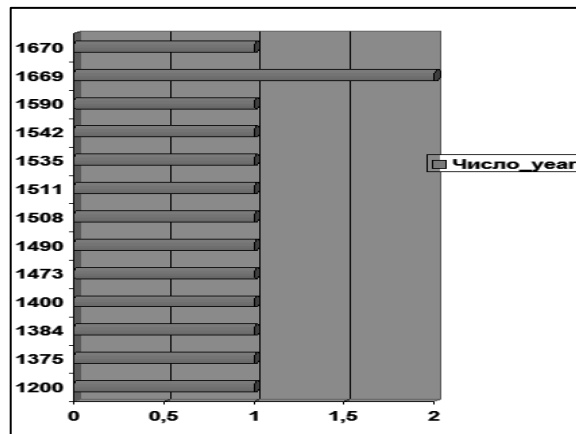

Рис. 2.18. Абсолютна частота неологізації для синонімічного ряду давньошотландських прикметників з домінантою *narrow*

Очевидною є схожість діапазонів опозиційних рядів поля (з порівняння рис. 2.15. та 2.17.): 1200-1633 і 1200-1677 відповідно, та характеру розподілу: на рівномірному тлі приріст у XVI-XVII ст., 1590 та 1669 рр. відповідно, в той час коли у більшості випадків ряди максимально наповнюються на початку періоду свого розвитку. Співпадає також кількість слів у сформованих рядах: 15 та 14.

Отже, виділене історичне давньошотландське біполярне лексико-семантичне поле *brade-narow* вирізняється синхронністю та гармонійністю розвитку позитивного (15 входжень) та негативного концептів (14 входжень). Опозиція належить до ядерного лексикону мов, у списку Сводеша *wide* фігурує під 29 номером, *narrow* під 24 і справді фіксуванням в хроніках виявляє відносну давність (1200 р.).

2.4. Семантична структура прикметника в еволюції лексичного складу

Діахронна інтерпретативна лексикографія реєструє входження нових слів у лексикон етносу, а саме у певні його сукупності чи поля, як у нашому дослідженні. Загальний семантичний об'єм поля регулюється не лише надходженням нових одиниць, а й розвитком, розширенням та зміною семантичних структур вже існуючих лексем. Джерелом давньошотландської мови є нортумбрський діалект середньоанглійської мови: слова, отримавши нове географічне та культурне середовище, що детально описується в першому розділі, реагували та видозмінювались, впливаючи на семантичне наповнення полів та груп їхнього природного перебування й взаємодії [161, 94]. Ця зміна, згідно з дослідженням Сепіра [228] та Мартіне [82], значно відставала в часі від своїх першопричин. До таких видозмін безперечно належить й розбудова семантичної структури слова та набуття словами нових значень і конотацій.

У межах нашого дослідження є можливим відновити діахронну семантичну (епідигматичну) структуру слова, що окреслюється у поєднанні в хронологічний ланцюжок тих семантичних ознак слова, за якими воно розбудовує різні синонімічні ряди.

Діахронна епідигматична структура (ДЕС) слова відрізняється від звиклої епідигматичної структури саме хронологічною впорядкованістю семантичних ознак, що подаються назвами категорій його перебування, та є фрагментом семантичної структури. Інколи одному ЛСВ відповідає декілька категорій, чие відображення в узусі подається текстовими прототипами наближених років, оскільки ДЕС фіксує категорію, до якої входить слово та рік такого входження. Тобто на основі датованих текстових прототипів даного слова для всіх зафіксованих у дослідженні семантичних ознак розгортається його ДЕС. Інакше кажучи, хронологічно за роком входження досліджуваного слова у ряди шикуються їхні доміанти.

Розглянемо ДЕС деяких слів, що належать до проаналізованих нами біполярних полів (*special*, *bare* та *dreich* з поля *brade-narrow*).

2.4.1. Розгортання діахронної епідигматичної структури

давньошотландського прикметника *Special*. Фрагментарна ДЕС для слова *special* відображена на Рис. 2.19.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
special	1384	0,6346099291	narrow	Having a particular or limited applica	That speciall trew and assurance	An Edition of Early Scots Texts from	Slater, Jane
special	1420	0,8635110294	kind	Of a person of status: a. Particularly f	He [sc. Trajane] wes ... sa liberal	The Orygynale Cronykil of Scotland	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
special	1420	0,7134761453	good	Of a person of status: a. Particularly f	He [sc. Trajane] wes ... sa liberal	The Orygynale Cronykil of Scotland	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
special	1456	0,7328743346	loyal	Of a liege man, servant, etc: Particula	Than suld thou have sum of thy s	Gilbert of the Hays Prose Manusc	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
special	1562	0,3101128472	major	Important, main, principal.	This first and special part, and al	Certane Tractates; together with th	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)
*							

Рис. 2.19. Діахронна епідигматична структура слова *special*

Давньошотландське *special* розбудовувало свою епідигматичну структуру з 1384 до 1562 рр., набуваючи послідовно семантичних ознак *narrow*, *kind* та *good* водночас, згодом *loyal* та *major* і входячи у відповідні категорії. Етимологічний словник [265] подає значення середньоанглійського *special* (запозичення з давньофранцузької, де слово мало значення «спеціальний, окремий, незвичайний», будучи прямим запозиченням латинського *specialis* зі значенням «індивідуальний, окремий») станом на 1200 р. як *better than ordinary* «краще ніж звичайно», станом на 1300 р. як *marked off from others by some distinguishing quality* «відмінний від інших певною вирізняючою властивістю». Власне, значення 1300 р. сприяло появі давньошотландського значення 1384 р. *narrow* як *having a particular or limited application* «той, що має окреме чи обмежене застосування», решту ж набутих значень перегукуються зі значенням 1200 р., оскільки загальні значення категорій *kind*, *good*, *loyal*, та *major* володіють зазначеною перевагою властивості в тій чи іншій мірі.

Тезаурус шотландської мови [267] у згаданій вище рубриці 15. *Character, emotions, social behavior* не подає жодного входження для *special*. Натомість етимологічний словник Джемісона [263] пропонує 126 входжень для *special* та *specially*. Розглянемо деякі з текстових прототипів:

У входженні *To cleed, cleith* для третього ЛСВ: *Used obliquely, to denote the putting on of armour* «Використовується непрямо, щоб позначити спорядження» подається цитата з Мюррея 1563 року: “*It is statute, – that none of our souerane Ladyis liegis presume, pretend or tak vpon hand to make oniy priiue conuentiounies nor assembleis within Burgh, put on armoure, cleith same selfis with wappinnis, or mak sound of trumpet or*

*Tamberone, – without the speciall licence of our said souerane Lady. ” Acts Marie, 1563 edit. 1566. C.19. Murray, c.83. У словосполученні «без спеціальної ліцензії», speciall підтверджує одне з перших і основних значень: *Having a particular or limited application*. Знаходимо також наступні словосполучення *speciall percept, special design, special gift, special command, special medecin, special uses, special provision*. В основному вони відображають тотожне значення, дифенційною семантичною ознакою у випадку *special gift* стає “*Important, main, principle*” широкозначної категорії *major*, що підтверджується текстовим прототипом: “*I believe that trew repentance is the special gift of the haly spreit, quhilk be his grace lythis and turnis our hart to God.*” (Я вірю, що справжнє покаяння є особливим даром святого духа, який милосердно зм’якшує і повертає наше серце до Бога.) *Abp. Hamiltoun’s Catechisme, 1552, Fol.119. у входженні to Lithe – To soften «пом’якшувати».**

Знаходимо також текстовий прототип *speciall leif of the King* (особливе життя Короля), що референціює основне згідно з DOST, але не включене до нашої карти, значення *special* (рис. 2.18): *Exceptional in character, quality or degree, exceeding what is usual or common. a. Of actions, feelings, qualities, etc. b. Of material things. c. Of persons* «Винятковий за характером, якістю чи ступенем, перевершуючий те, що є загальним та звиклим: a. Про дії, почуття, властивості; b. Про матеріальні речі. c. Про осіб (людей)»: “*Na man sall weir the cloithis of silk na furringis of Mertrickis, Fanyeis, Purray, na greit na rychear furring bot allanerly knyghties and lordis of twa hundredth merkis at the leist of yearly rent, and thair eldest sonis and their airis, but speciall leif of the King, askit and obteinit.*” *Acts Ja. 1 1429, c.133 Ed. 1566 Purry, Murray, c. 118. у входженні Purry, Purry. – Some kind of furr «Тун хутра».*

Інше зі зазначених у таблиці значень: *Of a person of status: a. Particularly fair and good till those under his authority. b. Most distinguished or important, of highest standing* «Про сановиту особу: a. Зокрема чесну та добру до підданих. b. Найвидатнішу чи найважливішу, найвищого положення» знаходимо у входженні *Valentine s. – 1. A billet which is folded in a particular way, and sent by one young person to another, on St.Valentine’s Day, the 14-th of February* «Листівка, що згорталась певним чином і відправлялась однією молодогою особою іншій» з наступним текстовим прототипом для

special: “Either Saints chosen for *special* patrons for a year, according to the use of Romanists; or women or men chosen for *special* loving friends by an ancient custom upon St. Valentine’s Day.” *Glossograph*. Значення реферується словосполученням *special patron* «особливий заступник». У другому словосполученні *special loving friends* зреферований ще один з виділених у DOST ЛСВ: *Of relatives, friends, etc: Held in high esteem, loved, cherished, dear; close, intimate* «Про родичів, друзів і т.д.: утримувані у глибокій повазі, любові, піклуванні; дорогі, близькі, інтимні». Не проілюстрованим етимологічним словником Джемісона залишається лиш один ЛСВ: *Of a liege man, servant, etc: particularly highly regarded, trustworthy or reliable; admitted to a particular status or intimacy; entrusted with particular duties* «Про підлеглого, слугу: зокрема високо поціновуваного, надійного та відданого; в особливому статусі чи наближенні; наділеного певними обов’язками». Відповідної синтагми пошуки у [263] не виявили.

2.4.2. Розгортання діяхронної епідигматичної структури давньошотландського прикметника *Dreich*. Повна ДЕС давньошотландського слова *dreich* наведена на Рис. 2.20.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
dreich	1598	0,2674731183	late	Extensive; lasting, tedious, tiresome, ; Lata is lang and dreich;		Fergusson's Scottish Proverbs; from	Fergusson, David; Beveridge, Erskine (ed.);
dreich	1600	0,1339491917	wide	Extensive; lasting, tedious, tiresome, ; Dreigh riuer marks, with hights ar		Miscellaneous Poems.	Alexander Montgomerie
dreich	1605	0,1898881640	large	Extensive; lasting, tedious, tiresome, ; The craig was vgly, stay and dreic		The Poems of Alexander Montgom	Alexander Montgomerie
*							

Рис. 2.20. Діяхронна епідигматична структура слова *dreich*

Отже, давньошотландське *dreich* володіє трьома семантичними ознаками *late*, *wide*, *large* (чи входить до трьох категорій *late*, *wide*, *large*). Згідно з кожною ознакою *dreich* задокументоване окремим текстовим прототипом, звідки впливає їх хронологічний порядок. Проте за всіма трьома семантичними ознаками слово належить до одного й того ж ЛСВ *extensive, lasting, tedious, tiresome, slow* «розлогий, тривалий, скучний, втомливий, повільний» завдяки порівняно великій кількості сем його основного значення. Етимологічна нотатка словника АБВУУ Lingvo [261] подає історію походження для сучасного шотландського прикметника *dreich* зі значенням *dreary, bleak* «похмурий» як запозичення із середньоанглійської зі значенням *patient*,

long-suffering «терплячий, багатостраждальний», що у свою чергу є германським запозиченням, яке відповідає давньонорвезькому *drjúgr* зі значенням *enduring, lasting*, що підтверджується у DOST [268]: [ME. *dregh, drez* (*dreiz*) (13th c.), OScand. **dreog-, dreug-*, ON. *drjúgr*.] Як бачимо, у давньошотландській інтерпретації домінує оригінальне давньонорвезьке значення, що може пояснюватися прямим впливом скандинавських мов на давньошотландську через зазначені вище міграційні процеси, тісні торговельні взаємини та присутність територій-осередків давньоскандинавської мови Norn (Шетландські острови, Оркн та частина Кайтнесу).

У тезаурусі шотландської мови [267] у рубриці 15. *Character, emotions, social behavior* знаходимо 4 входження *dreich*. Першою підрубрикою є 15.3.5. *Pessimistic*, куди слово входить зі значенням *depressed, doleful, dull, boring* «пригнічений, скорботний, сумний, надокучливий, нудний». Як бачимо, семи *dull, boring* та *tedious, tiresome* синонімічні. Входження відображає характерну ознаку надокучливості. У підрубриці 15.4.5. *Slovenliness, laziness* знаходимо *dreich* – *slow, backward, tardy* «повільний, відсталий, запізнілий», що відображає сему *slow* загального значення. У 15.5.18. *Being hampered* слово входить у словополучення *dreich in drawing etc. slow to move, slow in deciding* «повільний у русі та прийнятті рішень» і знову ж апелює до семи *slow*, хоча з'являється відтінок тривалості *lasting*. У підрубриці 15.6.2. *Miscellaneous sources of discontent* знаходимо *dreich* як *dreary, long-lasting, persistent; tiresome, hard to bear; (of time, journeys etc.) long, wearisome* «похмурий, довготривалий, наполегливий; втомливий, нестерпний, довгий, виснажливий». Тобто подається три основних значення, з яких перше включає етимологічну сему *dreary*, хоча згідно із її значеннєвим оточенням *long-lasting, persistent* «довготривалий, заповзятий», від первинної конотації «похмурості» *dreich* переходить до конотації «одноманітності та монотонності», тобто відображаються перші дві семи, подані у DOST: *extensive* та *lasting*. Друге з поданих у тезаурусі значень *tiresome, hard to bear* знову корелює з задукоментованими в DOST семами *tedious* та *tiresome*, як частково і третє семою *wearisome*, тоді як супровідна сема *long* має прямий еквівалент у досліджуваному значенні. Тобто третє входження тезауруса цілком охоплює значення, подане у DOST.

Назагал, очевидним є різне компонування сем у ЛСВ значення *dreich* та різна кількість цих ЛСВ у двох досліджених лексикографічних джерелах.

Щодо текстових прототипів, поданих у DOST, то вони засвідчують подане значення і всі його диференційні ознаки. Щодо вибірки прототипів, поданих у словнику Джемісона, то випадку *dreich* відведене окреме входження (рис. 2.21).

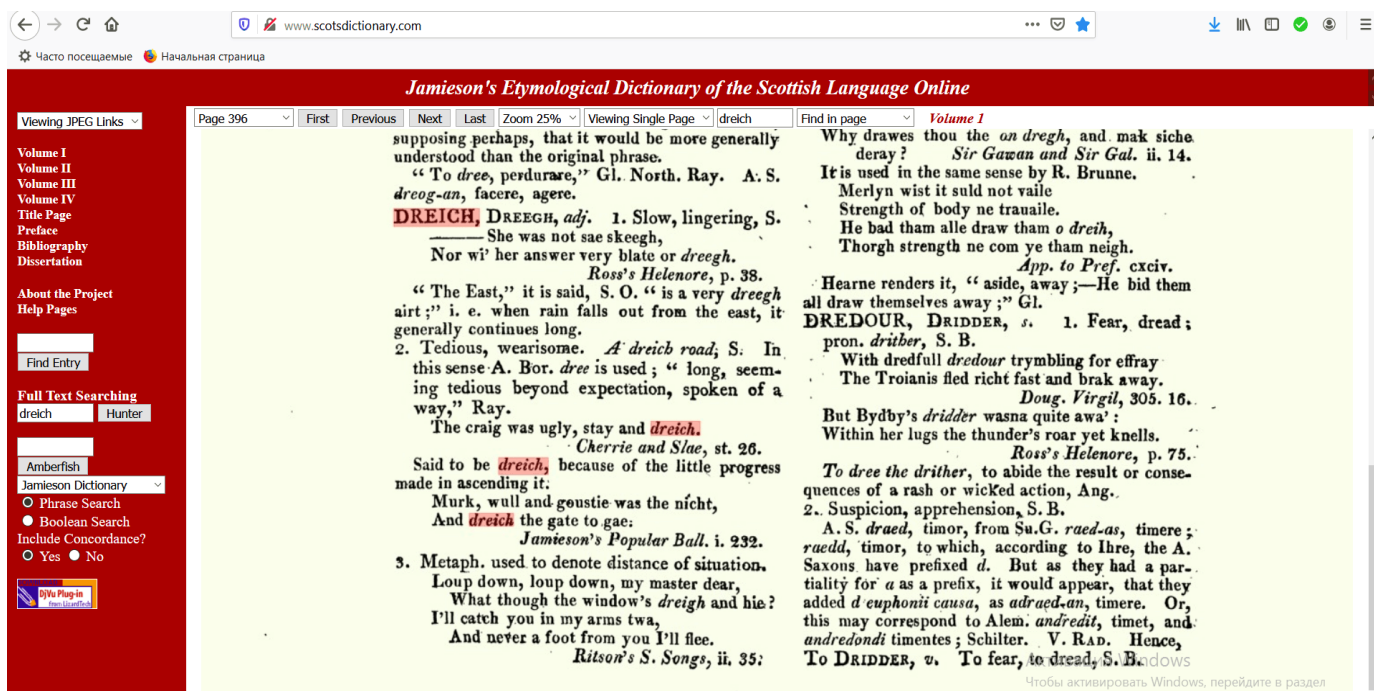

Рис. 2.21. Семантична структура слова *dreich* в етимологічному словнику Джемісона

Розглянута семантична структура підтверджується двома значеннями 1. *Slow, lingering* «повільний, зволікаючий» та 2. *Tedious, wearisome* «втомливий, виснажливий» з відповідними текстовими прототипами. Для прикладу, референціуюча друге значення цитата з поеми *Cherrie and Slae* Александра Монтгомері: *The craig was ugly, stay and dreich* «Скеля була відразливою, стрімкою та виснажливою» та датована 1585 роком (1605 в інших джерелах) відповідає текстовому прототипу DOST, хоча там вона ілюструє також іншу сему *extensive*, що у даному контексті є семантичною диференційною ознакою («виснажлива», бо «розлога, простора»).

З порівняння випливає семна наближеність, проте структурна невідповідність виражена різною кількістю виділених ЛСВ та їх відмінним комплектуванням у різних лексикографічних джерелах, що підтверджує думку про розмитість семантичної

структури [184, 124] та вирішальну роль контекстного вияву різних значень і диференційних ознак полісеманта у формуванні семантичного простору [44, 45].

2.4.3. Розгортання діахронної епідигматичної структури давньошотландського прикметника *Bare*. У випадку ж *bare* (рис. 2.22), його фрагментарна ДЕС розвивається з 1500 до 1535 рр.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
bare	1500	0,7763929619	honest	Not covered (up); exposed, open.	(he baid be the bair way).	The Tail of Rauf Coilgear.	
bare	1513	0,5782371519	open	Not covered (up); exposed, open.	(vnder the hevyn al bayr).	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas	Gavin Douglas
bare	1535	0,3347517730	narrow	Limited in amount; scanty.	(thair thrift wes ay so bair and th	The Bulk of the Cronicles of Scotland	William Stewart
*							

Рис. 2.22. Діахронна епідигматична структура слова *bare*

Семантичні компоненти *honest*, *open*, та *narrow* прилучають слово до різних синонімічних рядів чи категорій, що їх обіймають, історично першою з яких є категорія *honest*. Тобто, *bare* у процесі свого розвитку послідовно набуває значень *honest*, *open*, та *narrow*. Етимологічна довідка DOST [268] подає ланцюжок [ME. *bare* (*bar*, *baar*), OE. *bær*.], етимологічний словник [265] також тлумачить походження слова від давньоанглійського *bær*, що означало *naked*, *uncovered*, *unclothed* «голий, некритий, неодягнений», що в свою чергу походить від протогерманської праформи *bazaz*, від якої рефлексують також німецьке *bar*, давньонорвезьке *berr* та нідерландське *baar*, чи від протоіндоєвропейського *bhosō* з тим же значенням *naked* «голий», що також стало праформою вірменського *bok* «голий», старослов'янського *bosu* «босий» та литовського *basas* «босий». У 1200 р. в середньоанглійській мові слово стало носієм значення *sheer*, *absolute* «абсолютний, повний, чистий», що трактується як похідне від поняття *complete in itself* «повний в собі, самодостатній». Щодо давньошотландських категоріальних значень *honest*, *open* та *narrow*, то перше *honest* «чесний» однозначно ієрархічно підпорядковується значенню *bær*: *naked*, *uncovered*, *unclothed* «голий, некритий, неодягнений» чи «відкритий», а отже «відвертий», до якого тяжіє і *open* «відкритий». *Narrow* зі значенням *Limited in amount*. *Scanty* «Обмежений в кількості. Убогий» схоже з джерельними значеннями «голий, босий» у розумінні «бідний», а значить «обмежений».

Тезаурус шотландської мови не подає входжень прикметника *bare* у досліджуваний розділ рис характеру. Етимологічний словник Джемісона посеред низки граматичних омонімів подає декілька входжень з текстовими прототипами для прикметника *bare*. У словниковій статті для *Bouke – solitude* «одинокість» знаходимо текстовий прототип:

Under the bowes thei bode, thes barnes so bolde,

*To byker at thes baraynes, in boukes so **bare**.*

Sir Gawan and Sir Gal.

У словосполученні *at thes baraynes, in boukes so bare* «на пустинці у самоті, такій голій» виявляється основне значення *bare – not covered, exposed, open*, де неасоціативний епітет «гола» («цілковита») реферує до етимологічного значення «абсолютний, повний, чистий».

У входженні *Feritie – s. violence, ferosity from Lat. Ferus* «лють» знаходимо наступний текстовий прототип для *bare*:

*Shall a **bare** pretence of zeale and intention of a good ende, mak more than Cyclopicke feritie, and devilish deceite, to become good religion? Forbes's Eubulus, p.123, 1627*, де у словосполученні *a bare pretence of zeale* «відверте вдавання запалу» референціюється те ж значення, проте віднесене до широкозначної категорії *honest*, набуваючи диференційної ознаки *щирості, чесності*, тобто *відвертості*.

У входженні *Flooked – adj. barbed or perhaps, feathered* «колючий, оперений» текстовим прототипом для *bare* є:

*Death indeed is fearfull, armed with waues and snares: we in our weaknesse make it also fearfull, painting it with **barebones**, with a skul girning with its teeth, and with its sting, like a flooked dart, for to pierce throw the heart of men. The Last Battell of the Soule in Death. Boyd, Zachary, 1629.*

Словосполучення *barebones* «шкіра та кості» є усталеним фразеологічним виразом для позначення неприродної худорби, де пряме значення *bare* «голий, невкритий» створює цільовий образ.

Знаходимо також давньошотландське прислів'я: “*Better rough and sonsie than bare and donsie.*” Як одне з можливих у етимологічному словнику Джемісона подається

тлумачення шотландського автора Келлі, де знаходимо: “*Better a plentiful condition, though not so neat and nice, than too much cleanliness, with penury*” (Краще у достатку, хоч і не так чисто та гарно, аніж надто охайно та в злиднях). Розглянемо відповідні тлумачення слів у DOST: для *sonsie* DOST подає переклад “*blessed with good fortune*” (благословенний доброю фортуною, вдалий), а для *donsie* “*poor, mean, despicable*” (бідний, куций, жалюгідний). *Bare* в даному випадку отримує переносне трактування “гладкий” (похідне від “голий”), опозиційне до *rough* “грубий, необроблений, зарослий”. Очевидно, що конотація охайності прямо не резонує з тлумаченнями DOST. Тому ближчим до тлумачень DOST є переклад: “*краще шорстко та вдало, ніж гладко та мало*”.

Знаходимо у словнику Джемісона також наступний уривок з поезії Клеланда, датований 1689 роком:

Their **bare** preaching now
 Makes the thrush bush keep the cow,
 Better than Scots or English kings
 Could do by kilting them with strings
 (сама їхня проповідь вмить
 зчинить погоню та піймає корову,
 краще ніж королі скотів та англів
 вдіють, зв’язавши її мотузками)

Тобто в даному випадку значення виразу «сама проповідь» залучає дві семи *not covered, not armed* «гола, незброєна» та *scanty* «скупа, одна лиш», тобто вкотре виявляється важливість дослідження контекстного (принагідного) вияву слів для вивчення їхнього семантичного простору. Цим ми вичерпуємо зіставлення значень нашої карти, заснованої на тлумаченнях DOST, з довільними текстовими зразками, доступними у етимологічному словнику Джемісона.

2.4.4. Контекстуально-функціональний вияв якісних прикметників у давньошотландських літературних першоджерелах. Самобутня давньошотландська поезія XIV–XVI ст., наріжний камінь давньошотландської літератури, добірно

представлена іменами Джона Барбора, Джеймса І, Вільяма Дунбара, Роберта Генрісона, Гевіна Дугласа, Девіда Ліндсея, Александра Скота, Александра Бойда, Александра Х'юма, Річарда Мейтленда, Александра Монтгомері та Крістіса Кірка. Водночас це були творці стандарту давньошотландської мови, що у той час живилась діалектними мовними потоками, тобто різношерстою нортумбрською говіркою зі значними скандинавськими включеннями, а також яскравим фольклорним асортиментом [233, с. 81, 230, с. 204-205, 173]. Попри те зазначимо, що згадані майстри пера, як правило, належали до вищого соціального класу – аристократії, тобто жива народна мова набула викінчення і нормування у творчості, інтелектуальних пошуках, смаках та тонах аристократів. Для прикладу, «у шістнадцятому столітті аристократія все ще була не просто зближеною, але справді пов'язаною з простолюдом, і пісні Александра Скота, що є «достеменно» поезією – по суті поезією культивованого аристократичного кола – залишаючись відстороненою та самодостатньою творчістю, поділяють певний елемент «популярного» [233, с.81].

Аномалією тієї літературної доби була відсутність прози: щоб скомпенсувати таку знеціненість значного літературного пласту, шотландці писали прозу англійською мовою. Це означає, що певним розумовим здатностям було відмовлено у вияві шотландською. Певні форми та фігури мислення не здійснювалися шотландською мовою, бо шотландська проза не розвинула відповідних основ: не існувало критичного, філософського та наукового словникового складу, що призвело до непоправних втрат. Давньошотландська поезія на середньовічному рубежі втрачала зв'язок з потоками європейської думки через відсутність інтелектуального словникового запасу, який в змозі розвинути лише проза [233, с. 99, 209, с. 71].

До когорти шотландських чосеріанців належать Джеймс І, Вільям Дунбар, Роберт Генрісон та Гевін Дуглас. Вони дотримувалися поетичного зразка Джеффри Чосера, розвивали лейтмотив європейської літератури та визнавали Чосера своїм вчителем, проте були далекими від обмеженого імітування, привносячи у свою творчість самобутність шотландського поета-барда Макара. Джеймс І як автор *Kingis Quair* та найпослідовніший імітатор Чосера виявляє у своєму творі значно більше свободи, ніж англійські чосеріанці, відтворюючи замість алегорії реальну

подію, для прикладу, свою особисту любов з багатством сприйняття, чутливістю до плинності вражень від спостереження за вогнем, відблисками, тінню, кольором, «протічною водою і плескітом рибини»... [218, с. 12]. Моральна серйозність поета у звеличенні шлюбної любові над адюльтером та вираженому християнському світогляді, поет підкреслює автономію волі навіть перед фортуною. Всі ці риси мають особливу вагу саме в шотландській традиції. Своєю майстерністю завдячує Чосеру і Роберт Генрісон, що поет визнає повною мірою, проте не віддається імітації. Асимілюючи чосеріанську концепцію поезики, він творить із цього артистичного осередку. У своєму просторі досягає та перевершує вчителя, як-от у вступі до Тестаменту та у побаченні закоханих. Він насичує чосеріанську спадщину своєю традицією і досягає нової власної витонченості (Доктор Курт Вітіг у *The Scottish Tradition in Literature*, 1958 р. [218, с. 12]).

У продовженні до поеми Чосера *Troilus and Criseyde*, присвяченій улюбленій Європою темі Трої, Генрісон розвинув настрій, віддалений від пафосу Чосера та сардонізму Шекспіра у його однойменному творі, пишучи радше у стилі шекспірівських трагедій з їх безжальним провидінням та почуттям глибокого жалю, близького до каяття і покути, привносячи тим у античний жанр баладність, назагал таку властиву шотландській поезії [218, с. 13]).

Наступним античним мотивом європейської поезії, талановито підхопленим Гевіном Дугласом, є «Енеїда» Вергілія: «Якщо читати «Енеїду» Дугласа як переклад «Енеїди» Вергілія, то наша увага буде розсосереджена між двома поемами, і задоволення першою поєднається з її невдачею стати другою» [218, с. 69, 232, с. 107–128]. Американський поет та перекладач Езра Паунд вважав «Енеїду» Дугласа кращою з двох. Автор [233] вказує на її незадовільність як перекладу Вергілія, проте вибраність як поеми, що безпосередньо й органічно вливається у тіло середньовічної шотландської поезії. Порівняння двох творів значною мірою зводиться до порівняння двох мов – давньошотландської та латинської. Дуглас зазначає, що латина Вергілія відзначається ввічливістю та принагідною ніжністю, що почасти важко відобразити простою, пасторальною та жорсткою давньошотландською (“rural vulgar gross” та “lewit barbour tongue” [233, с. 70]). Це кардинально змінює тональність, надаючи

пасажам міці та енергійності, неприпустимих у Вергілія, переводячи у русло середньовічної християнської м'якості та чуйності, у різних виявах характерних Чосеру, Дугласу та всій середньовічній поезії, чи надаючи стилю грубуватого фольклорного гумору, властивого шотландській поезії [233, с. 70-71]. Таким чином у поетичному творі вміле «аристократичне» перо надає питомій гнучкості та виразності германської давньошотландської мови загальноновизнаної мистецької цінності.

Очевидно, що не випадково культивування серед аристократії поезії давньошотландською мовою як серйозного літературного мистецтва припинилося у XVII столітті. Найбезпосереднішою причиною став переїзд шотландського двору до Англії, що позбавило шотландську аристократію і її поетичне мистецтво шотландську середовища. Шляхта, що залишилась у своїх шотландських маєтках, зосередилась на землеволодінні, в той час як представники двору поступово й часто охоче втрачали свою шотландську мову та ідентичність [233, с. 98].

Образність та яскравість поетичного ремесла безумовно спряжена з великою кількістю означень та епітетів, тобто якісних давньошотландських прикметників, синтагматичні словосполучення яких з іменниками та займенниками підтверджують та доповнюють розгорнуті у праці значеннєві карти принагідними контекстуально-функціональними значеннями.

Отже, розпочнемо нашу історично-літературну подорож з поеми Джона Барбора (John Barbour) «Bruse» (1375), присвяченої звитяжним подіям 1314 року, першоджерела, що подає найдавнішу давньошотландську лексику. Аналізуватимемо всю прикметникову лексику двох книг поеми [140], та зокрема ту, що доповнює розглядувані міжкультурні універсалії Good-Bad, Active-Passive та Strong-Weak новими синтагмами.

The Brus Book 18

232. For to veng him with **stalwart hand** (Щоб помститися йому **сильною рукою**)

235. And a **rycht gret ost** (І справжня **велика армія**)

237. Cum with **gret foyoun** of vittail (З **великим достатком** провізії)

241. And with his folk in **gret aray** (Та з людьми у **хорошому спорядженні**)

300. And a **rycht sturdy frer** he sent (І **правдивий дужий монах**, якого він післав)

307. That was all **stout derff** and **hardy** (Що був **кремезним** (large+strong), **відважним** та **мужнім**)

310. Apon a **stalwart hors** he rad (На **міцному коні** він їхав **верхи**)

The Brus Book 19

7. Agayn Robert the **douchty king** (Знову Роберт **відважний король**)

83. With **sary cher** he held him still (З **сумним виглядом** він все ще обіймав його)

114. And off his land in **full gret hy** (Та зі своєї землі **стрімко**)

116. Syne at the king of **gret bounte** (Поруч з королем **великої щедрості**)

162. His **men** all **worthy** are sa **wicht** (Всі його **сміливі люди** є такими **відважними**)

163. For **lang usage** of fechting (Тривалим **застосуванням бою**)

165. That **ilk yowman** is sa **wicht** (Що **кожен пастух** є таким **сильним**)

248. He gert apon thar **best maner** (Він поведився з ними **найкращим чином**)

311. Towart thaim evyn a **battaill braid** (У **напрямку** до них **навіть широке зіткнення**)

401. That thaim thought thane off **gret bewte** (Що **тоді** вони думали про **велику красу**)

443. In als **gud maner** as thai moucht (У **інший хороший спосіб** як вони могли)

475. Thus spak that **worthi knycht** that day (Так казав цей **достойний лицар** того дня)

486. Fyris in **gret foysoun** thai maid (Багаття у **великому достатку** вони розклали)

536. And tuk with him a **gud mengne** (Та взяв зі собою **хороших людей**)

537. Fyve hunder on hors **wicht** and **hardy** (П'ять сотень на **конях міцних** та **мужніх** (людей див. 536))

616. He had bene in **gret perell** thar (Він знаходився там у **великій небезпеці**)

638. We sall do it in **plane battail** (Ми повинні зробити це у **чесному бою**)

657. A **litill loge** tharby he maid (Поруч він встановив **малий намет**)

665. And **with licht** of the **litill fyr** (Та зі **світлом** **малого багаття**)

672. The fox that wes in **full gret dout** (Лисиця, що була у повному великому ваганні)

676. A **lauchtane mantel** than him by (Тьмяна мантія поруч нього тоді)

719. And maid **thaim gud cher** all that nycht (І створювала їм чудове видовище усю ніч)

726. In cartis till ane **haly sted** (У картах до святого місця)

782. And ten thousand **men wicht** and **hardy** (Та десять тисяч чоловік сильних та мужніх)

803. Maid amand thai **gret lordis** thar (Зроблений там серед вельможних лордів)

804. Off thar metyng **joyfull thai** war (Під час їхнього застілля вони були веселі)

806. Had vittaillis with thaim **gret plente** (Мали з собою продукти у великому достатку)

811. Thai war relevyt with **gret plente** (Вони були звільненими у великій кількості)

820. All war **thai blyth** and **mery** maid (Всі вони були щасливі та розвеселені)

Досліджений фрагмент виділяє велику кількість «силової» лексики, що описує звитягу та доблесть воїнів: **stalwart** (brave, strong), **worthy** (brave, good, competent, loyal, competent, useful), **wicht** (brave, strong), **sturdy** (strong, brave, vigorous), **stout** (brave, large, strong, vigorous), **derff** (brave, unhelpful), **hardy** (brave), **douchty** (vigorous, active), **worthi** (brave, good, kind, loyal, competent, useful). За винятком **douchty**, слова формують стилістичний (для даного поетичного твору) відповідник до вкладеного нами синонімічного ряду Brave. Назагал, лексеми входять до зазначених у дужках широкозначних полів давньошотландських прикметників, досліджуваних у нашій праці, та володіють відповідними семантичними диференційними ознаками. Для прикладу, у реченні “That was all **stout derff** and **hardy**” **stout** перекладаємо як «кремезний», тобто поєднуючи дві семи *large* та *strong*, **derff** та **hardy** відповідно послуговуються своєю семою *brave*, що в українському перекладі подаємо через «відважний» та «мужній». Загалом, найчастішою є комбінація **wicht** та **hardy**, вживаються разом також **worthy** та **wicht**. Широкий та найрізноманітніший вжиток спостерігається для **gud** (good, kind) та **gret** (large, fat, major, high), що входять до відповідних широкозначних полів. Для прикладу, якщо **gud maner/mengne**

перекладемо як «хороші манери/люди» (у другому випадку виключаємо можливу сему **добри (kind)**, оскільки йдеться про воїнів), то **gud cher** – як «чудовий вигляд»: відмінність летка, проте якісно принципова. Для **gret(e)** знаходимо вжитки з **foysoun, aray, bounte, bewte, perell, dout, lordis, plente**, де скрізь переклад однозначний «великий(а)», найчастотнішими серед вказаних є вжитки **gret foysoun** та **gret plente**, що означають приблизно те ж, «великий достаток» чи «велика кількість». Показним є вжиток у багатьох словосполученнях підсилювальних прикметників **full** «повний» та **rycht** «правдивий», що мають схожу підтверджуючу ознаку функції. Цікавим вжитком видається **plane battail**, що перекладом «відвертий бій» відображає обидва значення нашої лексичної бази для **plain** як варіанта **plane** (honest, open), та дещо інтенсифікує подані у DOST тлумачення відкритості та щирості.

Твір “The Kingis Quair: together with A Ballad of Good Counsel” був написаний у XV столітті можливо саме королем Шотландії Джеймсом I. Вірш напіваавтобіографічний та описує поневолення Джеймса I англійцями в 1406 році на шляху до Франції і його подальше ув’язнення англійським королем Генріхом IV і його наступниками, Генріхом V та Генріхом VI.

Подаємо відповідну прикметникову лексику з доступного епізоду поеми [191, с. 3-7, 46-63, 97-103]:

That late tofore, In **fair** and **fresche atyre** (Пізніше до того, у **гарному** та **свіжому вбранні**)

Through capricorn heved hir **hornis bright** (Козерогом підняв свої **сяючі роги**)

Fell me to mynd many of many **diuerse thing** (Змусити мене пригадати багато **різних речей**)

Compilit by that **noble senatoure** (Зібраний цим **благородним сенатором**)

His **metir suete**, full of moralitee (Його **мелодійна поезія**, сповнена моралі)

His **flourit pen** so **fair** he set a-werk (Його **барвисте перо**, таке **ясне**, що він береться до праці)

Vpon the writing of this **noble man** (Письмом цього **шляхетного чоловіка**)

That in him-self the full **recouer wan** (Що сам по собі **повний прихисток**)

And in tham set his **verray sekerness** (Та у них встанови його **правдиву безпеку**)

Off thir **vnsekir warldis appetitis** (Геть від небезпечних апетитів світу)

Enditing In his **faire latyne tongue** (Виражаючи своєю чистою латинською мовою)

Unrypit fruyte with **windis variable** (Незрілі фрукти з мінливими вітрами)

With **doutfull hert**, among the **rokkis blake** (Зі сповненим сумніву серцем серед чорних скель)

My **feble bote** full fast to stere and rowe (Мій слабкий човен зовсім не в змозі рухатись та веслувати)

In enditing of this **lytill trety small** (У виявленні цього незначного дріб'язкового ставлення)

In this processe my **wilsum wittis gye** (У цьому напрямку мій зрадливий кмітливий провідник)

And **schouris sharp** opprest In many wyse (Та гострі береги пригнічували багатьма способами)

The nychtingale, that, with no **good entent** (Солов'ї, що без доброго наміру)

Sang thare of lufe **the notis suete** and **small** (Співають там про любов ноти солодкі та тонкі)

Quhair my **fair hertis lady** was present (Де моя милосердна леді була присутньою)

My **hertis hele**, and my confort to be (Моє здорове серце, та мій комфорт нехай буде)

First of the **blisfull goddis puruayance** (Перед благословенним Божим провидінням)

Sche hath me tak, her **humble creature** (Вона взяла мене, своє смиренне створіння)

And thus endith the **fatall Influence** (І таким чином висвітлюючи доленосний вплив)

On the steppis satt

Of rethorike, quhill thai were lyvand here

Superlatiue as **poetis laureate**

(Сиділи на сходинках

Риторики, де вони проживали,

Неперевершені, як **придворні поети**)

For of **grene gress** sone summis **wallowit hay** (Оскільки з **зеленої трави** скоро буде **зів'яле сіно**)

And for **ilk inch** he wil thee quyt a span (І на **кожному дюймі** він здобуде цілий спен (міра ваги або довжини)).

На протывагу динаміці «Брюса», “Kingis Quair” відкриває читачеві багатші образи, вводячи метафоричні епітети **flourit fair pen** «барвисте ясне перо» та **the notis suete and small** «солодкі й тонкі ноти» (де **small** трактується у значенні **thin**, зафіксованому також і нашим лексичним реєстром), **windis variable** «мінливих вітрів»; алегорії **grene gress** «зеленої трави» з її завершенням у **wallowit hay** «зів'ялому сіні», **hornis bright** «сяючих ріг», **unrypit fruyte** «**незрілих фруктів**» та ін.; інтелектуальні вислови на кшталт **fatall Influence** «фатальний вплив». В узусах **metir suete** «мелодійна поезія» та **faire latyne tongue** «чиста латинська мова» ми пропонуємо непрямі значення прикметників, схилиючись до їх додаткових диференційних ознак, а саме **melodious** для **suete** та **clean** для **faire**, хоча звісно поет міг мати на увазі «солодку поезію» та «прекрасну латинську мову».

Серед вибраних ліричних творів Роберта Генрісона прикметниковий лексикон аналізується у працях (1)“Robene and Makyne”, (2) “The Abbay Walk” та (3)“The Garmont of Gud Ladeis” [218, с. 7-15, 64-71, 88-89].

(1)

Robene sat on **gud grene hill** (Робін сидів на **гарному зеленому пагорбі**)

I haif the **luvit lowd and still** (Моя **любов голосна та тиха**)

Bot keipis my scheip undir **yone wid** (Але бережу свій корабель під **тією водорістю** (у переносному значенні **wid** «щось марне, некорисне»))

Tak thair ane a b c:

Be **heynd, courtass, and fair of feir,**

Wyse, hardy, and fre

(Візьми своє a, b та c:

будь м'яким, люб'язним, та гарним з гордих,

Розумним, відважним, та шляхетним)

Be **patient and previe** (Будь терплячим та приятельським)

Bot I haif **mervell incertane** (Але я маю диво небачене)

The **weddir is fair, & I am fane** (Погода чудова, та я задоволений)

And thow sall haif my **hairt all hail** (Та ти повинен мати моє **серце** цілком здоровим)

Quhat lyis on hairt I will not hyd;

Макун, than mak **gud cheir**

(Що лежить на серці я не ховатиму;

Макейн, аніж вдавати **хороший вигляд**)

Robene, in dule **I am so drest** (Робіне, у смутку **я** такий **піднесений**)

Robene on his wayis went,

Als **licht** as leif of tre

(**Робін** своїми шляхами ішов

Легкий, як листок дерева)

And till hir tuke **gude keip** (І доки вона не отримає **хорошого догляду**)

All **hail**, thy **hart** for till haif myne (Цілком **здорове**, твоє **серце** поки володіє моїм)

In **gestis and stories auld** (у **старих жестах та історіях**)

‘Макуне, the **nicht is soft and dry**,

The **wedder is warme&fair**,

And the **grene woid** rycht near us by

(Макейн, **ніч легка та суха**,

Погода тепла&ясна,

Та **зелений гай** якраз поруч з нами)

Malkyne went hame **blyth** annewche (**Макейн** йшла додому **достатньо щасливою**)

(2)

Thy kindome and thy **grit empyre**

Thy ryaltie, nor **riche array**

(Твоє королівство та твоя **велика імперія**)

Твоя реальність, **недороге спорядження**)

And **poverty** wes **natural** (Та **бідність** була **природною**)

Thocht **thow** be **blind**, or haif ane halt (Навіть якщо б ти був **сліпим** чи кульгав)

Bot with **meik hairt** and prayer still obey (Але з **м'яким серцем** та молитвою все ще корися)

To puneiss **synfull man** and **saif** (Покарати **грішного чоловіка** чи **довірливого**)

Ane **pure begger**, with skrip and staiff obbey (Бідний **жебрак** з торбою та палицею корися)

This changeing and **grit variance** (Це мінливе та **велике розмаїття**)

Bot be the **grit provisioun** (Але нехай станеться за **великим провидінням**)

In welth be **meik, heich** nocht thy self (У достатку будь **м'яким, високим**, не самовдоволенням)

Is nocht bot **verry vanitie** (Це ніщо інше як **справжнє марнославство**)

For thy saik taistit the **bitter gall** (Заради тебе скуштував **гіркої жовчі**)

Quha heis **law hairtis** and **lawis he** (Хто має **низькі серця** та **високі хліби**)

(3)

Wald my **gud lady** lufe me best (Чи буде моя **чарівна леді** кохати мене найдужче)

Garneist with **governance** so **gud** (Оздоблена **манерами** такими **вишуканими**)

Of **chestetie** so **quhyt** (Цнотливості такої **білої**)

Hir kirtill suld be of **clene constance** (Її плаття повинно бути **чистої постійності**)

Weill ribband with renowne

Purfillit with plesour in **ilk place**

Furrit with **fine fassoun**

(**Тугий пояс** визнання)

Прикрашений задоволенням у **кожному місці**

Захутрений **чудовим виглядом**)

Hir hat suld be of **fair having** (Її капелюшок повинен бути **чесного поведження**)

Hir patelet of **gud pansing** (Її вилога з **хорошого мислення**)

Hir gluvis of **gud govirnance** (Її рукавички **хорошого поведження**)

Wald scho put on this **garmond gay** (Чи вона одягне цей **яскравий одяг**)

Генрісон – поет-оповідач, він бачить життя як тривале та інтегроване ціле, де кожній частці відведене своє місце та роль, тому знаходимо багато описових пасажів з логічними атрибутами (**Robene** on his wayis went, als **licht** as leif of tre; Makyne, the **nicht** is **soft** and **dry**, the **wedder** is **warme&fair**, and the **grene woid** rycht near us by), проте його поезія помітно вдається до моралізувань (quha heis **law hairtis** and **lawis he**; be **heynd**, **courtass**, and **fair of feir**, **wyse**, **hardy**, and **fre**) та оспівування людських чеснот (of **chestetie** so **quhyt**, patelet of **gud pansing**, gluvis of **gud govirnance**), це створює настрої, що у трьох проаналізованих творах рясніють асоціативними (**mervell incertane**, **governance** so **gud**, chestetie so quhyt, **wedder** is **warme&fair**, the **bitter gall**) та неасоціативними (**law hairtis**) епітетами, уявними метафорами, простими (patelet of **gud pansing**, gluvis of **gud govirnance**) й підтримуваними (**weill ribband** with renowne, purfillit with plesour in **ilk place**, furrit with **fine fassoun**), та порівняннями (als **licht** as leif of tre), часто висловлюючи патетичність (bot with **meik hairt** and prayer still obey), пристрастність (wald my **gud lady** lufe me best) та трагічність (for thy saik taistit the **bitter gall**), що й складає творче реноме Генрісона як найвеличнішого з Макарів [218, с. 8; 47, с. 54–61].

Поезія чосеріанця Вільяма Дунбара стає у дослідженні джерелом латинської «золотої» лексики, яку він вживає, адаптуючи до давньошотландської мови, або подаючи у формі рефрену для підсилення поетичного послання, як-от у *Of Man's Mortalities*, де фраза *Timor mortis conturbat me* «надає літургійної врочистості контрастуючій фамільярній давньошотландській мові, як похоронний дзвін» [233, с. 68]. Дунбар вважається відмінним метристом, поезія якого виявляє інтелектуальність у сплаві дотепу та алегорії та вищою мірою оригінальність як серед шотландських, так і англійських митців слова [Poet to poet, с. 9].

Першим проаналізованим поетичним твором є “*Meditatioun in wyntir*” [167, с. 26–27], де знаходимо наступні синтагми:

In to thir **dirk** and **drublie dayis** (У ці темні та туманні дні)

With **mystie vapouris**, cluddis, and skyis (З туманними випарами, хмарами та понурими небесами)

With wind, with haill, and **havy schouris** (З вітром, з градом та важким снігопадом)

My **dule spreit** dois lurk for schoir (Мій **пожвавлений смуток** ховається за снігами)

I **vexit** am with **havie thocht** (Я сповнений **важкою думкою**)

Or with **grit trouble** and **mischief** (Чи з **великими турботами** та **невдачами**)

And **lat Fortoun** wirk further hir rage (Та **пізня Фортуна** продовжує своє божевілля)

My **friend**, cum neir, and be not **strange** (Мій **друзе**, підійди ближче, та не будь **чужим**)

Syne Deid castis ure his **yettis wyd** (Оскільки смерть прочинила свої **широкі ворота**)

Albeid that **thow** wer never sa **stout** (Хоча **ти** ніколи не був таким **сильним**)

It dois my spreit sum **pairt confort** (Це створює моєму духові **справжній комфорт**)

Cum, **lustie symmer!** With thi flowris (Прийди, **веселе літо!** Зі своїми квітами)

“The Twa Cummeris” є наступним твором:

... **scho** wes **grit** and **fatt**,

Yit to be feble scho did hir fene

(... **вона** була **великою** і **гладкою**

Хоча й прикидалася **слабкою**)

This **lang Lentern** makis me lene (Цей **довгий Великий Піст** робить мене кістлявою)

Be than to mend thay had **gud howp** (Щоб оздоровитися, вони мали **добру надію**)

З відомого вірша Дунбара «The tretis on the tua mariit wemen and the wedo» [167, с. 85] виокремлюємо:

Aron the Midsummer evin, **mirriest** of **nichtis** (Увечері посеред літа, **найвеселішу з ночей**)

Besyd ane **gudlie grein parth**, full of **gay flouris** (Поруч якогось **гарного зеленого саду**, **повного яскравих квітів**)

Hegeit, of ane **huge hicht**, withhawthorne treis (Загородив на **величезну висоту** дерева **глоду**)

That never ane **blythfullar bird** was on the **beuche harde**:

Quhat throw the **sugarat sound** of hir **sang glaid**,

And throw the **savour sanative** of the **sueit flouris**

(Що ніколи **радіснішої пташки** не було на **сухій гілці**,

яка кидає **солодкий звук** своєї **радісної пісні**

Та кидає **цілющий аромат** **духмяних квітів**)

I hard, under ane holyn **hevinlie grein hewit**,

Ane **hie speiche**, at my hand, with **hautand wourdis**

(Я чув, під падубом **небесно-зеленого забарвлення**,

Високу розмову поруч мене з **гордовитими словами**)

I далі знаходимо уривок з наскрізною прикметниковою лексикою:

Gif ony person wald approche within that **plesand garding**.

I saw thre **gay ledeis** sit in ane **grene arbeir**,

All grathit in to garlandis of **fresche gudlie flouris**;

So glitterit as the gold wer thair **glorius gilt tressis**,

Quhill all the gressis did gleme of the **glaid hewis**;

Kemmit was thair **cleir hair**, and curiouslie sched

Attour their schulderis doun schyre, schyning full bricht;

With curches, cassin thair abone, of **kirsp cleir** and **thin**:

Thair **mantillis grein** war as the gress that grew in May sessoun,

Fetrit with thair quhyt fingaris about their **fair sydis**:

Off ferlifful **fine favour** war their **faceis meik**,

All full of **flurist fairheid**, as flouris in June;

Quhyt, seimlie, and **soft**, as the **sweit lilies**

New upspred upon spray, as new **spynist rose**;

(Якщо до мене наблизиться якась особа у цьому **чудовому саду**.

Я побачив як три **прекрасні леді** сидять у **зеленій альтанці**,

Всі плетуть вінки зі **свіжих гарних квітів**;

Такими виблискуючими, як золото, були їхні **славні позолочені сліди**,

В той час, коли трави переливалися **радісними барвами**;

Вичесаним було їхнє **прекрасне волосся**, та вишукано вкладеним

Довкола їхніх плечей та долу, **яскраво сяючи**;

З носовичками, кинутими вгору, зі **серпанку чистого та прозорого**

Їхні **зелені мантиї** були, що трава, яка зростає у травневий час,

Сплутані їхніми **білими пальцями з ясних боків:**

Прекрасними на вигляд були їхні **м'які обличчя,**

Повні **квітучої принади**, що зацвітає у червні;

Білої, ваблячої та ніжної, як прекрасні лілії

Знову розкриті на гілці, ніби **розквітлі троянди;**)

Fragrant, all full of **fresche odour** finest of smell.

Ane **cumlie tabil** coverit wes befoir tha **cleir ladeis**,

With ryalle cowpis apou rawis full of **ryche wynis**.

And of thir **fair wlonkes**, tua weddit war with lordis,

Ane wes widow, I wis, wantoun of laitis.

And, as thair talk at the tabill of many **tail sindry**

(Запашні, усі сповнені **свіжого аромату** найвишуканішого зі запахів.

Ошатний стіл застелений перед **ясними пані,**

З **королівськими келихами** посеред рядів **розкішних вин.**

Із цих **прекрасних пань**, друга була одруженою з лордом,

Перша була вдовою, однозначно, **невимушених манер.**

Та, як вони оповідали за столом багато **різних історій**)

Дунбар сприймається як ліричний поет, поет мінливих барв (**dirk and drublie dayis; mystie vapouris**, cluddis, and skyis; **gudlie grein parth**, full of **gay flouris**; all the gressis did gleme of the **glaid hewis**), почуттів (thay had **gud howp**; my **dule spreit**), та емоцій (cum, **lustie symmer**; that never ane **blythfullar bird** was on the **beuche harde**; gressis did gleme of the **glaid hewis**), часто самозосереджений на своєму власному настрої (my **dule spreit** dois lurk for schoir; **I vexit** am with **havie thocht**; it dois my spreit sum **pairt confort**), інколи іронічний (... **scho** wes **grit and fatt**, yit to be feble scho did hir fene; this **lang Lentern** makis me lene), але завжди співець (That never ane **blythfullar bird** was on the **beuche harde**: quhat throw the **sugarat sound** of hir **sang glaid**, and throw the **savour sanative** of the **sueit flouris**). Його численні асоціативні (**kirsp cleir and thin; havie thocht; gud howp**) та зрідка неасоціативні (**dule spreit**) епітети створюють без

перебільшення найбагатші ліричні образи (Off ferlifful **fine favour** war their **faceis meik**, all full of **flurist fairheid**, as flouris in June; **quhyt, seimlie**, and **soft**, as the **sweit lilies** new upsred upon spray, as new **spynist rose**) у давньошотландській літературі періоду розквіту [218, с. 12].

Поезія Девіда Ліндсея на відміну від, скажімо, Дунбара чи Генрісона, користувалася тривкою популярністю серед шотландців біля двох століть поспіль назагал завдяки його політичній сатири та моралізуючому нахилу, бо як метрист він поступався своїм товаришам по перу [233, с. 77, 232, с.160-189].

Предметом нашого дослідження є ад'єктивний лексикон досліджуваних уривків твору “The Historie and Testament of William Meldrum” [201, с. 321–323, 364-373]:

Consider may the **famous deidis**

Of our **Nobill Progenitouris**,

Quhilk suld, to vs, be **richt mirrouris**,

Thair **verteous deidis** to ensew,

And **vicious leuing** to eschew.

(Розглянемо **славні діяння**

Наших **Шляхетних Праотців**,

Які для нас повинні бути **щирим дзеркалом**,

Щоб слідувати їхнім **доброчесним вчинкам**,

Та уникати **розпусного життя**)

Sum wryt of **preclair Conquerouris**;

And sum, of **vailzeand Empriouris**;

And sum, of **Nobill Michtie Kingis**

(Хтось пише про **прославлених Завойовників**;

Хтось, про **відважних Імператорів**;

Та хтось про **Шляхетних Могутніх Королів**)

And sum, of Squyeris **douchtie deidis**,

That wounders wrocht in **weirlic weidis**.

Sum wryt of **deidis amorous**

(Та деякі з **відважних діянь** скваєрів,

Цих кривдників, вроджених у **військових шатах**.

Хтось пише про **справи любовні**)

I think it is no **happie life** (Я думаю, що це **нешчасливе життя**)

Gude Williame Meldrum he was namit (Добрим Вільямом Мелдруном він звався)

Stalwart and stout in euerie stryfe (**Відважні та сильні** у кожній сутичці)

Quhilk stude, for Lufe, in **monie stour** (Який стояв за Любов у **багаточисельних битвах**)

Feirie, and **wicht** and nicht indure (**Активний, й міцний** та може знести (**він**))

Blyith in countenance, richt **fair** of face (**Благословенний** зовнішністю, просто **красивий** з обличчя (**він**))

And curit thair sairis with **greit comfort** (Та лікував їхні рани з **великою вправністю**)

To gold, to siluer, or to rent,

This **Nobill Squyer** tuke **litill tent**

(Золоту, сріблу та ренти,

Цей **Шляхетний Скваєр** надає невелику увагу (чи намет))

With **wyld foull**, venisoun, and wyne,

With tairt, and flam, and **frutage fyne**

(З **дикою птицею**, дичиною та вином

З тістечком, та кремом, і **чудовими фруктами**)

I haue sene sittand at his Tabill

Lordis and **Lairdis honorabill**,

With Knichtis&monie ane **gay Squyar**

(Я бачив як сидять за його столом

Лорди та Вельможі поважні,

З Лицарями & багатьма **веселий Скваєр**)

Bot all his **deidis honorabill** (Але всі його **славні вчинки**)

Till **dolent deith** come to his dure,

And cruelly, with his **mortall dart**

(Доки **печальна смерть** не підійде до його дверей,

Та люто, своєю смертельною стрілою)

In his **greit trubill** trewlie did report (У своїх великих турботах правдиво засвідчив)

My time is gane; I think it bot ane dreame:

Ѕit efter deith remane sall my **gude fame**

(Мій час минає; Я думаю так, але мрія:

І після смерті все ще залишатиметься моя добра слава)

To me in earth no **place bene permanent** (Для мене на землі немає приємного постійного місця)

Bot, with the help of **God omnipotent** (Але з допомогою всемогутнього Бога)

First, Daid, **Erll** of Craufuird, **wise&wicht** (Спершу, Девід, Ерл Кровфорда, мудрий&сильний)

The third salbe ane **nobill** trauellit **Knicht** (Третім буде благородний мандруючий Лицар)

The **wise Sir** Walter Lindsay they him cal (Мудрий Сер Вальтер Ліндсей вони його називали)

Be sey and land ane **vailzeand Capitane** (Будь морем та землею, достойний капітане)

Thocht age hes maid my **bodie impotent**,

Ѕit in my hart **hie courage** doeth precell;

Quhairfoir, I leif to God, with **gude intent**

My spreit

(Хоча вік зробив моє тіло немічним

Висока відвага все ще горює у моєму тілі;

Ось чому, залишаю богу, з добрим наміром

Свій дух)

And **nobill men**, of quhome I am descendit (Та шляхетні мужі, з яких я походжу)

During my life, vnto this **latter hour**,

Quhilk suld to zow be **infinet plesour**

(Протягом свого життя, до цієї пізньої години,

Яка для тебе мала б бути безмежним задоволенням)

Of Ceder treis, or of **Cyper fyne**:

Anoynt my corps with **Balme delicious**,

With Cynamone, and **Spycis precious**

(Кедрового дерева чи кипариса величного:

Дражнив моє тіло **бальзамом чарівним**,

Корицею та **цінними спеціями**)

All creatures did think **me amiabill**.

Wemen to me scho maid sa **fauorabill**

(Всі створіння вважали мене привітним.

Жінок до мене вона зробила такими **люб'язними**)

Syne efter him, in **ordour triumphal** (Оскільки після нього, у **тріумфальний спосіб**)

Solempnitlie, with **ornate eloquence** (Священно, з **вишуканим красномовством**)

How I haue stand in monie **stalwart strife** (Як я вистояв у багатьох **жорстоких сутичках**)

Phebus... Maist **awfull God**, under the **strenie heuin** (Фебус ... Найбільш **жахуючий Бог** під зоряним небом)

Extreme dolour will change their countenance (**Крайній смуток** змінить їхній вигляд)

Now, for hir saik, I sufferit **mekill sorrow** (Як, заради неї, я зносив **велике горе**)

All **trew companzeounis**, into **special** (Всі **правдиві компаньйони**, аж до **близьких**)

У досліджуваних творах важливо зосередитися на асоціативних епітетах та логічних атрибутах, що ними насичена поезія Ліндсея. Зокрема до слова «вчинки» **deidis** виявлено максимальну кількість асоціативних епітетів: **famous deidis; verteous deidis; douchtie deidis; deidis amorous; deidis honorabill**. Тобто переважно асоціативна репрезентація вчинків позитивна чи навіть пафосна, проте частина з цих епітетів саме в поезії сатирика Ліндсея мають переносне, а часто протилежне значення, що, треба зазначити, може хибно скорегувати ментальні репрезентації, синтезовані у нашій праці, і складає одну з можливих похибок дослідження. Сатиричність поезії добре підхоплена

грою слів наступних строф: To gold, to siluer, or to rent, this **Nobill Squyer** tuke **litill tent**. Лексема **tent** передбачає декілька значень, серед яких «увага» та «намет». Тобто благородний скваєр може виявляти незначну увагу золоту, сріблу чи ренті, або мати для них невеличкий схрон...

Привносить похибку в ментальну репрезентацію Сера й усталений вжиток атрибута **Gud** перед іменем особи, як-от у «**Gude Williame Meldrum**», проте в більшості випадків ментальні репрезентації, доступні на досліджуваному нами фрагменті карти, будуються до загальних іменників, які за рідкісним винятком для **Sir** не вживаються у даній конструкції.

Звернемося також до так званих неасоціативних епітетів, тобто неусталених чи новоутворених епітетів, як-от у Ліндсея **infinnit plesour** «безмежна насолода» та **ordour triumphal** «тріумфальний спосіб». Варто зазначити, що вони таки відображають забарвлення оцінки мовця, а тому правильно вплинуть на загальну ментальну репрезентацію поданих концептів.

Проведене у параграфі дослідження давньошотландських літературних першоджерел зосереджене на ад'єктивній лексиці та її сполучуваності, витримуючи баланс між компонентним та стилістичним аналізом і прослідковуючи як типові загальнозрозумілі вжитки, так і оригінальні неасоційовані поєднання, що уточнюють особисте ставлення поета до «турбуючого» його зовнішнього та внутрішнього світу. Зокрема зазначене крайнє переважання поетичного епосу та лірики у давньошотландській літературі, а отже пов'язана з цим загострена пафосність, ефектність та символічність образів, що з одного боку екзальтує отримані асоціативні оцінки, а з іншого – їх же до краю об'єктивізує та збагачує, якщо зважати на переконання Й. Бродського у вибраності та «есенційності» поезії як виду мовного мистецтва.

Висновки до розділу 2

Розділ присвячується діахронному лексикографічному аналізу семантичного простору широкозначних рядів-категорій якісних прикметників давньошотландської мови та окремих якісних прикметників – представників цих категорій.

Дослідження розпочинається з екскурсу в історію розвитку давньошотландської лексикографії, подаючи викладки щодо основних лексикографічних джерел: словників, глосаріїв та тезаурусів, зокрема, тих, що залучені до аналізу, а саме словника давньошотландської мови (Dictionary of the Older Scottish Tongue DOST) [268], тезауруса шотландської мови (Scots Thesaurus) [267] та етимологічного словника Джемісона (Jemieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language Online) [263]. Висвітлено порівняння представлень, для прикладу, давньошотландського прикметника *STRENTHY* у зазначених джерелах та у розробленому автором двохрівневому лексикографічному джерелі, що подає як словникове визначення слів, відображене двома типами значеннєвих карт: (1) фреймами широкозначних категорій, поданих діахронними синонімічними рядами, до яких належать цільові слова; та (2) діахронними епідигматичними структурами досліджуваних слів, так і тезаурус їх асоціативного комплектування, чи асоціативні атракції, чим формуючи комплементарне представлення окремого слова у зв'язному ментальному ад'єктивному лексиконі давньошотландської мови.

У контексті дослідження та побудови парадигматичних відношень за історичним принципом розглянуто засновчий британський словник історичного типу – історичний тезаурус оксфордського словника англійської мови (Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary) [262]. Подано приклад діахронного синонімічного ряду англійського прикметника *EMBRACING*.

Розбудова проанонсованих значеннєвих карт розпочинається з формування відповідних діахронних синонімічних рядів якісних прикметників (100 рядів) на матеріалі давньошотландської мови зі залученням джерельного словника DOST: подається їхнє фреймове представлення з висвітленням опорного лексико-семантичного варіанту, який долучає слово до ряду; часу входження; обчисленого вагового коефіцієнта; бібліографічного джерела та авторства; й насамперед етимологічного фону кожного зі слів ряду. Розглядаються діахронні текстові прототипи слів ряду. Ряди аналізуються у межах лексико-семантичних полів, що поєднують дві опозиційні лексико-семантичні групи (по 50 груп з кожного боку), для прикладу вивчаються лексико-семантичні поля *BALD-COWART* та *BRADENAROW*.

Другочерговим завданням є виокремлення з розгорнутих рядів діахронних епідигматичних структур слів (2618 епідигматичних структур), що також картують лексикографічні відомості про досліджувані слова. Приміром, подаються та аналізуються давньошотландські полісеманти *SPECIAL*, *DREICH* та *BARE*. Далі проводиться етимологічне дослідження та порівняльний компонентний аналіз зафіксованих картами значень слів на основі трьох джерел: словника давньошотландської мови DOST, тезауруса шотландської мови та етимологічного словника Джемісона, з чого висновуються наступні тези.

Висновок перший: семантичний простір слів охоплений повніше словником давньошотландської мови, на якому базуються розгорнуті у підрозділі епідигматичні структури, проте деякі нюанси узуси та референція слів збагачуються зі залученням вказаних додаткових лексикографічних джерел.

Висновок другий: семантичні структури слів у порівнюваних джерелах структурно різні, оскільки спостерігається різне поєднання елементарних семантичних ознак (сем), що свідчить про неоднозначність та розмитість переходів у семантичних структурах багатозначних слів, як висвілено у дослідника еврисимії В. Шабаєва [124]; та їх контекстно-залежний узус (додатково проаналізований у численних давньошотландських першоджерелах), у широкому вияві якого актуалізується одна зі семантичних диференційних ознак слова, що досліджено у [44, 45, 184].

Створені та досліджені значеннєві карти формують об'єкт моделювання. Вивчення властивостей ад'єктивних асоціативних атракцій на основі цих карт відповідно складає предмет подальших досліджень.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ АСОЦІАТИВНИХ АТРАКЦІЙ

ЯКІСНИХ ПРИКМЕТНИКІВ

Розділ висвітлює предмет дослідження – здатність до асоціативної атракції якісних прикметників давньошотландської мови, зафіксованих у лексикографічних структурах. Асоціативний зв'язок всередині широкозначних категорій, якими когнітивна лінгвістика представляє утворені синонімічні ряди як скалярні концепти, привнесений беззаперечною асоціативністю синонімії, про що йдеться у теоретичному розділі. Епідигматична структура слова, відображена у реверсивному ряді, є асоціативним розгалуженням його значення чи асоціативною структурою. Міра асоціативності фіксується ваговими коефіцієнтами, оскільки їхня діяхронна природа переводиться в асоціативну відомою закономірністю Ципфа кореляції віку слова та частоти його вжитку, а значить представленості у пам'яті, тобто асоціативності. Поєднавши констатовані асоціативні структури у карту зі залученням відомої асоціативності антонімічного та синтагматичного зв'язку, отримуємо відтворений фрагмент асоціативної ад'єктивної карти давньошотландського мовця, тобто його ментального лексикону, зокрема оцінювання, активності та потенціалу. Карта розглядається як нечітка математична модель, що чутливо відтворює спектр широкозначності категорій та континуальності асоціативних структур. Активація моделі імітує асоціативну вербальну мережу мовця у дії, тобто симулює його мовно-мисленнєві реакції на стимул. Обираючи слово-стимул на фрагменті карти та зберігаючи напрямок атракції за вищою мірою прототипності (чіткості) з чутливістю до найслабшої ланки переходу, тобто виконуючи правила нечіткої логіки, отримуємо ряд асоціативних реакцій: позитивний та негативний асоціативний окіл слів у вигляді асоціативних антиподів, керований асоціативний експеримент з відтворенням структурованості асоціативних норм й мірою вірогідності відповіді. Для синтезу ментальних (звичаєвих) репрезентацій іменників та займенників, що входять у синтагми ад'єктивної карти, практика синтезує дихотомічні оцінки для даних стимулів: аналізуючи всі їхні означення у модельованому тезаурусі оцінювання, активності та

потенціалу і з допомогою нечітких гранул Заде подає зведені комбінаторно-семантичні характеристики. Отже, йдеться про денотативно збагачену нечітку видозміну семантичного диференціала Осгуда.

Як зазначалося у вступі, підхід наближення семантичних та асоціативних моделей можливий лише у компромісному розгляді асоціації як чутливості до статистичних характеристик мови, а саме частотності вжитку слова [164, с. 228], при цьому полишаючи без уваги питома безвідносно до цілей комунікації природу асоціацій [165, с. 2], що безумовно вносить похибку в дослідження асоціативних атракцій на тлі розгорнутих лексикографічних надбудов. Сучасне корпусне дослідження С. де Дейне на матеріалі голландської мови стверджує: (1) що час набуття слова мовцем та частота його вжитку в мові найоднозначніше виказують частоту асоціації [163, с. 204]; (2) що наявна кореляція семантичного та асоціативного праймінгу, тобто існує залежність між першими семантичними та асоціативними відповідями [164, с. 214]; (3) що градуальна категорія доволі точно апроксимується асоціативною нормою [163, с. 203], – положення, що апріорі закладені у нашу модель асоціативного моделювання.

3.1. Прототипний принцип моделювання семантичного простору категоріально-широкозначних прикметників

Порівняльна парадигма у лексикографії, окрім ономасіологічних чи семасіологічних напрямків, має проекцію у площину когнітивних та психологічних досліджень. Асоціативний експеримент покликаний виявляти мовні реакції сучасності, однак відтворення попередніх картин ментального лексикону не вбачається завданням високого рівня достовірності. Тому асоціативні дослідження давніх мовних станів, не ґрунтуючись на емпіричних даних, носять гіпотетичний характер, прагнучи прокласти логічну паралель до синхронних асоціативних моделей на тлі давніших мовних реалій.

З точки зору когнітивної лінгвістики структури, подані на Рис. 2.11., 2.13., 2.15., та 2.17., репрезентують концепти *brave* (sc. *bald*), *cowardly* (sc. *cowart*), *wide* (sc. *brade*), *narrow* (sc. *narow*), типу “фрейм” фіксованої структури представлення знань чи стереотипних ситуацій [89, 101, с. 418], який подає (1) референтну ситуацію на основі діяхронного текстового прототипу; (2) ядро концепту – словникову статтю;

(3) етимологію, що згідно з [85, с. 41] є внутрішньою визначальною формою концепту, представленою історичною есенцією, яка робить його «фактом культури», (4) асоціативне поле концепту, що виявляє його соціальність та прагматику [85, с. 41]. Окрім поданих вище класичних вимог до концепту, розроблена структура відповідає «шаруватості» концептуальної надбудови, тобто поступовому історичному відкладенню «осаду» культурного життя різних епох [85, с. 41]. Вистилання концепту відбувається за рахунок концептів-інтерпретаторів (за Павиленисом [85, с. 40]) чи вербалізаторів [88, 131] з відповідно відображеними структурними елементами (1)-(3), що робить його зріз «історично прозорим». Такими інтерпретаторами вважаємо синоніми, вишикувані у діахронних рядах, з огляду на градуальну природу яких та ядерно-периферійну будову подану сукупність вважатимемо категорією, представлену широкозначним англійський прикметником загального значення.

Згідно з незалежною науковою думкою М. Покровського та Ф. де Сосюра, Ш. Баллі, Дж. Діза синоніми поєднуються саме асоціативним зв'язком. Концептуальна комплементарність синонімії вдало аргументує концептуальні зв'язки синонімів, встановлені у дослідженнях Гросса & Фішера & Міллера, Чарльза & Ріда та найбільшою мірою Мерфі & Ендрю, проаналізованих в [211]. Вважається, що синонімія в ідеографічному (чистому) вигляді формує приядерну зону концептосфери, в той час як асоціативне поле формує її периферію [85, с.17], в чому вбачається деяка суперечність, оскільки синонімія в асоціоністській парадигмі позначена безперечним асоціативним зв'язком. Наше дослідження вважає доцільним об'єднати виділені ареали в одну концептуально-асоціативну карту.

Асоціативність синонімії підтверджується самими умовами нашого експерименту. Для побудови діахронного синонімічного ряду якісних прикметників давньошотландської мови на вхід електронного словника давньошотландської мови [268] подається англійський синонім, член синонімічного ряду [266], який слугує фактичним стимулом нашого експерименту. У випадку, для прикладу, розглянутого ряду давньошотландських прикметників *bald* пучком таких стимулів є прикметники відповідного йому англійського ряду *brave*. Відповідною реакцією DOST, звісно, є велика кількість словникових статей, в яких пояснюючою семантичною компонентою

виступає визначене слово англійського ряду. Отримані слова шикуються в хронологічному порядку і формують певну сукупність. Оскільки всі слова-стимули об'єднані певним спільним загальним значенням, то отримана сукупність давньошотландських слів також характеризується тим же загальним значенням і співвідноситься з англійським стимулом-домінантою – у конкретному випадку широкозначним прикметником *brave*, що й відображає загальне значення ряду. Тобто семантична спорідненість слів сукупності є однозначною. Проте теоретичною основою для їх поєднання у синонімічний ряд є наведене у першому розділі дослідження словникових тлумачень та вжитків слів у мовленні [27], згідно з яким синонімічні ряди слів, об'єднані семантичним (C^1 - C^1C^2) та функціональним зв'язком (G^1 - G^1G^2), утворюються в межах першої за частотністю вжитку тисячі слів. Згідно зі закономірністю Ципфа, частотність корелює з віком слів: більшість найчастотніших слів є найдавнішими. Отже, у межах першої тисячі слів спостерігається їх семантичний та функціональний зв'язок, що за Вілюманом [27] є необхідною та достатньою умовою синонімії. Тому створену сукупність слів отриманого ряду давньошотландських прикметників можна де-юре назвати синонімічним рядом [27, с. 6], де-факто ж макрорядом з помітною стилістично-конотативною варіативністю та етнічною зануреністю, що є основними характеристиками асоціативного поля. Зокрема, В. Жданова та її польський колега Є. Бартмінські вважають, що асоціативний експеримент, підтверджуючи часом певну частину семантичної характеристики концепту, водночас значно його розширює, збагачує, між іншим, елементами емоційними або елементами, що походять з прецедентних текстів [83, с. 29; 142]. Такими прецедентними текстами у нашому дослідженні є діахронні текстові прототипи, що є задокументованою пам'яттю. У наближеному моделюванні пам'ять представляється асоціативною сіткою [101], мережею логогенів, тобто образів слів, де міститься інформація про значення слова та його сполучуваність. В нашому випадку логогени представляються фреймами, що містять вичерпну інформацію про значення слова, етимологію та його контекстуальний вжиток. Фрагмент такої мережі актуалізується в мозку зовнішнім словом-стимулом: логоген-фрейм чи концепт-ідентифікатор стимулу поєднується з асоціативними поняттями, представленими

такими ж логогенами-фреймами. З'єднання мотивується встановленими асоціативними зв'язками та їх мірою. Завданням нашого дослідження є розгортання такої асоціативної мережі з давньошотландського словника історичного типу, яким є DOST. Подана комплексна структура дозволяє проводити дефініційний, контекстуальний та етимологічний аналіз концептів, що складає максимум концептуального аналізу за М. Полюжиним [95, с. 85–86, 51, с. 82].

За О. Буданіцьким [152], дослідником семантичних метрик, словник є найбільш асоційованим зі знаннями етносу джерелом, його згорнутою пам'яттю. Зокрема, на думку Л. Сильвестер, база даних WordNet була створена для тестування найважливіших узагальнень про лексичну пам'ять на основі повного словникового складу англійської мови [239]. А. Белова аналізує особливості представлення у словниках Cambridge Advanced Learner's Dictionary of English та Longman Exams Dictionary різних когнітивних структур, які разом утворюють мережу в електронній версії словників і відображають природне мислення людини [15]. Водночас Соїс вважає, що будь-яке знання – це ланцюжок асоціацій. Тому вважатимемо наш спосіб, що результує у хронологічно впорядкований синонімічний ряд-відповідь DOST, ланцюжковим асоціативним експериментом з «історичною реакцією», виходячи з того, що експеримент, де застосовується кілька асоціативних реакцій на слово-стимул у певний проміжок часу називають ланцюжковим асоціативним експериментом із подовженою реакцією [101, с. 239]. Сам же отриманий ряд набуває статусу асоціативного поля на основі властивостей асоціативності, синонімічності, морфологічної спорідненості слів ряду та ядерно-периферійного його влаштування. Формування таких полів складає перший крок з накопичення асоціативних структур та розгортання зі словника DOST асоціативної карти, що сполучатиме лексичні одиниці, слідуючи встановленим асоціативним зв'язкам. Водночас ці лексичні одиниці представляються змістовими фреймами, що виносить цільовий ментальний лексикон на позицію, об'єднуючу компонентіалізм словника з холізмом асоціативного тезауруса, формуючи у такий спосіб сприятливий дослідницький гештальт.

Основною властивістю синонімів якісних прикметників є градуальна природа їх інтенсивностей [86, 29, 31, 58], варіативність відображення загального значення, тобто

рівень асоційованості з «загальним змістом» Лока та відповідно частота вжитку, оскільки асоціативність за [213] відображає частотність взірця у пам'яті (перші значення у ланцюжку асоціацій є найчастотнішими чи найсильнішими реакціями активованої асоціативної вербальної сітки в певному інформаційному домені). За Стерніним [108, с. 58–65, 109, с. 272], зміст концепту складають когнітивні ознаки, що відображають конкретні якості об'єкта чи явища, що концептуалізується, і є внутрішньо впорядкованим за польовим принципом, виділяючи ядро та периферію. З огляду на концептуально-асоціативну природу створених синонімічних рядів давньошотландських якісних прикметників для їх представлення можна використати когнітивну категорію та прототипи Рош, зокрема градуальне трактування категорії послідовником Е. Рош Л. В. Барсалу [179], де вищі міри типовості розуміються під вищими мірами асоціативності. За визначенням прототип – це така одиниця категорії, яка поділяє максимум загальних властивостей з іншими членами цієї категорії та мінімум властивостей з одиницями інших категорій; це абстрактний образ, який влучно втілює ідею категорії, сфокусувавши в собі найтиповіші властивості класових елементів [241, 134]. Такою категорією в когнітивному плані дослідження вважаємо наш синонімічний ряд чи асоціативне поле давньошотландських синонімів, кожен член якого наділений певним ваговим коефіцієнтом. Прототипом є історична домінанта давньошотландського ряду, назва ряду-категорії подається категоріально-широкозначним англійським прикметником, домінантою відповідного синонімічного ряду англійських якісних прикметників. Щодо природи вагового коефіцієнта, то згідно з формулою (3) він прямо пропорційний до віку слова в лексиконі, і зокрема в розглядуваному синонімічному ряді. Якщо коефіцієнт прямо корелює з віком слова, то згідно зі закономірністю Ципфа, із частотністю слова, а значить мірою його асоціативності з основним значенням, у когнітивній площині – «центральною тенденцією» Барсалу. Члени ряду з найвищою мірою асоціативності є без сумніву найпрототипнішими. Тобто, прототипність елементів створених нами концептуально-асоціативних категорій має числовий вираз, що дозволяє застосувати до досліджуваного об'єкта методи моделювання та симуляції, а саме нечітке

модельовання, рекомендоване лінгвістичними дослідженнями для представлення категорій [241, 182, 186, 214].

Найдревніше ядро ментального лексикону вважається «базисним» чи «наївним» словником етносу на відміну від розвинутого з часом на його основі «культурного» словника. Виокремлення універсального ядра є традиційним для порівняльно-історичних досліджень. Його ідея належить Гумбольдту, який вважав, що у лексиці як і в граматиці є центр, з якого розвиваються усі мови. У цьому ракурсі *ментальний лексикон розглядається як функціональна динамічна самоорганізовувана система, що є виразом самоусвідомлення та ряду психічних процесів і піддається вербалізації*. Ядерні найдревніші елементи ментального лексикону називаються константами чи «семантичними примітивами», а зведені асоціативні поля етносу – асоціативними нормами [54, 50, 25, 101]. Розглядувані у роботі асоціативні моделі реконструюються на основі історичного словника давньошотландської мови [268], базуються на кореляції статистичних параметрів узусів та їх асоціативностей і апроксимації категорій асоціативними нормами, що вказано у С. де Дейне [163, с. 204, 163, с. 203].

З досвіду досліджень древніх мов [87] відносно стабільний (універсальний) базисний лексикон включає в себе означення частин тіла, числівники, певні явища природи, елементарні, властиві всім людям дії та загальнозживані прикметники, зокрема антонімічні пари типу «чорний–білий», «холодний–гарячий», «великий–малий», «вологий–сухий», «новий–старий», «широкий–вузький», «добрий–поганий», яким на матеріалі давньошотландської мови присвячені наші дослідження. Давньошотландський період є засновчим у розвитку і формуванні шотландської лексики, тому давньошотландський словниковий запас, прикметниковий зокрема, містить вдосталь базисної (primary) лексики, тобто включає «наївний» словник, елементи якого є шотландськими лексичними константами, доповнюючи його лексикою притаманних історичному періоду культурних здобутків. Питання виокремлення ядра з давньошотландського лексикону вбачається частковим завданням цільового модельовання, основною метою якого є розгортання динамічної системи давньошотландського ментального лексикону у вигляді діахронної асоціативної карти чи історичного асоціативного тезауруса.

3.2. Розгортання асоціативної карти якісних прикметників давньошотландської мови

3.2.1. Широкозначність у польовій структурі синоніміки. Будучи представленим категоріально-широкозначним англійським прикметником, асоціативне поле давньошотландських синонімічних прикметників відображає множинність якостей історичної роздрібненості денотата, референційовану нечіткою множиною історичних синонімів з розмитими та квантифікованими ареалами, цілком задовольняючи властивості широкозначності: синкретизм, поліденотатизм, синсематизм та поліфункціональність, що є іманентними для прикметника через спроможність комбінаторно узгоджуватися з іменниками щоразу у новому значенні. При цьому в діяхронному вимірі значення прикметників адаптуються до входжень неологізмів та запозичень.

Слідуючи викладкам теорії нечіткої логіки (1.8), у реаліях нашої предметної області E – це велика злічувальна множина давньошотландських прикметників. З цієї множини E ми можемо виділити нечіткі підмножини A_j слів, що передають певні семантичні ознаки чи загальні значення, представлені англійськими широкозначними прикметниками, що надають назви A_j цим підмножинам. Функції приналежності чи ступені відображення цих семантичних ознак виражені мірами асоціативності, обчисленими за формулою «ципфіанізованого» вагового коефіцієнта (3).

Тому лінгвістичною змінною нашої нечіткої моделі є домінанта чи основна семантична ознака *Dominant*, яка оцінюватиметься якісними термінами: *Dominant*={*Good, Bad, Strong, Weak, Active, Passive, Flexible, Inflexible, Brave, Cowardly, Intelligent, Stupid, Large, Small, Lucky, Unlucky,...*}. Всього множина налічуватиме 100 значень-термінів ($j=1:100$), найменувань розроблених синонімічних рядів. У нашому дослідженні, нечіткі підмножини A_j йменуються *нечіткими асоціативними полями* [10, 11] чи НАП і в математичній моделі представляють широкозначні асоціативні поля. Для прикладу, НАП *Inflexible* матиме вигляд: *Inflexible* = {*unmovable/1, ferme/1, rigorus/0.94, set/0.86, siker/0.85; forset/0.76, wele set/0.76, tailzeit/0.76, unremovable/0.75, sure/0.75, sattillit/0.67, erdfast/0.62, stedfast/0.62, stif/0.59, degest/0.59, streiche/0.59, stern/0.58, immovabil/0.58, inveterat/0.58, fixit/0.58, ticht/0.58, liquid/0.55, standand/0.54,*

unred/0.53, liquidat/0.52, roustit/0.51, Zerd fast/0.51, tretit/0.50, unmovabil/0.5, obstinate/0.5, stabil/0.49, immobile/0.46, constant/0.46, lokit/0.46, unbowable/0.46, grundit/0.4, inflexibil/0.36, bent/0.35, resolvit/0.34, indurit/0.34, solid/0.33, opiniater/0.33, limit/0.27, oken/0.25, knit/0.23, ingrainsit/0.2, battit/0.2, sad/0.19, stinted/0.19, statarie/0.18, heid-set/0.17, ill-set/0.02}. Перші слова у таких полях найдавніші та найчастотніші, сполучуваністю вони охоплюють велику кількість денотатів, тому самі можуть вважатися широкозначними словами (проте там присутні й полісеманти, чия природу прикметник питомим відображенням та наслідуванням природи іменника зближає з широкозначністю). Пізніші неологізми відповідно звужують спектр сполучуваності та привносять у широкозначне поле конкретніші значення.

Таких нечітких полів вербальних асоціацій в нашій моделі 100 і вони складають основні «волокна» канви асоціативної карти. Згідно з термінологією [93, 86], йдеться про концептуально-культурологічні мікрогрупи градуальної природи, названі нечіткими асоціативними полями з огляду на апріорну асоціативність синонімії та нечітке моделювання категорій, що безпосередньо висловлює суть широкозначності історичної синонімії.

3.2.2. Континуальність асоціативної структури слова. Асоціативна (епідигматична) структура слова у нашому випадку відображає вибіркоче семне наповнення виділених ЛСВ та представляє фрагмент семантичної структури слова, що цілком відображена у DOST [268]. Природа семантичної структури багатозначних слів згідно з апологетом контекстуально-функціонального підходу Дж. Стаутом та дослідником проблем широкозначності В. Шабаєвим [184, 124] континуальна з розмитими переходами як між загальними, так і принагідними значеннями, що було продемонстровано порівнянням семантичних структур давньошотландських полісемантів у різних лексикографічних та літературних джерелах (2.4.1-2.4.4). Власне, контекстуально-функціональний аналіз передбачає виділення у значень слова контрастуючих чи диференціюючих ознак. Тому в розроблених дослідженнях діяхронних структурах часово систематизуються категоріально-широкозначні слова чи концептуальні категорії, до яких належать досліджувані слова. Поля за природою

своєю градуальні, тому концепти, вступаючи в системну залежність епідигматичних структур слів, отримують частку асоціативності, якою наділені досліджувані слова в їхньому широкозначному складі.

Таким чином, наступним формантом асоціативної карти є *нечітка асоціативна структура слова (НАСС)* [10, 11, 144, 145], виражена значеннями нечіткої лінгвістичної змінної ‘семантична домінанта’, яка набуває для досліджуваного слова різних функцій належності до виділених категорій. Наприклад, для слова *solid* нечітка лінгвістична змінна Dominant набуває значення Good з функцією належності 0.38, Strong з $\mu_A(x)=0.36$, Inflexible з $\mu_A(x)=0.33$ та Loyal з $\mu_A(x)=0.03$. Для слова *ferme* нечітка ‘семантична домінанта’ набуває Strong з $\mu_A(x)=1$ та Inflexible з $\mu_A(x)=1$. У такий спосіб утворюється нова нечітка множина, що асоціює основні концептуальні категорії, відтворюючи досліджувану частину семантичної структури слова, поданої у DOST. Категорії виражені категоріально-широкозначними англійськими прикметниками, що тлумачать семний склад досліджуваного давньошотландського прикметника у DOST.

Згідно з [251], утворений ряд представляє зворотню чи реверсивну синонімію, тобто відтворює так звані семантичні відстані до домінант (англійських у наших двомовних структурах), чії синонімічні ряди він розбудовує. У конкретному випадку через обмеженість вибірки (розглядається лише 100 рядів) такі зворотні ряди представлені лише частково.

НАСС подає семантичні ознаки слова у порядку спадання їхніх вагових коефіцієнтів, що викривають рівень асоціативності слова з вказаними у множині концептуальними категоріями. За закономірністю Ципфа ваговий діахронний коефіцієнт трактується як міра частотності чи асоціативності слова з категорією, що для слів одного року походження у різних полях виявляється різною через неспівмірність розглядуваних полів. Наведемо декілька прикладів НАСС, аналізуючи зокрема їхнє співвідношення з діахронними структурами, досліджуваними вище.

Приклад 1: Аналіз НАСС solid.

$solid = \{ \text{Good}/0.38, \text{Inflexible}/0.37, \text{Strong}/0.36, \text{Cramped}/0.07, \text{Loyal}/0.03 \}$

На Рис. 3.1 наведено діахронну епідигматичну структуру слова *solid*, що розгортається у міру встановлення нової диференційної ознаки (семи) слова, тобто у хронологічному порядку, як зазначено у 2.4.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
solid	1549	0,3804889627	good	Of non-material things: of a strong, firm o	Sa be the discriptione	The Complaynte of	Lindsay, Sir David
solid	1568	0,3608213280	strong	Of non-material things: of a strong, firm c	In Christ tha byde noc	The Extant Poetical	Lauder, William; Hall, Fit
solid	1593	0,3736633875	inflexible	Agreed upon, clearly defined; established	Thay may sett down ar	The Acts of the Parl	Thomson, T., Innes, C., F
solid	1670	0,0268456376	loyal	Of a person: Steady, sensible, reliable.	Simon ... his eldest son	Chronicles of the Fr	Fraser, James; Mackay, '
solid	1687	0,0714285714	cramped	Of material objects: Of a dense consisten	That the said steiple n	Rothesay Town Cot	Johnston, M.B. (ed.,)
*							

Рис. 3.1. Діахронна епідигматична структура слова *solid*

У даному випадку вона не співпадає з порядком слів у нечіткій множині *Solid*, розташованій за спаданням функції приналежності $\mu_A(x)$, що означає певну неспівмірність рядів, до яких входить слово, за довжиною проміжку словотворення. Причому асоціативна структура, подана множиною, об'єктивно відображає питому асоціативність слова з концептами у межах відповідних категорій.

Першим рядом, до якого входить *solid*, є ряд із загальним значенням *Good*. Давньошотландська лексика, що його формує, відбиралася на основі семантичних конститuent англійського синонімічного ряду *Good*, зображеного у Таблиці 3.1 (сформованій у БД). Одна з цих конститuent, а саме *quality*, ввела у давньошотландський відповідник слово *solid* за одним з його перших значень: *Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality* «Про нематеріальні речі: сильною, стійкою та солідною природи чи якості».

Таблиця 3.1.

Англійський синонімічний ряд *Good*

English_string
synonym
good
fine
quality
high quality
sterling
prime
superior

Другим рядом перебування слова *solid* є ряд *Inflexible*, до якого слово входить зі значенням *Agreed upon, clearly defined; established or fixed by common consent* «Домовлений, чітко визначений; встановлений чи скріплений спільною згодою», завдяки конституюєнту *fixed* вихідного англійського ряду (Таб. 3.2).

Третім рядом «тяжіння» для *solid* є давньошотландський ряд-категорія із загальним значенням *Strong*. Ініціюючий англійський ряд поданий у Таблиці 3.3., доміганта цього ряду *strong* ввела у давньошотландський ряд слово *solid* з тим же значенням *Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality* «Про нематеріальні речі: сильної, стійкої та солідної природи чи якості», оскільки воно водночас містить дві семантичні ознаки *Strong* та *Quality*. Тобто у тому ж ЛСВ слова *solid* виокремлено дві семантичні ознаки слова, з якими воно входить у вжиток у різні літературні джерела у 1549 та 1568 роках відповідно, потрапляючи у два асоціативні поля *Good* та *Strong*, тим самим розширюючи свою епідигматичну (асоціативну) систему щодо семантичної (словникової).

Таблиця 3.2.

**Англійський синонімічний
ряд *Inflexible***

English_string
synonym
deep-seated
deep-rooted
entrenched
rigid
set
ingrained
inflexible
fixed

Таблиця 3.3.

Англійський синонімічний ряд *Strong*

English_string
synonym
strong
powerful
muscular

Четвертим рядом «тяжіння» для *solid* став *Cramped*-ряд. У значенні *Of material objects: Of a dense consistency; hard, firm, compact* «Про матеріальні речі: щільної

консистенції; *твердий, стійкий, тугий*» слово резонує з конституютою *compact* англійського вихідного ряду (Таб. 3.4.).

Останньою категорією перебування слова *solid* є ряд *Loyal*. Ключовим стало значення *Of a person: Steady, sensible, reliable* «Про особу: *відданий, чуйний, надійний*», що відповідає семантичній ознаці *reliable* з відповідного англійського синонімічного ряду (Таб. 3.5.).

Таблиця 3.4.

Англійський синонімічний

ряд *Cramped*

English_string
synonym
cramped
compact
tight
confined

Таблиця 3.5.

Англійський синонімічний

ряд *Loyal*

English_string
synonym
reliable
loyal
dedicated
faithful
committed
true
trusted
staunch
responsible
trustworthy

Згідно з [251], лівофлангова і центральна лакунарність НАСС *solid* (--+) свідчить про пізнє давньошотландське походження фіксованих значень та відносно слабку асоціативну резонансність.

Приклад 2: Аналіз НАСС ferme.

ferme = {Strong/1, Inflexible/1};

До ряду-категорії *Strong* лексема *ferme* входить у значенні *Strong, secure; safe* «Сильний, впевнений; надійний» завдяки домінанті *Strong* вихідного англійського синонімічного ряду (Таб. 3.3.).

До ряду *Inflexible* – зі значенням *Settled, fixed, constant; not subject to weakening or alteration* «Сталий, постійний, незмінний; що не піддається ослабленню чи деформації», що завдячує конституювенті *fixed* вихідного англійського синонімічного ряду (Таб. 3.2.).

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
ferme	1375	1	strong	Strong, secure; safe.	The King for-out mair delaying Se	The Bruce.	John Barbour
ferme	1380	1	inflexible	Settled, fixed, constant; not subject to	He ... vith thame of Rome & Pers	Legends of the Saints.	Barbour, John

Рис. 3.2. Діахронна епідигматична структура слова *ferme*

Отже, у цьому випадку асоціативна структура слова наслідуює діахронну епідигматичну.

Лакунарність центральної частини та правого флангу для НАСС *ferme* (+--) означає первинність всіх його фіксованих значень у давньошотландському лексиконі та високу асоціативну навантаженість.

Приклад 3: Аналіз НАСС *wel*.

$wel = \{Lucky/0.9, Happy/0.89, Good/0.83\}$;

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
wel	1375	0,8296344648	good	Good; proper, fitting, suitable.	The wynd wes wele to thar talen	The Bruce.	John Barbour
wel	1400	0,8947368421	happy	Fortunate, lucky; happy.	In case gyf he may amend it at th	Versions of 'the lawys of schippis'.	
wel	1409	0,8986155485	lucky	Fortunate, lucky; happy.	'A! wele were him that now were	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);

Рис. 3.3. Діахронна епідигматична структура слова *wel*

Що ж до порядку розміщення слів, то у вищенаведеній нечіткій множині він інший, ніж у таблиці, а саме зворотний, бо критерієм виступає величина функції чіткості $\mu_A(x)$, що вказує на міру асоціативності елемента з конкретною категорією. Така відмінність функцій приналежності пов'язана з деякою неспівмірністю словотворчих проміжків у випадку трьох рядів.

Wel найбільш асоційоване з НАП широкозначної категорії *Lucky*, куди входить зі значенням *Fortunate, lucky; happy* «Вдалий, удачливий; щасливий» завдяки конституювенті *fortunate* вихідного англійського ряду, що у Таблиці 3.6.

Майже така ж ступінь асоціативності відносить його до НАП *Happy* з тим же значенням ЛСВ *Fortunate, lucky; happy* «Вдалий, удачливий; щасливий» завдяки домінанті вихідного англійського синонімічного ряду (Таб. 3.7.):

Таблиця 3.6.

Англійський синонімічний ряд Lucky

English_string
synonym
lucky
fortunate
in luck

Таблиця 3.7.

Англійський синонімічний ряд Happy

English_string
synonym
happy
satisfied
content
contented
joyful
blissful

Третім за асоціативною приналежністю рядом-категорією слова *well* є НАП Good. *Wel* приєднується до ряду за допомогою домінанти *good* вихідного англійського ряду (Таб. 3.1.) за резонуючим значенням: *Good; proper, fitting, suitable* «Добрий; належний, відповідний, підходящий».

Лакунарність центральної частини та правого флангу також характерна для НАП *wel* (+--) і вказує на первинність всіх його фіксованих значень у давньошотландському лексиконі та високу асоціативну навантаженість.

Приклад 4: Аналіз НАСС *happy*.

$happy = \{ Lucky/1, Successful/0.57, Competent/0.38 \}$

Порядок слів у НАСС *happy* відповідає діахронній структурі (рис. 3.4.)

happy	1375	1	lucky	Blessed with good fortune; lucky, fort	Wys men sayis he is happy That t	The Bruce.	John Barbour
happy	1513	0,5744419643	successful	Blessed with good fortune; lucky, fort	O, quod Ene, full happy ar zhe in	Virgil's Aeneid translated by Gavin C	Gavin Douglas
happy	1562	0,3837792642	competent	Fortunate in talents or gifts; gifted.	Thair wes sumtyme submittit to i	Certane Tractates; together with th	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)
*							

Рис. 3.4. Діахронна епідигматична структура слова *happy*

Першим НАП, з яким максимально асоціюється слово, є широкозначна категорія *Lucky*. Домінанта вихідного англійського синонімічного ряду *Lucky* (Таб. 3.6.) прилучає *happy* до давньошотландського ряду зі значенням *Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful* «Благословенний; удачливий, вдалий, успішний».

З тим же значенням слово входить до іншого НАП *Successful*, будучи прилученим домінантою вихідного англійського ряду (Таб. 3.8.).

Таблиця 3.8.

Англійський синонімічний

ряд Successful

English_string
synonym
successful
effective
winning
victorious
triumphant

Таблиця 3.9.

Англійський синонімічний

ряд Competent

English_string
synonym
good
skilled
great
able
competent
talented
capable
gifted
skilful
proficient
accomplished
professional

Отже, той самий ЛСВ знову відповідає двом НАП Successful та Lucky, розширяючи епідигматичну структуру слова щодо семантичної.

Третім НАП асоціативної атракції для *happy* є ряд-категорія Competent. Семантична ознака *gifted* вихідного англійського синонімічного ряду (Таб. 3.9.) зрезонувала зі значенням *Fortunate in talents or gifts; gifted*. «Обдарований; здібний». Підсилюючим фактором притягання для даного значення є конститuenta *fortunate* з вихідного англійського ряду Lucky (Таб. 3.6.), куди слово вже увійшло за рахунок домінанти цього ряду і займає у ряді асоціативно сильнішу позицію, будучи старшим у своєму значенні *Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful* «Благословенний; удачливий, вдалий, успішний». Тобто якщо досліджуване значення резонує з декількома конститuentaми вихідного синонімічного ряду, що за Вілюманом містить набір семантичних ознак загального значення ряду, то вибирається та ознака, яка відображалася словом раніше, тим самим забезпечуючи вищий рівень асоціативності слова з полем.

Цікаво зауважити, що давньошотландське слово *happy* не входить у НАП однойменної категорії *Happy*, не резонуючи з жодною конституютою ряду (Таб. 3.7.), натомість відтворюючи дотичні значення «вдалий, успішний».

Очевидною на даному лексикографічному відтинку є висока флангова лакуарність зворотного ряду *happy* (-+-), що свідчить про фіксованість лише центральних значень з давньошотландського періоду, які відповідно володіють середнім рівнем асоціативності.

Отже, всі розглянуті схеми позначені високою скупчуваністю слів, оскільки скрізь виділені по дві лакуни. Така пучкуватість діахронної зворотної синонімії перш за все пов'язана з неповним спектром відтворених значень (обмеженість вибірки), другою причиною безперечно є діахронний фактор словотворення: розбудова семантичної структури слова за ієрархічним, радіальним чи комбінованим принципом певним чином співвіднесена та обмежена в часі. З Рис. 3.1.-3.4. видно, що найширший діапазон творення асоціативної структури слова складає 187 років для *happy*, 121 рік для *solid*, 34 роки для *wel* та лише 5 для *ferme*.

Отже, ми розглянули основні формуючі елементи асоціативної карти на матеріалі давньошотландського якісного прикметника. Відношення у виділених групах слів, званих нечіткими асоціативними полями та нечіткими асоціативними структурами слів, сформовані з огляду на постульовану асоціативність синонімів М. Покровського, Ф. де Сосюра, Ш. Баллі та Дж. Діза. Перший структурний метод Кіша, спрямований на встановлення семантичних компонент слова, що охоплюють найрізноманітніші змісти слова, у нашому дослідженні цілком відповідає встановленню асоціативної структури слова, фактично, його «нечітко» зваженої епідигматичної структури. Другий, спрямований на встановлення груп релевантних поміж собою слів, які позначають суміжні концепти (що «ідуть разом» та не обов'язково схожі) і які Кіш називає «семантичними полями», однозначний встановленню широкозначних категорій, виражених у створеній математичній моделі нечіткими асоціативними полями давньошотландських прикметників. Результуючі поля зініційовані синонімічними англійськими рядами, де стимулюючі пошук у DOST семантичні компоненти власне групуються разом, а викликана ними «вторинна синонімія» давньошотландських прикметників зменшує схожість релевантних лексем отриманої категорії.

3.2.3. Моделювання асоціативних полів та асоціативних структур слів у семантичному просторі категоріально-широкозначних прикметників *good – bad, strong – weak* та *active – passive*. Розглянемо застосування розглянутих вище структурних методів для моделювання фрагмента когнітивної карти так званих міжкультурних універсалій Good-Bad, Strong-Weak, Active-Passive, які відповідають умовам ядра ментального лексикону мов і використовуються для визначення характеристик відповідно оцінювання, потенціалу та активності.

Нечітке моделювання першої міжкультурної універсалії оцінювання Good-Bad на матеріалі давньошотландської мови.

Складовими частинами є нечіткі асоціативні поля широкозначних категорій Good та Bad, що будуються за зразком з параграфу 2.3. Тобто синоніми з діячрального синонімічного ряду (рис. 3.5.) вказуються з функціями приналежності. Слова з однаковими функціями приналежності впорядковуються в алфавітному порядку. Якщо існують незначні відмінності коефіцієнта, що нівелюються при заокругленні, то це також відображається на послідовності слів.

На основі поданого діячрального синонімічного ряду, НАП Good має вигляд:

Good = {quhite/1, blith/0.83, fair/0.83, fine/0.83, gud/0.83, soverane/0.83, wel/0.83, wele made/0.83, worth/0.83, worthy/0.83, bene/0.82, fre/0.82, gent/0.82, gentil/0.82, mar/0.82, pure/0.82, excellent/0.81, hartfull/0.77, lufly/0.77, nobil/0.77, quert/0.77, sufficiand/0.77, faithful/0.71, honest/0.71, special/0.71, schaply/0.71, gudely/0.64, rich/0.64, singular/0.63, joly/0.62, quent/0.62, schinand/0.62, famous/0.59, bone/0.57, unfalzeable/0.53, fortunat/0.53, bony/0.51, hele/0.51, lusty/0.51, royal/0.51, singil/0.51, smolt/0.51, trig/0.51, wele favourit/0.51, vin/0.5, aureat/0.49, best/0.49, dink/0.49, preclare/0.49, wallie/0.49, sure/0.49, chancy/0.47, tidy/0.47, weledoing/0.46, respondent/0.43, profound/0.41, lukkie/0.4, predestinat/0.4, likand/0.4, **solid/0.38**, victorius/0.37, brave/0.35, pissant/0.35, supreme/0.34, trim/0.33, sonsy/0.31, prestand/0.31, merchandbill/0.3, proper/0.29, supercelestial/0.29, richt/0.27, prime/0.26, gey/0.26, harty/0.26, **sound/0.25**, braw/0.25, premier/0.23, jelly/0.12, prati/0.11, famed/0.09, valuble/0.08, ticht/0.06, mercatable/0.04, tolerable/0.04, superfine/0.04, wele faceit/0.01 }.

Антонімічний ряд *Bad* поданий на Рис. 3.6.

OS_synonym	Hyperonym	Year	Coef	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
quhite	good	1309		1 quhit, qwhit(e, c	English	[Early ME, ME a	White, in the us	Pro terra de Qw	Registrum Episc	Innes, Cosmo (e
worth	good	1375	0,8296344648	worth, worthe, v	English	[ME and e.m.E.	Of a thing: Of v	Thai ... mycht ge	The Bruce.	John Barbour
wel made	good	1375	0,8296344648	wel maid, wel	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Of	Off lymms he v	The Bruce.	John Barbour
soverane	good	1375	0,8296344648	soverane, sover	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Ha	The lord Clyffur	The Bruce.	John Barbour
fine	good	1375	0,8296344648	fyne, fyn, fin, fa	English	[ME. fyn(e, fine	Of superior qua	Men ... So gude,	The Bruce.	John Barbour
gud	good	1375	0,8296344648	gude, guid, gudc	English	[Northern ME.]	Good, in variou	The erl of Murr	The Bruce.	John Barbour
worthy	good	1375	0,8296344648	worthy, -ie, wo	English	[ME and e.m.E.	Of persons: Pos	Worthy;	The Bruce.	John Barbour
wel	good	1375	0,8296344648	wel, weil, weil	English	[ME and e.m.E.	Good; proper, f	The wynd wes v	The Bruce.	John Barbour
fair	good	1375	0,8296344648	fair, fare, faire,	English	[ME. fair(e, fayr	Of inanimate th	He ... a fothyr c	The Bruce.	John Barbour
blith	good	1375	0,8296344648	blyth, blithe, bly	English	[ME. blith(e, bly	Happy, glad, in	Quhen he wes t	The Bruce.	John Barbour
mar	good	1380	0,8167279848	mar(e, mair(e, n	English	[North. ME. ma	Of greater impc	Mar is mercy th	Legends of the	Barbour, John
pure	good	1380	0,8167279848	pur, pur, pwre,	English	[ME and e.m.E.	Of an emotion	For pure pytte &	Legends of the	Barbour, John
fre	good	1380	0,8167279848	frey-, frie	English	[ME. free, fre, e	Of a good or n	Wa is me, That	Legends of the	Barbour, John
bene	good	1380	0,8167279848	beine, beyn(e	English	[ME. bene (rare	In good conditi	Sone wes the cc	Legends of the	Barbour, John
gentil	good	1380	0,8167279848	gentil(l, gentyll,	English	[ME. genty(l, -ile	Of persons: Of	A gentill zong m	Legends of the	Barbour, John
gent	good	1380	0,8167279848	jent	English	[ME. (a 1225) a	Of persons: Of	Before hyr ay t	Legends of the	Barbour, John
excellent	good	1384	0,8064028009	excellend, eccel	English	[ME. excellent	(Outstanding, su	He excellent an	The Douglas Bo	
sufficiand	good	1399	0,7676833610	sufficiande, -an	English	[ME and e.m.E.	Of a satisfactor	The forsaid mas	Extracts from th	
hartfull	good	1400	0,7651020650		English	[e.m.E. hertfull	a. Heart-felt. b.	He louit hartful	The Buik of Ale	
quert	good	1400	0,7651020650	quart, querte	English	[ME and e.m.E.	Alive and well; i	And I may haue	The Buik of Ale	
lufly	good	1400	0,7651020650	lufely, lufie, luf	English	[North. and nor	Said of things o	Now may he w	The Buik of Ale	
nobil	good	1400	0,7651020650	nobill, noble, nc	English	[ME. (Ancr. R.)	Distinguished in	At the nobill re	The Buik of Ale	
special	good	1420	0,7134761453	spetial(l, spes(s)	English	[ME and e.m.E.	Of a person of	He [sc. Trajane]	The Orygynale	Wyntoun, Andre
faithfull	good	1420	0,7134761453	faithfull, faythf	English	[ME. faithful	(Characterized b	The Statis off Sc	The Orygynale	Wyntoun, Andre
honest	good	1420	0,7134761453	honest	English	[ME. honest (a	Of persons: Of	Symon Brek ...	The Orygynale	Wyntoun, Andre
schaply	good	1420	0,7134761453	-lye; schaplie	English	[ME shaply (Ch	Well made; wel	Apon a cowrsor	The Orygynale	Wyntoun, Andre
rich	good	1450	0,6360372656	riche, ryche(e, rit	English	[ME and e.m.E.	Of natural feat	This riche rever	The Book of the	Holland, Sir Rich
gudely	good	1450	0,6360372656	gudely, gudly, g	English	[ME. good(e)ly,	2.Of handsome	The said pursev	The Book of the	Holland, Sir Rich
singlar	good	1451	0,6334559696	singular, singlar,	English	[ME and e.m.E.	11.Above the o	That 3e present	Registrum Episc	Innes, Cosmo (e
schinand	good	1456	0,6205494897	s(c)hynand, sch	English	[ME and e.m.E.	Of a non-mater	Their awin cura	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
quent	good	1456	0,6205494897	quaint, queynt,	English	[Sc. forms corre	Of various artif	Quynnte clothing	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
joly	good	1456	0,6205494897	jolye, jolie, jolly	English	[ME. iolie, joly	Of things: Gay, l	He that takis m	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
famous	good	1467	0,5921552338	Famous, a. Also	English	[ME. famous (C	Of good repute	That the said El	The Acts of the	Thomson, T. (ec
bone	good	1475	0,5715048659		French	[F. bon m. and l	Good.	Gud day, bone s	The Acts and De	Blind Harry; Mo
unfalzeable	good	1490	0,5327854261	unfallibill, -fallit	English	[Late ME and e.	That always hol	The vniuersale	The Meroure of	Ireland, John
fortunat	good	1492	0,5276228341	fortunat(e, -ait	English	[ME. fortunate,	b. Favoured by	Kepe & abstene	The Spectacle	Myll, G.
royal	good	1500	0,5069724662	royall, roi- and	English	[ME and e.m.E.	Of the highest c	This royall ring	The Poems of R	Henryson, Robe
bony	good	1500	0,5069724662	bonie, bonny, -i	English	[e.m.E. bonye	(Of things. Also	Vpon ane lytil b	The Thre Prestis	Robb, T.D. (ed.)
hele	good	1500	0,5069724662		English	[Var. of Hale a.	Sound, in good	He his lfy suld	The Buke of the	Rolland, John o
wel favourit	good	1500	0,5069724662	weil favourit, w	English	[Late ME and e.	Good looking, a	So weile fauorit	The Talis of the	
lusty	good	1500	0,5069724662	-ie, -ye, -i, -e, lu	English	[ME. lusti (c 12	Of persons gen	Hesperons ...	Sc The Poems of R	Henryson, Robe
singil	good	1500	0,5069724662	singill, single, -ile	English	[ME sengle (Ma	Of cloth, an iter	Quhit syngill wc	The College of S	
smolt	good	1500	0,5069724662	smout, smowt	English	[ME smolt (c11	Of weather: Cal	The wedder is f	Pebis to the Ple	
trig	good	1500	0,5069724662	tryg	English	[ME and 17th c.	Neat, in good sl	Trig;	The Poems of R	Henryson, Robe
vin	good	1504	0,4966472822	vyn	English	[Var. of Fine ad	Of superior qua	That all person	British Calendar	Banks, Mary Mc
wallie	good	1508	0,4863220983	wally, walli-, wy	Unknown	[? Cf. Wale n. a	Fine, beautiful,	Quod he My kid	The Poems of V	Dunbar, William
preclare	good	1508	0,4863220983	preclare, -clair	Latin	[L. præclar-us v	Splendid, excell	Welcum, my pe	The Poems of V	Dunbar, William
dink	good	1508	0,4863220983	denk, dynk	Unknown	[Of obscure ori	Fine, dainty, fa	zing lusty gallan	The Poems of V	Dunbar, William
aureat	good	1508	0,4863220983	aureate, aureit	English	[ME. aureat (14	Refined like, fin	your aureate t	The Poems of V	Dunbar, William
best	good	1508	0,4863220983	beste, beist, be	English	[ME. best(e, bei	The greatest ad	To do the best	The Poems of V	Dunbar, William
sure	good	1509	0,4837408023	suir(e, seur(e, s	English	[ME. and e.m.E.	Of manufacture	Howbeit that th	Proceedings of	
chancy	good	1513	0,4734156183		English	[f. Chance n.]	Bringing or havi	He slew ... to th	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
tidy	good	1513	0,4734156183	tydy, -ife, tyde,	English	[ME and e.m.E.	Of oxen and bul	Oxin ... Fat and	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
welredoing	good	1520	0,4553465464	-doying, weil-, v	English	[ME and e.m.E.	b.Doing good, a	That the ... gud	The New Testar	Nisbet, Murdoc
respondent	good	1531	0,4269522905		Latin	[L. respondent-	In conformity o	Use now sic vic	The History and	Bellenden, John
profound	good	1538	0,4088832186	profund(e, -fonc	English	[ME and e.m.E.	Of a state of mi	His nychtbur	The Roit or Quh	Abell, Adam;
predestinat	good	1540	0,4037206266	-ate, -ait, præde	English	[Late ME and e.	Predestined to	Schaw me the h	The Works of S	Lindsay, Sir Dav
lukkie	good	1540	0,4037206266	lucky, -ie, lukie,	English	[e.m.E. lukky (1	As a term of co	(Diligence): Cun	The Works of S	Lindsay, Sir Dav
likand	good	1542	0,3985580347	lykand, lyken an	English	[ME. (a 1350) a	In Orkney. Of a	Ve ... haue sellit	Country folk-lo	Black, George F
solid	good	1549	0,3804889627	solide, -yde, sol	English	[ME and e.m.E.	Of non-materia	Sa be the descri	The Complaynt	Lindsay, Sir Dav
victorius	good	1555	0,3650011868	victorio(u)s,vict	English	[ME and e.m.E.	Of an action, qu	The ... victorius	Collection of Sc	
brave	good	1561	0,3495134109	brawe, brawf,	Italian	[e.m.E. brave (1	Fine, splendid, e	That the young	Extracts from th	Marwick, J.D. (e
pissant	good	1562	0,3469321149	pissand, pyssan	English	[Sc. var. of Puis	Strong, talentec	He wes ... wera	Certane Tractat	Winset, Ninian;
supreme	good	1565	0,3391882269	supreme, supr	English	[e.m.E. suprem	Highest in quali	Howbeit the inf	Vernacular Writ	Buchanan, Geor
trim	good	1567	0,3340256349	trym, trim(m)e,	English	[e.m.E. tryme (Neat, comely, a	3e set on schon	A Compendious	
sonsy	good	1575	0,3133752670	sonsy, -ie, sonc	Gaelic	[Sons n.]	Of persons or th	To give thame t	The History and	Bellenden, John
prestand	good	1578	0,3056313791		Latin	[L. præstans pr	pre-eminent, su	The provest ...	t Extracts from th	Marwick, J.D. (e
merchandbill	good	1581	0,2978874911	merchandbill,	English	[e.m.E. (c 1480)	Fit for sale, of n	Sauld to the tou	Minute books o	
proper	good	1585	0,2875623071	proper, -ir(e (n.	English	[ME and e.m.E.	Goodly, admir	Na thing thair is	The Maitland Q	Sir Richard Mait
supercelestiale	good	1585	0,2875623071		Latin through E	[e.m.E. superce	Of a nature or c	Bot everie thing	The Maitland Q	Sir Richard Mait
pretty	good	1587	0,2823997152	prety, prettye, -	English	[e.m.E. prety (c	With reference	Paegnon, a pre	Grammaticae L	Carmichael, Jan
richt	good	1591	0,2720745312	rych(t, richte, rig	English	[ME and e.m.E.	Of behaviour, a	To hayff ane r	The Chiefs of C	Fraser, Sir Willie
prime	good	1594	0,2643306432	prym(e)	English	[ME (1399) (see	Of the highest r	The capitane ...	Annals of Scotla	Marioreybanks,
gey	good	1596	0,2591680513		English	[Var. of Gay a.,	Goodly, fine.	This is ane gellie	The Miscellany	Stuart, John (ed
harty	good	1596	0,2591680513	harty, hairy, ha	English	[Late ME. harty	a. Hearty, since	Thay namet hin	The Historie of	Leslie, John Bish
sound	good	1598	0,2540054593	sound, soun, so	English	[ME and e.m.E.	7. c. Of reputat	They were ... de	The Basilicon D	James VI of Sco
braw	good	1600	0,2488428673	bra	English	[Variant of brav	Fine, elegant, be	He wes ane bra	Ancient Crimina	Pitcairn, Robert
premier	good	1609	0,2256112034	prymior	English	[Late ME (once	First in quality.	Thatt the Lamb	Records of the	Marwick, J. D. (
jelly	good	1648	0,1249406599	jellie	English	[Sc. variant of J	Splendid, fine, g	Duncan Oliphan	Polem-Middin	Drummond, Wil
prati	good	1655	0,1068715879	prat(t)ie	English	[ME (c 1400) an	Comely; artistic	Ue shall haue G	The Annandale	
famed	good	1662	0,0888025160		English	[e.m.E. (a 1533	Of good credit.	No vnfamed pe	The Forbes Barc	
valuble	good	1664	0,0836399240	valu(a)ble, valo	English	[e.m.E. valuabl	Of a quality: Est	A mercie ... high	Burch Court Bo	
ticht	good	1673	0,0604082601	tycht, thicht, th	English	[ME and e.m.E.	Impervious, imp	Twa ferrie boat	Minute books o	
mercatable	good	1680	0,0423391882		English	[e.m.E. market:	Marketable, of	That the obliger	The Decisions o	Collected by the
tolerable	good	1680	0,0423391882	tolerable, toller	English	[Late ME and e.	Of reasonable c	Hitherto he had	The Life of Mr.	Blair, Robert an
superfine	good	1682	0,0371765962		English	[Late ME (once	Of a commodit	John Rae ... wh	The Records of	Scott, W.R. (ed.
wel faceit	good	1692	0,0113636364	weil favourit, w	English	[Late ME and e.	Good looking, a	Braw well fac'd	The Scotch Pres	Curate, Jacob (C

*

Рис. 3.5. Діахронний синонімічний ряд Good

OS_synonym	Hyperonym	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
lauch	bad	1375	1	lauche, lawch, l	English	[?] Returning to	Low in stature	He raid upon a l	The Bruce.	John Barbour
ill	bad	1375	1	il, ille, yll, yle, hy	English	[ME. (chiefly no	Morally evil, wi	The thrid ... wes	The Bruce.	John Barbour
unfair	bad	1375	1	unfair(e), -fayre,	English	[ME and e.m.E.	Bad, wicked.	For wnfayr thin	The Bruce.	John Barbour
pover	bad	1375	1	pover, pouer, p	English	[ME and e.m.E.	Poor.	Bot for a pouer	The Bruce.	John Barbour
evil	bad	1375	1	evill, ewil(l), evik	English	[ME. evill(e, evy	Bad, not good,	The king ... bad	The Bruce.	John Barbour
simpill	bad	1375	1	simple, sempill,	English	[ME and e.m.E.	Of persons: Of	The harme ... At	The Bruce.	John Barbour
pour	bad	1375	1	pour(e), powr(e),	English	[ME and e.m.E.	Poor.	Thai, that er wa	The Bruce.	John Barbour
wikit	bad	1375	1	Wik(k)it, -ed, ad	English	[ME and e.m.E.	Of a person, pe	Edward ... stuff	The Bruce.	John Barbour
lach	bad	1380	0,9837154768				Low in height, i	I ... giffis a lacht	Legends of the	Barbour, John
drery	bad	1380	0,9837154768	drerie, dreirie, c	English	[ME. drery, drer	Dismal, doleful,	Thane schow le	Legends of the	Barbour, John
war	bad	1380	0,9837154768	wars, var, uar,	English	[ME and e.m.E.	Of a commodit	All the gold, ... H	Legends of the	Barbour, John
lene	bad	1380	0,9837154768	lene, leyn(e), leir	English	[ME. and e.m.E.	Of land or soil:	He ... gert teile	Legends of the	Barbour, John
crabit	bad	1380	0,9837154768	crabbit, craibit,	English	[ME. crabbed (1	Ill-natured; in b	Some men sais	Legends of the	Barbour, John
warst	bad	1400	0,9185773841	werst, verst(e), v	English	[ME and e.m.E.	Least desirable,	Sic vther thre ...	The Buik of Alex	
pur	bad	1400	0,9185773841	pure, pur, por(e)	English	[North. ME and	Poor. Lacking in	My gudis ... Was	Die Fragmente	Barbour, John.
schrewit	bad	1415	0,8697238145	s(c)hrewd, -yt, -	English	[ME and e.m.E.	Of a custom, or	Na sal it be leffi	The Acts of the	Thomson, T., In
lak	bad	1420	0,8534392913	lake, laik	English	[Cf. late ME. an	Deficient in qua	[To the Roman	The Orygnale	(Wyntoun, Andre
unhonest	bad	1420	0,8534392913	unhonest, wn-	English	[ME and e.m.E.	Of persons: Lac	Thai that duelt i	The Orygnale	(Wyntoun, Andre
terrible	bad	1450	0,7557321522	terribill, -ille, -y	English	[Late ME and e.	Inspiring fear o	That terrible fel	The Book of the	Holland, Sir Rich
wrechit	bad	1450	0,7557321522	wre(t)chit, wra	English	[ME and e.m.E.	a. Small, of littl	The litill we wra	The Book of the	Holland, Sir Rich
miserabil	bad	1456	0,7361907243	miserabil(l), -abl	English	[e.m.E. myseral	Wretchedly po	A protectour an	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
law	bad	1456	0,7361907243	lawe, lau	English	[North. and nor	Of condition, qu	A thing that is o	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
commoun	bad	1456	0,7361907243	common, comn	English	[ME. commoun	Of an ordinary	Na commoun le	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
sely	bad	1456	0,7361907243	silly, selye, -ie, s	English	[ME and e.m.E.	Of a thing: a. Be	A sely alde burg	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
ungudely	bad	1460	0,7231631058	ungudely, ungu	English	[ME and e.m.E.	Of poor appear	Richt rude cleth	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
indigent	bad	1461	0,7199062011		English	[ME. indigent (c	Lacking in mear	Euir thi crown is	Liber Pluscardie	Skene; Felix J.H.
duleful	bad	1475	0,6743095362	duiful, dol-, do	English	[ME. dol-, doul-	Expressive of sc	With dullful ma	The Acts and De	Blind Harry; Mo
servill	bad	1475	0,6743095362	serville, serve(i)	English	[ME and e.m.E.	Of an object, or	That seruall stu	The Acts and De	Blind Harry; Mo
secundar	bad	1490	0,6254559666	secundare, -air,	English	[ME and e.m.E.	Of other than fi	For thai propon	The Meroure of	Ireland, John
bad	bad	1499	0,5961438249	bad	English	[ME. bad, badd	Bad, poor.	(of that bad bal	The Contempla	
dolly	bad	1500	0,5928869203	dowy, dollie, do	unknown	[Of obscure ori	Sad, woeful, dis	O dolly place ar	The Poems of R	Henryson, Robe
sobir	bad	1500	0,5928869203	-yr(e, -er, -ire, -y	English	[ME and e.m.E.	Of a person's lif	In sobir wys rich	The Buke of the	van Buuren, Cat
low	bad	1500	0,5928869203	lowe, loe, lo	English	[e.m.E. and ME	In various sense	To caus be maik	Claridous; a Me	Irving, D. (ed.);
blak	bad	1500	0,5928869203	blac(k)	English	[ME. blak, blac	Dark, dismal, un	Black be thair h	The Cursing of S	
quad	bad	1501	0,5896300156	quaid, queid, qu	English	[ME qued (Laya	In Sc. only in ve	Agane ... This in	The Palace of H	Douglas, Gavin.
slut	bad	1508	0,5668316832	slute, slutt	English	[f. or f. as prec.	Sluttish, low, dis	Mony slute [M.	The Poems of V	Dunbar, William
thin	bad	1508	0,5668316832	[ME and e.m.E.	English	thin, thine, thin	Insubstantial, w	And zett suppoi	The Poems of V	Dunbar, William
evill-farand	bad	1513	0,55054716	evill-farrand	English	[ME. evyl(le, ev	Of poor appear	Delyver he was	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
dedly	bad	1513	0,55054716	dedely, deidly, c	English	[ME. dedely, de	Connected with	The blaiknyt cyr	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
mene	bad	1513	0,55054716	mein(e, men, m	English	[ME. (a 1300) a	Of a person's kr	Na meyn endyt	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
gousty	bad	1513	0,55054716	gowsty, goust-,	unknown	[Of obscure ori	Vast and dreary	A gowsty [Sm. g	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
mirthles	bad	1528	0,5016935904	myrthles	English	[ME. myrtheles	Bereft of joy or	Upwart we wer	The Works of Si	Lindsay, Sir Dav
mischant	bad	1531	0,4919228765	mes(c)hant, mi-	English	[Late ME. mysc	Of persons: Wic	How dar ye, mis	The History and	Bellenden, John
naro	bad	1533	0,4854090672	naro(w, narro(w	English	[ME. (14th c.) ar	Of a mode of fil	Apoun rutis of f	The Mar Lodge	Boece, Hector J
wil	bad	1535	0,4788952579	will, wyll, will	English	[ME wille (c122	Bewildered, per	Gillus ... wes so	The Buik of the	William Stewart
dully	bad	1535	0,4788952579	dullie	unknown	[Of obscure ori	Doleful, gloomy	Melancholy ... T	The Buik of the	William Stewart
scelerat	bad	1550	0,4300416884	scelerait	English	[e.m.E. scelerat	Excessively wic	So terribil thay	Ane Treatise ca	Rolland, John; C
liddy	bad	1550	0,4300416884	liddy, lydder, -ir	English	[Late ME. and e	Of a thing: Poor	For commoun f	Ane Treatise ca	Rolland, John; C
laich	bad	1551	0,4267847837	laiche, layche,	English	[North. ME. lag	Occupying a lov	This word in Lat	The Catechism	Hamilton, John
grof	bad	1551	0,4267847837	groff, grofe, gr	Dutch	[MDu. (and mo	Coarse of grain	Item to be fals	Compta thesa	Dickson, Thome
doly	bad	1560	0,3974726420	duly, dolie, dool	French	[f. dole Dule. Al	Doleful, sad, dis	O doly dragoun	The Seven Sage	Rolland, John o'
slicht	bad	1568	0,3714174049	slichte, slycht, s	English	[(Orig. north.) M	Of persons: Lac	Thow hir for luf	The Poems of A	Alexander Scott
nedy	bad	1568	0,3714174049	Nedy, neidy, ne	English	[ME. and e.m.E.	Needy, necessit	Quhair ye your	The Extant Poet	Lauder, William
wan	bad	1568	0,3714174049	wane, waine, w	English	[ME and e.m.E.	Miserable, dism	The suth is so b	The Bannatyne	Bannatyne, Gec
nauchtie	bad	1569	0,3681605003	naughty, nachti	English	[e.m.E. naughty	Of persons: Wic	Gevand evill ex	The Register of	Burton, J.H., M
lewde	bad	1572	0,3583897863	lewde, lowde, k	English	[ME. and e.m.E.	Of persons and	Bot sic vyle acti	Ane Detectioun	Buchanan, Geor
nochtie	bad	1572	0,3583897863	noughtie, nocht	English	[e.m.E. and ME	Of persons: Evil	To mak wyser n	Ane Detectioun	Buchanan, Geor
inferiall	bad	1580	0,3323345492		English	[Late ME. and e	Low in position	I mene not onli	The promine, cc	Hume, Patrick; I
evill-favourit	bad	1588	0,3062793121	evill-faufaurit	English	[e.m.E. evylfav	Ill-favoured; in	That scho gatt	Ancient Crimina	Pitcairn, Robert
murnfull	bad	1590	0,2997655029	murnefull, morr	English	[e.m.E. mourn	Full of, or causi	Incaze thow ler	The Works of W	Fowler, William
subaltern	bad	1597	0,2769671704	subalterne	English	[e.m.E. subalter	Inferior in statu	Sum are maist c	De Verborum Si	Skene, Sir John;
bas	bad	1605	0,2509119333	basse, bass, ba	English	[ME. bas . bas:	Of low or mea	(in bondage bas	The Poems of A	Alexander Mon
petty	bad	1605	0,2509119333	pett(e, pet-; pit	English	[ME. and e.m.E.	Of persons or, c	That in every pe	The Register of	Burton, J.H., M
foul	bad	1609	0,2378843147	fowl, ful(e, foul	English	[ME. fowl(e, fo	Loathsome, rep	Fule swine, or c	Regiam Majest	Skene, Sir John
schap	bad	1620	0,2020583637	schape, sheape	French	Varr. of Chape	Cheap; not dea	Give vnto your	The Sutherland	Fraser, Sir Willia
scurvie	bad	1624	0,1890307452	skurvie, scourvi	English	[e.m.E. scury	Of things: in a p	Thrie pair of sku	Transactions of	
chape	bad	1630	0,1694893174	chaip, chap, che	English	[OE. ceap, varia	Cheap.	To sell at such c	The Register of	Burton, J.H., M
base	bad	1640	0,136920271	bais, bays, baise	English	[ME. baas (c 14	Morally low or	(a base pedanti	The Works of Si	Sir William Mur
chepe	bad	1641	0,1336633663	cheip, chepper	English	[e.m.E. chepe	Cheap.	The saidis weve	The Acts of the	Thomson, T., In
ill-best	bad	1646	0,1173788431	--	--	--	The best of the	Let ... such wick	The Letters and	Laing, David (ed
hartles	bad	1658	0,0782959875	heartless(e)	English	[e.m.E. heart, M	Cheerless, dism	And suppose ye	A Commentarie	Durham, James
umel	bad	1660	0,0717821782	umell	Low German	[Var. of Hummi	Hence, mean, p	Complaint ... ag	Selections from	Romanes, Charf
hough	bad	1678	0,0131578947	//holl, hol, hole	English	var. of How a.	In the phr. hou	The black man's	Glanvill Sadduci	

Рис. 3.6. Діахронний синонімічний ряд *Bad*

На основі поданого діахронного синонімічного ряду, НАП широкозначної категорій Bad має вигляд:

Bad = { evil/1, ill/1, lauch/1, pour/1, pover/1, simpill/1, unfair/1, wikit/1, crabit/0.98, drery/0.98, lach/0.98, lene/0.98, war/0.98, pur/0.92, warst/0.92, schrewit/0.87, lak/0.85, dishonest/0.85, terrible/0.76, wrechit/0.76, commoun/0.74, law/0.74, miserabil/0.74, sely/0.74, ungodely/0.72, indigent/0.72, duleful/0.67, servill/0.67, secundar/0.63, bad/0.60, blak/0.59, low/0.59, dolly/0.59, sobir/0.59, quad/0.59, thin/0.57, slut/0.57, carefull/0.57, **bauch/0.57**, gousty/0.55, mene/0.55, evill-farand/0.55, dedly/0.55, mirthles/0.55, mischant/0.49, naro/0.49, dully/0.48, wil/0.48, **liddy/0.43**, grof/0.43, laich/0.43, doly/0.4, nedy/0.37, wan/0.37, naughtie/0.37, lewd/0.36, nochtie/0.36, inferiall/0.33, evill-favourit/0.31, murnfull/0.30, subaltern/0.28, bas/0.25, petty/0.25, foul/0.24, schap/0.20, scurvie/0.19, chape/0.17, base/0.14, chepe/0.13, ill-best/0.12, hartles/0.08, umel/0.07, hough/0.01 }.

Даній універсалії відповідає лексико-семантичне поле Good-Bad, що містить дві опозиційні ЛСГ. Очевидним є переважання позитивного концепту Good (87 входжень) щодо негативного Bad (75 входжень). Оскільки ми оцінюємо інваріантну базисну, примарну чи ядерну лексику, що подана списком Сводеша, де слово *good* знаходимо під номером 185, слово *bad* – під номером 186, причому опозиція good - bad є найпитомішим протиставленням позитивного та негативного концепту, до якого певною мірою зводяться решту співставних протиставлень, то можна зробити висновок про назагал позитивну тенденцію мислення давніх шотландців, що суперечить погляду класичної психології щодо збудливості, а отже вищої атракції негативних концептів.

Нечітке моделювання другої міжкультурної універсалії потенціалу Strong-Weak на матеріалі давньошотландської мови.

Основою для першої складової слугує діахронний синонімічний ряд на Рис. 3.7.

strang	strong	1500	0,5860241762	strang, strange,	English	[ME and e.m.E.	Of a person or	With vesage luf	The Knightly Tal	Stevenson, Geo
sover	strong	1501	0,5827123696	sou-, sow- and	French	[Appar. OF soûr	Of things: stout	This gudelië car	The Palace of H	Douglas, Gavin.
puissant	strong	1501	0,5827123696	puissant, pus(s)	English	[Late ME and e.	a. Physically str	The forcie puiss	The Palace of H	Douglas, Gavin.
big	strong	1513	0,5429706905	byg, byge	English	[ME. big, bigg(e)	Big, large; stout	Hys byg statur a	Virgil's Aeneid ti	Gavin Douglas
supernatural	strong	1528	0,4932935917	-all, -ale	English	[e.m.E. superna	Exceeding what	Off Hercules th	The Works of Si	Lindsay, Sir Dav
sure	strong	1535	0,4701109455	suir(e, seur(e, s	English	[ME. and e.m.E	Firmly fixed; str	Than with the s	The Buik of the	William Stewart
rank	strong	1550	0,4204338467	ranke, rang	English	[ME and e.m.E.	Of a voice: Pov	Thus and siclike	Ane Treatise ca	Rolland, John; C
solid	strong	1568	0,3608213280	solide, -yde, sol	English	[ME and e.m.E.	Of non-materia	In Christ tha by	The Extant Poet	Lauder, William
sound	strong	1585	0,304520616	soun, sounde, s	English	[ME and e.m.E.	Of a tree: fee fr	The craige was	The Poems of A	Alexander Mon
lify	strong	1590	0,2879615830	lif(e)ly(e, livelie,	English	[ME. and e.m.E	Of feelings or e	O lywelie lowe	The Works of W	Fowler, William
wechty	strong	1590	0,2879615830	wechty, weicht	English	[e.m.E. weichty	Of a punch: Po	And thay haif n	Poems of John	John of Baldynr
pithy	strong	1590	0,2879615830	-ie, pit(h)thie; p	English	[e.m.E. and ME	a. Of a person:	The pithie Palac	Poems of John	John of Baldynr
powerful	strong	1590	0,2879615830	pouerfull(), pow	English	[e.m.E. and late	Powerful: Havir	Randring the kir	The Works of W	Fowler, William
bastant	strong	1594	0,2747143567	bastand	French	[F. bastant.]	Sufficient; suffi	That force whic	Original Letters	Colville, John; L
vigorous	strong	1598	0,2614671303	virgurous	English	[ME and e.m.E.	Strong, powerfu	Heaue lumps;	A Spiritvall Prop	Melville, James; I
proud	strong	1600	0,2548435171	proude, proudf	English	[ME prud (Ancr.	Of the sea or a	The watteris, fl	The Bannatyne	Scott, Sir Walte
perpollent	strong	1609	0,2250372578		English	[Per- pref. 1 an	Very strong or	A passing praise	A Garden of gra	Garden, Alexan
forceabill	strong	1624	0,175360159		English	[e.m.E. forceab	Strong, powerfu	They moved wi	Habakkuk Bisse	Bisset, Habakku
substantious	strong	1640	0,1223712535	-cious, substant	English	[e.m.E. substau	In fig. context:	Of all the limbs	Ladensium autc	Baillie, Robert; .
pathetic	strong	1641	0,1190594469	patheti(c)k	English	[e.m.E. pathetic	Expressing or ar	In the end ... he	The Letters and	Laing, David (ed
fast	strong	1643	0,1124358337		English	[ME. fast, OE. f	a. Firm, solid.	The Erl of Esse	Memorialls of t	Spalding, John; .
pourful	strong	1653	0,0793177678		English	[Pour(e n.1.]	Powerful.	That fulnes as n	Scotland and th	Firth, C.H. (ed.);
sensibil	strong	1672	0,0163934426	sensibill, sensibl	English	[ME and e.m.E.	Of language, in	It is rudely set c	A sermon preac	Bruce, Michael;
*										
OS_synonym	Hyperonym	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
squar	strong	1375	1	square, squair(e	English	[ME and e.m.E	Of an object, fr	A cruk thair maic	The Bruce.	John Barbour
forsy	strong	1375	1	forsie, forsye	English	[Var. of Forcy a	Full of force; str	Othir fele folk,	The Bruce.	John Barbour
ferme	strong	1375	1	ferme, feirme,	English	[ME. ferme, ferm	Strong, secure;	The King for-ou	The Bruce.	John Barbour
sturdy	strong	1375	1	sturdie, sturdye	English	[ME and e.m.E.	Bold, courageou	Mony ane gayly	The Bruce.	John Barbour
stith	strong	1375	1	stythe, stit	English	[ME and e.m.E.	Of a material th	A cruk thair maic	The Bruce.	John Barbour
stark	strong	1375	1	starke, starck, (English	[ME and e.m.E.	Of a person: St	A zoung bachille	The Bruce.	John Barbour
wicht	strong	1375	1	wycht, vicht, uic	English	[ME and e.m.E.	Physically stor	All thar fayis tul	The Bruce.	John Barbour
stur	strong	1375	1	sture, stuir, stuy	English	[ME and e.m.E.	Of a person or	He wes a stout	The Bruce.	John Barbour
strenthy	strong	1375	1	-ie, strenthé, -e	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Str	Nane sa mychty	The Bruce.	John Barbour
stalwart	strong	1375	1	-uart, -ward(e,	English	[ME and e.m.E.	Of a (part of) a	The dedys of st	The Bruce.	John Barbour
violent	strong	1380	0,9834409670	wiolent, wyoler	English	[ME and e.m.E.	Occurring in a s	A rayne gert fal	Legends of the	Barbour, John
rud	strong	1380	0,9834409670	rud(e, ruid, rwd	English	[ME and e.m.E.	Strong and rug	Thai a rud rape	Legends of the	Barbour, John
felloun	strong	1380	0,9834409670	feloun(e, fell-, f	English	[ME. felown(e,	Extreme in inte	Sone wes herde	Legends of the	Barbour, John
fell	strong	1380	0,9834409670	fel,felle, feile, fe	English	[ME. fell(e, fel,	Of natural force	The vedir is fel	Legends of the	Barbour, John
burely	strong	1400	0,9172048352	burly, burelie, b	English	[ME. borelych (Finely or stoutly	The commowns	Die Fragmente	Barbour, John.
rich	strong	1400	0,9172048352	rich(e, rych(e, ri	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Mi	A fare cite, bait	The Buik of Ale	
suddan	strong	1400	0,9172048352	suddan(e, sudd	English	[ME and e.m.E.	Passing into: str	Thelogonius ... g	Die Fragmente	Barbour, John.
michty	strong	1400	0,9172048352	micht(t)y, -i(e, n	English	[ME. mihti, mi	5. Physically pov	He was michty	The Buik of Ale	
mainfull	strong	1420	0,8509687034	maynfull	English	[ME. (west and	Powerful, migh	Withe maynfull	The Orygnale	Wyntoun, Andre
traist	strong	1450	0,7516145057	traiste, trais, tra	English	[ME and e.m.E.	Of a thing: firm,	Tuscheis of tras	The Book of the	Holland, Sir Rich
braithly	strong	1450	0,7516145057	braithly	French	[f. Brath. Cf. Nc	Strong; violent.	The batallis so k	The Book of the	Holland, Sir Rich
sad	strong	1456	0,7317436662	sadd(e, sade, sa	English	[ME and e.m.E.	Of material obj	The ferme erde	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
vehement	strong	1460	0,7184964398	wehement, vihe	English	[e.m.E. veheme	Of natural phen	The sonnys het	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
stif	strong	1460	0,7184964398	stiff, steif, stiff	English	[ME and e.m.E.	Of a conflict, et	And as thair saw	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
brath	strong	1475	0,668819341	braith	English	[Northern ME. l	Fierce, violent, ;	Thi chyftane in	The Acts and De	Blind Harry; Mo
bald	strong	1475	0,668819341	bauld, balde, ba	English	[Northern (and	Strong and stat	(Wallace gert br	The Acts and De	Blind Harry; Mo
stout	strong	1475	0,668819341	stowte, stoute,	English	[ME and e.m.E.	Of a person: ph	Mawand thar w	The Acts and De	Blind Harry; Mo
likly	strong	1475	0,668819341	lykly, lick(e-, lic-	English	[ME. lick- (Curs	Having the appe	Sexty he had of	The Acts and De	Blind Harry; Mo
pissant	strong	1490	0,6191422421	pissand, pyssan	English	[Sc. var. of Puis	1. Powerful, mi	Him that is the	The Meroure of	Ireland, John
rik	strong	1500	0,5860241762	ryk(e, rike, ryik;	English	[North. ME rike	Of colour: stor	Richt as the ros	King Hart. In Th	Craigie, W.A.
odious	strong	1500	0,5860241762	odious, -iows	English	[ME. odious, c	With strong avi	He hatit womer	The Buke of the	Rolland, John o
maisterful	strong	1500	0,5860241762	maisterfull, ma	English	[ME. maister-, r	Of persons: po	I haue na myste	The Taill of Rau	
ruf	strong	1500	0,5860241762	rufe	unknown	[Of doubtful ori	valiant, stout, s	Ane ryall rufe h	The Taill of Rau	
stabil	strong	1500	0,5860241762	stabil(l), stable, -	English	[ME and e.m.E.	Of a person: res	Farand on thair	The Knightly Tal	Stevenson, Geo
bustuous	strong	1500	0,5860241762	bustuous, buste	English	[Northern ME. l	Of things: Large	A bustous bow	The Poems of R	Henryson, Robe
teuch	strong	1500	0,5860241762	tewch(t, tuch(t,	English	[ME and e.m.E.	Of persons or a	Sic ane stubill h	The Taill of Rau	
main	strong	1500	0,5860241762	mayn(e), mane,	English	[ME. main, may	Of a fire: Very l	With fyre of tur	The Buke of the	Rolland, John o

Рис. 3.7. Діахронний синонімічний ряд Strong

Отже, НАП широкозначної категорії Strong має вигляд:

Strong = {ferme/1, forsy/1, squar/1, stalwart/1, stark/1, stith/1, strenthy/1, stur/1, sturdy/1, wicht/1, fell/0.98, felloun/0.98, rud/0.98, violent/0.98, burely/0.92, mighty/0.92, rich/0.92, **suddan/0.92**, mainfull/0.85, brathly/0.75, traist/0.75, sad/0.73, vehement/0.71, stif/0.71, brath/0.67, bald/0.67, stout/0.67, likly/0.67, pissant/0.62, bustuous/0.59, main/0.59, maisterful/0.59, odious/0.59, rik/0.59, ruf/0.59, stabil/0.59, strang/0.59, teuch/0.59, sover/0.58, puissant/0.58, big/0.54, supernatural/0.49, sure/0.47, rank/0.42, **solid/0.36**, **sound/0.30**, lifly/0.29, wechty/0.29, pithy/0.29, powerful/0.29, bastant/0.27, vigorous/0.26, proud/0.25, perpollent/0.23, forceabill/0.18, substantious/0.12, pathetic/0.12, fast/0.11, pourful/0.08, sensibil/0.02}.

Друга складова універсалії базується на діяхронному синонімічному ряді *Weak*, що на Рис. 3.8.

Weak = {febill/1, tendir/1, brukill/0.98, delicat/0.98, wery/0.98, faint/0.86, small/0.86, waik/0.86, unstedfast/0.74, deligat/0.73, unfery/0.73, fruel/0.68, diligat/0.64, fragill/0.64, effeminat/0.61, decrepit/0.61, dilicat/0.61, frail/0.61, frevoll/0.61, sely/0.61, unsmart/0.61, warsh/0.61, megir/0.60, impotent/0.60, droup/0.58, swake/0.58, fey/0.56, forfeblit/0.56, attenuat/0.51, mischant/0.51, **soft/0.51**, unabil/0.51, remis/0.50, imbecill/0.45, infirm/0.41, debile/0.39, crankit/0.37, quhitlie/0.36, maucles/0.34, unmychttie/0.33, sclender/0.33, foibill/0.32, freuch/0.32, strenthles/0.30, **bauch/0.29**, kittill/0.26, palled/0.23, **liddler/0.20**, tum/0.13, valetudinary/0.02, wankle/0.02}.

Подану універсалію відображає лексико-семантичне поле Strong - Weak з двома опозиційними ЛСГ, яким відповідають синонімічні ряди, значення яких поміж собою перебувають в антонімічному відношенні. У поданій опозиції також явним є переважаючий розвиток позитивного концепту Strong (60 входжень) над негативним Weak (51 входження), що, як і у випадку Brave-Cowardly, пов'язано з високою психологічною атракцією концепту Strong.

Нечітке моделювання третьої міжкультурної універсалії активності Active-Passive на матеріалі давньошотландської мови.

OS_synonym	Hyperonym	Year	Coeff	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
febill	weak	1375	1	feble, febyll, -yl	English	[ME. febil, feble	Physically weak	Rycht may oft	The Bruce.	John Barbour
tendir	weak	1375	1	tender, -ire, -yr	English	[ME and e.m.E.	Weak, not robu	Luff ... mony tyr	The Bruce.	John Barbour
wery	weak	1380	0,9842320059	wer(r)ie, adj., w	English	[ME and e.m.E.	Physically weak	Zozimas, Thoch	Legends of the	Barbour, John
brukill	weak	1380	0,9842320059	bruckle, brukil, -	English	[Northern ME. l	Morally frail or	Thadee, that lic	Legends of the	Barbour, John
delicat	weak	1380	0,9842320059	delicat(e), dely-	English	[ME. delicat (C	Delicate, refine	This Adryane w	Legends of the	Barbour, John
smal	weak	1420	0,8580880534	thyn, thine, thin	English	[ME and e.m.E.	Of alcoholic be	It is gud to ... dr	Liber S. Marie d	Innes, Cosmo N
waik	weak	1420	0,8580880534	waik, wak(e), wa	English	[ME and e.m.E.	Of a person or	Pure folkis ... W	The Orygynale C	Wyntoun, Andr
faint	weak	1420	0,8580880534	fant, faynt, fant	English	[ME. faint (e, f	Faint, weak, fee	Syne faynt off k	The Orygynale C	Wyntoun, Andr
unstedfast	weak	1456	0,7445584962	unstedefast	English	[ME and e.m.E.	Of a person: we	And now be cat	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
deligat	weak	1460	0,7319441009	-ait, delegat	English	[Irreg. variant o	Delicate, dainty	A woman suld	The Thewis off	Girvan, R. (ed.),
unfery	weak	1460	0,7319441009	-feire, onfery	English	[ME vn-fere (La	Weak, infirm.	His memberis ci	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
fruel	weak	1475	0,6846401187	fruell	English	[Var. of freuel F	Frail, weak.	That fruell stuf	The Acts and De	Blind Harry; Mo
diligat	weak	1490	0,6373361365	-ate, -ait	English	[Variant of Deli	Delicate, refine	Thai mone be n	The Meroure of	Ireland, John
fragill	weak	1490	0,6373361365	fragyll, -il, -ile, -	English	[e.m.E. fragyll (Morally or phys	God almycht ...	The Meroure of	Ireland, John
effeminat	weak	1499	0,6089537472	effeminate, effi	English	[ME. effeminat	Effeminate, wo	Thare wit, thare	The Contempla	
frail	weak	1500	0,6058001484	frael	English	[e.m.E. fraile, fr	Fragile; weak.	Gude faith is fle	The Poems of R	Henryson, Robe
sely	weak	1500	0,6058001484	silly, selye, -ie, s	English	[ME and e.m.E.	Lacking in physi	Na, schir, consi	The Poems of R	Henryson, Robe
dilicat	weak	1500	0,6058001484	dilicate	English	[ME. dylcate (Delicate, dainty	Aboundance of	Clariodus; a Me	Irving, D. (ed.);
decrepit	weak	1500	0,6058001484	decrip(p)it, decr	English	[e.m.E. decrepi	Old and feeble	(ane ald man ar	The Poems of R	Henryson, Robe
unsmart	weak	1500	0,6058001484	wnsmert	English	[19th c. Eng. un	Dull, feeble.	Forther mair, ar	The Poems of R	Henryson, Robe
warsh	weak	1500	0,6058001484	warsche, wairs	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Sic	Erudices ... Rych	The Poems of R	Henryson, Robe
frevoll	weak	1500	0,6058001484	frewell, frevol(e	English	[Var. of Frivole	Frail, brittle.	Gud fayth is fle	The Poems of R	Henryson, Robe
megir	weak	1501	0,6026465496		English	[ME. megre (14	Slender, thin, sn	//The cairt ... Q	The Palace of H	Douglas, Gavin.
impotent	weak	1503	0,596339352		English	[e.m.E. and ME	Physically help	That thai thoill	The Acts of the	Thomson, T., In
droup	weak	1508	0,5805713579	drup(e), drowp	English	[ME. drup (13th	Drooping, feeb	Into derne, at tl	The Poems of V	Dunbar, William
swake	weak	1508	0,5805713579	suak(e), swache	English	[ME swac (c125	Supple, thin, we	Bot zet lowche	The Poems of V	Dunbar, William
fey	weak	1513	0,5648033638	feye, fay	English	[ME. feye, feie,	Feeble, timid.	We ... That now	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
forfeblit	weak	1513	0,5648033638		English	[Feble v.]	Rendered feeb	Forfeblit wolx h	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
soft	weak	1531	0,5080385852	softe, sofft, saf	English	[ME and e.m.E.	Lacking fortitud	Be pleseir sensu	The History and	Bellenden, John
mischant	weak	1531	0,5080385852	mes(c)hant, mis	English	[Late ME. mysc	Spiritless, lackin	Sen we have ex	The History and	Bellenden, John
attenuat	weak	1531	0,5080385852	attenuat, -ate	English	[e.m.E. attenua	Made thin or w	(we ar attenuat	The History and	Bellenden, John
unabil	weak	1531	0,5080385852	unabil, -able, ab	English	[ME and e.m.E.	Of a person or	The inqueist fyn	The Burgh Cour	Imrie, J., Rae, T.
remis	weak	1533	0,5017313876	remiss, mys, -m	English	[Late ME and e.	Of a quality: W	Gif Saxouns has	The Mar Lodge	Boece, Hector 1
imbecill	weak	1549	0,4512738066	imbecille	English	[e.m.E. imbecil	(Physically) wea	The ... attentiu	The Complaynt	Lindsay, Sir Dav
infirm	weak	1562	0,4102770220	infirm	English	[ME. infirm e (c	Infirm in body c	Quhy geif ze ius	Certane Tractat	Winzet, Ninian;
debile	weak	1568	0,3913554291		English	[e.m.E. (1536),	Weak.	Secundly, to ma	Tracts by Dr. Gil	Skeyne, Gilbert.
crankit	weak	1576	0,3661266386		English	[Cf. dial. crank,	Twisted; infirm,	// The ladie . . . s	Digest of Decisi	
quhitlie	weak	1578	0,3598194410	quhitt-, quhyt-	English	[ME and e.m.E.	Fair or pale of c	The Earle Bothv	The History and	Lindsay, Robert
maucles	weak	1585	0,3377442493	mauchtles, mac	English	[Maucht n.: in t	Powerless, feeb	Voluing this wa	The Maitland Q	Sir Richard Mait
unmychttie	weak	1586	0,3345906505		English	[ME and e.m.E.	Lacking in stren	He is defoult be	Heraldic collect	Lindsay, Sir Dav
sc slender	weak	1589	0,3251298541	slender, -ir, scl	English	[ME splendre (C	Weak in doctri	The presbiterie	The Records of	Kirk, James (ed.
foibill	weak	1590	0,3219762553		French	[F. foible, obs. v	feeble	My foibill dull in	Poems of John	John of Baldynr
freich	weak	1590	0,3219762553	frewch	English	[ME. frough, fr	Liable to break;	O crewall forto	Poems of John	John of Baldynr
strenthles	weak	1596	0,3030546624		English	[ME and e.m.E.	Devoid of stren	Quhen men ar l	The Historie of	Leslie, John Bish
bauch	weak	1600	0,2904402671	bauch(e), bawch	Old Norse	[Of obscure ori	Ineffective; wei	He fand me ba	The Autobiogra	Melville, James,
kittill	weak	1610	0,2589042790	kittel, -le, kitl(e	English	[North. e.m.E. l	Difficult or haza	Anent definitio	A Solution of De	Calderwood, De
palled	weak	1618	0,2336754885		English	[Cf. e.m.E. and	becoming or m	//Thou seems t	The Poetical W	Craig, Alexande
liddy	weak	1628	0,2021395004	liddir, lydder, -ir	English	[Late ME. and e	Of an action: fe	After lang mint	The James Carn	Carmichael, Jan
tum	weak	1650	0,1327603265	tume, tum b(e, t	English	[ME tome (a12	Empty, insubsta	It cannot be tol	Letters and Cor	Carstairs, John;
valetudinary	weak	1685	0,0223843680	-(i)e, valitudinar	English	[e.m.E. valetud	Of a person's st	With testificat c	The Book of the	
wankle	weak	1686	0,0192307692		English	[ME and e.m.E.	Weak, unsteady	Your wankle leg	A Joco-Serious	Stuart, George.;

Рис. 3.8. Діахронний синонімічний ряд Weak

Тож НАП Weak матиме вигляд:

Діахронний синонімічний ряд *Active* зображено на Рис. 3.9.

OS_synonym	Hyperonym	Year	Coef	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
licht	active	1375	1	[ME. and e.m.E	English	[ME. and e.m.E	Of persons or a	Men that licht a	The Bruce.	John Barbour
douchty	active	1375	1	Douchtie, -tye,	English	[ME. dou3ti, do	Of persons: Bol	He thoct weill	The Bruce.	John Barbour
fere	active	1375	1	Feir, fer, feire, f	English	[Early ME. fere	Of persons: We	The king eschap	The Bruce.	John Barbour
deliver	active	1375	1	Delyver, deliwe	English	[ME. delyver(e,	English	The kingis folk,	The Bruce.	John Barbour
strenthy	active	1375	1	Strenthie, stren	English	[ME and e.m.E.	Of a person: Str	Nane sa mychty	The Bruce.	John Barbour
forthirwarde	active	1380	0,9850501543			[Cf. next.]	Of active dispos	That in ald men	Legends of the	Barbour, John
unswere	active	1420	0,8654513889	wnswere	English	[Swere adj.]	Willing; active, l	Gyf thow be set	Ratis Raving an	Girvan, R. (ed.)
agile	active	1420	0,8654513889	agil, agill, agyle	french	[OF. agile (14th	Able to move o	iii. 23 (swa agy	The Orygynale	Wyntoun, Andre
fery	active	1420	0,8654513889	Feirie,ferie, feir	English	[Related to Fere	Active, nimble.	The Kyng wes fe	The Orygynale	Wyntoun, Andre
active	active	1450	0,7757523148	actif, actiue	English	[ME. actif, activ	Of persons: Act	(active and awe	The Book of the	Holland, Sir Rich
wirkand	active	1475	0,7010030864	Wirking,werkan	English	[ME and e.m.E.	Active, energeti	On horsis some	The Acts and De	Blind Harry; Mo
operative	active	1490	0,6561535494		French	[OF. opératif, -i	Operative, activ	Hire actif lif anc	The Meroure of	Ireland, John
taite	active	1500	0,6262538580	Tayt, tate.	English	[ME teyte (c13	Active, energeti	Fra fute to fute	The Poems of R	Henryson, Robe
3aipe	active	1500	0,6262538580	3aipe	English	[ME and e.m.E.	Fit, active; alert	I wes ... Ane frei	The Poems of R	Henryson, Robe
restles	active	1500	0,6262538580		English	[ME and e.m.E.	Of persons or a	Thir riche restle	The Taill of Rau	
trig	active	1500	0,6262538580	tryg	English	[ME and 17th c.	Active, nimble, s	Trig;	The Poems of R	Henryson, Robe
lifly	active	1500	0,6262538580	Lif(e)ly(e, livelie	English	[ME. and e.m.E.	Full of life or vit	Vpstart on fute	King Hart. In Th	Craigie, W.A.
frak	active	1500	0,6262538580	frack	English	[OE. fræc, var. e	Active, ready, sr	I wes ... Ane frei	The Poems of R	Henryson, Robe
laborious	active	1513	0,5873842593	Laborios, -ius, -	English	[ME. laborious	Given to toil, in	Laboryus [R. La	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
nocturnall	active	1513	0,5873842593		English	[e.m.E. nocturn	Of an animal: T	The twynklyng s	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
slepry	active	1533	0,5275848765	Slep(e)ry, -ie, Sk	English	[e.m.E. slepery	Of a person: Sle	Galdus ... assail	The Mar Lodge	Boece, Hector 1
liver	active	1535	0,5216049383	Lyver, lever.	English	[e.m.E. lyver (1	Active, agile.	This Yber send e	The Buik of the	William Stewart
throuche	active	1544	0,4946952160	Throucht, throu	English	[e.m.E. thorow	Of persons: a. ?	He is bath throv	The Scottish Co	Mary of Lorrain
gangand	active	1556	0,4588155864	Gangande, gang	English	[Northern ME. g	In operation; th	He haid nocht f	Protocol Book	Dalrymple, T.;
actual	active	1566	0,4289158951	Actuall, -ale.	English	[e.m.E. actual (Active; taking p	All that wer of t	The Register of	Burton, J.H., M
feat	active	1570	0,4169560185		English	[e.m.E. feat(e, l	Fitting, suitable;	The featest tha	Warrender Pap	Cameron, Annie
ferdie	active	1590	0,3571566358		English	[Var. of Fairdy e	Quick(ly), active	The steide ... w	Poems of John	John of Baldynr
3auld	active	1602	0,3212770062	Yauld(e	unknown	[Of unknown or	Active, vigorous	He uas sa firry s	The Poems of J	James VI of Sco
suddan	active	1610	0,2973572531	Suddane, sudda	English	[ME and e.m.E.	Prompt in actio	A lang lettre ... e	Memoirs of his	Melville, Sir Jarr
spritly	active	1670	0,1179591049	Sprightly, sprete	English	[e.m.E. sprighth	Of a person: Fu	These and a gre	Chronicles of th	Fraser, James, 1
vigent	active	1699	0,03125		Latin	[L. vigent-, pres	Alive, active.	The command .	The Hierarchica	Forrester, Thom

Рис. 3.9. Діахронний синонімічний ряд *Active*

На основі цього ряду НАП *Active* має вигляд:

$Active = \{fere/1, deliver/1, douchty/1, licht/1, strenthy/1, forthirwarde/0.99, agile/0.87, fery/0.87, unswere/0.87, active/0.78, wirkand/0.7, operative/0.66, frak/0.63, 3aipe/0.63, lifly/0.63, restles/0.63, tait/0.63, trig/0.63, laborious/0.59, nocturnall/0.59, slepry/0.53, liver/0.52, throuche/0.49, gangand/0.46, actual/0.43, feat/0.42, ferdie/0.36, 3auld/0.32, **suddan/0.3**, spritly/0.12, vigent/0.03\}$.

Друга складова універсалиї активності *Passive* базується на відповідному діахронному синонімічному ряді (рис. 3.10.).

OS_synonym	Hyperonym	Year	Coef	Word_forms	Origin	Etymology_d	Meaning	Text_prototy	Title	Author
meke	passive	1380	1	Meik, mek, meil	English	[ME. meke, me	Of animals: Milk	God thai bestis	Legends of the	Barbour, John
swer	passive	1380	1	Swere, sweir(e,	English	[ME sware (Orn	Lazy, slothful; d	Bot, fore I am a	Legends of the	Barbour, John
tholmod	passive	1380	1	Tholmud, -mudi	English	[ME polemod (c	Patient; meek; l	Sanct Julyane, t	Legends of the	Barbour, John
mild	passive	1400	0,9275680421	Myld, a. Also: m	English	[ME. mild(e, my	Of persons: Ger	Idorus that was	The Buik of Alex	
moy	passive	1400	0,9275680421		Scandinavian	[Appar. MDu. n	Mild, gentle, de	Idorus that was	The Buik of Alex	
idil	passive	1428	0,8261633011	Idill, Ydil(l), idille,	English	[ME. ydel, idel,	Of things, etc.: l	Gyf it hapnis the	Memorials of th	Fraser, Sir Willie
mansuet	passive	1450	0,7464881475	Mansuet, -swet	English	[ME. (Chaucer)	Gentle, mild, me	This myld meik	The Book of the	Holland, Sir Rich
mur	passive	1450	0,7464881475	Mur(e, myure.	English	[Late ME. mure	Gentle, mild, me	Myterit, as the	The Book of the	Holland, Sir Rich
obeisand	passive	1456	0,7247585601	obeys(s)and(e, c	English	[Sc. form of Ob	Rendering obed	That all the lave	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
obeyand	passive	1456	0,7247585601	obayand, obeia	English	[North. ME. ob	Giving obedien	And viij othir cit	Gilbert of the H	Hay, Gilbert of t
tractabill	passive	1460	0,7102721686	Tractabile, -ab	English	[e.m.E. tractabl	Docile, complia	He was ... Graci	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
waldin	passive	1460	0,7102721686	Walding, -yne	English	[Pres. p. of We	Physically or me	Quha has ane la	The Buik of King	Hay, Sir Gilbert;
unrun	passive	1474	0,6595697981	Unrwn(e, -runny	English	[e.m.E. unrwn (Of a period of t	The tak of the s	The Acts of the	Thomson, T. (ed
obedient	passive	1490	0,6016242318	Obedyent, -iant	English	[ME. (Anr. R.)	Obedient, subm	Quhen thou sai	The Meroure of	Ireland, John
obedienciall	passive	1490	0,6016242318		Latin	[Med. L. obedie	Obedient, subm	And that our na	The Meroure of	Ireland, John
pliand	passive	1494	0,5871378402	plyand	English	[ME. plyande (1	Submissive.	The camell ... is	Loutfut MS: her	Loutfut, Adam.
tam	passive	1494	0,5871378402	Tame, taime, ta	English	[ME and e.m.E.	Of an animal or	The camell ... is	Loutfut MS: her	Loutfut, Adam.
appliable	passive	1500	0,5654082529	applyabill	English	[Late ME. aplya	Well-disposed;	This young maic	The Tale of the	Laing, D. (ed.);
prostrat	passive	1500	0,5654082529	Prostrate, -strai	English	[ME and e.m.E.	Submissive (to e	We Thé exort, c	The Poems of R	Henryson, Robe
subject	passive	1508	0,5364354697	Subjecte, -iect,	English	[ME and e.m.E.	Submissive, obe	Thou lytill quair	The Poems of V	Dunbar, William
3oldin	passive	1508	0,5364354697	Yoldin	English	[ME and e.m.E.	Passive, exhaus	Then he ful ten	The Poems of V	Dunbar, William
patient	passive	1513	0,5183274802	Pacient	English	[ME. and e.m.E	Passive, inactive	The ayr and the	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
towartly	passive	1513	0,5183274802	Towartly, towar	English	[e.m.E. towardl	Docile; dutiful.	The sammyn fo	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
pliabill	passive	1513	0,5183274802	Pliabill, -able, a.	English	[e.m.E. ply-, pli	Of a person: (T	Ane rych garmo	Virgil's Aeneid t	Gavin Douglas
soft	passive	1531	0,4531387182	softe, sofft, saf	English	[ME and e.m.E.	Lacking fortitud	Be pleseir sens	The History and	Bellenden, John
subdit	passive	1533	0,4458955224	subdit, -dite, -dy	English	[Late ME subdy	Submissive, obe	He direct twa	The Mar Lodge	Boece, Hector 1
obedius	passive	1535	0,4386523266			[?Irreg. f. L. obe	Obedient, subm	He spuizet hes	The Buik of the	William Stewart
obtemperand	passive	1538	0,4277875329				Obedient, subm	Thir barnis ar w	The Roit or Quh	Abell, Adam;
morigerat	passive	1550	0,3843283582	morigerate	English	[e.m.E. (a 1533	Fitting, apt, app	This was he cle	Ane Treatise ca	Rolland, John; C
obsequent	passive	1569	0,3155179982		English	[e.m.E. (1520),	Compliant, obe	[Wherein ... you	Calendar of the	Bain, J., Boyd, V
obsequious	passive	1572	0,3046532046		English	[Late ME. (a 14	Compliant, obe	Quhat menis ...	Ane Detectioun	Buchanan, Geor
submiss	passive	1609	0,1706540825	submisse	English	[e.m.E. submiss	Submissive; cha	With maist sub	Charters and ot	Marwick, Sir Jar
soupill	passive	1648	0,0294117647	Sowpill(l), soupl	English	[ME and e.m.E.	Compliant; corr	Souple Andrew,	Six Saints of the	Walker, Patrick;

Рис. 3.10. Діахронний синонімічний ряд *Passive*

Отже, НАП широкозначної категорії *Passive* має вигляд:

Passive = {meke/1, swer/1, tholmod/1, mild/0.92, moy/0.92, idil/0.83, mansuet/0.75, mur/0.75, obeisand/0.72, obeyand/0.72, tractabill/0.71, waldin/0.71, unrun/0.66, obedienciall/0.60, obedient/0.60, pliand/0.59, tam/0.59, appliable/0.57, prostrat/0.57, 3oldin/0.54, subject/0.54, patient/0.52, towartly/0.52, pliabill/0.52, **soft/0.45**, subdit/0.45, obedius/0.44, obtemperand/0.43, morigerat/0.38, obsequent/0.32, obsequious/0.30, submiss/0.17, soupill/0.03}.

Дана універсалія відображена історичним лексико-семантичним полем *Active-Passive*, що розпоряджається двома більш-менш збалансованими опозиційними ЛСГ, з назагал однаковою психологічною атракцією та розробленістю концептів *Active* (31 входження) та *Passive* (33 входження).

Наступним ілюстративним кроком є виділення епідигматичних зв'язків зі сконструйованих широкозначних (нечітких) категорій.

Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова sound.

Згідно з діахронною структурою слова *sound*, відображеною на Рис. 3.11:

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
sound	1380	0,9852472089	sincere	4b.Of a wood: Dense, deep.	Sa thik & sownd was t	Legends of the Sain	Barbour, John
sound	1525	0,5051757479	loyal	Of a person, etc.: reliable, trustworthy.	To uptak and rasaiff a	The Burgh Court Bo	Imrie, J., Rae, T.I. and Ri
sound	1535	0,4589371981	safe	Safe; free from danger.	Suppois the se was ne	The Buik of the Cro	William Stewart
sound	1585	0,304520616	strong	Of a tree: free from decay, healthy, strong.	The craige was ugly, st	The Poems of Alex	Alexander Montgomerie
sound	1598	0,33514174	honest	Of reputation: honest, unsullied, (morally)	They were ... deboshe	The Basilicon Doror	James VI of Scotland; Cr
sound	1598	0,3236213235	kind	Of reputation: honest, unsullied, (morally)	They were ... deboshe	The Basilicon Doror	James VI of Scotland; Cr
sound	1598	0,2540054593	good	7. c. Of reputation: Honest, unsullied, (mo	They were ... deboshe	The Basilicon Doror	James VI of Scotland; Cr
*							

Рис. 3.11. Діахронна структура слова *sound*

НАСС матиме вигляд $sound = \{Sincere/0.99, Loyal/0.51, Safe/0.46, Honest/0.34, Kind/0.32, Strong/0.30, Good/0.25\}$. Впорядкована за функцією приналежності чи рівнем асоціативності, нечітка множина дещо змінює свою послідовність. Отримана епідигматична структура охоплює сім асоціативних полів, серед них НАП широкозначних категорій *Strong* та *Good*, з якими слово пов'язане порівняно слабким асоціативним зв'язком. Першим асоційованим концептом стає *Sincere*, оскільки раннім значенням *sound* є «щільний та глибокий», що резонує з конституютою *deer* англійського ряду *Sincere* в значенні «справжній, щирий». Через півстоліття слово з'являється у значенні «надійний», підтверджуючи цим асоціативну приналежність до категорії *Loyal* «вірний». В тому ж часі набувається значення «безпечний, вільний від небезпеки», що асоціює слово з однойменною категорією *Safe*, незабаром з'являється значення «позбавлений гниття, здоровий, міцний» та «чесний, незаплямований, морально добрий», що асоціюють слово з категоріями *Strong*, *Honest*, *Kind* та *Good*. Тобто на цьому етапі первинна ієрархічність семантичного творення заміняється радіальністю, одночасним набуттям денотативно пов'язаних значень, що спонукає до відповідної асоціативної кореляції. У випадку комплексних значень один ЛСВ резонує з декількома асоційованими концептами (рис. 3.11). Характерною є відносна щільність, нелакуарність епідигматичної структури.

*Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова *suddan*.*

Згідно зі своєю діахронною епідигматичною структурою (рис. 3.12) слово *suddan* охоплює п'ять НАП, серед яких цільові НАП широкозначних категорій *Strong* та *Active*.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
suddan	1400	0,9172048352	strong	Passing into: strong, powerful.	Thelogonius ... gaif hin	Die Fragmente des	Barbour, John.
suddan	1456	0,5014037058	early	Prompt, immediate; without delay; instan	That is our grete perile	Gilbert of the Haye'	Hay, Gilbert of the; Stev
suddan	1523	0,5693121693	short	Brief; of short extent or duration.	In cais Inglisemen cum i	The Acts of the Lori	
suddan	1610	0,2973572531	active	Prompt in action or effect; effective, effi	A lang lettre ... as a rer	Memoirs of his owr	Melville, Sir James of Ha
suddan	1610	0,2388392857	successful	Prompt in action or effect; effective, effi	A lang lettre ... as a rer	Memoirs of his owr	Melville, Sir James of Ha
*							

Рис. 3.12. Діахронна структура слова *suddan*

Його НАСС матиме вигляд $suddan = \{\text{Strong}/0.92, \text{Short}/0.57, \text{Early}/0.50, \text{Active}/0.3, \text{Successful}/0.24\}$. Виявлена епідигматика вказує на цільовість досліджуваного значення Strong для *suddan*, похідне значення Active володіє значно слабшою асоціативною силою. Епідигматична структура слова розвивається від первинного значення «міцний, сильний», асоціюючись зі Strong, до «негайний, безпосередній» з асоціацією Early, далі спостерігаються радіальні відгалуження, що несуть ту ж часову денотативність: значення «короткий, нетривалий» асоціює *suddan* з Short, значення «швидкий у дії, ефективний» – з Active та Successful. Характерною знову є відносна рівномірність асоціативної структури *suddan*.

Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова solid.

Діахронна структура (рис. 3.11.) та НАСС для *solid* були детально проаналізовані у параграфі 2.2.3: $solid = \{\text{Good}/0.38, \text{Inflexible}/0.37, \text{Strong}/0.36, \text{Cramped}/0.07, \text{Loyal}/0.03\}$. Рівень асоціативності з Good максимальний, тобто першим і основним значенням *solid* було саме «хороший», далі значення розвивалося у напрямку Strong «міцний» та найвищої асоціативності набуло для Inflexible «негнучкий, тугий», зупинивши ієрархічний ланцюжок на значеннях Cramped «щільний» та Loyal «стійкий, надійний, вірний», що є майже одночасними та найменш асоційованими до *solid*. Отже, всього асоціативна епідигматична структура покриває п'ять асоціативних полів, утворюючи лакунарність лівого флангу та центральної частини зворотного ряду.

Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова lidder.

Слово розгортає свою епідигматику на трьох асоціативних полях (рис. 3.13.): $lidder = \{\text{Late}/0.57, \text{Bad}/0.43, \text{Weak}/0.20\}$. Порядок слів у НАСС зберігається: послідовність творення семантичної та епідигматичної систем стала.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
lidder	1500	0,5967741935	late	Of persons: Slack, slow, sluggish, lazy; als	Win fast be tyme and	The Thre Prestis of	Robb, T.D. (ed.);
lidder	1550	0,4300416884	bad	Of a thing: Poor, sorry, worthless; out of c	For commoun folk will	Ane Treatise callit T	Rolland, John; Gregor, V
lidder	1628	0,2021395004	weak	Of an action: feeble and indecisive.	After lang mint lidder c	The James Carmich	Carmichael, James, 154:
*							

Рис. 3.13. Діахронна структура слова *lidder*

Досліджувані негативні семантичні ознаки *Bad* та *Weak* набувають послідовної асоціативності завдяки двом спорідненим ЛСВ «бідний, жалюгідний, нікчемний, некондиційний, безсилий, стосовно речі» та згодом «слабкий, нерішучий, стосовно дії». Первинним же джерельним значенням є «млявий, повільний, ледачий; слабкодушкий та боягузливий», де негативна конотація другопланова. Тобто найасоційованішою концептуальною категорією для *lidder*, попри виражену лівофлангову лакунарність є *Late*.

*Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова *bauch*.*

На основі діахронної епідигматичної структури (рис. 3.14.) НАСС для *bauch* матиме вигляд $bauch = \{Bad/0.57, Dim/0.52, Unkind/0.45, Unproductive/0.51, Incompetent/0.30, Weak/0.29\}$.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
bauch	1508	0,5668316832	bad	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	Me think the baid deir	The Poems of Willie	Dunbar, William
bauch	1535	0,5179547229	dim	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	Thay boldin blerit baw	The Buik of the Cro	William Stewart
bauch	1550	0,4520872865	unkind	Unpleasant; unsavoury.	Sall Desperance sa sch	Ane Treatise callit T	Rolland, John; Gregor, V
bauch	1570	0,5130557516	unproductive	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	Lythquo, lament, 3our	Satirical Poems of t	Sempill, Robert
bauch	1600	0,3014746646	incompetent	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	He fand me bauche in	The Autobiography	Melville, James, 1556-1
bauch	1600	0,2904402671	weak	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	He fand me bauch e ir	The Autobiography	Melville, James, 1556-1
*							

Рис. 3.14. Діахронна структура слова *bauch*

Подана діахронна епідигматична структура резонує насправді лише з двома ЛСВ. Перший ЛСВ несе комплексне значення «неефективний; слабкий, бідний, жалюгідний; несправний», що спричиняє асоціативну залежність слова від концептуальних категорій *Bad*, *Dim*, *Unproductive*, *Incompetent* та *Weak* завдяки резонуючим конститuentам *poor*, *weak*, *ineffective*, *poor* та *weak* відповідних їм англійських рядів. Бачимо, що два НАП *Bad* та *Incompetent* притягають це значення ідентичною компонентою *poor*. Виділені асоціації належать до різних років, згідно з датуванням того чи іншого діахронного текстового прототипу, що підтверджує узус слова з відповідною диференційною ознакою. Другий ЛСВ зі значенням «неприємний, осоружний» резонує з концептом

Unkind у значенні «поганий». Отже, виділена епідигматична структура значно об'ємніша відповідної їй семантичної структури слова й охоплює шість асоційованих широкозначних категорій, з яких найсильніша Bad та найслабша Weak входять до оцінюваного фрагмента когнітивної карти. Лівофлангова лакуарність свідчить про назагал неключову роль *bauch* у наведених асоціативних полях.

Нечітке моделювання континуальної асоціативної структури слова soft.

На основі встановленої епідигматичної семантичної структури слова *soft* НАСС матиме вигляд $soft = \{Safe/1, Kind/1, Gentle/1, Sunny/0.90, Friendly/0.75, Late/0.74, Flexible/0.65, Sensitive/0.53, \mathbf{Weak/0.51}, \mathbf{Passive/0.45}, Pale/0.11\}$. Багата семантична (епідигматична) структура *soft* розпочинає свій розвиток зі значення «м'який, добродушний, милосердний», приваблюючи два асоційованих концепти Safe та Kind. Обидва поля резонують зі значенням спільною конституентою *benign*. Одночасним значенням слова є «втішливий, заспокійливий, делікатний», що виражено асоціює слово з НАП Gentle завдяки її однойменній домінанті та менш резонансно – з НАП Sensitive завдяки тій же ознаці *gentle*, хоча в сучасній англійській мові *soft* є безпосередньою конституентою цього ряду. Часово близьким значенням є «приємний, нерізкий, помірний, стосовно погоди», що завдяки своїй семантичній ознаці *mild* напряду асоціює слово з «погодним» концептом Sunny. Концепт Friendly асоціюється з *soft* завдяки метеорологічному значенню «м'який, приємний, несильний, нетяжкий» через семантичну ознаку *pleasant*. Значення темпу руху «неквапливий, плавний, простий, спокійний; повільний, непоспішаючий» асоціює слово з концептом Late. Наступне «текстильне» значення «м'який на дотик; гнучкий, податливий» виразно резонує з концептом Flexible. Завдяки тому ж ЛСВ «слабкодухий; слабкий, поступливий» в однаковій мірі *soft* асоціюється з Passive та Weak, що є головними фігурантами нашого когнітивного зразка. Цікаво, що давньошотландське слово *soft* не виявляє жодної асоціації з концептом Pale, хоча у сучасній англійській *soft* є третьою конституентою синонімічного ряду з домінантою *pale*.

Попри розлогу епідигматичну структуру слова, характерною є виражена правофлангова лакуарність, що засвідчує високий рівень асоціативності з виявленим десятком концептів.

OS_synonym	Year	Coefficient	Hyperonym	Meaning	Text_prototype	Title	Author
soft	1375	1	safe	Of the signs of the Zodiac: kindly, benign.	Coniunctione of plane	The Bruce.	John Barbour
soft	1375	1	kind	Of the signs of the Zodiac: kindly, benign.	Coniunctione of plane	The Bruce.	John Barbour
soft	1380	1	gentle	Of something said: soothing, gentle.	For-thi scho gluterit hy	Legends of the Sain	Barbour, John
soft	1400	0,8958333333	sunny	Of weather, seasons, etc.: Pleasant, not h	In-to the holl of wynti	Die Fragmente des	Barbour, John.
soft	1456	0,7446236559	late	Of pace or movement: leisurely, easy, smc	//My pallefray throu h	Gilbert of the Haye'	Hay, Gilbert of the; Stev
soft	1456	0,7459192565	friendly	Of wind, rain, etc.: Gentle, pleasant, not st	The ayer is mare soft a	Gilbert of the Haye'	Hay, Gilbert of the; Stev
soft	1508	0,6474358974	flexible	Of cloth: Soft to the touch; flexible, suppl	Soft and soupill as the	The Poems of Willie	Dunbar, William
soft	1531	0,4526652452	passive	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall Thi	The History and Chr	Bellenden, John and Boe
soft	1531	0,5080385852	weak	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall Thi	The History and Chr	Bellenden, John and Boe
soft	1533	0,5310344828	sensitive	1.Of something said: soothing, gentle.	Na pepill was sa graci	Livy's History of Ro	Bellenden, John and Livy
*							

Рис. 3.15. Діахронна структура слова *soft*

При вищенаведеному аналізі розглядалися фрагменти епідигматичних структур слів, що відповідали НАП, сформованим у межах нашого дослідження. Оцінювалося діахронне розгортання даних епідигматичних структур та чисельна міра викликані ними асоціації у відповідних концептуальних категоріях чи синонімічних рядах давньошотландських прикметників, що змодельовані нечіткими множинами, званими НАП.

У такий спосіб ми завершили розгляд основних відношень, що згідно з дослідженням Кіша дозволяють відновити фрагмент асоціативної карти етносу. Основна відмінність даного методу реконструкції полягає у неекспериментальному, модельованому зчитуванні ментальних образів етносу, строго керованому теоретичними засадами асоціативної лінгвістики. Джерелом моделювання слугує тлумачний словник давньошотландської мови історичного типу DOST, що розглядається як схрон асоціативних норм етносу чи згорнута мережа його пам'яті.

3.2.4. Візуалізація ментального прикметникового лексикону давньошотландської мови. Попередній етап дослідження має результатом з одного боку зважену асоціативну структуру слова, тобто виявляє досліджувані семантичні компоненти слова, а з іншого – широкозначні асоціативні поля синонімів, що поєднані певною семантичною ознакою з вираженою мірою її асоційованості. Саме таких два зв'язки виділяє Кіш у своєму асоціативному тезаурусі, представленому зваженим графом [192, с.159]. Ми ж за реконструктивним методом історичної парадигми рухаємось у зворотному напрямі і, поєднавши реконструйовані асоціативні моделі у

нечітку мережу, отримаємо певну логічно виведену інтерпретацію нечіткого асоціативного тезауруса, який, прямуючи до вихідної точки досліджень Кіша, назвемо графічним звітом асоціативного експерименту, в нашому випадку історичного типу. Для розглянутого вище когнітивного взірця асоціативна карта, відтворена на основі поєднаних НАП концептуальних категорій Good, Bad, Strong, Weak, Active, Passive та взірцевих НАСС, зображена на Рис. 3.16. Одним з прийнято констатованих асоціативних відношень, як було зазначено у теоретичній частині, є антонімія, тому на даному зразку карти антонімічні НАП стикаються для виявлення синхронних пар антонімів крізь увесь часовий відтинок. Вузлами карти є слова, повна словникова інформація про які подається зазначеними фреймами НАП, включно зі зразками синтагматичної сполучуваності слів, зчитаної з діахронних текстових прототипів. Доступна синтагматична асоціація подається через косу (/) словосполученням до кожного зі слів карти (див. Рис. 3.24.)

Тобто, ми дійшли головної мети статичного моделювання – конфігурації асоціативної карти. Проте мережа передбачає активацію. Логічно припустити, що асоціативна карта у динаміці є нічим іншим, аніж асоціативною вербальною сіткою, яка породжує всеможливі вербалізовані асоціації людського мислення.

3.3. Відтворення асоціативних атракцій якісних прикметників

Метою поданого дослідження є симулювання та дослідження асоціативних відповідей давніх шотландців. Робочими поняттям математичної моделі є нечіткі асоціативні поля та нечітка асоціативна структура слова. Такі два відношення є базовими для побудови нечіткого асоціативного тезауруса, який можна вважати графічним звітом асоціативного ланцюжкового експерименту з історичною реакцією. Моделювання представляє нечітку карту, активація якої симулює динаміку асоціативної вербальної сітки. Набір симулятивних технік відтворює асоціативну атракцію мовця і йменується історичним асоціативним тезаурусом. Методологія дослідження поєднує історично-порівняльну та когнітивну парадигми з нечітким моделюванням задля досягнення експансіонізму та психонетичності запропонованого підходу. Отримані результати представляють частковий інтерес у сфері історичної

лексикографії, когнітивної та психо-лінгвістик, і слугують незалежною спробою симуляції давньої мовно-концептуальної картини світу на основі розроблених лексикографічних структур історичного типу.

3.3.1. Одновіткова та двохвіткова мережі давньошотландських прикметників. Першим кроком до виконання мережі є її формалізація. Згідно з нечітким моделюванням, у даній нечіткій мережі виділяємо множину місць P , множину переходів T , вхідну функцію I та вихідну функцію O . Вхідна функція I відображає перехід t_j в множину позицій $I(t_j)$, що називаються вхідними позиціями переходу. Вихідна функція O відображає перехід t_j в множину позицій $O(t_j)$, що називаються вихідними позиціями переходу. Нечіткість присутня у множині місць P , які у нашому дослідженні посідають слова з відповідними функціями чіткості [75, 111].

При здійсненні переходу нечіткість вхідного місця-слова поширюється на перехід, і вихідне місце-слово згідно з правилом кон'юнкції у нечіткій логіці

$$\mu(x_1 \wedge x_2) = \min[\mu(x_1), \mu(x_2)] \quad (4)$$

отримує мінімальне значення чіткості [111] (менше зі значень чіткості вхідного $\mu(x_1)$ та вихідного місць $\mu(x_1)$).

При здійсненні вибору між декількома можливими переходами, що в нашій конфігурації відповідає міжпольовому переходу, використовується правило диз'юнкції у нечіткій логіці:

$$\mu(x_1 \vee x_2) = \max[\mu(x_1), \mu(x_2)] \quad (5)$$

тобто здійснюється найчіткіший перехід (де значення чіткості є максимальним) з одного асоціативного поля в інше.

Отже, асоціативна карта, отримана на даному етапі (рис. 2.36.) у процесі своєї активації чи симуляції певних асоціативних процесів представляється орієнтованим графом мережевої конфігурації чи нечіткою асоціативною мережею.

Логіка виконання мережі слідує емпіричним висновкам Діза щодо *асоціативної динаміки прикметників*, згідно з якою *прикметники приводять в асоціацію інші прикметники: антоніми, якщо це прикметники з високою частотою взитку, та типовіші синоніми, якщо з низькою* [223].

Виконання мережі може відбуватися для одного крила (позитивного чи негативного концепту) при зчитуванні прямих асоціативних норм, чи двох – для відтворення повного асоціативного експерименту чи при зчитуванні контрастуючих асоціативних характеристик. У першому випадку йдеться про одновіткову асоціативну мережу, у другому – двохвіткову. Розроблена конфігурація асоціативної мережі дає можливість вивчати та реконструювати асоціативні мовні традиції давнього етносу, тому комплекс пропонувананих нечітких симуляцій назовемо асоціативним тезаурусом давньошотландської мови.

3.3.2. Асоціативний окіл вузлів мережі: асоціативні антиподи якісних давньошотландських прикметників. Перша симулятивна практика спрямована на дослідження глибини та зв'язності міжпольових асоціацій і виявляється у ланцюжку асоційованих концептів. Техніка виконання передбачає вибір довільного слова у мережі й згідно зі встановленими правилами побудову послідовності переходів, що відображають асоціативний окіл даного слова, який відповідає досліджуваному в [192, с.155] n -околу. Алгоритм пошуку асоціативного околу наступний: згідно з НАСС конкретного слова за правилом (5) встановлюємо найчіткіший чи найстабільніший перехід у інше асоціативне поле, де дане слово займає найвагомішу позицію. Далі, згідно з асоціативною динамікою прикметника, перехід виконується всередині цього поля до його домінанти, при цьому значення чіткості обчислюється за правилом (4). Для домінанти процедура повторюється знову, згідно з її НАСС здійснюється перехід до найчіткішого вихідного місця і т. д. Таким робом на $2n$ кроці (до кожної нової асоціації ведуть два переходи – зовнішній міжпольовий та внутрішній всередині поля) досягаємо n -асоціацію з найменшим значенням чіткості складових, тобто n -й асоціативний окіл, виражений ланцюжком з n -асоціацій. Виконання мережі є зорієнтованим на високу чіткість, водночас виявляючи чутливість до найслабшої ланки траєкторії.

Приклад 1. Симуляція одновіткової нечіткої асоціативної мережі на фрагменті НАП Good, Strong, Inflexible, Lucky, Successful. Встановлення асоціативного околу давньошотландського слова Wel.

Подаємо основні встановлені відношення для розгортання зазначеного фрагмента асоціативної карти давньошотландського прикметника.

Спершу подаємо складові НАП концептуальних категорій Good, Strong, Inflexible, Lucky, Successful:

Good = {quhite/1, blith/0.83, fair/0.83, fine/0.83, gud/0.83, soverane/0.83, **wel/0.83**, wele made/0.83, worth/0.83, worthy/0.83, bene/0.82, fre/0.82, gent/0.82, gentil/0.82, mar/0.82, pure/0.82, excellent/0.81, hartfull/0.77, lufly/0.77, nobil/0.77, quert/0.77, sufficiand/0.77, faithful/0.71, honest/0.71, special/0.71, schaply/0.71, gudely/0.64, rich/0.64, singular/0.63, joly/0.62, quent/0.62, schinand/0.62, famous/0.59, bone/0.57, unfalzeable/0.53, **fortunat/0.53**, bony/0.51, hele/0.51, lusty/0.51, royal/0.51, singil/0.51, smolt/0.51, trig/0.51, wele favourit/0.51, vin/0.5, aureat/0.49, best/0.49, dink/0.49, preclare/0.49, wallie/0.49, sure/0.49, **chancy/0.47**, tidy/0.47, weledoing/0.46, respondent/0.43, profound/0.41, **lukkie/0.4**, predestinat/0.4, likand/0.4, **solid/0.38**, victorius/0.37, brave/0.35, **pissant/0.35**, supreme/0.34, trim/0.33, **sonsy/0.31**, prestand/0.31, merchandbill/0.3, proper/0.29, supercelestial/0.29, richt/0.27, prime/0.26, gey/0.26, harty/0.26, **sound/0.25**, braw/0.25, premier/0.23, jelly/0.12, prati/0.11, famed/0.09, valuble/0.08, ticht/0.06, mercatable/0.04, tolerable/0.04, superfine/0.04, wele faceit/0.01};

Strong = {**ferme/1**, forsy/1, squar/1, stalwart/1, stark/1, stith/1, strenthy/1, stur/1, sturdy/1, wicht/1, fell/0.98, felloun/0.98, rud/0.98, violent/0.98, burely/0.92, mighty/0.92, rich/0.92, **suddan/0.92**, mainfull/0.85, brathly/0.75, traist/0.75, sad/0.73, vehement/0.71, stif/0.71, brath/0.67, bald/0.67, stout/0.67, likly/0.67, **pissant/0.62**, bustuous/0.59, main/0.59, maisterful/0.59, odious/0.59, rik/0.59, ruf/0.59, **stabil/0.59**, strang/0.59, teuch/0.59, **sover/0.58**, puissant/0.58, big/0.54, supernatural/0.49, **sure/0.47**, rank/0.42, **solid/0.36**, **sound/0.30**, lifly/0.29, wechty/0.29, pithy/0.29, powerful/0.29, bastant/0.27, vigorous/0.26, proud/0.25, perpollent/0.23, forceabill/0.18, substantial/0.12, pathetic/0.12, fast/0.11, pourful/0.08, sensibil/0.02};

Inflexible = { **ferme/1**, unmovie/1, rigorus/0.94, set/0.86, siker/0.85; forset/0.76, tailzeit/0.76, wele set/0.76, **sure/0.75**, unremovable/0.75, sattillit/0.67, erdfast/0.62, stedfast/0.62, degest/0.59, stif/0.59, streiche/0.59, immovabil/0.58, inveterat/0.58, fixit/0.58, stern/0.58, ticht/0.58, liquid/0.55, standand/0.54, unred/0.53, liquidat/0.52, 3erd fast/0.51,

roustit/0.51, tretit/0.50, unmovabil/0.5, obstinate/0.5, **stabil/0.49**, constant/0.46, immobile/0.46, lokit/0.46, unbowable/0.46, grundit/0.4, inflexibil/0.36, bent/0.35, indurit/0.34, resolvit/0.34, opiniater/0.33, **solid/0.33**, limit/0.27, oken/0.25, knit/0.23, battit/0.2, ingrainsit/0.2, sad/0.19, stinted/0.19, statarie/0.18, heid-set/0.17, ill-set/0.02};

Lucky = {**happy/1**, hapin/0.99, sely/0.93, **wel/0.9**, wele/0.9, fortunit/0.76, **fortunat/0.63**, mervailous/0.63, fortunable/0.6, **chancy/0.59**, ewrous/0.53, **lukkier/0.51**, **sonsy/ 0.4**, canny/0.07};

Successful = {sped/1, **sure/0.93**, effective/0.9, effectuis/0.9, effectuous/0.9, siker/0.9, execut/0.8, purposlyk/0.77, thrifand/0.76, effectuale/0.68, favorabil/0.65, mervailous/0.62, prosper/0.62, victorius/0.62, triumphand/0.59, welthful/0.59, **happy/0.57**, nait/0.57, **sover/0.57**, prosperus/0.57, triumphal/0.57, fectful/0.50, effecfull/0.43, plausibil/0.43, overest/0.39, wechty/0.26, **suddan/0.24**, powerful/0.20, operative/0.15, merchie/0.06, strik/0.03}.

У полях жирним шрифтом виділені давньошотландські слова, чия асоціативна епідигматична структура виявляє певний розвиток у межах розглянутого фрагмента. Подаємо зазначені структури у повному їх представленні на досліджуваному фрагменті у 100 рядів з виділенням їх відгалужень у наведених п'яти полях:

fortunat = {Good/0.53; Lucky/0.63};

chancy = {Good/0.47; Lucky/0.59};

lukkier = {Lucky/0.50; Kind/0.50; Good/0.40};

solid = {Good/0.38; Inflexible/0.37; Strong/0.36; Cramped/0.07; Loyal/0.03};

pissant = {Strong/0.62; Competent/0.38; Good/0.35};

sonsy = {Lucky/0.51; Good/0.31};

sound = {Sincere/0.99; Loyal/0.51; Safe/0.46; Strong/0.30; Honest/0.34; Kind/0.32; Good/0.25};

ferme= {Strong/1; Inflexible/1; Cramped/0.76; Safe/0.49};

suddan = {Strong/0.92; Short/0.57; Early/0.50; Active/0.3; Successful/0.24};

stabil = {Loyal/0.75; Strong/0.59; Inflexible/0.52};

sover = {Loyal/0.67; Strong/0.58; Confident/0.57; Successful/0.57; Safe/0.41};

sure = {Successful/0.93; Safe/0.75; Loyal/0.73; Inflexible/0.72; Good/0.48; Strong/0.47; Confident/0.47; Competent/0.37};

happy = {Lucky/1; Successful/0.57; Competent/0.38};

wel = {Lucky/0.9; Good/0.83; Happy/0.89; Right/0.49}.

Поєднавши сформовані асоціативні відношення, отримаємо фрагмент асоціативної карти, активація якої симулює вербальну асоціативну сітку давньошотландського мовця, представлену нечіткою асоціативною мережею (рис. 3.16.)

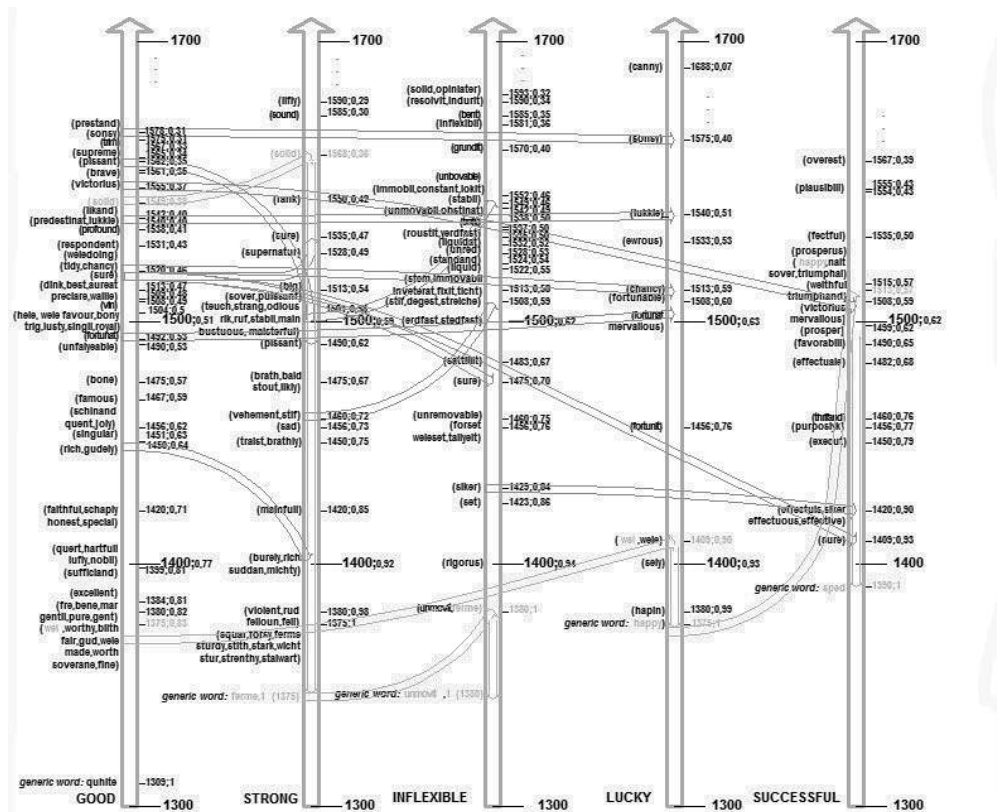

Рис. 3.16. Фрагмент нечіткої асоціативної карти НАП Good, Strong, Inflexible, Lucky, Successful. Симуляція вербальної асоціативної сітки

Слідуючи описаному вище алгоритму, згідно з наведеною НАСС для Wel = {lucky/0.9; good/0.83; happy/0.89; right/0.49} з місця (Wel/0.83) поля Good здійснюємо перехід до (Wel/0.9) поля Lucky з функцією приналежності переходу 0.83, далі здійснюємо перехід до домінанти поля Lucky (Happy/1), 1-ї асоціації, з мірою чіткості переходу 0.83, звідти до (Happy/0.57) поля Successful з мірою чіткості 0.57, далі до домінанти поля Successful (Sped/1), 2-ї асоціації, з мірою чіткості 0.57.

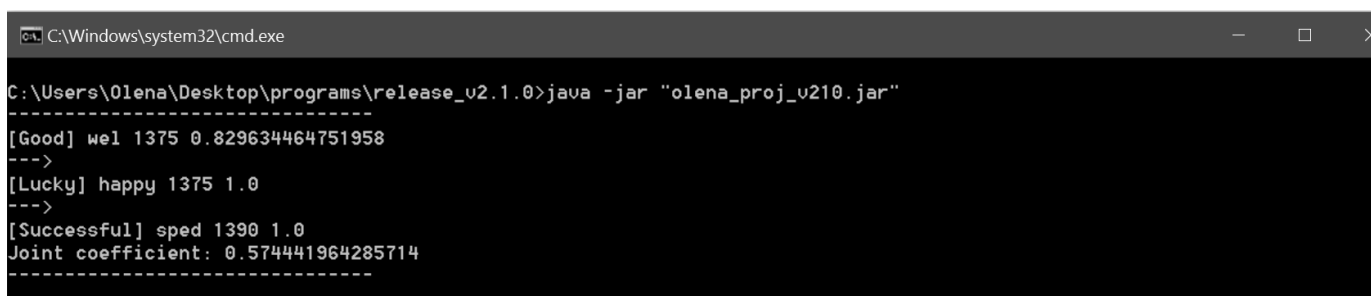
Слідуючи встановленому алгоритму на фрагменті мережі, досягаємо ланцюжка асоціацій Wel-Happy-Sped з мірою чіткості 0.57. Отже, згідно з даною моделлю у ментальному лексиконі Шотландії 1100-1700 років слово Wel доволі стабільно пов'язувалося міжпольовою асоціацією зі словами *happy - sped*.

У ключі досліджень варто зауважити особливість асоціативного потенціалу слова *happy*. Згідно зі своєю НАСС **happy = {Lucky/1; Successful/0.57; Competent/0.38}**, давньошотландське слово *happy* не входить до асоціативного поля Happy, з яким натомість досить сильно асоціюється слово **wel = {Lucky/0.9; Good/0.83; Happy/0.89; Right/0.49}**. Встановленим ланцюжком асоціацій *wel-happy-sped* *wel* засвідчує асоціативність давньошотландського слова *happy* з полем Happy. У англійській мові семантичний перехід до значення content «задоволений» відбувся у 1520 році, у шотландській – зв'язок залишився на рівні встановленої асоціативності.

Етимологічно обґрунтованим також видається представлення асоціативного поля Successful у давньошотландській мові прототипом *sped*, що є деривативом однойменного дієслова з первинним значенням «рухатись з швидкістю з одного місця у інше; поспішати», те ж спостерігається у слов'янських мовах: укр. *успіх* корелює з *поспішати*, рос. *успех* << *успевать* [257, 252, 255, 258, 19].

Програмну реалізацію міжпольових та внутрішніх переходів ланцюжка *wel-happy-sped* відображено формою, що на Рис. Е.1.

Консоль для виводу значення чіткості отриманого ланцюжка представлена на Рис. 3.17.


```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\programs\release_u2.1.0>java -jar "olena_proj_u210.jar"
-----
[Good] wel 1375 0.829634464751958
--->
[Lucky] happy 1375 1.0
--->
[Successful] sped 1390 1.0
Joint coefficient: 0.574441964285714
-----

```

Рис. 3.17. Калькуляція значення чіткості для асоціативного ланцюжка *wel-happy-sped*

Двохвіткова асоціативна мережа будується долученням антонімічного крила, чим забезпечується траєкторія негативного концепту з виведенням відповідних асоціативних норм. Тобто в умовах нашого експерименту забезпечується перехід до часового антоніма досліджуваного слова, далі аналізується його НАСС і встановлюється за правилом (5) найчіткіший міжпольовий перехід, тобто вихідний алгоритм у незмінному порядку застосовується до опозиційного крила і на 2m кроці встановлюється m-асоціація чи асоціативний ланцюжок для негативного концепту.

*Приклад 2. Симуляція двохвіткової нечіткої асоціативної мережі на фрагменті НАП Good, Strong, Inflexible, Lucky, Successful та Bad, Weak, Flexible, Unlucky, Unsuccessful і виокремлення асоціативних антиподів **wel-evil**.*

Прилучення опозиційного крила відбувається за зразком, наведеним у параграфі 3.2.4. Кожне з полів одновіткової мережі стикається з антонімічним рядом, забезпечуючи прямий перехід до часового антоніма по всій довжині асоціативного поля. Макет мережі представлений на Рис. 3.18.

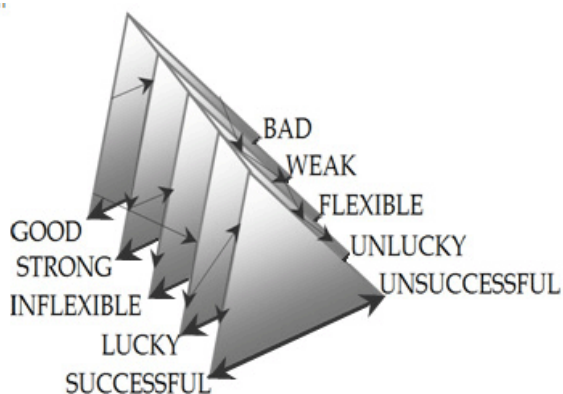

Рис. 3.18. Макет двохвіткової нечіткої асоціативної мережі для опозиційних НАП Good-Bad, Strong-Weak, Inflexible-Flexible, Lucky-Unlucky та Successful-Unsuccessful

Крило негативних концептуальних широкозначних категорій також представлено нечіткою асоціативною мережею зі своїми синонімічними та епідигматичними асоціативними зв'язками. Фрагмент нечіткої асоціативної мережі для полів Bad, Weak, Flexible, Unlucky, Unsuccessful представлений на Рис. 3.19.

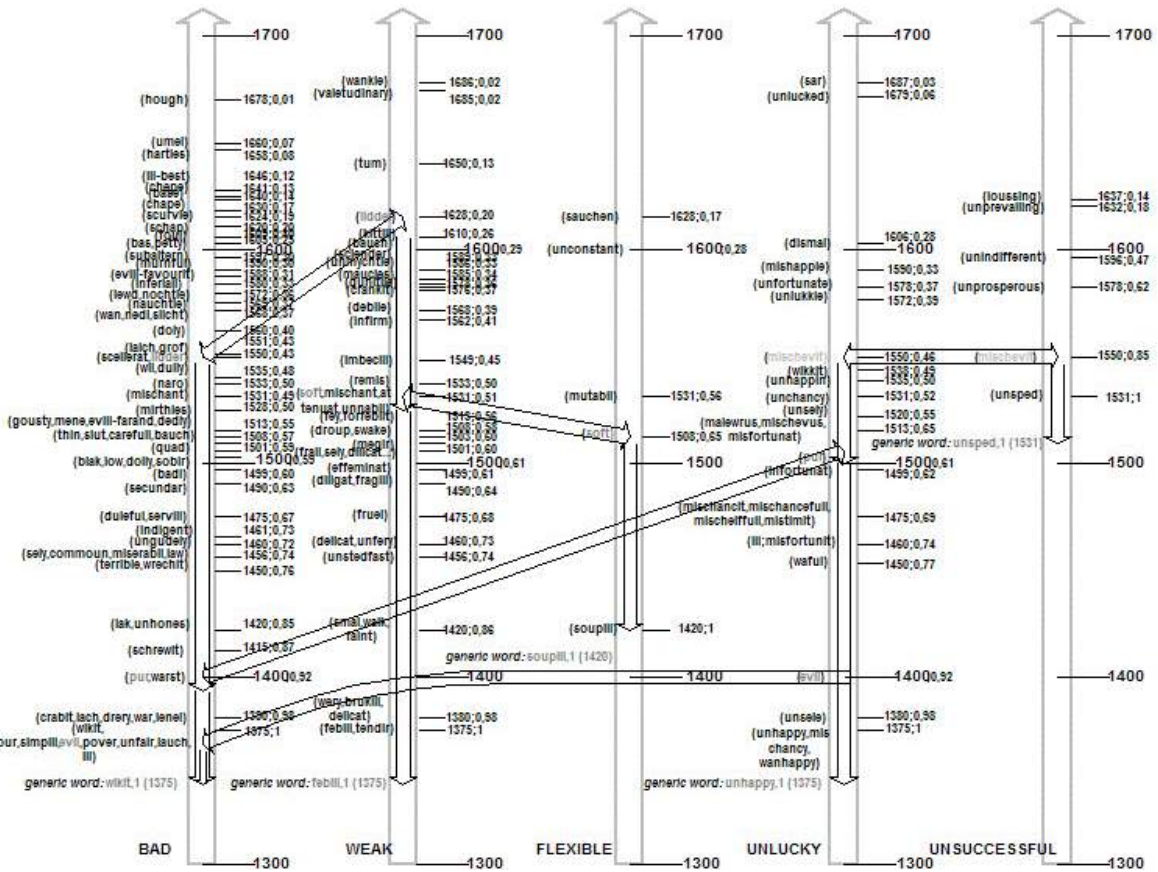

Рис 3.19. Фрагмент нечіткої асоціативної карти для концептів *Bad, Weak, Flexible, Unlucky, Unsuccessful*, представлений нечіткою мережею.

Симуляція вербальної асоціативної сітки

Всі позначені на карті зв'язки активуються аналогічно до позитивного крила нечіткої мережі. Наше дослідження зосереджується на пошуці асоціативного околу давньошотландського слова *wel*, що належить НАП Good з функцією приналежності 0.83, а саме негативного його відгалуження. Згідно з вищеописаним алгоритмом виконується перехід до часового антоніма слова *wel*, яким на даній карті є слово *evil*, того ж 1375 року походження, що належить антонімічному НАП Bad. Функція приналежності даного слова цьому полю становить 1. Далі згідно з НАСС Evil = {**bad/1; unlucky/0.92; unhappy/0.69; negative/0.62**} здійснюємо зовнішній перехід у поле Unlucky, де функція його епідигматичної приналежності становить 0.92, при цьому чіткість переходу згідно з (4) набуває саме значення 0.92. Внутрішньопольовий перехід здійснюється до реєстрової домінанти ряду *wanhappy*, де зі значенням чіткості 0.92 переривається ланцюжок асоціацій на даному фрагменті.

Форма з відображенням ланцюжка зображена на Рис. Е.2.

Консоль з калькуляцією значення чіткості отриманого негативного асоціативного ланцюжка подана на Рис. 3.20.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\programs\release_v2.0.0>java -jar "olena_proj_v200.jar"
-----
[Good] wel 1375 0.829634464751958
--->
[Lucky] happy 1375 1.0
--->
[Successful] sped 1390 1.0
Joint coefficient: 0.574441964285714
-----
[Bad] evil 1375 1.0
--->
[Unlucky] wanhappy 1375 1.0
Joint coefficient: 0.922542735042735
-----

```

Рис. 3.20. Калькуляція значення чіткості для асоціативних ланцюжків

wel-happy-sped, evil-wanhappy

Унаслідок трасування двохвіткової мережі простежуємо два ланцюжки асоціацій на позитивному та негативному концептуальному крилі, які у межах поданого дослідження назвемо *асоціативними антиподами*, відповідно *глибиною n* та *m*. Відповідно для розглянутого прикладу такими асоціативними антиподами є *wel-happy-spед* та *evil-wanhappy* глибиною відповідно 2 та 1, графічне зображення яких представлено на Рис. 3.21.

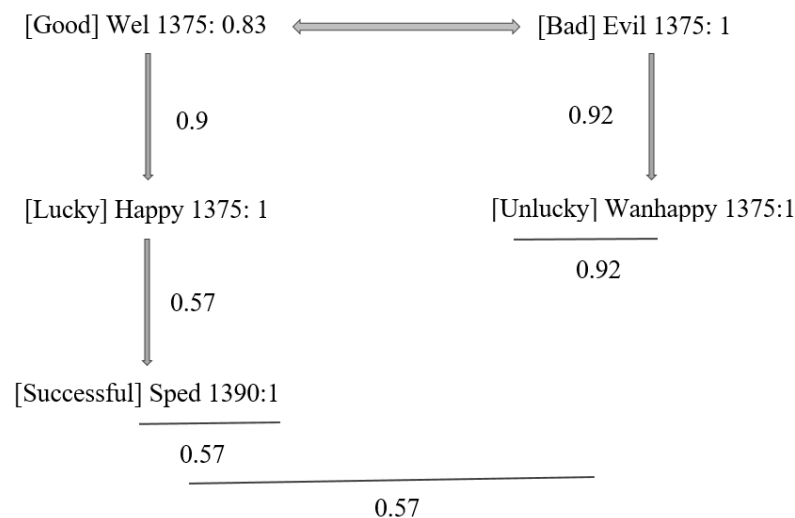

Рис. 3.21. Асоціативні антиподи *wel-evil*

Поданий зразок асоціативних антиподів відстежує міжпольові асоціативні зв'язки для *wel-evil* і засвідчує цікаву синхронність розгалуження – від антонімічних полів Good та Bad до антонімічних полів Lucky-Unlucky, тобто зі збереженням синхронності антонімії. Міра приналежності чи асоціативності ланцюжків чутлива до найслабших ділянок траєкторії, хоча переходи орієнтовані на найвищу міру чіткості чи стабільності асоціацій, що гармоніює з асоціативною прикметниковою динамікою.

Приклад 3. Виділення асоціативних антиподів **mervailous(Lucky)-pur (Unlucky)**.

Відстеження ланцюжків асоціативних опозицій розпочинається із часових антонімів *mervailous-pur*, що знаходяться на опозиційних НАП Lucky-Unlucky. Користувач вибирає слово *mervailous* на карті у полі Lucky і на першій формі алгоритм відображає міжпольовий асоціативний ланцюжок (рис. Е.3.). Згідно з НАСС *mervailous* = {**Lucky/0.63**; **Successful/0.62**; Large/0.6; Competent/0.56} з поля Lucky здійснюється перехід у поле Successful, міра приналежності до якого становить 0.62, далі до домінанти поля (Sped/1), міра чіткості цілого ланцюжка вимірюється мінімальним значенням чіткості його складових: 0.62.

При цьому на другій формі (рис.Е.4.) відобразиться негативний міжпольовий ланцюжок чи негативний асоціативний окіл: алгоритм переходить до слова-вершини (Pur/0.61) у НАП Unlucky як часового синоніма для *mervailous*, звідти згідно з НАСС *pur* = {Clean/0.92; **Bad/0.92**; **Unlucky/0.61**; Low/0.6; Unkind/0.52} у поле Bad, де його епідигматична асоціативна залежність становить максимум 0.92, далі до домінанти поля (Wikit/1), формуючи асоціативний антипод **pur-wikit** з мірою чіткості 0.61.

Розрахунок значення чіткості ланцюжків зі застосуванням правил (4–5) відображений на консолі (рис. 3.22).

```

C:\Users\Olena\Desktop\programs\release_v2.0.0>java -jar "olena_proj_v200.jar"
-----
[Lucky] mervailous 1500 0.627263045793397
--->
[Successful] sped 1390 1.0
Joint coefficient: 0.619419642857143
-----
[Unlucky] pur 1500 0.612713675213675
--->
[Bad] wikit 1375 1.0
Joint coefficient: 0.612713675213675
-----

```

Рис. 3.22. Калькуляція міри чіткості для асоціативного околу *mervailous-pur*

Графічне відображення асоціативних антиподів *mervailous-pur* представлено на Рис. 3.23.

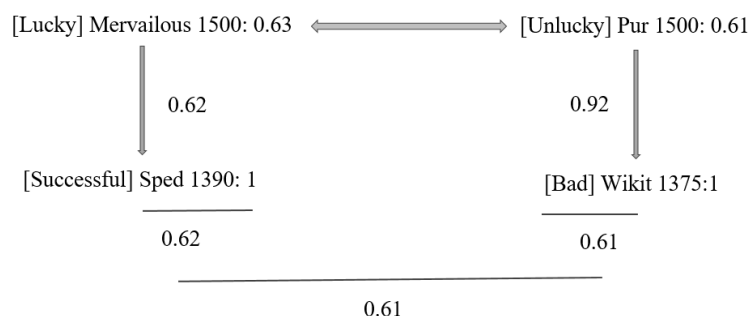

Рис. 3.23. Асоціативні антиподи *mervailous-pur*

Канонічна антонімія зберігається лише на базовому рівні *mervailous-pur*, глибина антиподів однакова і становить один рівень. Переходи ведуть до слів-вершин з вищою мірою асоціативності, залишаючись чутливими до найслабших асоціацій ланцюжків, що визначають загальну нечіткість траєкторії. Загальна міра асоціативності ланцюжків висока – 0.61, що свідчить про достатню стабільність досягнутих міжпольових асоціацій.

Щодо вибору назви запропонованої ієрархічної структури, то ми уникаємо називати її «деревом», бо «дерево», як і «карта», є синонімами до слова «масив» у розумінні «асоціативного масиву». В нашому випадку йдеться про виокремлення двох антонімічних за природою асоціативних послідовностей, які складають частину загального асоціативного експерименту і в межах поданого дослідження називаються асоціативними антиподами, що підтверджено у [145, 146].

Отже, дослідження пододало шлях від діахронних лексикографічних структур давньошотландської мови до статично поєднаних нечіткою мережею асоціативних полів та структур слів, тобто асоціативної карти чи ментального лексикону давньошотландського мовця, та врешті до імітації можливої динаміки асоціативної вербальної сітки активацією даної нечіткої мережі. Результати не можуть претендувати на аксіоматичність, оскільки навіть структурно точне симулювання не в змозі однозначно відтворити характер живої мови зі значним фактором непередбачуваності та індивідуальності. Перевагою моделі є визначення міри

чіткості чи стабільності встановлених асоціацій, що має конкретний осяжний числовий вимір.

3.3.3. Принцип вербального моделювання асоціативного тезауруса.

Запропонований у 1.8. виклад принципу «обчислення словами» стає основою для створення комунікативної оболонки історичного асоціативного тезауруса. Реалізується принцип на основі отриманих числових характеристик, у нашому випадку мір стабільності отриманих асоціацій. Числові характеристики надважливі для створення математичної моделі й процесу симуляції, але привносять недостатню інформативність у трактування результатів моделювання. Лотфі Заде, засновник нечіткої логіки, особливо відзначав властиво людську схильність описувати явища довкілля словами, тобто оцінювальний потенціал мови, і в першу чергу її описовий прикметниковий арсенал. Вчений зазначав, що у більшості випадків за будь-якою оцінкою криється інтуїтивна відповідь, що базується на певних порівняльних характеристиках оцінюваних об'єктів, часто числових чи частотних, якщо не сказати асоціативних, вроджена ж людська здатність до узагальнення переводить пропорцію у вербальну форму.

Принцип «обчислення словами» (computing with words) розпочинається з вербальних характеристик і ними ж завершується [207, 259]. Користувач вибирає словесні характеристики об'єктів, які співставлені з конкретними інтервалами. Далі їхні числові значення обробляються, перетворюються та порівнюються і до користувача повертаються знову вербальними характеристиками. Опис вербальної оболонки подано у Додатку D.

Першою практикою тезауруса є відстеження асоціативних антиподів, алгоритм якого проаналізовано та проілюстровано у попередньому параграфі. Наступний приклад продемонструє вербальний опис отриманих результатів з допомогою простих висловів, що базуються на результируючих асоціаціях та досягнутому рівні їх чіткості. Всі функції тезауруса продемонстровані на зразку асоціативної карти для міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності, сконфігурованій у 3.2.4 і знову поданій для проведення подальших досліджень (рис. 3.24).

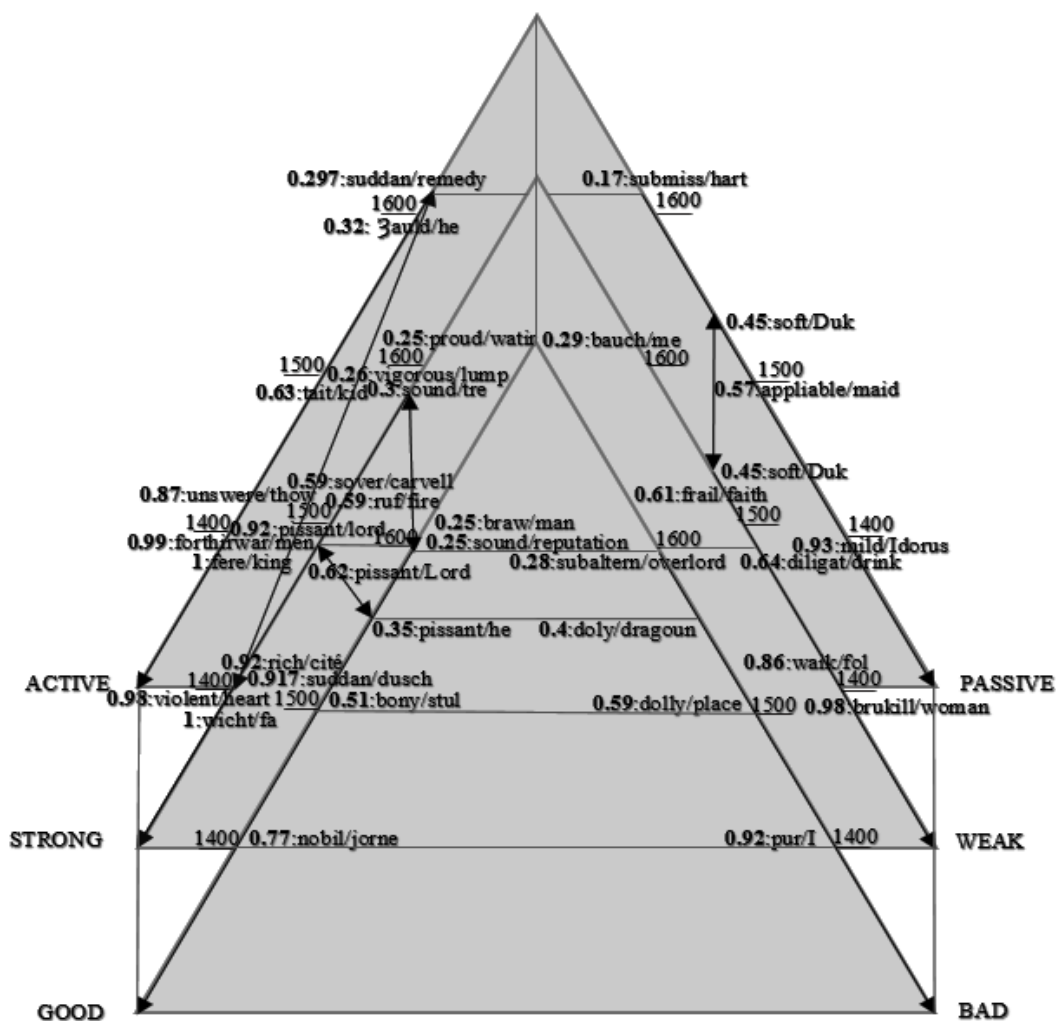

Рис. 3.24. Двохвіткова нечітка асоціативна мережа

для міжкультурних універсалій Good-Bad, Strong-Weak, Active-Passive

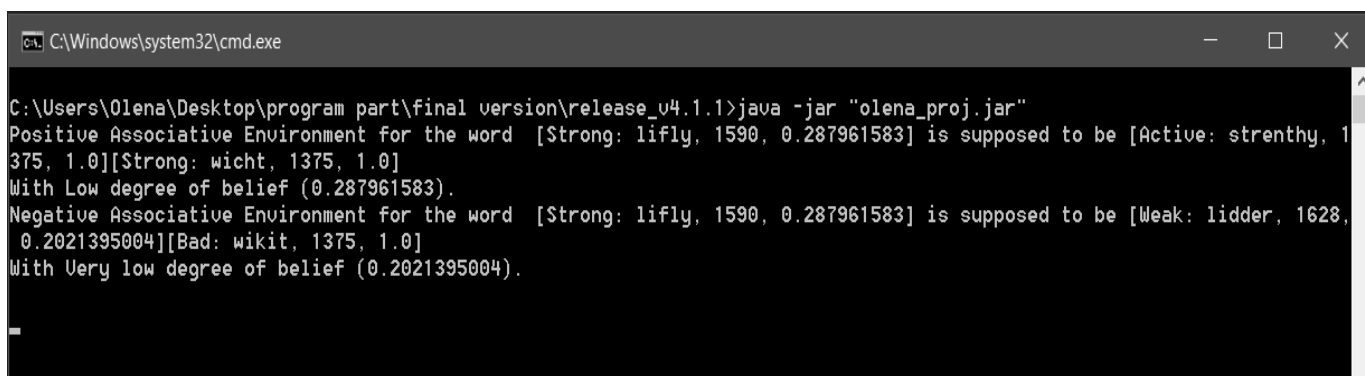
Приклад. Симуляція двохвіткової нечіткої асоціативної мережі міжкультурних універсалій Good-Bad, Strong-Weak, Active-Passive. Представлення асоціативних антиподів *lifty-lidder* та *trig-soft* у вербальному інтерфейсі.

Першою симулятивною практикою асоціативного тезауруса є виокремлення позитивного та негативного асоціативного околу у вигляді пари асоціативних антиподів.

В межах запропонованої комунікативної оболонки практика розпочинається з вибору слова на позитивному крилі асоціативної карти, що представлена формою (рис. Е.5.).

У відповідь програма представляє консоль з констатуванням позитивного та негативного асоціативного околу, вказуючи досягнутий рівень стабільності

отриманих міжпольових асоціацій. Наприклад, вибравши слово *lifly* у НАП Strong, консоль відобразить позитивний та негативний асоціативний окіл *lifly* з мірою асоціативності (чи оригінальним терміном англ. *degree of belief*, «рівнем довіри»), а саме: позитивним асоціативним оком для давньошотландського слова *lifly*, що належить полю Strong, є слово *strenthy*, що належить полю Active, та *wicht*, що належить полю Strong, з низьким рівнем довіри 0.29; негативним асоціативним оком *lifly* є давньошотландське слово *lidder*, що належить полю Weak, та *wikit*, що належить полю Bad, з дуже низьким ступенем довіри 0.20. В даному випадку ступінь довіри чи міру асоціативності ланцюжка на позитивному крилі знижує міра асоціативності самого слова *lifly*. Це пояснюється тим, що слово увійшло до вжитку достатньо пізно (1590) і тому лише невеликий відсоток пересічних шотландців у період включно до 1700 року матимуть його в активному лексиконі.


```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_u4.1.1>java -jar "olena_proj.jar"
Positive Associative Environment for the word [Strong: lifly, 1590, 0.287961583] is supposed to be [Active: strenthy, 1375, 1.0][Strong: wicht, 1375, 1.0]
With Low degree of belief (0.287961583).
Negative Associative Environment for the word [Strong: lifly, 1590, 0.287961583] is supposed to be [Weak: lidder, 1628, 0.2021395004][Bad: wikit, 1375, 1.0]
With Very low degree of belief (0.2021395004).

```

Рис. 3.25. Консоль, що відображає позитивний та негативний окіл давньошотландського слова *lifly*

Ступінь довіри асоціативного ланцюжка негативного крила понижується завдяки часовому антоніму слова *lifly*, прикметнику *lidder* 1628 року входження у ряд Weak, з тієї ж причини периферійності досліджуваної частки лексикону.

Програмно згенерована форма відстеження позитивного асоціативного околу слова *lifly*, а саме формування ланцюжка *lifly-strenthy-wicht*, зображена на Рис.Е.6.

Знаковим є повернення ланцюжка до вихідного асоціативного поля Strong, тобто своєрідне самозамикання асоціативного околу. Асоціативний окіл антонімічного крила відображено на Рис. Е.7.

Глибина позитивного асоціативного околу 2, негативного – 1. Графічне відображення отриманих антиподів подане на Рис. 3.26.

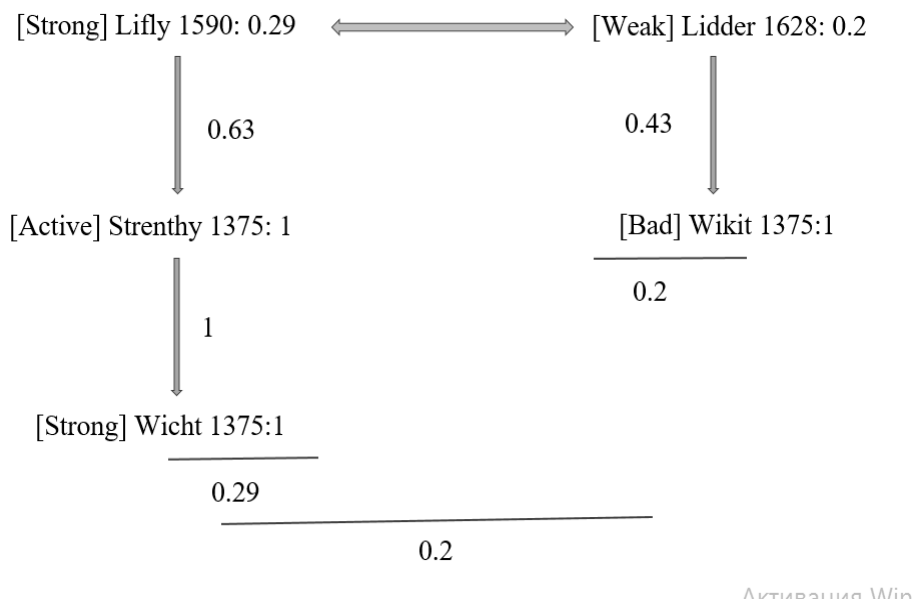

Рис. 3.26. Асоціативні антиподи *lifty-lidder*

На незначному фрагменті виявлена достатня асоціативна динаміка позитивних маркерів потенціалу (*lifty*, *wicht*) та активності (*strenthy*); кореляція ж негативних характеристик виявляється для універсальї потенціалу (*lidder*) та оцінювання (*wikit*).

Наступною парою антиподів є *trig* (Active) та *soft* (Passive). Вони виокремлюються в результаті відстеження позитивного та негативного асоціативного околу давньошотландського прикметника *trig*, що належить до НАП Active. Отже, програмна відповідь (рис. 3.27) стверджує, що позитивним околom *trig* є *quhite* з асоціативного поля Good, а негативним – *soft* з асоціативного поля Passive та *tendir* з НАП Weak.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_v4.1.1>java -jar "olena_proj.jar"
Positive Associative Environment for the word [Active: trig, 1500, 0.626253858] is supposed to be [Good: quhite, 1309, 1.0]
With Medium degree of belief (0.5069724662).
Negative Associative Environment for the word [Active: trig, 1500, 0.626253858] is supposed to be [Passive: soft, 1531, 0.4531387182][Weak: tendir, 1375, 1.0]
With Medium degree of belief (0.4531387182).

```

Рис. 3.27. Консоль, що відображає позитивний та негативний окіл давньошотландського слова *trig*

Програмою встановлюється, що ступінь довіри позитивного асоціативного ланцюжка *trig-quhite* є середнім (Medium, як зазначено у синтезованому звіті) і становить 0.51, таким же констатується ступінь довіри негативного асоціативного ланцюжка *soft-tendir* із числовим значенням 0.45. Ступінь довіри позитивного околу знижується міжпольовим переходом Active-Good, оскільки у НАП Good слово *trig* увійшло з меншою мірою чіткості 0.51, хоч і у тому ж році, таким способом радіально набувши два значення Active та Good. Міра чіткості негативного околу понижується часовим антонімом до слова *trig*, оскільки слово *soft* входить у ментальний лексикон на 31 рік пізніше – у 1531 році, у такий спосіб набуваючи там дещо нижчої асоціативності. Програмно дозволеною відстанню між часовими антонімами є проміжок у 50 років, який при умові приблизно рівномірного розподілу слів у двох полях не надто змінює рівень асоціативності слова з домінантою поля.

Програмний реліз відстеження позитивного асоціативного ланцюжка відображений на Рис. Е.8., негативного – на Рис. Е.9.

Глибина позитивного асоціативного околу рівна глибині негативного асоціативного околу і становить 1.

Графічне представлення асоціативних антиподів відображене на Рис. 3.28.

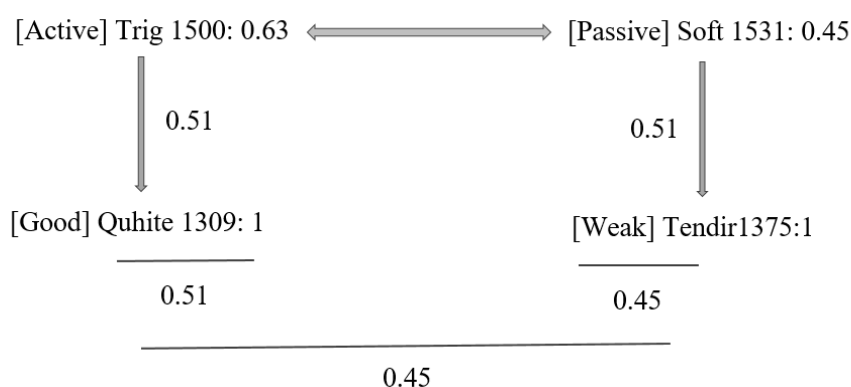

Рис. 3.28. Асоціативні антиподи *trig-soft*

Асоціативна кореляція маркерів активності (*trig*) та оцінювання (*quhite*) виявляється у позитивному асоціативному околі, а маркерів активності (*soft*) та потенціалу (*tendir*) – у негативному асоціативному околі.

Таким чином, подана техніка встановлює міжпольові асоціативні зв'язки фрагмента карти та їх дистанційованість, тобто робить квантифіковану оцінку зв'язності карти. Якщо кількість розглядуваних асоціативних полів складає 3, то досягнута в одному з випадків глибина 2 свідчить про достатню кореляцію досліджуваних давньошотландських маркерів оцінювання (НАП Good-Bad), потенціалу (НАП Strong-Weak) та активності (НАП Active-Passive).

3.3.4. Розгортання асоціативних структур давньошотландських прикметників. Наступною симулятивною технікою є виявлення асоціативних структур слова, детально проаналізованих у параграфі 3.2.2. Подаються асоціативні структури слів, фрагменти значень яких виявляються на досліджуваному зразку, а саме:

sound={Sincere/0.99, Loyal/0.51, Safe/0.46, Honest/0.34, Kind/0.32, **Strong/0.30**, **Good/0.25**}

suddan={**Strong/0.92**, Short/0.57, Early/0.50, **Active/0.3**, Successful/0.24}

solid = {**Good/0.38**, Inflexible/0.37, **Strong/0.36**, Cramped/0.07, Loyal/0.03}

Вибравши будь-яке з даних слів на карті міжкультурних універсалій (рис. Е.5.), отримаємо програмну відповідь (рис. 3.29):

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_v4.1.1>java -jar "olena_proj.jar"
All dominants: [Strong | 0.304520616 ] [Good | 0.2540054593 ]
All dominants: [Strong | 0.9172048352 ] [Active | 0.2973572531 ]
All dominants: [Good | 0.3804889627 ] [Strong | 0.360821328 ]

```

Рис. 3.29. Консоль з асоціативними структурами слів Sound, Suddan, Solid

На консолі послідовно відображені фрагменти асоціативних структур наведених слів, що відстежуються на асоціативній карті міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності. З отриманих результатів робиться висновок про рівень

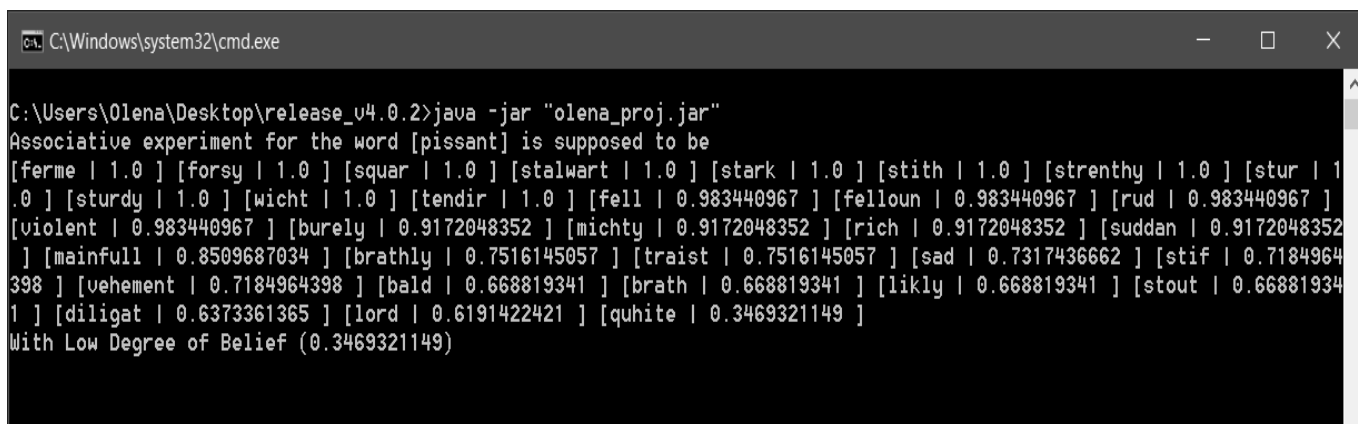
характеристичної спроможності даних означень у трьох тісно скорельованих асоціативних полях Good, Strong та Active позитивного крила карти, що можна вважати асоціативними шкалами оцінювання, потенціалу та активності.

3.3.5. Відтворення асоціативного експерименту для давньошотландських прикметників-стимулів. Наступною симулятивною практикою розробленого електронного тезауруса є відтворення асоціативного експерименту. Характер утворення асоціативної карти давньошотландської мови діахронний, тобто модель на Рис. 3.24 накопичується в часі, доповнюючись ярусами часових послідовностей до 1700 р. включно, проте зазначений період вважається практичним станом мови. Отже, алгоритм відтворення асоціативного експерименту слідуватиме відомій синхронній схемі середньостатистичної асоціативної відповіді на стимул, що називається асоціативною нормою [223, 192, 101, 212, 21, 213]. В першу чергу, згідно з висновком Діза щодо асоціативної динаміки прикметників, відслідковуються всі старші, а отже частотніші та прототипніші прикметники від стимулу вниз до основи карти. Антонімічна реакція на стимул вважається найчастотнішою в асоціативній нормі, тому в межах симуляції здійснюватиметься перехід до часового антоніма та його доміанти. Наступною високочастотною реакцією на стимул, згідно з практикою Кіша [192], є слово, що входить у стабільні словосполучення зі стимулом. Найчастотнішими чи найстабільнішими словосполученнями вважаються найдавніші серед зафіксованих, тому до асоціативної відповіді долучається слово, що входить у сполучення зі стимулом у діахронних текстових прототипах. Окрім того, згідно з дослідженнями Кіша, до асоціативних відповідей входять семантичні компоненти слова, що охоплюють найрізноманітніші змісти слова, тобто його епідигматична асоціативна структура. Вкомплектовану в такий спосіб асоціативну відповідь на вибраний стимул назвемо стимульованим нечітким асоціативним полем – на відміну від сформованих нечітких асоціативних полів (НАП) синонімів, що складають канву запропонованого фрагмента асоціативної карти. Слова у стимульованому асоціативному полі шикуються за спаданням мір приналежності, формуючи нечітку множину. Мінімальне значення чіткості у множині за правилом (4) формує ступінь довіри асоціативного експерименту.

В межах праці виділяємо два типи асоціативного експерименту: незалежний, коли концептуальна категорія чи поле тяжіння (з якого вибираються всі пріоритетніші синоніми, сполучуване слово та з якого здійснюється перехід до часового антоніма) містить дане слово з найвищою мірою чіткості, тобто відображає основний зміст слова; та контекстно-залежний, коли полем тяжіння є поле локалізації вибраного на карті слова. Перший тип експерименту результує в асоціативну норму, асоціативну відповідь, властиву середньостатистичному шотландцеві тієї доби. Другий є навігаційно-залежним і доповнює дослідження карти. Оскільки наше моделювання переслідує загальну мету реконструкції – щонайточніше відтворення когнітивної бази давньошотландської мови, то запропонована симулятивна техніка реконструює незалежний тип асоціативного експерименту для будь-якого вибраного на карті слова.

Приклад 1. Симуляція асоціативного експерименту для слова pissant.

Вибравши на карті слово *pissant*, що в асоціативному полі Good, алгоритм трасує всі доміанти, з якими асоціюється слово, а саме [wicht/0.62, quhite/0.35]. Найвища міра асоціативності *pissant* спостерігається у НАП категорії Strong, а отже алгоритм переводить виконання у Strong, де виділяє всі старші синоніми, сполучуване слово чи синтагматичну асоціацію *lord* та часовий антонім *diligat* з його доміантою *tendir* з НАП Weak, додає до цього групування слів доміанту *quhite* з викликаючого поля Good та впорядковує отриману нечітку множину. Програмний реліз симуляції асоціативного експерименту для *pissant* подано на Рис. 3.30.


```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\release_u4.0.2>java -jar "olena_proj.jar"
Associative experiment for the word [pissant] is supposed to be
[ferme | 1.0 ] [forsy | 1.0 ] [squar | 1.0 ] [stalwart | 1.0 ] [stark | 1.0 ] [stith | 1.0 ] [strenthy | 1.0 ] [stur | 1
.0 ] [sturdy | 1.0 ] [wicht | 1.0 ] [tendir | 1.0 ] [fell | 0.983440967 ] [felloun | 0.983440967 ] [rud | 0.983440967 ]
[violent | 0.983440967 ] [burely | 0.9172048352 ] [michty | 0.9172048352 ] [rich | 0.9172048352 ] [suddan | 0.9172048352
] [mainfull | 0.8509687034 ] [brathly | 0.7516145057 ] [traist | 0.7516145057 ] [sad | 0.7317436662 ] [stif | 0.7184964
398 ] [vehement | 0.7184964398 ] [bald | 0.668819341 ] [brath | 0.668819341 ] [likly | 0.668819341 ] [stout | 0.66881934
1 ] [diligat | 0.6373361365 ] [lord | 0.6191422421 ] [quhite | 0.3469321149 ]
With Low Degree of Belief (0.3469321149)

```

Рис. 3.30. Консоль симуляції асоціативного експерименту для pissant

Стабільність отриманого стимульованого асоціативного поля чи асоціативної реакції на стимул *pissant* зчитується з мінімального значення чіткості у множині, тобто

з міри приналежності останнього елемента до впорядкованого поля. У нашому випадку асоціативний експеримент відтворено зі стабільністю 0.35, тобто з низьким рівнем довіри пересічний давній шотландець відреагував би на *pissant* запропонованим чином. При необхідності збільшити ступінь довіри периферійна частина поля відсікається на елементі з потрібною чіткістю, ігноруючи найновіші, а отже непрототипні слова ментального лексикону.

Приклад 2. Симуляція асоціативного експерименту для слова Victorious.

Слово *victorious* розташоване у полі Good асоціативної карти міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності, тобто є одним з серединних (1550 p.) маркерів оцінювання і відповідно асоціюється зі всіма передуючими йому найпрототипнішими синонімами, включно з домінантою *quhite*. На даному фрагменті слово не володіє іншими епідигматичними значеннями, хоча на тлі досліджуваних 100 НАП відстежується ще одне, первинне його значення Successful, яке слово отримує у 1500 році. Проте в межах даного когнітивного патерну його несучим значенням є Good, антонімічним – Bad, що відображається часовим антонімом *grof* та домінантою поля *wikit*, які стають асоціатами результуючого СНАП. Синтагматичним асоціатом *victorious* є іменник *campioun* «чемпіон». Впорядковане за спаданням значень чіткості стимульоване асоціативне поле відображене на консолі (рис. 3.31).

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_v4.1.1>java -jar "olena_proj.jar"
Associative experiment for the word [victorious] is supposed to be
[quhite | 1.0 ] [wikit | 1.0 ] [blith | 0.8296344648 ] [fair | 0.8296344648 ] [fine | 0.8296344648 ] [gud | 0.8296344648 ]
[soverane | 0.8296344648 ] [wel | 0.8296344648 ] [wele made | 0.8296344648 ] [worth | 0.8296344648 ] [worthy | 0.8296
344648 ] [bene | 0.8167279848 ] [fre | 0.8167279848 ] [gent | 0.8167279848 ] [gentil | 0.8167279848 ] [mar | 0.816727984
8 ] [pure | 0.8167279848 ] [excellent | 0.8064028009 ] [sufficiand | 0.767683361 ] [hartfull | 0.765102065 ] [lufly | 0.
765102065 ] [nobil | 0.765102065 ] [quert | 0.765102065 ] [faithful | 0.7134761453 ] [honest | 0.7134761453 ] [schaply |
0.7134761453 ] [special | 0.7134761453 ] [gudely | 0.6360372656 ] [rich | 0.6360372656 ] [singular | 0.6334559696 ] [jo
ly | 0.6205494897 ] [quent | 0.6205494897 ] [schinand | 0.6205494897 ] [famous | 0.5921552338 ] [bone | 0.5715048659 ] [
unfal?eable | 0.5327854261 ] [fortunat | 0.5276228341 ] [bony | 0.5069724662 ] [hele | 0.5069724662 ] [lusty | 0.5069724
662 ] [royal | 0.5069724662 ] [singil | 0.5069724662 ] [smolt | 0.5069724662 ] [trig | 0.5069724662 ] [wele favourit | 0
.5069724662 ] [vin | 0.4966472822 ] [aureat | 0.4863220983 ] [best | 0.4863220983 ] [dink | 0.4863220983 ] [preclare | 0
.4863220983 ] [wallie | 0.4863220983 ] [sure | 0.4837408023 ] [chancy | 0.4734156183 ] [tidy | 0.4734156183 ] [weledoing
| 0.4553465464 ] [respondent | 0.4269522905 ] [grof | 0.4267847837 ] [profound | 0.4088832186 ] [lukkie | 0.4037206266
] [predestinat | 0.4037206266 ] [likand | 0.3985580347 ] [solid | 0.3804889627 ] [campioun | 0.3650011868 ]
With Low Degree of Belief (0.3650011868)

```

Рис. 3.31. Консоль симуляції асоціативного експерименту для victorious

Консоль повідомляє, що «Associative experiment for the word [victorious] is supposed to be», далі наводиться впорядковане СНАП і заключна оцінка «With Low degree of

belief (0.3650011868)». Подане значення чіткості є мінімальним у множині, яку формує СНАП, тобто з нечіткістю останнього елемента, а саме сполучуваного слова *campioun*, і дорівнює чіткості входження у поле Good самого слова *victorius*, оскільки у нечіткій мережі при послідовному переході відбувається пропагування нечіткості. При необхідності отримати асоціативний звіт вищої стабільності, периферійна частина відсікається на елементі з достатнім значенням чіткості.

3.3.6. Схожість синонімів та семантична віддаленість Перша симулятивна практика (параграфи 3.3.2. та 3.3.3) відстеження асоціативних антиподів зводилась до встановлення міжпольових асоціацій та їх відстаней, що є контекстно-чутливим методом, з реагуванням на зміну семантичного поля.

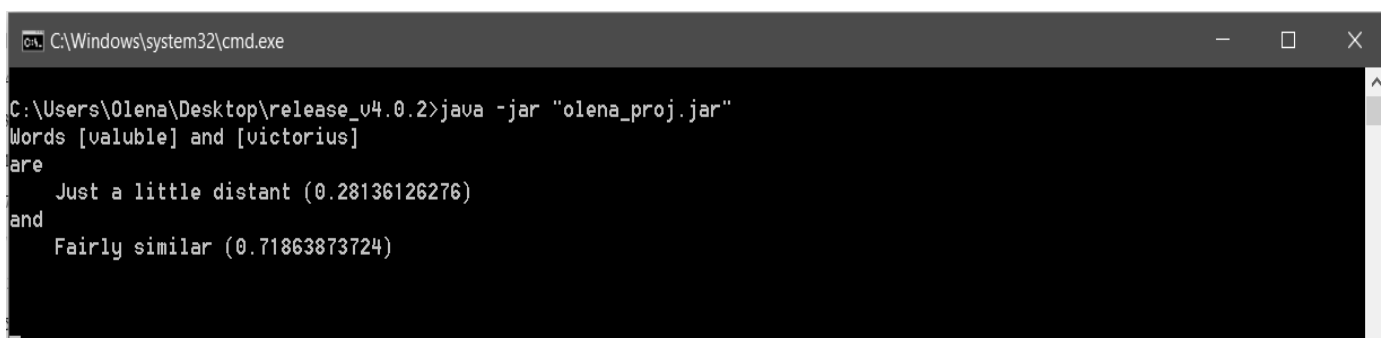
Щодо внутрішньопольових оцінок, то принагідно застосувати так звані нечіткі метрики подібності чи схожості (similarity) та дистанції (distance), що є взаємовиключними величинами. Отже, віддаленість асоціатів i та j визначається різницею їхніх значень чіткості (згідно з формулою (1) першого розділу:

$$D = |\mu_j(x_1) - \mu_i(x_2)|,$$

де μ_j, μ_i – функції приналежності чи міри асоціативності). Тоді подібність цих же асоціатів визначатиметься як протилежна величина (формула (2) першого розділу $S=1-D$).

*Приклад 1. Обчислення нечітких метрик для слів *valuble* та *victorius*.*

Програмний реліз визначення нечітких метрик дистанції та подібності для слів-асоціатів поля Good *valuble/0.084* та *victorius/0.365* подано на Рис. 3.32.


```

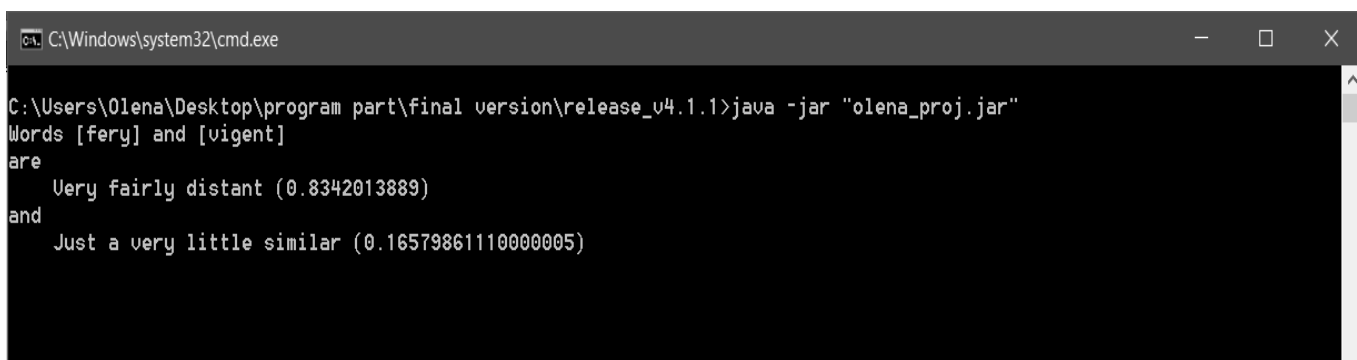
C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olana\Desktop\release_u4.0.2>java -jar "olena_proj.jar"
Words [valuble] and [victorius]
are
Just a little distant (0.28136126276)
and
Fairly similar (0.71863873724)
  
```

*Рис. 3.32. Консоль обчислення нечітких метрик дистанції та подібності для асоціатів поля Good *valuble* та *victorius**

Після активації поданих слів консоль звітує: «Words [valuble] and [victorius] are Just a little distant (0.28136126276) and Fairly similar (0.71863873724)». Оскільки відстань між *valuble* та *victorius* радше мала – 0.28, тому програма стверджує, що слова *лише трохи віддалені*. Зрозуміло, що протилежний дистанції параметр подібності в цьому разі є високим – 0.72, з висновком, що слова *достатньо подібні*.

Приклад 2. Обчислення нечітких метрик для слів fery та vigent.

Наступною парою синонімів-асоціатів є прикметники НАП категорії Active *fery/0.776* та *vigent/0.865*. Консоль з параметрами дистанції та подібності подана на Рис. 3.33.


```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_v4.1.1>java -jar "olena_proj.jar"
Words [fery] and [vigent]
are
  Very fairly distant (0.8342013889)
and
  Just a very little similar (0.16579861110000005)
  
```

Рис. 3.33. Консоль обчислення нечітких метрик дистанції та подібності для асоціатів поля Active fery та vigent

Синтезована фраза вказує на асоціативну віддаленість досліджуваних асоціатів: «Words [fery] and [vigent] are Very fairly distant (0.8342013889) and Just a very little similar (0.1657986111)», тобто слова [fery] та [vigent] є *дуже віддаленими* та *лиш трохи схожими*.

Практика корисна для точкових порівнянь у структурній лінгвістиці та при встановленні асоціативності однакових контекстів з різними синонімами при виявленні латентної семантичної структури слів.

3.3.7. Асоціативний диференціал давньошотландських прикметників. Згідно з класикою асоціативної лінгвістики, пари частовживаних антонімічних (контрастуючих) прикметників формують диференціал [223, с. 826]. Найвідомішим типом диференціала є семантичний диференціал Осгуда, де за двома антонімічними шкалами визначаються характеристики об'єкта, користуючись терміном нашого

дослідження проводиться диференціювання лексики. Найзатребуванішими шкалами такого диференціала є розглядувані у даному дослідженні міжкультурні універсалії оцінювання (Good-Bad), потенціалу (Strong-Weak) та активності (Active-Passive). Чарльз Осгуд за характеристики на шкалах диференціала приймав інтенсивності розглядуваної якості, наприклад, на шкалі оцінювання здійснюючи перехід від «хороший» до «поганий» крізь «нейтральний», при цьому модифікуючим словосполученням слугує порівняльний детермінатор «більш ніж», що зникає дане вимірювання з логікою «обчислення словами», де також присутня дана модифікація. Шкала, зазвичай, поділялась на шість або вісім оцінювальних інтервалів. Проте зосередження диференціала лише на конотативному значенні слова та ігнорування впливу денотативного вважалось основним його недоліком та обмеженістю у застосуванні. У випадку нашого дослідження характеристиками певної якості, розміщеними на шкалах, вважатимемо саме синоніми, асоційовані з основними позитивними та негативними значеннями цієї якості у певних мірах.

В синхронному дослідженні на шкалах експериментально скомпільованих асоціативних полів вибираються характеристики, найбільше відповідні оцінюваному об'єкту, у більшості випадків синтагматичні асоціації, що у повній мірі відображають як конотативне забарвлення, так і денотативний зміст. У діахронному випадку, за неможливості здійснення натурального диференціювання предметів та явищ давньошотландського побуту автентичним мовцем тієї доби, нечіткий асоціативний диференціал (НАД) послуговується характеристиками зі словосполучень діахронних текстових прототипів, що трактуються створеною картою як синтагматичні асоціації на основі дослідження про кореляцію лексичного та асоціативного праймінгу [164, с. 214]. Основними асоціатами, що узгоджуються з даними характеристиками в межах найдавніших сталих словосполучень чи цілих речень, званих діахронними текстовими прототипами, є іменники та займенники давньошотландської мови, у сполучуваності з якими прикметник виявляє предикативну (*this eild is lycht*) та атрибутивну (лише з іменником) (*licht report*) комбінаторику і власне слугує індикатором підтримуваних синтагматичних відношень (за В. Порцінгом). Саме ця лексика піддається диференціації у нашому моделюванні: на скомпільованій карті накопичуються всі

доступні для лексеми характеристики у її діяхронних текстових прототипах, а саме узгоджувані прикметники з наших асоціативних рядів-категорій. Інформація гранулюється за основними значеннями (Good, Bad, Strong, Weak, Active, Passive), обчислюється значення чіткості та ймовірності гранул і за допомогою принципу «обчислення словами» на основі отриманих цифрових параметрів гранул формуються оцінювальні фрази на кшталт характеристик диференціала Осгуда. Вирішальним є те, що у результуючі фрази імпліцитно вкладаються найвластивіші словам конотативні та денотативні складові оцінюваного значення. Подані фрази, будучи екстрагованими зі створеної асоціативної карти чи ментального лексикону давніх шотландців, приймаємо за ментальні (комбінаторно-семантичні) репрезентації чи образи – глибинну основу семантичного значення у когнітивістиці.

Дослідження проводиться у контексті циклу «культура-когніція-концепт-культура». Лінгвокультурологічна сутність концепту представляється нечітким конотативно забарвленим асоціативним полем прикметників-синонімів давньошотландської мови з виявленням етимологічного кореня та зразків традиційного вжитку, діяхронних прототипів. Вихідною моделлю є фрагмент асоціативної карти міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності, що на Рис. 3.24. На Рис. Е.10. для деталізації зображений перетин асоціативної карти, що виокремлює універсалію потенціалу.

Трикутний перетин мережі представляє дослідницький інтерес, оскільки відтворює нечітку діяхронну модифікацію семантичного диференціала Осгуда зі стихійною (хронологічною) шкалою нечіткостей всіх значеннєвих відтінків полярних оцінок. Отже, на Рис. 3.44 відображено давньошотландський зразок міжкультурної універсалії STRONG-WEAK виміру потенціалу висловів. Стиковані асоціативні поля Strong та Weak в межах даної симулятивної техніки розглядатимемо як шкали диференціала, на яких подані найрізноманітніші асоціативні виміри двох протилежних якостей потенціалу. Згідно з превалюючою сполучуваністю прикметника, всі ці характеристики узгоджуються чи означають низку іменників та займенників як в атрибутивній (лише для іменників) (licht report), так і предикативній конструкціях (this eild is lycht), у т.ч. в препозиційних фразях (as lycht as wynd, as lycht as leif of tre), [28,

102, 40, 260, 123, 135] діяхронних текстових прототипів, що мають найстарший вік та найвищу частотність чи асоціативність за закономірністю Ципфа.

З метою впорядкування диференціала та унаочнення симулятивної техніки задаються часові проміжки з досліджуваного давньошотландського періоду та оцінюються лише зрізні чи прилеглі значеннєві нюанси з відповідними значеннями чіткості. Проміжні висновки лінгвокультурологічного характеру стосуються багатства відтінковості лексики, рівня тонкості та образності мислення, стиглості стереотипів, здатності до поєднання ментальних просторів тощо. Остаточним внеском у когнітивістику є врахування всіх цих особливостей та варіативностей, що результують у рівень асоціативності зі значеннями критерію оцінювання, у вихідних числових характеристиках, які дозволять порівнювати асоціативні «сили» конкуруючих об'єктів у синхронній лінгвістиці та виводити ментальні репрезентації у діяхронній. Отже, психометрична шкала отримує двоякий часовий вияв згідно із часовим парадоксом семантичних змін де Сосюра: принцип її формування діяхронний, оскільки приріст асоціативної карти розглядається як динамічний саморегульований процес, проте асоціативний висновок констатує ментальний лексикон конкретного синхронного стану, яким у нашому дослідженні є давньошотландський період розвитку мови, включаючи 1700 рік.

Процес диференціації давньошотландської лексики розпочинається зі встановлення діяхронних текстових прототипів, наприклад, для межових прикметників часових інтервалів. Результати прототипування представлені у Таблиці Е.1.

Отож, згідно з найдавнішими джерелами, серед найпрототипніших словосполучень для межових прикметників знаходимо:

Companye could be **buyrly** with the degree of belief **0.917**.

Women could be **odious** with the degree of belief **0.586**

Watteris, fluidis could be **proud** with the degree of belief **0.255**

Leggs could be **wankle** with the degree of belief **0.019**

Me could be **bauche** with the degree of belief **0.290**

Complexioun could be **selie** with the degree of belief **0.606**

Woman could be **brukil** with the degree of belief **0.984**

З ілюстративної вибірки робимо висновок, що на спареній шкалі давньошотландської універсалії потенціалу Strong-Weak жінка є радше слабкою, аніж сильною, оскільки негативний дескриптор *brukil* «морально нестійкий, хто легко піддається спокусі» вживається з іменником *woman* раніше, а отже є прототипнішим для її реноме у ментальному лексиконі давніх шотландців, ніж позитивний *odious*, що належить до НАП Strong хоча й зі значенням «той, хто викликає сильну відразу». Отож, результуючою нечіткою множиною є $Woman = \{brukil/0.984, odious/0.586\}$.

Важливо зазначити, що ципфіанська теорія «частотності» найдавніших слів доволі поширена автором на вислови, що де-юре лематизуються теорією польської дослідниці давньошотландської лексикології Йоанни Копачек «Repetitive and therefore fixed?» (Повторювані й тому фіксовані?) [193, 194]. Проте у нашому дослідженні поняття стандартизації біноміальних словосполучень заміщається їх асоціативністю, яка безпосередньо залежить від частотності вжитку [213].

Переходячи до цілого фрагмента карти, що на Рис. 3.24, оцінюємо дану структуру як повноформатний давньошотландський асоціативний диференціал, який використовується для оцінки давньошотландської лексики. Навпроти кожного прикметника шести шкал через косу вказано його синтагматичну асоціацію, що й слугує основою для виведення ментальних репрезентацій стосовно слів, що входять до фрагмента. Основою для оцінок є значення чіткості цих асоціацій, що дорівнює значенню чіткості самих прикметників в результаті властивості пропагації нечіткості у мережі та завдяки тому факту, що міра чіткості чи міра асоціативності базується на даті текстового прототипу, де одночасно вживаються оцінювані та таким чином лематизовані синтагми. Зазначимо, що у діахронних текстових прототипах прикметник сполучається з вказаним іменником як в атрибутивній, так і предикативній конструкціях, з займенником – лише в предикативній. Загальна осгудівська оцінка у гранульних фразах подається у предикативі.

Симулятивна техніка розпочинається з вибору на карті оцінюваного слова. Алгоритм накопичує всі входження слова до фіксованих на карті синтагм, на основі яких створюється шість гранул, по одній для кожної шкали. Гранули

оцифровуються значенням чіткості μ_{Granule} та ймовірності P_{Granule} , на основі чого будуються класичні оцінки Заде, розглянуті у Додатку D.

Метод запроваджується у публікації [146] і є авторським когнітивним інструментом побудови ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій.

Отже, всі наявні для досліджуваного слова характеристики подаються у вигляді логічного виразу для відображення трьох критеріїв (потенціалу Potency, оцінювання Evaluation та активності Activity), їх позитивних або/та негативних значень залежно від присутніх оцінок:

Word={Potency:[(Strong, μ_{Strong}): P_{Strong}] OR/AND [(Weak, μ_{Weak}): P_{Weak}];
Evaluation:[(Good, μ_{Good}): P_{Good}] OR/AND [(Bad, μ_{Bad}): P_{Bad}]; Activity:[(Active, μ_{Active}): P_{Active}] OR/AND [(Passive, μ_{Passive}): P_{Passive}]} (6)

Дві антонімічні гранули відповідають кожному з універсальних критеріїв потенціалу, оцінювання та активності. Для кожного критерію:

$$P_{\text{Granule}} + P_{\text{AntGranule}} = 1 \quad (7)$$

Тобто подані антонімічні гранули складають простір елементарних подій: ймовірність стану *strong* «сильний» протилежна до ймовірності стану *weak* «слабкий».

Ймовірність кожної гранули згідно з операцією диз'юнкції у теорії ймовірностей є рівною сумі ймовірностей її одиниць:

$$P_{\text{Granule}} = P_{\text{Granule}1} + P_{\text{Granule}2} + \dots + P_{\text{Granule}k} \quad (8)$$

$$P_{\text{AntGranule}} = P_{\text{AntGranule}1} + P_{\text{AntGranule}2} + \dots + P_{\text{AntGranule}l} \quad (9)$$

$$\text{Число елементів антонімічних гранул складає } n: k+l=n \quad (10)$$

Тоді для кожного елемента i кожної гранули, ймовірність дорівнює:

$$P_{\text{Granule}i} = P_{\text{AntGranule}i} = 1/n \quad (11)$$

Міра приналежності критерію кожної гранули за формулою диз'юнкції у нечіткій логіці дорівнює:

$$\mu_{\text{Granule}} = \max(\mu_{\text{Granule}1}, \mu_{\text{Granule}2} \dots \mu_{\text{Granule}k}), \quad (12)$$

де $\mu_{\text{Granule}1}, \mu_{\text{Granule}2} \dots \mu_{\text{Granule}k}$ – функції приналежності критерію характеристик гранули.

Те саме стосується антонімічних гранул:

$$\mu_{\text{AntGranule}} = \max(\mu_{\text{AntGranule1}}, \mu_{\text{AntGranule2}} \dots \mu_{\text{AntGranulek}}), \quad (13)$$

де $\mu_{\text{AntGranule1}}, \mu_{\text{AntGranule2}} \dots \mu_{\text{AntGranulek}}$ – функції приналежності критерію характеристик антонімічної гранули.

Логічний вираз (6), що представляє новий спосіб асоціативної оцінки, побудовано з використанням операцій теорій ймовірності [178] та нечіткої логіки [248]. Характерним є збереження двох логічних операторів OR «або» та AND «та», що поєднують позитивні та негативні концепти Good-Bad, Strong-Weak й Active-Passive та відповідні їм вербалізатори. Оскільки згідно з психолінгвістичними студіями одному одухотвореному чи неодухотвореному об'єкту можуть бути одночасно притаманні дихотомічні як позитивні, так і негативні якості, в констатації яких майже завжди відображена звичаєва та культурна упередженість оцінювача [154, 23, 17, 16, 59, 116, 115, 73]. Особливо цікавою видається погляд на оцінювальну “непевність” прикметників, що передають семантику моральності [100].

Таким чином, створивши шість диференційних гранул для кожного слова карти, звужуємо його оцінку до традиційних осгудівських координат, імпліцитно вкладаючи в них як конотативні, так і денотативні оцінки кожного критерію, тим самим збалансувавши конотативну «перевагу» диференціала Осгуда. Такий спосіб оцінювання абсорбує розширений психолінгвістичний аналіз, оскільки, за Дізом, асоціації викривають латентний ментальний лексикон, приховане глибинне значення слова [101, 212, 223, 198].

Отримані числові характеристики переводимо у вербальні, і з допомогою перетворень, поданих у параграфі 3.3.3, «обчислюємо словами» ментальні образи давніх шотландців, подаючи сформульовані гранули оцінювальними фразами Заде.

У такий спосіб синтезовані характеристики вбирають основні атрибути та ознаки, що представляють взірці категорій і формують так звані ментальні репрезентації [241].

Приклади нечіткої гранульної диференціації давньошотландських слів *he* «він», *kid* «дитина» та *thow* «відлига» подані на Рис. 3.34.

```

C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olana\Desktop\release_v4.0.3>java -jar "olena_proj.jar"
FACT THAT
[he] is Absolutely Strong (michty - 0.9172048352) is Unlikely (0.3333333333333333).
[he] is Absolutely Weak (droup, wery - 0.9842320059) is Likely (0.6666666666666666).
[he] is Very fairly Good (pissant, blith, wele made - 0.8296344648) is Very likely (0.75).
[he] is Absolutely Bad (crabit - 0.9837154768) is Unlikely (0.25).
[he] is Quite Active (?auld, throuche - 0.494695216) is Likely (0.5).
[he] is Fairly Passive (subdit, tractabill - 0.7102721686) is Likely (0.5).

THUS
[he] could be Absolutely Weak to Higher extent than Absolutely Strong.
[he] could be Very fairly Good to Much higher extent than Absolutely Bad.
[he] could be Quite Active and Fairly Passive to the Same extent.

FACT THAT
[kid] is Fairly Active (tait - 0.626253858) is Very likely (1.0).

THUS
[kid] could be Fairly Active.

FACT THAT
[thow] is Quite Good (fortunat - 0.5276228341) is Very likely (1.0).
[thow] is Very fairly Active (unswere - 0.8654513889) is Likely (0.5).
[thow] is Fairly Passive (obedient - 0.6016242318) is Likely (0.5).

THUS
[thow] could be Quite Good.
[thow] could be Very fairly Active and Fairly Passive to the Same extent.

```

Рис. 3.34. Консоль ментальних репрезентацій для давньошотландських слів
he «він», kid «дитина» та thow «відлига»

За різними семантичними ознаками асоціативний диференціал визначає, наскільки Weak, Strong, Active, Passive, Good та Bad є he, kid та thow, тобто виявляє їх потенціал, активність та загальну оцінку.

На основі отриманих нечітких та ймовірнісних характеристик асоціативний диференціал синтезує дихотомічні ментальні репрезентації для he:

Fact that

He is Absolutely Strong (michty – 0.92) is Unlikely (0.33)

He is Absolutely Weak (droup, wery – 0.98) is Likely (0.66)

He is Very Fairly Good (pissant, blith, wele made - 0.83) is Very Likely (0.75)

He is Absolutely Bad (crabit – 0.98) is Unlikely (0.25)

He is Quite Active (*Zauld, throuche* – 0.49) is Likely (0.5)

He is Fairly Passive (subdit, tractabill – 0.71) is Likely (0.5)

Thus

He could be Absolutely Weak to Higher Extent than Absolutely Strong

He could be Very Fairly Good to Much Higher Extent than Absolutely Bad

He could be Quite Active and Fairly Passive to the Same Extent

(Контекст взято з Рис. 3.34.)

Останнім блоком ідуть узагальнюючі та порівняльні фрази, що виказують «його» цілком слабким у вищій мірі, ніж цілком сильним (тобто дескрипторів вираженої слабкості більше, ніж вираженої сили); дуже добрим у значно вищій мірі, ніж абсолютно поганим; достатньо активним та більш ніж достатньо пасивним у рівній мірі.

Як бачимо, висновки диференціала неоднозначні через високу градуїзованість шкал, але достатньо чутливі, щоб «його» ментальний портрет сприймався на тому ж рівні, що й екстрагувався з давнього лексикону.

Що ж до відтінковості значень, то *he* є сильним у значенні *michty* «фізично сильний, міцний»; слабким – у значенні *droop* «в'янучий» та *wery* «знемагаючий»; добрим – у значеннях *pissant* «талановитий у певній якості», *blith* «у доброму гуморі», *welc made* «гарних пропорцій, добре збудований»; поганим – у значенні *crabit* «злобний, в поганому гуморі»; активним – у значенні *Zauld* «активний, сповнений сил, міцний» та *throuche* «активний, пожвавлений», пасивним – у значенні *subdit* «покірний, смиренний, слухняний» та *tractabill* «покірний, слухняний».

Kid та *thow* не є настільки багато представленими на універсалиях, проте достатньо чітко окресленими. Згідно з диференціалом:

The fact that kid is fairly active is very likely.

Тобто найстабільнішою асоціацією дитини в ментальному лексиконі давніх шотландців є її висока активність (*tait* – «активний, енергійний, пожвавлений, моторний, неприборканий»), що є однією з вирізняльних властивостей дитячого темпераменту.

Щодо *thow* (англ. *thaw*) «відлиги», то асоціативний диференціал констатує:

Thow could be quite good.

Thow could be very fairly active and fairly passive to the same extent.

Тобто, найстабільнішими характеристиками ментального образу відлиги в умах давніх шотландців є її достатня позитивність (*fortunate* «сприятливий; пожвавлений»); дуже висока активність (*unswere* «охочий, активний, пожвавлений») та висока пасивність (*obedient* «слухняний, ретельний») водночас.

Важливо ще раз зазначити, що в даному випадку вжиті у статистичних висновках детермінатори виражають не числову міру якості, а внутрішню асоціативність об'єкта з певною якістю, рівень прототипності даної якості для об'єкта, тобто, для прикладу, *absolutely* можна інтерпретувати як виражену чи пряму асоціативність, *fairly* як високу асоціативність і т. д. Тобто йдеться не про експліцитну числову міру, а внутрішню глибинну змістову зануреність слова. Ньюансе ж навантаження характеристик, що вкладаються у дані оцінки, прослідковується у використаних вербалізаторах.

У цьому контексті зазначимо серед поданих у Додатку F комбінаторно-семантичних характеристик результати «належної проби» та ті, що носять семантично суперечливий характер. Відомо, що оригінально класичний диференціал міжкультурних універсалій був розроблений Осгудом для виміру характеристик оцінювання, потенціалу й активності слів та виразів. На відповідному давньошотландському відтинку знаходимо комбінаторно-семантичні характеристики для питомих диференціалу лексем Сила (*Strenth, Fors*) та Добро (*Guid*). Виявляємо, що *Strenth is quite Strong (supernatural – 0.49) is Very Likely (1.0)*; *Fors is very fairly Stong (mainfull – 0.85) is Very Likely (1.0)* та *Fors is very fairly Active (agile 0.87) is Very Likely (1.0)*, тобто висока асоціативна прототипність понять витримується диференціалом, причому за відсутності негативних характеристик, що дещо менше помітно у характеристиках лексеми *Guid*: *Guid is just a very little Active (spritly 0.118) is very Likely (1.0)*. Проте розуміння наступних характеристик *Wol is not at all Good (superfine – 0.037) is Very Likely (1.0)* та *Las is not at all Good (welefaceit – 0.011) is Very Likely* вимагає власне асоціативного тлумачення оцінок для вовни та дівчини, що увійшли у вжиток пізно та відзначалися для періоду модерністично у першому випадку (*superfine*) чи вторинністю досліджуваного концепту в другому (*welefaceit*), оскільки миловидна чи гарнолиця дівчина несе конкретне семантичне навантаження добротності, що перегукується радше з красою чи вродою. Наведені характеристики є ледь не крайніми

точками градуального континууму прототипності досліджуваних концептів, решту характеристик займають своє звичаєве, доступне для сприйняття місце (див. Додаток F). Поданий аналіз наголошує власне на квантифікованій асоціативній (прототипній) оцінці для виявлених диференціалом комбінаторно-семантичних характеристик.

Серед висновків очевидною є неповна заангажованість шкал для діахронних досліджень: лише для деяких об'єктів, так званих примітивів чи ядерної (примарної) лексики, як наприклад, *he, she, man, woman* присутні оцінки торкаються всіх шкал, у решті випадків слова отримують дуже часткові визначення на поданих універсалиях. Окрім того, проаналізовані текстові прототипи можуть містити ідіоматичні значення досліджуваних слів, які прямо відтворюють ментальний лексикон загалом [199], але можуть «спантеличити» виокремлений ментальний образ слова, подібно до деяких неасоціативних метафоричних епітетів (на відміну від асоціативних: для прикладу, означення «friendly» традиційно передається епітетом «warm», «unfriendly» відповідно «cold») [208, 176, 227]. Оскільки, згідно з традиційною гіпотезою досліджень [176, 162, 234, 197], переносні значення, які можуть засвідчуватися як ідіомами, так і довільними метафорами, з'являються у менш освоєній трансцендентній області (target domain) опісля здобутого досвіду в загальних, побутових чи практичних сферах життя (source domain), то найабстрактніші з них мають незначний шанс вперше опинитися в діахронних текстових прототипах. Значно ж краща асоціативна картина слова очікується у синхронних дослідженнях, де кількість оцінювачів може бути необмеженою, і вибірка подасть справжню статистичну оцінку, цільово залучивши усі шкали. Проте асоціативні реакції і в цьому випадку вважатимуться обмеженими чи цільовими ad hoc відповідями, як вжито у Болоньезі [149].

Отже, розроблена симулятивна техніка вирізняється високою чутливістю і гнучкістю в оцінюванні асоціативних якостей слова, привносячи в асоціативний портрет слова найпитоміші його характеристики. Запропонований автором оригінальний метод асоціативного диференціювання чи реконструкції ментальних репрезентацій представляє інтерес водночас для когнітивістів та маркетологів [146].

3.3.8. Часова стратифікація давньошотландської лексики. Остання з нечітких практик носить загальний оцінювальний характер. Об'ємний погляд на рисунки 3.24 та 3.44. вбачає в універсалиях стратифікаційні структури, готові до хронологічно зваженої оцінки пластів лексики. Основним елементом таких структур є нечітке групування давньошотландської лексики, що увійшла у вжиток за певний період часу, скажімо 100 років. Доступ до цієї лексики, як і у випадку гранули, здійснюється опосередковано через угруповання, в даному випадку зване стратумом. Концепція нечіткої стратифікації належить до пізніх ідей Лотфі Заде і є частковим випадком нечіткої класифікації, пропонованим для організації словників, енциклопедій та нотатників [249]. Звісно, це передбачає певну релевантність до історичного (хронологічно впорядкованого) тезауруса, що розглядається у нашій праці.

У межах виділених універсалий, оскільки інтервали є спільними для протиставлених антонімічних шкал, часова стратифікація вбачається доцільною задля визначення пріоритетного полюса тяжіння пластів лексики, часової антонімії та статусу ядерності чи периферійності кожного стратума. Отже, в моделі виділено три стратифікаційні структури для дослідження розвитку давньошотландської лексики потенціалу Strong-Weak, оцінювання Good-Bad та активності Active-Pessive з чотирма стратумами (чи пластами) в кожній, де всі оцінки здійснюються завдяки граничним значенням чіткості. Для прикладу, введена нечітка змінна Gravity = (strong/ $\mu_1(x)$; weak/ $\mu_2(x)$) характеризує тяжіння лексичних пластів до кожного з протилежних полюсів, де $\mu_1(x)$ та $\mu_2(x)$ – функції належності (чи значення чіткості) межової антонімічної пари, при виборі якої припускається похибка у 50 років [12, 143, 146, 144].

Першою виділяємо стратифікаційну структуру для лексики потенціалу.

Словотворчий період асоціативного ряду Strong 1375-1672 складає 297 років; антонімічного ряду Weak 1375-1686 – 311 років відповідно, кількість слів, що увійшли в узус на першому словотворчому часовому проміжку – 60, на другому – 51. Тобто позитивний концепт, як вже зазначалося вище, виявляє кращу динаміку розвитку.

Межевими елементами стратумів конструкції Strong-Weak є:

1400, (Burely/0.92) – 1420, (Smal/0.86);

1500, (Rik/0.59) – 1500, (Frail/0.61);

1600, (Proud/0.25) – 1600, (Bauch/0.29).

На рівні 1700 року в межах дозволеної похибки:

1672, (Sensibil/0.02) – 1686, (Wankle/0.02).

Отже, подаємо значення змінної Gravity на межі кожного стратума маркерів потенціалу.

Стратум 1300-1400: Gravity = (strong/0.92; weak/0.86);

18 слів увійшло у НАП Strong; 8 слів – у НАП Weak.

Стратум 1400-1500: Gravity = (strong/0.59; weak/0.61);

20 слів увійшло у НАП Strong; 14 слів – у НАП Weak.

Стратум 1500-1600: Gravity = (strong/0.26; weak/0.29) ;

15 слів увійшло у НАП Strong; 23 слова – у НАП Weak.

Стратум 1600-1700: Gravity = (strong/0.02; weak/0.02).

В останньому стратумі НАП Strong міститься 7 слів, НАП Weak – 6 слів.

Розбіжність межових значень чіткості для протилежних концептів несуттєва, оскільки інтервали словотворення майже співмірні, а кореляція з кількістю слів ряду, як бачимо, прямує до нуля.

Стратифікація лексики оцінювання також розпочинається з граничних елементів. Період словотворення НАП Good триває 383 роки з 1309 до 1692 та налічує 87 слів; для НАП Bad він триває 303 роки з 1375 до 1678 року та налічує 75 слів. Як бачимо, розвиток позитивного концепту є значно тривалішим та пліднішим.

Межові елементи стратумів Good-Bad:

1400, (Nobil/0.77) – 1400, (Pur/0.92);

1500, (Bony/0.51) – 1500, (Dolly/0.59);

1600, (Braw/0.25) – 1597, (Subaltern/0.28);

1692, (Wele face/0.01) – 1678, (Hough/0.01).

Отже, подаємо значення змінної Gravity на межі кожного стратума маркерів оцінювання.

Стратум 1300-1400: Gravity = (good/0.77; bad/0.92);

22 слова увійшло у НАП Good; 15 слів – у НАП Bad.

Стратум 1400-1500: Gravity = (good/0.51; bad/0.59);

22 слова увійшло у НАП Good; 19 слів – у НАП Bad.

Стратум 1500-1600: Gravity = (good/0.25; bad/0.28);

33 слова увійшло у НАП Good; 31 слово – у НАП Bad.

Стратум 1600-1700: Gravity = (good/0.01; bad/0.01);

10 слів увійшло у НАП Good; 10 слів – у НАП Bad.

Значення чіткостей межових елементів незначно різняться через неспівмірність діапазонів рядів.

Стратифікація лексичних маркерів активності: період словотворення для НАП Active 1375-1699 становить 324 роки та налічує 31 слово, для НАП Passive 1380-1648 – 268 років та налічує 33 слова.

Межевими елементами стратумів стратифікаційної конструкції Active-Passive є:

1420, (Unswere/0.87) – 1400, (Mild/0.93);

1500, (Lifly/0.63) – 1500, (Applicable/0.57);

1602, (Zauld/0.32) – 1609, (Submiss/0.17);

1699, (Vigent/0.03) – 1648, (Soupill/0.03).

Отже, подаємо значення змінної Gravity на межі кожного стратума маркерів активності:

Стратум 1300-1400: Gravity = (active/0.87; passive/0.93);

9 слів увійшло у НАП Active; 5 слів – у НАП Passive.

Стратум 1400-1500: Gravity = (active/0.63; passive/0.57);

9 слів увійшло у НАП Active; 14 слів – у НАП Passive.

Стратум 1500-1600: Gravity = (active/0.32; passive/0.17) ;

10 слів увійшло у НАП Active; 13 слів – у НАП Passive.

Стратум 1600-1700: Gravity = (active/0.03; passive/0.03).

В останньому стратумі НАП Active міститься 3 слова, НАП Passive – 1 слово.

Загалом, ця конструкція повторює попередні: незначна розбіжність значень чіткості межових елементів зумовлена взаємозміщеністю періодів словотворення антонімічних асоціативних полів. Відмінність виявляється на рівні третього стратума,

a саме у 1600 році входження помітно різняться мірою асоціативності: *active*/0.32 та *passive*/0.17, що пов'язано передусім з тривалішим та пліднішим інтервалом розвитку концепту *Active* у XVI ст. порівнянно з *Passive*. Така затребуваність даного концепту може зумовлюватися історичними причинами. На думку Сепіра, мовна реальність суспільства підлаштовується культурній, і відповідні зміни у мові значно відстають у часі від своїх культурних першопричин [228, 82]. В даному випадку таким культурним стимулом може слугувати епоха Високого Ренесансу, що набула свого пікового вияву в XIV–XV ст. в Італії і ширилась Європою, включаючи Францію, з якою безпосередні торговельні та культурні взаємини підтримувала тодішня Шотландія. Оскільки Ренесанс передусім торкався мистецтва та науки, каталізуючи мистецькі антропоцентричні напрямки; наукові, технічні та астрономічні відкриття; заснування ремісничих осередків тощо, то мовний концепт *Active* у процесі переломлення нової «зренесансифікованої» картини світу в мові отримав виразний імпульс та запит на розвиток, що відобразилося на давньошотландському ментальному лексиконі у згаданому XVI столітті.

Стратифікаційна концепція також передбачає розмежування ядерної та периферійної частин ментального лексикону, оскільки та сама ядерно-периферійна структура притаманна також нечітким множинам [111]. Тому для відмежування ядерного ментального лексикону відсікаються стратуми з неналежними значеннями чіткості, що рекомендовалося при моделюванні асоціативних практик.

Отже, до уваги поданий оцінювальний метод, спрямований на постратумний огляд та порівняння словотворчої динаміки антонімічних якісних прикметників-дескрипторів міжкультурних універсалій оцінювання, потенціалу та активності. Ця практика вивершує аналіз запропонованої асоціативної моделі.

3.4. Порівняльний аналіз нечіткого моделювання історичного асоціативного тезауруса та лексикографічних синхронних ресурсів

Запропонована асоціативна інтерпретація синонімії є не поодиноким у царині нечіткого асоціативного моделювання. Подібні дослідження здійснені на базі шведської *Swesaurus* [221], голландської [214] та сучасної індійської мови хінді

[188]. Нечітку інтерпретацію Hindi WordNet також зrealізовано за допомогою нечіткого графа, що представляє ідеальний зразок порівняння зі схожим sunset-принципом та внутрішньою морфологією, проте відмінним способом фазифікації. Засновчими стали принципи фазифікації WordNet, запропоновані Боріном та Форсбергом у 2010 році для створення тезауруса шведської мови Swesaurus. Нечітке кластерування синонімів на основі визначених користувачами відстаней – основний підхід дослідження, що не може застосовуватися до давніших мовних зразків. Наше дослідження, що незалежно розвивалося на давньошотландському зразку асоціативної карти, у 2015 році запропонувало теоретично обґрунтований спосіб фазифікації історичних лексикографічних структур [11] та концентрувалось в основному на парадигматичній та епідигматичній асоціативності слів. Найбільш виразною та фундаментальною відмінністю Fuzzy Hindi WordNet, запропонованого дещо пізніше у цьому ж році, є трактування вершин нечіткого графа, синонімічних рядів іменників, дієслів, прикметників та прислівників як множин слів відкритого класу (the sets of open-class words), в якій потужність кожного вузла завжди рівна 1, тобто як чітких об'єктів. У нашому дослідженні асоціативні поля прикметників представлені нечіткими множинами, адаптуючи нечіткість, властиву значенням лінгвістичної змінної, що зазвичай подається прикметниками як мірами якості [139].

Асоціативність синонімічних рядів у [188] розглядається як питома властивість мови хінді. Асоціативність всіх відношень, включених у нашу карту, чітко базується на відомих асоціативних дослідженнях [223, 192, 212].

Обидві праці беззаперечно відрізняються обчисленням функцій (мір) приналежності: класична оцінка експерта, що використовується в електронному словнику Fuzzy Hindi WordNet, навряд чи могла б бути залученою до оцінювання семантичних та лексичних відношень давніших мов, що у нашому випадку вирішується діахронною мірою слів та її ципфанівською проекцією у міру асоціативності. Отже, зважені експертами семантичні та лексичні взаємозв'язки у [188], організовані між синонімічними рядами та словами відповідно, відношеннями асоціативності, гіперонімії, гіпонімії, меронімії, холонімії, антонімії, імплікації, тропонімії, градації та каузативних зв'язків, тимчасом як у нашому дослідженні

асоціативна карта складена з реконструйованих асоціативних синонімічних, антонімічних, епідигматичних та синтагматичних відношень (гіперо-гіпонімічні залежності іманентні для самих асоціативних синонімічних полів, представлених широкозначними категоріями). Щодо антонімічних зв'язків, то у нашому випадку вони організовані як на рівні часових антонімів, так і цілих асоціативних полів, що протиставляються своїми домінантами, згідно з асоціативністю антонімії та морфологією поля якісних прикметників, що підтверджено у [212, 223, 86].

Цілі нечітких інтерпретацій, у нашому випадку асоціативного словника Кіша та у випадку [188] Hindi WordNet, також дещо розбіжні: у першому дослідженні виконаний засіб нечіткої реконструкції давньої асоціативної карти, у другому – досягнуте встановлення контекстного значення слова у дискурсі чи тексті сучасної мови хінді на основі обчислюваних нечітких метрик, що представляє розпізнавання глибокого семантичного змісту. Хоча цей напрямок також представлятиме інтерес у випадку розроблених у нашому дослідженні двомовних структур. Щодо обсягу досліджень, то наша праця є радше ілюстрованою рекомендацією до створення асоціативного тезауруса історичного типу, тоді як Fuzzy Hindi WordNet представляє вивершений лексикографічний продукт.

Щодо самої морфології нечіткої мережі, то будучи цілком обумовленою лінгвістичними закономірностями структурно, технічно вона уможлиблює певне вдосконалення. Для прикладу, нечіткі нейронні мережі з їхніми нечітко зваженими зв'язками та морфологічними нейронами, відповідальними за логічні операції, зокрема кон'юнкції та диз'юнкції чи мовою [238] дилатції (дилатації, розширення) та ерозії, з вищою мірою точності та відповідності відображають подібні процеси, тим більше, що саме нейронні мережі потенційно найпридатніші до моделювання асоціативного мислення [219]. Проте на даному етапі дослідження запропонована у статті нечітка модель цілком задовольняє цілі поставленої лексикографічної задачі.

Отже, наша асоціативна модель цілком вписується у сучасну картину нечіткого моделювання та симуляцій процесів людського мислення, відображених у мові, тобто асоціативного вербального мислення, його розбудови та розпізнавання (реконструкції).

Висновки до розділу 3

У першій частині розділу конкретизовано методику дослідження, а саме описано підґрунтя та особливості нечіткого моделювання лінгвістичних процесів. Обґрунтовано вибір та переваги рекомендованої математичної моделі. Продемонстровано її застосування для відображення зв'язків між групами слів, що знаходяться у стані активної розбудови, тим самим ілюструючи ідеї з еволюціонування та взаємодії асоціативних синонімічних груп М. Покровського та А. Дарместетера зі застосуванням структуралістичного підходу Ф. де Сосюра та Ш. Баллі. Тлумачний словник давньошотландської мови трактується дослідженням як джерело асоціативних норм етносу, його згорнута пам'ять. Розгортання асоціативної сітки пам'яті розпочинається з реконструкцій основних відношень, виділених Кішом у його асоціативному тезаурусі. Відношенню релевантних слів відповідає широкозначне (нечітке) асоціативне поле (у розділі розглянуто НАП *GOOD, BAD, STRONG, WEAK, ACTIVE, PASSIVE* та *INFLEXIBLE, FLEXIBLE, LUCKY, UNLUCKY, SUCCESSFUL, UNSUCCESSFUL*), відношенню семантичних компонент відповідає континуальна (нечітка) асоціативна структура слова (у розділі розглянуто НАСС *SOLID, FERME, WEL, HAPPY, SOUND, SUDDAN, SOLID, LIDDER, BAUCH, SOFT*). Відношення антонімії, що зникає розгорнуті нечіткі конструкції, займає чільне місце у всіх асоціативних словниках. Синтагматичні асоціації екстрагуються з фіксованих діакронних прототипів. Гіперо-гіпонімічні відношення закладені у самій природі широкозначних полів-категорій. Поєднання всіх цих констатованих асоціаністикою зв'язків реконструює зразок асоціативної карти чи ментального лексикону, який носить комплементарний характер, поєднуючи компонентіалізм словникової природи та холізм відношень тезауруса: слова представляються фреймами, що подають детальну інформацію про походження, значення та синтагматичну сполучуваність слів карти, фактично імітуючи логогени (образи слів у пам'яті) вербальної асоціативної сітки, орієнтований граф якої відображає встановлені асоціативні атракції. Отже, результатом досліджень стає нечітка модель асоціативної прикметникової карти оцінювання, потенціалу та активності (*GOOD – BAD, STRONG – WEAK, ACTIVE – PASSIVE*)

шотландця доунітарного періоду (до 1700 року), яка дозволяє симулювати та вивчати його асоціативні реакції станом на цей період.

У другій частині розділу дослідження пропонує метод асоціативного моделювання для давніх мов зі залученням історичної синонімії та антонімії, що має на меті екстрагування асоціативних та ментальних образів минулого. Розгорнуті фрагменти асоціативної карти (1. *GOOD – BAD, STRONG – WEAK, INFLEXIBLE – FLEXIBLE, LUCKY – UNLUCKY, SUCCESSFUL – UNSUCCESSFUL* та 2. *GOOD – BAD, STRONG – WEAK, ACTIVE – PASSIVE*) стають джерелом висновків з етносвідомості давніх шотландців. Багатогранні оцінки зростання та взаємозв'язків ментального лексикону *GOOD – BAD, STRONG – WEAK, ACTIVE – PASSIVE* привносяться запропонованими симулятивними техніками, набір яких формує нечіткий історичний асоціативний прикметниковий тезаурус оцінювання, потенціалу та активності, що у межах нашого дослідження йменуємо *Scottaurus*.

Асоціативні антиподи засвідчують досяжність, зв'язність змістів та глибину асоціативної карти через відстеження міжпольових асоціативних комунікацій. Опозиційні ланцюжки слів рееструють семантичні зсуви значень, виявляючи глибину асоціативної карти кількістю міжпольових переходів. Стабільність виявленого позитивного та негативного околу характеризується обчисленими значеннями чіткості. Для першого (базового) фрагмента асоціативної карти відтворено наступні асоціативні антиподи *LIFLY-STRENTHY-WICHT Vs LIDDER-WIKIT* та *TRIG-QUHITE Vs SOFT-TENDIR*; для другого – *WEL-HAPPY-SPED Vs EVIL-WANHAPPY* та *MERVAILOUS-SPED Vs PUR-WIKIT*.

Стимульований асоціативний експеримент дає найповнішу асоціативну відповідь на стимул, довільно обраний на карті, при цьому залишаючись чутливим до більш асоційованих полів занурення, тобто контекстно-незалежним. Реконструйована асоціативна карта уможливорює симуляцію асоціативного експерименту для кожного елемента карти, постачаючи його парадигматичними (синонімічними та антонімічними), синтагматичними й епідигматичними асоціаціями. Базова мережа відтворює асоціативний експеримент для слів *PISSANT* та *VICTORIUS*;

Нечіткі метрики дають точні оцінки схожості та віддаленості асоціатив всередині поля, не будучи чутливими до зміни семантичного контексту, в той час як міжпольові дистанції залишаються пріоритетом асоціативних антиподів. На досліджуваному фрагменті віднайдені метрики для давньошотландських прикметників *VALUBLE* та *VICTORIUS*, що у полі *GOOD*, і *FERY* та *VIGENT*, що у полі *ACTIVE*.

Практика диференціації лексики забезпечує іменники та займенники карти найстабільнішими синтагматичними асоціаціями. Алгоритм програмного забезпечення групує знайдені характеристики для розглядуваної лексики у нечіткі множини, що відповідають шести дихотомічним шкалам *GOOD-BAD*, *ACTIVE-PASSIVE* та *STRONG-WEAK* трьох критеріїв Potency, Evaluation та Activity й складають міжкультурні універсалії диференціала Осгуда. Отримані нечіткі множини характеризуються зведеними значеннями ймовірностей і формують нечіткі гранули, що відтворюють часткові значення конотативно-денотативної природи у мірах загальних критеріїв диференційних шкал, тим самим долаючи конотативні межі диференціала Осгуда. Тому на особливу увагу заслуговує запропонований у праці нечіткий асоціативний диференціал, основною функцією якого є побудова ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій як у діахронному, так і в синхронному вимірі, вказуючи попри конкретні характеристики, закріплені за об'єктом у ментальному лексиконі етносу, рівень асоціативності чи прототипності відповідних загальних критеріїв об'єкта. Отже, безсумнівною є епістемологічна цінність даної техніки, оскільки саме ментальні репрезентації є основою знань [242]. На фрагменті досліджуваної асоціативної карти оцінювання, активності та потенціалу синтезовано дихотомічні комбінаторно-семантичні репрезентації для займенника *HE* та іменників *KID* і *THOW*.

Часова стратифікація допомагає дійти висновку щодо інтенсивності розвитку антонімічних концептів, асоціативного тяжіння стратумів та історичних чи соціальних першопричин виразної переваги певного з концептів. У проаналізованих стратифікаційних структурах оцінювання, активності та потенціалу виділено переважаючий розвиток концепту *ACTIVE* (незважаючи на пасивну деривативну етимологію прикметника [18] назагал) у третьому стратумі 1500–1600 років, що за попередніми оцінками може бути наслідком впливу Ренесансу XIV–XV ст.

Зазначені симулятивні техніки складають ефективну дослідницьку електронну розробку, що називаємо нечітким історичним асоціативним тезаурусом, організованим за принципом «обчислення словами», логічними виразами забезпечуючи вербалізовані оцінки для досліджуваних відношень.

Проведено також порівняння зі схожими синхронними нечіткими проектами на матеріалі WordNet шведської, голландської та мови хінді.

Досліджений фрагмент нечіткої моделі асоціативної пам'яті епізодично відображає мовну картину світу давніх шотландців, їхні комунікативні звички, вербальні уподобання, властиві їм стереотипи та схильності. Перспективою досліджень вбачається примноження симулятивних патернів мережі, готових до обслуговування різних стереотипів. Їхня остаточна комбінація у вивершену мережу привнесе у бази даних штучного інтелекту когнітивні, біхевіористичні та еволюційні лінгвістичні дані та механізм їх видобування й розширить його прогностичні можливості. При чому під «інтелектом» у когнітивній лінгвістиці розуміється все, що стосується «когніції», «перцепції», «навчання», «використання мови», «емоції», «свідомості» тощо [141], у нашому випадку – давнього етносу.

Спроектвана модель асоціативної карти передбачає також структурне розширення, а саме долучення асоціативних полів сполучених у синтагмах іменників та займенників, які своєю чергою сформуують новий план карти, наступне ж приєднання синтагматичних асоціатив-дієслів дозволить ввести у карту предикативний елемент, що ускладнить її дослідження та відкриє нові горизонти когнітивних інтерпретацій. Дослідницьким апогеєм вважатимемо порівняння реконструйованого зразка давньошотландської карти з її сучасним відповідником, отриманим на основі польових асоціативних досліджень.

ВИСНОВКИ

Подана праця присвячена історичному лексикографічному дослідженню синонімії якісних прикметників давньошотландської мови. Дослідження розпочинається з формування історичних значенневих карт: (1) синонімічних рядів якісних прикметників давньошотландської мови у вигляді фреймових структур енциклопедичного та етимологічного визначення кожного зі слів; (2) діахронних епідигматичних структур слів.

Зразком побудови парадигматичних відношень за історичним принципом приймаються діахронні синонімічні ряди історичного тезауруса OED. Лексикографічним джерелом слугує словник давньошотландської мови (DOST). Отримані семантичні поля відзначаються високою варіативністю значень та розглядаються як широкозначні категорії.

Значення, подані у DOST-орієнтованих епідигматичних структурах, верифікуються зі залученням додаткових лексикографічних структур: тезауруса шотландської мови та етимологічного словника Джемісона. Порівняльним компонентним аналізом встановлюється структурна невідповідність значень, а саме різне кортежування сем у тотожних ЛСВ слів у різних джерелах, тим самим підтверджуючи розмитість переходів семантичних структур [124] чи їхню континуальність та контекстну обумовленість вияву тієї чи іншої релевантної семи – семантичної диференційної ознаки [44, 45]. Розширений контекстуально-функціональний аналіз давньошотландської ад'єктивної лексики здійснено на основі літературних першоджерел, які назагал представлені поетичними творами, що додає образності та метафоричності досліджуваним значенням прикметників-епітетів, рівно ж як і отриманим у результаті моделювання ментальним (комбінаторно-семантичним) репрезентаціям предметів і явищ довкілля давнього шотландця.

Розроблені значенневі карти в міру встановленої нечіткої природи семантичного простору стають об'єктом подальшого дослідження та моделювання асоціативних атракцій (предмета досліджень) для доповнення словникових визначень

взаємозв'язками слів на відтвореному таким чином фрагменті ментального ад'єктивного лексику давньошотландської мови.

Для моделювання обрано когнітивно-структуралістичну парадигму. Структуралізм забезпечує дослідження поняттями системності мови, взаємопов'язаності мовних одиниць, їх парадигматичними та синтагматичними зв'язками, асоціативністю в межах мовних групувань, що відображають такі зв'язки, поняттями стану мови: синхронії, діакронії та панхронії й у пізньому своєму вияві – теорією поля. Когнітивна лінгвістика звужує значення слова до концептуальної категорії, що його актуалізує; оснащує інструментарієм представлення концептів: фреймами, прототипами, зокрема градуальними структурами категорій Л. В. Барсалу та семантичним диференціалом Ч. Осгуда. Подані дослідні підходи створюють передумови для методу моделювання чи реконструкції як основного методологічного інструментарію поданого дослідження. Математичний апарат, що використовується для розробки моделі – це теорія нечіткої логіки, що передбачає градуальність та широкозначність мовних категорій, розмитість їх меж [42, 241, 182, 186, 214].

Моделювання розпочинається з трактування створених діакронних синонімічних рядів як широкозначних асоціативних полів та зворотніх синонімічних рядів як асоціативних структур слова. Поєднання поданих реконструкцій зі залученням канонічних асоціативних відношень антонімів та синтагматичних словосполучень результує у модель нечіткої асоціативної карти чи ментального лексику давньошотландської мови.

Активация створеної карти імітує вербальне асоціативне мислення давніх шотландців і у межах нашого дослідження складає моделювання історичного асоціативного тезауруса (Scottaurus). Основними функціями тезауруса передбачено встановлення асоціативних антиподів чи міжпольових асоціативних дистанцій-околів, визначення асоціативних структур слів, імітацію асоціативного експерименту для довільних слів-стимулів карти, встановлення нечіких внутрішньопольових відстаней – подібностей та віддалей, і диференціювання давньошотландської лексики, де методами нечіткої грануляції та обчислення словами досягається синтез логічних виразів – дихотомічних ментальних (комбінаторно-семантичних) репрезентацій. Останнім

оглядово-оцінювальним підходом до реконструйованої асоціативної карти є часова стратифікація, що оцінює тяжіння часових стратумів до визначених концептів, розробленість концептів у межах стратумів, ядерність та периферійність ментального лексикону.

Отже, з огляду на запропоновані у вступі положення до захисту:

1. Вихідним для кожного діяхронного синонімічного ряду якісних прикметників давньошотландської мови у нашому дослідженні приймається синонімічний ряд англійських якісних прикметників, що вибирається зі словників Oxford Learner's Thesaurus чи WordNet. Кожний член такого ряду розглядається як спільне «викликаюче» значення для відповідних давньошотландських синонімів, що комплектують очікуваний ряд.

2. Укладаються та досліджуються значеннєві карти 100 історичних синонімічних рядів якісних прикметників давньошотландської мови у вигляді лексико-семантичних полів, в т. ч. *BALD-COWART* та *BRADENARROW*, де подається словникова інформація про кожне слово-член ряду. Вкладено та досліджено 2618 значеннєвих карт діяхронних епідигматичних структур давньошотландських прикметників, в т. ч. проаналізовано *SPECIAL, DREICH, BARE, HAPPY, WEL, FERME, SOLID, SOUND, SUDDAN, LIDDER, BAUCH* та *SOFT*.

3. Застосовано закономірність Ципфа, що переводить діяхронну міру в частотну, а значить асоціативну, розглядаючи асоціативність як вияв чутливості до статистики мови, семантичний праймінг як апроксимацію асоціативного, та асоціативні норми як наближення категорій, що дозволило прокласти паралель між діяхронним синонімічним рядом та асоціативним полем градуальної природи.

4. Діяхронні синонімічні поля якісних прикметників давньошотландської мови, представлені англійськими категоріально-широкозначними прикметниками, розглядаються як широкозначні категорії з іманентними властивостями синкретизму, поліденотатизму, синсематизму та поліфункціональності, підтвердженими контекстуальним дослідженням відзначеної лексики у літературних першоджерелах. Великою мірою широкозначність приймається питомою властивістю прикметника, що

відображає загальну ознаку, проте набирає конкретних рис при сполучуваності із численними денотатами іменників.

5.Здійснено порівняльно-компонентний аналіз давньошотландських прикметників-полісемантів зі залученням декількох лексикографічних джерел давньошотландської мови, а саме: джерельного словника давньошотландської мови (the Dictionary of the Older Scottish Tongue DOST), тезауруса шотландської мови (Scots Thesaurus) й етимологічного словника шотландської мови Джемисона (Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language) та, як наслідок, встановлено структурну розмитість семантичного простору досліджуваної лексики та принагідність вияву її значень у розглянутих давньошотландських літературних першоджерелах. Це фактично підтверджує континуальну природу семантичних структур полісемантів.

6.Проілюстрована семантична розмитість та градуальність отриманих значеннєвих карт, а саме: широкозначність історичних ад'єктивних синонімічних рядів-полів та континуальність семантичних структур давньошотландських полів дозволяє застосувати нечітку логіку, математичний апарат для відтворення градацій природних якостей, до моделювання їхніх асоціативних категорій. Виділено E -злічувану множину давньошотландських прикметників. З цієї множини E ми можемо виокремити нечіткі підмножини A_j прикметників, що передають певні семантичні ознаки чи загальні значення, представлені англійськими широкозначними прикметниками. Функції приналежності чи ступені відображення цих семантичних ознак виражені мірами асоціативності, обчисленими за формулою «ципфіанізованого» вагового коефіцієнта. Нечітка змінна різною мірою набуває досліджуваних ознак для слів множини E .

7.Відтворено два фрагменти ад'єктивної асоціативної карти на матеріалі широкозначних опозиційних категорій *GOOD-BAD*, *ACTIVE-PASSIVE*, *STRONG-WEAK* та *GOOD-BAD*, *STRONG-WEAK*, *INFLEXIBLE-FLEXIBLE*, *LUCKY-UNLUCKY*, *SUCCESSFUL-UNSUCCESSFUL* давньошотландських прикметників зі збереженням всіх структурних вимог до синонімічної, антонімічної, епідигматичної та синтагматичної асоціативних атракцій.

8. Активовано асоціативні прикметникові мережі поданих вище зразків: виокремлено асоціативний окіл вузлів другої мережі у вигляді асоціативних антиподів: *WEL-HAPPY-SPED Vs EVIL-WANHAPPY* та *MERVAILOUS-SPED Vs PUR-WIKIT*, з відстеженням глибини асоціативних зв'язків чи зв'язності; створено комунікативну оболонку з вербалізованими на основі нечіткої практики *Computing with words (обчислення словами)* звітами та проілюстровано віднайдення асоціативного околу для вузлів першої (базової) мережі у вигляді асоціативних антиподів: *LIFLY-STRENTHY-WICHT Vs LIDDER-WIKIT* та *TRIG-QUHITE Vs SOFT-TENDIR*. За допомогою вербалізованої оболонки відтворено асоціативні (епідигматичні) структури давньошотландських прикметників мережі, зокрема продемонстровано їх для слів *SOUND, SUDDAN, SOLID*; зімітовано асоціативний експеримент для всіх слів-вузлів основної мережі *GOOD-BAD, ACTIVE-PASSIVE, STRONG-WEAK* відповідно до класичної структури асоціативних норм, відстежуючи синонімічну, антонімічну, епідигматичну та синтагматичну асоціативні атракції (контекстно-незалежний стимульований асоціативний експеримент проілюстровано на прикладі давньошотландських слів-стимулів *PISSANT* та *VICTORIUS*); здійснено часове семантичне дистанціювання всередині поля, для прикладу, у полі *GOOD* синтезовано звіти про віддаленість (та схожість) давньошотландських прикметників *VALUBLE* та *VICTORIUS*, у полі *ACTIVE* – для *FERY* та *VIGENT*. Часову стратифікацію давньошотландської ад'єктивної лексики зі встановленням динаміки розвитку двох антонімічних концептів здійснено у структурах тієї ж мережі *GOOD-BAD, ACTIVE-PASSIVE, STRONG-WEAK*; встановлено та аргументовано переважаючу тенденцію концепту *ACTIVE* у третьому стратумі 1500-1600 років.

9. На основі гранульних оцінок Заде розроблено метод та формулу нечіткого комбінаторно-семантичного диференціювання: синтезовано 178 звітів дихотомічних ментальних репрезентацій для сполучуваних іменників та займенників мережі за всіма присутніми на фрагменті означеннями. Взірцеву характеристику давньошотландської лексики за трьома основними бінарними міжкультурними універсаліями *GOOD-BAD, ACTIVE-PASSIVE, STRONG-WEAK* продемонстровано на прикладі давньошотландського займенника *HE* та іменників *KID* і *THOW*.

Важливим моментом моделювання є двомовна та тлумачна природа дослідження, коли широкозначні поля давньошотландських прикметників подаються категоріально-широкозначним англійським прикметником, а асоціативні структури давньошотландських слів розгортаються англійськими семами, що відтворює техніку джерельного словника DOST, де давньошотландські слова тлумачаться англійською мовою, і що може отримати застосування у практиці контекстно-залежного перекладу.

Модель запропонованого *історичного асоціативного ад'єктивного тезауруса оцінювання, потенціалу та активності давньошотландської мови* вважається динамічною, проте констатує асоціативні інтерпретації в межах давньошотландського періоду до 1700 року, підпорядковуючись поняттю стану мови, та цілком слідуючи логіці Фердинанда де Сосюра, який вважав семантичні зміни характерними для всієї історії розвитку мови, тобто діахронними, проте можливими до вияву лише у певному синхронному стані, яким в силу стабільності синтаксичних та граматичних законів вважаємо давньошотландський період розвитку мови.

Дослідження відкриває горизонти як для лексико-семантичних студій, як-от аналізу дериваційних гнізд, продуктивних суфіксів давньошотландських прикметників, складених форм, ад'єктивації дієприкметника, суплетивних форм, що відображаються у полях, досліджень широкозначності категорій, якими представлені ряди, так і для асоціативних напрямків, розвинутих у роботі, і передбачає структурне розширення свого ареалу.

Метод моделювання навіть в умовах найнижчої ентропії неодмінно привносить похибку в отримані результати, проте керована гіпотетичність запропонованих симуляцій виправдовується і навіть вітається критикою чистого розуму, яка «в кінцевому рахунку доводить нам, що чистим та спекулятивним застосуванням розуму ми, власне, нічого не в силі пізнати» і яка «в такому разі, мабуть, відкриває ширші терени для гіпотез, оскільки (якщо нам не дозволено стверджувати), нам дозволено вигадувати та висловлювати міркування» [55], які цією працею доводимо до критичного відома наукового загалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

I. Спеціальна література

1. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова – Ленинград, 1963. – 208 с.
2. Андрейчук Н. І. Мовна когніція як складова процесу творення життєвого світу людини / Н. І. Андрейчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог, 2009. – Вип. 11. – С. 3-8.
3. Апресян Ю. Д. Синонимия и синонимы / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1969. – № 4. – С. 75-91.
4. Апресян Ю. Д. Языковая картина мира и системная лексикография / Ю. Д. Апресян. – Москва: Языки славянских культур, 2006. – 912 с.
5. Арапов М. В., Херц М. М. Математические методы в исторической лингвистике / М. В. Арапов, М. М. Херц. – Москва: Издательство «Наука», 1974. 168 с.
6. Архелюк В. В. Прикметники розміру в сучасній англійській мові: дис. ... канд. філ. наук : 1999 / Архелюк Валентина Валентинівна; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Чернівецький державний університет. – Чернівці, 1999. – 176 с.
7. Афанасьева О. В. Адъективный класс лексики в современном английском языке и формы его языковой репрезентации: дис. ... доктора фил. наук : 10.02.04 / Афанасьева Ольга Васильевна. – Москва, 1994. – 396 с.
8. Балли Ш., Французская стилистика / Ш. Балли. – Москва: Эдиториал УРСС, 2001. – 17-48с.
9. Басалкевич О. Є. Електронне представлення словника шотландської мови. Історія створення та функціональні можливості / О. Є. Басалкевич // Іноземна Філологія. – 2011. – Вип. 116. – С. 61-66.
10. Басалкевич О. Є. Діахронна модель творення прикметникових синонімічних рядів у давньошотландській мові, ІХ Міжнародна науково-практична конференція: «Мова-Культура-Особистість» / О. Є. Басалкевич // Наукові записки національного університету «Острозька Академія». – Острог, 2015. – №54. – С. 91-97.

11. Басалкевич О. Є. Нечітке моделювання асоціативних карт / О. Є. Басалкевич // IV Міжнародна науково-практична заочна конференція «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації», Наукові записки національного університету «Острозька Академія». – Острог, травень 2015. – №56. – С. 33-38.
12. Басалкевич О. Є. Нечіткий діахронний диференціатор / О. Є. Басалкевич // Збірник матеріалів IV українсько-німецької конференції «Інформатика. Культура. Техніка» (Одеса, 30 червня – 2 липня 2016 р.). – Одеса, 2016. – С. 106-108.
13. Басалкевич О. Є. Характер лексичної еволюції давньошотландської мови / О. Є. Басалкевич // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство». – Луцьк, 2017. – № 3(352). – С. 399-407.
14. Бацевич Ф.С. Філософія мови.: Історія лінгвофілософських учень : Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.
15. Белова А. Д. Категоризация и концептуализация знаний в теоретической и прикладной лингвистике / А. Д. Белова// Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. НАН України. Центр наукових досліджень і викладання іноземних мов; редкол. А. Д. Белова (гол. редактор) та ін. – Київ, 2007. – С. 24-34.
16. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно-гендерні аспекти / О. Л. Бессонова. – Донецьк : ДонНУ, 2002. – 362 с. (методична ч-на)
17. Билиця У. Я. Дихотомія емоцій людини «веселий, радісний, щасливий» – «невеселий, сумний, нещасний» в англійській картині світу (на матеріалі компаративної фразеології) / У. Я. Билиця // Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації (ELLIC 2017): матеріали IV Міжнародної наукової конференції / відп. ред. Н. Я. Яцків; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. – С. 170–176.
18. Білинський М. Е. Категорія стану в іменниковому та прикметниковому словотворі англійської мови в діахронії / М. Е. Білинський // Іноземна філологія. – № 97. – 1990. – С. 63-67.

19. Білінський М. Е. Роль деривасем у дієслівному словотворі англійської мови ХІІ-ХХ ст. / М. Е. Білінський // Іноземна філологія. – № 107 – 1994. – С. 3-7.

20. Білінський М. Е. Діахронні дослідження синонімії з використанням реляційної бази даних / М. Е. Білінський, О. Є. Басалкевич // Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – Вісник НУ «Львівська Політехніка». – № 710. – 2011. – С. 204-208.

21. Бісікало О. В. Концептуальні основи моделювання образного мислення людини / О. В. Бісікало. – Вінниця, 2018. – 65 с.

22. Блох М. Я. Проблема понятий концепта и картины мира в философии языка. / М. Я. Блох // Преподаватель. ХХІ век. – Москва, 2007. – № 1. – С. 101-105.

23. Валюкевич Т. В. Концепт ЗОВНІШНІСТЬ ЛЮДИНИ в англійській мовній картині світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Т. В. Валюкевич; Харків. нац.ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2015. – 20 с.

24. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание : пер. с англ. – Москва : Русские словари, 1996. – 411 с.

25. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая, пер. с англ. А. Д. Шмелева под ред. Т. В. Булыгиной – М.: «Языки русской культуры», 1999. – 780 с.

26. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая, пер. А. Шмелева. – М., 2001.

27. Виллюман В. Г. Английская синонимика / В. Г. Виллюман – Москва: Высшая школа, 1980. – 128 с.

28. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке / В. В. Виноградов – М.: «А. А. Шахматов», 1947. – 418 с.

29. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. Избранные труды. / В. В. Виноградов – М.: Наука, 1977. – 312 с. – URL: <http://books.e-heritage.ru/book/10077375>

30. Волковинська І. В. Емфатичність та експресивність: сутність і співвідношення понять / І. В. Волковинська // Наукові праці Кам'янець-Подільського

національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2015. – № 40. – С. 12-15.

31. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф – 2-е изд, доп. – Москва: Едиториал УРСС, 2002. – 261 с.

32. Воробьев В. В. Лингвокультурология: теория и методы. – М: Академия, 1997. – С. 36-37.

33. Гак В. Г. Языковые преобразования / В. Г. Гак. – Москва: Школа «Языки русской культуры», 1998. – 768 с.

34. Голобородько К. Лінгвістичний статус концепту // Лінгвістика: Зб. наук. праць / Укл.: В. Д. Ужченко (наук. редактор) та ін. – Луганськ, 2003.

35. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія / І. О. Голубовська [2-е вид., випр. і доп.]. – Київ : Логос, 2004. – 284 с.

36. Горнунг Б. В. О природе синонимии в языке и теоретических предпосылках составления синонимических словарей / Б. В. Горнунг // Вопросы языкознания. – 1965. – № 5. – С. 95-99.

37. Гришкова Н. В. Концепт як мовно-культурний феномен / Н. В. Гришкова // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Філологічна». – 2009. – № 11. – С. 187-193. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2009_11_33

38. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. – URL: <http://www.classes.ru/grammar/171.Gumboldt/> (дата звернення 27.05. 2020).

39. Гурська А. І. Полісемія чи широка семантика? (на матеріалі деяких англійських дієслів руху) / А. І. Гурська // Особливості розвитку сучасних германських і романських мов. – Ужгород, 1974. – С. 9-12.

40. Деева И. М. Валентные свойства английских прилагательных – «периферийных» цветообозначений / И. М. Деева // Теоретические вопросы английской филологии (Лексикология). – Горький, 1974. – С. 164-180.

41. Димова С. Н. К проблеме широкого значения слова (на материале существительного “way”) / С. Н. Димова // Синтаксические исследования по

английському языку. Ученые записки МГПИ им. Ленина. – Т. 416. – М., 1971. – Вып. 1. – С. 120-136.

42. Доборович А. Н. Языковые средства репрезентации концепта «Creativity»: на материале синонимичных существительных абстрактной семантики современного английского языка: дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.04 / Доборович Анна Николаевна. – Белгород, 2006. – 196 с.

43. Дубровская Н. В. Семантическая структура существительного в связи с типологией производных значений: слова широкого и общего значений в селькупском языке / Н. В. Дубровская // Вестник ТГПУ – 2010. – № 7 (97) – С. 84-8.

44. Дудок Р. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках / Р. Дудок. – Львів, 2009. – 358 с.

45. Дудок Р. Слово, значення та його смисли (до 100-річчя від дня народження вченого, філолога, германіста та педагога Сергія Омеляновича Гурського 1919-2019) / Р. Дудок // Молодий вчений. – 2020. – 2.1 (78.1) – С. 16-20.

46. Евгеньева А. П. Основные вопросы лексической синонимии / А. П. Евгеньева // Очерки по синонимике современного русского литературного языка: сб. ст. / АН СССР. Институт русского языка; отв. ред. А. П. Евгеньева. – М.–Л.: Наука, 1966. – С. 20-34.

47. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови / Л. П. Єфімов, О. А. Ясінецька. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 240 с.

48. Житін Я. В. Еврисемія як мовне явище / Я. В. Житін // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія. – 2009. – № 843, вип. 55. – С. 98-102.

49. Завгороднєв Ю. А. Давньоскандинавські топоелементи в складі геонімів узбережжя Британії / Ю. А. Завгороднєв // Іноземна філологія. – 1990. – № 97. – С. 50-55.

50. Залевская А. А. Понимание текста. Психолингвистический подход / А. А. Залевская. – Калинин: Калинин. гос. ун-т, 1988. – 96 с.

51. Заньковська Г. Методи концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці / Г. Заньковська // Науковий вісник Чернівецького університету : Германська філологія. – ВД «Родовід», 2014. – С. 82-85.
52. Звегинцев В. А. Теоретико-лингвистические предпосылки гипотезы Сепира – Уорфа / В. А. Звегинцев // Сб. «Новое в лингвистике». – 1960. – Вып. 17.
53. Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория // В. А. Звегинцев – Москва: Изд-во МГУ, 1973. – 248 с.
54. Золотова Н. О. Ядро ментального лексикона человека как естественный метаязык: автореферат диссертации по филологии на соискание ученой степени доктора фил. наук : спец. ВАК РФ 10.02.19 / Н. О. Золотова. – Тверь, 2005. – 63 с.
55. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. – Москва: Мысль, 1964. – Т. 3.
56. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии / В. И. Карасик // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности. – Волгоград: Перемена, 2001. – С. 3-16.
57. Караулов Ю. Н. Структура лексико-семантического поля / Ю. Н. Караулов // Филологические науки. – 1972. – № 1. – С. 57-68.
58. Каушанская В. Л. Грамматика английского языка / В. Л. Каушанская, Р. Л. Ковнер, О. Н. Кожевникова, Е. В. Прокофьева, З. М. Райнерс, С. Е. Сквирская, Ф. Я. Цырлина. – Москва, 2000. – 320 с.
59. Коляда Е. К. Лексико-фразеологічна репрезентація рішучості в сучасній англійській мові / Е. К. Коляда // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог, 2014. – Вип. 49. – С. 52–54.
60. Косолапов В. И. К вопросу о доминанте синонимического ряда / В. И. Косолапов // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Гуманітарні Науки». – 2010. – № 3 (51). – С. 81-87.
61. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – Київ: ВЦ «Академія», 2001. – 367 с.
62. Кочерган М. П. Мовознавство на сучасному етапі / М. П. Кочерган // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24-29.

63. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган – Київ: ВЦ «Академія», 2010. – 464 с.
64. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика і лінгвокультурологія / В. В. Красных. – М: Академія, 2002. – С. 12.
65. Кубрякова Е. С. Части речи в ономазіологічному освітленні / Е. С. Кубрякова. – М., 1978. – 115 с.
66. Кубрякова Е. С. Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи / Е. С. Кубрякова. – Москва: Наука, 1991. – 239 с.
67. Курпіль О. С. Історичні та сучасні тенденції розвитку мови шотландців / О. С. Курпіль // Іноземна філологія. – Львів, 1994. – Вип. 107. – С. 47-51.
68. Лакофф Дж. Когнітивне моделювання. Язык и интеллект / под ред. В. В. Петрова; пер. с англ. В. И. Герасимова и В. П. Нерознака. – Москва: Прогресс, 1995. – С. 143-184.
69. Левицький В.В. Практикум до курсу «Вступ до германського мовознавства» / В. В. Левицький, С. В. Кийко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 264 с.
70. Левицький В. В. Основи германістики / В. В. Левицький. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 527 с.
71. Левчина И. Б. Развитие семантической структуры синестезических прилагательных: дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.04 / Левчина Ирина Борисовна. – Санкт-Петербург, 2003. – 207 с.
72. Лещак О., Ситько Ю. Н. Я. Марр и функциональный прагматизм: Опыт сопоставительного методологического анализа / О. Лещак, Ю. Ситько // *Respectus Philologicus*. – 2008. – № 13 (18) – С. 92-103.
73. Літвінова М. М. Семантичні властивості фразеологічних одиниць зі значенням рис характеру людини : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / М. М. Літвінова. – Київ, 2004. – 16 с. (методична ч-на)
74. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста : антологія. / Д. С. Лихачев. – Москва: Akademia, 1997. – С. 280-287.

75. Ліщинський В. А. Аналіз мереж Петрі з одним нечітким елементом / В. А. Ліщинський, О. Є. Басалкевич // Матеріали VII Всеукраїнської наукової конференції. – Львів, 19-21 вересня, 2000 р. – С. 61-62.

76. Ломтев Т. П. Принципы выделения дифференциальных семантических признаков / Т. П. Ломтев // Общее языкознание. Хрестоматия. – Минск, 1976. – С. 272-289.

77. Луньова Т. В. Лексикалізований концепт ГАРМОНІЯ в сучасній англійській мові: структура і комбінаторика / Т. В. Луньова : дис. канд. філ. наук: 10.02.04. – Київ, 2006. – 248 с.

78. Малютина Е. И. Широкозначность против полисемии на уровне языка и речи / Е. И. Малютина // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2007. – С.123-128.

79. Малютина Е. И. Глаголы широкой семантики в когнитивном аспекте: Опыт диахронных исследований : дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.04 / Малютина Евгения Игоревна. – Москва, 2008. – 194 с.

80. Маринова Е. Д. Синтаксис и семантика некоторых широкозначных глаголов динамического состояния в английском языке: на материале истории английского языка: дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.04 / Маринова Е. Д. – Иркутск, 1995. – 194 с.

81. Марр М. Яфетидология / М. Марр. // Кучково Поле – Жуковский – Москва, 2002. – 480 с.

82. Мартине А. Структурные вариации в языке / А. Мартине // Новое в лингвистике. – 1965. – № 4. – С. 450-464.

83. Мартінек С. Емпіричні та експериментальні методи у сучасній когнітивній лінгвістиці / С. Мартінек // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2011. – Вип. 52. – С. 25-32.

84. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учебное пособие для студентов высших научных заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.

85. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. Учебное пособие / В. А. Маслова // – Минск: ТетраСистемс, 2004. – 255 с.

86. Межжеріна Г. В. Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово) / Г. В. Межжеріна // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2002. – Вип. 5. – С. 114-126. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2002_5_13.

87. Мейе А. Введение в сравнительное изучение индоевропейских языков / А. Мейе, Под. ред. и с прим. Р. Шоу; вступит, статья М. Сергиевского. – М.–Л.: Соцэкгиз. – 1938. – 509 с.

88. Милетова Е. Английское прилагательное в искусствоведческом дискурсе / Е. Милетова. – ООО «Литео», 2016. – 215 с.

89. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский. – М.: Энергия, 1979. – 152 с.

90. Нечитайло О. І. Синоніми в лексикографії / О. І. Нечитайло. – К.: Наук. думка, 1987. – 130 с.

91. Огоновська О. В. Дієслівне заміщення в англійській мові / О. В. Огоновська. – Львів: Світ, 1991. – 128 с.

92. Огуй О. Д. Контекстуальна епідигматика полісеманта schnell: динаміка семантичної сталості / О. Д. Огуй // Іноземна філологія. – 2001. – №112. – С. 3-9.

93. Пашковська Н. Ф. Синонімія як засіб відтворення національної ментальності / Н. Ф. Пашковська // Мова і культура – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип.2. – Том XII (124). – С. 125-131.

94. Покровский М. М. Семасиологические исследования в области древних языков / М. М. Покровский. – Москва: КомКнига, 2006. – 136 с.

95. Полюжин М. М. Типологія й аналіз концептів / М. М. Полюжин // Іноземна філологія. – 2009. – Вип.121. – С. 80-89.

96. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Москва: АСТ : Восток – Запад, 2007. – 314 с.

97. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека. Роль человеческого фактора в языке : язык и картина мира / В. И. Постовалова [отв. ред. Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова]. – Москва : Наука, 1999. – С.8-69.

98. Потебня А. А. Полное собрание сочинений / А. А. Потебня [Под редакцией комитета по изданию сочинений А. А. Потебни при Всеукраинской Академии наук]. – Харьков: Гос. изд-во Украины, 1926. – Том 1. – 205 с.

99. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / отв. ред. Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др. – Москва: Наука, 1988. – 216 с.

100. Рудик Т. З. Семантика прикметників моральної оцінки та її похідних у лексикографічному відображенні / Т. З. Рудик // Іноземна філологія. – Львів, 1994. – Вип. 107. – С. 35-41.

101. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с.

102. Семашко Т. Семантична структура лексичних одиниць на позначення кольору в українській мові / Т. Семашко // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – ДП: «Інформ.-аналіт. агентство», 2009. – Вип.17. – С. 14-20.

103. Сибірцева О. О. Концепт «багатство» в англійській і українській мові / О. О. Сибірцева // Мова і культура. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 2. – ТомXII (124). – С. 34-38

104. Соболева Е. Л. Развитие широкосзначности у глаголов turn и grow: дис. ... кандидата фил. наук : 10.02.04 / Соболева Елена Леонидовна. – Иркутск, 2001. – 146 с.

105. Сорокин Б. «Система-становление-состояние» в языкознании Фердинанда де Соссюра / Б. Сорокин // Философия филологии. – 2017 – С. 1-3.

106. Сосюр, Фердинанд де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Сосюр // пер. з французької А. Корнійчук, К. Тищенко. – Київ : Основи, 1998 – 325 с.

107. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи / И. Стернин // Аспекты лексического значения. – Воронеж, 1985. – URL: http://sterninia.ru/files/757/4_Izbrannye_nauchnye_publicacii/Semasiologija/Leksicheskoe_znachenie_v_rechi_1985.pdf

108. Стернин И. А. Методика исследования структуры концепта / И. А. Стернин // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001; 1985. – С. 58-65.

109. Сторчак О. Г. Структура лінгвокогнітивного і лінгвокультурного концепту / О. Г. Сторчак // Наукові записки. Серія «Філологічна» – 2013. – Вип. 37. – С. 271-273.
110. Стратулат Н. В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови / Н. В. Стратулат // Мовознавство. – 2007. – Вип. 3. – С. 69-77.
111. Сявавко М. Інформаційна Система «Нечіткий експерт» / М. Сявавко. – Л.: Видавництво ЛНУ ім. Франка, 2007. – 318 с.
112. Телия В. Н. Типы языковых значений. Связанное значение слова в языке / В. Н. Телия – М.: Наука, 1981. – 269 с.
113. Терещенко С. С. Широкозначність та багатозначність в українській мові / С. С. Терещенко // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 82. – Т. 2. – С. 177-179.
114. Тимощук И. Н. Структурно-морфологические и семантические параметры топонимической системы»: проблемы синхронии и диахронии: диссертация на соискание ученой степени кандидата фил. Наук / Тимощук Ирина Николаевна. – Львов, 1990. – 173 с.
115. Толстой Н. И. О природе связей бинарных противопоставлений типа правый – левый, мужской – женский / Н. И. Толстой // *Языки культуры и проблемы переводимости* / отв. ред. Б. А. Успенский. – Москва : Наука, 1987. – С. 169-183.
116. Трофімова О. В. Фразеологічні одиниці на позначення негативної емоційної дії в англійській і українських мовах / О. В. Трофімова // *Філологічні трактати*. – Суми, 2010. – № 1. – С. 88-95.
117. Ульман С. Семантические универсалии / С. Ульман // Новое в лингвистике. – М., 1970. – Вып. 5. – С. 250-299.
118. Уорф Б. Лингвистика и логика / Б. Уорф // Сб. «Новое в лингвистике». – 1960. – Вып. 1. – С. 183-198.
119. Уфимцева А. А. Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке : язык и картина мира / А. А. Уфимцева. – Москва : Наука, 1988. – С. 108-140.
120. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы / А. А. Уфимцева // Лингвистическое наследие XX века. – Москва, 2004. – 288 с.

121. Феоктистова Н. В. Формирование семантической структуры отвлеченного имени (на материале древнеанглийского языка) / Н. В. Феоктистова. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – 188 с.
122. Филиппов А. В. К проблеме лексической коннотации / А. В. Филиппов // Вопросы языкознания. – 1978. – № 1. – 60 с.
123. Харітонов І. К. Теоретична грамати́ка англійської мови / І. К. Харітонов // Вінниця: Нова Книга, 2008. – 352 с.
124. Шабаев В. Г. Лексические и грамматические проблемы широкозначности / В. Г. Шабаев // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2014. – №4 (34) – Ч. 3. – С.192-201.
125. Шаумян С. К. Аппликативная порождающая модель и формализация грамматической синонимии / С. К. Шаумян, П. А. Соболева // Вопросы языкознания. – 1965. – № 5. – С. 31-37.
126. Шафер М., Шиллер Д. Социальные карты в мозге / М. Шафер, Д. Шиллер // В мире науки. Scientific American. – Москва, 2020. – № 4/5. – С. 33-39.
127. Шаховский В. И. Эмотивный компонент значения и методы его описания / В. Шаховский. – Волгоград: ВГПИ им. А. Серафимовича, 1983. – 94 с.
128. Швець Н. Структурні типи іхтіонімів в англійській, французькій та українській мовах / Н. Швець // Психолінгвістика. – 2016. – № 20(2). – С. 123-132.
129. Шевчик Т. П. К вопросу о синонимическом ряде фразеологизмов и его доминанте / Т. П. Шевчик // Мова і культура. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 2. – Том XII (124). – С. 94-101.
130. Шипицина Г. П. Фразеологизация свободных словосочетаний в русском языке XXI века / Г. П. Шипицина // Вестник Брянского университета. – 2011. – № 3. – С. 1-4.
131. Щербина С. М. Вербалізація концептів SUCCESS та FAILURE у сучасному англomовному дискурсі : автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 / С. М. Щербина. – Чернівці : 2013. – 20 с.

132. Щур Г. С. Теории поля в лингвистике / Г. С. Щур // Москва : Наука, 1974. – 264 с.
133. Эгамназаров Х. Х. О понятии лексико-семантического поля в лингвистике / Х.Х. Эгамназаров // Ученые записки. – 2018. – № 1(54). – С. 185-189.
134. Aberra D. Prototype theory in cognitive linguistics / D. Aberra // Academia. – 2006. – 10 p.
135. Alcaraz Sintes A. Proposal for a Dictionary of Syntactic and Semantic Complementation of Old English Adjectives/ Alejandro Alcaraz Sintes // In *Selected Proceedings of the 2005 Symposium on New Approaches in English Historical Lexis (HEL-LEX)*, ed. R. W. McConchie et al. – Somerville, MA: Cascadilla, 2006. – P. 34-40. – URL: www.lingref.com, document #1344.
136. Alm-Arvius Ch. Figures of speech / Ch. Alm-Arvius. – Sweden: Studentlitteratur, 2003. – 218 p.
137. An introductory course on semantics and pragmatics / [Compiled by Prof. R. Sankaravelayuthan]. – Coimbatore, 2018. – 223 p.
138. Anderson J. M. Historical linguistics II Theory and description in Phonology / J. M. Anderson, C. Jones // North-Holland linguistic series. – Amsterdam. Oxford: North-Holland Publishing Company, 1974. – 445 p.
139. Banks W. Linguistic variables: clear thinking with fuzzy logic / W. Banks. – Ontario: Byte Craft Limited, Waterloo, 2013.
140. Barbour J. The Bruce / J. Barbour // London: Adam and Charles Black, 1909 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.gutenberg.org/files/44292/44292-h/44292-h.htm>
141. Barnden J. Artificial intelligence, figurative language and cognitive linguistics / J.Barnden // *Cognitive linguistics: current applications and future perspectives*. – Berlin: Mouton De Gruyter, 2006. – P. 431-459.
142. Bartmiński J. Językowe podstawy obrazu świata / J. Bartmiński // Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. – 283 s.

143. Basalkevych O. A model of the diachronic semantic differential: stratification of lexis on fuzzy principles (the case of Older Scots adjectives) / O. Basalkevych, M. Bilynsky // *Inozemna Philologia*. – 2017. – № 130. – P. 16-27.

144. Basalkevych O. Fuzzy reconstructions in linguistics / O. Basalkevych, O. Basalkevych // *Proceedings of IEEE Second International Conference on Data Stream Mining and Processing*. – Lviv, Ukraine, 2018, 21-25 August 2018. – P. 60-64. DOI: 10.1109/DSMP.2018.8478451 (Scopus)

145. Basalkevych O. Mental adjectival lexicon of Older Scots. Associative antipodes / O. Basalkevych // *Language, Culture and Change, Vol X, Cultural Heritage in a Global Perspective*. – Alexandru Ioan Cuza University Publishing House, Romania, 2019. – ISBN 978-606-714-537-3, P.215-230.

146. Basalkevych O. Fuzzy Simulation of Historical Associative Thesaurus / O. Basalkevych, O. Basalkevych // *Advances in Science, Technology and Engineering Systems – USA, 2019 – Vol. 4, Iss. 5 – P. 224-233*. DOI [10.25046/aj040528](https://doi.org/10.25046/aj040528) (Scopus)

147. Bilynskyi M. Synonymous string as a diachronic reconstruction: The OED Middle English Evidence for verbs and deverbal coinages/ M. Bilynskyi // *Inozemna Philologia*. – 2009. – № 121. – P. 20-43.

148. Blank A., Koch P. Historical semantics and cognition / A. Blank, P. Koch (Ed.) // *Mouton de Gruyter*. Berlin. – 1999. – P. 153-165.

149. Bolognesi M. Big data in cognitive science: Flickr as a database of semantic features Evaluating the semantic spaces emerging from Flickr tags distribution / M. Bolognesi // *Academia*. – 2015. – Chapter 7. – P. 144-173

150. Book review. Andras Kertesz. The historiography of generative linguistics / Reviewed by Jozsef Andor // *Folia Linguistica*. – Mouton de Gruyter, 2019. – 53(2) – P. 567-573.

151. Book review. Michael Robbins. Consciousness, language and self. Psychoanalytic, anthropological explorations of the dual nature of mind / Reviewed by Kailing Lu // *Folia Linguistica*. – Mouton de Gruyter, 2019. – 53(2). – P. 575-577.

152. Budanitsky O. Lexical semantic relatedness and its application in natural language processing / O. Budanitsky // Technical report CSRG-390. Computer system research group. – 5. – 1999.
153. Chapman M. The Celts. The Construction of the Myth / Chapman M. – St. Martin's Press, 1992. – 342 p.
154. Cleitman H. Basic psychology/ H. Cleitman. – New York. Norton&Company Inc., 1992. – 660 p.
155. Cognitive linguistics: basic readings / [Edited by Dirk Geeraerts]. – Berlin. New York. Mouton de Gruyter, 2006. – 485 p.
156. Corpus Methods for Semantics. Quantitative studies in polysemy and synonymy / [Edited by D. Glynn, Ju. Robinson]. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2014. – 545 p.
157. Crossley S. The development of polysemy and frequency use in English second language speakers / S. Crossley, T. Salsbury, D. McNamara // Language learning. Journal of research in language studies. – University of Michigan Press, 2010. – P. 573-605.
158. Cruse A. Meaning in language. An introduction to semantics and pragmatics / A. Cruse. – Oxford University Press, 2000. – 424 p.
159. Cymbalista P. Towards a cognitive approach to extralinguistic motivation of diachronic semantic change / P. Cymbalista, G. Cleparski // Zeszyte Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. – 2007. – № 47. – C. 61-87.
160. Dareau M. DOST: Its History and Completion / M. Dareau// Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America – Dictionary Society of North America, 2002. – no. 23 – P. 208-231.
161. Darmesteter A. La vie des mots / A. Darmesteter. – Paris: Librairie Ch. Delagrave, 1887. – 213 p.
162. David G. Idiomaticity and conceptual interpretation / G. David // Proceedings of the HUSSE conference. – Debrecen: Hungarian Society for the study of English, 2011. – № 60 (3). – P.155-164.

163. De Deyne S. Word associations: norms for 1424 Dutch words in a continuous task / S. De Deyne, G. Storms // *Behavior Research Methods*, 2008. – № 40 (1). – P. 198-205, <https://doi:10.3758/BRM.40.1.198>
164. De Deyne S. Word associations: network and semantic properties / S. De Deyne, G. Storms // *Behavior Research Methods*, 2008. – № 40 (1). – P. 213-231, <https://doi:10.3758/BRM.40.1213>
165. De Deyne S. “The small world of words” English word association norms for over 12000 cue words / S. De Deyne, D. J. Navarro, A. Perfors, M. Brysbaert, G. Storms // *Behavior Research Methods*, 2019. – № 51. – P. 987-1006, <https://doi.org/10.3758/s13428-018-1115-7>
166. Diaz Vera J. Calculating indexes of lexical convergence and divergence through time and space / J. Diaz Vera // *The historical-cognitive linguistics interface*, 1998. – 16 p.
167. Dunbar W. *The poems of William Dunbar* / Ed. by W. M. Mackenzie. – Northampton: John Dickens and co. ltd., 1970. – 270 p.
168. *Edinburgh studies in English and Scots* / Ed. by A. J. Aitken, A. McIntosh, H. Pa’lsson. – London: Longman Group Limited, 1971. – 247 p.
169. Evans V. *The cognitive linguistics enterprise: an overview* / V. Evans, B. K. Bergen, J. Zinken // *The cognitive linguistics reader. Advances in cognitive linguistics*. – London: Equinox Publishing Ltd, 2007. – 36 p.
170. Falkum I. L. *The semantics and pragmatics of polysemy: a relevance theoretic account* / Falkum Ingrid Lossius. – University College London, 2011. – 295 p.
171. Fedorenko O. I. *Fundamentals of linguistic research* / Fedorenko O. I., Sukhorolska S. M., Ruda O. V. – IFNU in Lviv Publishing Center, 2009. – 295 p.
172. Fehr B. The concept of love viewed from a prototype perspective / B. Fehr, J. A. Russel // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 1991. – № 60 (3). – P. 425-438.
173. *Folksongs of Britain and Ireland* / Ed. by Peter Kennedy. – Cassel. London: Camelot Press Ltd, 1975. – 824 p.
174. Frank R. Generalized Transformations and the theory of grammar / R. Frank, A. Kroch // *Studia Linguistica*. – 1995. – № 49 (2). – P. 103-151.

175. Freeman M. The fall of the wall between literary studies and linguistics / M. Freeman // *Cognitive linguistics: current applications and future perspectives*. – Berlin: Mouton De Gruyter, 2006. – P. 403-430.
176. Fusaroli R. Introduction: Thirty years after / R. Fusaroli, S. Morgogni // *Academia*, 2017. – P.1-13.
177. Gallego A. J. Successive cyclicity, phases, and CED effects / A. J. Gallego // *Studia Linguistica*. – 2011. – № 65 (1). – P. 32-69.
178. Garrity Th. A. All the mathematics you missed / Th. A. Garrity. – Cambridge University Press. – 2008. – № 65 (1). – P. 347.
179. Giannakopoulou A. Prototype Theory: An evaluation / A. Giannakopoulou. – London: Brunel University Press. – 2003. – P. 1-9.
180. Gibbs R. W., Jr. Metaphor wars. Conceptual metaphors in human life / R. W., Jr. Gibbs. – Cambridge University Press. – 2017. – 320 p.
181. Glynn D. Constructios at the crossroads / D. Glynn // *Annual review of cognitive linguistics*. – 2004. – № 2 – P. 197-233.
182. Glynn D. Corpus-driven Cognitive Linguistics. A case study in polysemy / D. Glynn // *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. – 2011. – Вип. 52. – С. 185-198. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2011_52_18
183. Grygiel M. Back to basics: A cognitive analysis of conversion de-adjectival nominalization in English / M. Grygiel // *Zeszyte Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna*. – 2003. – № 14. – С. 32-41.
184. Grygiel M. The methodology of analyzing semantic change in historical perspective / M. Grygiel // *Zeszyte Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna*. – 2005. – № 25. – С. 25-47.
185. Hazen K. An introduction to language / K. Hazen // John Wiley&Sons, 2015. – P. 1-29.
186. Ibarretxe-Antunano B. I. Polysemy and metaphors in perception verbs: a cross-linguistic study: Thesis submitted for the degree of doctor in philosophy / Ibarretxe-Antunano B.Iraide. – University of Edinburgh, 1999. – 235 p.

187. Piyish B. History of the English Language / B. Piyish. – Ленинград: Издательство «Просвещение», 1973. – 324 p.
188. Jain A., Lobiyal D. K. Fuzzy hindi WordNet and word sense disambiguation using fuzzy graph connectivity measures / A. Jain, D. K. Lobiyal // ACM Trans. Asian & Low-Resource Lang. Inf. Process. – Dec. 2015. – 15(2) – P.1-31. <https://dx.doi.org/10.1145/2790079>
189. Jones Ch. The Edinburgh history of the Scots language / Ch. Jones // Edinburgh University Press, 1997. – P. 3-433
190. Jones Ch. The English Language in Scotland: an Introduction to Scots / Ch. Jones – Scotland: Tuckwell Press, 2002. – 120 p.
191. King James I. The Kingis Quair: together with A Ballad of Good Counsel / James I. Edited by Walter W. Skeat. – Edinburgh and London: William Blackwood and Sons, MCMXI. – 182 p.
192. Kiss G. R., Armstrong Ch., Milroy R., Piper J. An associative thesaurus of English and its computer analysis / G. R. Kiss, Ch. Armstrong, R. Milroy, J. Piper // In Aitken, A. J., Bailey, R. W. and Hamilton-Smith, N. (Eds.), The Computer and Literary Studies. – Edinburgh: University Press, 1973. – P. 153-165.
193. Kopaczyk J. Repetitive and therefore fixed? / J. Kopaczyk // Selected papers from the fifteenth International conference on English historical linguistics. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2008. – Vol. 18. – No. 1. – P. 189-208.
194. Kopaczyk J. Standartyzacja tekstów w perspektywie historycznej. Analiza zbitek leksykalnych / J. Kopaczyk // Metodologie jezykoznavstwa. Od ontologii do pragmatyki. – Lodz: Wydawnictwo Uniwersytetu Lodzkiego, 2011. – P. 155-174.
195. Kopaczyk J. The language of William Dunbar: Middle Scots or Early Modern Scots? / J. Kopaczyk // European Journal of English Studies. – 2014. – Vol. 2. – No.1. – P. 21-41. <http://dx.doi.org/10.1080/13825577.2014.881105>
196. Kossmann B. *Rich and poor* in the history of English: corpus-based analyses of lexico-semantic variation and change in Old and Middle English: Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwurde der Philosophischen Fakultat der Albert- Ludwigs-Universitat / Kossmann Bianka. – Freiburg i. Br., 2007. – 210 p.

197. Kovecses Z. *Metaphor. A practical introduction* / Z. Kovecses. – Oxford University Press, 2010. – 375 p.
198. Landauer Th. et al. *A solution to Plato's problem: The latent semantic analysis theory of acquisition, induction, and representation of knowledge* / Th. Landauer, S. Dumais // *Psychological Review*. – 1997. – Vol. 104(2). – P. 211-240.
199. Langlotz A. *Idiomatic creativity* / A. Langlotz. – John Benjamins Publishing Company, 2006. – 325 p.
200. Luhtala A. *Series in the History of the Language Sciences* / A. Luhtala. – John Benjamins Publishing Company, 2005. – 183 p.
201. Lyndesay D. *The Historie and Testament of William Meldrum* / Ed. by F.Hall // *The works of Sir David Lyndesay*. – London. New York. Toronto. Oxford University Press. – P. 321-374.
202. Macafee C. *A history of Scots to 1700* / C. Macafee. – Edinburgh: Scottish Language Dictionaries, 2007 [Electronic resource]. – Mode of access : www.dsl.ac.uk
203. MacArthur F. *The scope of a metaphor in historical perspective: the HORSE and RIDER scenario in English texts from the Middle Ages to the present* / F. MacArthur // “Researching and applying metaphor” specialized seminar: *Metaphor across time and genre*, 4-7 May, 2011. – Almagro, Spain. – P. 54-58.
204. Mackie J. D. *A History of Scotland* / J. D. Mackie. – Penguin Books, 1991. – 416 p.
205. Martinez L., Rodriguez R. M., Herrera F. *The 2-tuple Linguistic Model. Computing with Words in Decision Making* / L. Martinez, R. M. Rodriguez, F. Herrera. – Switzerland: Springer International Publishing, 2015.
206. McClure J. D. *The Cambridge History of the English Language. English in Scotland* / J. D. McClure, R. Burchfield. – Cambridge University Press, 1994. – P. 21-93.
207. Mendel J. M. *Computing with words: Zadeh, Turing, Popper and Occam* / J. M. Mendel // *IEEE Computational Intelligence Magazine*. – 2017. – 2 (4) – 10-17 p.
208. Mendoza Ibanez F. J. R. *Cognitive Modeling. A linguistic perspective* / F. J. R. de Mendoza Ibanez, A. Galera Masegosa. – University of la Rioja, 2015. – 432 p.

209. Meurman-Solin A. Variation and change in Early Scottish prose / A. Meurman-Solin. – Helsinki: Suomalainen Tiedekat, 1993. – 336 p.
210. Mitchell B., Robinson F. C. A guide to Old English / B. Mitchell, F. C. Robinson. – Wiley Blackwell, 2012. – 427 p.
211. Mochida A. *Antonymy and Synonymy in Adjectives in L2 Mental Lexicon: Associative or Conceptual relations?* [Электронный ресурс] // The University of Queensland. – 2003. – www.geocities.jp/akiramochida33/researchpro.html
212. Murphy M. L. Semantic relations and the lexicon / M. L. Murphy. – Cambridge University Press, 2003. – 292 p.
213. Nelson D. What is and what does free association measure? / D. Nelson, C. McEvoy, S. Dennis // *Free Association*. – 2002. – P. 3-46.
214. Oliveira H. G. Discovering fuzzy synsets from the redundancy in different lexical-semantic resources / H. G. Oliveira, F. Santos // *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'16)*. – ELRA, 2016. – P. 4333-4340.
215. Orwell G. 1984 / G. Orwell. – London: Arcturus Publishing Limited, 2013.
216. Paradis C. Degree modifiers of adjectives in spoken British English / C. Paradis // *Lund studies in English*. – Lund University Press, 1997. – Vol. 92. – 192 p.
217. Petrella J. P. The role polysemy can play in evoking action: the case of “recovery” in economic discourse: A thesis in the field of linguistics for the degree of Master of Liberal Arts in extension studies / Joyce P. Petrella. – Harvard University, 2011. – 137 p.
218. Poet to Poet. Henryson / Selected by Hugh MacDiarmid. – Penguin Books, 1973. – 89 p.
219. Priss U. A classification of associative and formal concepts / U. Priss. – Napier University Press, 2002.
220. Quirk R. A comprehensive grammar of the English language / R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvick. – London, New York: Longman, 1985. – 1779 p.
221. Re-thinking synonymy: semantic sameness and similarity in languages and their description. Book of abstracts. – Helsinki, 2010. – 105 p.

222. Reviewed Work: Psycholinguistics: A Survey of Theory and Research Problems by Charles E. Osgood, Thomas A. Sebeok / Review by: David L. Olmsted // *Language* –1955. – Vol. 31. No. 1. – P. 46-59.

223. Reviewed Work: The structure of associations in language and thought by James Deese / Review by: Kent Dallett // *American Anthropologist. New Series.* – 1968. – No. 70. – P. 826.

224. Reznikova T., Rakhilina E., Bonch-Osmolovskaya A. Towards a typology of pain predicates / T. Reznikova, E. Rakhilina, A. Bonch-Osmolovskaya // *Linguistics* 50. – Walter de Gruyter, 2012 – 3. – P. 421-465.

225. Riemer N. *Introducing Semantics* / N. Riemer. – Cambridge University Press, 2010. – 460 p.

226. Romaine S. *Socio-historical linguistics, its status and methodology* / S. Romaine. – Cambridge University Press, 1982. – 315 p.

227. Rodriguez Redondo A. L. Colours we live by?: Red and Green metaphors in English and Spanish / A. L. Rodriguez Redondo, S. M. Plaza // *Culture, language and representation.* – 2007. – Vol. V. – P. 177-194.

228. Sapir E. *Language and Environment* / E. Sapir // *American Anthropologist. New Series.* – 1912. – Vol. 14, No. 2. – P. 226-242.

229. Schafer J. *Documentation in the O.E.D.: Shakespeare and Nashe as test cases* / J. Schafer. – Oxford: Clarendon Press, 1980. – 176p.

230. *Selection from Older English and Scottish poetry* / Ed. by Josef Hladky. – Brno: Masarykova Univerzita, 1996. – 217 p.

231. *Semantics versus pragmatics* / [Edited by Z. G. Szabo]. – Oxford: Clarendon Press, 2005. – 465 p.

232. *Specimens of Middle Scots/Introduction, notes, and glossary* by G. Gregory Smith – Edinburgh and London: William Blackwood and Sons, 1902. – 444 p.

233. Speirs J. *The Scots literary tradition* / J. Speirs. – Faber and Faber, 1962. – 229 p.

234. Steen G. *When is metaphor deliberate?* / G. Steen // *Stockholm studies in English. Selected papers from the 2008 Stockholm metaphor festival.* – 2014. – 105. – P. 47-63.

235. Sukhorolska S. M. Methods of linguistic analysis. Study manual for students and researchers / S. M. Sukhorolska, O. I. Fedorenko. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2009. – 348 с.
236. Sullivan K. Grammar in metaphor: A construction grammar account of Metaphoric Language: A dissertation submitted in partial satisfaction of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in linguistics in the graduate division / Sullivan Karen Sorensen. – Berkeley: University of California, 2007. – 489 p.
237. Sullivan K. Metaphoric extension and invited inferencing in semantic change / K. Sullivan // Culture, language and representation. – 2007. – Vol.V. – P. 255-272.
238. Sussner P., Valle M. Fuzzy associative memories and their relationship to mathematical morphology / P. Sussner, M. Valle // In the project of Fuzzy and lattice-based associative memory models. – 2012.
239. Sylvester L. Categories and taxonomies: A cognitive approach to lexicographical resources [Electronic Resource] / L. Sylvester // Academia – Electronic data. – [London: University of Westminster: 2004] – Access mode: https://www.academia.edu/347911/Categories_and_Taxonomies_a_Cognitive_Approach_to_Lexicographical_Resources
240. The Cambridge handbook of metaphor and thought / [Edited by R. W. Gibbs]. – Cambridge University Press, 2008. – 550 p.
241. The cognitive linguistics reader / [ed. by V. Evans, B. K. Bergen, J. Zinken]. – London. Oakville: Equinox, 2007. – 975 p.
242. The Oxford handbook of cognitive linguistics / [Edited by D. Geeraerts, H. Cuyckens]. – Oxford University Press, 2007. – 1334 p.
243. Verba L. History of the English Language / L. Verba [Ed. by Dr. E. E. Riccio: NY University]. – Nova Knyha, 2006. – 296 p.
244. Walinski J. T. Complementarity of space and time in distance representations / J. T. Walinski. – Lodz: Wydawnictwo uniwersytetu Lodzkiego, 2014. – 298p.
245. Wislicki J. Quotation as a challenge for feature-driven phases: An argument for Zwart’s merge / J. Wislicki // The linguistic review. – Mouton de Gruyter, 2019. – 36(4). – P. 689-732. – URL: <https://doi.org/10.1515/tlr-2019-2017>
246. Yule G. The study of language / G. Yule. – Cambridge University Press, 2006. – 273 p.

247. Zadeh L. The concept of a linguistic variable and its application to approximate reasoning / L. Zadeh // Elsevier Information Sciences. – 1975. – 8 (3), [https://doi.org/10.1016/0020-0255\(75\)90036-5](https://doi.org/10.1016/0020-0255(75)90036-5)

248. Zadeh L. Fuzzy sets and information granularity / L. Zadeh // Advances in Fuzzy Systems-Applications and Theory Vol 6. Fuzzy Sets, Fuzzy Logic and Fuzzy Systems. Selected Papers by Lotfi A. Zadeh, G. J. Klir and B. Juan (eds.). – Singapore: World Scientific. – 1996. – 433-448 p.

249. Zadeh L., Stratification, Target Set Reachability and Incremental Enlargement Principle [Electronic Video Resource] / L. Zadeh // The Design of Robotics and Embedded systems, Analysis and Modeling Seminar, 250 Saturdja Dai Hall, UC Berkeley. – 2016. <https://www.youtube.com/watch?v=Ok0vJ0uykCA&list=PL8092C965854FA5BB&index=30>

250. Zipf G. Prehistoric ‘cultural strata’ in evolution of German: the case of Gothic / G. Zipf – 62 (8) – 1947. – 522-530 p.

II. Лексикографічні джерела та довідкова література

251. Білінський М., Синоніміка англійського дієслова. Словник семантичних відстаней. – Львів: Львівський державний університет імені Івана Франка, 1999 – 382 с.

252. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., 2002.

253. Кубрякова Е. С. Концепт. Концептуализация / Е. С. Кубрякова // Краткий словарь когнитивных терминов. – Москва: Филологический ф-т МГУ, 1996. – С. 90-94.

254. Мала філологічна енциклопедія: довідник / [авт.-уклад. Скопненко О. І., Цимбалюк Т. В.]. – Київ : Довіра, 2007. – 480 с.

255. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – Москва, 1987.

256. Словарь по кибернетике / [Под ред. акад. В. С. Михалевича]. – Киев: ГРУСЭ им. Бажана, 1989. – 751 с.

257. Словник української мови в 11 т. – К., 1970-1980. – Т. 1-11.

258. Степанов Ю. Константы: Словарь русской культуры. – М., 2004.

259. Толковый словарь по вычислительным системам / [Под ред. В.Иллингворта и др.; Пер. с английского А. К. Белоцкого и др.; Под ред. Е. К. Масловского] – М.: Машиностроение, 1991. – 560 с.
260. Хидекель С. С. Английское прилагательное. Англо-русский словарь справочник / С. С. Хидекель, М. Р. Крауль – Москва: Астрель, 2002 – 380 с.
261. ABBYY Lingvo Live. – URL: <https://www.lingvolive.com/>
262. Historical Thesaurus of the Oxford English Dictionary. [Электронный ресурс]/Oxford English Dictionary – Oxford University Press, 2019. – URL: www.oed.com
263. Jamieson's Etymological Dictionary of the Scottish Language Online. [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.scotsdictionary.com/>
264. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language // Lexicon Publications, Inc., 1993. – 1149+67 p.
265. Online Etymology Dictionary – URL: <https://www.etymonline.com/>
266. Oxford Learner's Thesaurus. A dictionary of synonyms // Oxford University Press, 2008. – 1008 p.
267. Scots Thesaurus/ [Edited by Iseabail Macleod]. – Edinburgh: Polygon, 1990. – 536 p.
268. The Dictionary of the Scots Language [Электронный ресурс]. – Edinburgh: Scottish Language Dictionaries, 2007. – URL: www.dsl.ac.uk
269. The essential Scots dictionary: Scots English, English Scots / [Ed. by Iseabail Macleod and Pauline Cairns] // Scottish Language Dictionaries. – Edinburgh University Press, 2006. – 370 p.
270. WordNet. A lexical database for the English language. Electronic source // Princeton University, 2006. – URL: <http://wordnet.princeton.edu>

ДОДАТКИ

Додаток А

Давня карта Шотландії

Зразки фреймів представлення концептів діахронними синонімічними рядами (широкозначними категоріями) давньошотландських якісних прикметників

Good

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
quhite	1309	1	quhit, qwhit(e), quhyt(e), qwhyt(e), quhytt(e); quyt(e), qwyt; whyt(e), whyt(e), whitt, vhyt, whytt; quhyt; quheyit; quheit(e), quheytt(e), quheit, queyt, wheit; quhet(e); wheet, whett; quheat, wheat; quhat, quhait, quhaytt, whait; fyte.	English	[E arly ME, ME and e.m.E. hwit, wit (c1200), quit (c1250), quite, quitte, white (Cursor M.), quyte (14th c.), whyte (Chaucer), whitte (1422), qwyte (c1425), qwhyet (15th c.), weil, weyte (16th c.), wheat (1556), compar. hwittre (c1200), whitter (c1403), superl. whyttest (1398), OE hwit.]	White, in the usual senses and applications. Freq. with connotations of fineness, delicacy, good quality, or the like.	Pro terra de Qwytford;	Registrum Episcopatus Moraviensis, e pluribus Codicibus consarcinatum circa AD 1400. Cum continuatione. ad AD 1623..	Innes, Cosmo (ed.)
worth	1375	0,8296345	worth, worthe, wortht, worcht, woirth, wouth(e), woorth, with(e), wyrtht, vyrtht, wurth, wartht, werth, wor(t), vor, vroicht, wroycht	English	[ME and e.m.E. wurpe (Orm), worthe (13th c.), worth (Cursor M.), wourth (1422), OE weorþ, worp, wurp, MDu. wert, ON verðr.]	Of a thing: Of value; of sufficient quality; useful; suitable; worthy.	Thai ... mycht get Na thing that worth war for till ete;	The Bruce.	John Barbour
wele made	1375	0,8296345	wele maid, weil(l) maid	English	[ME and e.m.E. weil ymad (1297), weil mad (a1310), weil made (1513); Made p.p. and ppl. adj.]	Of a person: Of good proportions or build.	Off lymmys he wes weil maid;	The Bruce.	John Barbour
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soverane	1375	0,8296345	soverane, sovirane, soveran, -ain(e), -ayn(e), -aign(e), -aing(e), -aign(e), -ine, -yn, -en, -eine, -ing, soverand, soveran(e), sovirane, soverain, -ayne, sovrane, sowran(e), -en, souveran(e), -ain(e), souwerae, souvraign, sufferane, suffrane, swferane, sufferande, suffrant, (severane, severaign)	English	[ME and e.m.E. souereyne (Manning), sovereyn, -ayne (Rolle), soveraigne (Trevisa), soveraine (1549), soveraigne (1576), etc., f. as Soverane n.]	Of a person: Having superior rank, authority or power; supreme. Most commonly used of a monarch; also of God or Christ, or a deity.	The lord Clyffurd ... Wes ofthame all soverane ledeir;	The Bruce.	John Barbour
fine	1375	0,8296345	fyne, fyn, fin, fayn, feyne.	English	[ME. fyn(e), fine, fin (a 1300), OF. fin, fem. fine.]	Of superior quality, excellent, choice, fine (in various senses); Of persons, or performers.	Men ... So gude, so hardy, and so fyne;	The Bruce.	John Barbour
gud	1375	0,8296345	gude, guid, gudde, gwde, guide, guyd(e), gvid, gwvd, gwvd, gued, guyed, goud, gowd, goid, gowid, gode	English	[Northern ME. gude, ME. good(e), goud(e), god(e), OE. gód.]	Good, in various usual senses.	The erll of Murreff, ... Vith othir monygud baroune;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worthy	1375	0,8296345	worthi, -ie, worthi, -ye, -ey, -e(e, -ty, vorthy, -i(e, -ty, worchty, vorchty, wourthy, -i(e, woorthie, -ye, wirthy, -i(e, uirthie, wurthy, wordy, -ie, vordy, -ie, worddie, wortie, wourdy, -(i)e, woordye, wirdy, -ie, virdie, wurdie, worth, word(e. Compar. also wourthear, wordiar. Superf. also vortheest, vordeast, wordhiest, wourdeest, virdieest, (vairdrest)	English	[ME and e.m.E. wuordi (c1200), worthi (a1300), wurby (Manning), wurthe (c1325), worthy (1377), wordy (15th c.), wourthy (1422), worde (1505), worthie (1542), woorthie (1583).]	Of persons: Possessed of good qualities, specif. a. Of high value as a soldier, brave; having the qualities of a knight, noble, honourable; of noble rank. b. Of high moral worth or value, attracting honour and respect, estimable. Trustworthy, reliable, esp. in business or government, of standing in the community.	Worthye;	The Bruce.	John Barbour
wel	1375	0,8296345	wele, weil, weile, veill, ueill, viel, well, will, weall, weel(i)	English	[ME and e.m.E. wel (Layamon), wele (Cursor M.), weel (Chaucer), well (c1400); Wele adv.]	Good; proper, fitting, suitable.	The wynd wes wele to thar talent. Thai raysyt saile and furth thai far;	The Bruce.	John Barbour
fair	1375	0,8296345	fayr, fare, faire, fayre, far, fear	English	[ME. fair(e), fayr(e), feire, eary fæir, fai3er, etc., OE. fæ3er.]	Of inanimate things: Beautiful or fine in form, appearance, or make.	He ... a fothyr [of hay] in suld bryng, Fayrer and gretar ... Than he brought ony that 3er befor,	The Bruce.	John Barbour
blith	1375	0,8296345	blyth, blithe, blythe, blyth, blaithe; blitht, blytht, blicht, blycht, blycht	English	[ME. blith(e), blyth(e), early bliþe, bliðe, OE. Blīðe, ON. Blīðr. The forms in -tht, -cht, are partly due to editorial expansions of the superior t common in MSS.]	Happy, glad, in good spirits, cheerful, pleasant.	Quhen he wes blyth, he wes lufy;	The Bruce.	John Barbour
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mar	1380	0,816728	mar(e), mair(e), mayr(e), mayir, mæir, mer, meir, meair	English	[North. ME. mar(e), midl. and south. more, OE. mārā (fem. and neut. mārē). Cf. also Mor(e.)]	Of greater importance, significance or power, superior; also, better endowed with (of) a quality.	Mar is mercy than mysded;	Legends of the Saints.	Barbour, John
pure	1380	0,816728	pur, puir, pwre, puyr, puire; peure, poure, power, poor(e)	English	[ME and e.m.E. pur (1297; v.r. puir, pure), puyr(e) (14th c.), also pu3r, por(e) (14th c.), poure (15th c.), pewr(e), puer (15th–16th c.), OF pur, fem. pure, L. pūrus.]	Of an emotion or quality: unmixed with any other feeling, unalloyed; sheer, utter; perfect, complete.	For pure pytte & ioy thai gret;	Legends of the Saints.	Barbour, John
fre	1380	0,816728	frey-, frie	English	[ME. free, fre, early freo, OE. fréo.]	Of a good or noble kind or character; of gentle birth or breeding. (Chiefly in poetry)	Wa is me, That wyf has tynt & bamis fre;	Legends of the Saints.	Barbour, John
bene	1380	0,816728	beine, beyn(e)	English	[ME. bene (rare), of obscure origin.]	In good condition.	Sone wes the coble haile & bene As it wes euir, foroutyn wene;	Legends of the Saints.	Barbour, John
gentil	1380	0,816728	gentil(i), gentyll, -tile, -tle, jentill	English	[ME. gentyll, -ile, gentil (a 1225), OF. gentil.]	Of persons: Of good birth and breeding; having the qualities of one well-born or bred. Freq. as an adj. of commendation, esp. with knight.	A gentill 3ong man ... Come, & with hyme duelling mad;	Legends of the Saints.	Barbour, John
gent	1380	0,816728	jent	English	[ME. (a 1225) and OF. gent. In Sc., as in ME., only in poetry.]	Of persons: Of good or graceful manners or appearance.	Before hyr ay thare went Four 3ong men, gay and gent;	Legends of the Saints.	Barbour, John
excellent	1384	0,8064028	excellend, eccelent	English	[ME. excellent (Wyclif), OF. excellent, L. excellent-, excellens.]	Outstanding, superior: a. Of persons, freq. as an honorific epithet.	He excellent and rycht mychty prynce;	The Douglas Book.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sufficiand	1399	0,7676834	sufficiande, -ant(e), sufficeand, sufficyand, suffyciand, sufficyand(e), sufficeant, sufficeant, suffic-, suffficient, sufficyent, sufficiand, -cient, suffissand, suffysand, suffisant, -cant, -cent, -ceint, sufficecent, suffishentt, sufecent, sofficient, sofeticiant, souffisand, souffisant, souffychand, sufficians, suffisance, sufficiencie	English	[ME and e.m.E. sufficient, -cyent (Wyclif), sufficiaunt, suffisa(u)nt (all Chaucer), sufficeant, sufficiante (1423-4), sufficyent (1538), L. sufficient-, pres. p. of sufficere, OF suffisanz, soffisant, suffissant (c1120, c1160 and 1335 in Larousse), pres. p. of suffire, MDu. soff-, suffisant.]	O fa satisfactory standard, quality or ability.	The forsaid masonys sale hew ... xii dumis and xii wyndowys, in fre tailly ... and that werk sal be sufficiand gude;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	
hartfull	1400	0,7651021		English	[e.m.E. hertfull (1535).]	a. Heart-felt. b. Of good heart.	He louit hartfull men that war weil set;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
quert	1400	0,7651021	quart, querte	English	[ME and e.m.E. quert n. and adj. (Cursor M.), whart (c1450), quart (1522), DN *kwert, neut. of *kwerr, quiet, still (Icel. kyrr, ONorw. kvirr, Dan. qvær, Sw. qvar). Cf. later Sc. dial. query = active, in good spirits (SND).]	Alive and well; in good health or condition; sound.	And I may haue my memberis hale and quart [: hert];	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
lufy	1400	0,7651021	lufely, lufilie, luffy, lufie	English	[North. and north midl. ME. lufy (1340), luff-, lufely, early ME. luflich, var. of Lufely]	Said of things or animals: Beautiful, attractive; admirable, splendid, fine.	Now may he weil mak cumpany Of him [Gadifer's splendid horse] and Ferrand the lufy;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
nobil	1400	0,7651021	nobil, noble, nobil(l)e, -yl(l), -yle, -el(l), nobbill, nob(i)lle, noubile, -le, nowbill, -ell(e)	English	[ME. (Anchr. R.) and e.m.E. noble, nobil(l), etc., F. noble, L. nōbilis.]	Distinguished in quality or appearance; excellent, fine; admirable; illustrious; splendid, magnificent.	At the nobill renoued iorne;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
special	1420	0,7134761	spetia(l), spes(s)- and -ial(l)(e), -yal(l)(e), -yelle, -iell, -ell, -eall, -e)ale, -aile, -al, -yl, -ull, spaschelle, specialle, spyciall	English	[ME and e.m.E. speciale (Anchr. R.), special (Manning), speciel (c1325), speciall (1340-70) all adjs., speciale (Cursor M.), speyalle (15th c.), speciall (c1440), spetiall (1545) all advs., also special (1290), speciall (1473), specyall (Caxton) all nouns, OF especiel, -hal and special (12th c., all in Larousse), L. speciālis individual, particular f. speciēs; Species n.]	O fa person of status: a. Particularly fair and good till those under his authority.	He [sc. Trajane] was ... sa liberale, Sa luwand, and sa speyalle, Till [all] a bowt hym, fere and neyre;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of Laing, David
faithful	1420	0,7134761	faith full, faythfull, faith-, faythful, feathfull	English	[ME. faithful (c 1300), feythful, f. Faith n.]	Characterized by good faith or sincerity.	The Statis off Scotland, ... That oblyst wes be fayth full band ... The rycht to gere dederyd be;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of Laing, David
honest	1420	0,7134761	honest	English	[ME. honest (a 1300), OF. honeste, L. honestus.]	Of persons: Of good character and standing; respectable, worthy.	Symon Brek ... Ane honest man and of gude fame;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of Laing, David
schaply	1420	0,7134761	-lye; schaplie	English	[ME shaply (Chaucer), late ME (c1440) and e.m.E. shapely. Cf. OE gesceaplice adv. = fitly.]	Well made; well formed; of good shape.	Apon a cowsroure ... he sat ... In tyl a govne ewyn schaply wyde [W. a sarriot schapin wyde];	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of Laing, David

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
rich	1450	0,6360373	riche, rych(e, ritch(e, richt; rech(e; reich; rach(e, ratch	English	[ME and e.m.E. ri(h)che, ric(c)he, OE rice. See also Rik adj. and n.2 'In ME the use of the word may have been reinforced by F. riche ... itself of Teutonic origin. This would help to explain the early disappearance of the northern form rik.' (OED).]	Of natural features: Fine, magnificent; impressive.	This riche rever down ran ... Throwe ane forest;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
gudely	1450	0,6360373	gudely, gudly, gudelye, -li(e, gudlye, -li(e, -4é, guid-, gwyddie	English	[ME. good(e)ly, godely, early godlich, OE. góðlic.]	2. Of handsome appearance: good-looking. Chiefly of things/'<quot>3. Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	The said pursevantis gyde ... Was brusit with ane grene tre, gudly and gay,	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
singular	1451	0,633456	singular, singlar, singulare, -air, -ere, syngulere, sungular, singlar, -er, synglar	English	[ME and e.m.E. syngulere (Rolle), singlar (Wyclif, -ier (Gower), syngular (c1460), singlar (1509), also singlar (Chaucer), sengler (1469), syngler (1514), singlar (1542), OF singlar, singulier (c1190 and late 13th c. in Larousse), L. singulāris one by one, alone, single, solitary.]	11. Above the ordinary in amount, worth or value; especially good or great; special, particular, distinctive: a. Of immaterial things, qualities, etc.	That 3e present our loued chaplane Schir Johne Harwar thar to as 3e wile do vs singlar plesans;	Registrum Episcopatus Brechinensis.	Innes, Cosmo (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
schinand	1456	0,6205495	s(c)hynand, schenand, schyne-, schein-, scheynn-, scyn-, sein- and -ing, -yng, -eng	English	[ME and e.m.E. schininde (Ancr. R.), schynynde (c1275), shynend, schynyng (both Wyclif), shynynge (c1400), shenyng (1506), shininge (1565); S(c)hine v.]	Of a non-material thing: Of exceptionally high quality; remarkable; effulgent.	Thair a win curage, ... the quhilk was clere and schynand without, as the steme, and within it was all foule of filth;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
quent	1456	0,6205495	quaint, queynt, qwent, quaynt, qwaynt, quant, quynt(e)	English	[Sc. forms corresp. to ME quoynte (c 1290), early kointe, cointe (Ancr. R.), ME and e.m.E. quaint (Cursor M.), queynt (Chaucer), OF coint, cointe, also queinte, quointe, quointe, known, familiar (cf. next), elegant, refined, skilful, valiant, (L. cognitus known).]	Of various artifacts: elaborately or ingeniously contrived, skilfully made; elegant, beautiful, fine.	Quynte clething and joly polist corps falsate tresoune [etc.] ... is a gayne the ordre of knyghtthe and all gude thewis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
joly	1456	0,6205495	jolye, jolie, jolly, jollie	English	[ME. iolie, joly (c 1325), iolif, iolyf (c 1305), e.m.E. also iolly, iollie (11562), OF. jolif, joli. Cf. Jelly a.]	Of things: Gay, bright, showy, splendid, fair, fine.	He that takis mare plesauce in ... delicious metis, joly clethingis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
famous	1467	0,5921552	Famous, a. Also: famows, -ouse, famus	English	[ME. famous (Chaucer), famows, famus, AF. famous, L. famōsus. Cf. Famose a.]	Of good repute, reputable.	That the said Elenoire and James bring certificacion and knawlage that the notare is famouse and lele, that made the instrument;	The Acts of the Lords Auditors of Causes & Complaints, 1466-94. (Acta D ominorum Auditorum).	Thomson, T. (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
bone	1475	0,5715049		French	[F. bon m. and bon(n)e f.]	Good.	Gud day, bone sen3hour;	The Acts and Deidis of the illustere and vaill3eand Campioun Schir William Wallace, Knight of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
unfal3eable	1490	0,5327854	unfallibill, -fallible, - failye abill, vnfall3abill, - falliable	English	[Late ME and e.m.E. vn faylabill, -fallabil (both c1425), vn faillyble (1529), vn fallible (1545).]	That always holds good; unerring.	The vniuersale kyrk is the reule vn fallable in the mater of the faith;	The Meroure of Wyssdom e, composed..by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
fortunat	1492	0,5276228	fortunat(e), -ait	English	[ME. fortunate, -at (c 1386), L. fortunātus.]	b. Favoured by fortune; having good fortune.	Kepe & abstene thē fra delectatioun of wemen ... or ellis thow sall neuer be fortunat in ames;	The Spectakle of Luf.	Myll, G.
royal	1500	0,5069725	royal(l), roi- and -ale, - ei(l); roye-, ro-, rowyall	English	[ME and e.m.E. royal, roial (Chaucer), royall (Lydgate), OF roial, royal (c1188 and early 13th c. in Larousse), L. rēgālis Rega(l)e adj. See also Reall adj.1 and Rial(l) adj.]	Of the highest quality; flawless.	This royall ring ... Quhilk Troylus in drownie to me send;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
bony	1500	0,5069725	bonie, bonny, -ie.	English	[e.m.E. bonye (1570), bonny (a 1529), of obscure origin. In early Sc. examples always with single n, but rhyming with mony.]	Of things. Also = good, excellent.	Vpon ane lytil bony stule Sat Fictus;	The Thre Prestis of Peblis; how thair tald thar talis.	Robb, T.D. (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
hele	1500	0,5069725		English	[Var. of Hale a., perh. influenced by H ele n.2] [Var. of Hele n., assimilated in vowel to haill, Hale a.] [Var. of Hale a., perh. influenced by H ele n.2] [ME. heyle (c 1440), heele, hele(n), OE. helian, wk. vb., to conceal (also str. vb. helan, p.p. holen Holin p.p.). Still widely current, as heal, etc., in Eng. and Sc. dialects.]	Sound, in good health, well.	He his lyfsuld lay in wed To mak him hele;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.
wel3e favour	1500	0,5069725	weil fauorit, weilfa(i)rd, weil(e)-, wel-, weel- and - fauorit, -d, -fauouret, - ed, -faworit, -fairde, - faur'd, -fourd	English	[Late ME and e.m.E. wel fauouret (1420-2), weel fauouret (c1430); Favour n. 4.]	Good looking, attractive; of excellent appearance or aspect.	So weil3e fauorit was his face on far [etc.];	The Talis of the Fyve Bestes.	
lusty	1500	0,5069725	-ie, -ye, -i, -é, luistie	English	[ME. lusti (c 1225), lusty, lustie, f. Lust n.]	Of persons generally, their looks, etc.: Pleasing in appearance, good-looking, attractive.	Hesperons ... Schawand his lustie wisage in the sky;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
singil	1500	0,5069725	singill, single, -ile, -el(l), - all, -ull, singl, syngill, - yl(l), -ull, chingill, sinkill, -ell, sinkle, sengell, seingall, sewin gall	English	[ME sengle (Manning), sengel (14th c.), syngle (c1400), sengyl (c1421), syngil (c1449), e.m.E. single (1485), F. single (OF sengle, c1120 in Larousse), L. singul-one, individual, separate.]	Of cloth, an item of clothing, etc.: Thin, fine, of a single thickness.	Quhit syngill worsat broudyn for the Lady mes 1 s. stand;	The College of St. Saluator..including..doc uments.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
smolt	1500	0,5069725	smout, smowt	English	[ME smolt (c1160), e.m.E. smout (1553), OE smolt, MDu. smolt, smout.]	Of weather: Calm, fine.	The wedder is fair and smolt;	Peblis to the Play.	
trig	1500	0,5069725	tryg	English	[ME and 17th c. Eng. trigg (Orm), trig (noun) (1610), trigge (1697), ON tryggr.]	Neat, in good shape.	Trig;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
vin	1504	0,4966473	vyn	English	[Var. of Fine adj.] [ME. fyn(e, fine, fin (a 1300), OF. fin, fem. fine.)]	Of superior quality, fine.	That all personis ... address thame to rid one Sanct Nicholace day ... in thar best abiliament convenient for the said raid in watter clokkis thar vinast wedis siclike as has been usit afor tymes;	British Calendar Customs.	Banks, Mary Madeod;
wallie	1508	0,4863221	wally, walli-, wylie	?unknown	[? Cf. Wale n. a choice, the pick. Also in the later dial.] [ME and e.m.E. wal(e (1295), wall (1530), waile (1627), OE walu.]	Fine, beautiful, excellent.	Quod he My kid, my capirca[3]eane My bony bab ... My tendir girdil my wally [M. wallie] gowdy;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
preclare	1508	0,4863221	preclare, -clair(e), præclair	Latin	[L. præclār-us very clear, very bright, but chiefly as a general term of commendation, like the Sc. word; also 17th c. e.m.E. preclare (1623), but chiefly Sc.]	Splendid, excellent, fine.	Welcum, my pensioun most preclair;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
dink	1508	0,4863221	denk, dynk	unknown	[Of obscure origin. Current in later dial.]	Fine, dainty, fastidious, prim.	3ing lusty gallandis That I held more in daynte ... Ne him that dressit me so dink [M. denk];	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
aureat	1508	0,4863221	aureate, aureit	English	[ME. aureat (1430), e.m.E. aureate, L. aureātus.]	Refined like, fine as, gold.	(your aureate tongis); 263 (your sugurit lippis and tongis aureate).	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
best	1508	0,4863221	beste, beist, beast	English	[ME. best(e, beist (beest), OE. betsta, -e adj., betst adv.]	The greatest advantage, profit, or good; the most profitable or commendable course, etc.	To do the best my mynd salbe;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
sure	1509	0,4837408	suir(e, seur(e, s(c)hur(e, sur, swr(e, soor(e, suer, suare, swir(e, suyr(e, suyer, sewr, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e, sowr, s(c)hour, showr, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. sure (a1330), sur (1340-70), seur (Chaucer), seure (c1412), sewre (Lydgate), sewr (c1450), swyr (1470), suer (1552-3), sewer (1556), shure (Shakespeare), OF seur, sur (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	Of manufactured goods or workmanship: of dependable quality, reliable, sound.	Howbeit that thare stuf and werkmanchip is als sever and sufficient as is maid in ony uther landis;	Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland.	
chancy	1513	0,4734156		English	[f. Chance n.] [ME. chaunce, chance, cheance (c 1300), OF. chance, cheance.]	Bringing or having good fortune; fortunate, lucky.	He slew ... to the god of tempestis ane blak beist, And to the chancy wyndis ane mylk quhite;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
tidy	1513	0,4734156	tydy, -(e, tyde, tyddy, -ie, tithy, teadie, tid, te(i)d, tayd	English	[ME and e.m.E. tidi (c1250), tidy, tidde (both c1350), tydy (c1475); Tid(e n. Also in the later dial.)]	Of oxen and bullocks as well as cows: In good condition, pleasing to the eye, fat.	Oxin ... Fat and tydy;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
welredoing	1520	0,4553465	-doying, weil-, weall doing, weil doying	English	[ME and e.m.E. weldoing (1387-8), weel doying (1414); Doing vbl. n.]	b. Doing good, acting well.	That the ... gud dede be nocht donne for a wantage, rewarde, or honour, bot of a fre luf and lust vnto the weil doying;	The New Testament. Being Purvey's revision of Wycliffe's version, turned into Scots.	Nisbet, M urdoch; Law, T. G. (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
respondent	1531	0,4269523		Latin	[L. respondent-, pres. p. stem of respondēre to answer, also to answer to or accord with a thing. Cf. e.m.E. respondent (1588), also obs. F. respondent (1265 in Greimas).]	In conformity or accordance (with (to) a custom, quality, etc.).	Use now sic victorie as ye think respondent to your honour;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
profound	1538	0,4088832	profund(e), -fond(e)	English	[ME and e.m.E. profound (c1305), -founde, also profunde (1451), also perfunde (c1530), OF profund, profond (c1175 in Godef. Compl.), parfund (11th c. in Hatz.-Darm.), L. profundus deep, high, obscure, f. prō and fundus bottom.]	Of a state of mind, quality or attribute: Deeply felt or believed; intense; very great.	His nychtbur excers in contemplacion profund meiknes;	The Roit or Quheill of Tyme.	Abell, Adam;
predestinat	1540	0,4037206	-ate, -ait, prædestinat, predestynate	English	[Late ME and e.m.E. predestynat (Lydgate), -ynate, -inate (1529), L. prædestinātus p.p. of prædestināre Predestine v.]	Predestined to good fortune.	Schaw me the luffe, schir, of 3our hand, And I sall gar 3ow vndirstand, Gif 3our grace be infortunat, Or gif 3e be predestinat;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
luckie	1540	0,4037206	lucky, -ie, lukie, loukie, (locky)	English	[e.m.E. lukky (1502), lukie, -y, f. Luk n.: (cf. MDu. geluckich).]	As a term of compliment or endearment to a person: Attended by good fortune, 'blessed', 'good'.	(Diligence:) Cum over and I sall schaw thē to his grace. (John:) Gods bennesone licht on that luckie face;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
likand	1542	0,3985580	lykand, lyken and liking	English	[ME: (a 1350) and e.m.E. lik-, lyking, f. Like v.]	In Orkney. Of a cow paid as part of the price of land: ? Of acceptable or satisfactory condition or quality, in good shape, healthy, sound.	Ve ... haue sellit ... the land ... to owre bruder gemen ... extenden to the said Merrene part, ane lyken cow vyth ane gillat [etc.] ... and to the said Cristene part, ane lyken cow and xvj scill. of syluer [etc.];	Country folk-lore. Printed extracts of no. 5. Examples of printed folk-lore concerning the Orkney and Shetland Islands, collected by G. F. Black and edited by Northcote W. Thomas.	Black, George F. and Thomas, Northcote W. (eds.);
solid	1549	0,380489	solide, -yde, sollid, soleid, -eit, -ett	English	[ME and e.m.E. solide (Chaucer), solid (1596), sollid (1621), OF solide (1314 in Larousse), L. solidus firm, dense, not hollow.]	Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality.	Sa be the descriptiōne of fony ane of thir tua contrareis, tha gat ane solide knaulage of the tothir;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
victorius	1555	0,3650012	victorio(u)s, victoryus, victori(o)us, -ieous	English	[ME and e.m.E. victorious (Chaucer), victorius (c1400), victoryous (1432-50), OF victorieux, L. victōriōs-]	Of an action, quality, emblem, etc.: Characterised by victory, triumphant in nature, indicative of victory.	The ... victorius campyoun ... With palme of glory and with lawre croun;	Collection of Scottish poetry and prose.	
brave	1561	0,3495134	brawe, brawf, braiff, braue	Italian	[e.m.E. brave (1568; also late ME. in the sense of 'brave'), F. brave, from It. bravo. See also Brawa.]	Fine, splendid, excellent.	That the young men of the toune devise for thame selffis sum brawfabulyement of taffate or vther silk;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403-1589.	Marwick, J.D. (ed.);
pissant	1562	0,3469321	pissand, pyssant	English	[Sc. var. of Puissant a.] [Late ME and e.m.E. puis(s)ant (a1450), puy(s)a(u)nt(e) (c1510), pusaunt (a1533), OF poissant (Godef. Compl.), F. puissant. Cf. Pissant adj.]	Strong, talented in a certain quality.	He wes ... veray pissant in eloquence;	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewson, J.K. (ed.)

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
supreme	1565	0,3391882	supreme, supream(e)	English	[e.m.E.: <i>supreme</i> (1523), <i>supream</i> (Shakespeare), <i>supream</i> (1653), F. <i>suprême</i> (early 16th c. in Larousse), L. <i>suprēmus</i> , superl. of <i>superus</i> , f. <i>super</i> .]	Highest in quality or degree.	Howbeit the inhumanitie wer greit 3it it wer not in supreme degre of crueltie;	Vemacular Writings of George Buchanan.	Buchanan, George; Brown, P.H. (ed.);
trim	1567	0,3340256	trym, trim(m)e, trym m, tryme, trume	English	[e.m.E.: <i>tryme</i> (c1521), <i>trim</i> (c1530), <i>trymme</i> (1542).]	Neat, comely, attractive in appearance, fine, elegant.	3e set on schone vpon e his feit, The quhilk are trim and wounder meit;	A Compendious Book of Godly and Spiritual Songs, commonly known as 'The Gude and Godlie Ballatis'.	
sonsy	1575	0,3133753	sonsy, -ie, soncy, -ie, sonsay, sonse	Gaelic	[Sons n.] [Gael. <i>sonas</i> good fortune, prosperity. Also in later Sc. dial.]	Of persons or things: Bringing, or blessed with, good fortune; fortunate, lucky. b. Of things: Propitious; of good omen. Freq. in the context of magic or witchcraft.//<quot>	To give thame the more esperance of permanent and sonse weird, he send with thame the fatale chiar of marbill;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
prestand	1578	0,3056314		Latin	[L. <i>præstans</i> pres. p. of <i>præstare</i> v. (see <i>Prestable</i> adj.)]	pre-eminent, superior, excellent, distinguished	The provest ... to pas and visie the saidis passages ... and mak thame patent con forme to thair ancient and prestand ourdur;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403–1589.	Marwick, J.D. (ed.);
merchandb	1581	0,2978875	merchandabill, -abell, -able, -ible, merchantabill, merchanaible, merschionabill	English	[e.m.E.: (c 1480) <i>merchandabull</i> , <i>marchand-</i> , <i>marchaunt-</i> , <i>merchantable</i> .]	Fit for sale, of merchantable quality.	Sauld to the toun his wyne ... extending to vj tunnis or thairby being merchandabill;	Minute books of the Burgh of Kirkcudbright.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
proper	1585	0,2875623	proper, -ir(e (n. and adv.), propp- and -re; -yr(e); (proprie)	English	[ME and e.m.E.: <i>propre</i> , -ur (Cursor M.), -ire (Manning), -er (Rolle), -yr, F. <i>propre</i> (11–12th c. in Hatz.-Darm.), L. <i>proprius</i> one's own, special, particular, peculiar.]	Goodly, admirable, of high quality.	Na thing thair is in hir ... That is not ... Maist proper & perfyte;	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others. Craigie, W.A. (ed.);
supercelest	1585	0,2875623		Latin throu	[e.m.E.: <i>supercelestiall</i> (1559), late L. <i>supercælestis</i> .]	Of a nature or character higher than, or superior to, the celestial.	Bot everie thing that in this waird dois fall Dois cum be Goddis michtie provydence And be that spreit supercælestiale [etc.];	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others. Craigie, W.A. (ed.);
pretty	1587	0,2823997	prety, prettye, -i(e, pretie	English	[e.m.E.: <i>prety</i> (c 1485), -ie, <i>prettie</i> (1577), -y, <i>prettie</i> (1542), superseding ME and e.m.E. <i>praty</i> (see <i>Prat(t)ie</i> adj.). Cf. also <i>Prit(t)ie</i> , <i>Prottie</i> . From the outset much the commonest Sc. form: cf. obs. Du. <i>prettig</i> sportive, humorous and ON <i>pretrn</i> n. <i>trick</i> (whence Icel. <i>prettugr</i> tricky, deceitful).]	With reference to other qualities or abilities: good, fine, excellent.	Paegnion, a pretie gyser, or dancer;	Grammaticae Latinae, de Etymologia, Liber Secundus.	Carmichael, James;
richt	1591	0,2720745	rycht, richte, right, ryght, richt, rycth, riche; ruychte; reycht; (riht)	English	[ME and e.m.E.: <i>riht(e)</i> , <i>riȝt(e)</i> , right, OE <i>reht</i> , <i>riht</i> , <i>ryht</i> , ON <i>réttr</i> .]	Of behaviour, an action, etc.: In accordance with the principles of justice or equity; just, good.	To hayffane rvychte or honest caws;	The Chiefs of Colquhoun and their Country.	Fraser, Sir William;

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
prime	1594	0,2643306	prym(e)	English	[ME (1399) (see Primage n.2), and e.m.E. (c 1450), superl. primest (Shakesp.), F. prime, L. primus first.]	Of the highest rank or consequence, leading. a. Of persons. b. Of things.	The capitane ... quho had so preserved such a pryme nobleman from sick imeneit destructione;	Annals of Scotland from the year 1514 to the year 1591.	Marioreybanks, George; Archibald Constable & Co.,
gey	1596	0,2591681		English	[Var. of Gay a., current in later dial.] [ME . gaye, gay (a 1310), OF. gai.]	Goody, fine.	This is ane gellie child, ane gey child;	The Miscellany of the Spalding Club.	Stuart, John (ed.)
harty	1596	0,2591681	harty, hairy, hart(t)ie, hairye, -tty	English	[Late ME . harty (c 1490). Cf. Herty a.]	a. Hearty, sincere. b. Of good heart.	Thay namet him a hartie horsman [L. generosi equitis] or a noble rydar;	The Historie of Scotland written first in Latin by .Johne Leslie. and translated in Scottish by Father James Dalrymple.	Leslie, John Bishop of Ross; Cody, E.G. (ed.);
sound	1598	0,2540055	sound, soun, sounde, sownd, sonde, sund, soon	English	[ME and e.m.E. sund (Orm), sounde (c1290), sond (Cursor M.), sownde (Trevisa), OE 3esund sound, healthy.]	7. c. Of reputation: Honest, unsullied, (morally) good.	They were ... deboshed and insolent liuers, where ... he was ... a man of sound reputation;	The Basilicon Doron of King James VI.	James VI of Scotland; Craigie, James (ed.);
braw	1600	0,2488429	bra	English	[Variant of brawf Brave a.; in early examples not clearly separable from braw(e) with w for v.]	Fine, elegant, beautiful, excellent.	He wes ane braw manne off persone;	Ancient Criminal Trials in Scotland from AD 1488 to AD 1624, embracing the entire reigns of Mary Queen of Scots, and James VI; compiled from the original records and MSS.. by Robert Pitcairn.	Pitcairn, Robert (ed.);
premier	1609	0,2256112	prymior	English	[Late ME (once) premier (c 1470), e.m.E. premier (1610, 1614, etc.), premier (1630), F. premier.]	First in quality.	Thatt the Lambes hering tane within the firthe salbe brunt with the lettre P for prymior and F for firthe;	Records of the Convention of the Royal Burghs of Scotland.	Marwick, J. D. (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
jelly	1648	0,1249407	jellie	English	[Sc. variant of Joly a. Cf. also Gelly.]	Splendid, fine, grand (persons).	Duncan Oliphantus ... & ejus Filius eldestus joly [v.r. Jelly] boyus;	Polem o-Middinia inter Vitarvam et Nebernam.	Drummond, William.
prati	1655	0,1068716	prat(t)(e)	English	[ME (c 1400) and e.m.E. praty, -ie: cf. OE prætigg crafty, wily and Prat(t) n., and MLG prattich capricious, overbearing. The common Sc. forms are pretty, prety, Pretty adj.]	Comely, artistic, ingenious; excellent, good; brave, stout.	Ue shall haue 600 ... men ... for our recruits also, which I hope will put our regement in pratie posture;	The Annandale Family Book of the Johnstones, Earls and Marquises of Annandale.	
famed	1662	0,0888025		English	[e.m.E. (a 1533).]	Of good credit.	No vnfamed person shall be resset in the land ... without famed testimoniallis;	The Forbes Baron Court Book.	
valuble	1664	0,0836399	valu(a)ble, valowable	English	[e.m.E. valuable (1589), valewable (1638).]	Of a quality: Esteemed, valued.	A mercie ... highelle valowable;	Burgh Court Books of St. Andrews, Fife.	
ticht	1673	0,0604083	tycht, thicht, thycht, tight, tyght, teght, tuht	English	[ME and e.m.E. tyght (1428-9), thyht (Prompt. Parv.) solid, whole, thyght (1539) close-textured, tight (1576), ON þétrr tight, water-tight, close in texture, solid, Norw. tjett, tett, WFrís. ticht, MDu., MLG dicht. Cf. Thik adj.]	Impervious, impenetrable, close-textured; without holes or damage, in good repair.	Twa ferrie boats tight and waterfast;	Minute books of the Burgh of Kirkcudbright.	
mercatable	1680	0,0423392		English	[e.m.E. marketable (1600).]	Marketable, of marketable quality.	That the obligement in the contract of victual being to deliver mercatable stuff,	The Decisions of the Lords of Council and Session.	Collected by the Hon. Sir John Lauder of Fountainhall, 2 vols., G. Hamilton & J. Balfour

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
tolerable	1680	0,0423392	tolerable, tollerable, tollerabil	English	[Late ME and e.m.E. tollerabil (1422), tollerable (1515), tolerable (1582), OF tolérable, L. tolerābilis.]	Of reasonable quality, fairly good.	Hitherto he had had tolerable health;	The Life of M.r. Robert Blair, Minister of St. Andrews, containing his autobiography, from 1593 to 1636.	Blair, Robert and Row, William; McCrie, Thomas (ed.);
superfine	1682	0,0371766		English	[Late ME (once) and e.m.E. superfyne (Lydgate), superfine (1575); Fine adj.]	Of a commodity: Very fine in quality.	John Rae ... when he gives out wool ... to sett down a letter for a distinction that is C for course M for midleing F for fine and S.F. for super fine;	The Records of a Scottish Cloth Manufactory at New Mills, Haddingtonshire, 1681–1703.	Scott, W.R. (ed.);
wel faceit	1692	0,0113636	weil favourit, weilfa(i)rd, weil(e)-, wel-, weel- and -favorit, -d, -favouret, -ed, -favorit, -fairde, -faurd, -fourd	English	[Late ME and e.m.E. wel faoured (1420-2), weel favoured (c1430); Favour n. 4.]	Good looking, attractive.	Braw well fac'd young lasses;	The Scotch Presbyterian Eloquence displayed, or, the folly of their teaching discovered from their books, sermons and prayers etc.	Curate, Jacob (Crokatt, Gilbert and Munro, John); Randal Taylor

Bad

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
base	1640	0,1369203	bais, bays, baise, baisse, beas(e), beasse, beisse	English	[ME. baas (c 1430). base . bace. var. of Bas a.]	Morally low or despicable.	(a base pedantick slave).	The Works of Sir William Mure of Rowallan.	Sir William Mure
chepe	1641	0,1336634	cheip, chepper	English	[e.m.E. chepe (1509), f. the noun.]	Cheap.	The saidis weveris ... to doe thair wark also well, also cheip, & also tymouslie as anie vtheris of thair craft;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
ill-best	1646	0,1173788	--	--	--	The best of the bad.	Let ... such wicked men be put from about him and the ill-best there he taken into his service;	The Letters and Journals of Robert Baillie, Principal of the University of Glasgow, 1637–62.	Laing, David (ed.);
hartles	1658	0,078296	heartless(e)	English	[e.m.E. heart, ME. hart, hart e, ONhb. hearta, WS. heorte. Cf. Hert n.1]	Cheerless, dismal.	And suppose ye have a heartlesse time here, yet then there is no fear [etc.];	A Commentarie upon the Book of the Revelation.	Durham, James; Edinburgh, 1658.
umel	1660	0,0717822	umell	Low Gerna	[Var. of Hummil(l) adj. 2.] [LG. hummel, var. of hommell Hommill a.]	Hence, mean, poor.	Complaint ... against John Leyes for abstracting the multure, etc., of 15 bolls of oats andj thrie yeirs umell come ... [Discerns ... John Leyes for ... 3 bolls] umel come [estimated to 3 pecks 1 cupful];	Selections from the Records of the Regality of Melrose [1547–1706].	Romanes, Charles (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
hough	1678	0,0131579	//holl, hol, hole, how, howe, hou, hough	English	var. of Howa. (hollow deep). [Var. of Holl a.] [ME. holl, hol, holle, hole, OE. hol (pl. hole), ON. hol-r. Cf. Howa.]	In the phr. hough enough, recorded in mod. dial. (also as howeneuch)= in a humble or impoverished condition, or in a poor state of health.	The black man's voice was hough and goustie;	Glanvill Sadducism. Triumph.	
ill	1375	1	ii, ile, yll, yfe, hyl(l)	English	[ME. (chiefly north. and north midl.) yll(l), il(l), ile (a 1200), ON. ill-r. Cf. E vill a., hvill a., and the note on Ill n.]	Morally evil, wicked, bad; malevolent, malignant. Also absol. Said of persons, and transf. of animals. <quot>Not good, not up to standard, poor, inferior, defective.	The thrid ... wes rycht stout, ill, and feloune;	The Bruce.	John Barbour
wikit	1375	1	Wik(k)it, -ed, adj. Also: -yt, -et, wikide, wikhed, vik(k)it, vikyit, wyk(k)it, -yt, -yd, -ed, vykkit, uykkit, uikkid, wyykkyt, wickit(t), -yt, -e(i)it, -ed, wyckit, -ed, vickit, -et, -ed, wickkit, wicit, wiced, wekit, -yt, -ed, velyt, ueked, wekkyt, weckit, wei(c)kkit, wecket, woikit	English	[ME and e.m.E. wickede (Layamon), wicked, wikid (both Cursor M.), wykkede (Ayenbite), wickid (Wyclif), wekyd (14th c.), wikyt (1450), f. Wik adj.]	Of a person, persons, etc.: Morally bad, evil, cruel in character, malicious, criminal. Also in fig. context.	Edward ... stuffit all with Inglis-men. alkyn ... officeris That for to gowem land afferis ... That worthy than sa rych fellone And sa wykkyt and cowatous ... That Scottis-men mycht do na thing That euer mycht plays to thar liking;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
pour	1375	1	pour(e, povr(e, peoure	English	[ME and e.m.E. poure (c 1200), pour (14th c.), povre (Caxton), OF poure var. of povre Pover adj. Cf. also Pur(e adj.2 and n. In Sc. possibly partly or wholly by a native development, as a contraction of P over, like Our adv. beside Over.]	Poor.	Thai, that er war pour [C. pouer] & bar Off that gud rych and mychty war;	The Bruce.	John Barbour
simpill	1375	1	simple, sempill, semple, symptil -il(e, -ell, sym pill, -yll, -le, -il(e, -ell, sempyll, -il(e, -ell, (sembill)	English	[ME and e.m.E. simple (c1220), simpil (Cursor M.), symple (Manning), sympule (Wyclif), semple (14th c.), sympyll (1509), F. simple (c1138 in Larousse), L. simplex, simplus.]	Of persons: Of no or (relatively) low rank; of humble origins; one of the common people; lowly; mean; wretched; miserable.	The harme ... At that fele folk ... Dyd till sympill folk and worthy That couth nocht help thaim self;	The Bruce.	John Barbour
evil	1375	1	evill, ewil(l), evile, evyl, eivil, eivell; ewile, ewyll, ewell; ivill, ivyle, iwyl(l, ywll	English	[ME. evill(e, evyll(e, evell(e, and ivil, ivel, OE. yfel. Sometimes written in place of Ill a.)]	Bad, not good, poor in various non-material connexions.	The king ... bad thame ... say That thai com in-till euill aray;	The Bruce.	John Barbour
pover	1375	1	pover, pouer, power, pouere, powere, -ir	English	[ME and e.m.E. pouere (Layamon), pouir, -er (Cursor M.), poer (Wyclif), poeu(e)re (14th c.), pover(e (Gower), power (York Plays), poware (1554-9), OF povre (c 1050), povere (also poure: see Pour(e adj. and n.2), (mod. F. pauvre): cf. Pour(e and Pur(e.)]	Poor.	Bot for a pouer launder;	The Bruce.	John Barbour
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unfair	1375	1	unfair(e, -fayre, -fare, wnfaire, -fayr	English	[ME and e.m.E. vnfair (Cursor M.), wnfayre (14th c.); Fair adj., adv.]	Bad, wicked.	For wnfayr things may fall, perfay, Als weil to-morn as 3histerday;	The Bruce.	John Barbour
lauch	1375	1	lauche, lawch, lawich, laugh, lawghe, laucht	English	[? Returning to an early ME. *lāh, shortened f. lāh Laich, perh. orig. in the compar. lahre, lah3hre (Om), and cf. lavgher (Rolle). Cf. Lach(e and Laich (and also Law a.)]	Low in stature or height; low in position; occupying the low; or a lower, situation in a building.	He raid apou a litill palfray, Laucht and joly;	The Bruce.	John Barbour
war	1380	0,9837155	wars, var, uar, varr, ware, vair, vaur, wer(r, ver, vere, weire, vere, wor(r, vor, voir, war ss, varse, varse, wers(e, worss, wors(e, vors(t, vorser	English	[ME and e.m.E. wurse n. (c1175), werse n. (c1200), werse adj. (Om), wors adv. (c1275), worse adj. (1297), wers adj., n., adv. (Cursor M.), war se n. (15th c.), war s adv. (c1440), OE wursa adj., wurs adv., ON verre adj., verr adv.]	Of a commodity: Not of the best quality, inferior, less good. Also applied to the manufacturing process.	Al the gold, ... He gaf to pure, & his clething He gaf fore ware;	Legends of the Saints.	Barbour, John
drery	1380	0,9837155	drierie, dreyrie, dreirie, driereie, dririe, -ry	English	[ME. drery, dreiri, early dreori, OE. drēorī3.]	Dismal, doleful, melancholy, sad.	Thane schowlent it, at drery wase;	Legends of the Saints.	Barbour, John
lach	1380	0,9837155				Low in height, in position, also in price.	I ... giffs a lacht place of duelling [L. viie habitaculum] & takis a place of bewte;	Legends of the Saints.	Barbour, John
crabit	1380	0,9837155	crabbit, craibit, crabyt, crabed; crawbit, crabbid; craibet, craibbit	English	[ME. crabbed (14th c.), crabbid, -yd, possibly f. Crab n.1]	Ill-natured; in bad humour; cross.	Sume men sais he crabyt is;	Legends of the Saints.	Barbour, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
lene	1380	0,9837155	lene, leyn(e, leine, lean(e, la(i)ne	English	[ME. and e.m.E. lene, leen(e, lean(e, early læne, OE. hl?ne.]	Of land or soil: poor, unproductive, exhausted.	He ... gert teile a mekill feild of land, & thocht it was leyne & dry, He socht to saw thare bere & ry;	Legends of the Saints.	Barbour, John
pur	1400	0,9185774	pure, puir, por(e, poor(e, pwr(e; puire, puyr(e, pwin(e; puer, puier, puyer, puivr, puuir, pwor; peur(e; poir(e, poyr; poer; poeer, pooir, poare	English	[North. ME and e.m.E. pure (Prick Consc.), pwyr (Cath. Angl.), poyr (Misyn), midl. and south. ME and e.m.E. pore (Layamon), poor(e (c1400), AN pore (c1240 in Tobler-Lommatzsch), (also mod. F. dial. pôre, pôr, etc., in Wartburg), contracted f. povre Pover adj. (Cf. also Pour(e adj. and n.2) The surviving form in the mod. dial.]	Poor. Lacking in or destitute of material possessions, in straitened circumstances, not rich, impoverished, needy, indigent.	My gudis ... Was tynt & I left seike & pure;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
varst	1400	0,9185774	werst, verst(e, worst, woorst, wersid, wariste	English	[ME and e.m.E. wurst adj. (a1200), werst adv. (Orm), werste adj. (c1200), werst adj., adv. (Cursor M.), worst adj. (14th c.), varst adj. (c1400), woorst n. (1568), OE wyrresta adj., wyrrest adv., ON verstr adj., verst adv.]	Least desirable, most inferior, of poorest quality.	Sic vther thre ... to erd laid he That the worst was of grete valour;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valliant Conqueror Alexander the Grit.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
schrewit	1415	0,8697238	s(c)hrewd, -yt, -ide, -ed; schrewde, s(c)hreud, -it; shroud, schrowit; shrud	English	[ME and e.m.E. shrewed (Manning), schered, schrewde (both 14th c.), e.m.E. also shrode (1482), shroad (1605), shrowd (1584); prob. f. or f. as, S(c)hrew n. Cf. however S(c)hrew v., the p.p. of which 'may be the source of some of the senses' (OED s.v. Shrewd adj.).]	Of a custom, or a way of doing things or behaving: Bad; harmful; pernicious.	Na sal it be leful to thaim ... thar awyn landis to spare and othir mennis landis to wast and ... oise. That schrewyt custum [L. pravam consuetudinem] ... to thaim the kyng forbidis;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
unhonest	1420	0,8534393	unhonest, wn-, onhonest	English	[ME and e.m.E. vnhonest (Wyclif), vnhoneste (Trevisa); Honest adj.]	Of persons: Lacking in honour or virtue; of bad character, disreputable; dishonest.	Thai that duelt in to that yle Wnhonest [W. Vnhonest] was and inutyle [And] ... thai that come to spy ... sum ... thai slewe ... sum thai dang;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
lak	1420	0,8534393	lake, laik	English	[Cf. late ME. and e.m.E. (1479–1644) lakk, lack(e deficient in quantity, wanting, missing, and ON. lakr deficient in quality, or in weight. The variations in form correspond with those of Lak, Lake, Laik n.1 and v.)]	Deficient in quality, inferior, poor, bad; also (a person) of inferior quality or rank.	[To the Romanys but ony weyn This the] lakkest [day had beyng];	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
wrechit	1450	0,7557322	wre(t)chit, wra(t)chit, wrechyt(e, -yd, wrechit, wretchid, -et, 'd, wre(t)ched, wretched, wrethc(h)ed, wrachyt, -eit, wratche(i)t, -ed, waichit, wretched, wrychit, ratchit	English	[ME and e.m.E. wrecchede (a1200), wrichede (c1250), wrechid, -ed (both Cursor M.), wretched (1482).]	a. Small, of little account; base. b. Poor, poverty stricken.	The litill ve wran, The wretchit dorche was;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
terrible	1450	0,7557322	terribill, -il(e, -yll, terrable, -ill, -yll, terrebill, -yll	English	[Late ME and e.m.E. terrible (Lydgate), OF terrible, L. <i>terribilis</i> .]	Inspiring fear or awe, terrifying, dreadful. Passing into use as a mere intensive: Very bad, severe, dreadful, awful.	That terrible felloun my spreit affrayd;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
commoun	1456	0,7361907	common, commoune, -own(e, comoun(e, -owne; com(m)un(e, comm vn; comm one, comon(e, quomon; com(m)ound, comm ond; commoune, -mon(e, -man(e	English	[ME. <i>comoun</i> (e, -own(e, -on(e, etc., early <i>comun</i> , <i>comun</i> , OF. <i>comun</i> , L. <i>com mūnis</i> .]	Of an ordinary and low type; that is so by habit and repute; notorious.	Na commoun leare, na com mone viciouse hurdomare, ... com moun tavernouris [etc.];	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
miserabil	1456	0,7361907	miserabil(i, -able, -abile, -abyll, -abell, misarable, myser(r)abill, -able; mes(s)erabill, meserable; measerabill; meiserable	English	[e.m.E. <i>myserable</i> (Caxton), <i>miserable</i> , -abil, F. <i>misérable</i> , L. <i>miserābilis</i> pitiable.]	Wretchedly poor, needy, poverty-stricken. Pitiably unworthy, contemptible, despicable, worthless, 'sorry'.	A protectour and ane advocate of all pore, miserale and peceable personis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
law	1456	0,7361907	lawe, lau	English	[North. and north midl. ME. <i>law</i> (e, lau (Cursor M.), midl. and south. <i>lowe</i> , <i>loue</i> , <i>loghe</i> , <i>loze</i> (c 1200), earlier <i>lahe</i> , <i>la3e</i> , <i>la3he</i> (Orm), inflected form of <i>lāh</i> Laich a. Cf. also <i>Lauch</i> a.]	Of condition, quality or degree: Lesser, inferior.	A thing that is of lavar condicoun may nocht be juge till ane thing that es of hyar condicoun;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sely	1456	0,7361907	silly, selye, -ie, seilye, seyilie, seally, selie, sillye, -(i)e, sylly(e, -(i)e, sillie, sylie, celly, cilly	English	[ME and e.m.E. <i>seli</i> (c1200), <i>sealy</i> (1272), <i>sely</i> (c1275), <i>cely</i> (c1340), <i>syty</i> (c1425), <i>silly</i> (Caxton), <i>seelle</i> (c1540), <i>sillie</i> (1567), <i>siely</i> (1568), <i>sylic</i> (1570), <i>silie</i> (1587), OE * <i>sælig</i> , implied in <i>gesælig</i> 'happy, prosperous, blessed, fortunate'. Also in the later Sc. and north. Eng. dialects.]	Of a thing: a. Befitting a weak, poor or simple person, 'simple', 'humble', 'poor'.	A sely alde burges man of the age of ane hundreth 3eris;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
ungudely	1460	0,7231631	ungudely, ungudlie, wngudly	English	[ME and e.m.E. <i>ungoodly</i> (Gower); <i>Gudely</i> adj.]	Of poor appearance or quality; unseemly, unbecoming.	Richt rude cleting and vngudlie he ware;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);
indigent	1461	0,7199062		English	[ME. <i>indigent</i> (c 1400), -ygent, F. <i>indigent</i> , L. <i>indigens</i> .]	Lacking in means, needy, poor.	Euir thi crown is indigent and pure;	Liber Pluscardensis.	Skene; Felix J.H. (ed.);
servill	1475	0,6743095	serville, serve(i)ll, servile, servile, serv(i)all	English	[ME and e.m.E. <i>seruyle</i> (Wyclif), <i>seruile</i> (c1430), <i>serual</i> (1447), <i>servylle</i> (c1450), <i>servill</i> (1618), F. <i>servile</i> (c1355 in Larousse), L. <i>servil</i> -]	Of an object, or the material of which it is made: Of inferior quality or make.	That seruall stuff [sc. a basnet], and all his othir weid ... the nobill suerd through 3eid;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizgeand Campioun Schir William Wallace, Knight of E llersie. By Henry the M instrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
duleful	1475	0,6743095	duilful, dol-, douful, duilful(i, -fule, dullful; dulefull, -fule, duyful(i, duil-, deulfull	English	[ME. <i>dol</i> -, <i>doul</i> -, <i>dul</i> -, <i>duleful</i> (14th c.), variants of <i>doleful</i> , e.m.E. <i>dooleful</i> <i>Dool(e)ful</i> .]	Expressive of sorrow or grief; dismal.	With dulfull mayn retorned thir men of wer To Sanct Jhounston;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizgeand Campioun Schir William Wallace, Knight of E llersie. By Henry the M instrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
secundar	1490	0,625456	secundare, -air, seconder	English	[ME and e.m.E. secondarye (Wyclif), secondary (1386), L. secundarius, F. secondaire (1287 in Larousse).]	Of other than first importance or consequence, second-class, inferior, subsidiary.	For thai propone the secundar and accedentale thingis to be maist worth;	The Meroure of Wyssdome, composed .by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
bad	1499	0,5961438	baud	English	[ME. bad, badde (late 13th c.), of doubtful origin.]	Bad, poor.	(of that bad bale).	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
sobir	1500	0,5928869	-yr(e, -er, -ire, -are, -o(u)r, -ur, -re, souber	English	[ME and e.m.E. sobre (Manning), -ur (c1350), -er (Destr. Troy), OF sobre, L. sōbrius; cf. MDu. sober paltry, poor, etc.]	Of a person's life or circumstances: Modest, not grand, not exhibiting excess or luxury; poor, decent, respectable.	In sobir wys richt so he wald begyne And so incret in mor & mor;	The Buke of the Chess.	van Buuren, Catherine (ed.);
dolly	1500	0,5928869	dowy, dollie, dowie	unknown	[Of obscure origin; in later dial. as dowie. Cf. Dully a.]	Sad, woeiful, dismal.	O dolly place and groundles depe dungeoun;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
low	1500	0,5928869	lowe, loe, lo	English	[e.m.E. and ME. low (e, e.m.E. loe, taking the place of Sc. Lawa.)]	In various senses of Laich a., Lauch a., Law a.: Low in height, small; low in position, low-lying; occupying the low, or a lower, situation in a building or ship; of low condition or fortune, poor, wretched; inferior, junior.	To caus be maid For sight of lordis, skaffaldis heich and braid ... Hecher and lower efter thair degree;	Clariodus; a Metrical Romance.	Irving, D. (ed.);
blak	1500	0,5928869	blac(k)	English	[ME. blak, blac(k), OE. blæc. See also Blake a.]	Dark, dismal, unfortunate, shameful.	Black be thair hour;	The Cursing of Sir Iohne Rowis vpoun the steillars of his fowls.	
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
quad	1501	0,5896300	quaid, queid, quyed.	English	[ME qued (Layamon), cwead (13th c.), quead, cwead (Ancr. R.), (late north.) queyd (Towneley Plays), also (mid.) quad (c1250), quade (14–15th c.): cf. OFris. quad (mod. Fris. quaad), MDu. quaet, quaed- (Du. kvaad), MLG quāt, quād-; cf. also OE cwéad n. dung, filth, ordure.]	In Sc. only in verse: Evil, wicked, bad.	Agane ... This inordinate court, and proces quaid [; braid, laid] I will obiect;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.
bauch	1508	0,5668317	bauch(e, bawch, baich, bache	unknown	[Of obscure origin. perh. ON. bag-r awkward, clumsy, or bág-r uneasy, in straits. The northern Eng. dial. form is baff.]	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	Me think the baid deir about, sa bauch ar his verkis;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
slut	1508	0,5668317	slute, slutt	English	[f. or f. as prec.] [Late ME and e.m.E. slutte (1402), slute (1483), slut (1573) a woman of dirty, etc. habits or low, etc. character. In the later dial. slute, sluit a slovenly, sluggish fellow (1790). Cf. Germ. dial. schlutt, Dan. slatte, Norw. slott.]	Sluttish, low, disreputable.	Mony slute [M. slut] dawand slepy duddroun, Him servit ay with soungie;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
carefull	1508	0,5668317	cairfull, caer-, cearfull, cairefull, cayrful(l), kerful(l)	English	[ME. careful (kareful, carful), OE. carful (careful).]	Expressive of trouble or distress; dismal.	My clokis thair caerfull in colour of sabill;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
thin	1508	0,5668317	[ME and e.m.E. thyn, thine, pinne, bynne (all Cursor M.), thin (c1350), OE bynne.]	English	thyn, thine, thinn(e), thyne	Insubstantial, weak, poor; scanty, insufficient.	And gett suppois my thrift be thyne;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
gousty	1513	0,5505472	govsty, goust-, govstie	unknown	[Of obscure origin.]	Vast and dreary, dismal, depressing, ghastly, gruesome.	A gowsty [Sm. gousty] hald within, laithly to se;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
mene	1513	0,5505472	mein(e), men, meyn, mean(e), mayne	English	[ME. (a 1300) and e.m.E. men(e), mean. Appar. repr. a more or less coincident development of senses of prec. a.1 and a.2]	Of a person's knowledge, ability, performance or the like: Middling to poor, moderate, undistinguished.	Na meyn endyte nor empty wordis vayn;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
evill-farand	1513	0,5505472	evill-farrand	English	[ME. evyll(e), evil(le), ifel, OE. yfel. Sometimes written in place of ill n.] [Northern ME. farand(e), pres. pple. of Fare v.]	Of poor appearance.	Delyver he was with drawin swerd in hand, And quhite target, onsemly and evill farrand [R. farand];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
dedly	1513	0,5505472	dedely, deidly, dedlé, -lie; dedelé, -lie; deydly, deidlye, -lie, -lé; deedeli, deedlie, -ly, deadlie, daidlie	English	[ME. dedely, dedly, -li, early dedlich, OE. déadlic. Cf. Ded(e)like a.]	Connected with, suggestive of, death; deathlike, dismal.	The blaiknyt cypres dedly bewis;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
mirthles	1528	0,5016936	myrthles	English	[ME. myrtheles (Chaucer), e.m.E. mirthless(e).]	Bereft of joy or pleasure, dismal, miserable.	Upwart we went and left that myrthles menȝe;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
mischant	1531	0,4919229	mes(c)hant, mis(c)h(e)ant(e, -aunt, -ent, (misc)ent), mysch(e)ant(e, misch(e)and, mechant, metient	English	[Late ME. myscha(u)nt (a 1450), e.m.E. meschante (1530), thereafter appar. chiefly Sc., OF. mescheant unlucky, wicked (F. méchant wicked).]	Of persons: Wicked, vicious, villainous, bad.	Howdar ye, mischant [L. impudentissim] fulis, pretend sic thingis aganis me and my servandis?	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Belenden, Archdean of Moray.	Belenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
naro	1533	0,4854091	naro(w) narro(w) nar(r)ow(e), nar(r)ou, narew, narraw, nawreye; nerou, narrow	English	[ME. (14th c.) and e.m.E. nar(r)ow(e), ME. narve (Orm), nar(u)we (13th c.), narewe (13th c.), nerewe (12–13th c.), neruwe (Anchr. R.), nareu (12th c.), naru (Orm), narw (Rolle), OE. nearu, -o, inflected nearwe.]	Of a mode of life: Needy, deprived, poor.	Apoun rutis of herbis ... scho lifit ane herd and narow liffe;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
wil	1535	0,4788953	will, wyll, vill	English	[ME. wille (c1220), wil (c1250), will (Cursor M.), wyf (Manning), wyle (14th c.), vill (c1440), ON villr.]	Bewildered, perplexed, unsure; at a loss, bewildered, hopeless.	Gillus ... wes so will he wst nocht quhairto ga;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
dully	1535	0,4788953	dullie	unknown	[Of obscure origin: cf. Dolly and duly Doly.]	Doleful, gloomy, dismal.	Melancholy ... That dullie dragone that dois men to deid;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
lidder	1550	0,4300417	liddir, hydder, -ir, -yr	English	[Late ME. and e.m.E. lider (Prompt. Parv.), ledyr (Towneley Plays), lyddyr (Skelton), var. of Lither a. The commoner Sc. form.]	Of a thing: Poor, sorry, worthless; out of condition, impotent.	For commoun folk will call thé lawit and lidder;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compylit be lohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
scelerat	1550	0,4300417	scelerait	English	[e.m.E. scelerat (a1513), L. scelerātus, p.p. of scelerāre, f. scelus wickedness.]	Excessively wicked; atrociously bad; vile.	So terrbill thay ar be apperance, ... So scelerait, and ingrait for to chois;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compylit be lohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
laich	1551	0,4267848	laiche, laych(e, laych; laigh(e, leaigh; leich, leigh, liche; leach(e; laicht, laycht, leaycht	English	[North. ME. lagh(e (Cursor M.), midl. and south. loogh, lo3, louh, early lāh (12th c., Orm), ON. lāg-r: cf. Lawa. Cf. also Lach(e and Lauch. Sometimes printed (and ? occas. written) with t in place of c as laith etc.]	Occupying a low, or the lower, situation; lowin position, low-lying; also, deep.	This word in Latin infernus, is as mekil to say ... as laych or undemeth;	The Catechism of John Hamilton, Archbishop of St. Andrews.	Hamilton, John Archbishop of St. Andrews, Law, Thomas Graves (ed.);
grof	1551	0,4267848	groff, grofe, groiff, groffe, grouff, grouiff	Dutch	[MDu. (and mod. Flem.) grouf, groef, grof (Du. grof), MLG. grof.]	Coarse of grain or texture; of coarse or inferior quality; consisting of rough or bulky parts.	Item to be fals coveringis to my lordis sadillis, vj quarteris groff russettis;	Compota thesaurarium Regum Scotorum.	Dickson, Thomas (ed);
doly	1560	0,3974726	duly, dolie, dooly, doolie, duillie, dewlie	French	[f. dole Dule. Also e.m.E. dolye (1583), dolie.]	Doleful, sad, dismal.	O doly dragoun and doutsum den;	The Seven Sages, in Scottish Metre.	Rolland, John of Dalkeith; BC, STS (eds.);
slicht	1568	0,3714174	slichte, slycht, slight, schlicht, sleicht	English	[(Orig. north.) ME and e.m.E. slight (Cursor M.), slecht (1393-4), sleight (c1400), slite (1558), OS cand. *sleht- (ON sléttir), MDu., MLG slecht, slicht).]	Of persons: Lacking seriousness or substance (in character, etc.); of little account, worthless, good-for-nothing; low	Thow hir for lufe did cheis ... thocht thow knew hir slicht;	The Poems of Alexander Scott.	Alexander Scott
wan	1568	0,3714174	wane, waine, wann, van	English	[ME and e.m.E. wan (a1300), wanne (Cursor M.), wane (? a1400), wann (1483), OE wann, wōnn.]	Miserable, dismal, sad.	The suth is so be God my Jo I will fenze na mair Thocht vmquhile grit ves appetite Thair is wan tyme of wair;	The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.	Bannatyne, George

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
nedy	1568	0,3714174	Nedy, neidy, nedye, -ie, neidie, neydie.	English	[ME. and e.m.E. nedy, -ie, ME. nedi, neodi (12th c.), e.m.E. needy, f. Nede n.: cf. MDu. nodich (Du. noodig), etc.]	Needy, necessitous, impoverished, poor.	Quhair ye your pure and nedye brethren seyis;	The Extant Poetical Works of William Lauder: playwright, poet and minister of the word of God. Vol. II The Minor Poems of William Lauder.	Lauder, William; Hall, Fitzedward and Fumival, F. J. (eds.);
nauchtie	1569	0,3681605	naughty, nachtie, navchtie, naughtie, naghtie	English	[e.m.E. naughty (1526), -ie bad, in various senses, also ME. nau3ty (Piers Pl.) needy: cf. Nochtie.]	Of persons: Wicked, bad.	Gevand evill exempill to utheris nauchtie and wickit personis to do the lyke vilpensiouin;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
nochtie	1572	0,3583898	noughtie, nochtthy, nouchtie, noughty	English	[e.m.E. and ME. noughty, ME. no3ty (14th c.): cf. Nauchtie.]	Of persons: Evil-disposed, wicked, bad.	To mak wyser men suspicious, and to give nouchtie men schrevit occasionis;	Ane Detectioun of the Doings of Mane Quene of Scottis.	Buchanan, George;
lewde	1572	0,3583898	lewde, lowde, leud(e, leaud	English	[ME. and e.m.E. lewde(e, leude, early leawde, OE. l?wde, l?wede: cf. Lewit and Lawit. As an examination of the entries will show, the forms Lewd, Lewit on the one hand, and Lawit on the other, differ both in application and in chronology.]	Of persons and their actions: Bad, vile, evil, wicked, nefarious. Also transf. to things.	Bot sic vyle actis ar not wont to be committit be nobill and gude men bot be leud and wickit ministeris.	Ane Detectioun of the Doings of Mane Quene of Scottis.	Buchanan, George;
inferiall	1580	0,3323345		English	[Late ME. and e.m.E. (1432-a 1545), OF. inferiall.]	Low in position, belonging to the lower world, sublunary.	I mene not onlie thingis inferiall That subject ar vnto corruptioun; Bot also celeste, and superiall;	The promine, containing the maner, place and time, of the maist illustre King James the sext his first passing to the feildis.	Hume, Patrick; lohne Ros for Henrie Charteris

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
evill-favouri	1588	0,3062793	evill-fafaumit	English	[e.m.E. evylfavoured (1530).]	Ill-favoured; in bad condition.	That scho gatt ane sair straik, ... the mark quhairof ves blae and ewill faurrit;	Ancient Criminal Trials in Scotland from AD 1488 to AD 1624, embracing the entire reigns of Mary Queen of Scots, and James VI; compiled from the original records and MSS. by Robert Pitcairn.	Pitcairn, Robert (ed.);
mumfull	1590	0,2997655	murnefull, mornfull, mounful	English	[e.m.E. mourn(e)full (1542).]	Full of, or causing, sorrow or grief, sad, sorrowful; doleful, dismal.	Incace thowlen thy eares vnto the mornfull accents of my mone;	The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne.	Fowler, William; Meikle, H. W., Craigie, J. and Purves, J. (eds.)
subaltern	1597	0,2769672	subalterne	English	[e.m.E. subalteme (1581), F. subalteme (1476 in Larousse), late L. subaltemus.]	Inferior in status, subordinate (to another). a. Of persons. b. Of institutions, etc.	Sum are maist chiefe and principall, sik as the King ... vther overlodes ar inferiour and subalterne;	De Verborum Significatione. The Exposition of the Termes and Difficill Wordes, contained in the Foure Buikes of Regiam Majestatem and vthers... Collected and exponed be M. John Skene.	Skene, Sir John;
bas	1605	0,2509119	basse, bass, basch	English	[ME. bas. bass (Gower), basse, F. bas masc., basse fem., It. basso, late L. bassus.]	Of low or mean estate or rank.	(in bondage basse)	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie
petty	1605	0,2509119	petti(e, pet-; pitt- and -é, -ey, -ae	English	[ME. and e.m.E. pety (Piers Plowman), petie (1532), pettie (1582), also pittie (Waterford Municipal Archive), phonetic spelling after French pronunciation of Petit a.]	Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller; inferior.	That in every parish there may be some lurgg dogges kept ... for following of petite stouthes;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
foul	1609	0,2378843	fowl, ful(e, foule, foull, fouyl; fowle, fowll, fowill	English	[ME. fowl(e, foul(e, ful(e, OE. fūl, ON. fūl-, fūll.)]	Loathsome, repulsive, very ugly or unclean, filthy, in bad condition.	Fule swine, or corrupted salmon, sould not be sauld;	Regiam Majestatem. The Avid Laves and Constitutions of Scotland.	Skene, Sir John (ed.); T. Finlason.
schap	1620	0,2020584	schap(e, sheape	French	Varr. of Chape adj., Chepe ad. [f. Chape n.1 2, as e.m.E. chepe (1509).]	Cheap; not dear.	Give vnto your ablest and prettiest men the best and schapest lands to live vpon;	The Sutherland Book.	Fraser, Sir William;
scurvie	1624	0,1890307	skurvie, scourvie, skirvie	English	[e.m.E. scuruy (1515), f. Scru(e n. Cf. e.m.E. scurfy (1483).]	Of things: in a poor state or condition; worthless.	Thrie pair of skurvie wome blankets;	Transactions of the Dumfries and Galloway Natural History and Antiquarian Society.	
chape	1630	0,1694893	chaip, chap, chaipe	English	[OE. cēāp, variant (with eā for ēa after the palatal c) of cēap Chepe n.]	Cheap.	To sell at such chaip rates as thay sall pleis to give to thame;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);

Active

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
licht	1375	1	[ME. and e.m.E. light, ligt etc., lythe (15th c.), leygt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (Orm. lihht), OE. léohht, lht (Northumb. lht).]	English	[ME. and e.m.E. light, ligt etc., lythe (15th c.), leygt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (Orm. lihht), OE. léohht, lht (Northumb. lht).]	Of persons or animals: Light on foot or of movement: agile, active, nimble, fleet. Also transf., of a person's intellect.	Men that licht and delyuer war;	The Bruce.	John Barbour
douchty	1375	1	Douchtie, -tye, dowchty, -ti(e), doughty, -tie, duchty, -tie, -te, dughty, -ti, dochtie.	English	[ME. dougti, douhti, dughti, dugty, duhtig, dogty, late OE. dohtig, replacing OE. dyhtig.]	Of persons: Bold and active; strenuous, valorous, valiant.	He thocht weil he suld be worthy, For all his eldris war douchty;	The Bruce.	John Barbour
ferē	1375	1	Feir, fer, feire, feyr, feayr, fear(e), fayr.	English	[Early ME. fere (c 1175), OE. *fēre, (ON. fr-, frr), f. fōr, pret. stem of faran to go.]	Of persons: Well and active; in health and vigour.	The king eschapyt hale and fer;	The Bruce.	John Barbour
deliver	1375	1	Delyver, deliwer, dyluiuer; delyuere, -lyuir, -lywyre.	English	[ME. delyver(e), deliver (14th c.), OF. delivre.]	English	The kingis folk, that war Deliuier off fute, thaim gan our-hy;	The Bruce.	John Barbour
strenthy	1375	1	Strenthie, strenthé, -ey, strenththi, strenthty, -é, strinthie, strynthy, -ie, -é.	English	[ME and e.m.E. strenthy, strenghti (Rolle), strenkithi (14th c.); Strenth n.]	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa strenththi of hand Sall ger 3ow pas owt off 3our cowntre;	The Bruce.	John Barbour
forthirward	1380	0,9850502			[Cf. next.]	Of active disposition.	That in ald men suld nocht be lad Hope of helpe na of rewarde, As in 3ung men that are forthirwarde;	Legends of the Saints.	Barbour, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unswere	1420	0,8654514	wnsvere	English	[Swere adj.] [ME swere (Orm), swere (a1225), suere (Cursor M.), OE swær(e), svár, ON svár.]	Willing; active, lively.	Gyf thowbe set to serue a lorde ... Be lel, lufand and debonare, Honest,	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)
agile	1420	0,8654514	agil, agill, agyle	French	[OF. agile (14th c.), L. agilis light, quick, whence also e.m.E. agile, agil (c 1575).]	Able to move or act quickly; agile, active, nimble.	iii. 23 (swa agyle in fycht); ix. 1243 (be his awyne agill fors).	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyrntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
fery	1420	0,8654514	Feirie, ferie, feiré, feerte.	English	[Related to Fere a.] [Early ME. fere (c 1175), OE. *fēre, (ON. fr-, frr), f. fōr, pret. stem of faran to go.]	Active, nimble.	The Kyng wes febill for elde, And alsua his eldare swne Wes noucht fery;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyrntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
active	1450	0,7757523	adif, actiue	English	[ME. adif, active (14th c.), OF. actif m., active f, L. activus.]	Of persons: Active, energetic.	(active and awenant).	The Book of the Howat.	Holland, Sir Richard.
wirkand	1475	0,7010031	Wirking, werkand, werkand, -ing, wo(u)rkand, vorkand.	English	[ME and e.m.E. werching (1387-8), warkand (c1460, north.), working (1586), working (a1587).]	Active, energetic.	On horsis some to strenthis part can found To socour thaim, with mony werkand wound;	The Acts and Deidis of the illustere and vaileand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
operative	1490	0,6561535		French	[OF. opératif, -ive (14th c., Oresme), L. operātivus, creative, formative, and cf. e.m.E. operative (1598).]	Operative, active, effective.	Hire actif lif and operative excellit all vthire creature;	The Meroure of Wyssdome, composed. by Johannes de Irlandia.	Ireland, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
tait	1500	0,6262539	Tayt, tate.	English	[ME <i>teyte</i> (c1300), <i>tayt</i> (14th c.), ON <i>teitr</i> . Cf. <i>Tit</i> (e adj.)]	Active, energetic, lively, nimble; untamed.	Fra fute to fute he [sc. the cat] kest hir [sc. the mouse] to and fra, Quhylyis vp, quhylyis down, als tait [Ch., H. cant] as ony kyd;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
ȝape	1500	0,6262539	ȝaipe	English	[ME and e.m.E. <i>ȝiepe</i> (c1200), <i>ȝep</i> (Layamon), <i>ȝeape</i> (Ancr. R.), <i>ȝepe</i> (Cursor M.), <i>ȝape</i> (north., 14th c.), OE <i>ȝeap</i> (ȝeáp). Also in the later dial.]	Fit, active; alert; keen.	I wes ... Ane freik on fold ... Als glad, als gay, als ȝung, als ȝaip as ȝe;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
restles	1500	0,6262539		English	[ME and e.m.E. <i>restles</i> , <i>resteless</i> (Chaucer), also <i>risteles</i> , OE <i>restleas</i> ; Rest n.1 Cf. next.]	Of persons or animals: Constantly active; taking no rest; full of energy; eager; persistent.	Thir niche restles renkis ruschit out full raith;	The Tail of Rauf Coilȝear.	
trig	1500	0,6262539	tryg	English	[ME and 17th c. Eng. <i>trigg</i> (Omn), <i>trig</i> (noun) (1610), <i>trigge</i> (1697), ON <i>tryggr</i> .]	Active, nimble, sprightly.	Trig;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
lify	1500	0,6262539	Lif(e)ly(e, livelie, lyffe)ly(e, -lie, (-lyie,) lyfflie; lyve-, lyvely(e, -lie.	English	[ME. and e.m.E. <i>lif(e)-</i> , <i>lyffe</i>)li, -ly, live-, lyvely, -lie, ME. also -lich, OE. <i>liflic</i> .]	Full of life or vitality. a. Of persons and their actions: Vigorous, energetic, active, brisk.	Vpstart on fute lyffie Delyuerance;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript I boovii	Craigie, W.A.
frak	1500	0,6262539	frack	English	[OE. <i>fræc</i> , var. of <i>frec</i> greedy, desirous, bold, ME. <i>frek</i> .]	Active, ready, smart, bold. (In early use chiefly in poetry.)	I wes ... Ane freik on fold, bayth frak, forcy, and fre;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
laborious	1513	0,5873843	Laborios, -ius, -yus; lauborios, -ius.	English	[ME. <i>laborios</i> (1390), F. <i>laborieux</i> , L. <i>labōriōsus</i> . Cf. <i>Laborus a</i> .]	Given to toil, industrious, hard-working; also, hard at work, active.	Laboryus [R. Lauborius] emmotis, and the bissey beys;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
noctumall	1513	0,5873843		English	[e.m.E. <i>noctumal</i> (Caxton), -all(e, obs. F. <i>noctumal</i> . -nel, late L. <i>nocturnālis</i> .]	Of an animal: That is active during the night.	The twynklyng stremovris of the orient ... Persand the sabill barmklyn nocturnal;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
slepry	1533	0,5275849	Slep(e)ry, -ie, Sleipry, Slipp(e)rie, -y, sleperye, sleip(e)rie, sleeprie.	English	[e.m.E. <i>slepery</i> (1535), MLG <i>sleperich</i> , MLG, MDu. <i>slaperich</i> .]	Of a person: Sleepy, drowsy, affected by sleep. Also fig., behaving as if affected by sleep, not alert or active.	Galdus ... assaigjit thame halfȝit slepery and agast;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465-1536; Watson, George (ed.);
lyver	1535	0,5216049	Lyver, lever.	English	[e.m.E. <i>lyver</i> (1530), late ME. (north.) <i>lyvir</i> , aphetic f. <i>Deliver a</i> .]	Active, agile.	This Yber send efter thame in hy Lycht leuer men, and bad thame pas and spy;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
throuche	1544	0,4946952	Throucht, through, throw	English	[e.m.E. <i>thorow</i> (c1489), <i>thurgh</i> (a1500), <i>thorough</i> (1615) <i>thoroughgoing</i> , <i>entire</i> , <i>through</i> (1523), <i>thorow</i> (c1566) <i>passing or extending through</i> ; <i>Thro(u)ch(e adv.</i>]	Of persons: a. ? Active, ? lively (cf. SND <i>Throu adj.</i> 2). sis;	He is bath throwand manle and weil kyp that he promissis;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543-60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);
gangand	1556	0,4588156	Gangande, gangan.	English	[Northern ME. <i>gangand</i> (a 1300), ON. <i>gangande</i> , -andi, OE. <i>gangende</i> .]	In operation; that is being worked.	He haid nocht failit to him hyddertillis ... salang as he haid ane gangand colhuch;	Protocol Book of T. Dalrymple, 1555-7.	Dalrymple, T.;
actual	1566	0,4289159	Actual, -ale.	English	[e.m.E. <i>actual</i> (ME. <i>actuel</i> from OF.), late L. <i>actuālis</i> .]	Active; taking part.	All that wer of the devyse, ... or actual at the committing of the slauchtir;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
feat	1570	0,4169560		English	[e.m.E. <i>feat</i> (e, ME. <i>fete</i> , OF. <i>fait</i> .]	Fitting, suitable; active, adroit.	The featest that is possible to be send salbe for this purpose;	Warrender Papers.	Cameron, Annie I. (ed.)

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
ferdie	1590	0,3571566			English	[Var. of Fairdy a.] [f. faird Farde n.1] [Obscurely related to Fare v.] [ME. fare, faren, OE. faran (p.t. fōr, p.p. faren).]	Quick(ly), active(ly).	The steide ... wold turne moir ferdie quhen he flang Than flame of fvrlacht;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
ɣauld	1602	0,3212770		Yauld(e)	unknown	[Of unknown origin. Common in the later dial.]	Active, vigorous, strong.	He uas sa firy spedy yauld [v.r. yaulde] & uicht;	The Poems of James VI of Scotland.	James VI of Scotland; Craigie, James (ed.);
suddan	1610	0,2973573		Suddane, suddand, suddain(e, -ayne, - aen, -en, -on, sudan(e, -aine, -ayn, swdane, subdane, suddande, sudand(e, - ende, suddant(e, -ent, sudent, sodan(e, - aine, -ayn, -en, soddaine, -ayne, sodeyn(e, -ing, soudane, -ayne, sowdane, sodand.	English	[ME and e.m.E. soden (Cursor M.), sodayne (Rolle), sodeyn (Wyclif, Chaucer), sodein, soudein (both Gower), soubdayne (Caxton), suddeyne (1570), suddayne (1575), suddein (Spenser), sudden (a1648), OF sudein, soudain (c1120 and c1210 in Larousse), vulgar L. subitanus, L. subitanus.]	Prompt in action or effect; effective, efficacious.	A lang lettre ... as a remembrance of his formair promyses ... together with sic salutary and sodain remedy as I culd think metest for the tym;	Memoirs of his own life; by Sir James Melville of Halhill, 1549–93...	Melville, Sir James of Halhill; Thomson, T. (ed.);
spritly	1670	0,1179591		Sprightly, spretely, spirntly.	English	[e.m.E. sprightly (1596), spritly (1598), spritliey (1629); Spirit n.]	Of a person: Full of vivacity, animated, cheerful; physically active.	These and a great many more ... went with them, and 300 ... men in armes mett them att Dorris, and thence forward to the country, conducted by these spritly swif footed guidz;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled "Polichronicon seu policratia temporum", or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James, 1634–1709; Mackay, William (ed.);
vigent	1699	0,03125			Latin	[L. vigeat-, pres. ppl. stem ī. vigēre to be lively.]	Alive, active.	The command ... he must hold still vigeat, as essentially included in the apostolic office;	The Hierarchical Bishops Claim to a Divine Right.	Forrester, Thomas.

Passive

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
meke	1380		1	Meik, mek, meike, meyk(e, meak.	English	[ME. meke, meek, midl. meoke, muke, early meoc, mec (Orm), ON. mjūk-r soft, pliant, gentle.]	Of animals: Mild, gentle, friendly; submissive, docile, tame.	God thai bestis mad sa mek [etc.];	Legends of the Saints.	Barbour, John
swer	1380		1	Swere, sweir(e, sweer, suer(e, sueir(e, swier, swiare, suear(e, suair.	English	[ME sware (Orm), swere (a1225), suere (Cursor M.), OE swær(e, swār, ON svǫrr)]	Lazy, slothful; disinclined to be active or to make an effort.	Bot, fore I am alde and swere, I will say no mare of hym here;	Legends of the Saints.	Barbour, John
tholmod	1380		1	Tholmud, -mudie, thoilmude.	English	[ME þolemod (c1175), tholmod (Cursor M.) OE þolemōd; Thol(e v. and Mude n.2 Also in the later (Borders) dial.]	Patient; meek; long- suffering.	Sanct Julyane, that ourcom here Fele paynis in tholmod chere;	Legends of the Saints.	Barbour, John
mild	1400	0,9275680		Myld, a. Also: milde, mylde; myild(e, myeld; (mynd).	English	[ME. mild(e, mylde, myyld (c 1440), myelde (c 1420), OE. milde.]	Of persons: Gentle, kind, merciful, indulgent. Also, of a man: Conciliatory, mild-mannered, meek; see (4), (5) and (6).	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and cleir;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
moy	1400	0,9275680			Scandinavi	[Appar. MDu. mooy (Du. mooi) elegantly dressed, handsome, beautiful, pretty: cf. Norw. dial. moy quiet, gentle, appar. of the same origin.]	Mild, gentle, demure; also, meek, submissive. In the second Alex. quot. appar. as a mere rhyming convenience in a conventional allit. phrase.	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and cleir;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
idil	1428	0,8261633		Idill, Ydil(l), idille, -yll, idel, ide, ydell, yddill, ydle, iydill, aydil, (edil).	English	[ME. ydel, idel, etc., OE. idel.]	Of things, etc.: Unoccupied, unused, not in operation.	Gyf it hapnis that ... the saltpanis lysis idill or vnset,	Memorials of the Family of Wemyss of Wemyss.	Fraser, Sir William;

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mansuet	1450	0,7464881	Mansuet, -suet(e), -sueit, -sweit.	English	[ME. (Chaucer) and OF. mansuete, L. mansuētus tame.]	Gentle, mild, meek.	This myld meik mansuet Margrite;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.	
mur	1450	0,7464881	Mur(e), muyre.	English	[Late ME. mure (c 1440), (north.) moyre (c 1450), e.m.E. meure (c 1500), OF. meūr, meüre, F. mūr, mûre, ripe, mature, mellow; also discreet, considerate, advised, settled, stayed (Cotgrave). Cf. also Movir.]	Gentle, mild, meek.	Myterit, as the maner is, manswet and mure [: fure, pure, sure];	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.	
obeisand	1456	0,7247586	obeys(s)and(e), obeyschande, abeyschand, obesand.	English	[Sc. form of Obeisant. Having the native pres. p. ending and so conforming with the native pres. p. of Obeis v.]	Rendering obedience or submission; obedient, submissive; subject.	That all the lave suld be obeisand as membris under him;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.	
obeyand	1456	0,7247586	obayand, obeiand	English	[North. ME. obeyand (c 1400), cf. also late ME. obeyaunt(e) (c 1400–1422), f. Obey v.]	Giving obedience, submitting; obedient, submissive; also, subject (to).	And viij othir citeis obeyand till it;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.	
tractabill	1460	0,7102722	Tractabile, -able,	English	[e.m.E. tractable (1502), L. tractābilis.]	Docile, compliant, manageable.	He was ... Gracius in speiche fare language and tractabill;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);	

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
waldin	1460	0,7102722	Walding, -yne	English	[Pres. p. of We(i)ld v.] [ME and e.m.E. welde(n) (c1175), wealde(n) (c1200), wolden (c1260), wald, weild (both Cursor M.), weelde (Wydiif), weyld (1579), weild (Spenser), weild (1647), OE wealdan, waldan, wildan, wældan, ON valda.]	Physically or mentally overly supple or pliant; compliant.	Quha has ane large breist [etc.] ... That is ane takyn of grete stremyte In dede of were ... And quha-sa has ane waldin subtell bak Is pridfull sle invious;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);	
unrun	1474	0,6595698	Unrwn(e), -runnyn, wn-, onrun, wnrnun, uninnnyng.	English	[e.m.E. unron (1591); Rin v. 20, 11.]	Of a period of time, an agreement, contract, etc.: Unexpired; continuing in force.	The tak of the said landis ... for sa many termes nowto cum as was wnrunnyn of the xix th yeris;	The Acts of the Lords Auditors of Causes & Complaints, 1466–94. (Acta Dominorum Auditorum).	Thomson, T. (ed.);	
obedient	1490	0,6016242	Obedyent, -iant, obbedient, obœdient, obediand.	English	[ME. (Anr. R.) and e.m.E. obedient, obedyent, OF. obédient (11th c. in Godef.), L. obēdiens.]	Obedient, submissive, subservient, dutiful. (Cf. Obeisand, Obeisant.) Const. to, till or unto (into) a person, his commands, etc.	Quhen thou sais this orisoune Pater noster, awys gif thou be obedient;	The Meroure of Wyssdome, composed..by Johannes de Irlandia.	Ireland, John	
obediencial	1490	0,6016242		Latin	[Med. L. obediencialis concerned with obedience; cf. e.m.E. obedienciall (1619) of, pertaining to or characterised by, obedience.]	Obedient, submissive.	And that our natur is nocht in full & halle power obedienciall to God;	The Meroure of Wyssdome, composed..by Johannes de Irlandia.	Ireland, John	
plyand	1494	0,5871378	plyand	English	[ME. plyande (14th c.) bending, cf. ME. and e.m.E. plia(u)nt, F. pliant.]	Submissive.	The camell ... is tame with ilkane and of his nature plyand;	Loutfut MS: heraldic collection.	Loutfut, Adam.	
tam	1494	0,5871378	Tame, taime, taym(e), tem(e), teime.	English	[ME and e.m.E. tame (c1250), tam (Cursor M.), OE tam, ON tamr.]	Of an animal or person: Docile, compliant, submissive.	The camell ... is tame with ilkane and of his nature plyand;	Loutfut MS: heraldic collection.	Loutfut, Adam.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
appliable	1500	0,5654083	applyabill	English	[Late ME. aplyable (1472), e.m.E. apply-, applicable.]	Well-disposed; accommodating, compliant.	This young maid ... so fair and ... gentill in all hir gestis and appliable;	The Tale of the Colkelbie Sow In Bann. MS fol. 357a-365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
prostrat	1500	0,5654083	Prostrate, -strait,	English	[ME and e.m.E. prostrat (a 1380), -strate (c 1450) lying with the face to the ground, submissive (1591), also as noun (a 1600), L. prösträtus, p.p. of pröstemere Prostrern(e v.)]	Submissive (to a person).	We Thé exort, on kneis law prostrait;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
subject	1508	0,5364355	Subjecte, -iect, subjeit, -get, -iet, sug(g)et, sudiet.	English	[ME and e.m.E. suget (Rolfe, Manning), soget (Wyclif, Trevisa), subget, -it, -iect (all Chaucer), soubit (Gower), subjecte (1560), OF suget, sujet (c1120 and c1138 in Larousse), f. as Subject n.]	Submissive, obedient.	Thou lytill quair, be evr obedient, Humble, subiect, and symple of entent;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
goldin	1508	0,5364355	Yoldin	English	[ME and e.m.E. goldyn (Chaucer), goldde (Prompt. Parv.), yolden (Malory).]	Passive, exhausted.	Then he ful tendirly dois tume to me his tume person And with a goldin gerd dois golk me in armys;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
patient	1513	0,5183275	Pacient	English	[ME. and e.m.E. pacient (c 1370), patient (1580), adj. (c 1370) and noun (Chaucer), OF. patient, passient (13-14th c.), later patient, L. patiens, pres. p. of pati to suffer. Cf. prec.]	Passive, inactive, inert.	The ayr and the fyr is actyve, and the watyr and the eth patient;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
towartly	1513	0,5183275	Towartly, towardly, towartlie, towarlye, tauardly.	English	[e.m.E. towardly (1481), towardlie (1587), towardli (16th c.); Towart adj.]	Docile; dutiful.	The sammyn four futtit bestis ... Beyn oft vsyt, ful towartly [Sm. towartlie, Ruddim. towarlye] and meik, To draw the cart and thoil brydill and renge;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
pliable	1513	0,5183275	Pliabill, -able, a. Also: -abyll.	English	[e.m.E. ply-, pliabyll (Cath. Angl.), -able, F. pliable (15th c. in Godef.), f. plier Ply v.1]	Of a person: (To be) disposed (to do something); amenable (to reason); ready to conform (to rules).	Ane rych garmont brusyt with stife gold wyre ... That pliable was with the gilt bordour large;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
soft	1531	0,4531387	softe, sofft, saft(e)	English	[ME and e.m.E. softe (1154), soft (Cursor M.), softe (Orm), OE sōfte, sōft, varr. of sēte, MDu. soft, saft.]	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall This Duk wes maid so soft and deligait, That [etc.];	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
subdit	1533	0,4458955	subdit, -dite, -dyt, -dut.	English	[Late ME subdyte (c1400), -dite (1436), f. as Subdit n.]	Submissive, obedient (to a higher authority).	He directt twa ambassiatouns to Rome to mak obedience in his name & schew him subdit to the sege thareof;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465-1536; Watson, George (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soupill	1648	0,0294118	Sowpil(l), soupl(e), sowple, suple.	English	[ME and e.m.E. souple (1297), supple (c1440), sowple (1579-80), F. sople, souple (c1130 and c1265 in Larousse), L. supplex]	Compliant; complaisant; open to persuasion or manipulation.	Souple Andrew, I fear that be thy fault all thy days, both in principle and practice;	Six Saints of the Covenant.	Walker, Patrick; Hay Fleming, D.

Strong

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
squar	1375	1	square, squair(e), squayr, squarr, square, squair, sqwyare, squha(i)r, swair	English	[ME and e.m.E. <i>suare</i> (Cursor M.), <i>squar(e)</i> (Chaucer), <i>sware</i> (14th c.), <i>square</i> (c1400), OF <i>esquarré</i> , <i>escarré</i> ; Squar(e n., v.)	Of an object, freq. a weapon: Solid, strong, powerful; ? specif. of square cross-section, hence, thick, heavy, substantial.	A cruk thai maid ... Off irne, that wes styth and squar;	The Bruce.	John Barbour
forsy	1375	1	forsie, forsye	English	[Var. of Forcy a.] [f. Force n. Cf. Forsy a. Also in e.m.E. (1586), but rare.] [ME. (a 1300) and OF. force. In Sc. also commonly Fors.]	Full of force; strong.	Othir fele folk, forsye in fycht;	The Bruce.	John Barbour
feme	1375	1	fem, feime	English	[ME. <i>fem</i> , <i>feme</i> (Chaucer), OF. <i>ferme</i> . Cf. <i>Fim</i> a.]	Strong, secure; safe.	The King for-out mair delaying Send hym to be in ferm keping;	The Bruce.	John Barbour
sturdy	1375	1	sturdie, sturdye, stourdy, sterde	English	[ME and e.m.E. <i>sturdy</i> (1297), <i>sturdy</i> (c1300), <i>sturdy</i> (Chaucer), OF <i>estourdi</i> , <i>estordi</i> , <i>esturdi</i> stunned, dazed, reckless, violent.]	Bold, courageous; powerful, strong. Strong; robust; healthy.	Mony ane gayly armyt knycht, And mony ane sturdy sterand steid;	The Bruce.	John Barbour
stith	1375	1	stythe, stit	English	[ME and e.m.E. <i>stið</i> (c1175), <i>stith</i> (Cursor M.), OE <i>stið</i> .]	Of a material thing: that does not bend nor give way easily; stout, strong.	A cruk thai maid ... Off irn, that wes styth and square;	The Bruce.	John Barbour
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stark	1375	1	starke, starck, (starge, starte), sterk	English	[ME and e.m.E. <i>sterc</i> (c1175), <i>stark</i> (c1200), <i>starke</i> , <i>starrck</i> (both Omm), <i>stærck</i> (Layamon), <i>sterke</i> (Ancr. R.), <i>starcke</i> (a1225), <i>sterch</i> (c1250), OE <i>stearc</i> , ON <i>sterkr</i> .]	Of a person: Strong, physically powerful, able to exert great muscular force, freq. as applied to fighting men as a term of approval; passing into valiant, steadfast, etc. Freq. in early verse.	A 3oung bachiller, stark and fair ... the starkast man of ane That men fynd mycht;	The Bruce.	John Barbour
wicht	1375	1	wycht, vicht, uicht, wichte, wight, vight, wyght, vycht, weycht	English	[ME and e.m.E. <i>white</i> (Layamon), <i>wjste</i> (1297), <i>wy3t</i> (14th c.), <i>wyght</i> (c1330), <i>wight</i> (Chaucer), <i>wighte</i> (a1400), ON <i>wigt</i> .]	Physically strong, powerful, robust; mentally strong, brave, bold, esp. in battle.	All thar fayis tuk the fycht, Wes nane of thaim that wes sa wicht That ewyr durst abid his fer;	The Bruce.	John Barbour
stur	1375	1	sture, stuir, stuyr, stwre, stour(e), stere, steir, stoir, stoer	English	[ME and e.m.E. <i>stor(e)</i> , <i>steor</i> (all Layamon), <i>stour(e)</i> (Manning), <i>stoore</i> (Chaucer), <i>sture</i> (c1400), <i>stower</i> (1549), <i>stur</i> (1567), OE <i>stór</i> , ON <i>stór</i> ; MLG <i>stûr</i> , MDu. <i>stuur</i> .]	Of a person or animal, army, etc.: Stalwart, strong, powerful; stem; fierce; implacable.	He wes a stout carle and a sture;	The Bruce.	John Barbour
strenthy	1375	1	-ie, strenthé, -ey, strenthithi, strenthty, -é, strinthie, strynthy, -ie, -é	English	[ME and e.m.E. <i>strenthy</i> , <i>strenthti</i> (Rolle), <i>strenkithi</i> (14th c.), <i>Strenth</i> n.]	Of a person: Strong in action, forceful; mighty, powerful.	Nane sa mychty na sa strenthithi of hand Sall ger 3ow pas ovt off 3our countre;	The Bruce.	John Barbour
stalwart	1375	1	-uart, -ward(e), -waitr, -uairt, stallwart, -uart, stalawrt, stal()ovart, stavMouart, (stalliard)	English	[ME and e.m.E. <i>staleward(e)</i> (c1175), <i>stalewarde</i> (a1225), <i>stalwarde</i> , -word (both 1297), <i>stalworth</i> (Cursor M.), OE <i>stælwerðe</i> .]	Of a (part of) a person, also, of a horse. a. Physically strong, powerful, exhibiting great stamina. b. Valiant, brave, resolute, stout.	The dedys of stalwart folk that lwytyar;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
violent	1380	0,983441	violent, wyolent, vilent	English	[ME and e.m.E. violent (c1340), vyolent (1398), violente (15th c.), OF violent, L. violent-]	Occurring in a severe or intense form, strong; extremely harmful.	A rayne gefit fal, Sa wyolent & fellowny, That the fyr slokit wes in hy;	Legends of the Saints.	Barbour, John
rud	1380	0,983441	rud(e, ruid, rvude; ruide, ruyd(e, rvid, rvyd(e; rued; roud, rood(e; roid(e, royd(e	English	[ME and e.m.E. rude (Rolle), ruyde (c1386), e.m.E. also rewde (1533), OF rude (c1131 in Larousse), L. rudis unwrought, unformed, inexperienced, etc. Some instances, esp. in early verse may derive from ME and e.m.E. roide (a1400), royde (Caxton), OF reide, reit, roit, roide, raide (late 11th to 12th c. in Larousse) stiff, rigid, L. rigidus. It is not possible to be sure whether an -oi-, -oy-spelling indicates this derivation rather than a simple variant form.]	Strong and ruggedly made; roughly or coarsely made, not fine or elegant; not (well) finished or formed. Passing into b. Large; capacious.	Thai a rud rape thru ire can ta;	Legends of the Saints.	Barbour, John
felloun	1380	0,983441	feloun(e, fell-, felown(e, felloune, fellow(e, felone	English	[ME. felown(e, -oun(e, felon, OF. felon. Chiefly used in verse.]	Extreme in intensity, force, or size; very loud, strong, heavy, or great.	Sone wes herde a fellow bere Of thonir and of erdine;	Legends of the Saints.	Barbour, John
fell	1380	0,983441	fel, felle, feile, feill	English	[ME. fell(e, fel, OF. fel. Before 1560 only in verse.]	Of natural forces: Violent, strong.	The vedir is fel & ii;	Legends of the Saints.	Barbour, John
burely	1400	0,9172048	burly, burelie, buir(e)lie, buyrly; burlie, -le	English	[ME. borelych (e.m.E. boorelye, boutlie), borli, and burliche, burli, of obscure origin.]	Finely or stoutly built or made; sturdy, strong.	The commowns had gret ferly Of sa buyrly [v.r. burly] a companye;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
rich	1400	0,9172048	rich(e, rych(e, ritche, richt; rech(e; reich; rach(e, ratch	English	[ME and e.m.E. ri(h)che, ric(c)he, OE rice. See also Rik adj. and n.2 'In ME the use of the word may have been reinforced by F. riche ... itself of Teutonic origin. This would help to explain the early disappearance of the northern form rik.' (OED.)]	Of a person: Mighty; great; noble; exalted. Passing into 2 below. b. Of a thing, also of a horse: Strong; powerful.	A fare cite, baith ryche & witht;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
suddan	1400	0,9172048	suddan(e, suddand, suddain(e, -ayne, -aen, -en, -on, sudan(e, -aine, -ayn, swdane, subdane, suddande, sudand(e, -ende, suddant(e, -ent, sudent, sodan(e, -aine, -ayn, -en, soddaine, -ayne, sodeyn(e, -ing, soudane, -ayne, sowdane, sodand	English	[ME and e.m.E. soden (Cursor M.), sodayne (Rolle), sodeyn (Wyclif, Chaucer), sodein, soudein (both Gower), soubdayne (Caxton), suddeyne (1570), suddayne (1575), suddein (Spenser), sudden (a1648), OF sudein, soudain (c1120 and c1210 in Larousse), vulgar L. subitanus, L. subitaneus.]	Passing into: strong, powerful.	Thelogonius ... gaif him sic a sodane [L. sic potenter] dusche ... on the nek ... That he his craze straik ewyn in two;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
michty	1400	0,9172048	micht(t)y, -(e, mitht-, mycht(t)y, -e, -i(e, mychety, mighty, -(e, myghty, -i, mythe, methy	English	[ME. mihti, migty, myghty, OE. mihtig.]	5. Physically powerful, stalwart, strong. <quot> 2. Potent in standing, importance or wealth; powerful, important, rich.	He was michty and staluart to stand;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
mainfull	1420	0,8509687	maynfull	English	[ME. (west and south-west midl.) mein- (c 1225), maynful (a 1400), f. Main n.1]	Powerful, mighty.	Withe maynfull [v.r. manful()] fors;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
traist	1450	0,7516145	traiste, trais, trayst, traest, trast(e, trest, treist, treast, trist, trust, truist	English	[ME and e.m.E. trust(e, trest (all Cursor M.), traist, treist, trist, trayst (all Manning), trastir (compar.) (north. c1460), trayst (north., c1461), ON treystr p.p. of treysta to make firm, etc., traustr firm, strong.]	Of a thing: firm, strong, not liable to break.	Tuscheis of traist [B. trest] silk tichit to the tre;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
brathly	1450	0,7516145	braithly	French	[f. Brath. Cf. Norw. dial. braa(d)leg.]	Strong; violent.	The batallis so brym, brathly and bricht;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
sad	1456	0,7317437	sadd(e, sade, said	English	[ME and e.m.E. sad (c1200), sadd (Cursor M.), also sad (Layamon), OE sǣd.]	Of material objects: solid, strong, massive; firmly fixed, stable.	The ferme erde, depe and sad;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
vehement	1460	0,7184964	vehement, viherent, viement, veament	English	[e.m.E. vehement, OF vehement, L. vehement-.]	Of natural phenomena: strong, fierce, powerful, extreme.	The sonnys hete thare was sa vehement [etc.];	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);
stif	1460	0,7184964	stiff, steif, stiff(e, styffe, styffe, steve, steave, stuiff	English	[ME and e.m.E. stif (a1200), stiu(e c1200), stijf (Cursor M.), steve (a1300), stef (c1300), styf (Piers Plowman), stiffe (Trevisa), stuffe (c1450), OE stif, MLG stif, MDu. stijf.]	Of a conflict, etc.: Fierce. b. Of natural phenomena: Fierce, strong.	And as thai saw cum and thare empioure Than war thai stad in to the stiffast stoure;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);
brath	1475	0,6688193	braith	English	[Northern ME. brath, early brāþ (Orm.), n. midland brothe, ON. bráð-r.]	Fierce, violent, strong.	Thi chyflane in braith bandis is bound;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
bald	1475	0,6688193	bauld, balde, baulde, bawld, bald	English	[Northern (and early) ME. bald, OE. bald (WS. beald).]	Strong and stately, outstanding,	(Wallace gert brek thai bury byggyngis bauld).	The Acts and Deidis of the illustere and vaigand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);
stout	1475	0,6688193	stowte, stoute, stouit, stut(e, stuit, stult	English	[ME and e.m.E. stout (c1300), stoute (Manning), stovt (c1440), OF e stout, brave, fierce, proud, MDu. stout.]	Of a person: physically strong or powerful.	Mawand thar was in till a medow fair lx stout carllis;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);
likly	1475	0,6688193	lykly, lick(e-, lic-, lyck-, leik- and -lie, -lé	English	[ME. lick- (Cursor M.), lic-, lik-, lykly, -li (also -liche adv.), ON. liklig-r (earlier gliklig-r) likely, probable, fit, promising, OE. (once) líclic (chiefly 3eídic) fit, suitable. Cf. Likely.]	Having the appearance or giving promise of being a stout and effective fighter, strong and brave looking.	Sexty he had off lykly men at wage;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);
pissant	1490	0,6191422	pissand, pyssant	English	[Sc. var. of Puissant a.] [Late ME and e.m.E. puis(s)ant (a1450), puy(s)a(u)nt(e (c1510), pusaunt (a1533), OF poissant (Godef. Compl.), F. puissant. Cf. Pissant adj.]	1. Powerful, mighty; militarily powerful; influential. <quot>b.Strong, talented in a certain quality.	Him that is the hie and pissant lord of hevin;	The Meroure of Wyssdome, composed by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
rik	1500	0,5860242	ryk(e, nike, ryik; raik	English	[North. ME rike (Cursor M.); f. as Rich(e adj. Cf. ON níkr.]	Of colour: strong, deep.	Richt as the rose ... In ruby colour reid most ryik of hev;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript l boovii	Craigie, W.A.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
odious	1500	0,5860242	odious(e, -ious, -yus, -ieous, -eous, -ios, -wus; oldeous; hodius, -yus	English	[ME. odious(e), odyous (Wyclif), e.m.E. odious, odyous, AF. odious, OF. odieus (14th c.), F. odieux, L. odiōs-us.]	With strong aversion or hatred, rancorously.	He hatit women sa odious That he vald neuerly with nane;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalketh.
maisterful	1500	0,5860242	maisterfull, masterful(l, maistir-, -yr-, mastir- and -fule	English	[ME. maister-, maysterful (14th c.).]	Of persons: powerful, mighty.	I haue na myster to matche with maisterfull men;	The Tail of Rauf Coiltgear.	
ruf	1500	0,5860242	rufe	unknown	[Of doubtful origin and meaning. 'Identity with OE rōf valiant, stout, strong, is phonetically possible' (OED)]	valiant, stout, strong	Ane ryall rufe het fyre war my desyre;	The Tail of Rauf Coiltgear.	
stabil	1500	0,5860242	stabil(l, stable, -ile, -yl(l, -yfe, -ul, staibill, -ell, staybill, stapill	English	[ME and e.m.E. stable (c1290), stabil, -ul, -ell (Cursor M.), stabyll (Rolle), stabill (c1400), OF estable, stable (1120, 13th c. in Larousse), L. stabilis, f. sta- root of stāre to stand.]	Of a person: resolute; steadfast; constant, loyal; settled, trustworthy, reliable; also, strong, physically capable of endurance.	Farand on thair stedis, stout men and stabill;	The Knightly Tale of Golagros and Gavane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar Prints.	Stevenson, George (ed.);
bustuos	1500	0,5860242	bustuos, busteous, buustwys, bustuos, -uus; bustus; bustewous, buisteous, bustious, -ius; boustous, -eous, -ious, -ius; bostous, bost-, boist-, boasteous	English	[Northern ME. bost-, bustwys, boustous, bustus, ME. boyst-, buystous, -uous, -yous, -eous, etc., of uncertain origin.]	Of things: Large and strong; stout or massive.	A boustous bowe within his honde he bor;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
teuch	1500	0,5860242	tewch(t, tuch(t, teuche, teugh, tewche, tewgh, tewich, thewch, tuche, tuich, tugh, tw(i)ch(e, teoch, touch, tough, tuff	English	[ME and e.m.E. to3e (Layaman), tou3t (1297), togh (Cursor M.), tow (Manning), tough (Chaucer), towhe (Prompt Parv.), tufe (a1400-50), tuffe (a1602), OE tōh.]	Of persons or animals or their behaviour: physically or mentally strong, tough, difficult to contend with, not easy to get the better of.	Sic ane stubill husband man vald stryke stouty; Thair is mony toun man to tuggill is full teuch;	The Tail of Rauf Coiltgear.	
main	1500	0,5860242	mayn(e), mane, maine, mayne, mean(e), men	English	[ME. main, mayn(e, mæin (Layamon), partly ON. meginn, megn, adj., strong, powerful, partly OE. mæ3en- ON. megin- (Main n.1), in compounds. The early examples recorded in OED. and Stratmann-Bradley are from north. records and from west-mid. allit. verse only.]	Of a fire: Very large or powerful, huge.	With fyre of tunder Ane gret mane fyre thai maide thair vnder;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalketh.
strang	1500	0,5860242	strong, strange, straunge, stronge, strength	English	[ME and e.m.E. strang (a1175), strong (Anchr. R.), stronge (Piers Plowman), compar. strengre (a1225), stranger (Cursor M.), stronger (a1450), superl. strengest (Anchr. R.), strongest (1530), OE strang, ON strangr.]	Of a person or animal, or a part of the body: Physically powerful; capable of feats of strength.	With vesage lufly and lang, Body stalwart and strang;	The Knightly Tale of Golagros and Gavane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar Prints.	Stevenson, George (ed.);
sover	1501	0,5827124	sou-, sow- and -ere, -ir, -yr, -ar, souvir, seuver, swuer, suffer	French	[Appar. OF soür (1080 in Larousse), var. of seür (F. sur), with intrusive v, perhaps as also in Javel(l)u(r)n.]	Of things: stout, solidly-constructed; strong, tough.	This gudellie carwell ... Richt souer ticht and wonder stranglie beiddt;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
puissant	1501	0,5827124	puissant, pus(s)ant, -and	English	[Late ME and e.m.E. puis(s)ant (a1450), puy(s)a(u)nt(e) (c1510), pusaunt (a1533), OF puissant (Godef. Compl.), F. puissant. Cf. Pissant adj.]	a. Physically strong. b. Also said of a ship.	The fōrcie puissant Hercules sa bald;	The Palace of Honour.	Douglas, Gavin.
big	1513	0,5429707	byg, byge	English	[ME. big, bigg(e), byg(ge), byge, of obscure origin. In Sc. only poetic, and prob. adopted from Eng. writers.]	Big, large; stout, strong.	Hys byg statur and hycht;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
supematur	1528	0,4932936	-all, -ale	English	[e.m.E. supematurall (1526), -al (1587), MF supernatural (1375 in Larousse), med. L. supernaturalis.]	Exceeding what is natural or normal; unnaturally strong, great or efficacious.	Off Hercules the actis honorabyll, And of Sampson the supernaturall strenth;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
sure	1535	0,4701109	suir(e), seur(e), s(c)hur(e), sur, swr(e), soor(e), suer, suare, swir(e), suyr(e), suyer, sewr, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e), sowr, s(c)hour, shower, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. sure (a1330), sur (1340-70), seur (Chaucer), seure (c1412), sewre (Lydgate), sewr (c1450), swyr (1470), suer (1552-3), sewer (1556), shure (Shakespeare), OF seur, sur (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	Firmly fixed; strong; strong ly built; not liable to break or give way; undamaged; intact; sound, reliable.	Than with the speir That wes of suir trie He hit the king richt in at the e;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
rank	1550	0,4204338	ranke, rang	English	[ME and e.m.E. rannc (Om), rank(e), also rang (once, c1300; rh. thank), OE ranc haughty, strong, full-grown, ON rakkr Rank adj.2 See also ronk.]	Of a voice: Powerful, loud.	Thus and siclike with rank voice rgorous He did proclame;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compylit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
solid	1568	0,3608213	solide, -yde, solid, soleid, -eit, -ett	English	[ME and e.m.E. solide (Chaucer), solid (1596), solid (1621), OF solide (1314 in Larousse), L. solidus firm, dense, not hollow]	Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality.	In Christ tha byde nocht, we do vnderstand, The quihlk ... in that wourd hes nocht ane solyde faith;	The Extant Poetical Works of William Lauder: playwright, poet and minister of the word of God. Vol. II The Minor Poems of William Lauder.	Lauder, William; Hall, Fitzedward and Furnival, F. J. (eds.);
sound	1585	0,3045206	soun, sounde, sownd, sonde, sund, soon	English	[ME and e.m.E. sund (Om), sounde (c1290), sond (Cursor M.), sownde (Trevisa), OE 3esund sound, healthy.]	Of a tree: fee from decay, healthy, strong.	The craige was ugly, stay and dreigh, The tree long, sound and small;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie
lify	1590	0,2879616	liffe)ly(e), livelie, lyffe)ly(e), -lie, (-lye,) lyiflie; lyve-, lyvely(e), -lie	English	[ME. and e.m.E. lif(e)-, lyffe)li, -ly, live-, lyvely, -lie, ME. also -lich, OE. liflic.]	Of feelings or emotions: intense, strong.	O lywelie lowe ... that dois not only lest Bot growis be griefis;	The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne.	Fowler, William; Meikle, H. W., Craigie, J. and Purves, J. (eds.)
wechty	1590	0,2879616	wechty, weichty, wichty, wecht(i)e, wechetie, weght(t)y, weghtie, wecht(t)e, wehtie, uechtie, weichtie, weghty, -ie, weychtie, veychtie, wichti, wightie, wychty, -(i)e, vychtie, waichtie, waightie, waychtie, wayghty, -i	English	[e.m.E. weighty (1489), wehty (1500), weyghty (1503-4), waightie (1548).]	Of a punch: Powerful.	And thay haif no thing bot thair hardie hands ... so wechtie newels threw,	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
pithy	1590	0,2879616	-ie, pit(h)thie; pethé	English	[e.m.E. and ME. pithy full of strength or vigour (Cursor M., thereafter chiefly northern and Sc. in this sense), full of significance (1529), full of pith (1562), f. Pith n.]	a. Of a person: Strong; mighty. b. Of a thing: Strong; solid, substantial.	The pithie Paladine;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
powerful	1590	0,2879616	pouerful(l), powerfoull	English	[e.m.E. and late ME (north.) powerfull (a 1400–50), powerfull (1586), f. Pover n. Cf. Pourful adj.]	Powerful: Having great power, mighty; exerting a great force, effective, potent; possessed of large resources, wealthy.	Randing the kirks & papes pouer ouer powerfull;	The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne.	Fowler, William; Meikle, H. W., Craigie, J. and Purves, J. (eds.)
bastant	1594	0,2747144	bastand	French	[F. bastant.]	Sufficient; sufficiently strong.	That force which be all apperance is bastand for all the papistis of Scotland;	Original Letters of Mr. John Colville, 1582–1603. To which is added his Palinode...	Colville, John; Laing, D. (ed.);
vigorous	1598	0,2614671	virgurous	English	[ME and e.m.E. vigorous (14th c.), OF vigo(u)rous.]	Strong, powerful.	Heaue lumps that lyes, I [sc. Faith] make them virgurous and light;	A Spiritvall Propine of a Pastour to his People.	Melville, James; Robert Walde-graue

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
proud	1600	0,2548435	proude, prowd(e), prouid, prude, pruid	English	[ME prud (Anscr. R.), prude, prode (Cursor M.), compar. and superl. also prodder (a 1450), proddest (c 1350), pruddest (14th c.), ME also prut, prout(e) (13th c.), ME and e.m.E. proud(e) (c 1320), prouid(e), also prouite (c 1440), late OE prút, prúd ON prúðr brave, gallant, magnificent, stately, f. OF (nom.) preuz, pruz, proz (11th c. in Hatz.-Dam.), oblique cases prud, prod, also preu- (11th c. in Godef.) valiant, doughty, gallant, F. preux, late L. *prōdis (prōde neut., a 200), profitable, advantageous, useful, f. L. prōdesse to be of value.]	Of the sea or a river: Strong in flood, high, swollen.	The vatteris, fluidis, proud and suallein, that with their force caries with them euerie thing;	The Bannatyne Miscellany.	Scott, Sir Walter, Laing, D. and Thomson, T. (eds.);
perpollent	1609	0,2250373		English	[Per-pref 1 and L. pollens pres. p. of polle to be strong.]	Very strong or powerful.	A passing praise perpollent prince to thee;	A Garden of grave and godlie flowers, by Alexander Gardyne, [and] The Theatre of Scottish Kings. By Alexander Garden. Together with Miscellaneous Poems, by John Lundie.	Garden, Alexander and Lundie, John; Turnbull, W.B.D.D. (ed.);
forceabill	1624	0,1753602		English	[e.m.E. forceable (1548). Cf. Forsable a.]	Strong, powerful.	They moved with sa forceabill bandis hes solemnatie avowed [etc.];	Habakkuk Bisset's Rolment of Courtis.	Bisset, Habakkuk; Hamilton-Grierson, Sir Philip J. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
substantiou	1640	0,1223713	-cious, substantiouse, -e(i)ous, -ius, substancouse, -ius, substentious, substancouvs	English	[e.m.E. substauncyous (Caxton), OF substantieux (OED), med. L. substantiosus.]	In fig. context: sturdy, strong.	Of all the limbs of the masse the most substantious ... are ... the offerorie, the canon, the communion;	Ladensium autokatakrisis. The Cantaburians self-conviction.	Baillie, Robert; J. Bryson
pathetic	1641	0,1190594	patheti(c)k	English	[e.m.E. pathétique (1598), F. pathétique (16th c. in Hatz.-Dam.), late L. pathēticus, f. Gk. παθητικός & ographic; sensitive.]	Expressing or arousing strong emotion; passionate; moving, stirring.	In the end ... he made such ane pathetick oration ... as ever comedian did upon a stage;	The Letters and Journals of Robert Baillie, Principal of the University of Glasgow, 1637–62.	Laing, David (ed.);
fast	1643	0,1124358		English	[ME. fast, OE. fæst, ON. fastr.]	a. Firm, solid. c. Strong against attack.<quot.>	The Erl of Essex kepeth him self in fast places so that he can not be fought with;	Memorials of the Troubles in Scotland and in England, 1624–1645.	Spalding, John; Stuart, John (ed.);
pourful	1653	0,0793178		English	[Pour(e) n.1] [ME and e.m.E. poure (c 1200), pour (14th c.), powre (Caxton), OF poure var. of povre Pover adj. Cf. also Pur(e) adj.2 and n. In Sc. possibly partly or wholly by a native development, as a contraction of P over, like Our adv. beside Over.]	Powerful.	That fulnes as may rander your conditione pourful and glorious;	Scotland and the Commonwealth. Letters and Papers relating to the military government of Scotland from August 1651 to December 1653.	Firth, C.H. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sensibil	1672	0,0163934	sensibil, sensible, sensibel, sensible, sencible, sencible, senceable, sansabale, censable	English	[ME and e.m.E. sensible (Chaucer), sensyble, sencyble (Trevisa), censible (c1400), sensibyll (1434-5), sensybul (1538), F. sensible (c1265 in Larousse), L. sensibil-that can be perceived by the senses.]	Of language, in various applications: Striking, forceful; having a powerful impact on the hearer or reader.	It is rudely set out in sensible and homely terms as it was received of my mouth;	A sermon preached by Master Michael Bruce, in the Tolbooth of Edinburgh: the immediate Sabbath after he received the sentence of exile for Virginia.	Bruce, Michael;

Weak

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
febill	1375		1 feble, febyll, -yle, -il(e), feibill, feible, feable, fibill.	English	[ME. febil, feble (c 1175), OF. feble, feible.]	Physically weak. a. Of persons.	Rycht mays oft the feble wycht;	The Bruce.	John Barbour
tendir	1375		1 tender, -ire, -yr(e, -ar, -re, (tendrie), teyndir, -er.	English	[ME and e.m.E. tendre (Anocr. R.), tender (Cursor M.), tendyr (14th c.), tendir (c1420), OF tendre.]	Weak, not robust; unable to endure hardship; ill or infirm.	Luff ... mony tyme mais tender wychtis Off swilk strentthis and swilk mychtis That thai may mekill paynys endur,	The Bruce.	John Barbour
very	1380	0,9842320	wer(r)ie, adj., wery e, very(e, weir(r)ie, veir(r)ie, weyrie, weary, -ie, veary, vary, wair, wine, uirne	English	[ME and e.m.E. weri (a1200), werie (1290), wery (c1315), weary (1526), very e (1551), wearie (1557), OE wērīȝ.]	Physically weak, feeble.	Zozimas, Thocht he aud & very vas, ȝamand for to se th[at] sycht ... folouyt fast with al his mycht;	Legends of the Saints.	Barbour, John
brukill	1380	0,9842320	bruckle, brukil, -yll, brokill; brukle, brukle, brokile; brukkill, bruckill	English	[Northern ME. brukel (e.m.E. brukle, brukle), OE. brucol (in combs. as æ-, scip-brucol), f. bruc-variant stem of brecan Brek v.]	Morally frail or weak; readily yielding, esp. to temptation or evil.	Thadee, that licht woman wes & richt brukil of hyre flesche;	Legends of the Saints.	Barbour, John
delicat	1380	0,9842320	delicat(e), dely-, delicat, delicat t(e), -cait	English	[ME. delicat (Chaucer), -ate, OF. delicat, L. dēlicātus. Cf. Deligat(e), Dilicate, -gate.]	Delicate, refined, dainty, in various applications.	This Adryane wes of gret state, & ȝung, faire, and delycat;	Legends of the Saints.	Barbour, John
smal	1420	0,8580881	thyn, thine, thinn(e), thyne	English	[ME and e.m.E. thyn, thine, pinne, bynne (all Cursor M.), thin (c1350), OE þynne.]	Of alcoholic beverages: Not strong, light, weak.	It is gud to ... drynk tisan or in the hete smal ale & thyn;	Liber S. Marie de Calchou: Registrum Cartarum Abbacie Tironensis de Kelso, 1113-1567.	Innes, Cosmo Nelson (ed.);

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
waik	1420	0,8580881	waik, wak(e), waike, vai(c)k, wayk(e, vayk, uayk, wayk, waek, vaeik, wack, waks, weik, veik, weke, weak(e)	English	[ME and e.m.E. wac (Orm), wak(e) (Layamon), woc (a1225), waik(e, weck, wek(e) (all Cursor M.), wayke (c1300), weyke (Chaucer), woke (c1425), weike (1523-4), weake, weeke (both 1526), OE wac, ON veikr, MLG wék, MDu. weec]	Of a person or other creature: Lacking physical strength; not constitutionally robust, by nature or circumstance; feeble or debilitated by age or sickness.	Pure folkis ... Waik for eild and febilte;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
faint	1420	0,8580881	fant, faynt, fante	English	[ME. faint (e, faynt(e) (c1300), OF. faint, feint.]	Faint, weak, feeble.	Syne faynt off kynd all women was;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
unstedfast	1456	0,7445585	unstedefast	English	[ME and e.m.E. unstedefeste (a1200), unstedefaste (c1200), vn-stedfast (Cursor M.); Stedfast adj.]	Of a person: weak of resolve, vacillating (in belief).	And now be caus of this divisioun, all the world is in a wyld thocht, unstedefast;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
deligat	1460	0,7319441	-ait, delegat	English	[Irreg. variant of Delicat(e) a. Cf. Diligat.] [ME. delicat (Chaucer), -ate, OF. delicat, L. delicatus. Cf. Deligat(e), Dilicate, -gate.]	Delicate, dainty, in various senses.	A woman suld [be] ... Nocht nys, proud, na our deligat;	The Thewis off Gudwomen. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.),
unfery	1460	0,7319441	-feire, onfery	English	[ME vn-fere (Layamon), unfer (c1250), OE unfere, ON ú-, óðœelligacute;r; Fery adj., Fere adj. 1 Also, as unfeary, -fiery, onfeirie (etc.), in the later dial.]	Weak, infirm.	His memberis crukit and vnfery ar, Men doutis that he recover neuer mare;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
fruel	1475	0,6846401	fruell	English	[Var. of freuel Frevole a.] [Late ME. fryvole (1497), F. frivole. Cf. Frevoll a.]	Frail, weak.	That fruell stuf ... the nobill sword throw 3eid;	The Acts and Deidis of the illustere and vailliant Campioun Schir William Wallace, Knight of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
diligat	1490	0,6373361	-ate, -ait	English	[Variant of Deligat a.] [ME. delicat (Chaucer), -ate, OF. delicat, L. delicatus. Cf. Deligat(e), Dilicate, -gate.]	Delicate, refined, dainty.	Thai mone be nurist of the ... maist plesand metis and diligat drinkis;	The Meroure of Wyssdome, composed by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
fragill	1490	0,6373361	fragyll, -il, -ile, -ell, fregill	English	[e.m.E. fragyll (1513), F. fragile, L. fragilis.]	Morally or physically weak or frail.	God almychti ... knawis our fragill nature;	The Meroure of Wyssdome, composed by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
effeminat	1499	0,6089537	effeminate, effemynate, -enet, effaminate, -ynate, affamynat, -inat	English	[ME. effeminat e (c1430), L. effeminatus.]	Effeminate, womanish, weak.	Thare wit, thare strenth, thai spend in perdicoun, And to do iustice thai are affamynat;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
frail	1500	0,6058001	frael	English	[e.m.E. fraile, frayle (1535), ME. fraiel (c1450), OF. fraile, L. fragilis.]	Fragile; weak.	Gude faith is flemyt, worthin fraellar than glas;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sely	1500	0,6058001	silly, selye, -ie, seiye, seylike, seally, sellie, sillye, -(i)e, syly(e, - (i)e, silie, sylie, celly, cilly	English	[ME and e.m.E. sell (c1200), sealy (1272), sely (c1275), cely (c1340), syly (c1425), silly (Caxton), seelle (c1540), sillie (1567), siely (1568), sylie (1570), silie (1587), OE *sælig, implied in gesælig 'happy, prosperous, blessed, fortunate'. Also in the later Sc. and north. Eng. dialects.]	Lacking in physical strength or endurance, weak, feeble, delicate.	Na, schir, consider my complexioun, Selle and [Bann. And seikly] waik and off my nature tender;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
dilicat	1500	0,6058001	dilicate	English	[ME. dylycate (15th c.), var. of Delicat(e a.)]	Delicate, dainty.	Aboundance of dilicat meits;	Clariodus; a Metrical Romance.	Irving, D. (ed.);
decrepit	1500	0,6058001	decrip(p)it, decreppit, - craipit, -crepat, - creeped, -criepid; decrippet, -crip(p)ed	English	[e.m.E. decrepite, -it (18th c., also decrepute, -ate, decrepid, etc.), F. décrépit, L. décrepitu- us.]	Old and feeble or worn out.	(ane ald man and decrepit)	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
unsmart	1500	0,6058001	wnsmert	English	[19th c. Eng. un-smart (a1817); Smerit adj.]	Dull, feeble.	Forther mair, ane bow that is ay bent Worthis vnsmart	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
warsh	1500	0,6058001	warsche, wairsche, warish, wersh, werch	English	[ME and e.m.E. werische (Trevisa), werysshe (c1425), werish (1513).]	Of a person: Sickly, feeble.	Erudices ... Rycht warsch [A. warsche] and wan and walowit as the wede;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
frevoll	1500	0,6058001	frewell, frevol(e, -voill, - vel(l, frewall, -wall, -will.	English	[Var. of Frivole a. See also Fruell a.] [Late ME. fryvole (1497), F. frivole. Cf. Frevoll a.]	Frail, brittle.	Gud fayth is flemit, worthin frevollar than glas;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
megir	1501	0,6026465		English	[ME. megre (14th c.), meger, -ire, OF. megre, maigre (mod. F. maigre).]	Slender, thin, small; ? delicate (in appearance or in sound).	//The cairt ... Ouhairfra dependant hang thir megir bellis, Sum round, sum throw, in sound the quhilks excellis;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.
impotent	1503	0,5963394		English	[e.m.E. and ME. (1390) impotent, L. impotens.]	Physically helpless or weak.	That thai thoill nane to beg ... except crukit folk, blind folk, impotent folk, and waik folk;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
droup	1508	0,5805714	drup(e, drowp	English	[ME. drup (13th c.), related to drupe Droup v.]	Drooping, feeble.	Into deme, at the deid, he salbe drup [M. droup] fundin;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
swake	1508	0,5805714	suak(e), swache	English	[ME swac (c1250), MLG swac, e.m.Du. swack, MHG schwach weak, pliant, Flem. zwak nimble, smart. Also in the later dial.]	Supple, thin, weak or feeble.	Bot 3et lowche neuer Mahoune Quhilk [= quhill] prestis com in with bair swache [B. schevin] nekkis;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
fey	1513	0,5648034	feye, fay	English	[ME. feye, feie, fei3e, OE. fæ3e, ON. feig-r.]	Feeble, timid.	We ... That now, thus sleuthfully, sa fant and fey Hu3ys still on thir feldis;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
forfeblit	1513	0,5648034		English	[Febile v.] [ME. febil, feble (c 1175), OF. feble, feible.]	Rendered feeble.	Forfeblit wolx his lem and ... levyn;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
soft	1531	0,5080386	softe, sofft, saft(e)	English	[ME and e.m.E. softe (1154), soft (Cursor M.), softe (Om), OE sōfte, sōft, varr. of sēfte, MDu. soft, saft.]	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall This Duk wes maid so soft and deligait, That [etc.];	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mischant	1531	0,5080386	mes(c)hant, mis(c)h(e)ant(e, -aunt, -ent, (mis)cent), mysch(e)ant(e, misch(e)and, mechant, metient	English	[Late ME. myscha(u)nt (a 1450), e.m.E. meschante (1530), thereafter appar. chiefly Sc., OF. mescheant unlucky, wicked (F. méchant wicked).]	Spiritless, lacking in vigour or ability, feeble, worthless.	Sen we have experience of sa mony wickit and hevye dammagis ... we sal be reput mischant fulis;	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
attenuat	1531	0,5080386	attenuat, -ate	English	[e.m.E. attenuat (1530), L. attenuātus.]	Made thin or weak.	(we ar attenuat and brokin be tyranny);	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
unabil	1531	0,5080386	unabil, -able, adj. Also: unabil e, -abyll, -abell, -eabil, -e(able), unnable, unhabil(l, -hable, -habell, -hable, -hable, -hablie, wnable, -able, -habill, onabil, -able, -habill, -hable, onnabyll	English	[ME and e.m.E. vn(h)able (both Wyclif, F. inhabile, L. inhabilis. Cf. MDu. onabel. Cf. also inhable adj.)]	Of a person or animal: lacking in bodily strength or vigour; disabled, incapacitated, infirm (also, in or of some organ, etc.).	The inqueist fyndis that the hors that David Brydin sauld to Thome Ker vas infekit with schabe and unabyll;	The Burgh Court Book of Selkirk.	Imrie, J., Rae, T.I. and Ritchie, W. (eds.);
remis	1533	0,5017314	remiss, -mys, -mise, -mysse	English	[Late ME and e.m.E. remys (Lydgate), -mysse and -misse (c1450), L. remiss-, p.p. stem of remittere Remit(t.v.)]	Of a quality: Weak, defective.	Gif Saxouns has stout, and 3e remys, corage [etc.];	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
imbecill	1549	0,4512738	imbecille	English	[e.m.E. imbecil(e (16th c.), F. im bécille (15–16th c.), L. im bécillus, -is.]	(Physically) weak, feeble, impotent.	The ... attentive laubirs that I tike ... gart al my body be cum imbecille ande verye;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
infirm	1562	0,4102770	infirme	English	[ME. infirm e (of things, c1374), e.m.E. infirm (of persons, 1605), L. infirm us.]	Infirm in body or in faith.	Quhy geif 3e iust occasioun to the infirm to be ... sclanderit be 3ov?	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)
debile	1568	0,3913554		English	[e.m.E. (1536), F. débile, L. débilis.]	Weak.	Secundly, to mak it quhilk may offend debile in actione or impressioun;	Tracts by Dr. Gilbert Skeyne, Medicinar to his Majesty [comprising 'Ane breve Descriptioun of the Pest' and 'Ane breif Descriptioun of the Qualiteis and Effectis of the Well of the Woman hill besyde Abirdene'].	Skeyne, Gilbert. Skene, William Forbes (ed.);
crankit	1576	0,3661266		English	[Cf. dial. crank, cranky.]	Twisted; infirm, ailing.	// The ladie ... send for hir and desyrit to sie gif scho culd mak hir ony helpe for hir lege that wes crankit;	Digest of Decisions in the Judiciary Court.	
quhittie	1578	0,3598194	quhitt-, quhyt- and -ly	English	[ME and e.m.E. whitly (Trevisa), whitely (c1410), whytly (1528).]	Fair or pale of complexion; pallid; delicate.	The Earle Bothwell ... was fair and quhittie and sumthing hingand schoulderit;	The History and Cronides of Scotland from the Slauchter of King James the First to the ane thousand thrie scoir fyftein zeir.	Lindsay, Robert of Pitscottie; Mackay, AE.J.G. (ed.);
maucles	1585	0,3377442	mauchtles, machles	English	[Maucht n.: in the mod. dial. as maucht-, mauch(t)-, machles.] [ME. (13th c.) maȝt, maht, mauzt, maght, appar. ON. *maht-r (icel. mátt-r), related to OE. miht Micht n. After the 14th c. appar. only Scots.]	Powerless, feeble, weak.	Voluing this way into my maucles mynd Perhaps I hard ane cative full of cair;	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others. Craigie, W.A. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unmychtie	1586	0,3345907		English	[ME and e.m.E. unmihti (a1200), vn-mighti (Cursor M.), vnmy3ty (Chaucer); Michty adj.]	Lacking in strength, weak.	He is defoult be cownt m en, ... vnmychtie feble, ... and fearis;	Heraldic collection. Collectanea Domini Daudis Lindesay de Mounthe Militis Leonis Amorum Regis.	Lindsay, Sir David;
sclander	1589	0,3251299	slender, -ir, sclendir, sklender, -ir, sclinder, sklinder, sclander, slindir	English	[ME sclendre (Chaucer), splendre (13.), AF esclendre (ME D). The alleged F. esclendre (Palsgrave, 1530) and early Flem. slinder (Kilian, 1599) are of doubtful authenticity (ODEE).]	Weak in doctrine.	The presbiterie ... to call Mr. John Ker before thame and to try the sclender sermon preicht be him at the mariadg of the lard of Bas;	The Records of the Synod of Lothian and Tweeddale, 1589–1596, 1640–1649.	Kirk, James (ed.);
foibill	1590	0,3219763		French	[F. foible, obs. var. of faible. Also in mod. E. (1716).]	feeble	My foibill dull ingyne;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
freuch	1590	0,3219763	frewch	English	[ME. frough, frouh (c 1275), of obscure origin.]	Liable to break; brittle, frail, weak.	O crewall fortune, ... Thy recompane maist freuch and friuole beine;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
strenthles	1596	0,3030547		English	[ME and e.m.E. strenncpeles (Orm), streintheles (1311), strengthlesse (1548), strengthlesse (1594), Strenth n.]	Devoid of strength; weak, feeble.	Quhen men ar lang ydle, in rest and quyetnes, thay grow strenthles;	The Historie of Scotland written first in Latin by Johne Leslie. and translated in Scottish by Father James Dalrymple.	Leslie, John Bishop of Ross; Cody, E.G. (ed.);
bauch	1600	0,2904403	bauch(e, bawch	Old Norse	[Of obscure origin. perh. ON. bag-r awkward, dumsy, or båg-r uneasy, in straits. The northern Eng. dial. form is baff.]	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	He fand me bauch e in the Latin toung;	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, with a Continuation of the Diary.	Melville, James, 1556–1614; Pitcaim, Robert (ed.);
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
kittill	1610	0,2589043	kittel, -le, kitl(e	English	[North. e.m.E. kittle (1641), otherwise only Sc. In the mod. dial. distributed as Kittill v. For the etymology, cf. the parallel history of the Eng. word tickle: ME. tikil adj. (c 1325), tikelle v. (c 1330).]	Difficult or hazardous to deal with, delicate, critical, tricky (affair, task, problem, etc.).	Anent definitiouns in generall ... they are verie kittle in their strict lawes, and nothing worth without them;	A Solution of Doctor Resolutus, his Resolutions for kneeling.	Calderwood, David;
palled	1618	0,2336755		English	[Cf. e.m.E. and ME. palled ppl. a. (Chaucer), f pall v. to become or make feeble or pale, and e.m.E. pallid a. (Spenser) pallid, pale.]	becoming or made feeble or pale	//Thou seems to be a quick & liuing leid And not a vंबर nor a palled ghaist;	The Poetical Works of Alexander Craig of Rose-Craig... Now First Collected.	Craig, Alexander of Rose-Craig;
liddy	1628	0,2021395	liddy, lydder, -ir, -yr	English	[Late ME. and e.m.E. liddy (Prompt. P arv.), ledyr (Towneley Plays), lyddyr (Skelton), var. of Lither a. The commoner Sc. form.]	Of an action: feeble and indecisive.	After lang mint liddy dint;	The James Carmichael Collection of Proverbs.	Carmichael, James, 1543–1628; Anderson, M. L. (ed.);
tum	1650	0,1327603	tume, tum b(e, twme, tuyme, twym(e, toum, towm e, toom(e, tome, toyme, teim, teem, tiem.	English	[ME tome (a1250), tum (e (Cursor M.), toome (c1400), toyme (1435), OE tóm, ON tómr; Teme v.] [ME tome (a1250), tum (e (Cursor M.), toome (c1400), toyme (1435), OE tóm, ON tómr; Teme v.]	Empty, insubstantial, vain, futile; feeble.	It cannot be told how emptie and toome in all these I have bein;	Letters and Correspondence of the Rev. John Carstairs.	Carstairs, John; Ferrie, William (ed.);
valetudinar	1685	0,0223844	-(i)e, valitudinary, -ie, valetudenarei.	English	[e.m.E. valetudinari (1581), L. valētudinārius.]	Of a person's state of health: Weak, feeble, sickly.	With testificat of his present valitudinary conditiõe;	The Book of the Old Edinburgh Club.	
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wankle	1686	0,0192308		English	[ME and e.m.E. wankel (1220), wankill (14th c.), wankle (1674), OE wancol, MDu. wankel.]	Weak, unsteady.	Your wankle leggs canno support ye Sae sit ye down, till I exhort ye;	A Joco-Serious Discourse in two Dialogues between a Northumberland Gentleman and his Tenant a Scotchman.	Stuart, George.; B. Tooke.

Brave

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
gallant	1508	0,5106096		English	[e.m.E. gall-, galant, ME. galaunt (c 1430), F. galant.]	gallant	Gif I be galland, lusty and blyth;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
martial	1513	0,4922115	martiall, -tyall, -cial(l), -ciale, -cyal(l), (mertiall, -ciall)	English	[ME. and e.m.E. marcial (Chaucer), -cyall, -tialle, marcill, -shall (16th c.), mershal (15–16th c.), F. martial, L. martialis of Mars.]	Of persons or their attributes: Apt for war or fighting, warlike, brave, valiant.	With curage marcyall	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
soverane	1513	0,4922115	sovirane, soveran, -ain(e), -ayn(e), -aign(e), -aing(e), -eign(e), -ine, -yn, -en, -eine, -ing, soverand, soveran(e), sowirane, sowerain, -ayne, sovrane, sowran(e), -en, souveran(e), -ain(e), sowuerane, souvraign, sufferane, suffrane, swferane, sufferande, suffrant, (severane, severeign)	English	[ME and e.m.E. souereyne (Manning), sovereyn, -ayne (Rolle), soveraigne (Trevisa), soveraine (1549), soveraigne (1576), etc., f. as Sovereane n.]	Courageous, valiant; 'noble'.	Heir was ... The maist dowchty lynage sprang be kynde Fra Kyng Tewcer, campyones souerane [L. magnanimi heroes];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
heroick	1549	0,3597449	-ik, -yque	English	[e.m.E. heroick (1581), F. héroïque. L. hērōicus.]	Heroic, in various senses.	3our heroyque vertu;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
magnanim	1549	0,3597449	-nyme, (-nimie)	English	[e.m.E. -nyme (1523), F. magnanime, L. magnanim-us.]	High-souled, magnanimous, noble of mind or conduct; nobly valiant, heroic.	The immortal gloir that procedis ... fra 3our magnanime auansing of the public veil;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
hartsum	1567	0,2935116	hartsome	English	[e.m.E. heart, ME. hart, harte, ONhb. hearta, WS. heorte. Cf. Hert n.1]	Spirited, courageous; lively.	//Now euerie Douglas of ane hartsum mynde, Think on dame Margaret	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert
valorous	1600	0,1720839	-erous, -ereus, walarous	English	[e.m.E. valorous (Caxton), valerous (1642-4), OF. valeureux, med. L. valorosus.]	Valiant, courageous.	The valereus and godlie schiftane Judas Machabæus;	A Facile Traictise, contenant, first: ane infallible reul to discerne trew from fals Religion..etc.	Hamilton, John
prati	1638	0,0322581	Prat(t)i(e)	English	[ME (c 1400) and e.m.E. praty, -ie: cf. OE prættig crafty, wily and Prat(t) n., and MLG prattich capricious, overbearing. The common Sc. forms are pretty, prety, Pretty adj.]	Comely; artistic, ingenious; excellent, good; brave, stout.	A mutinous muckle trouble-feast, A prattie, peevish, monstrous beast;	A Book of Scottish Pasquils.	Maidment, James (ed.);
stout	1375	1	Stowt(e), stoute, stouutt, stut(e), stuit, stult.	English	[ME and e.m.E. stout (c1300), stoute (Manning), stowt (c1440). OF estout, brave, fierce, proud, MDu. stout.]	In descriptions, orig. chiefly of combatants, expressing approval or admiration: Bold, valiant, courageous.	He wes bath 3oung, stout and felloun, Richt ioly als and volageous;	The Bruce.	John Barbour
wicht	1375	1	wycht, vicht, uicht, wichte, wight, vight, wyght, vycht, weycht	English	[ME and e.m.E. white (Layamon), wiste (1297), wyzt (14th c.), wyght (c1330), wight (Chaucer), wighte (a1400), ON vigt.)	Physically strong, powerful, robust; mentally strong, brave, bold, esp. in battle.	A 3heman wicht and hardy	The Bruce.	John Barbour

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worthy	1375	1	worthi, -ye, -ey, -e(e, -ty, vorthy, -i(e, -by, worchty, vorchty, wourthy, -i(e, woorthie, -ye, wirthy, -i(e, uirthie, wurthy, wordy, -ie, vordy, -ie, worddie, wortie, wourdy, -(i)e, woordye, wirdy, -ie, virdie, wurdie, worth, word(e	English	[ME and e.m.E. wurōi (c1200), worthi (a1300), wurby (Manning), wurthe (c1325), worthy (1377), wordy (15th c.), wourthy (1422), worde (1505), worthie (1542), woorthie (1583).]	Of high value as a soldier, brave; having the qualities of a knight, noble, honourable; of noble rank.	He has in his company Mony a gud man & worthi That sall be hard for till assay.	The Bruce.	John Barbour
kene	1375	1	kein, keyn, kēn, keine, keyne	English	[ME. kene (c 1200), ken (a 1225), OE. cēne fierce, bold, valiant, also clever (ON. kœnn wise, clever, skilful, expert).]	Brave, bold, valiant, fierce (warrior); courageous, valiant, resolute (action, conduct or spirit).	With his men that war cant and kene [C. keyn]	The Bruce.	John Barbour
mudy	1375	1	mody, mwdy, muddy	English	[ME. modi, -y, OE. módiŷ. For possible early forms in the surname Moodie, as Johannes Modi (1265), Willelmus Mudy (1365), etc., see Black Surnames 609–610.]	Brave, bold, valorous; proud, haughty.	He ... ourcom mony a mody man	The Bruce.	John Barbour
sturdy	1375	1	-ie, sturdye, stourdy, sterde	English	[ME and e.m.E. stourdy (1297), stordy (c1300), sturdy (Chaucer), OF. estourdi, estordi, esturdi stunned, dazed, reckless, violent.]	Bold, courageous; powerful, strong.	He sa sturdy wes and stout That he wes the mast vorthy man That in-to Carnik liffit than;	The Bruce.	John Barbour
bald	1375	1	bauld, balde, baulde, bawld, baid	English	[Northern (and early) ME. bald, OE. bald (WS. beald).]	Of persons: Bold, brave, courageous.	the king that stout wes, stark and bald	The Bruce.	John Barbour

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
derf	1375	1	darf, derff	English	[ME. derf (c 1200), darf, ON. *dearfr (Icel. djarfr). Only in poetry.]	Of persons: Bold, daring, brave, hardy.	That wes derff, stout, and ek hardy	The Bruce.	John Barbour
hardy	1375	1	harddy, hardie	English	[ME. hardy, hardi. (a 1225), F. hardi.]	Bold, brave, daring; stout, valiant.	A ȝheman wicht and hardy	The Bruce.	John Barbour
joly	1375	1	jolye, jolie, jolly, jollie	English	[ME. iolie, joly (c 1325), iolif, iolyf (c 1305), e.m.E. also iolly, iollie (11562), OF. jolif, joli. Cf. Jelly a.]	3a. High-hearted, gallant, brave. <quot. > 4. Gay or brilliant in appearance; good-looking, handsome, pretty (person or animal); gaily attired (person); brave, splendid (company). 5b. Handsome, brave, splendid, fine, excellent.	Thai war all ȝong men and ioly, and ȝamand till do cheuelry.	The Bruce.	John Barbour
stern	1400	0,9080093	sterne, steirne, steern	English	[ME and e.m.E. stiame (a1175), stirne (Orm), stume (Layamon), sterne (c1275), stern (c1300), OE. styrne, *stierne, Gmc. *sternjo.]	Bold, courageous, fierce, resolute.	King Alexander the sterne and stout	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
quent	1400	0,9080093	quaint, queynt, qwent, quaynt, qwaynt, quant, quynt(e	English	[Sc. forms corresp. to ME quoynte (c 1290), early kointe, cointe (Ancr. R.), ME and e.m.E. quaint (Cursor M.), queynt (Chaucer), OF. coint, cointe, also queinte, quointe, quointe, known, familiar (cf. next), elegant, refined, skilful, valiant, (L. cognitus known).]	Valiant, brave.	And ȝit, for all thare iolyte, The quentest [F. li plus cointe] sall abased be;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
vertuus	1400	0,9080093	vertuous, -e(o)us, - (e)wis, Virtuo(u)s, vert(u)ouse, -uos, - ues, -wus, -use, - euous, -eouse, - ewous(e, -ewus, - i(o)us, -iows, (-ueulx), wertuous(se, -uus, - (u)ws, -uos, -e(o)us, - (e)ows, -ious, vertuise, -uyse, -euis, wertuis, -ewis, virte(w)us, -i(o)us, wirteous, virtewis	English	[ME and e.m.E. vertuous (14th c.), uirtuous (1340), vertuus (Destr. Troy), vertuose (1422), wertuus (c1460), OF vertuo(u)s, -uus, - ueux.]	Valorous, valiant, courageous.	Lo! heir thre wenchis full pietuous, And we ar thre, stark and vertuous [F. vertuous] ... The thre, I wait, weill luffis the tua [etc.];	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
manful	1400	0,9080093	manfull	English	[ME. (14th c.)]	Manly, courageous and upright, brave, resolute.	To loue men for virtue and nobilnes Syne honour thame for manfull excellence.	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
proud	1420	0,8344168	proude, proude(e, prowid, prude, pruid	English	[ME prud (Ancr. R.), prude, prode (Cursor M.), compar. and superl. also prodder (a 1450), proddest (c 1350), pruddest (14th c.), ME also prut, prout(e (13th c.), ME and e.m.E. proud(e (c 1320), proude, also prowte (c 1440), late OE prút, prúd ON prúð- r brave, gallant, magnificent, stately, f. OF (nom.) preuz, pruz, proz (11th c. in Hatz.- Darm.), oblique cases prud, prod, also preu- (11th c. in Godef.) valiant, doughty, gallant, F. preux, late L. *prōdis (prōde neut., a 200), profitable, advantageous, useful, f. L. prōdesse to be of value.]	As a complimentary epithet of persons, esp. warriors, also animals: Of noble or dignified character, bearing or station; noble, gallant, mighty, valiant.	Downald Brec ... Kyng wes fourtene wyntyr prowde And eftyre that his dayis wes dwn;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
hey-hartid	1420	0,8344168		English	[ME. hyghe herted (1398).]	Courageous, noble- hearted.	That was a fulle hey- hartyd man	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
hichty	1456	0,7019502	hichtie, hychty, hygthy	English	[Cf. the rare e.m.E. hyght (1504), ME. hight (c 1460).]	Bold, courageous, fierce, resolute.	Ane orguillous, hychty, and prydy rebelloure	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
wele heritit	1456	0,7019502	weill harted	English	[17th c. Eng. well- harted (1606); Heritit adj., Hartit adj.]	Courageous.	That he be hardy and wele heritit to se justice done, and falde nocht his hert for myshertitnes of curage;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
lusty	1500	0,5400466	-ie, -ye, -i, -é, luistie	English	[ME. lusti (c 1225), lusty, lustie, f. Lust n.]	Of men: Handsome, well-favoured; splendid, gallant, dashing, valiant; well- built, strapping, sturdy.	Behald our heidis, O lusty gallandis gay;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
stalwart	1500	0,5400466	-uart, -ward(e, -wairt, - uairt, stallwart, -uart, stalawrt, stal(l)owart, stawlouart, stalliard)	English	[ME and e.m.E. stelewurðe (c1175), stalewarde (a1225), stalwarde, -word (both 1297), stalworth (Cursor M.), OE stælwierðe.]	Valiant, brave, resolute, stout.	Thow art stout and strang, and stalwart in fecht;	The Tail of Rauf Coilzear.	
coragious	1500	0,5400466		English	[ME. coragious, - eous, -eus (c 1300), AF. corageous, OF. - eus.]	Courageous.	Follow furth on Robyn Hude With hartis coragious & gud	Crying of Play, The Maner of the Crying of ane Play	
unagast	1500	0,5400466	-gaist, wnagast	English	[ME. agast (c 1260), pa. pple. of agasten, agesten: see Agast v.]	Unafraid, fearless.	Full glaid thai glyde as gromes vnagaist;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript I booxvii	Craigie, W.A.

Cowardly

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
cowart	1456	1	coward	English	[ME. coward (c 1300); see prec.]	Cowardly.	And he be cowart or full of wikkit vicis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
spiritle	1500	0,6912281	spreitles, spret(e)-, spreyt- and -lesse	English	[e.m.E. spirittles s (1570), spirittles se (1597); Spirit n.]	Lacking boldness or courage, cowardly; having no strength of character.	The bernis both wes ... out of mesour marrit in thair mude As spreittles folkis on blonkis hvffit on hicht Both in ane studie starand still thair stude;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript l lxxxvii	Craigie, W.A.
unhardy	1568	0,2140351		English	[ME and e.m.E. vnhardy (Piers Plowman); Hardy adj.]	Timid, cowardly.	It makis a perte mows Ane vnhardy catt;	The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.	Bannatyne, George
undochty	1570	0,2	unduchtie	English	[ME unduhti (a1225), vndughy (c1460); Douchty adj.]	Craven, cowardly.	Quhat gart 3ow schute to slay 3one men of gude? ... Deir sall 3e by 3one foule vnduchtie deid;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert

Inflexible

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unmovt	1380	1	unmovyt, -mowit, Wnmovit, Onmovit, -yt	English	[Late ME and e.m.E. on-mevyd (Prompt Parv.), vnmoved (1561); Move v.]	Unmoving, fixed.	Sancte Vincent ... For ony payne mycht noch ourcumine be Bot his thoct wes vnmowit ay, Sa ferme wes he in Cristis fay;	Legends of the Saints.	Barbour, John
ferme	1380	1	ferm, feirme	English	[ME. ferm, ferme (Chaucer), OF. ferme. Cf. Firm a.]	Settled, fixed, constant; not subject to weakening or alteration.	He ... vith thame of Rome & Perse ay Had fereme pece al his lyf-day;	Legends of the Saints.	Barbour, John
rigorus	1400	0,9411891	rigorous, rig(o)ur-, riger-, rego(u)r-, regr- and -ouse, -os.	English	[ME and e.m.E. rigorous (Wyclif), riger-, rigorous (Lydgate), OF rigoureux, -euse (13th c. in Hatz.-Darm.), med. L. rigorosus.]	Of a person or body of persons: Inflexible in administering the law; strict, stern, severe or harsh (to a person).	For he is courtes attour all thing, Rigorus, hardy but affraying, And of fare hauing [etc.];	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
set	1423	0,8735665	sett, sette, sait	English	[ME and e.m.E. (i)set (c1200), (i)sette, sett (all Cursor M.); Set v.]	Fixed.	To fysche ... bath with sett nettis and with draucht nettis;	Registrum Magni Sigilli Regum Scotorum. The Register of the Great Seal of Scotland (1306-1668).	
siker	1429	0,8559132	seker, syker, sikir, -yr, -yer, sykir(e, -yr(e, sicir, sycyr, sicare, sikur, -ar, sikker, -ir, -yr, -ar, sykkir, -yr(e, -ar(e, sickir, sickker, sickir(e, -yr(e, syckyr, sickar, sekkyr, sekere, -ir(e, -yr(e, -yir, secre, seikere, sacer, sacre	English	[ME and late ME siker, -ere (c1200), sikerr (Orm), syker (c1275), seker (c1350), -ure (c1375), -ire (c1400), sicur (c1400), sekyr (1435), e.m.E. sicker (1567), OE sicor, L. sēcūrus free from care; Secure adj. (adv.)]	Of a fixed structure or part of one, a foundation, a tree with respect to its being fixed in the ground, and the like: Firmly fixed or established in position and strongly constructed; also reliable, dependable, offering secure protection.	A sufficient wal als gude & als sikker ... as the wall was off befor maid;	Ayr Burgh Court.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
fast	1443	0,8147455		English	[ME. <i>fast</i> , OE. <i>fæst</i> , ON. <i>fastr.</i>]	Fixed, firm; unable to move or incapable of being moved or loosened	In as fast and sikir fume [of exchange] as can be made;	Highland Papers.	Macphail, J.R.N. (ed.);
forset	1456	0,7765184	foreset	English	[e.m.E. (1550)]	Fixed beforehand.	Bataill taking cumis of lang forset and forethocht purpos of malice;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
tailreit	1456	0,7765184	tailreit, -g(i)ed, taylyied, tayllid, talyeit, -gred	English	[Tailp(i)je v.] [ME and e.m.E. <i>tayle</i> (c1315), <i>tail(i)e</i> (both Manning), <i>tail</i> (1474), <i>tale</i> (1570), OF <i>taillier</i> , med. L. <i>tāliāre</i> , <i>talliāre</i> .]	Arranged, appointed, fixed.	The maner of the bataill be tane under certane condicioun of tayllid strakis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
wel set	1456	0,7765184	wel set, wel sett, weil(l) set, well set	English	[ME and e.m.E. <i>well set</i> (Chaucer), <i>wel sett</i> (c1400); Set ppl. adj. 15.]	Correctly or properly placed or orientated with regard to moral values; serious in intention; well disposed.	Sik men may nocht mak testament na mariage ... for that ... trewconsent, with wit seker and wel set;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
unremovab	1460	0,7647562	unremovable, onremovable	English	[e.m.E. <i>vnremouable</i> (1579); Remov(e)able adj.]	Of a thing: Incapable of being moved; fixed.	The erde remanis eurmare vnremouable [v.r. vnremouable];	Wisdom of Solomon. In Ratis Raving, and Other Moral and Religious Pieces, in Prose and Verse.	Lumby, J. Rawson (ed.)
sure	1475	0,720648	suir(e), seur(e), s(c)hur(e), sur, swr(e), soor(e), suer, suare, swir(e), suy(r)e, suyer, sewer, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e), sowr, s(c)hour, shower, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. <i>sure</i> (a1330), <i>sur</i> (1340-70), <i>seur</i> (Chaucer), <i>seure</i> (c1412), <i>sewre</i> (Lydgate), <i>sewr</i> (c1450), <i>swyr</i> (1470), <i>suer</i> (1552-3), <i>sewer</i> (1556), <i>shure</i> (Shakespeare), OF <i>seur</i> , <i>sur</i> (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	Firmly fixed; strong; strongly built; not liable to break or give way; undamaged; intact; sound; reliable.	A couch ... apou his handys thai laid, And vndyr syn with seur cordys thai braid;	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knight of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sattillit	1483	0,6971236	sattel(i)it, settillit, sat(t)it, set(t)it; satt(e)d, -id, -at; satted; sattit; settlid, set(t)ed, setlaid	English	[e.m.E. <i>settled</i> (1556), <i>settled</i> (1568); Sattil(i) v.]	Fixed permanently in place or position.	That all ... friemen of the said craft ... resident out with this burgh repair to the samen and thair mak thair satted dwellings and abodes;	Transactions of the East Lothian Antiquarian and Field Naturalists' Society.	
stedfast	1500	0,6471343	stedfaste, steidfast, steadfast	English	[ME and e.m.E. <i>stedefast</i> (c1200), <i>stedefast</i> (Orm), <i>studeuest</i> (a1225), <i>stedefast</i> (Cursor M.), OE <i>stedefæst</i> .]	Of an object: Fixed, immovable.	Ane sillie scheill vnder ane steidfast [Bann., Axl. erdfast] stane;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
erdfast	1500	0,6471343	eirdfast, eardfast	English	[OE. <i>eorðfæst</i> .]	Fixed in the ground.	It was a semple wane ... , Ane sely scheld vndir ane erdfast stane;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
stif	1508	0,6236099	stiff, steif, stīf(f)e, styffe, styf(e), steve, steave, stuiff	English	[ME and e.m.E. <i>stif</i> (a1200), <i>stīue</i> (c1200), <i>stijf</i> (Cursor M.), <i>steve</i> (a1300), <i>stef</i> (c1300), <i>styf</i> (Piers Plowman), <i>stiffe</i> (Trevisa), <i>stufte</i> (c1450), OE <i>stif</i> , MLG <i>stif</i> , MDu. <i>stijf</i> .]	Rigid, not pliable or flexible.	As birs of ane brym bair his berd is als stif;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
streiche	1508	0,6236099	striche	English	[OE <i>stræc</i> rigid. Cf. <i>Strek</i> (e) adj.]	Stiff, affected.	And be I omat in my speiche Than Towsy says I am sa streiche [M. <i>striche</i> , B. <i>screiche</i>] I speik not lyk thair hous menzie;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
degest	1508	0,6236099	degeist	Latin	[Variant of Digest ppl. a.] [L. <i>digestus</i> . In ME. (1387-1460) = digested.]	Composed, settled, fixed; mature, grave, serious.	(quhair no thing ferme is nor degest)	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stem	1513	0,6089072	sterne, sternne, steime, steern	English	[ME and e.m.E. stīame (a1175), stīme (Om), sturne (Layamon), sterne (c1275), stem (c1300), OE styrne, *stieme, Gm.c. *sternjo.]	tr. L. glacie riget horrida barba, appar., stiff, rigid.	Furth of the chyn of this ilk hasard auld [Atlas] Gret fludis ischis, and styfise schokyllis cauld Doun from his stem and gryslly berd hynghis;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
inveterat	1513	0,6089072	inveterate	English	[e.m.E. -ate (1528), L. inveterātus.]	Long or firmly established, deep-rooted.	Thai suffir panyis and torment, For thar inveterat vycis aid bywent;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
ticht	1513	0,6089072	tycht, thicht, thycht, tight, tyght, teght, tuht	English	[ME and e.m.E. tyght (1428-9), thyht (Prompt. Parv.) solid, whole, thyght (1539) close-textured, tight (1576), ON þétttr tight, water-tight, close in texture, solid, Norw. tjeht, tett, W.Fris. ticht, MDu., MLG dicht. Cf. Thik adj.]	Firmly fixed, not loose.	Our fallowis fangis in thar salys tyght [L. vela legunt socii];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
fixt	1513	0,6089072	fixt	English	[e.m.E. fixed (1552), fixt, f. the verb.]	Fixed, in various senses.	To follow a fixt sentens or mater;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
immovabil	1513	0,6089072	im mov(e)abil(l), -able, im movabil, immovable, -mowible	English	[ME. immouable (1387-8), inmoeuuable (c1374).]	Incapable of being moved, firmly fixed; motionless, stationary.	Quhill the ... ofspring of Ene The stane im movabil of the Capitolie Inhabits;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
liquid	1522	0,5824423		Latin	[L. liquidus liquid, fluid, clear, limpid etc., also clear, plain, evident: cf. ME. and e.m.E. liquid(e), liquy in various senses of the L. word, as fluid, translucent, pure and clear etc., and F. liquide.]	Of sums due or appointed to be paid: Fixed in advance at a definite amount, specified exactly, judicially or authoritatively fixed or ascertained	The lordis ... anent the mailis clam it be the said master Richard ... for the said ... landis intromettit with be the said William and his spous ... and gres mailis of the sam in ... ordanis becaus it is nocht liquid to call the said Willame and Janet thairfor and justice salbe ministert as efferis;	The Acts of the Lords of Council in Civil Causes. (Acta Dominorum Concilii.)	
standand	1524	0,5765612	standande, -ing, -eng, -a(j)n, -ant, stannand	English	[ME and e.m.E. stondinde (Ayenb.), -ynge (Wyclif), standing (1424); Stand v.]	That is fixed or remains stationary, specif. of the machinery, firm ents, etc. of a mill, used in contradistinction to Gangand.	The ferroraris of the mylnis ... maid fayth that thair had maid expenssis vpoun the standand graith of the commoun mylnis in stra, scowis, rauchteris, lyme, sande and werkmanschip;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403-1589.	Marwick, J.D. (ed.);
unred	1528	0,564799	unred, unredd, -reid, wred, onreidit	English	[Red v.2, Rede v.2]	Of land or boundaries: Not demarcated, fixed or verified by perambulation.	Wnred;	The Calendar of Register House Charters (Supplementary).	
liquidat	1532	0,5530368	liquidate	English	[next; only Sc.]	Of a payment due, price, value etc.: Fixed or assessed by decree or by agreement at a definite monetary sum; definitely or exactly specified in advance.	And thairefter [to] direct his precept for putting of the same to execution viz. pointing vpon liquidat sowmes;	The Institution and Statutes of the Court of Session.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
roustit	1535	0,5442151	roustited, rowstit	English	[Roust v.2 Cf. ME and e.m.E. <i>irusted</i> (Ancr. R.), <i>rustid</i> (Lydgate).]	Deeply rooted, ingrained.	That rancour is so rowstit in thair hart With sic ruittis festnit fast inwart;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
þerd fast	1535	0,5442151	þerd fast, yerdfest, yeird-, irdfast	English	[Var. of <i>Erdfast</i> adj.] [OE. <i>eorðfæst</i> .]	Fixed in the ground, chiefly of stones marking boundaries, prob. usu. natural outcrops.	It is nocht the vs ... within this burgh to ane malar to byg & reperall ony thing that is yerdfest or nailit fest with the hous;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	
tretit	1537	0,5383340	traitat	English	[<i>Tret(e</i> v.] [ME and e.m.E. <i>trey</i> (1297), <i>trete</i> (c1325), <i>trat</i> (1436), <i>trayt</i> (Caxton), OF <i>treitier</i> , <i>traitier</i> , L. <i>tractāre</i> .]	Settled, determined or made up by a process of deliberation.	Ws James ... Abbot of Dryburgh ... , the vilitie and profeit of vs and ovr abbay diligentlie considert witht traitat mynd and deliberation precedeit as efferis to haiff set [etc.];	Liber S. Marie de Dryburgh.	Spottiswoode, J. (ed.);
unmovabil	1538	0,5353935	unmovabil, unmoveabil, -movabile, -mov(e)able, -movebel, -moveble, -mofabill, -mofabyll, -mofabile, -mowabyll, -mefabyll, -moabill, -mobil, -moble, wnmovable, -mowabile, -mowabyll, -mowable, -mowible, -onmovabil(e, -mow(e)able, -mowible, -mwabill, -mawabyll, onemoveable, -mowabill	English	[ME and e.m.E. <i>vn mouable</i> , <i>vnmeuable</i> (both <i>Wydyf</i>), <i>vn mouabil</i> (c1425), <i>onmevable</i> (1445), <i>vn moueable</i> (c1449); <i>Movabil</i> adj.]	That resists being moved or shifted; firmly fixed; motionless, stationary.	Son stud vnmouebel in tyme of Josue and Charlis;	The Roit or Quheill of Tyme.	Abell, Adam;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
obstinat	1538	0,5353935	obstinat(e, -ayt, -et, obstynat, obystynat, obstienat; abstinat.	English	[ME. (<i>Rolle</i>) and e.m.E. <i>obstynat(e, obstinat(e, L. obstināt-us)</i>	Obstinate, obdurate, stubborn, inflexible, persistent. Chiefly in an unfavourable sense.	Thai beand obstinayt ... he vaistit all befor him;	The Roit or Quheill of Tyme.	Abell, Adam;
stabil	1542	0,5236313	stabill, stable, -ile, -yl(l, -yle, -ul, staibill, -ell, staybill, stapill	English	[ME and e.m.E. <i>stable</i> (c1290), <i>stabil</i> , -ul, -ell (Cursor M.), <i>stabyll</i> (<i>Rolle</i>), <i>stabill</i> (c1400), OF <i>estable</i> , <i>stable</i> (1120, 13th c. in Larousse), L. <i>stabilis</i> , f. sta- root of <i>stāre</i> to stand.]	Unmoving, immovable, still; fixed, chiefly as to location, also, once, set down, designated; having solid foundations; solidly built; lasting.	Betuix the twa buttreis to be biggit ane honest dur with ane plain proche with sege stabill;	Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland.	
lokkit	1549	0,5030475	lokkit, lok(k)yt, lockit, -at, lo(c)ked, lookit, loocked	English	[P.p. of <i>Lok</i> v.: cf. <i>Lok(k)it</i> a.] [ME. <i>locke</i> , <i>lokke</i> (Cursor M.), also <i>loke</i> (14th c.), f. <i>Lok</i> n.1: but cf. ON. <i>loka</i> .]	Fixed, made fast or immovable.	Heffand ane beuk in his hand, the glaspis var fast lokkyt witht rouse;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
constant	1549	0,5030475	Constand	English	[ME. (<i>Chaucer</i>) and OF. <i>constant</i> , L. <i>constans</i> .]	Remaining the same; permanent; fixed.	Na thyng remanis lang constant in ane prosperus stait;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
immobil	1549	0,5030475		English	[ME. <i>inmobill</i> (c 1340), <i>inmobyle</i> (Caxton). e.m.E. <i>im(m)oble</i> . L. <i>imōbilis</i> .]	Immobile, fixed, stationary.	Al the thyng that circuitis this ... fyrst mobil is immobil and mouis nocht;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
unbrowable	1552	0,4942258		English	[e.m.E. <i>unbrowable</i> (1537); <i>Bowv.</i>]	That cannot be bent, rigid	Ony maner of tymmer fir or aick or ony maner of gud vnbrowable;	Dundee Burgh and Head Court books, nos. 2-4.	
grundit	1570	0,441296		English	[P.p. of <i>Grund</i> v.] [Northern ME. <i>grund</i> (a 1300), f. <i>Grund</i> n. The form (as in the noun) is rare before 1500.]	Firmly fixed; grounded.	The King ... could on na wise pacifie ... the grundit malice and hatrent;	The History of Scotland [1436-1561].	Leslie, John Bishop of Ross;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
inflexibil	1581	0,40895		English	[ME. inflexible (1398), L. inflexibilis.]	Unalterable.	Thair is na caus quhairfore ve sould pas from the inflexibil vord of God;	The Disputation concerning the controversit Headdis of Religion hold in the realme of Scotland.	Burne, Nicol.
bent	1585	0,3971878		English	[f. Bend v. Also ME. (Chaucer) and E.]	Fixed, determined.	with bent desyre	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbuthnot and others. Craigie, W.A. (ed.);
resolvit	1590	0,3824850	resolv-, resol- and -yt, -et, -(e)d	English	[Late ME and e.m.E. resolved (1497); Resolve v.]	Of the mind: Fixed, settled.	My mynd was so resolved;	The Passage of the Pilgrimer. In James Watson's Choice Collection	Burel, John; Wood, Harriet Harvey (ed.);
indurit	1590	0,3824850	indured, -durd	English	[e.m.E. indured (1535), p.p. of Indure v.2]	Hardened in heart; obstinate, ingrained.	I ... am asseurd Her godlines dois mak her mair indurd;	The Works of William Fowler, Secretary to Queen Anne.	Fowler, William; Meikle, H. W., Craigie, J. and Purves, J. (eds.)
solid	1593	0,3736634	solide, -yde, sollid, soleid, -eit, -ett	English	[ME and e.m.E. solide (Chaucer), solid (1596), sollid (1621), OF solide (1314 in Larousse), L. solidus firm, dense, not hollow]	Agreed upon, clearly defined; established or fixed by common consent.	Thay may sett down ane constant and solide ordour to be followit furth thairanent;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
opiniater	1593	0,3736634	opinatre	English	[e.m.E. opiniate (1591), opiniater (1594), opiniastre (1606), MF. opiniastre (Estienne, 1539).]	Stubborn or 'set' in opinion, opinionated.	Be not opiniater & wifull in trifill maters;	The Poems of Alexander Hume; edited from the text of Waldegrave (1599).	Alexander; Lawson, Alexander (ed.);
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
limit	1609	0,3266146	lymyt, limeitt, lymite, lymmyt		[p.p. of next.]	Of a time, place or boundary: Ordained, appointed, fixed definitely or within limits.	The twise two elements ... Abers not by thair limit bounds;	A Garden of grave and godlie flowers, by Alexander Gardyne, [and] The Theatre of Scottish Kings. By Alexander Garden. Together with Miscellaneous Poems, by John Lundie.	Garden, Alexander and Lundie, John; Tumbull, W.B.D.D. (ed.);
oken	1616	0,3060308	oikin, oa(c)ken	English	[e.m.E. and ME. oken, e.m.E. oaken]	Like the oak-tree, fixed, immovable.	3 dissonne oikin dealls;	The Compt Buik of David Wedderburne, Merchant of Dundee, 1587–1630. Together with the Shipping Lists of Dundee, 1580–1618.	Wedderburne, David; Millar, A.H. (ed.);
knit	1623	0,285447	knytt, knitt	English	[Late ME. and e.m.E. knyt(te, knit.)]	Of joiner's or smith's work: Securely fixed together or in place; secured by a joint, jointed, welded, etc.	For ane knit irne rod of tuelf futtes of lenth for my lord Chancellaris dask ... xxxvi s.;	Master of Works Accounts, 1529–1649.	Paton, H. M. et al., Imrie, John and Dunbar, John G. (eds.);
ingrainit	1630	0,2648631	ingranit, -grained, -grand	English	[e.m.E. ingrained (1561). Cf. Engranyt.]	Ingrained.	The bloody tongues, crafty foxes, double ingrained hypocrites;	Letters of Samuel Rutherford.	Rutherford, Samuel; Bonar, Andrew A. (ed.);
battit	1633	0,2560415		English	[Bat v.] [Bat n. 1 and n.2 Cf. e.m.E. batt, batte, ME. battyn (c 1440), to beat, F. battre.]	Fixed in with lead.	Ane pair of battit cruikes;	Master of Works Accounts, 1529–1649.	Paton, H. M. et al., Imrie, John and Dunbar, John G. (eds.);
sad	1636	0,2472198	sadd(e, sade, said	English	[ME and e.m.E. sad (c1200), sadd (Cursor M.), also sad (Layamon), OE sæd.]	In various physical applications. 5. Of material objects: Solid, strong, massive; firmly fixed, stable.	It is not my apprehension that createth this cross to me; it is too real, and hath sad and certain grounds;	Letters of Samuel Rutherford.	Rutherford, Samuel; Bonar, Andrew A. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stinted	1637	0,2442793	stynted, stented	English	[e.m.E. stynted (a1513), stinted (c1550); Stint v.]	Fixed by authority or decree; appointed; set.	The New Covenant seeketh not heapmete, nor stented obedience, as the condition of it because forgiveness hath always place;	Letters of Samuel Rutherford.	Rutherford, Samuel; Bonar, Andrew A. (ed.);
stinted	1637	0,2442793	stinted, stynted, stented	English	[e.m.E. stynted (a1513), stinted (c1550); Stint v.]	Fixed by authority or decree; appointed; set.	The New Covenant seeketh not heapmete, nor stented obedience, as the condition of it because forgiveness hath always place;	Letters of Samuel Rutherford.	Rutherford, Samuel; Bonar, Andrew A. (ed.);
statarie	1639	0,2383982		English	[e.m.E. statarie (1581), L. statārius, f. stāre to stand.]	Established, fixed.	His G[ra]ce declared that he will ... propone farther doubtis against the statarie pairt as they occur to him;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
heid-set	1641	0,2325171	hede-set		Quiche loiss ... hes nocht ... geven these quho ar so heid set aganes me full satisfacioune;	Resolutely set.	Quiche loiss ... hes nocht ... geven these quho ar so heid set aganes me full satisfacioune;	The Book of Carliaverock: memoirs of the Maxwells, Earls of Nithsdale, Lords Maxwell and Herries.	Fraser, Sir William;
ill-set	1690	0,0884303		English	[Ill adv. 1. Common in the mod. dialect.] [ME. (chiefly north. and north midl.) yll(e, ill), ille (c 1200), f. the adj.: cf. ON. illa. Cf. Evill adv., and the note on Ill n.]	Evil-disposed, ill-conditioned	Her husband Richard Johnstoun is a malicious ill set person;	Cramond Kirk Session.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stated	1714	0,0178571	staited	English	[17th c. Eng. stated; State v.] [e.m.E. state (c1590), Stat(e) n.] [ME and e.m.E. stat (Anr. R.), state (Cursor M.), f. or f. as Estate n. (OF estat), perhaps with direct influence f. L. status, f. stāre to stand.]	Set down, formulated; declared; avowed; Of a meeting: Fixed, arranged in advance, set.	Others who keep their staited meetings every Lords day in a most publik manner without the least disturbance;	Highland Papers.	Macphail, J.R.N. (ed.);

Flexible

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soupill	1420	1	sowpill(l), soupl(e), sowple, suple	English	[ME and e.m.E. souple (1297), supple (c1440), sowple (1579-80), F. sople, souple (c1130 and c1265 in Larousse), L. supplex.]	Pliant, flexible; capable of bending or being bent without breaking or cracking.	Cordis ... off hert sennonis nocht all dry, Bot sowpill;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
soft	1508	0,6474359	softe, sofft, saft(e)	English	[ME and e.m.E. softe (1154), soft (Cursor M.), soffte (Orm), OE sōfte, sōft, varr. of sēfte, MDu. soft, saft.]	Of cloth: Soft to the touch; flexible, supple.	Soft and soupill as the silk;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
mutabil	1531	0,5552885	mutabil, mutable	English	[ME. (Chaucer) and e.m.E. mutable, late ME. also mutabile (once. 1456), L. mutābilis.]	Mutable, alterable, not fixed or constant. (versatile)	The ingine and maneris of al pepil ar mutabil, and correspondent to the season, as it occurs;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
unconstant	1600	0,2788462	onconstant	English	[e.m.E. unconstaunt (1483), vnconstant (1563); Constant adj. Cf. Inconstant adj.]	Not fixed, variable.	There are nounes that obtaine, or haue a mid nature betuixt substantiues & adiectiues, and they ar called doubtfull or vnconstant as a fellow souldier [etc.];	Of the Rudiments of definitions, diuisiones and accidentis.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sauchen	1628	0,1686867	sauchin, saiching	English	[Sauch(e)n.] [North. ME and e.m.E. saife (1368), saighe (Cath. Angl.), saugh (1641, also, once, e.m.E. 1548 in Turner Names Herbes), also in the later Sc. and north. Eng. dialects, OE (Angl.) saih.]	Like the willow flexible and tough rather than rigid.	A sauchin maister will overcom ane aikin servand;	The James Carmichael Collection of Proverbs.	Carmichael, James, 1543–1628; Anderson, M. L. (ed.);

Lucky

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
happy	1375	1	hap(p)ie	English	[Northern ME. happy (1340), f. Hap n.]	Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful.	Wys men sayis he is happy That be othir will him chasty;	The Bruce.	John Barbour
hapin	1380	0,9850905	happin, -yn	English	[North midl. ME. (rare) happen (14th c.), related to ON. heppinn.]	Fortunate, blessed.	Thare for happyn man is he That ... Penance to do here wil begyne;	Legends of the Saints.	Barbour, John
sely	1400	0,9254526	silly, selye, -ie, seiye, seyllie, seally, sellie, sillye, -(i)e, sylly(e, -(i)e, silie, sylie, celly, cilly	English	[ME and e.m.E. seli (c1200), sealy (1272), sely (c1275), cely (c1340), syty (c1425), silly (Caxton), seeilie (c1540), sillie (1567), siely (1568); sylie (1570), silie (1587), OE *sælig, implied in gesælig 'happy, prosperous, blessed, fortunate'. Also in the later Sc. and north. Eng. dialects.]	Of a time or destiny: Fortunate, auspicious, well-omened, 'lucky'.	Lordingis, with sely werd, [F. par bon destinement] Tomorne airy with spere and swerd, I will ilkane ... Vpon your hors all armit be;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
wel	1409	0,8986155	wele, weill, weile, veill, ueill, viel, well, will, weall, weel(l)	English	[ME and e.m.E. wel (Layamon), wele (Cursor M.), weel (Chaucer), well (c1400); Wele adv.]	Fortunate, lucky; happy.	'Al wele were him that now were in thy plyte!'	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);
wele	1409	0,8986155	wel(e, weill, weile, veill, ueill, viel, well, will, weall, weel(l)	English	[ME and e.m.E. wel (Layamon), wele (Cursor M.), weel (Chaucer), well (c1400); Wele adv.]	Fortunate, lucky; happy.	'Al wele were him that now were in thy plyte!'	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
fortunit	1456	0,7584665	fortonyt	English	[ME. (vel) fortunēd (c 1374).]	Fortunate.	He ... sall nocht be fortunyt na happyto honour na riches in weris;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
fortunat	1500	0,6272630	fortunate, -ait	English	[ME. fortunate, -at (c 1386), L. fortunātus.]	Destined by fortune.	O fair Cresseid, ... how was thow fortunait To change in filth all thy feminie;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
mervailous	1500	0,6272630	mervailous, -vell(o)us, -val(l)ous, marvailous, -vell(o)us, -lal(l)ous, -vailus, -veillous; -vel(l)ouse, -vel(o)us, -is, -velus, -is; -valus, -val(o)us, -is; -vol(o)us, -volus; -viellous, -vilus	English	[ME. (c 1330) and e.m.E. merveil(l)ous, -veylouse, -vailouse, -vellus, -vilos, marvellious, OF. mervaillos.]	Of persons: Exciting wonder or admiration for accomplishments or endowments; wonderfully accomplished, gifted or successful; also, wonderfully fortunate.	Thai war avisit thus To seike Meryng that mervalus;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.
fortunable	1508	0,6034079	fortunabill	English	[ME. (c 1465) and OF. fortunable.]	Fortunate.	Welcum thow knight, moste fortunable in feild;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
chancy	1513	0,5884984		English	[f. Chance n.] [ME. chaunce, chance, cheance (c 1300), OF. chance, chancee.]	Bringing or having good fortune; fortunate, lucky.	To be chancy and fortunate;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
ewrous	1533	0,5288605	ewrus, euros	English	[ME. eurous (c 1430), ewrous, AF. eurous, OF. eureux.]	Fortunate, lucky.	Ane ewrous batell;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
lukkie	1540	0,5079872	lucky, -ie, lukie, loukie, (locky)	English	[e.m.E. lukky (1502), lukkie, -y, f. Luk n.: (cf. MDu. gelukkig).]	As a term of compliment or endearment to a person: Attended by good fortune, 'blessed', 'good'.	'Quha gaif thé leifto cum fra hame?' 'Je gaif me leif, fair lucky dame';	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sonsy	1575	0,4036209	-ie, soncy, -ie, sonsay, sonse	Gaelic	[Gael. sonas good fortune, prosperity. Also in later Sc. dial.]	Of persons or things: Bringing, or blessed with, good fortune; fortunate, lucky.	Pay desyrit hir gude-man to pas to the coles wtht David Robertson, becaus he was ane sonsy man;	The Register of the Minister, Elders and Deacons of the Christian Congregation of St. Andrews..	Hay Fleming, D. (ed.);
canny	1688	0,0666667	cannie	unknown	[Of obscure origin. Current also in northern English dialects as canny or conny.]	Lucky; pleasant.	You said they had not prayed soe much till they sau your cannie face;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);

Unlucky

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unlukkie	1572	0,3896368	unlukkie, -luckie, -lucky	English	[e.m.E. unluckye (1530), unlucky (a1547), unluckie (1568); Lukkie adj.]	That is marked by bad luck; unfortunate.	All gude men ... grudgelyngly foirjudginge the unlukie end thairof;	Ane Detectioun of the Doings of Marie Quene of Scottis.	Buchanan, George;
unfortunate	1578	0,3710470	unfortunatt, wnfortunat	English	[e.m.E. unfortunate (1530); Fortunat(e) adj.]	Unfortunate, unlucky.	This wnfortunat King ... brocht his barrouns to sic ane poynt throw his wilfull misgovernance that they war all ... slaine;	The History and Cronicles of Scotland from the Slauchter of King James the First to the ane thousand fyve hundreth thrie scoir fyftein zeir.	Lindsay, Robert of Pitscottie; Mackay, A.E.J.G. (ed.);
mishappie	1590	0,3338675		English	[ME. mishappy (Chaucer), myshappy (c 1440).]	Unfortunate, luckless; unhappy, wretched.	Mishappie man am I;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
dismal	1606	0,2842949	dysemell	English	[ME. disemalle: see prec.]	Unfortunate.	I doubt not but that it was in the dysemellest dayes onely that it came in;	The Blame of Kirk-buriall tending to perswade Cemeteriall Civillite.	Birnie, William; Robert Charteris
unlucked	1679	0,0581197		English	[Luk v.] [Late ME. (15th c.) lukke, e.m.E. luck(e), MDu. and Flem. and MLG. lucken (also MDu. gelucken).]	Unlucky, unfortunate.	The year 1645, soe prodigiously unlucked to the Covenanters;	Memorie of the Somervilles.	Somerville, James; Scott, Sir Walter (ed.);
unlucked	1679	0,0581197		English	[Luk v.] [Late ME. (15th c.) lukke, e.m.E. luck(e), MDu. and Flem. and MLG. lucken (also MDu. gelucken).]	Unlucky, unfortunate.	The year 1645, soe prodigiously unlucked to the Covenanters;	Memorie of the Somervilles.	Somerville, James; Scott, Sir Walter (ed.);

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sar	1687	0,0333333	sare, sore, sair(e), sayr(e, saier; ser, seir, sear; soir(e); soor(e); soar	English	[Early and north. ME sar (Layamon), sare (Cursor M.), midl. and south. ME and e.m.E. sor(e) (1297), OE sár, ON sárr.]	Causing or involving distress or regret; unhappy, unfortunate.	Our cloaths are thinn, our purses are right bare, To bide these two, great sir, it is right sare;	Various Pieces of Fugitive Scottish Poetry, principally of the 17th century.	Laing, David (ed.);	
unhappy	1375	1	unhap(p)ie, unhapey, -hopie, vnhappy, -hap(p)ie, -hapé, onhappy, -happie	English	[ME and e.m.E. vnhappi (Cursor M.), vnhappy (Chaucer), onhappy (Prompt. Parv.), vnhappie (1585); Happy adj.]	Of persons: Unfortunate, unlucky, ill-fated; passing into wretched, miserable.	Bot he the mar be vnhappy He sall eschewit in party;	The Bruce.	John Barbour	
mischancy	1375	1	myschancy	English	[f. Mischance n.] [ME. and e.m.E. meschance (1297), -chance, mis-, myscha(u)n(e) (1362), OF. mesch(e)ance, -aunce.]	Misfortune, evil fate, calamity, disaster; also, wretched or unhappy condition, misery. Also in advb. phrases, as throw, be, etc., mischance, = by ill fortune, unfortunately. Also const. of the deity or power (as the goddess Fortune etc.) causing or inflicting the misfortune.	That folk ... Throwthar gret myschance and foly War trefyt than sa wykkytly [etc];	The Bruce.	John Barbour	
wanhappy	1375	1	wanhappy, -happie	English	[Wan- prefix and Happy adj. Cf. Unhappy adj.] [Northern ME. happy (1340), f. Hap n.] [OE wan-, wōn-, f. as Wan(e) adj., MLG, MDu. wan-] [ME and e.m.E. vnhappi (Cursor M.), vnhappy (Chaucer), onhappy (Prompt. Parv.), vnhappie (1585); Happy adj.]	Of persons: Unfortunate, unlucky, ill-fated; passing into wretched, miserable.	Bot he the mar be vnhappy He sall eschewit in party;	The Bruce.	John Barbour	
<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unsele	1380	0,9845085	unsele, unsel(l, un-, onsal, wmsall	English	[ME unsele (a1200), onseale (Layamon), OE unsele, ON úsæll.]	Wretched, unfortunate, or a further instance of sense 1.	Gais furth, I send þou ... As wolfs amaung lam mys vnsele [? read as lammys amaung wolfs vnsele] [L. si cut agnos inter lupos];	Legends of the Saints.	Barbour, John	
evil	1400	0,9225427	evill, ewil(l, evile, evyl, eivil, eivell; ewile, ewyll, ewell; ivill, ivyle, iwyl, ywill	English	[ME. evill(e, evyl(e, evell(e, and ivil, ivel, OE . yfel. Sometimes written in place of ill a.)]	Unfortunate, miserable; causing harm, hardship, or discomfort.	He suld hangit be, Or els sum euill dede he sould de;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.		
waful	1450	0,7676282	woful(l, wofule, voful	English	[ME and e.m.E. waful (Cursor M.), woful (Chaucer), wofull (Gower).]	Of a person, his attributes, etc.: Afflicted with sorrow or misfortune, unfortunate, sorrowful, sad, miserable.	He welterit, ... That he was wrocht in this ward wofull in veir;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.	
ill	1460	0,7366453	ille, ille, yll, yfe, hyl(l)	English	[ME. (chiefly north. and north midl.) yll(l, ill, ille (a 1200), ON. ill- r. Cf. E vill a., ivill a., and the note on ill n.)]	Of fortune, experience, etc.: Unfortunate, unlucky, unpropitious; unhappy, miserable, wretched.	Men suld in gud dais vs gud thingis, and ... beware fore the ill day;	Wisdom of Solomon. In Ratis Raving, and Other Moral and Religious Pieces, in Prose and Verse.	Lumby, J. Rawson (ed.)	
misfortunit	1460	0,7366453	misforttunit, -fortwnit, -fortoun'd	English	[e.m.E. misfortuned (1582).]	Affected by or fraught with misfortune, unfortunate, ill-fated.	Nawyt nocht fortone thocht thow bee Misfortwnit that misgouemys thé;	Consail and Teiching at the Vys Man gaif his Sone.		
mischancit	1475	0,6901709	mischancit, -ed, myschansit	English	[e.m.E. mischaunced (1552).]	Unlucky, unfortunate, ill-fated.	Curssand fortoun off his myschansit [1570, mischanceful] cace;	The Acts and Deidis of the illustere and vaillgeand Campioun Schir William Wallace, Knight of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mischancef	1475	0,6901709		English	[ME. myschaunceful (1303), e.m.E. mischanceful.]	Unlucky, ill-fated.	Cursand fortoun off his myschansit [1570, mischanceful] cace;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
mischeifull	1475	0,6901709	mischeifull, myscheifull	English	[ME. myschefful (1303), e.m.E. mischiefull (1541).]	Unfortunate, disastrous.	Thar selff was caus of this myscheifull [1570, mischeifull] chance;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
mistimit	1475	0,6901709	mystymyt	English	[e.m.E. mis(s)timed (1687).]	Ill-timed, unpropitious, unfortunate.	The ost ... prayit God ... Him to convoy fra all mystymyt [1570, mistemper] cace;	The Acts and Deidis of the illustere and vaigzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
infortunat	1499	0,615812	infortunate	English	[ME. infortunat (c 1386), -ate (1390) L. infortūnātus.]	Unfortunate.	Barrabas was fred, o change infortunat, The son of God was scurgit cruelly;	The Contemplacioun of Synnais William of Tours.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
pur	1500	0,6127137	pure, puir, por(e), poor(e), pwr(e); puire, puyr(e), pwr(e); puer, puier, puyer, puir, puuir, pwor; peur(e); poir(e), poyr; poer; poer, pooir, poare	English	[North. ME and e.m.E. pure (Prick Consc.), pwyr (Cath. Angl.), poyr (Misy), midl. and south. ME and e.m.E. pore (Layamon), poor(e) (c1400), AN pore (c1240 in Tobler-Lommatzsch), (also mod. F. dial. pôre, pôr, etc., in Wartburg), contracted f. povre Pover adj. (Cf. also Pour(e) adj. and n.2) The surviving form in the mod. dial.]	So circumstanced as to call forth pity, unfortunate, hapless, piteous, wretched. Only attrib., unless 4 d is an example.	The pure pig gaif a rore Him to kill quhen thay pynit;	The Tale of the Colkelbie Sow. In Bann. MS fol. 357a-365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
malewrus	1513	0,5724359	mallewrus, malheures, malorous; malheurius (?-uis), -hereux, -hourous, mailhouris	English	[e.m.E. maleureus (Caxton, 1471), malerous (c 1475, c 1477), thereafter appar. only Sc., OF. maleuros, -ous, -eus (F. malheureux); cf. Mal(l)ure n.]	Unfortunate, unlucky, ill-fated, ill-starred; also, misguided.	Quha vertuus was, and fallis tharfro, Of verry rayson malewrus [R. mallewrus] hait is he;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
mischevus	1513	0,5724359	mischevous, -es, -ch(e)ivous, -vous, -chievous, -cheevous, myschev(o)us, -os, -chevus, -os, -is, -chews, -cheivous; mischevus, -cheaffus, myscheiffus	English	[ME. (c 1330) and e.m.E. mis-, myschevous (14th c.), -us, -es, mischuos (c 1330), meschevous (15th c.), e.m.E. mischievous, mischievous, AF. meschevous (c 1400).]	Of events or circumstances: Fraught with misfortune or disaster; unfortunate, calamitous, disastrous.	Our ald stryfe ... That so myschews was and bad to se;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
misfortunat	1513	0,5724359	mysfortunat and -ate, -att.	English	[e.m.E. (1530).]	Unfortunate, unlucky, ill-fated.	Allace, the miserabil chance ... Of kyngly honour sa mysfortunat;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unsely	1520	0,5507479	unsely, un-, onsilly, unseli, -oely, -seilly, -syly, unseli, onsylyly, -sylie	English	[ME and e.m.E. unseli (a1200), vnsely (c1275), vnceil (Wyclif); Sely adj.]	Of persons: Unfortunate, wretched, 'unhappy'.	Now can the unseli man ... [here] nathing [more confortible than sic gude swete tythingis of Christ;	The New Testament. Being Purvey's revision of Wycliffe's version, turned into Scots.	Nisbet, Murdoch; Law, T. G. (ed.);
unchancy	1531	0,5166667	unchancye, -ie	English	[e.m.E. vnchancie (1589); Unchance n. Also, as un- and wanchany, in the later dial.]	Ill-fated; unlucky, unfortunate.	Our ennimes ar to fecht aganis us, quhome ve nevir offendit with injuns: throw quhik their werkis sal be the more unchancy, and mair odious to God;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
unhappin	1535	0,5042735		English	[ME vn-happen (14th c.); Hap(p)in adj. Cf. Norw. uheppen unfortunate.]	Deplorable; wretched.	Than da by da tha waitit on thair tyme, For to commit that curst vn-happin cryme;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
wikkit	1538	0,4949786	wikkit, -ed, -yt, -et, wikkede, wikked, vik(k)it, vikit, wyk(k)it, -yt, -yd, -ed, vykit, uykkit, uikkid, wykkyt, wikkit(t), -yt, -e(i)t, -ed, wyckit, -ed, vickit, -et, -ed, wickkit, wicit, wiced, wekit, -yt, -ed, vekyt, ueked, wekkyt, weckit, wei(c)kit, wiecket, woikit	English	[ME and e.m.E. wikkede (Layamon), wicked, wiked (both Cursor M.), wykkede (Ayenbite), wickid (Wyclif), wekyd (14th c.), wkyt (1450), f. Wik adj.]	Of something non-material, esp. an action, mode of behaviour, attribute, etc.: Malicious, cruel, evil, criminal; also in weakened sense, bad, unfortunate.	Tua zere before his takin wes martir Sanct Thomas of Cantiberry be 4 familiaris of King Henris nobil of blude bot wikkit of life;	The Roit or Quheill of Tyme.	Abell, Adam;
mischevit	1550	0,4577991	michavit	French	[Cf. Cheve v., OF. meschevé unfortunate, and e.m.E. (once) mischieued (1580)]	Unsuccessful, worthless, paltry; misbegotten.	Now pas thy wayis, thou barrant buik new breuit, With beggit termes, & barbar toung mischeuit;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compylit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);

Successful

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sped	1390	1	spede	English	[Sped(e v. Cf. Spede adj.) [ME and e.m.E. spedenn (c1200), sped (c1250), spede (c1275), speed (Chaucer), spead (1545), speede (1553), OE (ǣ)spēdan.]	Successful.	Sympyllere men ... has requirit for swyik election and bene spede;	An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410.	Slater, Jane
sure	1409	0,9342634	suir(e), seur(e), s(c)hur(e), sur, swr(e), soor(e), suer, suare, swir(e), suyr(e), suyer, sewr, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e), sower, s(c)hour, shower, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. sure (a1330), sur (1340-70), seur (Chaucer), seure (c1412), sevre (Lydgate), sevr (c1450), swyr (1470), suer (1552-3), sewer (1556), shure (Shakespeare), OF seur, sur (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	Efficacious, effective.	In hir vas ... Wisedome, largesse, estate, and connyng sure;	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);
effectuis	1420	0,8962054	effectuus, -uos, -uous(s)e	English	[Var. of Effectuous, after forms in -uis.] [ME. effectuos (c 1400), -uou, OF. effectueux, med. L. effectuosus.]	Effectual, effective; urgent.	Haly watyr swa fyrst made he Wytht effectuus [C. -uousse] orysownys Agayne all yl temptatowynys;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
siker	1420	0,8962054	seker, syker, sikir, -yr, -yer, sykir(e, -yr(e, sicir, sycyr, sicare, sikur, -ar, sikker, -ir, -yr, -ar, sykkir, -yr(e, -ar(e, sickir, sickker, sickir(e, -yr(e, syckyr, sickar, sekkyr, sekere, -ir(e, -yr(e, -yir, secre, seikere, sacer, sacre	English	[ME and late ME sikerr, -ere (c1200), sikerr (Orm), syker (c1275), seker (c1350), -ure (c1375), -ire (c1400), sicur (c1400), sekyr (1435), e.m.E. sickir (1567), OE sicor, L. sēcūrus free from care; Secure adj. (adv.)]	Certain to achieve a desired effect or purpose; efficacious, effective.	Wytht sykyre syment sadly made;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
effectuous	1420	0,8962054	effectuus, -uou, -uou(s)e	English	[ME. effectuos (c 1400), -uou, OF. effectueux, med. L. effectūōsus.]	Effectual, effective; earnest, urgent.	Haly watyr swa fyrst made he Wytht effectuus [C. -uousse] orysownys Agayne all yf temptatyownys;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
effective	1420	0,8962054		English	[ME. (rare) effectyf (1398), e.m.E. effective (1594), L. effectivus.]	Producing an effect.	This wes the proces causative, That eftfyr folowit effective;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
execut	1450	0,7924107	execute, exsecut, execut, -icut, exe-, excicuite	English	[ME. execut (Chaucer), -cute, L. executus, p.p. of exequi.]	Made legally effective.	Deliueringe thir our letteris be þou deuille execut agane to the berer;	Registrum Episcopatus Brechinensis.	Innes, Cosmo (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
purposlyk	1456	0,7716518		English	[Purpos n. 1; Like adj., adv. and n. E. 1 a. Also in mod. Sc. (1782-). (Cf. e.m.E. purpose-like having a definite purpose (1604).)] [ME and e.m.E. purpos (c1300), -pose (a1325), -poos (Chaucer), porpos (c1290), -puse (1517), pourpos (Gower), -pas (c1400), ME also perpos (c1325), OF por-, pur-, pourpos (12th c. in Godef.) (later propos, after L. prōpositum), f. proposer Purpos v. (Cf. also Propose n.)]	Of a person: Well fitted for his function, efficient, effective.	Devisit and dytit be wis clerkis and men of counsalle and expert in the lawis and purposlyk;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
thrifand	1460	0,7578125	thriving	English	[ME and e.m.E. bryuande (14th c.), brivand (c1400), thriving (1607), thriving (c1645); Thrif(e v.)]	Successful; prosperous.	One mornys thai [sc. fools] luf weil to slep, To thrifand men thai tak no kep;	The Foly of Fuly's and the Thews of Wysmen. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals	Girvan, R. (ed.)
effectuale	1482	0,6816964	effectuall	English	[Late ME. (1485), late L. effectūālis.]	Effective, valid.	That than this obligacione and band be void and of na strenth, and ellis to be gud and effectuale;	Charters and other Documents relating to the City of Edinburgh.	Marwick, Sir James David (ed.);
favorabil	1490	0,6540179	favorabil, -able, favorable, favorabil; favour(e)abil, -able	English	[ME. favorabel (1340), -able, favourable, OF. favorable, L. favorābilis.]	Winning or deserving favour, regarded with favour, attractive.	Mercy, to mak humyll supplicacioune, ... and pes to mak favorable accord;	The Meroure of Wyssdome, composed by Johannes de Intandia.	Ireland, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
prosper	1499	0,6228795	prosperere, -ir(e, porsper	English	[ME (once) prospere (Chaucer; v.r. prospere), F. prospère (14th c. in Littré), L. prosper, prosperus; cf. Prosper(o)us adj.]	Consistently successful.	We sall kepe temperans In prosper [Arund. porsper, Harl. prospere] stait & eike aduersite;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
victorius	1500	0,6194196	victorio(u)s, victoryus, victori(o)us, -ieous	English	[ME and e.m.E. victorious (Chaucer), victorius (c1400), victoryous (1432-50), OF victorieux, L. victorios-]	Of an action, quality, emblem, etc.: Characterised by victory, triumphant in nature, indicative of victory.	This iolle iasp ... makis ane man stark and victorious [Makc. victoryus];	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
mervailous	1500	0,6194196	mervailous, -vell(o)us, -val(l)ous, marvailous, -vell(o)us, -lal(l)ous, a. (adv.). Also: -vailus; -veillous; -vel(l)ouse, -vel(o)us, -is, -velus, -is; -valus, -val(o)us, -is; -vol(o)us, -volus; -viellous, -vilus	English	[ME. (c 1330) and e.m.E. merveil(l)ous, -veylouse, -vailouse, -vellus, -vilos, mervailous, OF. mervailous.]	Of persons: Exciting wonder or admiration for accomplishments or endowments; wonderfully accomplished, gifted or successful; also, wonderfully fortunate. Also absol. as noun.	Fyne phisitanis, meruellous medicinaris;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.
welthful	1508	0,5917411	welthfull	English	[ME and e.m.E. welthful (Cursor M.), welthfull (Trevisa).]	Prosperous, rich, successful.	In erd no wicht ... Of gude so grit abundance haif, Nor in this world so welthfull wy, Bot git he wald haif uthir by;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
triumphand	1508	0,5917411	triumphant, triumpheand, triumphaunt, -ing, triumphand, -ant, tryumphand, -ant, tryumphant, trewmpchand	English	[e.m.E. tryumphante, tryumphant (both 1494), triumphant (1526), F. triumph-, triumphant, L. triumphānt-]	1. Pertaining to triumph or victory, triumphal. 2. Conquering, victorious.	[The Virgin Mary] Tryumphand tempill of the Trinite, That turned us fra Tartar eternal;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
happy	1513	0,574442	hap(p)ie	English	[Northern ME. happy (1340), f. Hap n.]	Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful.	O, quod Ene, full happy ar ghe in deid, Quhais large wallis rysys thus on hie;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
nait	1513	0,574442	nate	English	[North midl. ME. nait (Destr. Troy), ON. neyt-r fit for use, good.]	Quick and effective, deft, skilful.	This lapis ... Richt bissely with hys nait [Ruddim. nate] handis tway Begouth fortill exem ... The word;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sover	1513	0,574442	souver, sow- and -ere, -ir, -yr, -ar, souvir, seuver, swuer, suffer.	French	[Appar. OF soür (1080 in Larousse), var. of seür (F. sur), with intrusive v, perhaps as also in Javel(l)o(u)r n.]	Efficacious, effective.	Bot, for na chance ... Wald forton dres hys hand the sovir way [L. nulla viam fortuna regit];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
triumphal	1513	0,574442	triumphall, tryumphall, triumphale, tryumphale, tryumphale	English	[Late ME and e.m.E. tryumphal (Lydgate), triumphal (1495), OF triumphal, L. triumphālis.]	Triumphant, victorious.	Hercules ... With prowde spuße amyving triumphal;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
prosperus	1515	0,5675223	prosper(o)us, -os, prospus, prospoures, prosseperowse	English	[e.m.E. and late ME prosperous (1445), -us (c 1460), -eux (1472-3), F. prospereus (15th c. in Godef.). Cf. Prosper adj.]	Consistently successful; flourishing; thriving.	To be pute in souer keeping for theyr prosperos estayte;	The Douglas Book. Vol. IV Correspondence.	Fraser, Sir William;
fectful	1535	0,4983259	fect-, fek-, feckful(l, fec(c)full	English	[f. prec. Cf. E ffectfull a.] [f. E ffect n.] [ME. effect (Chaucer), OF. effect, L. effectus.]	E ffective; forceful.	Rycht fair he wes and feccfull als but fabill;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
plausibill	1554	0,4325893	plausabill, -ible, - (e)able and plawsable	English	[e.m.E. plausible, -yble etc., praiseworthy (1561), acceptable, popular (1541), affable (1633), apparently trustworthy (1682), also, applausive (1542), F. plausible (1552), L. plausibills deserving applause, acceptable.]	Winning approval, generally acceptable, popular.	I haif bene compellit to speik ... sic thingis as was not plausibill to the earis of men;	A Faythfull Admonition.	Knox, John; Egidius van der Erve
effectfull	1555	0,4291295	effec(t)full	English	[f. Effect n.] [ME. effect (Chaucer), OF. effect, L. effectus.]	Effective.	Actis for ordouring of notaris and punischement of falsaris, quhilkis as þit hes tane na dewand effectfull execucion;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
overest	1567	0,3876116		English	[ME. (a 1300) and e.m.E. over-, ouerest, superl. of Over a.]	Uppermost; victorious.	Thay straif quha suld be ouerest;	A Compendious Book of Godly and Spiritual Songs, commonly known as 'The Gude and Godlie Ballatis'.	
wechty	1605	0,2561384	weichty, wichty, wecht(i)e, wechetie, weght(t)y, weghtie, wecht(t)i(e), wehtie, uechtie, weichtie, weichty, -ie, weychtie, weychtie, wichti, wightie, wychtly, -(i)e, vychtie, waichtie, waightie, waychtie, wayghty, -i	English	[e.m.E. weighty (1489), wehty (1500), weyghtye (1503-4), waightie (1548).]	Effective, telling, convincing.	Thy weghtie words maks myne appeir bot wind;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
suddan	1610	0,2388393	suddan(e, suddand, suddain(e, -ayne, -aen, -en, -on, sudan(e, -aine, -ayn, swdane, subdane, suddande, sudand(e, -ende, suddant(e, -ent, sudent, sodan(e, -aine, -ayn, -en, soddaine, -ayne, sodeyn(e, -ing, soudane, -ayne, sowdane, sodand	English	[ME and e.m.E. soden (Cursor M.), sodayne (Rolle), sodeyn (Wyclif, Chaucer), sodein, soudein (both Gower), soubdayne (Caxton), suddeyne (1570), suddayne (1575), suddein (Spenser), sudden (a 1648), OF sudein, soudain (c1120 and c1210 in Larousse), vulgar L. subitanus, L. subitaneus.]	Prompt in action or effect; effective, efficacious.	A lang lettre ... as a remembrance of his formair promyses ... together with sic salutary and sodain remedy as I culd think metest for the tym;	Memoirs of his own life; by Sir James Melville of Halhill, 1549–93...	Melville, Sir James of Halhill, Thomson, T. (ed.);
powerful	1622	0,1973214	power-, pouerful(l), powerfull	English	[e.m.E. and late ME (north.) powerfull (a 1400–50), powerfull (1586), f. Power n. Cf. Pourful adj.]	Having great power, mighty; exerting a great force, effective, potent; possessed of large resources, wealthy.	Pithie in wryting ... , powerful in doing;	State Papers and Miscellaneous Correspondence of Thomas, Earl of Melros, [1599–1625].	Maidment, J. (ed.);
operative	1635	0,1523438		French	[OF. opératif, -ive (14th c., Oresme), L. operātivus, creative, formative, and cf. e.m.E. operative (1598).]	Operative, active, effective.	That is, not fitte to worke onelie, but active and operative in effect;	A Short Explanation of the Epistle of Paul to the Hebrewes.	Dickson, David; Edward Raban
merchie	1663	0,0554688	merchly	English	[f. Merch n.1: cf. ME. (north.) marghty (1435), merewi (Wyclif), e.m.E. marowy (1541).]	Marowy; fig. full of 'marrow and fatness' (cf. Psalms lxxii. 5), 'pith' or substance, potent, effective.	He has the merchie bit of the bible reserved for them, till they come to some black hour of tryal;	Soul-Confirmation or a sermon preached in the Parish of Cambusnethen in Clyds-dail.	Bruce, Michael

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
strik	1670	0,03125	stri(c)k, strict, stricke, strickt, streke, stract, strait	English	[e.m.E. strict, stryck (1578), strickt (1580), stricte (1611), f. as Strait adj.]	Effective, efficient.	And it is observable that at the strickest rate he carried the arching that yeare at bowmarks and rovers, gaining the silver arrow, of all the collidgeners there;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratica temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James; Mackay, William (ed.);

Unsuccessful

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unsped	1531	1	wn-, onsped	English	[ME and e.m.E. vnspedd (Cursor M.), unsped (Gower); Sped(e p.p.)]	Of a person: Not having succeeded (in (of) an errand). ppl. adj. That has failed to achieve its purpose; unsuccessful.	He pretermittit na thing unsped to King Johne, quhare he nicht find ony commodite efter following;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
mischevit	1550	0,8463612	Mischevit, michaivit.	French	[Cf. Cheve v., OF. meschevé unfortunate, and e.m.E. (once) mischieued (1580)]	Unsuccessful, worthless, paltry; misbegotten.	Now pas thy wayis, thou barrant buik new breuit, With beggit termes, & barbar toung mischeuit;	Ane Treatise callit The Court of Venus..Newlie compylit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
unprospero	1578	0,6199461		English	[e.m.E. vnprosperous (?1586); Prosper(ous) adj.]	That has failed to prosper or succeed; unsuccessful.	The king heirand of his vnprosperous iourmay;	The History and Chronicles of Scotland from the Slauchter of King James the First to the ane thousand fyve hundreith thrie scoir fyftein zeir.	Lindsay, Robert of Pitscottie; Mackay, A.E.J.G. (ed.);
unindiffere	1596	0,4743935		English	[e.m.E. vnindifferent (1565); Indifferent adj.]	Unsuccessful.	[Through ... want of the love and hearts of the country, the English have but a hard and] unindifferent [service against the rebels, and cannot utterly well subdue them of themselves];	Calendar of the State Papers relating to Scotland and Mary Queen of Scots, 1547–1603.	Bain, J., Boyd, W. K., Meikle, H. W., Cameron, A. I., Guiseppi, M. S., and Mackie, J. D. (eds.);
unprevailin	1632	0,1832884		English	[17th c. Eng. vnpreuayling (Shakespeare), unprevailing (1693); Prevail(l) v.]	Not succeeding, unsuccessful.	We were ... assayled by the cursares ... yet vnpreuailing, for we were well prouided with good munition;	The total discourse of the rare adventures..of long nineteene yeares of travayles.	Lithgow, William;
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
loussing	1637	0,1428571		English	[Cf. Lous v.3 and e.m.E. loosing, losynge (1519).]	Losing, being the loser not the winner (at cards).	The King wins from the loussing com monweill, The courte keipes staikes, the nobillis let and	A Book of Scottish Pasquils.	Maidment, James (ed.);

Large

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mikil	1300	1	mikil(l), -le, mick-, my(c)k-, meck-, mekk- and -el(l), -yl(l), -yl(l)e, -all, -; micle, (micholl, mighel)	English	[ME. (? chiefly north. and midl.) mikell (Orm), -il, etc., e.m.E. mykyl, mickle, midl. and south. ME. michel etc. (also muchel, mockel, etc.), OE. micel (also mycell), ON. mikell (also mykell); cf. also Mekil(l) and Mukill.]	Big, large, great, much.	Mikeikeldwelle;	The Annandale Family Book of the Johnstones, Earls and Marquises of Annandale.	
outrageous	1375	0,8007922	outrageouse, outrageousse, -rageous, -ragious(e, -ius, -ous, outragous; ovtrageous, -eovs, -eus, -evs, -yus; outrageous(e, -eouss(e, -ious, -ius; ovtragevs, -ious; utragi(o)us, vtrageous(e, utragius; and outrage(o)us	English	[ME. and e.m.E. outrageous (c 1325), outrage(o)us (14th c.), out(e)-, outragious, etc. (15th c.), OF. outrageous, AF. out-]	Of personal qualities: Exceeding normal bounds; very great, extraordinary, extreme, excessive.	For 3one knycht ... throw his outrageous manheid Has fellyt ... Thre men of mekill prid;	The Bruce.	John Barbour
mekil	1375	0,8007922	mekill, -le, mekill, meick-, meikk-, meik-, meek-, meak- and -il(l)e, -yl(l), -yl(l)e, -el(l), -el(l)e, -all, -le, -lle, -l(l)	English	[ME. (14–15th c.) mekil(l), -le, -ull, etc., var. of Mikil(l) a., with normal e for i as in Chekin, Sekir, etc.]	Of persons: large in stature, big.	Mekill;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
large	1380	0,7875116	lairge, larg; lardg(e), lairdge, learge, lerge	English	[ME. large (a 1200), e.m.E. lardg(e), OF. large fem., superseding larg masc. (see Larg). In MSS. of Wynthoun sometimes written largis, -es.]	4. Ample in quantity, copious, abundant.<quot> 8. Large in size, big, bulky, massive, stout. a. Of persons. 9. In non-material applications: Large, great, considerable, substantial.	To mak dispence gret or large;	Legends of the Saints.	Barbour, John
fell	1380	0,7875116	fel, felle, feile, feill	English	[ME. fell(e, fel, OF. Before 1560 only in verse.]	Extreme in degree or intensity. In later use: Great, considerable.	Thi fel frawardnes do away;	Legends of the Saints.	Barbour, John
gryt	1380	0,7875116	gryte, gnite, grytt(t), grytt	English	[Var. of Grete a. with exceptional change of vowel, which appears also in quhyte (mod. dial. white) for wheat. A common form from c. 1540, and remaining in the mod. dialects, now chiefly in sense 1 b. The spelling gryt (t may also be a variant of	Of things or persons: Great in size, quantity, number, or importance.	Thane Decius ... A gryt fyre sone gert mak;	Legends of the Saints.	Barbour, John
massy	1380	0,7875116	mass(j)e	English	[ME. (Wyclif, Trevisa) and e.m.E. massy (e, massie, massee, f. Mas n.: cf. also OF. (12th c.) masseis, massis, massi)]	Forming a solid mass, consisting of compact matte, solid, substantial. Said of gold, silver, brass: = Not hollow, plated or alloyed; consisting of solid metal throughout.	A gret pot with erys twa Of massy gold;	Legends of the Saints.	Barbour, John
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
principal	1400	0,7343896	principal(l), -ale, princy-, prync-, princy-, prync-, prynce-, prynsi-, prynse-, and -palle, -pail(l), -pell, -pill; and prynsabyll, prinspail	English	[ME and e.m.E. principal(e (c 1290), prync-, prync-, prynsypall(e (1448), F. principal (11th c. in Hatz-Darm.), L. principālis.]	Great, considerable.	A principal bede with the schetis & the pertinene;	Translations of the 'Leges Quatuor Burgorum' ('the lawis of burrowys').	transcribed by Margaret Robertson
michty	1400	0,7343896	micht(t)y, -i(e, miht-, mycht(t)y, -é, -i(e, mychety, mighty, -i(e, myghty, -i, mythé, methy	English	[ME. mihti, migty, myghty, OE. mihtig.]	Of things: Of great size or strength; strongly built.	Ane mychtie castell bigit hee;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
rich	1400	0,7343896	rich(e, rych(e, ritche, richt; rech(e, reich; rach(e, ratch	English	[ME and e.m.E. ri(h)che, ric(c)he, OE rice. See also Rik adj. and n.2. 'In ME the use of the word may have been reinforced by F. riche ... itself of Teutonic origin. This would help to explain the early disappearance of the northern form rik.' (OED).]	Of a person: Mighty; great; noble; exalted.	That is ... ferly That sa riche and sa mychty As he, amendit sic ane thing;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
roum	1400	0,7343896	rowm(e, roume; rome; room(e	English	[ME and e.m.E. rume (Orm), roum (Cursor M.), rowme (Rolle), room (c1635), OE rúm, ON rúmr, MDu. ruum, nym, MLG rúm, ruem.]	Spacious; extensive; broad.	It was a faire rowme wasty wones;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
our-grete	1400	0,7343896	our-grete, -gret, -great, oure-	English	[Cf. Over-gret.]	Too great, too much.	At Gaderis tynt I our great deill;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
grete	1415	0,694548	greit, gret, greite, greitt, greyt	English	[ME. greet(e, grete (also greyt), earlier greate, greæt, OE. græt. The long vowel of the compar. gretar, -er, in place of the more original grettar, -er (see Gret a.) has been taken over from the positive and the superlative. Other forms in which the adj. appears are grait, grat(e, great, grit (also girt), grite, and gryt(e. For these see the separate entries.]	In grete, in large quantities, in bulk. Also, in large sums.	That na strangeair merchand ... sall cut clath or sell in penny worthis bot in grete;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
huge	1420	0,6812675	hudge, hug, hwge, hugis, hughe	English	[ME. huge (a 1275), hoge, hudge, etc., app. OF. ahuge, ahoge, in the same sense.]	Very large, great, numerous, or important.	A towre of huge [C. hugis, W. hughe] hycht;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
round	1420	0,6812675	rownd(e, rounde; rond(e; rund; roun(e, rown; rowan(e, -and, (rowen).	English	[ME and e.m.E. round (c1290), OF reont, runt, rond (1100, 1170 and 1380 in Larousse), L. rotundus.]	Of a space: large, sizeable.	[Noah's ark] Thocht on hicht it narow wes Vnder round [R. rowme] of mare larges;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
fele	1420	0,6812675	feil(l, feile, feille, feyle, feyle; fell	English	[ME. feill(e, feel(e, fele, OE. feila. Used only in poetry.]	Much, great.	Gif thowucht tynis to be leil, Thowsal wyne efter thris so fell;	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wyd	1450	0,6015843	wod(e, vod(e, woud(e, voud, void(e, void, wodd, woad, wood(e, woodde, vood, uood, wd, vad, wed, (wd(e, wude)	English	[ME and e.m.E. wude (a1200, Orm), wde (1235–52), wode (1279), wod (1295), wodd (Cursor M.), woode (Wyclif), voode (1426), OE wudu, wiodu, wudu, ON viár. Also in the later dial.]	Extensive, overwhelming, large in quantity.	For ws, wappit in wo in this waird wyde;	The Book of the Howat.	Holland, Sir Richard.
mervailous	1450	0,6015843	mervail(l)ous, -vell(o)us, -val(l)ous, marvailous, -vell(o)us, -lal(l)ous, a. (adv.). Also: -vailus; -veillous; -vel(l)ouse, -vel(o)us, -is, -velus, -is; -valus, -val(o)us, -is; -vol(o)us, -volus; -viellous, -vilus	English	[ME. (c 1330) and e.m.E. mervell(l)ous, -veylouse, -vailouse, -vellus, -vilos, marveillous, OF. merveillos.]	Such as to excite wonder on account of great size, number, degree etc.; very great; huge, tremendous.	Thir men ... thole in thar seknes mervulolus dolur and in firmyte;	Craft of Deyng. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.);
sid	1451	0,5989282	sid(e, syd(e, syed, syid	English	[ME and e.m.E. sid (Orm), side (Cursor M.), syde (a1310), OE sid. Cf. ON slár.]	Long, wide, large; pendulous. a. Of a garment.	The ymage of Sanct Andro ... with a side cote ewin to his fute;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
excessive	1456	0,5856477		English	[ME. excessif (Gover), -ive, OF. excessif, -ive, med. L. excessivus.]	Too great.	Gif ever he did ony grete excessive syn;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
big	1475	0,5351817	byg, byge	English	[ME. big, big g(e, byg(ge, byge, of obscure origin. In Sc. only poetic, and prob. adopted from Eng. writers.]	Big, large; stout, strong.	Likle he was, richt byg and weyle beseyne;	The Acts and Deidis of the illustere and vaileand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
heich	1475	0,5351817	hech(e, heiche, heych; heghe, heegh, heigh(e; hiech, hyech, hiegh	English	[ME. heigh, northern heghe, early hee3, hegh, heh, OE. hēh, hēah. Cf. Heich t a. and Haich(e, Hich. Uncommon before the 16th century, the common early forms being Hey, He, and Hie.]	Of great amount or intensity: great, advanced, intense, extreme.	In a heich hous quhar he was slepand fast;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizgeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
rud	1475	0,5351817	rud(e, ruid, rvde; ruide, ruyd(e, rvid, rvyd(e; rued; roud, rood(e; roid(e, royd(e)	English	[ME and e.m.E. rud e (Rolle), ruyde (c1386), e.m.E. also rewde (1533), OF rud e (c1131 in Larousse), L. rud is unwrought, unformed, inexperienced, etc. Some instances, esp. in early verse may derive from ME and e.m.E. roide (a1400), royde (Caxton), OF reide, reit, roit, roide, raide (late 11th to 12th c. in Larousse) stiff, rigid, L. rigidus. It is not possible to be sure whether an -oi-, -oy-spelling indicates this derivation rather than a simple variant form.]	Of cost or expenses: Large in amount.	At rud costis to spend thai wald nocht spar;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizgeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
gros	1475	0,5351817	grose, grois, grosse	English	[e.m.E. grosse, gros(s, ME. groos (c 1380), F. gros, fem. grosse, big, thick, coarse.]	Large, fat, thick.	The fyrst writtyn was gros letteris off bras;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizgeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
gret	1490	0,4953402	grett	English	[ME. greet(e, grete (also greyt), earlier greate, greæt, OE. gréat. The long vowel of the compar. gretar, -er, in place of the more original grettar, -er (see Gret a.) has been taken over from the positive and the superlative. Other forms in which the adj. appears are grait, grat(e, great, grit (also girt), grite, and gryt(e. For these see the separate entries.]	A great amount.	For sa gret of syn cam e nocht becaus of sa gret a gud;	The Meroure of Wyssdome, composed .by Johannes de Irlandia.	Ireland, John
ingent	1499	0,4714352		English	[Late ME. (c 1450), L. ingens.]	Immense, very great.	Thai [sc. the torments of hell] ar sa ingent and vounderlie extreme;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
gretly	1500	0,4687791		English	[ME. gretly (c 1450), f. Gret a.]	Great.	Athir vthir wele gret in gretly degre;	The Knightly Tale of Golagros and Gavane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar Prints.	Stevenson, George (ed.);
bausy	1500	0,4687791	bawsy, baus(i)e, bawsie; balsye	unknown	[Of obscure origin.]	Large and clumsy.	How berk, Berrie, Bausie [H. bawsie, B. balsye] Broun;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
gudely	1500	0,4687791	gudly, gudelye, -li(e, gudlye, -li(e, -lé, guid-, gwydlie.	English	[ME. good(e)ly, godely, early godlich, OE. godlic.]	Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	To be content of gudlie sustinens, And nocht exceed thair lyffis sufficians;	The Buke of the Chess.	van Buuren, Catherine (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stout	1500	0,4687791	stowt(e, stoute, stoutt, stut(e, stuit, stult	English	[ME and e.m.E. stout (c1300), stoute (Manning), stowt (c1440), OF estout, brave, fierce, proud, MDu. stout.]	Of a supply; Substantial, abundant.	So stout a stoir come of thir brether tyelf And thair sisteris I can nocht say my self The fyitie pairte thay wer so fructeous;	The Tale of the Colkelbie Sow In Bann. MS fol. 357a–365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
he	1500	0,4687791	hee	English	[Northern ME. hee, he (14th c.), var. of hei, hey, Hey a., or from OE. hēa-, hēa, inflectional forms of hēah Heich a. See also Hie a.]	Of great amount, degree, or force.	To mak fest ... and hee costage ... is foly;	Bernardus de cura rei familiaris, with some Early Scottish Prophecies, etc.	Clairvaux, Saint Bernard of, Lumby, J. Rawson (ed.);
felloun	1500	0,4687791	feloun(e, fell-, felown(e, felloune, fellon(e, felone	English	[ME. felown(e, -oun(e, felon, OF. felon. Chiefly used in verse.]	Extreme in intensity, force, or size; very loud, strong, heavy, or great.	The ferd feisik is ... of ane felloun pryce;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
grand	1501	0,4661230		English	[e.m.E. grand (c 1540), F. grand.]	Grand, great.	Veluot robbis maid with the grand assyse;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.
over-mekill	1508	0,4475303	over-mekill, ovir-, over-, owyr- and -mekle, -mekil, -meikill, -meikle, -mikle, -meckill	English	[Cf. Our-mekill.] [ME. (appar. chiefly north.) our-mikil (c 1400), north. ME. and e.m.E. ouer-mikel (Cursor M.), ouemekylle (1482, 1483), OE. ofemiceal, ON. ofrmikill: cf. Over-mekill.]	Too big; too large, too great, excessive.	He is over mekle to be your messan;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
<hr/>									
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
girt	1508	0,4475303		English	[Var. of Grit a., also in mod. Eng. dialects.] [Var. of Gret, Grete, and Gryt(e, with unusual change of vowel, occurring also in mod. Eng. dialects. Not found before 1500, but common from c 1535. Cf. also Girt a.)]	Great.	God wait gif scho was girt and fat;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
monstruou	1508	0,4475303	-uouse, monstros, -uus, monstrowous, -owis	English	[ME. and e.m.E. monstruo(u)s (Chaucer), -uus, monstrovous, F. monstrueux (14th c. in Hatz-Darm.), L. monstruōs-us, irreg. f. monstrum Monster n.1 Cf. also Monstr(o)us.]	Unnaturally or grotesquely large; huge, immense, enormous.	And be I grit of quantetie Thay call me monstrowis of nature;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
grat	1510	0,4422181		English	[Var. of Grait, Grate.] [After ME. and e.m.E. grait (14–16th c.), rare var. of great.]	Great.	The tymmer werk of the grat stepile of the cathedral kirk;	Records of the Sheriff Court of Aberdeenshire.	Littlejohn, David (ed.);
bustuuous	1513	0,4342498	busteous, buustwys, bustuos, -uus; bustus; bustewous, buisteous, bustious, -ius; boustous, -eous, -ious, -ius; bostous, bost-, boist-, boasteous	English	[Northern ME. bost-, bustwys, boustous, bustus, ME. boyst-, buystous, -uous, -yous, -eous, etc., of uncertain origin.]	Of things: Large and strong; stout or massive.	The bustuuous barge;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
boukit	1513	0,4342498	bouk, boulk, bovik, bowk(e, buik, bowk, bulk(e, builk(e	English	[e.m.E. bulck, bulck, heap, cargo, ME. bolke heap, ON. búlke, búlki, cargo.]	Of large bulk.	Quhar, in hir boukit bysme, that helys belch The large fludis suppys thrys in a swelch;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mast	1531	0,3864399	maste, maist(e), maest, may(e)st; mes(s)t, meist, meast	English	[North. ME. mast(e), midl. and south. most(e), moost(e), OE. (Northumb.) mást. Cf. Most(e).]	Without expressed or implied comparison: Very great.	Quhen Priapus ... Raqueistit me in his maist tendemes To rest ane quhile amid his gardingis bare;	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
immoderat	1531	0,3864399	inmoderate	English	[ME. inmoderat(e) (1398), immoderat(e) (c 1480), L. immoderātus.]	Immoderate, excessive, extreme, too great.	Julius ... fell in gret infimite be immoderat flux of catter;	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
substantial	1542	0,3572227	substantiall, substancial(l)	English	[ME and e.m.E. substancial (Wyclif), substantiall (a1450), substantial (1528), F. substancel, -iel (c1265 and c1534 in Larousse), late L. substantiālis.]	Of persons: Substantial, considerable, in number, power or influence.	It has bene the maist substanciall parliament that evir was sene in Scotland;	The Douglas Book. Vol. IV Correspondence.	Fraser, Sir William;
substantiou	1545	0,3492544	-cious, substantiouse, -e(i)ous, -ius, substanciouse, -ius, substantious, substancuous	English	[e.m.E. substauncyous (Caxton), OF substantieux (OED), med. L. substantiosus.]	Of persons: Substantial, considerable, in number, power or influence. There is some degree of ambiguity and overlap with the previous sense.	His grace shulde hastelie prepare his substanciouse amyes ... at th' est and west bordres;	The Douglas Book. Vol. IV Correspondence.	Fraser, Sir William;
grate	1549	0,3386300		English	[Var. of Grait a.] [After ME. and e.m.E. grait (14–16th c.), rare var. of great.]	Great.	Ane grate high hill, round and roughe;	Monro's Western Isles of Scotland and genealogies of the clans, 1549.	Monro, Donald; Munro, R. W. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
main	1549	0,3386300	main, mayn(e), mane, maine, mayine, mean(e), men	English	[ME. main, mayn(e), mæin (Layamon), partly ON. meginn, megn, adj., strong, powerful, partly OE. mægen- ON. meginn- (Main n.1), in compounds. The early examples recorded in O.E.D. and Stratmann-Bradley are from north. records and from west-mid. allit. verse only.]	Extensive, considerable (stretch of water); open (sea, ocean).	In this ile [sc. Uist] there are infinite number of fresh water loches; but ther is ane maine loche callit Lochebi, three myle lange;	Monro's Western Isles of Scotland and genealogies of the clans, 1549.	Monro, Donald; Munro, R. W. (ed.);
grait	1553	0,3280056	graitt, grayt	English	[After ME. and e.m.E. grait (14–16th c.), rare var. of great.]	Great, in various senses.	Frathin ... to the blak bank and graitt poit;	Protocol Book of R. Lumsdane, 1538–62.	Lumsdane, R;
vehement	1554	0,3253495	vehement, vihement, viement, veament	English	[e.m.E. vehement, OF vehement, L. vehement-.]	Of presumption or suspicion: Very strong.	Be his grit laubounis vihement expensis & daylie danger;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
immens	1578	0,261603		English	[Late ME. emense (Caxton), e.m.E. and F. immense.]	Immense, immeasurably large or great.	Think nocht ... His mycht and marcie maist immens ... His dardingis will disdane;	The Maitland Folio Manuscript, containing poems by Sir Richard Maitland, Dunbar, Douglas, Henryson, and others.	Craigie, W.A. (ed.);
planturous	1586	0,2403541		French	[OF. planteuros, plantureux fertile, abundant, MF. plantureux 'vaste, spacieux, trop ample (vétément)' (1531 in Tobl.-Lom.), var. of plantiveux, f. plentif a., plenté n.]	Of ample size.	Thai [sc. the hares] ... hes lang einis & planturouse that is necessar ... to keip thair ene fra fleis;	Heraldic collection. Collectanea Domini Daudis Lindesay de Mounthe Militis Leonis Amorum Regis.	Lindsay, Sir David;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
pithy	1590	0,2297297	-ie, pit(h)thie; pethé	English	[e.m.E. and ME. pithy full of strength or vigour (Cursor M., thereafter chiefly northern and Sc. in this sense), full of significance (1529), full of pith (1562), f. Pith n.]	Of a thing: Strong; solid, substantial.	Thair maist pithie speris vith ane crak At the first chok fla spelkit on the greine;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
bonie	1590	0,2297297		English		Of number: fair, considerable.	I thocht it best, In this cathalogue to conuene Ane bonie number;	The Passage of the Pilgremer. In James Watson's Choice Collection	Burel, John; Wood, Harriet Harvey (ed.);
over-gret	1590	0,2297297	over-, ovir-gret, -greit, -gret	English	[ME. (Chaucer) and e.m.E. over-greet, -grete, -great. Cf. Our-grete.]	Too large, too much, excessive.	Ouir grit welth;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
mukill	1593	0,2217614	muckil(l), -ell, -(e); moukill	English	[Var., with unexplained change of vowel, of Mikill or Mekill; also (? north.) e.m.E. muckle (1600), and common in the mod. Sc. and north. Eng. and north. Ir. dialects. It seems unlikely that there is any direct relationship with the w. midl. and south. ME. mucle (Layamon), mu(c)kel (14th c.), mokel (1379), also mochell, muchel, where the u, o spelling prob. represents a different vowel.]	Big, large, great, much.	Johne Hendirson ... creipit in the kirk undir the litill dur and opnit within the mukill dur;	Logie: A Parish	Fergusson, Robert Menzies; Alexander Gardner, Paisley,

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
dreich	1605	0,1898882	dreich, dreigh, dreiche, drigh	English	[ME. dregh, dreȝ (dreȝ) (13th c.), OS cand. *dreog-, draug-, ON. drjúgr.]	Extensive; lasting, tedious, tiresome, slow.	The craig was vgly, stay and dreiche, ... I was effrayit to mount so heich;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie
spacious	1633	0,1155172	spatious, spaciús, spatious	English	[ME and e.m.E. spacious (Wydif), spacyous (Caxton).]	Of an area of land: Large, extensive. Also transf. of persons: Widely scattered, far-flung.	Power ... to divide ample and spatious parochines quhair ... necessarie;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124–1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
vast	1658	0,0491146	vast, vást, vaest	English	[e.m.E. vast (1575–85), vaste (1590), F. vaste, L. vastus.]	Extensive, enormous, large, great. a. Of an area. b. Of something non-material, chiefly of amount or quantity.	Thou wilt ... discover vast lecture in history, great light in the scriptures;	A Commentarie upon the Book of the Revelation.	Durham, James; Edinburgh, 1658.
stanch	1670	0,0172414	steanch	English	[Late ME and e.m.E. stawnche (Lydgate), staunche (c1440), stanch (1455–6), OF estanche (12th c. in Larousse).]	Strongly constructed, substantial.	She lived ... in a stanch house, the vestige whereof remains to this very day;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratica temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James, 1634–1709; Mackay, William (ed.);

Small

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
smal	1160		1 small, sma(w, smalle, smale, smail(l), smayll, smealle, smell, smau, smaa	English	[ME and e.m.E. smale (c1200), smal (Layamon), smel (c1275), small(e) (Cursor M.), OE smæl, OFris. smel, MDu., MLG smal, ON smár (< *smals. Cf. smali n. small cattle, etc.).]	Small.	Rivulus que vocatur smalbec;	Liber S. Marie de Calchou: Registrum Cartarum Abbatie Tironensis de Kelso, 1113–1567.	Innes, Cosmo Nelson (ed.);
quhon	1375	0,6093641	quhone, quhoyn(e), qwhone	English	[Early ME and north ME whon (c 1205), quon(e) (Cursor M.), OE hwón adj. and n. little, few, instr. case hwéne, etc., whence Quhen(e).]	A small number, a few. Said of persons, also of words.	That the king ... With a quhone lik to pouerall Wencusyht him with a gret menze;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
littil	1375	0,6093641	littil(l), Lyttil(l), Littil(l), Li(t)le, a., n. and adv. Also: -ille, -ile, -y(l), -yle, -ei(l), -ele, lytt-, lyttil(l); lytt(t)le, littil(t); letill, -le, lett-, leitell; laytille, layttill(l).	English	[ME. litell (Orm), litel, -il, lytyll, and littil- (Orm), littel (Cursor M.), also west. and south. lutel (12th c.), lutie, luytel, luitel (14th c.), and luttel (Layamon), OE. lytel, ONorthumb. lyttil (and cf. also the synonymous ON. litell). The prevalent form with shortened initial vowel, perh. follows on the syncope of the medial vowel in OE. inflected forms. The variants represented by the spellings lyttil and letill, leitell respectively were appar. less common.]	Small in size, not large or big.	A littil sonkyn bate ... [Tha] sa littil ves that it Mycht our the wattir bot thresum fyt;	The Bruce.	John Barbour
few	1375	0,6093641	feu, feve	English	[ME. feu(e, fewe, OE. féave, féawa pl.]	Small in number, not many.	He vith fewar folk thaim met;	The Bruce.	John Barbour
quhen	1375	0,6093641	quhan, quhon, quhen e, quhen ne, qhuen, quehen, qwhen(e, quen, qwen(e, qhen, when, vhen, uhen; quhan(n)e, qwhan, qwan, whan(e; quhain, whain; quhone	English	[North. ME quenne, quen, when (Cursor M.), midl. and south. quen, wenne, qwhen, when, whenne, wen, quan (Gen. & Exodus), whan, wan, wanne, whonne (c1350), early hwenne, hwen, hwanne, wanne, wan, (Bestiary), whanne (Orm), hwonne, won (c1250), OE hwanne, hwonne, hwenne.]	Not many, few.	Thocht thai war qwheyn, thai war worthy;	The Bruce.	John Barbour
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
strait	1375	0,6093641	strate, straitt, strayt(t), strayth, straitte, strayte, strat(t), streit, streyt, street, streat(t), stryte, straight, streight, streicht, straitair, straittest, strathast	English	[ME and e.m.E. streit (Layamon), strait (Cursor M.), strayte (c1300), strayt (Rolle), streyt (Wyclif), streight (Lydgate), OF estreit (c1155 in Larousse) tight, close, narrow, L. strictus, p.p. of stringere to tighten, bind tightly. Cf. Stri(c)k adj.]	Of a place: cramped, confined, affording little room.	Ane narow place, Betuix a louchside and a bra; That ves sa strait, ... That he mycht noch weil tum his sted;	The Bruce.	John Barbour
short	1380	0,6002795	schorit, s(c)horte, s(c)hortt, schorth, scheort, schoirt(e; scort, skort; (schrot, scorte)	English	[ME scorte (c1200), sceort (c1205), ME and e.m.E. shorte (c1200), schorthe (Cath. Angl.), late ME also schert (c1430), OE sceort (compar. scytra, superl. scyrtest, scortost).]	Measuring little from one end, or side, to the other; short as opposed to long; shorter than is desirable or expected.	A tre Quhare-of a balk mad suld be ... was schortare gret thing Thane suld serue be his etlyng;	Legends of the Saints.	Barbour, John
slak	1420	0,5276031	slak, slack(e, slaik, sla(c)kker	English	[ME slak (1340), slakke (Chaucer), slake (Trevisa), e.m.E. slacke (1534), slack (1621), OE slæc, sleac, MDu. slac, MLG slak, ON slakr.]	Little, scarcely at all.	Bot thare thai held him slak [R., C. noucht] cunnand Quhen he ves aryvit;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
our-littil	1421	0,5257862	our-littil, -little, -lyttil	English	[ME. ouerlittelle (Manning), ovyrytlylle (Prompt. Parv.), e.m.E. ouer litle, Over adv. 8: cf. also Over-little.]	Too small.	Our littil;	Burgh Laws Regiam majestatem etc.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wrechit	1450	0,4730957	wrechit, wrachit, wrechyt(e, -yd, wrechit, wrechid, -et, 'd, wre(t)ched, wreched, wrethc(h)ed, wrachyt, -eit, wratche(i)t, -ed, wraichit, wreatched, wrychit, ratchit	English	[ME and e.m.E. wrecchede (a1200), wrichede (c1250), wrechid, -ed (both Cursor M.), wretched (1482).]	Small, of little account; base.	The litill we wran, The wrechit dorche was;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
petty	1457	0,4603774	petty, -(e, pet-, pitt- and -e, -ey, -ae	English	[ME. and e.m.E. pety (Piers Plowman), petie (1532), pettie (1582), also pittie (Waterford Municipal Archive), phonetic spelling after French pronunciation of Petit a.]	Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller; inferior.	Lie pittie heavin syluer de Leyth;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403–1589.	Marwick, J.D. (ed.);
licht	1500	0,3822502	(lichit), lych(t; light, lyght, leicht, leitit	English	[ME. and e.m.E. light, lizt etc., lythe (15th c.), leyzt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (Omm. lihht), OE. léohht, l?ht (Northumb. l?ht).]	Small, slight, little.	All his will in this world with welthis ... Yit sall be licht as leif of the lynd lest;	The Knightly Tale of Gologros and Gavane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar Prints.	Stevenson, George (ed.);
thin	1500	0,3822502	thin, thyn, thine, thinn(e, thyne	English	[ME and e.m.E. thyn, thine, pinne, bynne (all Cursor M.), thin (c1350), OE bynne.]	Thin, of relatively small extent from one side to the other, lacking thickness or density.	Ane edoke leif that was vele thyn;	The Buke of the Sevyne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.
megr	1501	0,3804333		English	[ME. megre (14th c.), meger, -ire, OF. megre, maigre (mod. F. maigre).]	Slender, thin, small; delicate (in appearance or in sound).	//The cairt ... Quhairfra dependant hang thir megir bellis, Sum round, sum thraw, in sound the quhilks excellis;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.
<hr/>									
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mene	1508	0,3677149	mein(e, men, meyn, mean(e, mayne	English	[ME. (a 1300) and e.m.E. men(e, mean. Appar. repr. a more or less coincident development of senses of prec. a.1 and a.2.]	Of stature: Middling to low, moderate, rather small.	He was a man of myd eid & of mene statur;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
sobir	1513	0,3586303	-yr(e, -er, -ire, -are, -o(u)r, -ur, -re, souber	English	[ME and e.m.E. sobre (Manning), -ur (c1350), -er (Destr. Troy), OF sobre, L. sobrius; cf. MDu. sober paltry, poor, etc.]	10. Of material and non-material things: little, small in size or amount; slight. <quot>13. Of an action, esp. a crime: Small, slight, trivial.	War I beluffyt ... Thou ... Suld not deny me sa sobyr a thyng, Bot at I mycht withdraw ... Tumus;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
quiet	1531	0,3259259	quyet, quiet e, quiet t(e, quyett, quyete, quyiet, qwiette, qwyete, qwyett(e, qyett; quiatt, quyatt(t; quyit; queyett; quheitt; queett; queatt; quait; quoyit, -et	English	[ME and e.m.E. quyett (Wyclif), quiet e (a1450), queat (1586), OF quiet (c1265), L. quiet-us p.p. of quiēscere to come to rest, f. quiēs Quiet n.] It does not seem likely that the 1612 example has any connection with e.m.E. and late ME quytt(e) rent (1454), quit-rent (1607), quit-rent.	'Modest' in numbers, amount or activity: small (number, amount); not lavish or rovdry (social occasion).	Culyne ... wes cum and with ane qwiette cumpany [L. paucis comitatum] to Scoyne;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
petit	1538	0,3132075	pittit	English	[e.m.E. and ME. petit (Piers Plowman), -ite, -yt(e (16th c.), F. petit, fem. petit e (11th c.). Cf. Petty a.]	Small in size or insignificant; unworthy.	To tua lychtis in the pittit lairdner;	Master of Works Accounts, 1529–1649.	Paton, H. M. et al., Imrie, John and Dunbar, John G. (eds.);
bony	1540	0,3095737	bonie, bonny, -ie	English	[e.m.E. bonye (1570), bonny (a 1529), of obscure origin. In early Sc. examples always with single n, but rhyming with mony.]	Of a space of time: little, short, moderately long.	We sall leir 3owto dance Within ane bony littill spaiice Ane newpaven of France;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
ongrit	1549	0,2932215		English	[Grit a.] [Var. of Gret, Grete, and Gryt(e, with unusual change of vowel, occurring also in mod. Eng. dialects. Not found before 1500, but common from c 1535. Cf. also Girt a.) [ME. grett(e, gret (c 1250), var. of Grete a., with shortened vowel after gretter, orig. the compar. of grete, and the analogical superl. grettest.]	Not great, small.	And als it vas as ongrit blythnes to sa mony castellis and tounis quhilkis hed randrit them be trason to Annibal;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
rare	1563	0,2677848	rair, raire, raer	English	[Late ME (c1420) and e.m.E. rare, F. rare (14th c.), L. rārus.]	Of a number (of people): Small.	Beaus the rare number of ministers suffereth not everie kirk to have a severall minister;	The Booke of the Universall Kirk of Scotland...	Peterkin, Alexander (ed.);
slicht	1563	0,2677848	slichte, slycht, slight, schlicht, sleicht	English	[(Orig. north.) ME and e.m.E. slight (Cursor M.), slecht (1393-4), sleight (c1400), slite (1558), OScand. *sleht- (ON slétt), MDu., MLG slecht, slicht).]	Describing articles of commerce, commodities, etc.: of inferior or ordinary quality; occas., small, light in weight, not substantial.	Twa slicht coverings, to 16 s.;	The History of Old Dundee.	Maxwell, Alexander; D. Douglas, Edinburgh
law	1568	0,2587002	lawe, lau	English	[North. and north midl. ME. lav(e, lau (Cursor M.), midl. and south. lowe, loue, loghe, loge (c 1200), earlier lahe, laze, lazhe (Orm), inflected form of lāh Laich a. Cf. also Lauch a.]	Low in stature or upward extent; small.	The lawest treis hes cropis thocht they be small;	The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.	Bannatyne, George

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
twattle	1653	0,1042628		English	[Cf. e.m.E. twattle (1598) a pygmy, a dwarf.]	Of verse: Short, little.	They shewhim the short and twattle [F. petits] verses that were written [sc. lines of 4 syllables];	Works of Sir Thomas Urquhart.	Urquhart, Sir Thomas; Maitland, T. (ed.);
slender	1675	0,0642907	slender, -ir, sclendir, sklender, -ir, sclinder, sklinder; sclander, slindir	English	[ME sclendre (Chaucer), splendre (13.), AF esclendre (MED). The alleged F. esclendre (Palsgrave, 1530) and early Flem. slinder (Kilian, 1599) are of doubtful authenticity (ODEE).]	Of a thing: small; paltry, insignificant.	Here are few mills ... their ploughs, socks & coulters slender and little;	Description of the Country of Zetland.	
prity	1690	0,0370370	prit(t)y, -ie	English	[e.m.E. pritty (1660), irreg. var. of Pretty.]	Little, short, 'fairish' (length of time).	This prity space bygone;	A History of the Burgh and Parochial Schools of Fife from the Reformation to 1872.	Beale, James Meldrum;

SAFE

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soft	1375	1	softe, sofft, saft(e)	English	[ME and e.m.E. softe (1154), soft (Cursor M.), softe (Orm), OE sōfte, sōft, varr. of sēfte, MDu. soft, saft.]	Of the signs of the Zodiac: kindly, benign.	Coniunctione of planetis And quhethir that thair cours thaim settis In soft segis, or in angry,	The Bruce.	John Barbour
siker	1380	0,9830918	seker, syker, sikir, -yr, -yer, sykir(e), -yr(e), sidr, syoyr, sicare, sikur, -ar, sikker, -ir, -yr, -ar, sykkir, -yr(e), -ar(e), sickir, sickker, sickir(e), -yr(e), syckyr, sickar, sekkyr, sekere, -ir(e), -yr(e), -yir, secre, seikere, sacer, sacre	English	[ME and late ME sikir, -ere (c1200), sikerr (Orm), syker (c1275), seker (c1350), -ure (c1375), -ire (c1400), sicur (c1400), sekyr (1435), e.m.E. sickir (1567), OE sicor, L. sēcūrus free from care; Secure adj. (adv.)]	Of a person: Secure from attack, pursuit or other danger; protected from injury; safe.	Josaphus ... went in til a depe cave & priue Wenand thar sikkyr to be;	Legends of the Saints.	Barbour, John
sure	1450	0,7463768	suir(e), seur(e), s(c)hur(e), sur, swr(e), soor(e), suer, suare, swir(e), suy(r)e, suyer, sewr, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e), sowr, s(c)hour, shower, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. sure (a1330), sur (1340-70), seur (Chaucer), seure (c1412), sewre (Lydgate), sevr (c1450), swyr (1470), suer (1552-3), sewer (1556), shure (Shakespeare), OF seur, sur (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	Safe from attack	Thus sat I in solace, sekerly and sure [bure];	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
bening	1450	0,7463768	benigne, benyng	English	[ME. benigne, benygne (14th c.), also benyngne, benyng(e), OF. benigne, L. benignus.]	Gracious, kindly, benign. Said of persons, and of their looks, actions, or qualities.	As patriarkis ... Benyng of obedience;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
feme	1527	0,4859903	ferm, feime	English	[ME. ferm, feme (Chaucer), OF. ferme. Cf. Firm a.]	Strong, secure; safe.	That the mony ... be put in ferme keping, ... and nocht to be exponit in vthir vssis;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	
sponsible	1529	0,4792271	responsible, reliable, safe	English	[Aphetic f. Responsabil adj., Responsibil adj., also in the later dial.; cf. 18th c. Eng. sponsible (1765).]	Responsible, reliable, safe.	Sir Johen Hounttar, chaplane, was fundin liper ... and nocht sponsible to ramane with hail pepill;	Extracts from the Records of the Royal Burgh of Stirling AD 1519-1666 (1666-1752).	Renwick, R. (ed.)
sound	1535	0,4589372	soun, sounde, sownd, sonde, sund, soon	English	[ME and e.m.E. sund (Orm), sounde (c1290), sond (Cursor M.), sownde (Trevisa), OE gesund sound, healthy]	Safe; free from danger.	Suppois the se was neur so soft and sound: In that passage this ilk Edmund wes dround;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
sover	1548	0,4149758	sou-, sow- and -ere, -ir, -yr, -ar, souvir, seuver, swuer, suffer	French	[Appar. OF soür (1080 in Larousse), var. of seür (F. sur), with intrusive v, perhaps as also in Javel(l)o(u)r n.]	Of circumstances or a condition of affairs: Ensuring safety or freedom from danger, safe, secure.	Tha think mair souer is to tham that this realm be nevir at perfit hwyte nor at perfit justice, for dreddour of thair pwnissiou;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543-60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);
trine	1568	0,347343	tryne	English	[ME and e.m.E. tryne (Chaucer), trine (1477), F. trin(e, L. trinus.)]	Benign, well-disposed (because of a 'trine' aspect in astrology (OED Trine adj. 2)).	Quha wald the rege of gowthheid dant, Lat thame the court of luvaris hant, And tham as Venus subiects, grant, And keip hir tryne [v.r. trine; ed. tryme];	The Poems of Alexander Scott.	Alexander Scott
svet	1568	0,347343	swet(e), sveit, sweet(e), adj. Also: suet(e), suette, sveite, sweitt(e), sweyt, sveit(e), sueyt, sweat(e), sweatt, suet, swëit, sueet, suit, swit(e)	English	[ME and e.m.E. swet(e) (13th c.), suet(e) (Cursor M.), sweete (Chaucer), OE swēte.]	Pleasant, agreeable, appealing to the feelings, understanding or intellect; morally sound or benign, godly.	Thir uearse ar sweit and rycht delicious Unto the hartis of godlie men;	The Extant Poetical Works of William Lauder: playwright, poet and minister of the word of God. Vol. II The Minor Poems of William Lauder.	Lauder, William; Hall, Fitzedward and Fumival, F. J. (eds.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
reliabil	1569	0,3439614	raliabil	English	[Rely v. Cf. e.m.E. reliable (1624).]	In which reliance or confidence may be put; trustworthy, safe.	Thair deliverance ... and judgement to be als raliabil ... as gif the sam yn ver gevin ... be the Lordis of Sessioun;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
illes	1598	0,2458937	illes(s)	English	[Ill n.; -les(s). Also in mod. literary Sc.] [ME. (chiefly north. and north midl.) yl(le, il(i) (a 1300), absol. use of the adj. Like the adj. and adv., this was appar. often regarded as a variant or reduced form of the synonymous (but unrelated) Evil, Ivil(i).]	Free from evil designs; innocent, harmless.	He is ane illes bodie;	Fergusson's Scottish Proverbs; from the original print of 1641: together with a larger MS collection of about the same period, hitherto unpublished.	Fergusson, David; Beveridge, Erskine (ed.);
safe	1627	0,1478261	saiff(f)(e), sauff(f)(e), Saf(f, adj. Also: sayf, sawf(fe), saaf, seaff, save, save, saiv, saif, salfe, salve, saulf(f)(e), saffe	English	[ME and e.m.E. sauf, sauve (both c1290), saf (a 1300–1400), saufe (Rolle), saue (c1400), safe (c1450), saulf (Caxton), salve (1536). OF saiv, sauf (980 and 1155 in Larousse), L. salvus.]	Of a practice, measure, etc.: That is safe to do, not exposing one to danger.	For the frie and saiff tred of the merchandis;	Aberdeen Council Letters, 1532–1681.	Taylor, Louise B. (ed.);
canny	1651	0,0666667	cannie	Unknown	[Of obscure. origin. Current also in northern English dialects as canny or conny.]	Free from risk, safe.	Much better is it to have abiddin a cannie mercat, nor to have hazarded an old gloyd [etc.];	The History of the Kirk of Scotland.	David; Thomson, Thomas (ed.);

DANGEROUS

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
perilous	1375	1	perillous, perel(i)ous(e), -alous(e), per- and -ilouse, -illows, -ilus, -ylovs; -ielous; -el(i)us, -ellis; -alows, -alus, -alis; -ol(o)us(e), -oles; -owlus, -ulus, -wollous; -ualous; -iolus; also superl. Perillous	English	[ME. and e.m.E. perilous (c 1290), -elous (c 1350), -yllous (Caxton), also superl. parelloust (1545), AF. perillous, OF. perillos, -eus (mod. F. périlleux). Cf. Parellous a.1, Perllous a., Parlish a., and Periculous a.]	Occasioning, involving or accompanied by risk or danger; (potentially) dangerous; hazardous.	The crag wes hye ... And the clymyng rycht perelus;	The Bruce.	John Barbour
aventurous	1375	1	awenturus, awantrous	English	[ME. adventurous, -erous (Chaucer), OF. aventuros, -eus. Cf. Aunterous a.]	Adventurous; hazardous.	Quhen he had gemit a ger In wer ... The awenturus castell off Douglas;	The Bruce.	John Barbour
suspect	1386	0,967321	suspek, suspecte, -pecht, suspek(k), subspect	English	[ME and e.m.E. suspect (Cursor M.), OF suspet, -pect (1311 and c1360 in Larousse), L. suspectus, p. p. of suspicere.]	That arouses, or is the object of, suspicion, (that is) suspected of possessing some, chiefly negative, attribute or characteristic, as, being harmful, dangerous, untrustworthy, dishonest, disreputable, disloyal, in breach of the law, etc. Various const.	Nouerit ... nos vidisse inspexisse ... quasdam cartas litteras et evidencias ... non viciatas non cancellatas non abolitas nec in aliqua suarum partium suspectas;	Registrum Episcopatus Aberdonensis. Ecclesie Cathedralis Aberdonensis regesta que exant in unum collecta.	Innes, Cosmo (ed.);
swikfull	1420	0,866313		English	[ME swkeful (Layamon), suikeful (Cursor M.), OE swicfull, ON swikfullr.]	Deceitful, treacherous.	Thai ... Be thare swikfull suggestioun Gert thre wismen vnderstand [etc.];	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wilsum	1460	0,7474801	wilsum(e, vilsum, wildsum, -some, wil(d)esome, (wil)oun), wyl(d)sum, vilsum, weilsum, wolsome, volsum	English	[ME and e.m.E. wilsum (c1350), wilsum (Trevisa), wylsum (14th c.), welsome (a1400), wildsome (1578), ON villusamr erroneus, false.]	Of a way (lit. or fig.), route, place or journey: Treacherous; apt to lead one or go astray; remote, desolate; dreary.	Forese perrell ... That thow fall nocht in wayis that ar wilsum For lichtyare hurtis the thing that ar forsene;	The Buik of King Alexander the Conquerour.	Hay, Sir Gilbert; Cartwright, John (ed.);
atressona	1499	0,6316180	tresonable	English	[Irreg. var. of Tresonable a.] [Treso(u)n(e n. Cf. 17th. c. Eng. treasonable (1634).]	Treacherous.	O strang tirrorand, tratour atressonable;	The Contemplacioun of Synnans William of Tours.	
dangerous	1500	0,6286472	dangerus, dangerous, -rus, dengerous	English	[ME. daungerous, dangerus (a 1225), AF. dangerous, OF. dangeros, -eus.]	Involving or causing danger; perilous.	He fand e a ferefull strete, Myrk as the nycht, to pas richt dangerous;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
tratorous	1500	0,6286472	trater(o)us, traytrous, trateirous, tratarous, traturuse, tratouris, traytorous, trayturous, traytouris, traiter(o)us, traittorous	English	[ME and e.m.E. traytrous (c1380), traytorous (1535), trayterous (1568), traitorous (1683)]	Treacherous; perfidious.	The fals tratouris Jowis;	Ane Dewoit Exercicioun. In Devotional Pieces in Verse and Prose from MS Arundel 285 and MS Harleian 6919.	Bennett, J.A.W. (ed.)
dangerfull	1501	0,6256764		English	[e.m.E. daungierfully adv. (1548), dangerful (1607).]	Dangerous.	The quyntray was dangerfull throw this plage of pestilence;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	
unsiker	1513	0,5900265	unsiker, -sekir, adj. Also: unsik(k)ir, -sicker, -ir, -sikkar, wnsykir, -sicker, -ir, onsikkyr.	English	[ME and e.m.E. unsiker (Anr. R.), unsikir (c1325), wnsyker (Manning); Siker adj.]	Insecure, unsafe.	Now is it bot a fyrth in the sey flude, A raid onsikkyr [Sm. vnsickir, Ruddim. vnsikkir] for schip or balyngare;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
untraist	1513	0,5900265	untraist, ontraste	English	[ME vntriste (Chaucer), vntrist (c1460), Traist adj.]	Of a person or thing: Faithless, untrustworthy, treacherous.	This ontraste [Ruddim. vntraist] fals blaid is brokyn in sundyr;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
schrewit	1513	0,5900265	s(c)hrewd, -yt, -ide, -ed; schrewde, s(c)hreud, -it, shroud, schrowit, shrud	English	[ME and e.m.E. shrewed (Manning), scherewed, schreude (both 14th c.), e.m.E. also shrode (1482), shroad (1605), shrowd (1594); prob. f. or f. as, S(c)hrew n. Cf. however S(c)hrew v., the p.p. of which 'may be the source of some of the senses' (OED s.v. Shrewd adj.).]	6. Of a route or way: Dangerous; uneven, not straight. 7. Of an immaterial thing: a. Dangerous; fearful. <quot.>	Gif that every manis schrewit desyre Be as his god and genyus in that place;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
pevych	1513	0,5900265	pevech, -ach, pew- and -yche, -ische; -is	English	[e.m.E. and ME. peyuesshe (Piers Plowman), peeuish (? a 1500), peuysshe, pleuish (16th c.), also pyuyshe (1519), pluish (1529), foolish (1393), mischievous, harmful (a 1500), as an epithet of dislike (1523), perverse (1539), morose (c 1530); of unknown origin.]	Only in Doug., of persons: Perverse; malignant; mischievous; coldly calculating; devious; treacherous; also, cowardly.	Lurk and at wayt and spyand rownd about ... At every part thys pevech [Sm. pevech] man of weyr [L. im probus];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
wikit	1513	0,5900265	wikit, -ed, adj. Also: -yt, -et, wikide, wikhed, vik(k)it, wiyt, wyk(k)it, -yt, -yd, -ed, wykit, uykkit, uikkid, wykkyt, wickit(t, -yt, -e(i)t, -ed, wyckit, -ed, vickit, -et, -ed, wickit, wicit, wiced, wekit, -yt, -ed, vekyt, ueked, wekkyt, weckit, wei(c)kit, wecket, volkit	English	[ME and e.m.E. wickede (Layamon), wicked, wikid (both Cursor M.), wykkede (Ayenbite), wickid (Wyclif), wekyd (14th c.), wiyt (1450), f. Wik adj.]	Of a place, route, terrain, etc.; dangerous, difficult.	Sergest ... Ontill a wickit place his schip did steir, Quhill on the blind craggis ... Fast stikkis scho;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wild	1549	0,4830769	wyld(e, wilde, vild(e, vyld(e, uylde, wyld, wyld, wuilde, we(i)ld, weyld, veild, wil(e, vil, will, wyl(e, wyl, wol, vayl(d	English	[ME and e.m.E. wilde (Orm), wild (Cursor M.), wyld(e, wuilde (all 14th c.), wield (1561), OE wilde.]	Of a place, forest, etc. a. Not in cultivation, in a state of nature; populated by wild beasts, hence, dangerous.	The ... sauauge volffis of strait montanis ande vyld forrestis;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
tresonabill	1549	0,4830769	tresso(u)nabill, traizonabil, treson(e)able, (tresonabile), tresownabill, tresunabil, tresso(u)nable, tressonabil, -ibill, treasonabil, treasonabil, -able, treassounabill, traso(u)nabile	English	[Treso(u)n(e n. Cf. 17th. c. Eng. treasonable (1634).] [ME and e.m.E. treison (a1225), tresun (a1240), trayson (1297), treson (Rolle), tresoun (Wydif), traisoun (14th c.), tresson (c1400), treasoune (1473), AF tre(y)soun, OF traizon, F. trahison.]	Involving or involved in treason, betrayal or disloyalty; faithless, perfidious, treacherous.	Oure ald enemeis, be traizonabil seditiōne, takk and violent possessione of ... the strynthis ande castellis of the bordours;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
hasartous	1549	0,4830769	hasertw	English	[e.m.E. hazardous (1585).]	Risky.	We find na pwrpos to pas fordwart, remembryng the baillail wes hasertw;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543–60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);
auterous	1550	0,4801061	auterous, anterous, aun-, anterus, antrus	English	[ME. auterous, auntrous, etc. (14th c.), reduced form of Aventurous.]	Hazardous; full of risk.	He ... forder can proceed ... Be mony way baith ewill and anterous;	Ane Treatise callit The Court of Venus... Newlie compylit be lohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
pernicus	1562	0,4444562	pemici(o)us, -ouse, pemit-	English	[e.m.E. pernicious (1521), F. pernicieux (13–14th c. in Hatz-Dam.), L. pemici sō-us.]	Of things: Baneful, harmful, dangerous.	Than the quhilk euil I wate nocht gif ony wthir may be estemit mair pemicious;	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewson, J.K. (ed.)
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
perllous	1568	0,4286313		English	[e.m.E. and late ME. perllous (15th c.), perlewse (c 1440), also perllous (15th c.), perlaovs (15th c.), contracted form of perillous Peril(l)ous a.: cf. Parish a.]	Dangerous, risky; risky to consider, 'dubious', scandalous.	Had scho bene vndir ... That war a perllous play for to suspect thame;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert
kitill	1571	0,4177188	kittel, -le, kit(e)	English	[North. e.m.E. kittle (1641), otherwise only Sc. In the mod. dial., distributed as Kittill v. For the etymology, cf. the parallel history of the Eng. word tickle: ME. tikil adj. (c 1325), tikelle v. (c 1330).]	Difficult or hazardous to deal with, delicate, critical, tricky (affair, task, problem, etc.).	We haiff thé chosin ... Our tossit galay to governe ... Cast weil thy cours: thow hes ane kitill [v.r. kittle] cure;	The Maitland Folio Manuscript, containing poems by Sir Richard Maitland, Dunbar, Douglas, Henryson, and others.	Craigie, W.A. (ed.);
unsure	1588	0,3672149	unsur(e, -suir(e, onsure, -suyr	English	[Late ME and e.m.E. vnsure (c1400), onsure (Hoccleve), unsuyr (Lydgate); Sure adj.]	Not conducive to safety; dangerous, hazardous.	Throwthe multitude of deidlie feidis and unsure passage [the complainants dare not pass] for feir of thair lyveis;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
foul	1592	0,3553316	fowl, ful(e, foule, foull, fouyl; fowle, fowll, fowill	English	[ME. fow(e, foul(e, ful(e, OE. fūl, ON. fūl-, fūll.)]	Of land: Overrun with weeds. Also fig. unsafe for travel.	Schawing [him] ... that thair ves forceis cum and to tak him and that the feildis wer fowill before;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
hasardous	1597	0,3404775	hazardus	English	[e.m.E. hazardous (1585), F. -eux (16th c.).]	Risky.	Hering and kelling being hazardous varres;	Aberdeen Council Letters, 1532–1681.	Taylor, Louise B. (ed.);

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
parlish	1634	0,2305570	parlage	English	[Appar. corresp. e.m.E. and ME. parious, -ows (1380), perious etc., parles (1512), also in mod. north. E ng dial. as parlish (1825). Cf Parellous a. and Peril(i)ous a.]	Of persons: Dangerous, deadly, harmful.	A parlage cur ... Quo for his faults sail render count one day;	The Works of Sir William Mure of Rowallan.	Sir William Mure	
fals	1634	0,2305570		English	[ME. fals(e), late OE. fals, OF. fals, L. falsus.]	Of persons: untruthful, deceitful, faithless, treacherous.	One quho must be faithles, fals, pejur'd;	The Works of Sir William Mure of Rowallan.	Sir William Mure	
snakeing	1688	0,0701326	snakeing	English	[e.m.E. snaking (1591) winding; Snak(e n. b.)]	Treacherous, cunning.	Duffus said to the deceist ... he himselfe wes a fool for granting that bond and ... that his fathers snakeing ways and his would not doe it;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);	
unfaithful	1700	0,0344828	unfaythful(l), -fathful, vnfaithful, -faythful(l), onfaithful(l), -faythful	English	[ME and e.m.E. vnfaythful (Wyclif), vnfaithful (c1400), unfaythful (1530); Faithful(l) adj.]	Lacking in good faith; unreliable, untrustworthy, dishonest, treacherous.	So unsafe wes he unto them and so unfaithful in all his trust that they could bear him no longer	A History of the Burgh and Parochial Schools of Fife from the Reformation to 1872.	Beale, James Meidrum;	

USEFUL

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worth	1375	1	Worth, vorth, worthe, wortht, wortht, woirth, wirth(e, wyrtht, vyrtht, wurth, wartht, werth, wort, vor, vroicht, wroycht.	English	ME and e.m.E. wurp(e (Orm), worthe (13th c.), worth (Cursor M.), wourth (1422), OE weorp, worp, wurp, MDu. wert, ON verðr.]	Of a thing: Of value; of sufficient quality; useful; suitable; worthy.	Thai ... mycht get Na thing that worth war for till ete;	The Bruce.	John Barbour	
reddy	1400	0,9192897	Reddie, -ye, -i, -é; redy(e, -i(e, -é, -ey; read(dy), -ie; reidy; reedie; riddy, -ie, -é; rydé, rydi-, raddy.	English	[Early ME rædig (Orm), rædi (Layamon), readi (a1240), ME and e.m.E. redie (c1200), late ME and e.m.E. readie (1461), e.m.E. reddy (1526), appar. f. OE ræde or geræde, with the addition of the suffix -ig.]	Immediately, or easily, available (to someone); to hand; convenient.	Be cause that I had na seal redy of my awyn l [etc.];	An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410.	Slater, Jane	
profitabil	1420	0,8547215	Proff(it)abil(l), prof(f)etabil(l), -able, profyt-, proffeyt(t)-, profiet-; prophet-; prouffit- and -abil(l)e, -aby(l).	English	[ME and e.m.E. profitable (c1325), profetabile (a1340), prophitable (1362), providabile (1422), prouffitable (1450), proffitable (1528), profectable (1562), F. profitable (prophitable, 12th c., Littré).]	Yielding profit or advantage; beneficial, useful, fruitful, valuable, profitable.	For-thi is profytable to led Sa weill ... thi spekinge;	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)	

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worthy	1450	0,7578692	Worthie, adj., n., adv. Also: worthi, -ye, -ey, -e(e, -ty, worthy, -i(e, -ty, worthy, vorchty, wourthy, -i(e, woorthie, -ye, wirthy, -i(e, uirthie, wurthy, wordy, -ie, vordy, -ie, worddie, wortie, wourdy, -(i)e, woordye, wurdy, -ie, virdie, wurdie, worth, word(e. Compar. also wourthear, wordiar. Superl. also vorthest, vordeast, wordhiest, wourdeest, virdeest, (vairdrest).	English	[ME and e.m.E. wurði (c1200), worthi (a1300), wurpy (Manning), wurthe (c1325), worthy (1377), wordy (15th c.), wourthy (1422), worde (1505), worthie (1542), woorthie (1583).]	Of (great) value, useful, = Wort.	It may awaill rycht mekile till have a gude ende ... fore ded ... is mar preciouxe and worthy is maist terrible of al thing ... ande in-samekile as the saull is mare precious & worthy than the body, in-samekile is the ded of it mare perulus;	Craft of Deyng. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.);	
moral	1456	0,7384988	Morall, morale, morell.	English	[ME. moral(e) (Rolle), -all(e, L. mōrāl-is, F. moral.)]	That pertains to morals or ethics or practical matters of right and wrong behaviour in human conduct; ethical.	Bot he was rycht mekle enclynyt to vertue moral and all nobles for[etc.];	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.	
vailgeabil	1456	0,7384988	Vailgeabil(l), -le, valabil(l), -le, valiable, valgieabil, -le, vailyable, vailyeabil, vailiabil, vail(l)able, valible, valabile, valiabil, waliabil, val(ge)abil, valeable, valgeable, valeabil, valiable, veilgeable.	English	[ME and e.m.E. vailable (Gower), vayllable (c1407), vailiable (1433-4), veyllable (1530), vaileable (1544); Va(i)lge v.]	Morally useful or profitable; permissible.	A prince suld be amesurit to tak delytis fleschly, nocht vailiable. For quhen a man is our delytably ... govemyt in his gouthede he may nocht dure langsumly in the travaillis of vens;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.	

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stedabil	1465	0,7094431	Stedabil(i), Stedable, Steadabil(i), adj. Also: stedabyt, -ibill, -ebyll, stedeabill, steidabill, -able, stead(d)able, stedeabill, steedable, steddabill, -able, stadabill, -able, staidabill, staedeabill, stoddable.	English	[Sted(e n.1 13. Cf. 17th c. E.Eng. steedable (1635), steadible (Charles I, 1648).] [ME and e.m.E. stude (a1175), stede (c1200), stide (Wyclif, 14th c.), sted, steed (both c1400), steyd(e (c1420), steide (1524), stead(e (1552-3), stedde (1557), OE stede, MLG stad, stede, ON staðr, Orkn. dial. steethe (Marwick). Cf. Sta(i)the).]	Of service, helpful, useful, profitable (to (for) another) (in a matter).	That the saide Thomas sal be stedable to the saide Willam in all thingis that he has ado and to do him alsmeikle worschip as he has done him lake at al his power;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen		
spedful	1474	0,6803874	Sped(e)ful(i), Speidful(i), adj. Also: speed(e)- and -fvl.	English	[ME and e.m.E. spedful (1340-70), spedeful, speedful (both Trevisa), spedfull (c1400), spedfull (1509), speedfull (1573); Sped(e n.)]	Expedient, suitable; useful, helpful; necessary, profitable, advantageous; efficacious; successful. Also, once, as a personal name.	To Andro Speidful, be a precep of the kingis, to by him a goune iij li.;	Compota thesaurarium Regum Scotorum.	Dickson, Thomas (ed.);	
handy	1500	0,5964487	handé	English	[e.m.E. handy (1535)]	Ready with the hands.	Ane duke thare was, ane worthy handy man, That daylye faucht and ... van;	The Buke of the Chess.	van Buuren, Catherine (ed.);	
substantiou	1508	0,5706215	Substantious, -cious, substantiveuse, -e(i)ous, -ius, substanciose, -ius, substentious, substanciovs.	English	[e.m.E. substauncyous (Caxton), OF substantieux (OED), med. L. substantiosus.]	Of speech, advice, or writings: Full of useful content; sound, worthwhile.	God ... send me sentence to say, substantious, and noble ... that my preching may pers your perverst hertis;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William	
<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
thrifty	1513	0,5555932	Thriftie, thritee, thryty, -ie, thirtie.	English	[ME and e.m.E. thrifty (Chaucer), thryty (c1440); Thrift n.]	Of a thing: Profitable, useful.	Aganis detractouris and uncurtas redaris that bene ouer studious ... to ... spye out faltis or offensis in this volume or ony vthir thrifty werkis;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas	
serviceabill	1527	0,5105085	Serviceable, servciabill, servciabile, servciabill, servciabyll, servysiabyll.	English	[ME and e.m.E. seruisable (Manning), seruisiable (Chaucer), servciable (Gower), serviceable (c1430), also servysiable (1483), OF servisable (c1155 in Larousse), med. L. servciabilis (Du Cange).]	Of service: That has been helpful or useful.	And servciabyll service done to me in tymes bypast and to cum;	The Burgh Court Book of Selkirk.	Imrie, J., Rae, T.I. and Ritchie, W. (eds.);	
necessar	1533	0,4911864	Necessare, necessair(e, -er(e, -our, necessare, nesar, nesseser(e, nesis-, nesisar(e, nissicer.	English	[sc. fom corresp. to ME. and e.m.E. necessary, -ie, L. necessarius; cf. ME. (Chaucer and Gower) and F. (13th c.) necessaire.]	Passing into: Profitable, useful, desirable, suitable, fitting; appropriate, convenient.	The deploracion of sic miseris wil nocht be plesand, suppois the tyme was necessare thareto;	Livy's History of Rome, The First Five Books. Translated into Scots by John Bellenden 1533.	Bellenden, John and Livy, Craigie, W.A. (ed.);	
handsum	1551	0,4332203	Handsume hantsum.	English	[e.m.E. and ME. handsum, -som (c 1435).]	Easy to handle, handy; convenient, suitable; fitting; handsome in appearance.	Bryng handsume wapons with your men and na pykkis;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543-60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);	
usefull	1560	0,4042373	Uesfull, ovsfull.	English	[e.m.E. vsefull (1595), usefull (1644), usefull (1669).]	Useful, of use, value or advantage.	It is eamestly wished that ye may rander me once mor ovsfull to serve yowe;	The Lag Charters, 1400-1720. Sir Philip J. Hamilton-Grierson's calendar.	Murray, Athol L. (ed.);	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
helpfull	1568	0,3784746		English	[e.m.E. and ME. helpfull (c 1340).]	Helpful; usefull, serviceable.	The helpfull trew Samaritane;	The Extant Poetical Works of William Lauder: playwright, poet and minister of the word of God. Vol. II The Minor Poems of William Lauder.	Lauder, William; Hall, Fitzedward and Fumival, F. J. (eds.);
mete	1571	0,3688136	Meit, met, meite, meitt, meyt, meyt; meet(e, meett-; miet, mit; meat, meatt-; mait.	English	[ME. (Cursor M.) and e.m.E. mete, meet(e, OE. (Anglian) *ǣ-mēte, WS. ǣ-mæte, with normal loss of the prefix]	Apt, convenient, expedient, useful, 'good'.	I asked ... what were the thingis you thought meit, for I have sindrie thingis ... not vnmeit for that purpose;	Journal of the Transactions in Scotland during the contest between the adherents of Queen Mary and those of her son.	Bannatyne, Richard; A. Constable and Co. and J. Murray
ward	1663	0,0725424	Waird.	English	[ME waird (?a1418).]	Of time: Well (badly) spent, passed in a useful (wasteful) way.	For confirming your souls together, there is many ill waird nights, but that would be a well waird one;	Soul-Confirmation or a serm on preached in the Parish of Cambusnethen in Clyds-dail.	Bruce, Michael
pragmatic	1670	0,05	pregmatick, -mattick, pragmantick	English	(e.m.E. pragmat(c)k(e (1616), -ique (1638), also as n. (1587), and pragmatical (1543); relating to the affairs of a state; busy, active; officious, meddlesome; conceited; opinionated; practical, pertaining to practice rather than theory; expert in affairs; F. pragmatique, L. pragmatic-us.)		Mr. Robert Farguison, a pragmatick head, who kendled a fire in our university at Aberdeen anno 1654;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratia temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916-1674.	Fraser, James; Mackay, William (ed.);

USELESS

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unuseful	1650	0,0858613	Unusefull(l, vnusfull.	English	[e.m.E. unvseful (1593), unusefull (1624); Usefull adj.]	Incapable of being used (for another); useless.	The costlie organes [of the Chapel Royal] altogidder distroyt and unvsefull;	Memorials of the Troubles in Scotland and in England, 1624-1645.	Spalding, John; Stuart, John (ed.);
knottles	1658	0,0587757			[Common in the mod. dial. and also in the phr. knotless threid (which slips through the cloth and is unserviceable).]	Futile, pointless.	I have litle to do that tells you so knottless and vulgar tales;	Letters to Alexander Bruce, 2nd earl of Kincardine.	Moray, Sir Robert;
unpassable	1664	0,0384615	Unpassabil, -ell, unpassible.	English	[e.m.E. vnpassable (1553); Passable adj.]	Of money: That cannot be circulated, unusable.	Ther was some unpassable money in the pears box;	'Aberdeen Journal' Notes and Queries.	
vane	1380	1	Vane, vain(e, van(e, vayn(e, vain(e, wayn(e, wayin, vean, weyn(e.	English	[ME and e.m.E. vain, vayn, van (all Cursor M.), wayne (1340), weyn (a1450), vane (1483), wayne (1529), vaine (1568), OF vein, veyn, vain, L. vānus.]	Pointless, worthless, of no substance or value, useless, meaningless	For sic lewynge Of vice ... vane thinge is it I-ws, As the medicine that takine is, Quhare-thru the seknes na remed Ma haf, bot hastis to the dede;	Legends of the Saints.	Barbour, John
inutile	1420	0,8645720	vnwtyle, onutil	English	[e.m.E. vnutyte (1541).]	useless	Thai that duelt in to that ile Wnhonest was and vnwtyle [R. inutile];	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyrntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
inutile	1420	0,8645720	Inutil(l, -yle	English	[late ME. inutile (1484), -utile (a 1533), -util (1649), L. inutilis.]	Useless.	Thai that duelt in to that yle Wnhonest was and inutile;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Androw of Wyrntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
furthirles	1420	0,8645720			[Further n.] [Var. of Furthir n. Cf. Forder n.]	useless	Thai ... said thaim thoucht it furthirles thynges ... Agane sa sympil folk to rysse;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
wil	1420	0,8645720	Will, Wyll, vill.	English	[ME wille (c1220), wil (c1250), will (Cursor M.), wyl (Manning), wyle (14th c.), vill (c1440), ON villr.]	Bewildered, perplexed, unsure. b. Will of wane, at a loss, bewildered, hopeless.	Thai var wil qwha sulde be kynges;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
tum	1420	0,8645720	Tum(e, tumb(e, twme, tuyme, twym(e, toum, towm e, toom(e, tome, toyme, teim, teem, tiem.	English	[ME tome (a1250), tum(e (Cursor M.), toome (c1400), toyme (1435), OE tóm, ON tóm; Teme v.]	Empty, insubstantial, vain, futile; feeble.	The pelure thai tuk off hys tabart (Twme-Tabart he wes callyt eftyrvart) And all othire insyngys That fell to kyngis;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
idill	1456	0,7426869	Idill, ydill(l, idille, -yll, idel, idle, ydel, yddill, ydle, iydill, aydil, (edll).	English	[ME . ydel, idel, etc., OE . idel.]	Of actions, words, etc.: Useless, ineffective, etc.; vain, frivolous, trifling.	God has nathing maid in nature nouthir ... voides na idill for nocht;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
vast	1460	0,7291441	Wast(e, waist, vast(e, wayst, vaist, vayst, waest, west, weist, weyst, weast, uesten, (vasts).	English	[ME and e.m.E. wesste (Orm), west(e (both Layamon), wæste (c1290), wast (Cursor M.), wæst (c1430), waist(e (both 1535), OE wæste, OF wast var. of guast, MDu. woest, LG wöst, L. wæstus.]	Of an object: Disused, dilapidated; surplus, useless. Of something non-material. a. Unprofitable, useless, idle.	To the wykit man he gevis mekile waste and wane lawbore and grete dises and affluxoun of spreit;	Wisdom of Solomon. In Ratis Raving, and Other Moral and Religious Pieces, in Prose and Verse.	Lumby, J. Rawson (ed.)
voyd	1460	0,7291441	Voyd(e, void(e, woyd(e, woid(e, voyid, woyid, vod(e, wod(e, vad.	English	[ME and e.m.E. voyde (c1290), void(e (Manning), woyde (1422), wyde (1502), OF voide. Also in the later dial.]	Of words, etc.: Empty, vain.	Woid wordis ful of vanite;	The Foly of Fulys and the Thewis of Wysmen. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals	Girvan, R. (ed.)

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unprofitabil	1460	0,7291441	Unprofitabil(l, -able, unprofitabyll, -eitable, unprofit(f)itable, unprofitable, -profitetabil, -profitettable, -profitable, onprofitabil(l, -able, onprofitetabil.	English	[ME and e.m.E. vnprofitable (a1325), vnprofitabil (c1425), vnprofitable (1526); Profit(f)it(t)abil(l adj.)	Of a thing, action, etc.: That yields no profit or advantage; vain; useless (also, to something).	He bidis þonge men kep thaim fra vnprofitabile [v.r. vnprofitable] delytis in thar þouthag;	Wisdom of Solomon. In Ratis Raving, and Other Moral and Religious Pieces, in Prose and Verse.	Lumby, J. Rawson (ed.)
fruster	1475	0,6783586	Frustir, frustyr, -ar, -ure.	English	[f. the stem of Fruster v. or Frustrat(e.) [Late ME . frustre (Caxton), F. frustrer, L. frustrāri.]	Ineffective, useless.	In frustyr temys I will nocht tarry lang;	The Acts and Deidis of the illustere and vaizand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
lost	1499	0,5971018	Loste, loist.	English	[e.m.E. lost (a 1500), loost, p.p. of Los v.1 Cf. Los(s)it.]	Of one's allegiance: ? That one has given up or forsaken, relinquished, renounced. Of time or work: Spent in vain, wasted. Of property: That one has parted with by mischance, lost or mislaid.	Quhare that kingis & ledaris of the law Brekis faith to God be lost allegians;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
fructles	1499	0,5971018	fructles	fruitles	[Var. of Fruitles a., after L. fructus.] [ME . fruytles (14th c.) Cf. Fructes a.]	Producing no fruit or profit.	The frutes flouwis of wardlie wanyte;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
thriftles	1500	0,5937161	thriftles	English	[Late ME and e.m.E. brittles (c1400), thriftlesse (1467), thriftles (1568), thriftless (1647); Thrift n.]	Worthless, useless.	Quhen he had disportit him his fill, His courtlie cloke begouth to fayd of new, Thniftles, threidbair, and reddy for to spill;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript l boovii	Craigie, W.A.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
tynt	1508	0,5666306	tint	English	[North. ME tynt (Rolle); Tyn(e v.)]	Of a person: Damned, ruined; useless.	Lord & King, Send fra the hevin the tynt man to recure;	The Passioun of Christ.	Kennedy, Walter.
frustrat	1508	0,5666306		English	[e.m.E. frustrate (1535).]	Idle, useless.	I knaw me ... richt culpable ... Of frustrat speiking;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
superfuet	1532	0,4853738		English	[? Back-formation from Superfluitie n., or ? erron. var. of Superflewad. Cf. also late ME and e.m.E. superfluent (c1440).]	Superfluous, redundant, useless.	The said Jhone show na rycht bot proponit superfuet protestationes protestit for ramaid;	Regality of Dunfermline Court Book, 1531–1538.	Webster, J.M. and Duncan, A.A.M. (eds.);
unabil	1533	0,4819881	Unabil(l), -able, unabile, -abyll, -abell, -eabil, -e(a)ble, unnable, unhabil(l), -habile, -habell, -hable, -haible, -hablie, vnabil, -able, -habill, onabil, -able, -habill, -hable, onnabyll.	English	[ME and e.m.E. vn(h)able (both Wyclif, F. inhabile, L. inhabilis. Cf. MDu. onabel. Cf. also Inhabile adj.]	Of a person: Unsuitable, incapable, incompetent; lacking the requisite ability or qualities (of, to or to do) (some role or task). b. Of a thing: Unfit, useless (for some purpose).	The grete sandis castin up be the sey the land for lauboring was maid vnabil;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
futles	1570	0,3567172	futeles	English	[ME. fotelesse, -les (a 1300).]	Footless, useles.	Ane futles gyde that mon abyde To pay for all our wangis;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert
hopeless	1587	0,2991603	hovpeles			Hopeless.		Grammaticae Latinae, de E tymologia, Liber Secundus.	Carmichael, James;
uselesse	1634	0,1400325	Usles(se).	English	[e.m.E. useless (1593), uselesse (1645).]	Useless, of no practical value or benefit.	Into their owne brests the sword Shall pierce, and passage make; And turnd in vsesse shivers, shall The bow to shoot forsake;	The Works of Sir William Mure of Rowallan.	Mure, Sir William
unservicea	1650	0,0858613		English	[e.m.E. unserviceable (1535), vnseruiceable (1590); Serviceabil adj.]	Unusable.	Befoir he cam out, the hall cannons wes dismantled and vnseruiceable;	Memorials of the Trubles in Scotland and in England, 1624–1645.	Spalding, John; Stuart, John (ed.);

PRODUCTIVE

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
michty	1375	1	micht(t)y, -(e, mitht-, mycht(t)y, -é, -i(e, mychety, mighty, -(e, myghty, -i, mythé, methy.	English	[ME. mihti, migty, myghty, OE. miht]	2b.Rich in (of) (property, possessions, friends).	A man ... That was off freyndis weill mychty;	The Bruce.	John Barbour
welful	1380	0,9838748	welful(l), velfull	English	[ME and e.m.E. welefulle (c1230), welful (c1374) happy, prosperous; Wele n. 4.]	Rich, wealthy, prosperous.	Wel-full;	Legends of the Saints.	Barbour, John
profitabil	1390	0,9516245	prof(f)itabil(l), prof(f)etabil(l), profyt-; profreit(t)-, profiet-; prophet-; prouffit- and -abil(l)e, -abyll(l)	English	[ME and e.m.E. profitable (c1325), profitable (a1340), profitable (1362), providabile (1422), prouffitable (1450), profightable (1528), profiectable (1562), F. profitable (prophitable, 12th c., Littré).]	Yielding profit or advantage; beneficial, useful, fruitful, valuable, profitable. Chiefly predic. Also, applied to persons.	Syn sa lytill a thyng and at vs thynk resonable and profytable bathe for yhow and the hows of Coldyngham;	An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410.	Slater, Jane
fertil	1420	0,8548734	fertil(e, fertill, fertyll, fertell, fertie	English	[Late ME. fertyle, fertile (c 1460), OF. fertil, F. fertile, L. fertilis.]	Fertile, fruitful.	He cowth wele bayth ken and se Quhat land suld yhelde or fertyll be;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
welthy	1450	0,7581223	welthi(e, -é, adj. Also: welthye, velthye, welth	English	[Late ME and e.m.E. welpi (c1380), velthy (c1412), welthy (c1460).]	Rich, enjoying abundant material wealth.	His lyf, how velthye or pure that it be;	Craft of Deyng. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
pleynté	1475	0,6774964	plenté, plaint-, playnt-; plant- and -ee, -y(e); plenta	English	[ME. and e.m.E. plenté (Ancr. R.), -ee, -ie, -y(e), also plenteð (c.1250), -eth, -ithe, -eythe, -leth, also pleintith (1464), OF. plentet (12th c. in Oxford Psalter), -ed, plenté, plenteit, pleynte, mod. F. dial. plenté, pleinté, L. plēnitas. f. plēnus full. ME. has also plentez, -es (14th c.).]	Characterised by abundance; fertile, productive.	The plentiest part of Ingland ȝe sall se;	The Acts and Deidis of the illustere and vaileand Campioun Schir William Wallace, Knight of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Mair, James (ed.);
fruitfull	1499	0,6000956	frut(e)full	English	[ME. fruytful, fruitfule (a.1300), e.m.E. fruteful. Cf. Fructfull a.]	Productive of, abounding in, fruit.	Of mychti medicyne and frutefull confection;	The Contemplacioun of Synnaris William of Tours.	
bustuuous	1500	0,5968705	busteous, buustwys, bustuuous, -uus; bustus; bustewous, buisteuous, bustious, -ius, boustous, -eous, -ious, -ius; bostuous, bost-, boist-, boasteuous	English	[Northern ME. bost-, bustwys, boustous, bustus, ME. boyst-, buystous, -uuous, -yous, -eous, etc., of uncertain origin.]	Of ground: strong, rich, fertile.	As throw a bustewous [B. bustuous, Ch. busteous] erd ... Springys the flowris & the corne;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
welthful	1500	0,5968705	welthfull	English	[ME and e.m.E. welthful (Cursor M.), welthfull (Trevisa).]	Prosperous, rich, successful.	Quhen thay wer welthfull in thair wyning Thay put thame vp in pryde;	Sym and his Brude.	
birthy	1500	0,5968705	birthye, -ie, -e	English	[Birth n.1] [ME. birth(e), byrth(e), early ME. birðe, byrðe, burðe, ON. *byrd-r (Oldcel. burð-r), byrd.]	Yielding produce; fertile; prolific.	He chargit his gardinar to kyth All cure with erd that war birthy;	The Buke of the Sevyne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
rich	1508	0,5710702	riche, ryche, ritche, rich; rech(e); reich; rach(e), ratch	English	[ME and e.m.E. ri(h)che, ric(c)he, OE rice. See also Rik adj. and n.2 'In ME the use of the word may have been reinforced by F. riche ... itself of Teutonic origin. This would help to explain the early disappearance of the northern form rik.' (OED).]	7. Giving abundant yield; fertile; well-stocked (with, of something); flourishing. Also fig. <quot.> c. Of a ewe: Fertile, as opposed to barren.	Arrayit ryallie about with mony riche vardour;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
copious	1513	0,5549451	copios, copius, copeus	English	[ME. copious (1382), L. copiōsus, F. copieux]	Copious, abundant, rich.	Ofthy copios fouth or plenitude;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
brudy	1513	0,5549451	brud(d)ie, bruidie	English	[e.m.E. brodye (of hens, 1523).]	Able or apt to breed; prolific.	A brudy land of furyus stormy sowne;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
fructfull	1528	0,5065695		English	[ME. fructfull (14th c.), e.m.E. fruitfule (1547), rare var. of fruit-, fruteful.]	Fruitful; profitable.	Africa with mony fructfull famous regioun;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
fructual	1528	0,5065695		Latin	[f. L. fructus.]	Fruitful.	The ... fructual montanis for our bestiall;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
fat	1529	0,5033445	fatt	English	[ME. fatt(e), fat, OE. fætt.]	Rich, ample, plenteous.	Geue me sum fate benefyce; And all the proffect ȝe sall haue;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
plenteus	1533	0,4904443	plente(o)us, plentu(o)us, -eouse, -eows, -ewous, -ious; -uos, -vuis; -us; -uis, -wis	English	[ME. plenteouse (Wyclif), -ius (c 1400), -ious, plentuous(e) (16th c.), also plintius, -iose (both c 1400), earlier plentifous, -evous (both a 1340), etc., adj., also adv. (c 1400). OF. plentivous (c 1220 in Godef.), plenteuous, -veus, -vious, extended forms of plentif, f. plenté Plenté n. and a.]	Plenteous, in the usual senses. b. Bearing or yielding abundantly; fertile in, productive of.	Paris ... in wynis plentwus;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
fructifull	1533	0,4904443		English	[ME. fructufulle (1475), rare var. of fruitful, after L. fructus.]	Fruitful.	I think fructifull and necessary ... to collect [etc.];	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
unsiker	1535	0,4839943	unsekir, unsik(k)ir, -sicker, -ir, -sikkar, vnsykir, -sicker, -ir, onsikkyr	English	[ME and e.m.E. unsiker (Anchr. R.), unsikir (c1325), vnsyker (Manning); Siker adj.]	That is not productive of security; reckless, ill-advised.	Thinkand that wes vnsicker and vnsuir, To put thame all in sic aventure;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
pregnant	1546	0,4485189	prignant, preignant; pringnant, pryngnaunt	English	[ME and e.m.E. pregna(u)nt (1413), pringnant (c 1450), e.m.E. also preignant (1513) fertile of ideas, inventive; e.m.E. also pregnant (16th c.) with child, L. praegnānt-with child, pregnant, F. prégnant (prégnante fem. in Rabelais 1550).]	1. b. Productive of, or ready to produce, something.	Faythe I meane mooste pryngnaunt and plentifull of good workes;	The Miscellany of the Wodrow Society.	

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
main	1549	0,4388438	mayn(e, mane, maine, mayne, mean(e, men	English	[ME. main, mayn(e, mæin (Layamon), partly ON. meginn, megn, adj., strong, powerful, partly OE. mægen- ON. megin- (Main n.1), in compounds. The early examples recorded in OED. and Stratmann-Bradley are from north. records and from west-mid. allit. verse only.]	2 b. Low-lying and fertile. <quot> And c. Of grass: Flourishing, fertile.	Ane little ile callit Inismerog ... law main ground well inhabite and manurit;	Monro's Western Isles of Scotland and genealogies of the clans, 1549.	Monro, Donald; Munro, R. W. (ed.);
fecund	1568	0,3775681	fecound	English	[ME. fecounde (c 1440), fecund, L. fecundus.]	Fruitful.	Fleme me nocht fra thy face fecound;	The Poems of Alexander Scott.	Alexander Scott
substantiou	1578	0,3453177	substancious, substantiouse, -e(i)ous, -ius, substanciose, -ius, substentious, substancuows	English	[e.m.E. substauncyous (Caxton), OF substantieus (OED), med. L. substantiosus.]	Of a person: Wealthy, prosperous, rich in money and/or land. Passing into: That commands respect; reputable.	Substentious;	The History and Cronides of Scotland from the Slauchter of King James the First to the ane thousand fyve hundreith thrie scoir fyftein zeir.	Lindsay, Robert of Pitcottie; Mackay, A.E.J.G. (ed.);
rife	1585	0,3227425	ryf(e, ryif, rief, ryef, riffe, ryffe; ryaf	English	[ME and e.m.E. rive, rife, late OE rýfe (for *rife), ON rífr.]	Const. in or of (something): Rich or abounding in; abundantly provided with. Also proverb.	His fomer style In painted termes and rethorik floris ryif,	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbutnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbutnot and others. Craigie, W.A. (ed.);
birthful	1585	0,3227425	birthfull	English	[Late ME. birthfulle (rare); f. Birth n.1]	Prolific; fertile.	The painfull pangs ... tormenting birthfull wombe;	The Maitland Quarto Manuscript, containing Poems by Sir Richard Maitland, Arbutnot and others.	Sir Richard Maitland, Arbutnot and others. Craigie, W.A. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
nest	1596	0,2872671	neste, neist, neyst, neast, neyest, nist, nyste	English	[ME. nest(e, neest (14–15th c.), (north.) neist (Cursor M.), OE. nēst(a var. of néahst(a, nēhst(a, Next, ON. nēst-r: cf. also Nixt.)	The next (most rich).	//Abeit it be nocht esteimed the richest, it may weil be esteimed the neist riche;	The Historie of Scotland written first in Latin by Johne Leslie...and translated in Scottish by FATHER James Dalrymple.	Leslie, John Bishop of Ross; Cody, E.G. (ed.);
yeilding	1674	0,0357143	yuilding	English	[ME and e.m.E. yeildinde (Ayenbite), yeilding (1553), yeldyng (1577).]	Bearing progeny, productive.	[Six] soumes foure of yuilding caye and tuo of them sheepe and ane horse;	Kirkcudbright Sheriff Court Deeds. Vol. I 1623–75, vol. II	Johnson, M.B. (1939 vol.) and Armet, C.M. (1953 vol.) (eds.);

UNPRODUCTIVE

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
ȝeld		1420	1	ȝelde, Yeld, ȝeild, Yeild, ȝhelde, yhelde, ȝa(e)ld, yeald(e, yeeld, yi(e)ld, ȝell, ȝeill, yeill, yeel(l, weld	English	[Late north. ME yeld (1411), late OE *ȝielde, ȝelde, ON geldr. Also in the later dial.]	Of land: Barren, unproductive.	He cowth wele bayth ken and se Quhat land suld yhelde [C. ȝhelde, W. barand] or fertyll be;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyrtoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
fruster		1475	0,7671136	frustir, frustyr. -ar, -ure	English	[f. the stem of Fruster v. or Frustrat(e.)] [Late ME. frustre (Caxton), F. frustrer, L. frustrāri.]	Ineffective, useless.	In frustyr termys I will nocht tarry lang;	The Acts and Deidis of the illustere and vailȝeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
impotent		1490	0,7035992		English	[e.m.E. and ME. (1390) impotent, L. impotens.]	Unable, powerless, ineffectual.	And [= #] he that aw to mak satisfioun be impotent to do it;	Of Penance and Confession be master Jhon Yrland.	Ireland, John.
unprofitabil		1513	0,6062103	unprof(f)itabil(l, -able, unprofytabyll, -eitable, unprof(f)itable, wnprofitable, -proffetabill, -profettable, -profitable, onprofitabil(l, -able, oneprofetabill	English	[ME and e.m.E. vnprofitable (a1325), vnprofitabil (c1425), vnprofitable (1526); Prof(f)it(t)abil(l adj.]	Of land: infertile, unproductive.	Ane ald feld onprofitabil [Sm. onprofitable, Ruddim. vnprofitabil] and rude ... This grund sawys full onthrifely;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
steril		1549	0,4537756	stirril	English	[e.m.E. steryll (1552), sterill (1572), stirill (Shakespeare), MF sterile (14th c.), L. sterilis.]	a. Of land Unproductive, barren.<quot.> b. Of water. Containing no life or unproductive or barren of fish; cf. a above.	The eird vas becum barran & stirril;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unfructfull		1552	0,4410727	unfructful, -frut(e)ful	English	[ME and e.m.E. vnfruytful (Wyclif), vnfrutefull (1535), vnfructeull (1549); Fructfull adj., Fruitfull adj.]	Unproductive, unprofitable.	I lose my tyme ... for to rehers Sick vnfruitful and vaine discriptioun;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
bauch		1570	0,3648553	bauche, bawch, baich, bache	English	[Of obscure origin. perh. ON. bag-r awkward, clumsy, or båg-r uneasy, in straits. The northern Eng. dial. form is baff.]	Ineffective; weak, poor, sorry; defective.	Lythquo, lament, ȝour burges may luke bauch;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert
feckless		1586	0,2971066	fect-, fek-, feckless, feces, fecklyse	English	[f. Feck n.] [Reduced form of Effect n. Also in northern Eng. dial.] [ME. effect (Chaucer), OF. effect, L. effectus.]	Ineffective, feeble, weak. Very common in the 17th c. in the form feckless.	Why sal we think that the blessing ... of creatures by ane solemne forme of prayers ... suld be fectles?	Catholic Tractates of the Sixteenth Century, 1573–1600.	Law, Thomas Graves (ed.);
uneffectual		1606	0,2124206	uneffectual(l, uneffectuall	English	[e.m.E. vneffectuall (1548); Efectuale adj.]	Ineffectual, ineffective.	Be vertewof our saidis uthenis letteris purchest ... upone thair saids feibill and uneffectuall complaints;	Aberdeen Council Letters, 1532–1681.	Taylor, Louise B. (ed.);
unuseful		1630	0,1107975	unuseful(l, vnusfull	English	[e.m.E. unvseful (1598), unusefull (1624); Usefull adj.]	Of things: Unprofitable, of no use or advantage ((un)to or for another).	It proved ineffectual and unuseful to him;	A Genealogical History of the Earldom of Sutherland from its origin to the year 1630, written by Sir Robert Gordon of Gordonstoun, with a continuation to the year 1651 [by Gilbert Gordon].	Gordon, Sir Robert of Gordonstoun and Gordon, Gilbert; Weber, H.W. and Gower, G.G.L. (eds.)

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
lene		1637	0,0811574	leyn(e, leine, lean(e, la(i)ne	English	[ME. and e.m.E. lene, leen(e, lean(e, early læne, OE. hlæne.)	Of land or soil: poor, unproductive, exhausted.	For desertions, I think them like lying lay of lean and weak land for some yeers while it gather sap for a better crope;	Letters of Samuel Rutherford.	Rutherford, Samuel; Bonar, Andrew A. (ed.);
rottin		1638	0,0769231	rotten, -ine, -yn; rotne, -yne	English	[ME and e.m.E. rotin (Ancr. R.), rotten (1523), ON rottinn.]	3b. Of earth: Dried out and crumbly, unproductive.	Power ... to cast peats turfs feual feal and divvott in the moss ... and rottin yeard on the north side of the Water of Tanner;	Records of Aboyne, 1230–1681.	Huntly, Charles Xlth Marquis of (ed.);

GENTLE

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soft	1380	1	softe, softt, saft(e)	English	[ME and e.m.E. soft e (1154), soft (Cursor M.), soffte (Om), OE sōfte, sōft, varr. of sēfte, MDu. soft , saft.]	Of something said: soothing, gentle.	For-thi scho gluterit hyme ... With wysing fare & wordis softe, Til fraudfully [etc.];	Legends of the Saints.	Barbour, John
meke	1380	1	meik, mek, meike, meyk(e, meak)	English	[ME. meke, meek, midl. meoke, muke, early meoc, mec (Om), ON. mjúk-r soft, pliant, gentle.]	Meek, mild, submissive; modest, humble; gentle, kind, gracious.	Jhesu ... That kethit wele that he wes mek;	Legends of the Saints.	Barbour, John
kind	1400	0,9395432	kynd, kinde, kynde, kyind, keind, keynd	English	[ME. kind(e), kynd(e), westem i(cunde, kunde, kuynde, southern and midl. kende, OE. 3ecynde.]	Displaying the qualities of one of gentle birth; well-bred, noble in manners or conduct.	For wise he was and debonare, Hardy, kynd, courtes and fare;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
mild	1400	0,9395432	myld, milde, mylde; myyld(e; myeld; (mynd)	English	[ME. mild(e), mylde, myyld (c 1440), myelde (c 1420), OE. milde.]	Of persons: Gentle, kind, merciful, indulgent.	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and deir,	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
moy	1400	0,9395432		Dutch	[Appar. MDu. mooy (Du. mooi) elegantly dressed, handsome, beautiful, pretty. cf. Norw. dial. may quiet, gentle, appar. of the same origin.]	Mild, gentle, demure; also, meek, submissive.	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and deir,	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
luffy	1420	0,8790864	[North. and north midl. ME. luffy (1340), luff-, lufely, early ME. luffich, var. of Luvvely	English	luff(e)ly, lufflie, luffly, luffie	Amiable, kind, gentle.	Cunnand, curtas and cum ly, Noucht lycht of latis bot luffly;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
fre	1420	0,8790864	frey-, frie	English	[ME. free, fre, early freo, OE. fréo.]	Of a good or noble kind or character, of gentle birth or breeding.	Be prayere off the Madyn fre;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
movir	1420	0,8790864	-yr, mowire, -yr(e, moir, moyre	English	[Late north. ME. moyre (c 1450), OF. meür, meüre, Mur(e a. For the intrusive v cf. Sovir a. beside Sure.]	Quiet, gentle, mild.	Oure Lady ... tuk hyr rayk with movyr [L. mure] pas But in the kytk;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
mur	1420	0,8790864	mure, muyre	English	[Late ME. mure (c 1440), (north.) moyre (c 1450), e.m.E. meure (c 1500), OF. meür, meüre, F. mür, müre, ripe, mature, mellow; also discreet, considerate, advised, settled, stayed (Cotgrave). Cf. also Movir.]	Gentle, mild, meek.	Mure, muyre;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wynthoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
mansuet	1450	0,7884013	-swet(e, -sueit, -sweit	English	[ME. (Chaucer) and OF. mansuete, L. mansuetus tame.]	Gentle, mild, meek.	The plesant pacok ... manswet and mure;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
gentil	1456	0,7702642	gentil(i, gentyll, -tile, -tle, jentill	English	[ME. gentyll, -ile, gentil (a 1225), OF. gentil.]	Of a pleasant, mild, or kindly disposition.	He is nocht gentill, na courtas, na worthy man of were;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
lovn	1461	0,7551500	lovn, lowne, loune; lowln, -yn, louin; (laun), lone	Scandinavi	[ON. logn n. calm weather, ODa. loghn n. and adj., Norw. dial. logn adj. calm, still: returning to earlier ON. *lugn n., ON. lygn adj., OSw. lughn (Sw. lughn) n. and adj., ODa. lu(g)n (Da. luun) n. and adj., (whence early ME. lune n. 'quiet, rest' (?), mod. dial. of Cumberl. loond, loom). Also in the mod. Sc. and north. Eng. dial. as lovn, lownd.]	Of persons, their demeanour or talk, or of circumstances: Calm, gentle, quiet, still.	Gudmen ar loune, the wykkyt weil ar kend;	Liber Pluscardensis.	Skene; Felix J.H. (ed.);
sobir	1475	0,7128303	sobyr(e, -er, -ire, -are, -o(u)r, -ur, -re, souber	English	[ME and e.m.E. sobre (Manning), -ur (c1350), -er (Destr. Troy), OF. sobre, L. sobrius; cf. MDu. sober paltry, poor, etc.]	Of the air or a wind: temperate, gentle. Of moisture: light.	The soft dewone fra the hewyne doune valis ... And throwthe sobir and the mvst hwmouris Vp nurisit ar the erbis;	Lancelot of the Laik.	Gray, Margaret Muriel (ed.);
hend	1500	0,6372593	hend(e, heynd, heind	English	[ME. heende, hende (c 1205), north. heynd, heind (a 1300), app. aphetic f. OE. gehende near, convenient. As in ME., used only in verse, esp. alliterative.]	Pleasant in dealing with others: courteous, gracious; kind, gentle.	Hend men, will 3e nocht herk?	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
suave	1501	0,6342365	swaif, suave, svave, suaif	French	[F. suave, suave (early 15th c. and 1549 in Larousse), L. suavis.]	Gracious, gentle, kind.	Thir musis gudelic and suaue;	The Palace of Honorv.	Douglas, Gavin.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
tendir	1508	0,6130766	tender, -ire, -yr(e, -ar, -re, (tendrie), teyndir, -er	English	[ME and e.m.E. tendre (Ancr. R.), tender (Cursor M.), tendyr (14th c.), tendir (c1420), OF. tendre.]	Of sunbeams: gentle, kind.	The joyfull birdis merily did syng For myrth of Phebus tendir bemes schene;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
placabil	1513	0,5979624	placabil	English	[Late ME. and e.m.E. placable pleasing (c 1450), capable of being appeased (1586), OF. placable, L. placabilis.]	Mild, gentle.	Sycill land Quhar as the plentuous fat altar dyd stand Of the placabil goddis Palycy hecht;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
esy	1513	0,5979624	esie, esie, aysy	English	[ME. esy (14th c.), eesy, esy, etc., OF. aisié.]	Accommodating; moderate; gentle. Not burdensome; light.	Tumus ... Furth fleand swippery ... Befor the ost, quhilk went bot esy pas;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
licht	1513	0,5979624	licht, lych(t); light, lyght; leicht, leitht	English	[ME. and e.m.E. light, list etc., lythe (15th c.), leyzt (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (Om. lihht), OE. lioht, l?ht (Northumb. l?ht).]	Gentle, light (breeze).	The figur fled as lycht wynd or the son beym;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
clement	1533	0,5375056		English	[Late ME. (rare), e.m.E. (1578), F. clément, L. clement-, clemens.]	Clement, mild.	(na mare clement prince)	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465-1536; Watson, George (ed.);
mete	1535	0,5314599	meit, met, meite, meitt, meyt, meyt; meet(e, meett-, miet, mit, meat, meatt-, mait	English	[ME. (Cursor M.) and e.m.E. mete, meet(e), OE. (Anglian) * 3e-mête, WS. 3e-m?te, with normal loss of the prefix.]	Mild, gentle.	Mansueit and meit and full of gentres;	The Buik of the Cronidis of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
zeraphrical	1561	0,4528661		unknown	[? Altered f. Zepherus n.] [ME. and e.m.E. Zeferus (14th c.), Zepherus (Chaucer), Zephyrus (1594), L. zephyrus.]	Like a gentle breeze.	The great conforteur come his Apostles till. With diuerse tongues, and leides solatiou: And with zeraphrical windes gratious;	The Meroure of an Chr[ist]iane, composed and drawn forthe of holy Scriptures: by Robert Noruell, man of armis, during the tyme of his captiuitie at Paris in the Bastillie, for the testimonie of our Sauour Jesus Christ.	Norvell, Robert
hynd	1598	0,3410210		English	var. of Hend(e) [ME. heende, hende (c 1205), north. heynd, heind (a 1300), app. aphetic f. OE. 3ehende near, convenient. As in ME., used only in verse, esp. alliterative.]	Gentle, courteous.	The hynd knight quhom thow confessis to be a spreit;	The Miscellany of the Spalding Club.	Stuart, John (ed.)
midlike	1605	0,3198612	myldyke	English	[ME. mild(e), mylde, myyld (c 1440), myelde (c 1420), OE. milde.]	Mild or gentle looking.	Cupid ... So myldyke and chieldyke, With bowthreis quarteris skant;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie
meith	1628	0,2503359		English	[Cf. ME. meth(e) (Cursor M.) gentle, courteous, and Myth adv.]	Gentle, courteous.	Efter meat and before meit maks madins meith [v.r. mylde] at meat;	The James Carmichael Collection of Proverbs.	Camichael, James, 1543–1628; Anderson, M. L. (ed.);
tum	1637	0,2231303	tum(e), tumb(e), twm e, tuyme, tvym(e, toum, tovm e, toom(e, tome, toyme, teim, teem, tiem	English	[ME. tome (a1250), tum(e) (Cursor M.), toome (c1400), toyme (1435), OE. tōm, ON tōmr; Teme v.]	Of the wind: light, insubstantial.	Having faire weather and toome windes;	A True and Experimental Discourse upon..this last Siege of Breda.	Lithgow, William;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mooth	1699	0,0357143		English	[Cf. Meith and mod. (south) Sc. meeth: on the spelling with oo, cf. next entry.] [ME. and e.m.E. mathe, ME. mape, OE. mapa wk. masc., mapu str. fem. After the early 16th c. appar. only Sc., where it survives chiefly in the mod. north., north-eastern and south. dialects.]	Modest, mild, gentle.	An address from the Africa council ... subscribed by Lord Basil Hamilton in very mooth terms, desyring there lops recommendation to his majesty for assistance;	Seafield Correspondence from 1685 to 1708.	Grant, James (ed.);

VIGOROUS

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sad	1375	1	sadd(e, sade, said	English	[ME. and e.m.E. sad (c1200), sadd (Cursor M.), also sad (Layamon), OE. sæd.]	Of a blow or the like: heavy, vigorous.	He ... pressit thame so woundir fast with sad strakis, quhill, at the last, thai fled;	The Bruce.	John Barbour
deliver	1375	1	delyver, deliver, dyluier, delyuere, -lyuir, -lyvyre	English	[ME. delyver(e, deliver (14th c.), OF. delivre.]	Active, agile, nimble.	The kingis folk, that war Deluier off fute, thaim gan our-hy,	The Bruce.	John Barbour
fere	1375	1	feir, fer, feire, feyr, feayr, fear(e, fayr	English	[Early ME. fere (c 1175), OE. *fēre, (ON. fœoeligacute;r-, fœoeligacute;r), f. fōr, pret. stem of faran to go.]	Of persons: Well and active; in health and vigour.	The king eschapyt haile and fer,	The Bruce.	John Barbour
douchty	1375	1	douchtie, -tye, dowchty, -ti(e, doughty, -tie, duchty, -tie, -te, dughty, -ti, dochtie	English	[ME. dou3ti, douhti, dughti, du3ty, duhti3, do3ty, late OE. dohti3, replacing OE. dyhti3.]	Of persons: Bold and active; strenuous, valorous, valiant.	He thocht weil he suld be worthy, For all his eldris var douchty,	The Bruce.	John Barbour
licht	1375	1	(lichit), lych(t; light, lyght; leicht, leitht	English	[ME. and e.m.E. light, l3t etc., lythe (15th c.), ley3t (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. lih(t) (O.m. lihht), OE. lēoht, l?ht (Northumb. l?ht).]	Of persons or animals: light on foot or of movement: agile, active, nimble, fleet.	Men that licht and delyuer var;	The Bruce.	John Barbour
ithand	1380	0,9849268	yhand, ithande, ythen	English	[North. ME. lpen, -in (Cursor M.), ON. lðinn. Cf. lðand.]	Of persons and their actions: Assiduous, diligent, persistent; busy, energetic.	Denote als in oracione, & ful ithand in lessone;	Legends of the Saints.	Barbour, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
smert	1380	0,9849268	smart(e)	English	[ME and e.m.E. smærte (Layamon), smerte (c1200), smert, smart (Cursor M.), OE smeart.]	Of a person, etc. a. Capable of swift or powerful action, quick, vigorous.	Thane chast a gret hart That fled fast, for he wes smert;	Legends of the Saints.	Barbour, John
forthirvard	1380	0,9849268		English	[Cf. next.] [ME. forther, forpere, ONhb. forþora, var. of furbere, OE. fúrðra. Cf. Forder a.]	Of active disposition.	That in ald men suld nocht be lad Hope of helpe na of rewarde, As in jung men that are forthirvarde;	Legends of the Saints.	Barbour, John
stark	1380	0,9849268	starke, starck, (starge, starte), sterk	English	[ME and e.m.E. sterc (c1175), stark (c1200), starrke, starrc (both Orm), stærck (Layamon), sterke (Ancr. R.), starcke (a1225), sterch (c1250), OE stearc, ON sterkr.]	Of a person or animal: Physically robust or vigorous, able-bodied, hale, healthy.	Ful harde is hungyre ... 3ounge men, that ware stærck & vycht, Wald, ... In-to the revyse of that sted Gange to & fra as halfe dede;	Legends of the Saints.	Barbour, John
unswere	1420	0,8643411	wnswere	English	[Swer(e) adj.] [ME swære (Orm), swere (a1225), suere (Cursor M.), OE swǣr(e), swár, ON svár.]	Willing; active, lively.	Gyfthowbe set to serue a lorde ... Be lel, lufand and debonare, Honest,	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)
agile	1420	0,8643411	agil, agill, agyle	French	[OF. agile (14th c.), L. agilis light, quick, whence also e.m.E. agile, agil (c1575).]	Able to move or act quickly; agile, active, nimble.	(swa agyle in fycht);	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
fery	1420	0,8643411	feirie, ferie, feiré, feerie	English	[Related to Fere a.] [Early ME. fere (c1175), OE. *fēre, (ON. fœoiligacute;r-, fœoiligacute;rr), f. fôr, pret. stem of faran to go.]	Active, nimble.	The Kyng wes febil for elde, And alsua his eldare swne Wes noucht fery;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
active	1450	0,7739018	actif, actiue	English	[ME. actif, active (14th c.), OF. actif m., active f, L. activus.]	Of persons: Active, energetic.	(active and awenant)	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
quik	1460	0,7437554	quike, quikke, quick(e), qwik, qwic(k); quyk(e), quyc(k), qwyk; qwhick, qwhik, quhyk	English	[ME cwicc (Orm), quic (c1297), quik (Cursor M.), quicke, quycke, quyk, qwhick (1434), also whik (14th c.), whyke (1456-7), etc., also inflected quica (c1200), cwike (Orm), quikes (Layamon) (see Queke adj.), OE cwic, cwicu.]	Lively, alert, vigorous; prompt, ready, quick to act; keen, acute, smart.	Be blyth and besy, quyk, & smert;	Consail and Teiching at the Vys Man gaif his Sone.	
wakand	1475	0,6985357	walkand, wa(l)king, walkane, walkkand, wakin, va(l)kand, vakande, vakkand, waiking	English	[ME and e.m.E. wakiende (c1175), wakond (Destr. Troy), wakynge (a1475), waking (1568); Walk v.1]	Active, alert, diligent, occupied, busy, attentive.	His spreit agayne to walkand mynd is past. And wp he rays;	The Acts and Deidis of the illustere and vaiȝeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E. llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);
stur	1475	0,6985357	stur(e), stuir, stuyr, stwre, stour(e), stere, steir, stoir, stoer	English	[ME and e.m.E. stor(e), steor (all Layamon), stoure (Manning), stoore (Chaucer), stur e (c1400), stover (1549), stur (1567), OE stór, ON stórr; MLG stúr, MDu. stuur.]	Of a person's pace: powerful, vigorous.	Quhen that he was with out, Rycht fast he ȝeide, a stour pais and a stout;	The Acts and Deidis of the illustere and vaiȝeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E. llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Hary.	Blind Hary; Moir, James (ed.);
operative	1490	0,6533161		French	[OF. opératif, -ive (14th c., Oresme), L. operativus, creative, formative, and cf. e.m.E. operative (1598).]	Operative, active, effective.	Hire actif lif and operative excellit all vthire creature;	The Meroure of Wyssdome, composed. by Johannes de Irlandia.	Ireland, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wild	1500	0,6231697	wyld(e, wild e, vild(e), vyld(e, uylde, wyld, vyild, wulde, we(i)ld, weyld, veild, wil(e, vil, will, wyl(e, wyl, wol, vayl(d	English	[ME and e.m.E. wild e (Orm), wild (Cursor M.), wyld(e, wulde (all 14th c.), wield (1561), OE wild e.]	Given to wild, energetic behaviour, unrestrained, out of control.	Than wald scho preis bett me in angry wys ... And I wald vp and wisk away full wyld;	The Tale of the Colkelbie Sow In Bann. MS fol. 357a-365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
lifty	1500	0,6231697	liffe)ly(e, livelle, a. Also: lyffe)ly(e, -lie, (-lyie,) lyffie; lyve-, lywelye, -lie	English	[ME. and e.m.E. lif(e)-, lyffe)li, -ly, live-, lyvely, -lie, ME. also -lich, OE. liflic.]	Full of life or vitality. Of persons and their actions: vigorous, energetic, active, brisk.	Vpstart on fute lyffie Delyuerance;	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript I booxvii	Craigie, W.A.
restles	1500	0,6231697		English	[ME and e.m.E. restles, resteless (Chaucer), also risteles, OE restleas; Rest n.1 Cf. next.]	Of persons or animals: Constantly active; taking no rest; full of energy; eager, persistent.	Thir riche restles renkis ruschit out full raith;	The Tail of Rauf Coilzear.	
sturdy	1500	0,6231697	-ie, sturdye, stourdy, sterdé	English	[ME and e.m.E. stourdy (1297), stordy (c1300), sturdy (Chaucer), OF estourdi, estordi, esturdi stunned, dazed, reckless, violent.]	Of a person's pace: Vigorous.	Off stature large, and with ane feirfull face Euin quhair I lay he com e ane sturdie pace And said, 'God speid, my sone', and I wes fane Off that couth word, and off his cumpany;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
frak	1500	0,6231697	frack	English	[OE. fræc, var. of frec greedy, desirous, bold, ME. frek.]	Active, ready, smart, bold.	I wes ... Ane freik on fold, bayth frak, forcy, and fre;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
main	1500	0,6231697	mayn(e, mane, maine, mayine, mean(e, men	English	[ME. main, mayn(e, mæin (Layamon), partly ON. meginn, megn, adj., strong, powerful, partly OE. mægen- ON. megin- (Main n.1), in compounds. The early examples recorded in OED. and Stratmann-Bradley are from north. records and from west-mid. allit. verse only.]	Of a person or agent: Pre-eminent, leading; also, greatly given to or very active in the practice implied by the noun.	Scho is ... Ane maine truiour, ane talker out of tone;	The Buke of the Seyvne Sagis.	Rolland, John of Dalketh.
trig	1500	0,6231697	tryg	English	[ME and 17th c. Eng. trigg (Orm), trig (noun) (1610), trigge (1697), ON tryggr.]	Active, nimble, sprightly.	Trig;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
tait	1500	0,6231697	tayt, tate	English	[ME teyte (c1300), tayt (14th c.), ON teitr. Cf. Tit(e adj.)]	Active, energetic, lively, nimble; untamed.	Fra fute to fute he [sc. the cat] kest hir [sc. the mouse] to and fra, Quhytis vp, quhytis down, als tait [Ch., H. cant] as ony kyd;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
spritty	1513	0,5839793	sprety	English	[e.m.E. sprightly (1609); Spirit n.]	Of a quality or attribute: Vigorous, spirited.	Full eith it is fortill assay, and se Quhat may our sprety fors in the melle; And, as full weill is knawyn to ws eik, Our fais beyn not far from hens to seik;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
laborious	1513	0,5839793	laborios, -ius, -yus; lauborios, -ius	English	[ME. laborios (1390), F. laborieux, L. labōriōsus. Cf. Laborus a.]	Given to toil, industrious, hard-working; also, hard at work, active.	Laborius [R. Lauborius] emmotis, and the bissy beys;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stout	1513	0,5839793	stowt(e, stout e, stoutt, stut(e, stuit, stult	English	[ME and e.m.E. stout (c1300), stout e (Manning), stowt (c1440), OF e stout, brave, fierce, proud, MDu. stout.]	Of a person's walk: bold, vigorous.	On far behaldis hir stowt pays in a lynn, So manfully and baldly walkis sche;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
rank	1531	0,5297158	ranke, rang	English	[ME and e.m.E. rannc (Om), rank(e, also rang (once, c1300; rh. thank), OE ranc haughty, strong, full-grown, ON rakkr Rank adj.2 See also ronk.]	Strong; vigorous; sturdy.	Certane wicht and rank men [L. viribus ... validiores] tuke him be the middill, and bure him, perforce, to ane quiet chalmer;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
robust	1533	0,5236865		English	[e.m.E. robuste (1563), L. robustus, f. robur Rob(o)ur(e n.)]	Of a person: Strong or vigorous in body; of sound and strong constitution.	Exhorting his men to schawthame manly and robust for thare awne life and glore;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465–1536; Watson, George (ed.);
helsum	1540	0,502584		English	[Late var. of hail-, Halesum a.] [Northern ME. halesome, -sum, halsumm (Om), midl. & southern holsum. Cf. Halesum a.]	Full of health, vigorous.	Vp, helsum hairt;	The Poems of Alexander Scott.	Alexander Scott
throuche	1544	0,4905254	throucht, through, throw	English	[e.m.E. thorow (c1489), thurgh (a1500), thorough (1615) thoroughgoing, entire, through (1523), thorow (c1566) passing or extending through; Thro(u)ch(e adv.)]	Of persons: active, lively.	He is bath throwand manle and well kyp that he promissis;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543–60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wirkand	1551	0,4694229	wirkand, -ing, werkand, Warkand, -ing, wo(u)rkand, vorkand	English	[ME and e.m.E. werching (1387-8), warkand (c1460, north.), woorking (1586), working (a1587).]	Active, energetic.	To all thame quhilk hais the trowleiffand and wourkand faith, our salviour makis this promis;	The Catechism of John Hamilton, Archbishop of St. Andrews.	Hamilton, John Archbishop of St. Andrews, Law, Thomas Graves (ed.);
actual	1566	0,4242033	actuall, actuale	English	[e.m.E. actual (ME. actuel from OF.), late L. actualis.]	Active; taking part.	All that wer of the devyse, ... or actual at the committing of the slauchtir;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
lusty	1568	0,418174	-ie, -ye, -i, -é, luistie	English	[ME. lusti (c 1225), lusty, lustie, f. Lust n.]	Sturdy, robust, vigorous, healthy.	Suppone maist sure he sall thé send support, And len the lustie liberos at large;	The Poems of Alexander Scott.	Alexander Scott
feat	1570	0,4121447		English	[e.m.E. feat(e, ME. fete, OF. fait.)]	Fitting, suitable; active, adroit.	The featest that is possible to be send saibe for this purpose;	Warrender Papers.	Cameron, Annie I. (ed.)
liver	1590	0,3518519	lyver, lever	English	[e.m.E. lyver (1530), late ME. (north.) lyvir, aphetic f. Deliver a.]	Active, agile.	This Yber send efter thame in hy Lycht leuer men, and bad thame pas and spy;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
licht-hedit	1631	0,2282515	licht-hewiddid, lychthevyddydy, light-headed	English	[Licht a.1 10 and 11; Hedit a. 2 (and cf. Hevid n.): e.m.E. light-headed giddy, delirious (? 1537), changeful, fickle (1579).]	Changeful, inconstant, mobile.	It sall mak vther kirkis call vs light-headed Scotts, inconstand and vnsetled in our orders, changing without anie necessitie;	The Bannatyne Miscellany.	Scott, Sir Walter, Laing, D. and Thomson, T. (eds.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
pragmatic	1654	0,1589147	pregmatick, -mattick, pragmantick	English	[e.m.E. pragmati(c)k(e) (1616), -ique (1638), also as n. (1587), and pragmatical (1543); relating to the affairs of a state; busy, active; officious, meddlesome; conceited; opinionated; practical, pertaining to practice rather than theory; expert in affairs; F. pragmatique, L. pragmatic-us.]	Relating to the affairs of a state; busy, active; officious, meddlesome; conceited; opinionated; practical, pertaining to practice rather than theory; expert in affairs.	Mr. Robert Farguison, a pregmattick head, who kendled a fire in our university at Aberdeen anno 1654;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratia temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James, 1634–1709; Mackay, William (ed.);
oleit	1658	0,1468562	ollett, oled	Norse	[Appar. reduced f. ON. ollett, a f. prompt, ready. Also in the mod. dial as oleit, oleid, olite, also aavlit, evel(e)it.]	Willing, ready, energetic; diligent.	For belyke I must either call you a very ollett gentleman or [etc.];	Letters to Alexander Bruce, 2nd earl of Kincardine.	Moray, Sir Robert;
sprittly	1670	0,1106804	sprightly, spretely, sprittly	English	[e.m.E. sprightly (1596), spritly (1598), sprittley (1629); Spirit n.]	Of an action: involving physical activity, energetic, lively.	They used swimming, arching, football, ... dancing, wrestling, and such manly sprightly exercises and recreations, very fit for polishing and refining youth;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratia temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James, 1634–1709; Mackay, William (ed.);
vigent	1699	0,0232558		Latin	[L. vident-, pres. ppl. stem f. vigere to be lively.]	Alive, active.	The command ... he must hold still vident, as essentially included in the apostolic office;	The Hierarchical Bishops Claim to a Divine Right.	Forrester, Thomas.

POSSIBLE

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
possibil	1456	1	possibil(i), -ible, -abill, pos- and -bille, -ibyl, -ybyl, -ibell; -abyll, -abell, -able; posscopyl	English	[ME and e.m.E. possibel (Rolle), -ible, -yble, F. possible (OF also possible, 13th c. in Godef. Compl.), L. possibil is that can or may be done, f. posse to be able.]	(To be) possible (to, also in, the agent).	And it be evill he may sett syk remedie as possible is till him;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
lifelike	1513	0,8059574	lyfky(e, liflike, lyfkyk, life-ile	English	[Cf. Lif(e)ly(e and e.m.E. live-like (1613) likely to live, (1614) life-like.]	Life-like, true-to-life, realistic (images).	Pepil of othir realmys ... Bene ... mar sle To forge and kerf lyfkyk [R. liflike; Sm. lyfkyk] staturis of bras;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
abill	1558	0,652766	able, abil(e, abille, abill; abyl, abyll(e; abell, abel, abl, eabell. Comp. abillar, abellar, ablar. Superf. abillist, ablist	English	[ME. abill, abyll, etc. (15th c.), able (14th c.), OF. able, L. habilis. The form with -ill is the most usual spelling. A frequent variant is Habill.]	Possible.	Utherways it wes nocht abyll to the Apostolis ... to have perswadit the doctryne;	Ane compendious Tractiue conforme to the Scripturis. [etc.].	Kennedy, Quintin.
pragmatic	1691	0,2	pregmatick, -mattick, pragmantick	English	[e.m.E. pragmati(c)k(e) (1616), -ique (1638), also as n. (1587), and pragmatical (1543);-	Relating to the affairs of a state; busy, active; officious, meddlesome; conceited; opinionated; practical, pertaining to practice rather than theory; expert in affairs; F. pragmatique, L. pragmatic-us.)	The species of an absent friend ... is no fantastic shadow of a sick apprehensione, but a realitie, and a messenger coming for unknown reasons ... from a more swift and pragmantick people;	The Secret Commonwealth and a Short Treatise of Charms and Spels.	Kirk, Robert, 1641–1692; Sanderson, Stewart (ed.);

IMPOSSIBLE

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
impossibl	1380	1		im possibl(e, -ibill, -ibile and impossible)	English	[ME. impossibl e (c 1340), impossible, -ibile (a 1300), F. impossibl e, L. impossibilis.]	Impossible.	Impossible thing is That ocht be done;	Legends of the Saints.	Barbour, John
unpossibill	1456	0,7705314		-ible, unpossibill, -abill, -able, wnposibill, -ible, on(e)possibill, onpossibill, -ible, -abill	English	[ME and e.m.E. vnpossible (Piers Plowman); Possibil(adj.1)]	Not feasible, impossible.	To mak were, but his vassallis it is impossible to thair lord;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
onabil	1513	0,59843		onabil(l, -habill, -(h)able, onnabyll	English	[varr. of Unabil] [ME and e.m.E. unable (Wyclif). Cf. Inable v.1]	Unable, incapable; void; impossible; incapacitated.	Hatit of the goddis, to all nedis onhabill, Thir mony 3eris I left inprofitabill;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
unabil	1567	0,4353865		unabil(l, -able, unabil e, -abyll, -abell, -eabill, -e(a)ble, unnable, unhabill(l, -habille, -habell, -hable, -haible, -habile, wnable, -able, -habill, onabil, -able, -habill, -hable, onnabyll	English	[ME and e.m.E. vn(h)able (both Wyclif, F. inhabile, L. inhabilis. Cf. MDu. onabel. Cf. also Inhabile adj.]	Not capable of being done, impossible.	The Quenis majestie [etc.] ... considering ... howunabil it salbe to the nobilitie ... always to abyde and continewat court;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
impossible	1656	0,1666667			English	[Cf. e.m.E. impassable (1668).]	Impossible to cross.	Howa bridge might be bulded over the river, ... the Clyd being many tymes im possible;	Ecclesiastical Records. Selections from the Registers of the Presbytery of Lanark, 1623-1709.	Robertson, J. (ed.);

MAJOR

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
capital	1375	1		capital(e, -all(e, capytale, -alle	English	[ME. capitale (a 1225), -all(e, etc., F. capital, L. capitālis.]	Capital, chief (in various senses).	The lord off Lorne ... That wes capitale ennymy To the king;	The Bruce.	John Barbour
mast	1380	0,9815538		mast(e, maist(e, maest, m ay(e)st; mes(s)it, meist, meast	English	[North. ME. mast(e, midl. and south. most(e, moost(e, OE. (Northumb.) mást. Cf. Most(e.)]	5. Of persons: Of greatest authority or consequence, greatest, chief, pre-eminent. 6. Of things: Chief, principal.	To the maste kirk ... he tuk his way, Quhare the gretaste of the towne Assemlyt to se his sermone;	Legends of the Saints.	Barbour, John
chefe	1383	0,9704861		chief, cheff, cheffe, cheef, cheaf, cheiffe, cheyff, chiefe, chiffe, chyffe	English	[ME. chefe, cheef, chef (c 1300), an attributive use of the noun.]	Principal, most important, leading.	His cheff parts of the Barony of Langforgond;	First (etc.) Reports of the Historical Manuscripts Commission.	
cardinale	1420	0,8339844		cardinall, cardynale, cardenal	English	[ME. cardinal (c 1300), F. cardinal, L. cardinālis.]	Principal, chief.	Nothir byschape gret, na Pape of Rome, Bot prest tytlyd cardynale;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wryntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
principal	1420	0,8339844		princpall, -ale, princy-, princie-, prince-, prynci-, pryncy-, prynce-, prinsi-, prynsi-, prynse-, and -palle, -pail(l, -pell, -pill; and prynsabyll, prinspail	English	[ME and e.m.E. principal(e (c 1290), princy-, prynci-, pryncpall(e (1448), F. principal (11th c. in Hatz-Darm.), L. principālis.]	Of things. a. Chief, first in importance. b. That is, or is among, the most important, main.	To thé, my sone, 3it ken I sall The four vertuous princpall;	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)

<i>OS</i>	<i>syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
main	1450	0,7233073		mayn(e, mane, maine, mayine, mean(e, men	English	[ME. main, mayn(e, mæin (Layamon), partly ON. meginn, megn, adj., strong, powerful, partly OE. mægen- ON. megin- (Main n.1), in compounds. The early examples recorded in OED. and Stratmann-Bradley are from north. records and from west-mid. allit. verse only.]	2. Of material things: Largest in size or greatest in importance of its kind; principal, main. <quot> 4.b. Most important, principal, chief.	[The cook] him weile kend In craftis of the ketchyne ... Mony man [B. mane] metis;	The Book of the Howat.	Holland, Sir Richard.
he	1508	0,5093316		hee, hear(e, heair, superl. heast, heest, heist	English	[Northern ME. hee, he (14th c.), var. of hei, hey, Hey a., or from OE. hēa-, hēa, inflectional forms of hēah Heich a. See also Hie a.]	Chief, principal, main.	Power to byg ... his fore hous ... within the said ciete in the hiegate thairof,	Registrum Secreti Sigilli Regum Scotorum. The Register of the Privy Seal of Scotland (1488-1584).	Livingstone, M. and Fleming, D. (eds.)

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
hie	1508	0,5093316	hiear(e, hier; superl. hieast, hiast, hie(e)st)	English	[Spelling var. of Hee, Hee, a., with substitution of -ie for -e, which becomes common in the 16th c.; the rhyme-words in poetry clearly establish the usual pronunciation as he(e). See also Hye a. The extensive adoption of the spelling, however, may have been partly due to ME. and e.m.E. hie (14–16th c.)] [ME. hee, he, OE. hé; ME. and OE. him, hym (ME. also hime, hyme; OE. acc. hine); ME. and OE. his, hys (ME. also is, hes, hus).]	Chief, principal, main.	Off sic hie feistis off sanctis in glory ... oft I sang;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
grete	1526	0,4429253	greit, gret, greite, greitt, greyt	English	[ME. greet(e, grete (also greyt), earlier greate, græt, OE. græt. [The long vowel of the compar. gretar, -er, in place of the more original grettar, -er (see Gret a.) has been taken over from the positive and the superlative. Other forms in which the adj. appears are grait, grat(e, great, grit (also girt), grite, and gryt(e). For these see the separate entries.]	In the names of offices or dignities, with the sense: Chief, principal; 'high'.	To the Kingis grete customaris of Edinburgh;	Registrum Secreti Sigilli Regum Scotorum. The Register of the Privy Seal of Scotland (1488–1584).	Livingstone, M. and Fleming, D. (eds.)

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
radicale	1550	0,3543837	radicall, -ycall	English	[e.m.E. and ME radical (Trevisa), late L. radicāl-, F. radical (15th–16th c. as adj.)]	Forming the root, original, primary.	Idlines is mother radycall Of all vicis and font original;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newwie compylit be lohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
trumphatik	1550	0,3543837		English	[e.m.E. trumpe (1529) f. triumph n.]	Principal, ranking above others as the trump suit in a game of cards.	Thay nimphis of nurtour ... beset in number trumphatik [: ecdesiastik, mistik];	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newwie compylit be lohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
major	1562	0,3101128	major, -oer, maior, -our	English	[ME. maiour (a 1400), e.m.E. major (16th c.), L. mājor.]	In logic: the major premiss of a syllogism.	The maior (as thai terme it) I think that be 30wnor 3ouris sal nocht be denyit;	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)
special	1562	0,3101128	spetial(l), spes(s)- and -ial(l)(e, -yal(l)(e, -yelle, -iell, -ell, -eall, -e)ale, -aile, -al, -yll, -uill, spascelle, specialle, spyciall	English	[ME and e.m.E. speciale (Anr. R.), specyal (Manning), spciel (c1325), speciall (1340–70) all adjs., speciale (Cursor M.), specialle (15th c.), speciall (c1440), spetiall (1545) all advs., also special (1290), speciall (1473), specyall (Caxton) all nouns, OF especiel, -ial and special (12th c., all in Larousse), L. speciālis individual, particular f. speciēs; Species n.]	Important, main, principal.	This first and special part, and almaist the hail-wair is, that [etc.];	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
substantial	1567	0,2916667	substantiall, substanciall	English	[ME and e.m.E. substantial (Wyclif), substancial (a1450), substantial (1528), F. substancial, -iel (c1265 and c1534 in Larousse), late L. substantiālis.]	5. That involves an essential point or feature; material, significant, of major importance. 8. Those things which are central to something; the essential elements. <quot.>	Always kept and all the other substantialis of the form ar seill;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
heich	1609	0,1367188	hech(e), heiche, heych; heghe, heegh, heigh(e); hiech, hiech, hiegh	English	[ME. heigh, northern heghe, early hee3, hegh, heh, OE. hēh, hēah. Cf. Heicht a. and Haich(e), Hich. Uncommon before the 16th century, the common early forms being Hey, He, and Hie.]	After 1603, in the names of offices: Of the highest rank, chief, principal.	To ... George Earl of Dvnbarr, ... Heigh Thesaurer of Scotland [etc.];	The Poetical Works of Alexander Craig of Rose-Craig... Now First Collected.	Craig, Alexander of Rose-Craig;
leding	1630	0,0592448	leiding	English	[e.m.E. leading (1597).]	Leading, chief, prominent.	Adding further all such leiding motives and important circumstances as may mak the right state of everie action to be more evident;	A Genealogical History of the Earldom of Sutherland from its origin to the year 1630, written by Sir Robert Gordon of Gordonstoun, with a continuation to the year 1651 [by Gilbert Gordon].	Gordon, Sir Robert of Gordonstoun and Gordon, Gilbert; Weber, H.W. and Gower, G.G.L. (eds.)
prime	1631	0,0555556	prym(e)	English	[ME (1399) (see Primage n.2), and e.m.E. (c 1450), superl. primest (Shakesp.), F. prime, L. primus first.]	Principal, chief, main (agents of a specified kind); also, means of achieving something, place of resort).	Quhairin 3e name the Marques of Hammitoun to be pryme agent and names the Erie of Melrose [etc.] ... to be plotteris;	Selected Justiciary Cases, 1624–50.	Gillon, A. and Smith, J. Irvine (eds.)

MINOR

<i>OS_syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coefj</i>	<i>Word_forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology_details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text_prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unpregnant	1680	0,0680925		English	[17th c. Eng. vnpregnant (Shakespeare); Pregnant adj.1]	Meaningless, trivial.	For your grose and unmanerlie ... cariage and disobediance given to your aun magistrats, and for your most unworthie and opprobriouse, base and unpregnant langidge;	Kirkwall in the Orkneys.	Hossack, Buckham Hugh;
trukling	1681	0,0650371	trukling	English	[17th c. Eng. truckling (1665).]	Concerned with dealing, or buying and selling, in a small way; hence, petty, small-scale.	Others ... in a trukling way sold their goods quich vas to the great loss of the goods att the stapell port;	Aberdeen Council Letters, 1532–1681.	Taylor, Louise B. (ed.);
toyish	1691	0,0344828		English	[e.m.E. toyish (1563).]	Trivial in nature, trifling.	They are said to have many pleasant toyish books;	The Secret Commonwealth and a Short Treatise of Charms and Spels.	Kirk, Robert, 1641–1692; Sanderson, Stewart (ed.);
smal	1375	1	1 smal(l), sma(v) smalle, smale, smail(l), smayll, smealle, smell, smau, smaa	English	[ME and e.m.E. smale (c1200), smal (Layamon), smel (c1275), small(e) (Cursor M.), OE smæll, OFris. smel, MDu., MLG smal, ON smár (< *smals. Cf. small n. small cattle, etc.)]	14. b. With various designations, titles, etc.: Minor, of less importance than others of the same designation. 16. Of things, events, etc. Of little or minor consequence or importance, esp. in contradistinction to another (thing, etc.) of the same sort, slight; trivial.	Our fayis for this small tranowntyn Wenys weill ve ... sall ta To gif thaim opynly battail;	The Bruce.	John Barbour

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
law	1380	0,9847228	lawe, lau	English	[North. and north midl. ME. law(e), lau (Cursor M.), midl. and south. lowe, loue, loghe, lo3e (c 1200), earlier lahe, la3e, la3he (Orm), inflected form of lāh Laich a. Cf. also Lauch a.]	Of less consequence; pertaining to minor matters.	Only coupled with hie, hey. Quha is Goddis wit ma knaw, Or 3et his consall hey or law?	Legends of the Saints.	Barbour, John
unworthy	1400	0,9236141	unworthie, -worthi, -e, -wourthy, -wirthy, -ie, -wordy, -ie, -vordie, vnworthy, -(e, -ē, -woorthie, -vorthē, -wordy, onworthy, -ie, -ee, -woorthie, -vorthie, -vordie, -wirdie	English	[ME and e.m.E. unwurāi (a 1240), vnworthi (Cursor M.), vnworthy (c1400); Worthy adj. (adv.). Cf. Unworth adj. (adv.), Wanwordie adj.]	Of a thing: Of little value, insignificant, worthless.	Ane pure man ... That had noch bot his hors ... Ane sheild, ane helme [etc.] ... And thay 3it sa vnworthy ware That nane that worth var, wald thame;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
licht	1456	0,7525098	licht, lycht; light, lyght, leicht, leith	English	[ME. and e.m.E. light, li3t etc., lythe (15th c.), ley3t (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (Omm. lihht), OE. léoht, l?ht (Northumb. l?ht).]	5. a. Of food or drink: Light, easy of digestion. Also said of the digesting of such food. b. fig. Of a sleep: Light, easily shaken off, not deep. 6. fig. Easy to bear or to perform, not grievous or exacting. b. Of literature: Light, requiring little mental effort, amusing. 7. Of small consequence, not grave or serious, slight, trivial, unimportant, also, venial.</quot.>	like foule caus that unknowand man wald for lytill evin allege for fede or despyte ... or othir caus of lycht	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mene	1513	0,5783501	mein(e, men, meyn, mean(e, mayne	English	[ME. (a 1300) and e.m.E. men(e, mean. Appar. repr. a more or less coincident development of senses of prec. a.1 and a.2]	2. Of little value or importance, inferior in quality, petty, unimportant; of little consequence, trivial.	From distruction delyvir and outscrape Thir sobir trumpys and meyn graith of Troianys [L. tenuous Teucrum res];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sobir	1513	0,5783501	sobyri(e, -er, -ire, -are, -o(u)r, -ur, -re, souber	English	[ME and e.m.E. sobre (Manning), -ur (c1350), -er (Destr. Troy), OF sobre, L. sōbrius; cf. MDu. sober paltry, poor, etc.]	13. Of an action, esp. a crime: small, slight, trivial.</quot.> 14. Of material things, also, of someone's horse: modest, insignificant, poo, paltry, mean.	Thir sobir trumpys, and meyn graith of Troianys;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
pretty	1513	0,5783501	prety, prettye, -(e, pretie	English	[e.m.E. prety (c 1485), -ie, prettie (1577), -y, preatie (1542), superseding ME and e.m.E. praty (see Prät(t)) (e adj.). Cf. also Prnt(t)y, Prottie. From the outset much the commonest Sc. form: cf. obs. Du. prettig sportive, humorous and ON prettr n. trick (whence Icel. prettugr tricky, deceitful).]	Mean, petty, insignificant.	For, mycht thou comprehend be thyne engyne The maist excellent maieste dyvnye, He mycht be reput a pretty god and meyn;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
esy	1531	0,5233522	esie, eisie, aysy	English	[ME. esy (14th c.), eesy, eisy, etc., OF. aisié.]	Not burdensome; light.	He tuk ane esy composition of money for hir marriage;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
slicht	1538	0,5019642	slichte, slycht, slight, schlicht, sleicht	English	[(Orig. north.) ME and e.m.E. slight (Cursor M.), slecht (1393-4), sleight (c1400), slite (1558), OScand. *sleht- (ON slétrr), MDu., MLG slecht, slicht).]	1.Describing articles of commerce, commodities, etc.: Of inferior or ordinary quality; occas., small, light in weight, not substantial. 2.Of things, events, etc.: b. Unimportant, trivial.</quot.>	Edwert his eldest sone in ane slicht batell ... wes wondit quharof... he deit;	The Roit or Quheill of Tyme.	Abell, Adam;
pegrall	1540	0,4958533	pygrall, pigrall, peggrell	English	[Altered form of Pedral n. a. In the mod. dial. as adj. = mean, grasping, and as n. = a rough or common fellow, a thin, pallid boy.] [Appar. Sc. var., with metathesis, of e.m.E. and ME. pedlar (Piers Plowman); cf. Pedler n. and Pegrall a.]	Petty, paltry, trifling.	Ane pegrall [Ch. peggrell] theif that stelis a kowls hangit;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
trifill	1549	0,4683544	trifill, trifle, truffill	English	[e.m.E. trifle (1607); Trifill(n).]	Trifling, trivial.	Sikand vnder the pretence of a disapoyntit meting at 3ork and vthir four vane, truffill causis afor specifeit and sufficientie impugnit;	Ane Resonyng of ane Scottis and Inglis merchand betuix rovand and Ionis.	Lamb, William; Lyall, Roderick J. (ed.);
minor	1562	0,4286338	mino(u)r, -ore, myno(u)r, -owr, (miniour), maner	English	[ME. minour, mynor (a 1325), e.m.E. minor, L. minor.]	In logic: The minor premiss of a syllogism.	The minor, as I understand, is in this tractat be mony heidis sufficientie prouin;	Certaine Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
les	1565	0,4194675	lese, lesse, leas, lass	English	[ME. lesse, lasse, OE. l?ssa adj., l?s adv. and quasi-noun.]	Minor. (in music)	Heir is ane gryth varience betwix the Bretans and vtheris musicianes of dywers regiones annentis the muid perfy of the less in this vyis;	The Art of music collectit out of all ancient doctouris of music.	Probably produced for the Edinburgh Sang School.
nochtie	1579	0,3766914	noughtie, nochtthy, nouchtie, noughty	English	[e.m.E. and ME. noughty, ME. no?ty (14th c.): cf. Nauchtie.]	1. Good for nothing, worthless, mean, insignificant, frivolous. b. Of objects: Trifling, insignificant.</quot.>	Fallin leiffs from treis or vther nochtie thingis;	Johannis Despauterii Ninivitae Grammaticae Institutionis.	Spauter, Johannes de; Hart.
sclander	1588	0,3491925	slender, -ir, sclendir, sklender, -ir, sclinder, sklinder, sclander, slindir	English	[ME sclendre (Chaucer), splendre (13.), AF esclendre (MED). The alleged F. esclendre (Palsgrave, 1530) and early Flem. slinder (Kilian, 1599) are of doubtful authenticity (ODEE).]	1c. Of a thing: Small; paltry, insignificant. 5.Of minor, or no, importance; trifling; small, petty.</quot.>	Sic sclender sinnes, as ar ... idill talk, imoderat laughter... quhilk ar callit the veniall sinnes;	Ane Cathéchisme or Schort Instruction of Christian Religion drawn out of the scripturs and ancient doctours...with ane kallendar perpetuale contining baith the awld and new kallendar...maid be M. Adame King...in the end are adionned certian godlie prayers.	Canisius, Peter;
petit	1590	0,3430816	pittit	English	[e.m.E. and ME. petit (Piers Plowman), -ite, -yt(e (16th c.), F. petit, fem. petite (11th c.). Cf. Petty a.]	Minor.	Our petit barge is not for Cleo drest;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sely	1600	0,3125273	silly, selye, -e, seilye, seylike, seally, sellie, sillye, -(i)e, syly(e, -(i)e, silie, sylie, celly, cilly	English	[ME and e.m.E. seli (c1200), sealy (1272), sely (c1275), cely (c1340), syly (c1425), silly (Caxton), seellie (c1540), sillie (1567), siely (1568); sylie (1570), silie (1587), OE *sælig, implied in gesælig 'happy, prosperous, blessed, fortunate'. Also in the later Sc. and north. Eng. dialects.]	3d. Passing into: Humble, lowly, insignificant, 'mean'.	He hes reveilit those thingis to us the sillie anis of the world, not to the princes of the world, bot to the sillie simple anis;	Select Works of Robert Rollock, Principal of the University of Edinburgh. Reprinted from the original editions.	Rollock, Robert; Gunn, W.M. (ed.);
dvabbling	1600	0,3125273		unknown		Trivial, insignificant.	The poeticall passion quihik ... I can noch suffer to peanshe, whowbeit bot a dvabbling cuntry ryme;	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, with a Continuation of the Diary.	Melville, James, 1556-1614; Pitcaim, Robert (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
littil	1609	0,2850284	littil(l), lytil(l), littil(l), lilt(t)le, a., -ille, -le, -yl(l), -yle, -el(l), -ele, lytt-, lytil(l); lyt(t)le, littil(l); letill, -le, lett-, leitell; laytill, layttill(l)	English	[ME. litell (Orm), litel, -il, lytyl, and littl- (Orm), littel (Cursor M.), also west. and south. lutel (12th c.), lutle, luytel, luitel (14th c.), and luttel (Layamon), OE. lytel, ONorthumb. lyttil (and cf. also the synonymous ON. litell). The prevalent form with shortened initial vowel, perh. follows on the syncope of the medial vowel in OE, inflected forms. The variants represented by the spellings lytil and letill, leitell respectively were appar. less common.]	Smaller, petty.	Cvstumers of the littil custum (that is, of gudes cumand to the market);	Regiam Majestatem. The Avld Lawes and Constitutions of Scotland.	Skene, Sir John (ed.); T. Finlason.
nauchtie	1609	0,2850284	naughty, nachtie,	English	[e.m.E. naughty (1526), -ie bad, in various senses, also ME. nauzty (Piers Pl.) needy. cf. Nochtie.]	Good for nothing, worthless, mean, insignificant, petty, trifling, frivolous.	Deadlie feadis ... ves become ... the subjectis of greatest rank and qualitie vpon everie nauchtie occasioun;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124-1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
unconsider	1647	0,1689219		English	[17th c. Eng. unconsiderable (1643).]	Insignificant.	Veray unconsiderable persones to manige a bussines of soe heigh a nature;	Registrum de Panmure. Records of the families of Maule, de Valoniis, Brechin and Brechin-Barclay united in the lines of the Barons and Earls of Panmure.	Compiled by the Hon. Harry Maule of Kelly, AD 1733. Vol. II Charters, etc., Maule, Harry, Stuart, J. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
laich	1654	0,1475338	laiche, laych(e, laich; laigh(e, leaigh; leich, leigh, liche; leach(e; laicht, laycht, leaycht	English	[North. ME. laghe (Cursor M.), midl. and south. loogh, lo3, louh, early lāh (12th c., Orm), ON. lāg-r: cf. Lawa. Cf. also Lache and Lauch. Sometimes printed (and ? occas. written) with t in place of c as laith etc.]	7c. Lowin order of consequence or seniority, inferior, minor (office); junior (class in school).	[To the doctors] of the laichest classes [of the school];	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403-1589.	Marwick, J.D. (ed.);
skittery	1658	0,1353121		English	[Skitter v.; cf. mod. Eng. skittery (1905) trifling.]	Composed of excrement; trifling, insignificant.	King James loved ... to talk of ... a thin skittery turd as round as bannocks 2 or three dayes old;	Letters to Alexander Bruce, 2nd earl of Kincardine.	Moray, Sir Robert;
petty	1658	0,1353121	petti(e, pet-, pitt- and -é, -ey, -ae	English	[ME. and e.m.E. pety (Piers Plowman), petie (1532), pettie (1582), also pittie (Waterford Municipal Archive), phonetic spelling after French pronunciation of Petit a.]	2. Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller; inferior. 3. Of small importance; insignificant, trifling. </quot>	And if I were posed of my pettie opinion heerein [etc.];	The Blame of Kirk-buriall tending to perswade Cemiteriall Civiltie.	Bimie, William; Robert Charteris
superficial	1667	0,1078132	superficial	English	[ME and e.m.E. superficiall (Trevisa), -fyciall (Lydgate), -ficial (a1430), OF superficial (1314 in Larousse), late L. superficialis.]	Of non-material things, mental states, etc.: Concerned only with outward appearances; trivial; shallow	Privy tryalls ... in which I have perceived in some places ... very much of superficial empty forme; for the helpe of which [etc.];	Register of the Diocesan Synod of Dunblane.	Wilson, John (ed.);

LOYAL

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
lel	1375	1	lele, leil(l), lell(e), leile, leiall, ley(l, -le, leyll; liel(l), liele, leal(l), leale; leel(l), leele, lail	English	[ME. lel(e) (Cursor M.), lell, leale (liale), leel(le), OF. leel, leal, leial, (class. and med.L. legalis). After the 15th c. only Sc.: cf. Loyall.]	2. Of persons: Loyal, faithful. a. To the sovereign, one's superior, one's husband, etc.; also, to a feudal inferior. <quot> b. With regard to religious faith: Faithful, Christian. 3. In friendship and, espec., love: Faithful, true, constant. 4. a. Loyal to one's obligations, faithful to one's word, of good faith, honest, trustworthy.	All the lele men off that land;	The Bruce.	John Barbour
suth	1375	1	suthe, suith, sooth(e), suthte, swth, suythe, sith	English	[ME and e.m.E. soð (c1175), soth (c1290), sooth (Chaucer), OE soð.]	True, in accordance with the truth, not false or fictitious.	The king persaut be thair effeir, That all wes suth men till hym tald;	The Bruce.	John Barbour
traist	1375	1	traiste, trais, trayst, traest, trast(e), trest, treist, treast, trist, trust, trust	English	[ME and e.m.E. trust(e), trest (all Cursor M.), traist, treist, trist, tryst (all Manning), trastir (compar.) (north. c1460), trayst (north., c1461), ON treystr p.p. of treysta to make firm, etc., traustr firm, strong.]	Faithful, trustworthy, reliable.	The king thocht he wes traist inewch Sen he in bowrch hys landis drewch, And let hym with the letter passe;	The Bruce.	John Barbour
lelel	1375	1	lel(e), leil(l), lell(e), leile, leiall, ley(l, -le, leyll; liel(l), liele; leal(l), leale; leel(l), leele; lail	English	[ME. lel(e) (Cursor M.), lell, leale (liale), leel(le), OF. leel, leal, leial, (class. and med.L. legalis). After the 15th c. only Sc.: cf. Loyal l.]	Of persons: loyal, faithful. a. To the sovereign, one's superior, one's husband, etc.; also, to a feudal inferior.	All the lele men off that land;	The Bruce.	John Barbour
stedfast	1380	0,9835108	stedfast(e), steidfast, steadfast	English	[ME and e.m.E. stedefast (c1200), stedefast (Om), studeuest (a1225), stedfast (Cursor M.), OE stedefæst.]	1. Of persons: unshakeable, immoveable in belief, etc.; unvarying in action, etc.; resolute; dependable; faithful. b. specif. Loyal (to an individual); owing loyal ty or fealty to (him). <quot> 2. Of a belief, etc.: unchanging, unvarying, steady, firm, stable; reliable, dependable; faithful.	Hou men to God suld stedfast be;	Legends of the Saints.	Barbour, John
sad	1380	0,9835108	sadd(e), sade, said	English	[ME and e.m.E. sad (c1200), sadd (Cursor M.), also sæd (Layamon), OE sæd.]	Of persons: Responsible in judgment, serious in character and conduct; not frivolous or unreliable; stable, sober, grave.	In thewis saddare thane wes he ere;	Legends of the Saints.	Barbour, John
worthy	1380	0,9835108	worthie, worthi, -ye, -ey, -e(e, -ty, vorthy, -i(e, -ty, worchty, vorchty, wourthy, -(e, woorthie, -ye, wirthy, -i(e, virthie, wurthy, wordy, -ie, vordy, -ie, worddie, wortie, wourdy, -(l)e, woordye, wirdy, -ie, virdie, wurdie, worth, word(e)	English	[ME and e.m.E. wurði (c1200), worthi (a1300), wurpy (Manning), wurthe (c1325), worthy (1377), wordy (15th c.), wourthy (1422), worde (1505), worthie (1542), woorthie (1583).]	Of persons: Possessed of good qualities, specif. Trustworthy, reliable, esp. in business or government, of standing in the community.	Synciane, that wes vorthy, & tendir fende to Mygdony, the vyfe of Canise;	Legends of the Saints.	Barbour, John

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
trew	1380	0,9835108	trewē, true, treu, treow, trow(e, trw, truy, threw, thruē	English	[ME and e.m.E. trewe (c1200), trowwe (Orm), treowe (Layamon), tru, treu (both Cursor M.), trow (Manning), true (a1450), OE <i>tréowe</i> .]	1. Faithful, loyal, firm in allegiance <quot> 2. Honest, honourable, trustworthy; decent, upright. 2.b. Of material things: Sound, reliable.	That of myn wyfis saule he rew, That to me wes traste & trew;	Legends of the Saints.	Barbour, John
siker	1400	0,9175538	seker, syker, sikir, -yr, -yer, sykir(e, -yr(e, sidr, syçyr, sicare, sikur, -ar, sikker, -ir, -yr, -ar, sykkir, -yr(e, -ar(e, sickir, sickker, sickir(e, -yr(e, syçkyr, sickar, sekkyr, sekere, -ir(e, -yr(e, -yir, secre, seikere, sacer, sacre	English	[ME and late ME siker, -ere (c1200), sikerr (Orm), syker (c1275), seker (c1350), -ure (c1375), -ire (c1400), sicur (c1400), sekyr (1435), e.m.E. sicker (1567), OE <i>sicor</i> , L. <i>sēcūrus</i> free from care; Secure adj. (adv.)]	Of a fixed structure or part of one, a foundation, a tree with respect to its being fixed in the ground, and the like: Firmly fixed or established in position and strongly constructed; also reliable, dependable, offering secure protection.//<quot> 6. Of a person, or an attribute of a person: a. That may be depended upon to fulfill an undertaking or keep a secret; reliable; trustworthy.	Ane gret cite ... With sikker [L. <i>forcium</i>] walles;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
sertan	1400	0,9175538	sertan(e, serthane, serten(e, scaerten, sertten	English	[Var. of Certane adj.] [ME. certan(e, certain(e, -ayn(e, etc. (c 1300; also certen, -yn, sertain, etc.), OF. certain.]	Sure; reliable; dependable.	The lestand God ... Of hevinly thingis has wrought and done ... And set thame be sertan asyse;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
professit	1400	0,9175538	profest, prof(f)essit, -yt, profest	English	[ME and e.m.E. professed (c1315), profeste (c1400), ME also profes (1297), F. <i>profès</i> , <i>professe</i> (12th c. in Hatz-Dam.), having made one's profession of religion, L. <i>profess-us</i> 'having professed or declared publicly', p.p. of <i>profitēri</i> <i>Profes v.</i>]	Having taken one's vows or dedicated oneself solemnly, in (into) (= to) a pilgrimage, religion, in a religious house or religious residence or among a religious community, and absol.	Of a burges professyt [B. gane] in pilgrynmagis: Giff ony burges ... be profest [B. gane] in pilgrynmagis to the haly land ... his hous ... sal be in the kingis pece ... quhyll ... God bring him hame again;	Translations of the 'Leges Quatuor Burgorum' ('the laws of burrowys').	transcribed by Margaret Robertson
stark	1420	0,8515969	starke, starck, (starge, starte), sterk	English	[ME and e.m.E. sterc (c1175), stark (c1200), starrke, starrc (both Orm), stærck (Layamon), sterke (Ancr. R.), starcke (a1225), sterch (c1250), OE <i>stearc</i> , ON <i>sterkr</i> .]	A strong, loyal or devoted supporter.	He wes, ... Off the kyrk a stark pillere;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
stabil	1450	0,7526614	stabil, stable, -ile, -yl(, -yle, -ul, staibil, -ell, staybill, stapill	English	[ME and e.m.E. stable (c1290), stabil, -ul, -ell (Cursor M.), stabyll (Rolle), stabill (c1400), OF <i>estable</i> , <i>stable</i> (1120, 13th c. in Larousse), L. <i>stabilis</i> , f. <i>sta-</i> root of <i>stāre</i> to stand.]	Of a person: resolute; steadfast; constant, loyal; settled, trustworthy, reliable; also, strong, physically capable of endurance.	Swannis ... war bischopis ... Stable and steidfast tender and trewe ... full wys and worthy thai war,	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
unfalzeable	1450	0,7526614	unfallibill, -fallible, -failyeabil, vnfallizabil, -fallable	English	[Late ME and e.m.E. <i>vnfaytabill</i> , - <i>fallabil</i> (both c1425), <i>vnfailyble</i> (1529), <i>vnfallible</i> (1545).]	That is incapable of failing or giving way; sure, reliable.	The Dowglas ... Of Scotland the were wall ... Our fais force to defend, & vnfalzeable [B. vnseizeable];	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
fiable	1456	0,7328743	fiable, fyable	English	[Late ME. <i>fyable</i> (Caxton), OF. <i>fiable</i> .]	Trustworthy, faithful.	Fiable and traist as stele;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
veritable	1456	0,7328743	veritabil, -abile, veritable	English	[e.m.E. veritable (Caxton), veritabil (c1485), OF veritable.]	Of a person: Veracious, truthful.	Quhen a man is veritable and resonable, he is comperit to the angels;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
special	1456	0,7328743	spetial(), spes(s)- and ial() (e, -yal() (e, -yelle, -iell, -ell, -eall, - (e)ale, -aile, -al, -yll, -ull, spaschelle, speacialle, spyciall	English	[ME and e.m.E. speciale (Annc. R.), special (Manning), special (c1325), special (1340-70) all adjs., speciale (Cursor M.), specyalle (15th c.), speciall (c1440), spetiall (1545) all advs., also special (1290), speciall (1473), specyall (Caxton) all nouns, OF especiel, -ial and special (12th c., all in Larousse), L. speciālis individual, particular f. speciēs; Species n.]	Of a liege man, servant, etc: Particularly highly regarded, trustworthy or reliable; admitted to a particular status or intimacy; entrusted with particular duties. Also, once, in reference to the Virgin Mary as a mediator between man and God.	Than suld thou have sum of thy speciale men that thowtraistis mekle in, about thé;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
suthfast	1456	0,7328743	suthfast, suthfaste, suthfast, swth-, sut-, sucht-, swth-, suyt(h)- and -fest, soithfast, soothfast, schoutfast.	English	[ME and e.m.E. soþfast (Orm), soðfest (Layamon), sothfast (c1250), soopfast (c1430), soothfast (1481), OE sôð-, sóþfæst.]	Of persons: That can be relied upon to speak the truth, truthful; reliable, trustworthy.	That he that wald be ane officiare, baitsje or juge ... be suthfast, unchangeable and of gude complexioun;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
tryt	1456	0,7328743	tryet, -id, -ed, tryd(e), tried	English	[ME and e.m.E. tried (Piers Plowman), tryed (Wyclif); Try v.]	That has been tested satisfactorily with regard to quality or reliability. Passing into, excellent, trustworthy; choice.	He ... tuke his voyage with ma na sixty thousand tryt men of armys;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sure	1456	0,7328743	suir(e), seur(e), s(c)hur(e, adj. (adv.) also: sur, swr(e), soor(e), suer, suare, swir(e), suyr(e), suyer, sewr, seuer, -ir, sewer, -eir, sour(e), sowr, s(c)hour, shower, shoor, s(c)hore, schoir, sheure	English	[ME. and e.m.E. sure (a1330), sur (1340-70), seur (Chaucer), seure (c1412), sewre (Lydgate), sewr (c1450), swyr (1470), suer (1552-3), sewer (1556), shure (Shakespeare), OF seur, sur (12th c. and 14th c. in Larousse). Cf. Sover (and Siker).]	3. b. Of manufactured goods or workmanship: Of dependable quality, reliable, sound. 5. Of a person: That may be depended upon for fidelity or loyalty; dependable, faithful, trusty. <quot> 6. a. Of an agreement, contract, guarantee, etc. or of the form in which it is drawn up or put into practice: Guaranteeing security of outcome, dependable, trustworthy, reliable. 12. a. Of knowledge, evidence or the like: Accurate, true, certain.	Bot quhethir that men be traist or seure, that is in were;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
sover	1475	0,6702152	souver, sow- and -ere, -ir, -yr, -ar, souvir, seuver, swuer, suffer	French	[Appar. OF soür (1080 in Larousse), var. of seür (F. sur), with intrusive v, perhaps as also in Javel()o(u)r n.]	Of a person or thing: Reliable, dependable.	He was baith suffer wys and trew,	The Acts and Deidis of the illustere and vaileand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
welle trastyt	1475	0,6702152	welle trastyt	English	[e.m.E. well trusted (a1586); Traist v.1]	Well trusted persons, those believed to be loyal.	Erie Patrik ... Till our fa tumd ... Is nayne ... at scaithis ma do mar Than welle trastyt in bome familiar;	The Acts and Deidis of the illustere and vaileand Campioun Schir William Wallace, Knicht of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
afald	1475	0,6702152	afauld, afaide, afauld, afauld(e, afawd; afauld, afauld; affald, affauld, affawd (-fawld, -fawld); aifald, ayfald, aefauld	English	[Early ME. and ONhb. <i>ānfald</i> (WS. <i>ānfeald</i>), f. <i>ān</i> one, <i>fald</i> fold, = OS. and OFris. <i>ēnfald</i> , ON. <i>einfaldr</i> . After the 14th cent. only in Sc. use, and very common throughout the 16th cent.]	Of persons: sincere, true, faithful.	My afald freynd quhen I was hardest stad!	The Acts and Deidis of the illustere and vailgeand Campioun Schir William Wallace, Knight of E llerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
safe	1480	0,653726	sai(f)(e, sau(f)(e, sa(f, sayf, saw(f)e, saaf, seaff, save, save, saiv; sailf, salfe, salve, sau(f)(e; saffe	English	[ME and e.m.E. <i>sauf</i> , <i>sauue</i> (both c1290), <i>saf</i> (a1300–1400), <i>saute</i> (Rolle), <i>saue</i> (c1400), <i>safe</i> (c1450), <i>saulf</i> (Caxton), <i>salve</i> (1536). OF <i>salv</i> , <i>sauf</i> (980 and 1155 in Larousse), L. <i>salvus</i> . For the change of vowel cf. <i>chafer</i> beside <i>chauffer</i> , etc. (<i>Chafer</i> n.), OF <i>chaufoir</i> , also <i>Catioun</i> n. beside <i>Cautioun</i> n., etc.]	Dependable, reliable, trustworthy, sure, steadfast.	Be it kend till all men by thir present lettres us George Lord Seton to be bunden ... till ... Sir Oliver Saintclair ... in a safe, sekyer, and true bond of laute, frindship, and kindnes;	Genealogie of the Sainteciaires of Rosslyn, including the Chartulary of Rosslyn.	Hay, Richard Augustine
responsall	1489	0,6240454	responsal(e, ri- and -sponss-, -spones- and -eall, -aill; -ill	English	[ME <i>responsall</i> (c1400), thereafter appar. only Sc. till 17th c., e.m.E. <i>responsall</i> responsive (1607), <i>responsible</i> (1641), <i>appropriate</i> (1647), OF <i>responsable</i> admissible in law (1309 in Wartburg), MF <i>responsall</i> (of a plea) to which the opposing party must answer, med. L. <i>responsalis</i> answerable, late L. <i>responsālis</i> , f. <i>respondāre</i> to reply. See also prec.]	2. To be responsible (for payment of a sum due); to be financially liable; to be guarantor.<quot> 3. Trustworthy; reliable (? esp. in matters of finance).	That our souerane lordis tresour, stryngthis, and arsenallis be put in suyr and responsale mennis handis;	The Lennox.	Fraser, Sir William;
awfald	1499	0,5910669	awfauld, awfall, aiwfald	English	[Irreg. var. of Afald a. Cf. Aufald.] [Early ME. and ONhb. <i>ānfald</i> (WS. <i>ānfeald</i>), f. <i>ān</i> one, <i>fald</i> fold, = OS. and OFris. <i>ēnfald</i> , ON. <i>einfaldr</i> . After the 14th cent. only in Sc. use, and very common throughout the 16th cent.]	Honest, straightforward, loyal.	At I sal ryd and gang with my said lord ... als redy and awfauld at my power as ony man seruing his lord;	The Miscellany of the Spalding Club.	Stuart, John (ed.)
verray	1500	0,5877690	ver(r)ie, verray(e, -a(i, werray(e, -a, vera(y, -ai, -ae, vera(y, veirray, vearay, verrey, veré, werré, were(y, verrey(e, -i, verrey, -ie, verrey(e, -i, verrey(e, -i(e, veerie, vearye, -ie, varraye, varai, war(r)ay, varaye, war(r)é, wayrei, var(r)y, varie, vary(e, -ie, virray, wirry, worry	English	[ME and e.m.E. <i>verray</i> (c1250), <i>werrai</i> , <i>werrai</i> (both Cursor M.), <i>verry</i> (Manning), <i>verrey</i> , <i>verr(e)</i> (all Wyclif), <i>very</i> (Chaucer), <i>veray</i> (1413), <i>verie</i> (a1449), AF <i>ver(r)ai</i> , <i>verrey</i> , -ay, OF <i>verai</i> , <i>varai</i> , L. <i>vērūs</i> .]	Of a, chiefly non-material, thing. a. Genuine, true, real, of truth.	His sinnis can him leid To ... suddand deid Thairfoir it is the verray hand off God That caust him be verryt with the tod;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
undoutabill	1500	0,5877690	undoutable, undouttabill, -able, undowtabill, -able, wndoutable, -abile, wndowtable, -dutable, ondowtabill, onedowtable	English	[Late ME and e.m.E. <i>undoutabil</i> (c1425), <i>wndowtable</i> (c1440), <i>undoutable</i> (1529); Doutable adj.]	Not to be doubted, reliable, trustworthy.	Scho avovit ... Unto the povne that set was on the tabill, This King is suithfast and undouttabill;	Clariodus; a Metrical Romance.	Irving, D. (ed.);
treuthfull	1500	0,5877690	trewthfull, truthfull	English	[e.m.E. <i>truthfull</i> (1596); <i>Truth(e</i> n.)]	Faithful, loyal.	My knight! The trewthfullest in love, and gentillest wight;	Clariodus; a Metrical Romance.	Irving, D. (ed.);
dedicat	1513	0,5448970	dedicate	English	[ME. <i>dedicate</i> (Chaucer), <i>dedycat</i> , L. <i>dēdicātus</i> .]	Dedicated.	(the lakys dedicate to the goddis)	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
trasty	1513	0,5448970	trusty, tra(i)stie, trustie, -ey, truistie, trusty	English	[ME and e.m.E. <i>trusti</i> (a1225), <i>traistiest</i> (super.) (Cursor M.), <i>trusty</i> (1432), <i>trosty</i> (Prompt. Parv.), <i>truistie</i> (noun) (1573).]	1. Trustworthy, faithful, reliable. <quot> b. Of things: Trustworthy, reliable.	Hys trasty [Ruddim. crafty] chosyn verlettis hym abowt;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
stedfull	1519	0,5251099	steidfull	English	[e.m.E. <i>stedful</i> (a1600); <i>Sted(e</i> n.)]	Constant, faithful; dependable, unvarying.	And sall all tymis ... do hym gud and stedfull seruece;	The Book of Carlarverock: mem oirs of the Maxwells, Earls of Nithsdale, Lords Maxwell and Herries.	Fraser, Sir William;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sound	1525	0,5053228	soun, sounde, sownd, sonde, sund, soon	English	[ME and e.m.E. <i>sund</i> (Om), <i>sounde</i> (c1290), <i>sond</i> (Cursor M.), <i>sovnde</i> (Trevisa), OE <i>gesund</i> sound, healthy.]	Of a person, etc.: reliable, trustworthy.	To uptak and rasaiff ane haill covmpt baytht of kyrkis guddis and common guddis and put thaim in soun [pr. sou] handis for the common profet;	The Burgh Court Book of Selkirk.	Imrie, J., Rae, T.I. and Ritchie, W. (eds.);
sponsible	1529	0,4921315		English	[Aphetic f. <i>Responsabil</i> adj., <i>Responsibil</i> adj., also in the later dial.; cf. 18th c. Eng. <i>sponsible</i> (1765).]	Responsible, reliable, safe.	Sir Johen Hounttar, chaplane, was fundin liper ... and nocht sponibile to ramane with haill pepill;	Extracts from the Records of the Royal Burgh of Stirling AD 1519–1666 (1666–1752).	Renwick, R. (ed.)
credibill	1531	0,4855358	credible	English	[ME. <i>credible</i> (Chaucer), L. <i>crēdibilis</i> .]	Reliable.	//The frequent message ... hes maid the mater more credible;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector, W. & C. Tait
substantial	1549	0,4261745	substantial(l), substantial(l),	English	[ME and e.m.E. <i>substantial</i> (Wyclif), <i>substantiall</i> (a1450), <i>substantial</i> (1528), F. <i>substantial</i> , -tiel (c1265 and c1534 in Larousse), late L. <i>substantiālis</i> .]	Of a person or body of persons: Of real worth or repute; reliable, reputable.	Ane constant substancial counsel to goueme ane realm quhen the prince or princes ar in tendir aige;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
responsibill	1558	0,3964939		French	[obs. F. <i>responsibile</i> (1502 in OED), e.m.E. <i>responsibile</i> (1599).]	Trustworthy; of sufficient means.	[That he] tak souertie of his said depute of honest <i>responsibil</i> nychtbouris ... for his ... <i>suir</i> keping of the saidis <i>jovellis</i> ;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403–1589.	Marwick, J.D. (ed.);
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
undissavab	1561	0,3866003	wndesavabill	English	[e.m.E. <i>wndeceivable</i> (1534); <i>Dissavable</i> adj.]	That does not deceive; reliable, trustworthy.	Deirly belowit kyrk ... quhilik is the pillair im movabill and grwnd off trewth wndesavabill, trewlie treitand and interpretand the worde and will off Gode;	Ane compendious ressonyng. [proving] the mess to be institute be Jesu Christ...	Kennedy, Quintin;
lautefull	1562	0,3833025	lawtiffull	English	[Laute(e n.) [ME. (? once only) <i>laute</i> (Cursor M.); var. of and early supplanting <i>Leaute</i> (e. Cf. also <i>Lauta</i> , <i>Lauteth</i> and <i>Lauchty</i> .]	Faithful, loyal; upright, honourable.	Amangis the lautefull and faithfull peple;	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Lirinensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)
chargeable	1565	0,3734089	chaigeable, charge(a)bill	English	[Late ME. <i>chargeable</i> (Caxton), f. <i>Charge</i> v.]	Answerable, responsible.	Ane priuat man ... not being chargeabill to the cuntre;	Vemacular Writings of George Buchanan.	Buchanan, George; Brown, P.H. (ed.);
responsabil	1565	0,3734089	responsable, -aball	French	[F. <i>responsable</i> (14th c. in Wartburg), med. L. <i>responsabilis</i> , f. <i>responsāre</i> to reply. Cf. 17th c. Eng. <i>responsable</i> (1641). See also <i>Responsibil</i> adj.]	Trustworthy; reliable (financially).	It salbe lesum to the said Robert ... to consigne the samin in ane <i>responsable</i> manis hands;	The Boyds of Penkill Family Papers, 1518–1716.	Excerpted from a transcript by the fourth Marquis of Bute.
sobir	1568	0,3635154	sobyr(e, -er, -ire, -are, -o(u)r, -ur, -re, souber	English	[ME and e.m.E. <i>sobre</i> (Manning), -ur (c1350), -er (Destr. Troy), OF <i>sobre</i> , L. <i>sōbrius</i> ; cf. MDu. <i>sober</i> paltry, poor, etc.]	Of a person's demeanour or cast of mind, or of conduct manifesting these: Grave, serious, not trifling; indicating a serious mind or purpose or a responsible attitude.	With sobir mynd and wrdis suet;	The Bannatyne Manuscript written in Tyne of Pest.	Bannatyne, George

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
respondent	1568	0,3635154		Latin	[L. respondent-, pres. p. stem of respondere to answer, also to answer to or accord with a thing. Cf. e.m.E. respondent (1588), also obs. F. respondent (1265 in Greimas.)]	Answerable or responsible (to a person).	Thy rial lordis ... suld do iustice respondent to the [sc. the king] And thowto God sall anser for thame all;	The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.	Bannatyne, George
reliabil	1569	0,3602175	raliabil		[Rely v. Cf. e.m.E. reliable (1624.)]	In which reliance or confidence may be put; trustworthy, safe.	Thair deliverance ... and judgement to be als raliabil ... as gif the samyn ver gevin ... be the Lordis of Session;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545-1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
feal	1575	0,3404305		French	[OF. feal.]	Faithful.	Quhen ane tenent makis fealtie to his lord, he sould ... say on this maner: — Hear ye, my Lord, I sall be leill and feal to you;	Practicks: or, a system of the more ancient Law of Scotland.	Balfour, Sir James of Pettindreich
certane	1578	0,3305369	certain, certan(ne, certayn(e, certaine (-aint), certene, -eine, certin; sertane, -en, sartan	English	[ME. certan(e, certain(e, -ayn(e, etc. (c 1300; also certen, -yn, sertain, etc.), OF. certain.]	Certain, sure, reliable.	I bid 3e ... Bayth of thy toung and of thy hand Be ay certane and nocht waverand;	The Maitland Folio Manuscript, containing poems by Sir Richard Maitland, Dunbar, Douglas, Henryson, and others.	Craigie, W.A. (ed.);
loyall	1578	0,3305369	loyale,-ell, loiall, lyall	English	[e.m.E. loyal (1 (1531), loial(l, F. loyal, OF. loial, leial supplanting leel Le(l(e a.)]	Loyal, faithful; honest, trustworthy.	God gif our lordis temporale Grace ... To be obedient and loyale;	The Maitland Folio Manuscript, containing poems by Sir Richard Maitland, Dunbar, Douglas, Henryson, and others.	Craigie, W.A. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sincer	1584	0,3107498	sincere, -ceir(e, -ceare, -seire, syncere, -ceir, -ceare, sencer, -ceir, -cear, senseir, cenceir	English	[e.m.E. sincere (1533), syncere (1536), sincer (1539), sincaire (a1699), F. sincère (1475 in Larousse), L. sincër-clean, pure, sound.]	Genuine, unfeigned; real, true.	The Lord bliss all the cumpanie, With sincere luf and cheretie;	The Perth Hammermen Book.	Perth Hammermen Incorporation
addicit	1584	0,3107498	addictet, addickit	English	[e.m.E. addicted (1534): see above.]	Assigned, committed, or subjected to.	(addicit to his sayings)	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	
fidele	1590	0,2909627	fidell, fideill	English	[e.m.E. fidele (1539), fydeill, fidell, L. fidëlis.]	Faithful; believing.	His fidele fauor till his freind;	Poems of John Stewart of Baldynneis.	John of Baldynneis
autentik	1600	0,2579843	attentik, a(u)dentik, a. also: autentyk(e, -ike, autentic(k, -ict, -ique; avtentyk, -ik(e; altentik; attentyk, -ic(k, at(t)entict; actentic; auctentyk, -ic(k	English	[ME. and e.m.E. autentik(e, autentyk(e, auctentyke, etc., OF. autentique, med. L. autenticus, L. authenticus.]	Authoritative; entitled to credit; trustworthy, reliable.	///(quhilk is the most autentik consent)	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, with a Continuation of the Diary.	Melville, James, 1556-1614; Pitcaim, Robert (ed.);
insuspect	1606	0,2381972	Not suspect, wholly trustworthy.	English	[Suspect a.] [ME and e.m.E. suspect (Cursor M.), OF. suspet, -pect (1311 and c1360 in Larousse), L. suspectus, p.p. of suspicere.]	Not suspect, wholly trustworthy.	The constant silence of the insuspect auncients does testifie their misknowwedgment and disclamation of the same;	The Blame of Kirk-buriall tending to perswade Cemiteriall Civiltie.	Bimie, William; Robert Charteris
wechty	1621	0,1887295	weichty, wichty, wecht(i)je, wechetie, wecht(t)ly, weghtie, vecht(t)ie, vehtie, uechtie, weichtie, weighty, -ie, weychtie, veychtie, wichti, wightie, wychty, -(i)e, vychtie, waichtie, waightie, waychtie, wayghty, -i	English	[e.m.E. weighty (1489), wehty (1500), weyghtye (1503-4), waightie (1548).]	Of a person: serious, responsible.	Doctor Patrick Dun ... so wechty and reverent a man;	Aberdeen Council Letters, 1532-1681.	Taylor, Louise B. (ed.);

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
liable	1626	0,1722402	lyable, lyeable, lyabill, bel(l), lybill, -bell; lay-, leyable	English	[e.m.E. <i>ly-</i> , <i>liable</i> (1542–3), <i>layable</i> (1688), ? AF. * <i>liable</i> , f. F. <i>lier</i> to bind.]	Legally bound or responsible, answerable (for, to, also in and of some charge or to do something).	They ar lyabill to the peyment of thair ordinar taxatioune;	Aberdeen Council Letters, 1532–1681.	Taylor, Louise B. (ed.);
votive	1661	0,0568156	votive	English	[e.m.E. <i>votivie</i> (1593), L. <i>vōtivus</i> .]	In the nature of a vow; dedicated, devoted.	The authors most serious wishes and wvotive desires of a prosperous neu year;	A Panegyrick For a neu years gift., for. 1662 or a Congratulatory Acclamation On the Happie present State. of all the Scots inhabitants of Stockholm..by D.P. Stockholm.	D.P. Stockholm
solid	1670	0,0271349	solide, -yde, sollid, soleid, -eit, -ett	English	[ME and e.m.E. <i>solide</i> (Chaucer), <i>solid</i> (1596), <i>solld</i> (1621), OF <i>solide</i> (1314 in Larousse), L. <i>solidus</i> firm, dense, not hollow]	Of a person: Steady, sensible, reliable.	Simon ... his eldest sone ... a sollid wise man and a gallant spark;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratica temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916–1674.	Fraser, James; Mackay, William (ed.);
real	1673	0,0172414	reall, reale; ryalle.	English	[Late ME (Prompt. Parv.) and e.m.E. <i>real</i> (l), OF <i>real</i> (13th c. in Godef.), late L. <i>realis</i> f. <i>res</i> a thing.]	Veritable; true; genuine, properly so called, unfeigned.	Ther is nominat Andrew Hamiltoun maissone Andrew Cassie and John Wnght scalters for the maissones ... as being real members of the said incorporation of maissones and of equall priveledges and freedome with them;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403–1589.	Marwick, J.D. (ed.);

DISLOYAL

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
tresonabill	1375	1	tresso(u)nabill, traisonabil, treson(e)able, (tresonabile), tresovnabill, tresunabil, tresso(u)nabile, tresonabil, -ibill, treasonabil, treasonabil, -able, treassounabil, traso(u)nabile	English	[Treso(u)n(e n. Cf. 17th. c Eng. <i>treasonable</i> (1634).] [ME and e.m.E. <i>treison</i> (a1225), <i>tresun</i> (a1240), <i>trayson</i> (1297), <i>treson</i> (Rolle), <i>tresoun</i> (Wyclif), <i>traisoun</i> (14th c.), <i>tresson</i> (c1400), <i>treasoune</i> (1473), AF <i>tre(y)soun</i> , OF <i>traison</i> , F. <i>trahison</i> .]	Involving or involved in treason, betrayal or disloyalty, faithless, perfidious, treacherous.	The tratour ... thoctt ... How he mycht best bring till ending His tresonabill vndretaking;	The Bruce.	John Barbour
fickil	1420	0,861465	fickill, fikkill()	English	[ME. <i>fickel</i> , <i>fykel</i> , <i>fikel</i> , <i>fikil</i> , OE. <i>ficol</i> .]	Fickle, changeable.	I hard well say That fykill [C. <i>fekyt</i> ; W. <i>fekil</i>] thai vare all tyme off fay;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
swikfull	1420	0,861465		English	[ME <i>swikeful</i> (Layamon), <i>suikeful</i> (Cursor M.), OE <i>swicfull</i> , ON <i>svikfullr</i> .]	Deceitful, treacherous.	Thai ... Be thare swikfull suggestioun Gert thire wismen vnderstand	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
unlele	1456	0,7506369	unleleil(), vnlele, unleile, -leyll, onleill	English	[ME <i>vn-lele</i> (Cursor M.), <i>vnleelle</i> (Piers Plowman), <i>vnleel</i> (a1430); <i>Lel</i> (e adj.)]	Faithless, disloyal (to another); untrustworthy.	Untrewe and unlele to thair soveraynis lordis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
wilsum	1456	0,7506369	wilsum(e, vilsum, wildsum, -some, wil(d)esome, (vil)soun), vyf(d)sum, vylysum, weilsum, wolsome, volsum	English	[ME and e.m.E. <i>wilsum</i> (c1350), <i>wilsum</i> (Trevisa), <i>wylysum</i> (14th c.), <i>welsome</i> (a1400), <i>wildsome</i> (1578), ON <i>villusamr</i> erroneous, false.]	Of a way (lit. or fig.), route, place or journey: treacherous; apt to lead one or go astray; remote, desolate; dreary.	Forese perrell ... That thow fall nocht in ways that ar wilsum For lichtlyare hurtis the thing that ar forsene;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
fals	1456	0,7506369	false, falls, fallis, falis; fas	English	[ME. fals(e, late OE. fals, OF. fals, L. falsus.]	Of persons: untruthful, deceitful, faithless, treacherous.	Thaire kingis and princis ... in thaire hertis was feynyt and fals;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
untreuthfull	1456	0,7506369	untreuthfull, wntreuth(t)full	English	[19th c. Eng. untruthful (1847); Treuthfull adj.]	Untruthful, lying, disloyal.	There is mony ane that will nocht graunt that the Emperoure is lord of all the world, for the traytouris untreuthfull sais that the grete Cane is lord of all the world;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
untrew	1456	0,7506369	untrewe, -true, wntrew, -trowe, ontrew, onetrew, -true	English	[ME and e.m.E. untrewe (c1220), untru(e (both 1444), OE untréowe; Trew(e adj. (adv.))]	Faithless, disloyal.	A false knycht that is untrewe, that dois nocht the bidding of his prince and is contrarius till his biddings;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
licht	1456	0,7506369	licht, lych(t); light, lyght; leicht, leitht	English	[ME. and e.m.E. light, list etc., lythe (15th c.), ley3t (15th c.), e.m.E. lite (1531), early ME. liht (O.m. lihht), OE. léohht, l?ht (Northumb. l?ht).]	That moves or is moved easily; chiefly fig., fickle, inconstant, unstable; facile, hasty (of action, judgement etc.).	Or that he write to the Pape ony materis ... for ony lycht mennis counsaillis or ony small wrechit mannis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
frevoll	1475	0,6921444	frewell, frevol(e, -voill, -vel(), frewoll, -wall, -vill	English	[Var. of Frivole a. See also Fruell a.] [Late ME. fryvole (1497), F. frivole. Cf. Frevoll a.]	Fickle, unreliable.	Frewill fortoun thus brought him in the snar;	The Acts and Deidis of the illustere and vaillzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
atressona	1499	0,6182590		English	[Irreg. var. of Tresonable a.] [Tresonabill adj. Cf. 17th c. Eng. treasonably (1660).]	Treacherous.	O strang tirand, tratour atressonable;	The Contemplacioun of Synnans William of Tours.	
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coef</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
variabil	1513	0,5751592	variabil, -le, variabil, -le, variabyll, vareabil, vareable, variable	English	[ME and e.m.E. variable (Chaucer), variabil (c1400), uaryabyll (1448-9), varyable (Caxton), OF variable, L. variabilis.]	Susceptible to change; inconstant; fickle. a. Of things or circumstances. b. Of persons. <quot>c. Of natural phenomena.	Variabil [Sm. vareable] and changeand thyingis beyn wemen ay;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
untraist	1530	0,5228238	ontraste	English	[ME vntriste (Chaucer), vntrist (c1460); Traist adj.]	Of a person or thing: faithless, untrustworthy, treacherous.	Sen ilke court bene vntraist and transitorie, Cheangyng als of as wodercock in wynd;	The Works of Sir David Lindsay of the Mount.	Lindsay, Sir David; Hamer, Douglas (ed.);
flowand	1533	0,5135881	flowing	English	[Northern ME. flowand (a 1300), OE. flowende.]	Unstable, changeable, fickle, uncertain.	Having experience ... howm ony skaththis followit apoun licht and flowand myndis;	The Mar Lodge Translation of the History of Scotland.	Boece, Hector 1465-1536; Watson, George (ed.);
treuthles	1550	0,4612527	truthles, truethles, truthles	English	[ME and e.m.E. trewðeleas (c1200), truthless (a1600); Truth(e n.)]	Faithless, disloyal, perfidious.	Luf is truthles: and lufe is tressonable;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compylit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
ingrate	1572	0,3935244	ingrait, -grat, -grait	English	[ME. ingrat (1393), e.m.E. ingrate (1528), L. ingrātus, OF. ingrat, -ate.]	Ungrateful, unthankful; treacherously disloyal, unfriendly, or cruel.	The ingrate behauiour of Israell to [God];	Ane sem on preichit befor the Regent and nobilitie: vpon the thrid chapter of the prophet Malachi, in the kirk of Leith, at the tyme of the Generall Assemblie on Sunday the 13. Ianuarie. Anno. Do. 1571.	Fergusson, David;

<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
kitill	1585	0,3535032	kittel, -le, kit(e)	English	[North. e.m.E. kittle (1641), otherwise only Sc. In the mod. dial., distributed as Kittill v. For the etymology, cf. the parallel history of the Eng. word tickle: ME. tikil adj. (c 1325), tikelle v. (c 1330).]	Inconstant, unreliable, fickle, fidgety.	There is one onlie of whose steidfastnesse ... I darre assure my self ... the Erie of Mar;	The History of the Kirk of Scotland.	David; Thomson, Thomas (ed.);
trecherous	1600	0,3073248	trecherous	English	[ME and e.m.E. tricherous (Manning), trecherous (Trevisa), OF trecher-, tricheros.]	Cheating, treacherous.	Wearie of the treicherous flatterie of men;	Ancient Criminal Trials in Scotland from AD 1488 to AD 1624, embracing the entire reigns of Mary Queen of Scots, and James VI; compiled from the original records and MSS. by Robert Pitcairn.	Pitcairn, Robert (ed.);
unloyall	1600	0,3073248		English	[e.m.E. unloyal (1594), unloyall (1600); Loyall adj.]	Of persons: Disloyal.	To prove unloyall to thy native king, That treason were, and a most shamefull thing;	Ballads, and other Fugitive Poetical Pieces, chiefly Scottish, from the collections of Sir James Balfour, Knight.	Maidment, James (ed.);
uncertane	1603	0,2980892	un-, wn-, on-, oun- and -certan, - certain(e, -certayne, - cartane, -serten, (uncert)	English	[ME and e.m.E. vncertain (Cursor M.), vncerteyne, on-certeyn (both Manning), vncertayn (Rolle); Certane adj. Cf. Incertane adj.]	Of a woman: capricious, fickle.	O sex vncertaine, frayle and fals, ... With honie lips [etc.];	Ane verie excellent and delectabill Treatise intitull Philotus.	Robert Charteris
<i>OS syno</i>	<i>Year</i>	<i>Coeff</i>	<i>Word forms</i>	<i>Origin</i>	<i>Etymology details</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
unstayed	1609	0,2796178	onstai'd	English	[e.m.E. vnstaid (c1550), vnstayed (1579); Stayed adj.]	Unsettled, unstable; uncertain, fickle.	What is this world, a theater of woe? ... An onstai'd stage of state, a strife, a storme;	A Garden of grave and godlie flowers, by Alexander Gardyne, [and] The Theatre of Scottish Kings. By Alexander Garden. Together with Miscellaneous Poems, by John Lundie.	Garden, Alexander and Lundie, John; Turnbull, W.B.D.D. (ed.);
undewtifull	1614	0,2642251	undewtifull, undewt(i)efull, - deutfull(l, -dutfif, - duetifull, ondewtifull, - deutefull	English	[e.m.E. undutfifull (1582); Dewtifull adj.]	That fails to show a sense of duty; disloyal, insubordinate: Of persons.	Vndewtifull subjectis who preferis their awne privat respectis to the obedience and reverence of the law;	Records of the Coinage of Scotland.	
vipros	1640	0,1841826	vip(e)ro(u)s	English	[e.m.E. vyperouse (1538), vyperos (1542), vyperouse (1555), vyperous (1591); Viper n.]	Of a quality, utterance, etc.: venomous, spiteful, treacherous.	I hope Ballanquall, and curs'd Corbets all, With others who did vent such vyperous gall, Against our nation in their vyperous spite, Shall curse the time when first they learn'd to write;	Ballads, and other Fugitive Poetical Pieces, chiefly Scottish, from the collections of Sir James Balfour, Knight.	Maidment, James (ed.);
snakeing	1689	0,0333333	snakeing	English	[e.m.E. snaking (1591) winding; Snak(e n. b.)]	Treacherous, cunning.	Who darres to trust such snakeing slaves;	A Collection of Several Poems and Verses.	Cleland, William;

Зразки діахронних епідигматичних (асоціативних) структур давньшотландських прикметників (реверсивні двомовні ряди)

Associative semantic structure ABILL

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
abill	1460	0,71989966555	competent	Possessed of ability.	(worthi wemen, wys and able)	The Thewis off Gudwomen. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.).
abill	1558	0,65276595745	possible	Possible.	Utherways it wes nocht abyll to the Apostolis ... to have perswadit the doctryne;	Ane compendious Tractie conforme to the Scripturis...[etc.].	Kennedy, Quintin.

Associative semantic structure SOFT

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soft	1375	1	safe	Of the signs of the Zodiac: kindly, benign.	Coniuncione of planetis And quethir that thair cours thaim settis In soft segis, or in angry;	The Bruce.	John Barbour
soft	1375	1	kind	Of the signs of the Zodiac: kindly, benign.	Coniuncione of planetis And quethir that thair cours thaim settis In soft segis, or in angry;	The Bruce.	John Barbour
soft	1380	1	gentle	Of something said: soothing, gentle.	For-thi scho gluterit hyme ... With wysing fare & wordis softe, Til fraudfully [etc.];	Legends of the Saints.	Barbour, John
soft	1400	0,89583333333	sunny	Of weather, seasons, etc.: Pleasant, not harsh or cold, mild.	In-to the holl of wyntir ... Vpon a soft day and a bricht;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
soft	1456	0,74462365591	late	Of pace or movement: leisurely, easy, smooth; slow, unhurried.	//My pallefray throu his soft passing gave me courage to slepe;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
soft	1456	0,74591925646	friendly	Of wind, rain, etc.: Gentle, pleasant, not strong or heavy.	The ayer is mare soft and the weder commonly mare pleasant na ony othir tyme;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
soft	1508	0,64743589744	flexible	Of cloth: Soft to the touch; flexible, supple.	Soft and soupill as the silk;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
soft	1531	0,45266524520	passive	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall This Duk wes maid so soft and deligait, That [etc.];	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
soft	1531	0,50803858521	weak	Lacking fortitude; weak, compliant.	Be pleseir sensuall This Duk wes maid so soft and deligait, That [etc.];	The History and Chronides of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
soft	1533	0,53103448276	sensitive	1. Of something said: soothing, gentle. 2. Of persons, their actions, etc. a. Merciful, gentle, moderate. </quot>	Na pepill was sa gracious and soft in pvnissing of thare transgressouris or subditis as thai wer;	Livy's History of Rome, The First Five Books. Translated into Scots by John Bellenden 1533.	Bellenden, John and Livy; Craigie, W.A. (ed.);

Associative semantic structure *STURDY*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sturdy	1375		1 brave	Bold, courageous; powerful, strong.	He sa sturdy wes and stout That he wes the mast vorthy man That in-to Carrik liffit than;	The Bruce.	John Barbour
sturdy	1375		1 strong	Bold, courageous; powerful, strong. Strong; robust; healthy.	Mony ane gayly armyt knyght, And many ane sturdy ster and steid;	The Bruce.	John Barbour
sturdy	1500	0,62316968131	vigorous	Of a person's pace: Vigorous.	Off stature large, and with ane feirfull face Euin quhair I lay he come ane sturdie pace And said, "God speid, my sone", and I wes fane Off that couth word, and off his company;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert

Associative semantic structure *STOUT*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stout	1375		1 brave	In descriptions, orig. chiefly of combatants, expressing approval or admiration: Bold, valiant, courageous.	He wes bath 3oung, stout and felloun, Richt ioly als and volageous;	The Bruce.	John Barbour
stout	1475	0,66681934095	strong	Of a person: physically strong or powerful.	Mawand thar was in till a medow fair lx stout carllis;	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
stout	1500	0,46877912395	large	Of a supply: Substantial, abundant	So stout a stoir come of thir brether twelf And thair sisteris I can nocht say my self The fyftie paire they wer so fructeous;	The Tale of the Colkelbie Sow In Bann. MS fol. 357a–365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
stout	1513	0,58397932817	vigorous	Of a person's walk: bold, vigorous.	On far behaldis hir stowt pays in a lynn, So manfully and baldly walkis sche;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

Associative semantic structure *BAUCH*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
bauch	1508	0,56683168317	bad	Ineffective; weak, poor, sorry, defective.	Me think the baid deir aboutt, sa bauch ar his werkis;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William
bauch	1535	0,51795472287	dim	Ineffective; weak, poor, sorry, defective.	Thay boldin blerit bawch blobbis [= souters];	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
bauch	1550	0,45208728653	unkind	Unpleasant; unsavoury.	Sall Desperance sa schortlie be confound, Thocht he and I throwplay fell in bawch pleid?	Ane Treatise callit The Court of Venus... Newlie compylit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
bauch	1570	0,51305575159	unproductive	Ineffective; weak, poor, sorry, defective.	Lythquo, lament, 3our burges may luke bauch;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert
bauch	1600	0,3014746646	incompetent	Ineffective; weak, poor, sorry, defective.	He fand me bauche in the Latin toun;	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, with a Continuation of the Diary.	Melville, James, 1556–1614; Pitcaim, Robert (ed.);
bauch	1600	0,29044026713	weak	Ineffective; weak, poor, sorry, defective.	He fand me bauch e in the Latin toun;	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, with a Continuation of the Diary.	Melville, James, 1556–1614; Pitcaim, Robert (ed.);

Associative semantic structure *BUSTUOUS*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
bustuous	1500	0,59687052078	productive	Of ground: strong, rich, fertile.	As throw a bustewous [B. bustuous, Ch. busteous] erd ... Springys the flowris & the corne;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
bustuous	1500	0,58602417619	strong	Of things: Large and strong; stout or massive.	A boustous bowe within his honde he bor;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
bustuous	1513	0,43424976701	large	Of things: Large and strong; stout or massive.	The bustuus barge;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
bustuous	1513	0,63449457453	fat	Of things: Large and strong; stout or massive.	Ane hundreth bustuus bowkis of swyne;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

Associative semantic structure LIDDER

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
ligger	1500	0,59677419355	late	Of persons: Slack, slow, sluggish, lazy; also, wanting in spirit, cowardly.	Win fast be tyme and be nocht ligger;	The Thre Prestis of Peblis: how thai tald thar talis.	Robb, T.D. (ed.);
ligger	1550	0,43004168838	bad	Of a thing: Poor, sorry, worthless, out of condition, impotent.	For commoun folk will call thé lavit and ligger;	Ane Treatise callit The Court of Venus...Newlie compyllit be Iohne Rolland in Dalkeith, 1575.	Rolland, John; Gregor, W. (ed.);
ligger	1628	0,20213950037	weak	Of an action: feeble and indecisive.	After lang mint ligger dint;	The James Carmichael Collection of Proverbs.	Carmichael, James, 1543–1628; Anderson, M. L. (ed.);

Associative semantic structure SUDDAN

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
suddan	1400	0,91720483524	strong	Passing into: strong, powerful.	The logonius ... gaif him sic a sodane [L. sic potenter] dusche ... on the nek ... That he his craige straik ewyn in two;	Die Fragmente des Trojankrieges.	Barbour, John.
suddan	1456	0,50140370578	early	Prompt, immediate; without delay, instant.	That is our grete perle in princis and grete lordis to geve sudane credence till ony mannis tale quhill he war wele informyt of the suthfastnes;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
suddan	1523	0,56931216931	short	Brief, of short extent or duration.	In cais Inglis men cum in Scotland for ane suddane excurs as for ane day;	The Acts of the Lords of Council in Civil Causes. (Acta Dominorum Concilii.)	
suddan	1610	0,29735725309	active	Prompt in action or effect; effective, efficacious.	A lang lettre ... as a remembrance of his forair promyses ... together with sic salutary and sodain remedy as I culd think metest for the tym;	Memoirs of his own life; by Sir James Melville of Halhill, 1549–93...	Melville, Sir James of Halhill; Thomson, T. (ed.);
suddan	1610	0,23883928571	successful	Prompt in action or effect; effective, efficacious.	A lang lettre ... as a remembrance of his forair promyses ... together with sic salutary and sodain remedy as I culd think metest for the tym;	Memoirs of his own life; by Sir James Melville of Halhill, 1549–93...	Melville, Sir James of Halhill; Thomson, T. (ed.);

Associative semantic structure SOUND

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sound	1380	0,98524720893	sincere	4b. Of a wood: Dense, deep. 6. Of sleep: Deep, profound./ quot.	Sa thik & sownd was the wod Be-twene Arle and Aynone;	Legends of the Saints.	Barbour, John
sound	1525	0,50517574792	loyal	Of a person, etc.: reliable, trustworthy.	To uptak and rasaiff ane hail cowmpt baytht of kyrkis guddis and common guddis and put thaim in soun [pr. sou] handis for the common proffet;	The Burgh Court Book of Selkirk.	Imrie, J., Rae, T.I. and Ritchie, W. (eds.);
sound	1535	0,45893719807	safe	Safe; free from danger.	Suppois the se was neur so soft and sound: In that passage this ilk Edmund wes dround;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
sound	1585	0,304520616	strong	Of a tree: free from decay, healthy, strong.	The craige was ugly, stay and dreigh, The tree long, sound and small;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie
sound	1598	0,33514173998	honest	Of reputation: honest, unsullied, (morally) good.	They were ... deboshed and insolent liuers, where ... he was ... a man of sound reputation;	The Basilicon Doron of King James VI.	James VI of Scotland; Craigie, James (ed.);
sound	1598	0,32362132353	kind	Of reputation: honest, unsullied, (morally) good.	They were ... deboshed and insolent liuers, where ... he was ... a man of sound reputation;	The Basilicon Doron of King James VI.	James VI of Scotland; Craigie, James (ed.);
sound	1598	0,25400545929	good	7. c. Of reputation: Honest, unsullied, (morally) good.	They were ... deboshed and insolent liuers, where ... he was ... a man of sound reputation;	The Basilicon Doron of King James VI.	James VI of Scotland; Craigie, James (ed.);

Associative semantic structure HAPPY

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
happy	1375		1 lucky	Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful.	Wys men sayis he is happy That be othir will him chasty;	The Bruce.	John Barbour
happy	1513	0,57444196429	successful	Blessed with good fortune; lucky, fortunate, successful.	O, quod Ene, full happy ar ghe in deid, Quhais large wallis ryys thus on hie;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
happy	1562	0,38377926421	competent	Fortunate in talents or gifts; gifted.	Thair wes sumtyme submittit to my techement ... humane childer of happy ingynis;	Certane Tractates; together with the Book of four score three Questions and a Translation of Vincentius Linnensis.	Winzet, Ninian; Hewison, J.K. (ed.)

Associative semantic structure WEL

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wel	1375	0,82963446475	good	Good; proper, fitting, suitable.	The wynd wes vele to thar talent. Thai raysyt saile and furth thai far;	The Bruce.	John Barbour
wel	1400	0,89473684211	happy	Fortunate, lucky; happy.	In case gyf he may amend it at that tyme vele be it;	Versions of 'the lawys of schippis'.	
wel	1409	0,89861554846	lucky	Fortunate, lucky; happy.	'Al' vele were him that now were in thy plyte!	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);
wel	1500	0,48697183099	right	Good; proper, fitting, suitable.	So semis it weil that suthly so war ay;	The Tale of the Colkelbie Sow In Bann. MS fol. 357a-365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing

Associative semantic structure FERME

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
ferme	1375		1 strong	Strong, secure; safe.	The King for-out mair delaying Send hym to be in ferm keping;	The Bruce.	John Barbour
ferme	1380		1 inflexible	Settled, fixed, constant; not subject to weakening or alteration.	He ... with thame of Rome & Perse ay Had fereme pece al his lyfday;	Legends of the Saints.	Barbour, John
ferme	1456	0,75892857143	cramped	Solid, compact.	Rycht as the see is foundit apone the ferme erde, depe and sad;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
ferme	1527	0,48599033816	safe	Strong, secure; safe.	That the mony ... be put in ferme keping, ... and nocht to be exponit in vthir vssis;	Extracts from the Council Register of the Burgh of Aberdeen	

Associative semantic structure SOLID

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
solid	1549	0,38048896273	good	Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality.	Sa be the discriptione of ony ane of thir tua contrareis, tha gat ane solide knaulage of the tothir;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David
solid	1568	0,36082132803	strong	Of non-material things: of a strong, firm or substantial nature or quality.	In Christ tha byde nocht, we do vnderstand, The quhilk ... in that wourd hes nocht ane solyde faith;	The Extant Poetical Works of William Lauder: playwright, poet and minister of the word of God. Vol. II The Minor Poems of William Lauder.	Lauder, William; Hall, Fitzedward and Furnival, F. J. (eds.);
solid	1593	0,37366338751	inflexible	Agreed upon, clearly defined; established or fixed by common consent.	Thay may sett down ane constant and solide ordour to be followit furth thairanent;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124-1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
solid	1670	0,02684563758	loyal	Of a person: Steady, sensible, reliable.	Simon ... his eldest sone ... a sollid wise man and a gallant spark;	Chronicles of the Frasers, the Wardlaw Manuscript entitled 'Polichronicon seu policratia temporum', or the true genealogy of the Frasers, 916-1674.	Fraser, James; Mackay, William (ed.);
solid	1687	0,07142857143	cramped	Of material objects: Of a dense consistency; hard, firm, compact.	That the said steiple ryse in solid work before the pillars be sett theron ten quarters or therby higher nor the solid work of the present belhouse;	Rothsay Town Council Records.	Johnston, M.B. (ed.,)

Associative semantic structure *BARE*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
bare	1500	0,77639296188	honest	Not covered (up); exposed, open.	(he baid be the bair way).	The Tail of Rauf Coilgear.	
bare	1535	0,33475177305	narrow	Limited in amount; scanty.	(thair thrift wes ay so bair and thin)	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece.	William Stewart Stewart

Associative semantic structure *DREICH*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
dreich	1598	0,26747311828	late	Extensive; lasting, tedious, tiresome, slow.	Lata is lang and dreich;	Fergusson's Scottish Proverbs; from the original print of 1641: together with a larger MS collection of about the same period, hitherto unpublished.	Fergusson, David; Beveridge, Erskine (ed.);
dreich	1600	0,13394919169	wide	Extensive; lasting, tedious, tiresome, slow.	Dreigh ruer marks, with highs and hidden hous, ar perillous;	Miscellaneous Poems.	Alexander Montgomerie
dreich	1605	0,18988816403	large	Extensive; lasting, tedious, tiresome, slow.	The craig was vgly, stay and dreiche, ... I was effrayit to mount so heich;	The Poems of Alexander Montgomerie.	Alexander Montgomerie

Associative semantic structure *SPECIAL*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
special	1384	0,63460992908	narrow	Having a particular or limited application, relating to a particular action, state of affairs, person, etc., for a particular purpose or with reference to a particular instance or case. Chiefly, with reference to legal processes, documents, letters, etc.;	That speciall trew and assurance sall [be] be twix thaim ... hauenand the force and effede in all poyntz as the next treve gangand be fore;	An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410.	Slater, Jane
special	1420	0,86351102941	kind	Of a person of status: a. Particularly fair and good till those under his authority.	He [sc. Trajane] wes ... sa liberale, Sa luvand, and sa specyalle, Till [all] abovt hym, fere and neyre;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
special	1420	0,71347614526	good	Of a person of status: a. Particularly fair and good till those under his authority.	He [sc. Trajane] wes ... sa liberale, Sa luvand, and sa specyalle, Till [all] abovt hym, fere and neyre;	The Orygynale Cronykil of Scotland, by Andrew of Wyntoun	Wyntoun, Andrew of; Laing, David
special	1456	0,73279490388	loyal	Of a liege man, servant, etc: Particularly highly regarded, trustworthy or reliable; admitted to a particular status or intimacy; entrusted with particular duties. Also, once, in reference to the Virgin Mary as a mediator between man and God.	Than suld thou have sum ofthy speciale men that thow traistis mekle in, about thé;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.

Associative semantic structure *GUDELY*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
gudely	1450	0,75954738331	high	Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	Gret ganderis on ground in gudly awys;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
gudely	1450	0,80115770403	beautiful	Of handsome appearance; good-looking. Chiefly of things.	The said pursevantis gyde ... Was brusit with ane grene tre, gudly and gay;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
gudely	1450	0,63603726561	good	2. Of handsome appearance; good-looking. Chiefly of things. 3. Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	The said pursevantis gyde ... Was brusit with ane grene tre, gudly and gay;	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
gudely	1460	0,7421875	kind	Of persons: of good disposition, attainments, or bearing; distinguished.	To sek sum company, At war nocht lyk to be gudly;	The Thewis off Gudwomen. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.).
gudely	1500	0,46877912395	large	Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	To be content of gudlie sustinens, And nocht exceid thair lyfts sufficians;	The Buke of the Chess.	van Buuren, Catherine (ed.);
gudely	1501	0,58479244541	competent	Of a good kind or high standard; noble, excellent; full, ample.	In modulatioun hard I play and sing, ... On croud, lute, harp, with mony gudlie spring;	The Palace of Honor.	Douglas, Gavin.

Associative semantic structure *WILD*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wild	1380	0,98426489704	unhelpful	Of a place, forest, etc. Difficult to travel in, mountainous, barren; desolate.	In-to that vyld & hole foreste, He passyt ay furth ... For he trevyt that vyldines But haly men be na vay vas;	Legends of the Saints.	Barbour, John
wild	1500	0,62316968131	vigorous	Given to wild, energetic behaviu, unrestrained, out of control.	Than wald scho preis bett me in angry wys ... And I wald vp and wisk away full wyld;	The Tale of the Colkelbie Sow. In Bann. MS. fol. 357a–365a. Also Select Remains of the Ancient Popular Poetry of Scotland.	Laing, D. (ed.); William & D. Laing
wild	1549	0,48307692308	dangerous	Of a place, forest, etc. a. Not in cultivation, in a state of nature; populated by wild beasts, hence, dangerous.	The ... sauauge volffis of strait montanis ande vyld forrestis;	The Complaynte of Scotland.	Lindsay, Sir David

Associative semantic structure *WIKIT*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
wikit	1375	1	incompetent	In weakened sense: Incompetent, unskilful.	Thaim that wikkyt chiftane hais His wrechytnes sa in thaim gais That thair manlynes sall tyn Throw wrechitnes of his conwyn;	The Bruce.	John Barbour
wikit	1375	1	bad	Of a person, persons, etc.: Morally bad, evil, cruel in character, malicious, criminal. Also in fig. context	Edward ... stuffyt all with Inglis-men. ... alkyn ... officeris That for to govem land afferis ... That worthy than sa ryche fellone And sa wykkyt and covatous ... That Scottis-men mycht do na thing That euer mycht plays to thair liking;	The Bruce.	John Barbour
wikit	1513	0,5900265252	dangerous	Of a place, route, terrain, etc.; dangerous, difficult.	Sergest ... Ontill a wickett place his schip did steir, Quhill on the blind craggis ... Fast stikkis scho;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
wikit	1533	0,50277074639	unhelpful	Of a place, route, terrain, etc.; Dangerous, difficult.	The battell was foctin in ane wickett place;	Livy's History of Rome, The First Five Books. Translated into Scots by John Bellenden 1533.	Bellenden, John and Livy; Craigie, W.A. (ed.);

Associative semantic structure *SOVER*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sover	1475	0,67011716528	loyal	Of a person or thing: Reliable, dependable.	He was baith suffer wys and trew	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
sover	1501	0,5827123696	strong	Of things: stout, solidly-constructed; strong, tough.	This gudelic carwell ... Richt sover ticht and wonder stranglie beidit;	The Palace of Honovr.	Douglas, Gavin.
sover	1513	0,56524022053	confident	Of a person: (Feeling) confident; safe; reassured.	Julius ... Quham efter this sovir of thyne entent ... Among the nowmyr of goddis ressaue thou [sc. Venus] sall [L. hunc tu olim caelo ... accipies securam];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sover	1513	0,57444196429	successful	Efficacious, effective.	Bot, for na chance ... Wald forton dres hys hand the sovir way [L. nulla viam fortuna regit];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sover	1548	0,41497584541	safe	Of circumstances or a condition of affairs: Ensuring safety or freedom from danger, safe, secure.	Tha think mair sover is to tham that this realm be nevir at perfit hwyte nor at perfit justice, for dreddour of thair pwnissiou;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543–60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);

Associative semantic structure *DANGEROUS*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
dangerous	1460	0,73250324964	unhelpful	Difficult to please; disdainful, haughty.	Crab noch lychtly for lytill thing, na be noch dangerous of met dichtung;	Consail and Teiching at the Vys Man gaif his Sone.	
dangerous	1500	0,62864721485	dangerous	Involving or causing danger, perilous.	He fand a ferefull strete, Myrk as the nycht, to pas richt dangerous;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert

Associative semantic structure *NOBIL*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
nobil	1375	1	competent	Distinguished for ability or learning; gifted, expert; (of fighting men,) valorous.	This Schir Eduard ... Wes of his handis a nobill knycht;	The Bruce.	John Barbour
nobil	1400	0,76510206504	good	Distinguished in quality or appearance, excellent, fine; admirable; illustrious; splendid, magnificent.	At the nobill renoued iome;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Vallant Conqueror Alexander the Grit.	

Associative semantic structure *WORTHY*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worthy	1375	0,82963446475	good	Of persons: Possessed of good qualities, specif. a. Of high value as a soldier, brave; having the qualities of a knight, noble, honourable; of noble rank. b. Of high moral worth or value, attracting honour and respect, estimable. Trustworthy, reliable, esp. in business or government, of standing in the community.	Worthye;	The Bruce.	John Barbour
worthy	1375	1	brave	Of high value as a soldier, brave; having the qualities of a knight, noble, honourable; of noble rank.	He has in his cumpany Mory a gud man & worthi That sall be hard for till assay.	The Bruce.	John Barbour
worthy	1380	0,98352350974	competent	Of sufficient merit; suited; fit; competent, able to be, do, etc. something.	He suld be ... byschape mad of that cite, For thar-to worthiest wes he;	Legends of the Saints.	Barbour, John
worthy	1380	0,98350585826	loyal	Of persons: Possessed of good qualities, specif. Trustworthy, reliable, esp. in business or government, of standing in the community.	Syndiane, that wes vorthy, & tendir frende to Mygdony, the vyfe of Carise;	Legends of the Saints.	Barbour, John
worthy	1380	0,98483455882	kind	Of persons: Possessed of good qualities. b. Of high moral worth or value, attracting honour and respect, estimable. c. Trustworthy, reliable, esp. in business or government, of standing in the community.	Of gud lyf & honeste Gud ensampler to thaim ... was he For he ... in word and deide But ony [syn ly]ff ay can leyde The clergy than full gret joy mad That thai sa worthy faddere had;	Legends of the Saints.	Barbour, John

<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
worthy	1450	0,75786924939	useful	Of (great) value, useful, = Wort.	It may awaill rycht mekile till have a gude ende ... fore ded ... is mar preciouxe and worthy is maist terrible of al thing ... ande in-samekile as the saull is mare precious & worthy than the body, in-samekile is the ded of it mare perulus;	Craft of Deyng. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.);

Associative semantic structure METE

<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mete	1535	0,52490421456	sensitive	Mild, gentle.<etym>	Mansueit and meit and full of gentres;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
mete	1535	0,53145991939	gentle	Mild, gentle.	Mansueit and meit and full of gentres;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
mete	1571	0,36723163842	useful	Apt, convenient, expedient, useful, 'good'.	I asked ... what were the thingis you thought meit, for I have sindrie thingis ... not vnmeit for that purpose;	Journal of the Transactions in Scotland during the contest between the adherents of Queen Mary and those of her son.	Bannatyne, Richard; A. Constable and Co. and J. Murray
mete	1571	0,35412158174	competent	Of a person or persons: Suitable or acceptable for some position, function, occupation or the like; competent, capable, well-qualified; apt, fit	Þit furtherit I becaus thay fand me meit;	Satirical Poems of the Time of the Reformation.	Sempill, Robert

Associative semantic structure STEDFAST

<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
stedfast	1380	0,98350585826	loyal	1. Of persons: unshakeable, immoveable in belief, etc.; unvarying in action, etc.; resolute; dependable; faithful. b. specif. Loyal (to an individual); owing 'loyal ty or fealty to (him)'. <quot> 2. Of a belief, etc.: unchanging, unvarying, steady, firm, stable; reliable, dependable; faithful.	Hou men to God suld stedfast be;	Legends of the Saints.	Barbour, John
stedfast	1500	0,64713430282	inflexible	Of an object: Fixed, immovable.	Ane sillie scheill vnder ane steidfast [Bann., Asl. erdfast] stane;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert

Associative semantic structure SPED

<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sped	1390	1	successful	Successful.	Sympyllere men ... has requerit for swytk election and bene spede;	An Edition of Early Scots Texts from the Beginnings to 1410.	Slater, Jane
sped	1500	0,58808774346	competent	Of a person: Skilled, versed, equipped.	Than said Calo ... I reid we se gif all our werk Into this child effect has tane And quhiddir he sciens has or nane ... [They] ordanit him to be attempt That thai mycht knawhow he was sped;	The Buke of the Sevyne Sagis.	Rolland, John of Dalkeith.

Associative semantic structure *SURE*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sure	1409	0,93426339286	successful	Efficacious, effective.	In hir was ... Wisedome, largesse, estate, and connyng sure;	The Kingis Quair.	James I of Scotland; Skeat, W.W. (ed.);
sure	1450	0,74637681159	safe	Safe from attack	Thus sat I in solace, sekerly and sure [: bure];	The Book of the Howlat.	Holland, Sir Richard.
sure	1456	0,73279490388	loyal	3.b. Of manufactured goods or workmanship: Of dependable quality, reliable, sound. 5. Of a person: That may be depended upon for fidelity or loyalty; dependable, faithful, trusty. <quot> 6. a. Of an agreement, contract, guarantee, etc. or of the form in which it is drawn up or put into practice: Guaranteeing security of outcome, dependable, trustworthy, reliable. 12. a. Of knowledge, evidence or the like: Accurate, true, certain.	Bot quethir that men be traist or seure, that is in vere;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
sure	1475	0,72064798973	inflexible	Firmly fixed; strong; strongly built; not liable to break or give way; undamaged; intact; sound; reliable.	A couch ... upon his handys thai laid, And vndyr syn with seuir cordys thai braid;	The Acts and Deidis of the illustere and valyeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
sure	1509	0,48374080228	good	Of manufactured goods or workmanship: of dependable quality, reliable, sound.	Howbeit that thare stuf and werkmanchip is als sever and sufficient as is maid in ony uther landis;	Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland.	

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sure	1535	0,47011094552	strong	Firmly fixed; strong; strongly built; not liable to break or give way; undamaged; intact; sound; reliable.	Than with the speir That wes of suir trie He hit the king richt in at the e;	The Buik of the Cronicles of Scotland: or, a metrical Version of the History of Hector Boece. Stewart	William Stewart
sure	1543	0,47072722499	confident	Of a belief, opinion, etc.: Assured, confident.	And thai put me in suir beleve ... that thai suld bring my lord governour to this toun;	The Scottish Correspondence of Mary of Lorraine 1543–60.	Mary of Lorraine; Cameron, Annie (ed.);
sure	1567	0,36730277395	competent	Fully competent in the skill indicated by the noun; skilled, expert.	Thowart the Chirurgiane sure That hailis all eirdlie creature;	A Compendious Book of Godly and Spiritual Songs, commonly known as 'The Gude and Godlie Ballatis'.	

Associative semantic structure *MERVAILOUS*

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mervailous	1450	0,60158434296	large	Such as to excite wonder on account of great size, number, degree etc.; very great; huge, tremendous.	Thir men ... thole in thar seknes meruolus dolor and infirmyte;	Craft of Deyng. In Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.);
mervailous	1500	0,62726304579	lucky	Of persons: Exciting wonder or admiration for accomplishments or endowments; wonderfully accomplished, gifted or successful; also, wonderfully fortunate.	Thai war avisit thus To seike Mertyng that mervalus;	The Buke of the Sevyne Sagis.	Rolland, John of Dalketh.
mervailous	1500	0,61941964286	successful	Of persons: Exciting wonder or admiration for accomplishments or endowments; wonderfully accomplished, gifted or successful; also, wonderfully fortunate. Also absol. as noun.	Fyne phisitianis, meruellous medicinaris;	The Buke of the Sevyne Sagis.	Rolland, John of Dalketh.
mervailous	1508	0,56172535904	competent	Of persons: Exciting wonder or admiration for accomplishments or endowments; wonderfully accomplished, gifted or successful; also, wonderfully fortunate.	We lordis hes chosin a chiftane mervellus;	The Poems of William Dunbar.	Dunbar, William

Associative semantic structure MILD

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
mild	1400	0,92750533049	passive	Of persons: Gentle, kind, merciful, indulgent. Also, of a man: Conciliatory, mild-mannered, meek: see (4), (5) and (6).	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and cleir;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
mild	1400	0,93869731801	sensitive	Mild.	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and cleir;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
mild	1400	0,93954321541	gentle	Of persons: Gentle, kind, merciful, indulgent.	Idorus that was myld and moy Sang richt myrrely and cleir;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
mild	1475	0,58333333333	sunny	Of the weather: Mild; warm, fine and calm.	This pees was cryede in August moneth myld;	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);
mild	1475	0,69669117647	kind	Of persons: gentle, kind, merciful, indulgent.	In Lanyk duelt ... A madyn myld;	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry; Moir, James (ed.);

Associative semantic structure SOBIR

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sobir	1475	0,58333333333	sunny	Of the air or a wind: Temperate, gentle. Of moisture: ? Light.	The soft dew one fra the hewyne doune valis ... And throwthe sobir and the mwst hwmouris Vp nurisit ar the erbis;	Lancelot of the Laik.	Gray, Margaret Muriel (ed.);
sobir	1475	0,71283027318	gentle	Of the air or a wind: temperate, gentle. Of moisture: light.	The soft dew one fra the hewyne doune valis ... And throwthe sobir and the mwst hwmouris Vp nurisit ar the erbis;	Lancelot of the Laik.	Gray, Margaret Muriel (ed.);
sobir	1500	0,62090099198	low	Of persons, their rank or status: Low, base; of little substance, poor; humble; menial; of little consequence.	He said ... 'My father's a man of a low degree ... ye may well ken, That I am come of sober men';	A pleasant history of Roswall and Lillian. (Die schottische Romanze, 'Roswall and Lillian').	Lengert, O. (ed.);
sobir	1500	0,59288692027	bad	Of a person's life or circumstances: Modest, not grand, not exhibiting excess or luxury; poor; decent, respectable.	In sobir wys richt so he wald begyne And so increis in mor & mor;	The Buke of the Chess.	van Buuren, Catherine (ed.);
sobir	1513	0,57835006547	minor	13. Of an action, esp. a crime: small, slight, trivial. </quot> 14. Of material things, also, of someone's horse: modest, insignificant, poo, paltry, mean.	Thir sobir trumpys, and meyn graith of Troians;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sobir	1513	0,35863032844	small	10. Of material and non-material things: little, small in size or amount; slight. </quot> 13. Of an action, esp. a crime: Small, slight, trivial.	War I beluffyt ... Thou ... Suld not deny me sa sobyr a thyng, Bot at I mycht withdraw ... Tumus;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
sobir	1531	0,43765903308	reticent	Grave or serious in demeanour or attitude; not given to irresponsible behaviour; prudent, cautious; quiet, calm; restrained.	Vortigern was ane sobir man, vnmynndfull of iniuris, and desyrand erar to amend ... than to revenge ony iniuris;	The History and Chronicles of Scotland; written in Latin by Hector Boece and translated by John Bellenden, Archdean of Moray.	Bellenden, John and Boece, Hector; W. & C. Tait
<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sobir	1548	0,49276159062	thin	Of material and non-material things: little, small in size or amount; slight.	Sober, is the proper terme whearby the Scottes doo signifie smal, litle, easy, or slender;	Fragments of Scottish History.	Dalyell, Sir John Graham (ed.);
sobir	1568	0,363326129	loyal	Of a person's demeanour or cast of mind, or of conduct manifesting these: Grave, serious, not trifling; indicating a serious mind or purpose or a responsible attitude.	With sobir mynd and wurdis sueit;	The Bannatyne Manuscript written in Tyme of Pest.	Bannatyne, George
sobir	1659	0,0625	late	Of pace or movement: leisurely, easy, smooth; slow; unhurried.	The work of the law... which is either more violent and sudden or more calm and gradual ... this work is either more violent and suddenly expedite or it is more sober and lent;	A Short Treatise of the Christian's Great Interest.	Guthrie, William, 1620–1665;

Associative semantic structure SOVERANE

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
soverane	1375	0,82963446475	good	Of a person: Having superior rank, authority or power; supreme. Most commonly used of a monarch; also of God or Christ, or a deity.	The lord Clyffurd ... Wes of thame all souerane ledeir;	The Bruce.	John Barbour
soverane	1513	0,49221145591	brave	Courageous, valiant; 'noble'.	Heir was ... The maist dowchty lynage sprang be kynde Fra Kyng Tewcer, campyones souerane [L. magnanimi heroes];	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas

Associative semantic structure SELY

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
sely	1400	0,92545260916	lucky	Of a time or destiny: Fortunate, auspicious, well-omened, 'lucky'.	Lordingis, with sely werd, [F. par bon destinement] To-mome airy with spere and swerd, I will ilkane ... Vpon your hors all armit be;	The Buik of Alexander, or, The Buik of the Most Noble and Valiant Conqueror Alexander the Grit.	
sely	1456	0,73619072434	bad	Of a thing: a. Befitting a weak, poor or simple person, 'simple', 'humble', 'poor'.	A sely alde burges man of the age of ane hundreth 3eris;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
sely	1500	0,60580014840	weak	Lacking in physical strength or endurance, weak, feeble, delicate.	Na, schir, consider my complexioun, Selie and [Bann. And seikly] waik and off my nature tender;	The Poems of Robert Henryson.	Henryson, Robert
sely	1598	0,30768377869	incompetent	Foolish, lacking intelligence or sophistication, simple; besotted.	Ther was never such a sillie Jockie but he gat als sillie a Jennie;	Fergusson's Scottish Proverbs; from the original print of 1641: together with a larger MS collection of about the same period, hitherto unpublished.	Fergusson, David; Beveridge, Erskine (ed.);
sely	1600	0,31252728066	minor	3d. Passing into: Humble, lowly, insignificant, 'mean'.	He hes reveilit those things to us the sillie anis of the ward, not to the princes of the ward, bot to the sillie simple anis;	Select Works of Robert Rollock, Principal of the University of Edinburgh. Reprinted from the original editions.	Rollock, Robert; Gunn, W.M. (ed.);

Associative semantic structure PETTY

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
petty	1457	0,46037735849	small	Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller, inferior.	Lie pittie heavin syluer de Leyth;	Extracts from the Records of the Burgh of Edinburgh, 1403–1589.	Marwick, J.D. (ed.);
petty	1605	0,2509119333	bad	Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller, inferior.	That in every parish there may be some lugg dogges kept ... for following of pettie stouthes;	The Register of the Privy Council of Scotland. (1545–1691).	Burton, J.H., Masson, D., Brown, P.H. and Paton, H. (eds.);
petty	1658	0,13531209079	minor	2. Of persons or, chiefly, things: Of less size or importance (than another person or thing specified or, usu., implied); minor, lesser, smaller, inferior. 3. Of small importance; insignificant, trifling.	And if I were posed of my pettie opinion heerein [etc.];	The Blame of Kirk-buriall tending to persvade Cemiteriall Civilitie.	Birnie, William; Robert Charters

Associative semantic structure PRIME

<i>OS synonym</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
prime	1594	0,26433064325	good	Of the highest rank or consequence, leading. a. Of persons. b. Of things.	The capitane ... quho had so preserved such a pryme nobleman from sick imeneit destructione;	Annals of Scotland from the yeir 1514 to the yeir 1591.	Marioreybanks, George; Archibald Constable & Co.,
prime	1631	0,05555555556	major	Principal, chief, main (agents of a specified kind; also, means of achieving something, place of resort).	Quhairin 3e name the Marques of Hamiltoun to be pryme agent and names the Erie of Melrose [etc.] ... to be plotteris;	Selected Judiciary Cases, 1624–50.	Gillon, A. and Smith, J. Irvine (eds.)

Associative semantic structure LICHT

<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
licht	1375	1	active	Of persons or animals: Light on foot or of movement: agile, active, nimble, fleet. Also transf., of a person's intellect.	Men that licht and delyuer var;	The Bruce.	John Barbour
licht	1375	1	vigorous	Of persons or animals: light on foot or of movement: agile, active, nimble, fleet.	Men that licht and delyuer var;	The Bruce.	John Barbour
licht	1420	0,85699152542	cheerful	Light of heart, free from care, cheerful, happy.	This eild [childhood] is lycht and innocent, Suppos it want gud jugment;	Ratis Raving and other early Scots poems on morals.	Girvan, R. (ed.)
licht	1456	0,75250982104	minor	5. a. Of food or drink: Light, easy of digestion. Also said of the digesting of such food. b. fig. Of a sleep: Light, easily shaken off, not deep. 6. fig. Easy to bear or to perform, not grievous or exacting. b. Of literature: Light, requiring little mental effort, amusing. 7. Of small consequence, not grave or serious, slight, trivial, unimportant; also, venial. <quot.>	Ilke foule caus that unknowand man wald for lytill evin allege for fede or despyte ... or othir caus of lycht evyn;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
licht	1456	0,75063694268	disloyal	That moves or is moved easily; chiefly fig. fickle, inconstant, unstable; facile, hasty (of action, judgement etc.).	Or that he write to the Pape ony materis ... for ony lycht mennis counsailis or ony small wrechit mannis;	Gilbert of the Haye's Prose Manuscript.	Hay, Gilbert of the; Stevenson, J.H.
<i>OS_synony</i>	<i>Year</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Hyperonym</i>	<i>Meaning</i>	<i>Text prototype</i>	<i>Title</i>	<i>Author</i>
licht	1475	0,57894736842	happy	Light of heart, free from care, cheerful, happy.	Nowlycht, nowsadd; now blisful, now in bail;	The Acts and Deidis of the illustere and vailzeand Campioun Schir William Wallace, Knicht of Ellerslie. By Henry the Minstrel, commonly known as Blind Harry.	Blind Harry, Moir, James (ed.);
licht	1493	0,65402235661	thin	1d.Small, slight, little. </quot.> 2.Below the standard or legal weight, underweight	All his will in this world with welthis ... Yit sall be licht as leif of the lynd lest;	The Knightly Tale of Golagros and Gawane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar P rints.	Stevenson, George (ed);
licht	1500	0,38225017470	small	Small, slight, little.	All his will in this world with welthis ... Yit sall be licht as leif of the lynd lest;	The Knightly Tale of Golagros and Gawane. In Pieces from the Makculloch and the Gray MSS together with The Chepman and Myllar P rints.	Stevenson, George (ed);
licht	1513	0,59796238245	gentle	Gentle, light (breeze).	The figur fled as lycht wynd or the son beym;	Virgil's Aeneid translated by Gavin Douglas.	Gavin Douglas
licht	1521	0,52660280029	insincere	Of an accusation: Frivolous, insincere, lying.	Quhatsumever licht report is senistiry maid ... for his demeritis;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124-1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)
licht	1521	0,58316029900	dishonest	Of an accusation: frivolous, insincere, lying.	Quhatsumever licht report is senistiry maid ... for his demeritis;	The Acts of the Parliaments of Scotland. 1124-1707.	Thomson, T., Innes, C., Record Commission (eds.)

Опис функціонування вербальної оболонки

Пропонована комунікативна оболонка (інтерфейс) передбачає вибір слів на асоціативній карті (рис. 3.30) та отримання відповідно до комбінацій клавіш визначених асоціативних реконструкцій. Всього у тезаурусі реалізується п'ять функцій:

- Left Click: відстеження асоціативних антиподів.
- Left Click + Alt: розгортання асоціативних структур слів.
- Left Click + Ctrl: відтворення асоціативного експерименту (асоціативної норми) для обраного стимулу.
- Правоклавішний клік на двох словах асоціативного поля карти: калькуляція дистанції та схожості для будь-яких двох асоціатив спільного поля.
- Left Click + Shift: диференціювання давньошотландської лексики на шести шкалах нечіткого асоціативного диференціала.

Отже, створений інтерфейс є дуже чутливим та максимально дружнім до користувача, виконуючи оцінювання результатів моделювання словами. Для цього фактично вводяться нечіткі множини для оцінювання самої міри чіткості чи асоціативності як нульової (No), дуже низької (Very Low), низької (Low), середньої (Medium), високої (High), дуже високої (Very High) та абсолютної (Perfect) (Таблиця 3.10., перша колонка). Для оцінки звідних якостей (good, bad, active, passive, strong, weak), а також цільових характеристик (distant та similar) пропонуються модифікатори чи інтенсифікатори (Таблиця 3.11., друга колонка), вишикувані на основі [216] у тому ж порядку зростання інтенсивності властивостей, що цілком відповідає їх градуальній природі [220, 58]. Межі інтервалів адаптовані з [205]. Оскільки інтервали частково перекриваються, для переводу отриманої міри чіткості у вербальну характеристику автор дослідження порівнює її з центральними значеннями запропонованих інтервалів (кластерування). У випадку рівновіддаленості точкової характеристики від обидвох центрів робиться вибір на користь інтенсивнішого детермінатора.

Таблиця D.1.**Відповідність між числовим та вербальним оцінюванням**

Визначники для мір чіткості	Детермінатори для гранульних характеристик good, bad, active, passive, strong, weak; та шуканих distant та similar	Межі інтервалу	Центри
No	Not at All	0.17	0
Very Low	Just a Very Little	0.00 – 0.33	0.17
Low	Just a Little	0.17 – 0.50	0.33
Medium	Quite	0.33 – 0.67	0.50
High	Fairly	0.50 – 0.83	0.67
Very High	Very Fairly	0.67 – 1.00	0.83
Perfect	Absolutely	0.83	1

Для диференціації лексики використовуються також і ймовірнісні терміни, що залежать від розподілу ймовірності на двох антонімічних шкалах, які складають простір елементарних подій. Нами вводяться чотири загальні терміни, що задовольняють стандарт грануляції Заде [248]. Ранжування термінів наводиться у таблиці 3.11.

Таблиця D.2.**Відповідність між ймовірностями гранул та вербальними характеристиками**

Терміни для ймовірностей гранул	Інтервали
Very Unlikely	0.00 – 0.24
Unlikely	0.25 – 0.49
Likely	0.5 – 0.74
Very Likely	0.75 – 1

Для грануляції характеристик використовуються оцінювальні фрази Заде, типу «X is much larger than Y is unlikely» [248], в нашому випадку, для прикладу, «He is Absolutely Bad is Unlikely». З допомогою схожих виразів ми будемо так звані ментальні репрезентації, що є ключовими для розуміння семантики та її змін у когнітивному плані. Ментальні репрезентації першого рівня засвідчують міру чіткості

встановлених асоціацій; ментальні репрезентації другого рівня будуються за зразком гранульних фраз Заде, як наведено вище. Третій рівень ментальних репрезентацій узагальнює фрази другого рівня, вводячи заключні висновки, що порівнюють отримані характеристики за допомогою термінів порівняння, поданих у Таблиці 3.12., які залежать від числа переходів між наведеними у Таблиці 3.11. чотирма інтервалами ймовірностей для порівнюваних гранул. Для прикладу, «He could be Very Fairly Good to Much Higher Extent than Absolutely Bad».

Таблиця D.3.

**Порівняльні детермінатори для кінцевих висновків при диференціюванні
лексики**

Number of Shifts	Comparative Terms
0	the Same Extent
1	Higher Extent
2	Much Higher Extent
3	the Highest Extent

У такий спосіб надані викладки щодо електронного продукту, що у межах дослідження носить назву нечіткого історичного асоціативного тезауруса давньошотландських якісних прикметників (Scottaurus).

Глюстративний матеріал до моделювання асоціативних зв'язків

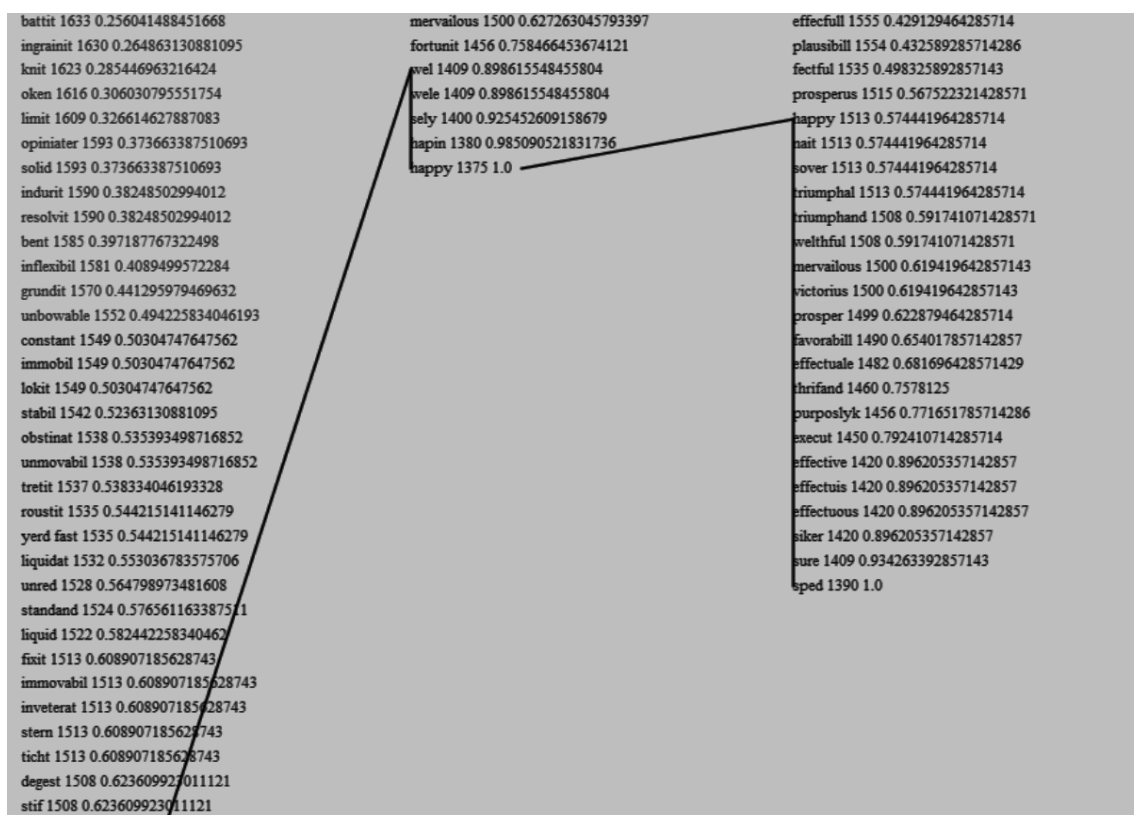

Рис. Е.1. Форма відображення асоціативного ланцюжка Wel-Happy-Sped

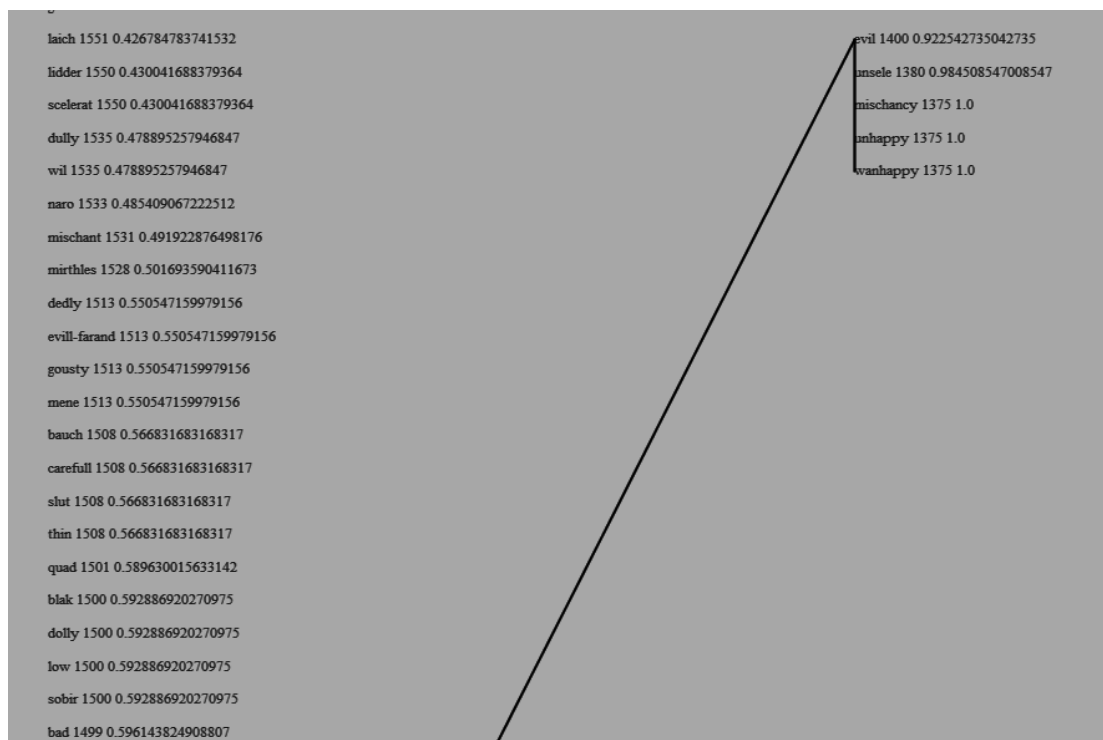

Рис. Е.2. Форма відображення асоціативного ланцюжка Evil-Wanhappy

statarie 1639 0.238398203592814	ewrous 1533 0.528860489882854	powerful 1622 0.197321428571429
stinted 1637 0.244279298545766	chancy 1513 0.588498402555911	suddan 1610 0.238839285714286
stinted 1637 0.244279298545766	fortunable 1508 0.603407880724175	wechty 1605 0.256138392857143
sad 1636 0.247219846022241	fortunat 1500 0.627263045793397	overest 1567 0.387611607142857
battit 1633 0.256041488451668	mervailous 1500 0.627263045793397	effectfull 1555 0.429129464285714
ingrainit 1630 0.264863130881095	fortunit 1456 0.758466453674121	plausibill 1554 0.432589285714286
knit 1623 0.285446963216424	wel 1409 0.898615548455804	fectful 1535 0.498325892857143
oken 1616 0.306030795551754	wele 1409 0.898615548455804	prosperus 1515 0.567522321428571
limit 1609 0.326614627887083	sely 1400 0.925452609158679	happy 1513 0.574441964285714
opiniater 1593 0.373663387510693	hapin 1380 0.985090521831736	nait 1513 0.574441964285714
solid 1593 0.373663387510693	happy 1375 1.0	sover 1513 0.574441964285714
indurit 1590 0.38248502994012		triumphal 1513 0.574441964285714
resolvit 1590 0.38248502994012		triumphand 1508 0.591741071428571
bent 1585 0.397187767322498		welthful 1508 0.591741071428571
inflexibil 1581 0.4089499572284		mervailous 1500 0.619419642857143
grundit 1570 0.441295979469632		victorius 1500 0.619419642857143
unbowable 1552 0.494225834046193		prosper 1499 0.622879464285714
constant 1549 0.50304747647562		favorabil 1490 0.654017857142857
immobil 1549 0.50304747647562		effectuale 1482 0.681696428571429
lokit 1549 0.50304747647562		thrifand 1460 0.7578125
stabil 1542 0.52363130881095		purposlyk 1456 0.771651785714286
obstinat 1538 0.535393498716852		execut 1450 0.792410714285714
unmovabil 1538 0.535393498716852		effective 1420 0.896205357142857
tretit 1537 0.538334046193328		effectuis 1420 0.896205357142857
roustit 1535 0.544215141146279		effectuous 1420 0.896205357142857
yerd fast 1535 0.544215141146279		siker 1420 0.896205357142857
liquidat 1532 0.553036783575706		sure 1409 0.934263392857143
unred 1528 0.564798973481608		sped 1390 1.0
standand 1524 0.576561163387511		

Рис. Е.3. Форма відображення асоціативного ланцюжка *mervailous-spel*

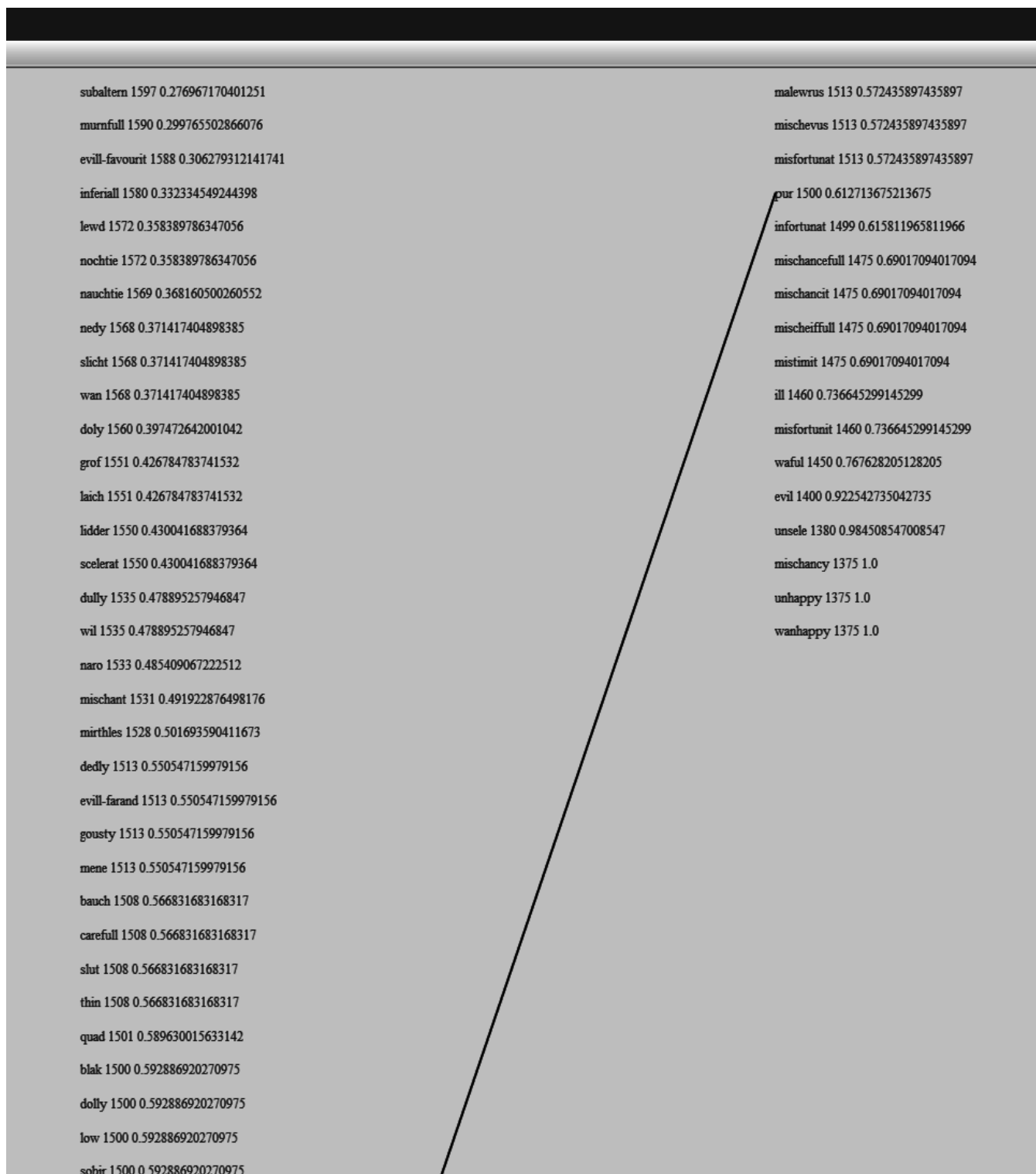

Рис. Е.4. Форма відображення асоціативного ланцюжка *pur-wikit*

Рис. Е.5. Форма для вибору слова та реалізації симулятивних практик

First form		
File	View	
proud 1600 0.2548435171 [wafir, flude]	prati 1655 0.1068715879 [postur]	gangand 1556 0.4588155864 [colheuch]
vigorous 1598 0.2614671303 [lump]	jelly 1648 0.1249406599 [boy]	throuche 1544 0.494695216 [he]
bastant 1594 0.2747143567 [apperance]	premier 1609 0.2256112034 [heiring]	liver 1535 0.5216049383 [men]
lifty 1590 0.287961583 [lof]	braw 1600 0.2488428673 [man]	slepry 1533 0.5275848765 [Galdus]
pithy 1590 0.287961583 [Paladine]	sound 1598 0.2540054593 [reputation]	laborious 1513 0.5873842593 [emot]
powerful 1590 0.287961583 [kirk, Pape]	gey 1596 0.2591680513 [child]	nocturnall 1513 0.5873842593 [barmkin]
wechty 1590 0.287961583 [nowell]	harty 1596 0.2591680513 [horsman]	?ape 1500 0.626253858 [?e]
sound 1585 0.304520616 [tre]	prime 1594 0.2643306432 [nobleman]	frak 1500 0.626253858 [freke]
solid 1568 0.360821328 [tre]	richt 1591 0.2720745312 [caw]	fifty 1500 0.626253858 [deliverance]
rank 1550 0.4204338467 [voice]	pretty 1587 0.2823997152 [guiser]	nestles 1500 0.626253858 [renk]
sure 1535 0.4701109455 [tre]	proper 1585 0.2875623071 [thing]	taut 1500 0.626253858 [kid]
supernatural 1528 0.4932935917 [strenth]	supercelestial 1585 0.2875623071 [spirit]	brig 1500 0.626253858 [merle]
big 1513 0.5429706905 [statur]	merchandbill 1581 0.2978874911 [wyn]	operative 1490 0.6561535494 [lif]
puissant 1501 0.5827123696 [Hercules]	prestand 1578 0.3056313791 [order]	wirkand 1475 0.7010030864 [wond]
sover 1501 0.5827123696 [carvell]	sonsy 1575 0.313375267 [werd]	active 1450 0.7757523148 [man]
bustuous 1500 0.5860241762 [bow]	trim 1567 0.3340256349 [mete]	agile 1420 0.8654513889 [fors]
main 1500 0.5860241762 [fire]	supreme 1565 0.3391882269 [degre]	ferry 1420 0.8654513889 [son]
maisterful 1500 0.5860241762 [men]	pissant 1562 0.3469321149 [he]	unswere 1420 0.8654513889 [thow]
odious 1500 0.5860241762 [woman]	brave 1561 0.3495134109 [abulyement]	forthirwarde 1380 0.9850501543 [men]
rik 1500 0.5860241762 [colour]	victorius 1555 0.3650011868 [campioun]	deliver 1375 1.0 [folk]
ruf 1500 0.5860241762 [fire]	solid 1549 0.3804889627 [knewlag]	ouchty 1375 1.0 [elder]
stabil 1500 0.5860241762 [men]	likand 1542 0.3985580347 [cow]	tere 1375 1.0 [king]
strang 1500 0.5860241762 [body]	lukkie 1540 0.4037206266 [face]	licht 1375 1.0 [men]
teuch 1500 0.5860241762 [man]	predestinat 1540 0.4037206266 [?e]	strenthy 1375 1.0 [?ow]
pissant 1490 0.6191422421 [lord]	profound 1538 0.4088832186 [meiknes]	
bald 1475 0.668819341 [biggin]	respondent 1531 0.4269522905 [victory]	
brath 1475 0.668819341 [chytane]	welredoing 1520 0.4553465464 [gu, dede]	
likly 1475 0.668819341 [men]	chancy 1513 0.4734156183 [wynd]	
stout 1475 0.668819341 [carl]	tidy 1513 0.4734156183 [ox]	
stif 1460 0.7184964398 [stour]	sure 1509 0.4837408023 [stuf, warkmanschip]	
vehement 1460 0.7184964398 [hete]	aureat 1508 0.4863220983 [tounge]	
sad 1456 0.7317436662 [ferme]	best 1508 0.4863220983 [mind]	
brathly 1450 0.7516145057 [bataile]	dink 1508 0.4863220983 [dressing]	

Рис. Е.б. Форма відображення асоціативного ланцюжка *lifty-strenthy-wicht*

Second form		
File	View	
valetudinary 1685 0.02238436804 [conditioun]	umel 1660 0.07178217822 [corn]	submit 1609 0.1706540825 [hart]
tum 1650 0.1327603265 [I]	hartles 1658 0.07829598749 [tym]	obsequious 1572 0.3046532046 [diligenc]
liddy 1628 0.2021395004 [dint]	ill-best 1646 0.1173788431 [men]	obsequent 1569 0.3155179982 [I]
palled 1618 0.2336754885 [ghaist]	chepe 1641 0.1336633663 [wevar]	morigerat 1550 0.3843283582 [wal]
kittill 1610 0.258904279 [diffinitione]	base 1640 0.136920271 [slave]	obtemperand 1538 0.4277875329 [barne]
bauch 1600 0.2904402671 [me]	chape 1630 0.1694893174 [rate]	obediens 1535 0.4386523266 [man]
strenthles 1596 0.3030546624 [men]	scurvie 1624 0.1890307452 [blanket]	subdit 1533 0.4458955224 [he]
foibill 1590 0.3219762553 [ingine]	schap 1620 0.2020583637 [land]	soft 1531 0.4531387182 [Duk]
freuch 1590 0.3219762553 [bane]	foul 1609 0.2378843147 [swine]	patient 1513 0.5183274802 [erth]
slender 1589 0.3251298541 [sermon]	bas 1605 0.2509119333 [bondage]	pliabil 1513 0.5183274802 [garment]
unmychttie 1586 0.3345906505 [man]	petty 1605 0.2509119333 [stouth]	towartly 1513 0.5183274802 [beste]
maucles 1585 0.3377442493 [mynd]	subaltern 1597 0.2769671704 [overlord]	?oldin 1508 0.5364354697 [?erd]
quhitlie 1578 0.359819441 [Earl, Bothwell]	murnfull 1590 0.2997655029 [accent]	subject 1508 0.5364354697 [quair]
crankit 1576 0.3661266386 [leg]	evill-favourit 1588 0.3062793121 [mark]	appliable 1500 0.5654082529 [maid]
debile 1568 0.3913554291 [folk]	inferiall 1580 0.3323345492 [thing]	prostrat 1500 0.5654082529 [law]
infirm 1562 0.410277022 [folk]	lewd 1572 0.3583897863 [minister]	pliand 1494 0.5871378402 [natur]
imbecill 1549 0.4512738066 [body]	nochtie 1572 0.3583897863 [men]	tam 1494 0.5871378402 [camel]
remis 1533 0.5017313876 [?e]	nauchtie 1569 0.3681605003 [person]	obedienciall 1490 0.6016242318 [natur]
attenuat 1531 0.5080385852 [we]	nedy 1568 0.3714174049 [say]	obedient 1490 0.6016242318 [thow]
mischant 1531 0.5080385852 [fule]	slicht 1568 0.3714174049 [knaw]	unrun 1474 0.6595697981 [tak]
soft 1531 0.5080385852 [Duk]	wan 1568 0.3714174049 [dragoun]	tractabil 1460 0.7102721686 [he]
unabil 1531 0.5080385852 [hors]	doly 1560 0.397472642 [dragoun]	waldin 1460 0.7102721686 [bak]
fey 1513 0.5648033638 [Hufys]	grof 1551 0.4267847837 [russet]	obeisand 1456 0.7247585601 [lave]
forfeblit 1513 0.5648033638 [wolx]	laich 1551 0.4267847837 [infernus]	obeyand 1456 0.7247585601 [cite]
droup 1508 0.5805713579 [he]	liddy 1550 0.4300416884 [the]	mansuet 1450 0.7464881475 [Margrite]
swake 1508 0.5805713579 [nekkis]	scelerat 1550 0.4300416884 [they]	mur 1450 0.7464881475 [myterit]
impotent 1503 0.596339352 [folk]	dully 1535 0.4788952579 [dragoun]	idil 1428 0.8261633011 [salt-pan]
megir 1501 0.6026465496 [bellis]	wil 1535 0.4788952579 [Gillus]	mild 1400 0.9275680421 [Idorus]
decrepit 1500 0.6058001484 [man]	naro 1533 0.4854090672 [lif]	moy 1400 0.9275680421 [Idorus]
diticat 1500 0.6058001484 [mete]	mischant 1531 0.4919228765 [fule]	meke 1380 1.0 [God]
frail 1500 0.6058001484 [faith]	mirthles 1528 0.5016935904 [men?e]	swer 1380 1.0 [I]
frevoll 1500 0.6058001484 [faith]	dedly 1513 0.55054716 [target]	tholmod 1380 1.0 [chere]

Рис. Е.7. Форма відображення асоціативного ланцюжка *liddy- wikkitt*

First form		
File View		
supernatural 1528 0.4932935917 [strenth]	supercelestial 1585 0.2875623071 [spirit]	trig 1500 0.626253858 [merle]
big 1513 0.5429706905 [statur]	merchandbill 1581 0.2978874911 [wyn]	operative 1490 0.6561535494 [lif]
puissant 1501 0.5827123696 [Hercules]	prestand 1578 0.3056313791 [order]	wirkand 1475 0.7010030864 [wond]
sover 1501 0.5827123696 [carvell]	sonsy 1575 0.313375267 [werd]	active 1450 0.7757523148 [man]
bustuous 1500 0.5860241762 [bow]	trim 1567 0.3340256349 [mete]	agile 1420 0.8654513889 [fors]
main 1500 0.5860241762 [fire]	supreme 1565 0.3391882269 [degre]	fery 1420 0.8654513889 [son]
maisterful 1500 0.5860241762 [men]	pissant 1562 0.3469321149 [he]	unswere 1420 0.8654513889 [thow]
odious 1500 0.5860241762 [woman]	brave 1561 0.3495134109 [abulyement]	forthirwarde 1380 0.9850501543 [men]
rik 1500 0.5860241762 [colour]	victorius 1555 0.3650011868 [campioun]	deliver 1375 1.0 [folk]
ruf 1500 0.5860241762 [fire]	solid 1549 0.3804889627 [knawlag]	douchty 1375 1.0 [elder]
stabil 1500 0.5860241762 [men]	likand 1542 0.3985580347 [cow]	fere 1375 1.0 [king]
strang 1500 0.5860241762 [body]	lukkie 1540 0.4037206266 [face]	licht 1375 1.0 [men]
teuch 1500 0.5860241762 [man]	predestinat 1540 0.4037206266 [?e]	strethty 1375 1.0 [?ow]
pissant 1490 0.6191422421 [lord]	profound 1538 0.4088832186 [meiknes]	
bald 1475 0.668819341 [biggin]	respondent 1531 0.4269522905 [victory]	
brath 1475 0.668819341 [chytane]	weledoing 1520 0.4553465464 [gu, dede]	
likly 1475 0.668819341 [men]	chancy 1513 0.4734156183 [wynd]	
stout 1475 0.668819341 [carl]	tidy 1513 0.4734156183 [ox]	
stif 1460 0.7184964398 [stour]	sure 1509 0.4837408023 [stuf, warkmanschip]	
vehement 1460 0.7184964398 [hete]	aureat 1508 0.4863220983 [toug]	
sad 1456 0.7317436662 [ferme]	best 1508 0.4863220983 [mind]	
brathly 1450 0.7516145057 [bataile]	dink 1508 0.4863220983 [dressing]	
traist 1450 0.7516145057 [silk]	preclare 1508 0.4863220983 [pension]	
mainfull 1420 0.8509687034 [fors]	wallie 1508 0.4863220983 [girdill]	
burely 1400 0.9172048352 [companye]	vin 1504 0.4966472822 [wed]	
michty 1400 0.9172048352 [he]	bony 1500 0.5069724662 [stul]	
rich 1400 0.9172048352 [cite]	hele 1500 0.5069724662 [him]	
suddan 1400 0.9172048352 [dusch]	lusty 1500 0.5069724662 [visag]	
fell 1380 0.983440967 [vedir]	royal 1500 0.5069724662 [ring]	
felloun 1380 0.983440967 [bere]	singil 1500 0.5069724662 [worsset]	
rud 1380 0.983440967 [rape]	smolt 1500 0.5069724662 [weddir]	
violent 1380 0.983440967 [heart]	trig 1500 0.5069724662	
ferme 1375 1.0 [keping]	wele favourit 1500 0.5069724662 [face]	

Рис. Е.8. Форма відображення асоціативного ланцюжка *trig-uchite*

Second form

File View

foibill 1590 0.3219762553 [ingine]	schap 1620 0.2020583637 [land]	soft 1531 0.4531387182 [Duk]
freich 1590 0.3219762553 [bane]	foul 1609 0.2378843147 [swine]	patient 1513 0.5183274802 [erth]
scleuder 1589 0.3251298541 [sermon]	bas 1605 0.2509119333 [bondage]	pliabil 1513 0.5183274802 [garment]
unmychtie 1586 0.3345906505 [man]	petty 1605 0.2509119333 [stouth]	towartly 1513 0.5183274802 [beste]
maucles 1585 0.3377442493 [mynd]	subaltern 1597 0.2769671704 [ovsclord]	?oldin 1508 0.5364354697 [?erd]
quhitlie 1578 0.359819441 [Earl, Bothwell]	murnfull 1590 0.2997655029 [accent]	subject 1508 0.5364354697 [quair]
crankit 1576 0.3661266386 [leg]	evill-favourit 1588 0.3062793121 [mark]	appliable 1500 0.5654082529 [maid]
debile 1568 0.3913554291 [folk]	inferiall 1580 0.3323345492 [thing]	prostrat 1500 0.5654082529 [law]
infirm 1562 0.410277022 [folk]	lawd 1572 0.3583897863 [minister]	pliand 1494 0.5871378402 [natur]
imbecill 1549 0.4512738066 [body]	nochtie 1572 0.3583897863 [men]	tam 1494 0.5871378402 [camel]
remis 1533 0.5017313876 [?e]	nauchtie 1569 0.3681605003 [person]	obedienciall 1490 0.6016242318 [natu]
attenuat 1531 0.5080385852 [we]	nedy 1568 0.3714174049 [say]	obedient 1490 0.6016242318 [thow]
mischant 1531 0.5080385852 [fule]	slicht 1568 0.3714174049 [knaw]	unrun 1474 0.6595697981 [tak]
soft 1531 0.5080385852 [Duk]	wan 1568 0.3714174049 [dragoun]	tractabil 1460 0.7102721686 [he]
unabil 1531 0.5080385852 [hors]	doly 1560 0.397472642 [dragoun]	waldin 1460 0.7102721686 [bak]
fey 1513 0.5648033638 [Hufys]	grof 1551 0.4267847837 [russet]	obeisand 1456 0.7247585601 [lave]
forfeblit 1513 0.5648033638 [twobx]	laich 1551 0.4267847837 [infernus]	obeyand 1456 0.7247585601 [cite]
droup 1508 0.5805713579 [he]	lidder 1550 0.4300416884 [the]	mansuet 1450 0.7464881475 [Margrit]
swake 1508 0.5805713579 [nekkis]	scelerat 1550 0.4300416884 [they]	mur 1450 0.7464881475 [myterit]
impotent 1503 0.596339352 [folk]	dully 1535 0.4788952579 [dragoun]	idil 1428 0.8261633011 [salt-pan]
megir 1501 0.6026465496 [bellis]	wil 1535 0.4788952579 [Gillus]	mild 1400 0.9275680421 [Idorus]
decrepit 1500 0.6058001484 [man]	naro 1533 0.4854090672 [lif]	moy 1400 0.9275680421 [Idorus]
delicat 1500 0.6058001484 [mete]	mischant 1531 0.4919228765 [fule]	meke 1380 1.0 [God]
frail 1500 0.6058001484 [faith]	mirthles 1528 0.5016935904 [men?e]	swer 1380 1.0 [I]
frevoll 1500 0.6058001484 [faith]	dedly 1513 0.55054716 [target]	tholmod 1380 1.0 [chere]
sely 1500 0.6058001484 [complexioun]	evill-farand 1513 0.55054716 [target]	
unsmart 1500 0.6058001484 [bow]	gousty 1513 0.55054716 [hald]	
warsh 1500 0.6058001484 [Erudices]	mene 1513 0.55054716 [endite]	
effeminat 1499 0.6089537472 [tha]	bauch 1508 0.5668316832 [wark]	
delicat 1490 0.6373361365 [drink]	carefull 1508 0.5668316832 [klok]	
fragill 1490 0.6373361365 [natur]	shut 1508 0.5668316832 [daw]	
fruel 1475 0.6846401187 [stuf]	thin 1508 0.5668316832 [thrift]	
delicat 1460 0.7319441009 [woman]	quad 1501 0.5896300156 [proces]	

Рис. Е.9. Форма відображення асоціативного ланцюжка *soft-tendir*

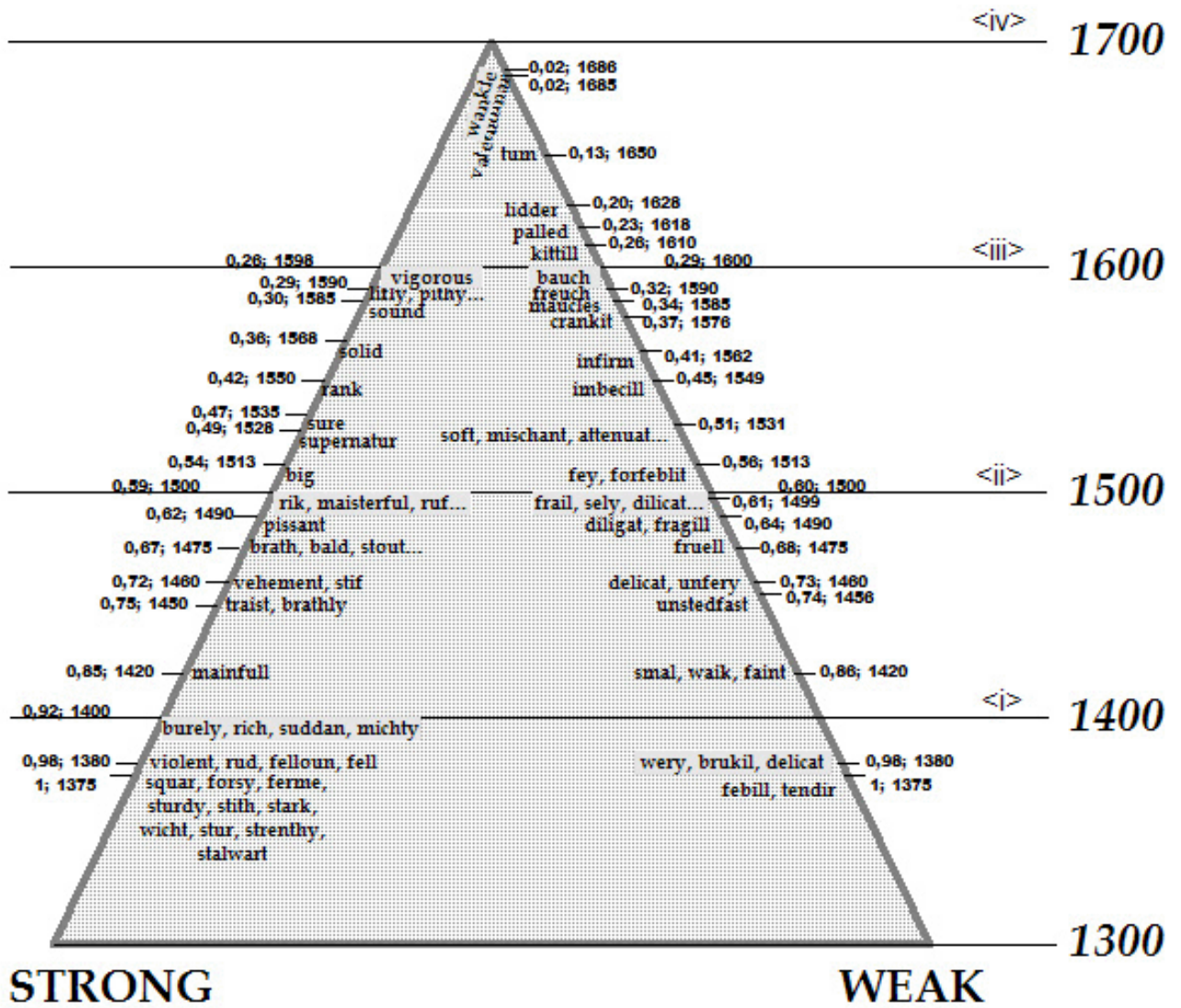

Рис. Е.10. Міжкультурна універсалія потенціалу Strong-Weak

**Табульована диференціація давньошотландської лексики межовими
прикметниками універсалії потенціалу Active-Passive**

Рік	Значення чіткості	Характеристика	Словосполучення	Назва джерела	Автор
1300	---	---	---	---	---
1400	0.917	Burely	commowns had gret ferly Of sa buyrly [v.r. burly] a companye	Die Fragmente des Trojankrieges	Barbour, John
		Rich	A fare cite, baith ryche & witht	The Buik of Alexander, ...	
		Suddan	Thelogonius ... gaif him sic a sodane [L. sic potenter] dusche ... on the nek ... That he his crage straik ewyn in two	Die Fragmente des Trojankrieges	Barbour, John
		Michty	He was michty and staluart to stand	The Buik of Alexander, ...	
1500	0.586	Rik	Richt as the rose ... In ruby colour reid most ryik of hew	King Hart. In The Maitland Folio Manuscript I lxxxvii	Craigie, W.A.
		Odious	He hatit women sa odious That he wald neuer ly with nane	The Buke of the Sevyne Sagis	Rolland, John of Dalkeith
		Maisterful	I haue na myster to matche with maisterfull men	The Taill of Rauf Coilgear	
		Ruf	Ane ryall rufe het fyre war my desyre	The Taill of Rauf Coilgear	
		Stabil	Farand on thair stedis, stout men and stabill	The Knightly Tale of Golagros and Gawane	Stevenson, George (ed.)
		Bustuous	A boustous bowe within his honde he bor;	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Teuch	Sic ane stubill husband man wald stryke stoutly; Thair is mony toun man to tuggill is full teuch	The Taill of Rauf Coilgear	
		Main	With fyre of tunder Ane gret mane fyre thair maide thair wndere	The Buke of the Sevyne Sagis	The Buke of the Sevyne Sagis
		Strang	With vesage lufly and lang, Body stalwart and strang	The Knightly Tale of Golagros and Gawane	Stevenson, George (ed.)
1600	0.255	Proud	The watteris, fluidis, proud and suallein, that with thair force caries with them euerie thing	The Bannatyne Miscellany	Scott, Sir Walter, Laing, D. and Thomson, T. (eds.)

1700	---	---	---	---	---
1700 /1686	0.019	Wankle	Your wankle leggs canno support ye Sae sit ye down, till I exhort ye	A Joco-Serious Discourse ...	Stuart, George.; B. Tooke
1600	0.290	Bauch	He fand me bauche in the Latin toun;	The Autobiography and Diary of Mr. James Melvill, ...	Melville, James, Pitcairn, Robert
1500	0.606	Frail	Gude faith is flemyt, worthin fraellar than glas	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Sely	Na, schir, consider my complexioun, Selie and [Bann. And seikly] waik and off my nature tender	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Dilicat	Aboundance of dilicat meits	Clariodus; a Metrical Romance	Irving, D. (ed.)
		Decrepit	(ane ald man and decrepit)	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Unsmart	Forther mair, ane bow that is ay bent Worthis vnsmart	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Warsh	Erudices ... Rycht warsch [A. warsche] and wan and walowit as the wede	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
		Frevoll	Gud fayth is flemit, worthin frewollar than glas	The Poems of Robert Henryson	Henryson, Robert
1400 /1380	0.984	Wery	Zozimas, Thocht he auld & very vas, zamand for to se th[at] sycht ... folouyt fast vith al his mycht;	Legends of the Saints.	Barbour, John
		Brukill	Thadee, that licht woman wes & richt brukil of hyre flesche;	Legends of the Saints.	Barbour, John
		Delicat	This Adryane wes of gret state, & zung, faire, and delycat;	Legends of the Saints.	Barbour, John
1300	---	---	---	---	---

**Зразки комбінаторно-семантичних дихотомічних репрезентацій
давньошотландської лексики.**

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
C:\Users\Olena\Desktop\program part\final version\release_v4.1.3>java -jar "olena_proj.jar"
FACT THAT
[order] is Just a little Good (prestand - 0.3056313791) is Very likely (1.0).

THUS
[order] could be Just a little Good.

FACT THAT
[stuf] is Fairly Weak (fruel - 0.6846401187) is Very likely (1.0).
[stuf] is Quite Good (mercatable, sure - 0.4837408023) is Likely (0.6666666666666666).
[stuf] is Fairly Bad (servill - 0.6743095362) is Unlikely (0.3333333333333333).

THUS
[stuf] could be Fairly Weak.
[stuf] could be Quite Good to Higher extent than Fairly Bad.

FACT THAT
[victory] is Quite Good (respondent - 0.4269522905) is Very likely (1.0).

THUS
[victory] could be Quite Good.

FACT THAT
[place] is Just a very little Strong (fast - 0.1124358337) is Very likely (1.0).
[place] is Absolutely Bad (dolly, lach - 0.9837154768) is Very likely (1.0).

THUS
[place] could be Just a very little Strong.
[place] could be Absolutely Bad.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[man] is Absolutely Strong (teuch, stark - 1.0) is Likely (0.5).
[man] is Fairly Weak (unmychttie, decrepit - 0.6058001484) is Likely (0.5).
[man] is Very fairly Good (braw, honest, gent, gentil - 0.8167279848) is Very likely (1.0).
[man] is Very fairly Active (feat, active - 0.7757523148) is Likely (0.6666666666666666).
[man] is Quite Passive (obedius - 0.4386523266) is Unlikely (0.3333333333333333).

THUS
[man] could be Absolutely Strong and Fairly Weak to the Same extent.
[man] could be Very fairly Good.
[man] could be Very fairly Active to Higher extent than Quite Passive.

FACT THAT
[woman] is Fairly Strong (odious - 0.5860241762) is Unlikely (0.3333333333333333).
[woman] is Absolutely Weak (deligat, brukill - 0.9842320059) is Likely (0.6666666666666666).

THUS
[woman] could be Absolutely Weak to Higher extent than Fairly Strong.

FACT THAT
[child] is Just a little Good (gey - 0.2591680513) is Very likely (1.0).

THUS
[child] could be Just a little Good.

FACT THAT
[boy] is Just a very little Good (jelly - 0.1249406599) is Very likely (1.0).

THUS
[boy] could be Just a very little Good.
```



```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[lord] is Fairly Strong (pissant - 0.6191422421) is Very likely (1.0).

THUS
[lord] could be Fairly Strong.

FACT THAT
[voice] is Quite Strong (rank - 0.4204338467) is Very likely (1.0).
[voice] is Not at all Bad (hough - 0.01315789474) is Very likely (1.0).

THUS
[voice] could be Quite Strong.
[voice] could be Not at all Bad.

FACT THAT
[tre] is Quite Strong (sound, solid, sure - 0.4701109455) is Very likely (1.0).
[tre] is Fairly Good (gudely - 0.6360372656) is Very likely (1.0).

THUS
[tre] could be Quite Strong.
[tre] could be Fairly Good.

FACT THAT
[prince] is Just a very little Strong (perpollent - 0.2250372578) is Very likely (1.0).
[prince] is Very fairly Good (excellent - 0.8064028009) is Very likely (1.0).

THUS
[prince] could be Just a very little Strong.
[prince] could be Very fairly Good.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[nobleman] is Just a little Good (prime - 0.2643306432) is Very likely (1.0).

THUS
[nobleman] could be Just a little Good.

FACT THAT
[horsman] is Just a little Good (harty - 0.2591680513) is Very likely (1.0).

THUS
[horsman] could be Just a little Good.

FACT THAT
[knawlag] is Fairly Good (solid, famous - 0.5921552338) is Very likely (1.0).

THUS
[knawlag] could be Fairly Good.

FACT THAT
[fire] is Fairly Strong (main, ruf - 0.5860241762) is Very likely (1.0).

THUS
[fire] could be Fairly Strong.

FACT THAT
[wol] is Not at all Good (superfine - 0.03717659625) is Very likely (1.0).

THUS
[wol] could be Not at all Good.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe

FACT THAT
[condition] is Not at all Strong (pourful - 0.07931776784) is Likely (0.5).
[condition] is Not at all Weak (valetudinary - 0.02238436804) is Likely (0.5).

THUS
[condition] could be Not at all Strong and Not at all Weak to the Same extent.

FACT THAT
[oration] is Just a very little Strong (pathetic - 0.1190594469) is Very likely (1.0).

THUS
[oration] could be Just a very little Strong.

FACT THAT
[band] is Just a very little Strong (forceabill - 0.175360159) is Very likely (1.0).
[band] is Fairly Good (faithful - 0.7134761453) is Very likely (1.0).

THUS
[band] could be Just a very little Strong.
[band] could be Fairly Good.

FACT THAT
[apperance] is Just a little Strong (bastant - 0.2747143567) is Very likely (1.0).

THUS
[apperance] could be Just a little Strong.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[lump] is Just a little Strong (vigorous - 0.2614671303) is Very likely (1.0).

THUS
[lump] could be Just a little Strong.

FACT THAT
[statur] is Quite Strong (big - 0.5429706905) is Very likely (1.0).

THUS
[statur] could be Quite Strong.

FACT THAT
[nowell] is Just a little Strong (wechty - 0.287961583) is Very likely (1.0).

THUS
[nowell] could be Just a little Strong.

FACT THAT
[carvell] is Quite Strong (sover - 0.5827123696) is Very likely (1.0).

THUS
[carvell] could be Quite Strong.

FACT THAT
[bow] is Fairly Strong (bustuous - 0.5860241762) is Likely (0.5).
[bow] is Fairly Weak (unsmart - 0.6058001484) is Likely (0.5).

THUS
[bow] could be Fairly Strong and Fairly Weak to the Same extent.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[strenth] is Quite Strong (supernatural - 0.4932935917) is Very likely (1.0).

THUS
[strenth] could be Quite Strong.

FACT THAT
[colour] is Fairly Strong (rik - 0.5860241762) is Very likely (1.0).

THUS
[colour] could be Fairly Strong.

FACT THAT
[biggin] is Fairly Strong (bald - 0.668819341) is Very likely (1.0).

THUS
[biggin] could be Fairly Strong.

FACT THAT
[las] is Not at all Good (wele faceit - 0.01136363636) is Very likely (1.0).

THUS
[las] could be Not at all Good.

FACT THAT
[postur] is Just a very little Good (prati - 0.1068715879) is Very likely (1.0).

THUS
[postur] could be Just a very little Good.
```



```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[lump] is Just a little Strong (vigorous - 0.2614671303) is Very likely (1.0).

THUS
[lump] could be Just a little Strong.

FACT THAT
[statur] is Quite Strong (big - 0.5429706905) is Very likely (1.0).

THUS
[statur] could be Quite Strong.

FACT THAT
[nowell] is Just a little Strong (wechty - 0.287961583) is Very likely (1.0).

THUS
[nowell] could be Just a little Strong.

FACT THAT
[carvell] is Quite Strong (sover - 0.5827123696) is Very likely (1.0).

THUS
[carvell] could be Quite Strong.

FACT THAT
[bow] is Fairly Strong (bustuous - 0.5860241762) is Likely (0.5).
[bow] is Fairly Weak (unsmart - 0.6058001484) is Likely (0.5).

THUS
[bow] could be Fairly Strong and Fairly Weak to the Same extent.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[reputation] is Just a little Good (sound - 0.2540054593) is Very likely (1.0).

THUS
[reputation] could be Just a little Good.

FACT THAT
[boat] is Not at all Good (ticht - 0.06040826015) is Very likely (1.0).

THUS
[boat] could be Not at all Good.

FACT THAT
[spirit] is Just a little Good (supercelestiale - 0.2875623071) is Very likely (1.0).

THUS
[spirit] could be Just a little Good.

FACT THAT
[wyn] is Just a little Good (merchandbill - 0.2978874911) is Very likely (1.0).

THUS
[wyn] could be Just a little Good.

FACT THAT
[werd] is Just a little Good (sonsy - 0.313375267) is Very likely (1.0).

THUS
[werd] could be Just a little Good.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
[degre] is Just a little Good (supreme - 0.3391882269) is Very likely (1.0).
THUS
[degre] could be Just a little Good.
FACT THAT
[mete] is Fairly Weak (dilicat - 0.6058001484) is Very likely (1.0).
[mete] is Just a little Good (trim - 0.3340256349) is Very likely (1.0).
THUS
[mete] could be Fairly Weak.
[mete] could be Just a little Good.
FACT THAT
[meiknes] is Just a little Good (profound - 0.4088832186) is Very likely (1.0).
THUS
[meiknes] could be Just a little Good.
FACT THAT
[deliverance] is Fairly Active (lifly - 0.626253858) is Very likely (1.0).
THUS
[deliverance] could be Fairly Active.
FACT THAT
[freke] is Fairly Active (frak - 0.626253858) is Very likely (1.0).
THUS
[freke] could be Fairly Active.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[campioun] is Just a little Good (victorius - 0.3650011868) is Very likely (1.0).

THUS
[campioun] could be Just a little Good.

FACT THAT
[face] is Quite Good (lukkie, wele favourit - 0.5069724662) is Very likely (1.0).

THUS
[face] could be Quite Good.

FACT THAT
[meiknes] is Just a little Good (profound - 0.4088832186) is Very likely (1.0).

THUS
[meiknes] could be Just a little Good.

FACT THAT
[command] is Not at all Active (vigent - 0.03125) is Very likely (1.0).

THUS
[command] could be Not at all Active.

FACT THAT
[guid] is Just a very little Active (spritly - 0.1179591049) is Very likely (1.0).

THUS
[guid] could be Just a very little Active.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe

FACT THAT
[all] is Quite Active (actual - 0.4289158951) is Very likely (1.0).

THUS
[all] could be Quite Active.

FACT THAT
[colheuch] is Quite Active (gangand - 0.4588155864) is Very likely (1.0).

THUS
[colheuch] could be Quite Active.

FACT THAT
[fors] is Very fairly Strong (mainfull - 0.8509687034) is Very likely (1.0).
[fors] is Very fairly Active (agile - 0.8654513889) is Very likely (1.0).

THUS
[fors] could be Very fairly Strong.
[fors] could be Very fairly Active.

FACT THAT
[lif] is Quite Bad (naro - 0.4854090672) is Very likely (1.0).
[lif] is Fairly Active (operative - 0.6561535494) is Very likely (1.0).

THUS
[lif] could be Quite Bad.
[lif] could be Fairly Active.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[remedy] is Just a little Active (suddan - 0.2973572531) is Very likely (1.0).

THUS
[remedy] could be Just a little Active.

FACT THAT
[emot] is Fairly Active (laborious - 0.5873842593) is Very likely (1.0).

THUS
[emot] could be Fairly Active.

FACT THAT
[barmkin] is Fairly Active (nocturnall - 0.5873842593) is Very likely (1.0).

THUS
[barmkin] could be Fairly Active.

FACT THAT
[deliverance] is Fairly Active (lifly - 0.626253858) is Very likely (1.0).

THUS
[deliverance] could be Fairly Active.

FACT THAT
[renk] is Fairly Active (restles - 0.626253858) is Very likely (1.0).

THUS
[renk] could be Fairly Active.
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
FACT THAT
[folk] is Absolutely Strong (forsy, stalwart - 1.0) is Unlikely (0.3333333333333333).
[folk] is Very fairly Weak (debile, infirm, impotent, waik - 0.8580880534) is Likely (0.6666666666666666).
[folk] is Absolutely Bad (simpill - 1.0) is Very likely (1.0).
[folk] is Absolutely Active (deliver - 1.0) is Very likely (1.0).

THUS
[folk] could be Very fairly Weak to Higher extent than Absolutely Strong.
[folk] could be Absolutely Bad.
[folk] could be Absolutely Active.

FACT THAT
[fors] is Very fairly Strong (mainfull - 0.8509687034) is Very likely (1.0).
[fors] is Very fairly Active (agile - 0.8654513889) is Very likely (1.0).

THUS
[fors] could be Very fairly Strong.
[fors] could be Very fairly Active.

FACT THAT
[kid] is Fairly Active (tait - 0.626253858) is Very likely (1.0).

THUS
[kid] could be Fairly Active.

FACT THAT
[thow] is Quite Good (fortunat - 0.5276228341) is Very likely (1.0).
[thow] is Very fairly Active (unswere - 0.8654513889) is Likely (0.5).
[thow] is Fairly Passive (obedient - 0.6016242318) is Likely (0.5).
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
THUS
[thow] could be Quite Good.
[thow] could be Very fairly Active and Fairly Passive to the Same extent.

FACT THAT
[offertory] is Just a very little Strong (substantious, substantious, substantious - 0.1223712535) is Very likely (1.0).

THUS
[offertory] could be Just a very little Strong.

FACT THAT
[cow] is Just a little Good (likand - 0.3985580347) is Very likely (1.0).

THUS
[cow] could be Just a little Good.

FACT THAT
[he] is Absolutely Strong (michty - 0.9172048352) is Unlikely (0.3333333333333333).
[he] is Absolutely Weak (droup, wery - 0.9842320059) is Likely (0.6666666666666666).
[he] is Very fairly Good (pissant, blith, wele made - 0.8296344648) is Very likely (0.75).
[he] is Absolutely Bad (crabit - 0.9837154768) is Unlikely (0.25).
[he] is Quite Active (?auld, throuche - 0.494695216) is Likely (0.5).
[he] is Fairly Passive (subdit, tractabill - 0.7102721686) is Likely (0.5).

THUS
[he] could be Absolutely Weak to Higher extent than Absolutely Strong.
[he] could be Very fairly Good to Much higher extent than Absolutely Bad.
[he] could be Quite Active and Fairly Passive to the Same extent.
```


СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Білинський М. Е., Басалкевич О. Є. Діахронні дослідження синонімії з використанням реляційної бази даних // Комп'ютерні науки та інформаційні технології. Вісник НУ «Львівська Політехніка». 2011. № 710. С. 204–208. (0,33 друк. арк.) (*Особистий внесок автора*: теоретичне обґрунтування дослідження, конфігурація та наповнення бази даних, 0,25 друк. арк.)
2. Басалкевич О. Є. Електронне представлення словника шотландської мови. Історія створення та функціональні можливості // Іноземна Філологія. 2011. Вип. 116. С. 61–66.
3. Басалкевич О. Є. Характер лексичної еволюції давньошотландської мови // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Мовознавство». 2017. № 3 (352). С. 399–407.
4. Basalkevych O., Bilynsky M. A model of the diachronic semantic differential: stratification of lexis on fuzzy principles (the case of Older Scots adjectives) // Inozemna Philologia. 2017. № 130. P. 16–27. (0,77 друк. арк.) (*Особистий внесок автора*: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,58 друк. арк.)
5. Basalkevych O. Mental adjectival lexicon of Older Scots. Associative antipodes // Language, Culture and Change. Romania (Iasi): Alexandru Ioan Cuza University Publishing House, 2019. Vol X: Cultural Heritage in a Global Perspective. P. 215–230.
6. Basalkevych O., Basalkevych O. Fuzzy Simulation of Historical Associative Thesaurus // Advances in Science, Technology and Engineering Systems. USA (WALNUT), 2019. Vol. 4. Iss. 5. P. 224–233. (1,32 друк. арк.) (Scopus) DOI 10.25046/aj040528 (*Особистий внесок автора*: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,99 друк. арк.)

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Ліщинський В. А., Басалкевич О. Є. Аналіз мереж Петрі з одним нечітким елементом // Сучасні проблеми прикладної математики та інформатики: матеріали VII Всеукр. наук. конф. (Львів, 19–21 верес. 2000 р.). Львів, 2000. С. 61–62. (0,08 друк. арк.) (*Особистий внесок автора: опрацювання іншомовної літератури, 0,02 друк. арк.*)

8. Басалкевич О. Є. Діахронна модель творення прикметникових синонімічних рядів у давньошотландській мові // «Міжкультурна комунікація: Мова-Культура-Особистість»: IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 23–24 квітня 2015р.). Наукові записки національного університету «Острозька Академія». Острог, 2015. № 54. С. 91–97.

9. Басалкевич О. Є. Нечітке моделювання асоціативних карт // Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації: IV Міжнар. наук.-практ. заочна конф. (25 черв. 2015 р.). Наукові записки національного університету «Острозька Академія». Острог, 2015. № 56. С. 33–38.

10. Басалкевич О. Є. Нечіткий діахронний диференціатор // Інформатика. Культура. Техніка: зб. матеріалів IV укр.-нім. конф. (Одеса, 30 черв. – 2 лип. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 106–108.

11. Basalkevych O., Basalkevych O. Fuzzy reconstructions in linguistics // Proceedings of IEEE Second International Conference on Data Stream Mining and Processing (Lviv, 21–25 August 2018). Lviv, Ukraine, 2018. P. 60–64. (0,6 друк. арк.) (Scopus) DOI: 10.1109/DSMP.2018.8478451 (*Особистий внесок автора: концептуалізація та алгоритмізація дослідження, 0,45 друк. арк.*)

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

1. VII Всеукраїнська наукова конференція «Сучасні проблеми прикладної математики та інформатики» (Львів, 19-21 вер. 2000р.; заочна форма участі).
2. Семінар на тему: «Нечітка логіка та нейронні мережі» (Львів, 19 груд. 2007р.; усна доповідь).
3. Звітна наукова конференція Львівського національного університету імені Івана Франка за 2009 рік (Львів, 2 лют. 2009р.; усна доповідь).
4. IX Міжнародна науково-практична конференція: «Міжкультурна комунікація: Мова-Культура-Особистість» (Острог, 23-24 квіт. 2015р.; заочна форма участі).
5. IV Міжнародна науково-практична заочна конференція «Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації» (Острог, 25 черв. 2015р.; заочна форма участі).
6. IV українсько-німецька конференція «Інформатика. Культура. Техніка» (Одеса, 30 черв.-2 лип. 2016р.; заочна форма участі).
7. II Міжнародна конференція «Обробка та отримання потоків даних» (IEEE Second International Conference on Data Stream Mining and Processing) (Львів, 21–25 серп. 2018р., усна доповідь).
8. Семінар на тему: «Реконструкція асоціативних карт давніх мов» (Львів, 15 лис. 2018р.; усна доповідь).